דַּף ב' ע"א בְּרַשִׁ"י ד"ה לַשְׁמִיטִין.

אָסוּר לַחָרוֹשׁ וְלִזְרוֹעַ מִן הַתּוֹרָה: בִּפְנֵי יְהוֹשֻׁעַ וּבְטוּרֵי אֶבֶן דִּקְדְּקוּ מַה כַּוָּונַת רַשִׁ"י בָּמָּה שֶׁכָּתַב מִן הַתּוֹרָה דִּלְכְאוֹרָה אָתֵי לְאַפּוּקֵי תּוֹסְפוֹת שְׁבִיעִית שֶׁאֵינוֹ אֶלָּא מִדְּרַבָּנָן וע"ז הִקְשָׁה הט"א הֲרֵי לָמֵ"ד יוֹם אָמְרִינַן במ"ק הֵם הֲלָכָה לְמֹשֶׁה מִסִּינַי לכ"ע והפ"י הִקְשָׁה הַרֵי המ"ד דְּרַבָּנָן דְּרִישׁ וּבְקָצִיר תִּשְׁבּוֹת עַל קְצִירַת הָעוֹמֶר שֶׁדּוֹחֶה שַׁבָּת.

וא"כ לָמֵ"ד לְקַמָּן (דַּף ז') דְּרַבִּי הִיא וּנְסִיב אַלִּיבָּא דְּתַנָּאֵי וְרַבִּי ס"ל דְּקְצִירַת הָעוֹמֶר אֵינוֹ דּוֹחֶה שַׁבָּת בִּמְנָחוֹת (דַּף ע"ב) וא"כ ע"כ דְּרִישׁ בְּחָרִישׁ וְקָצִיר עַל תּוֹסֶפֶת שְׁבִיעִית וא"כ דְּאוֹרַיְיתָא הִיא. וְהַגּה ע"פ דִּבְרֵיהֶם לֹא עַל רַשִׁ"י בִּלְבַד הַקֻּשְׁיָא אֶלָּא עַל מַתְנִיתִין הֵיכִי תְּנַן דְּלִשְׁמִיטִין וְיוֹבְלוֹת ר"ה תִּשְׁרֵי הֲרֵי אִיכָּא תּוֹסֶפֶת שְׁבִיעִית לָמֵ"ד יוֹם קוֹדֶם.

אָמְנָם בְּלֹא רַשִׁ"י הָיָה אֶפְשָׁר לְפָרֵשׁ דְּקָאֵי שְׁמִיטִין עַל זְרִיעָה וּשְׁמִיטַת כְּסָפִים דִּבְזֶה לֵיכָּא תּוֹסֶפֶת רַק עַל חֲרִישָׁה. אֲבָל הֲרֵי רַשִׁ"י כָּתַב גַּם לַחָרוֹשׁ וְזֶה לכ"ע אָסוּר ל' יוֹם קוֹדֶם.

ולענ"ד י"ל דְּיֵשׁ נַפְקוּתָא מכ"מ לְעִנְיַן מַלְקוּת דְּעַל חֲרִישַׁת תּוֹסֶפֶת שְׁבִיעִית אֵינוֹ לוֹקֶה אִם אָתְיָא מֵהֲלָכָה לְמֹשֶׁה מִסִּינַי דְּעַל הֲלָכָה לְמֹשֶׁה מִסִּינַי אֵין לוֹקִין כִּדְאָמְרִינַן בִּבְכוֹרוֹת (דַּף י"ד) אֲבָל אִי אָתְיָא מִבְּחָרִישׁ וּבְקָצִיר מַשְׁמַע במ"ק (דַּף ג') דְּלוֹקִין כִּדְאָמְרִין שָׁם יָכוֹל יִלְקֶה עַל תּוֹסֶפֶת שְׁבִיעִית וע"ש בְּתוֹסְ' ד"ה יָכוֹל יִלְקֶה.

ואע"ג דְּקָאָמַר דְּלָא לָקֵי הַיְינוּ מִשּׁוּם דר"ג וּבֵית דִּינוֹ נָסֵיב קְרָא דְּלֵיכָּא אִיסּוּר בְּתוֹסֶפֶת שְׁבִיעִית. אֲבָל עכ"פ מוּכָח דְּלָמֵ"ד תּוֹסֶפֶת שְׁבִיעִית מִן הַתּוֹרָה לוֹקִין עָלָיו.

וְלָכֵן דָּיֵיק רַשִׁ"י אָסוּר לַחָרוֹשׁ וְלִזְרוֹעַ מִן הַתּוֹרָה דְּהַיְינוּ מִמַּה שֶׁכָּתוּב בַּתּוֹרָה לְאַפּוּקֵי תּוֹסֶפֶת שְׁבִיעִית דְּאֵינוֹ מִן הַתּוֹרָה רַק מהל"מ וְעַל זֶה אֵין לוֹקִין וְכָתַב רַשִׁ"י זֶה עפ"י המ"ד דס"ל תּוֹסֶפֶת שְׁבִיעִית הל"מ הִיא.

וְלָמֵ"ד דְּאָתֵי מִבְּחָרִישׁ וּבְקָצִיר לְדִידֵיהּ צ"ל דְּמַה דִּנְקַט תִּשְׁרֵי ר"ה הוּא לְכָל שְׁאָר דִּינֵי שְׁמִיטָּה דְּהַיְינוּ זְרִיעָה וּקְצִירָה וְהַשְׁמָטַת כְּסָפִים אֲבָל מֵחָרִישָׁה לָא אַיְירִי: שָׁם ד"ה לַנְּטִיעָה. כָּלְתָה שְׁנָתָהּ לְסוֹף אֱלוּל: הִקְשָׁה הַטּוּרֵי אֶבֶן הֲרֵי אָמְרִינַן לְקַמָּן בְּהַפְסָקָה לָא קָמַיְירֵי וְאֵין לוֹמַר דה"ק כֵּינָן דְּכָלְתָה שְׁנָתָהּ לְסוֹף אֱלוּל מַתְחִיל בְּתִשְׁרֵי שָׁנָה שְׁנִיָּיה דְּמַאי נָפְקָא מִינַּהּ אֶמְצַע שְׁנֵי עֶרְלָה מָתַי מַתְחִיל.

ולענ"ד נָקַט רַשִׁ"י הַלָּשׁוֹן שֶׁל הַגְּמָרָא דְּאָמְרִינַן לְעִנְיַן מְלָכִים ג"כ כֵּינָן דְּהִגִּיעָה אֶחָד בְּנִיסָן עָלְתָה לוֹ שָׁנָה הֲרֵי דג"כ קָאָמַר' הָכִי שֶׁכָּלְתָה הַשָּׁנָה לוֹ בְּהִגִּיעַ אֶחָד בְּנִיסָן וְזֶה ג"כ כַּוָּונַת רַשִׁ"י דְּכָלְתָה הַשָּׁנָה וּמַתְחִיל בְּאֶחָד בְּתִשְׁרֵי שָׁנָה שְׁנִיָּ' וּמַה שֶּׁהִקְשָׁה הט"א מַאי נפ"מ בְּאֶמְצַע שְׁנֵי עֶרְלָה הָא וַדַּאי נָפְקוּתָא טוּבָא אִיכָּא שֶׁהֲרֵי כְּתִיב שָׁלֹשׁ שָׁנִים יִהְיוּ לָכֶם עֲרֵלִים וְאִם לֹא נוֹדַע מָתַי הִתְחִיל כָּל שָׁנָה וְשָׁנָה לֹא נוֹדַע מָתַי כָּלוּ ג' שָׁנִים: שָׁם ד"ה לִירָקוֹת.

עַל שֶׁל אַחַר ר"ה: דְּקַדֵּק הט"א לָמָּה לֹא נָקַט גַּם לְעִנְיַן מַעֲשֵׂר שֵׁנִי וּמַעְשַׂר עָנִי. ולענ"ד י"ל דְּרַשִׁ"י נָקַט כֵּן עפ"י הַבָּרַיְיתָא לְקַמָּן (דַּף י"ב) ת"ר לִיקֵּט יָרָק ער"ה כו' דְּנָקַט ג"כ בַּתְּחִלָּה הַחִילּוּק שֶׁבֵּין יָשָׁן וְחָדָשׁ וְאַחַ"כ הַחִילּוּק שֶׁבֵּין מַעֲשֵׂר שֵׁנִי וְעָנִי וְרַשִׁ"י הַנַּפְקוּתָא הָרִאשׁוֹן נָקַט וְעוֹד דְּבַנַּפְקוּתָא זֶה יֵשׁ בְּכָל שָׁנָה מַה שֶּׁאֵין כֵּן בַּנַּפְקוּתָא שֶׁל מַעֲשֵׂר שֵׁנִי וְעָנִי שֶׁאֵינוֹ רַק בְּשָׁנָה שְׁלִישִׁית וְשִׁשִּׁית: שָׁם בְּתוֹסֶפֶת ד"ה אַרְבָּעָה.

וְרַבִּי אוֹשַׁעְיָ' תָּנֵי הֵן: רֵישׁ ב"ק הֲבִיא הַתּוֹסָ' ג"כ מִמַּתְנִיתִין ד' מְחַזְוְסְרֵי כַּפָּרָה דְּלָא תָּנֵי הֵן וְזֶה לֹא מְתוֹרָץ בְּתֵירוּצָם דְּהָכָא שֶׁהֲרֵי שָׁם לָא תָּנֵי לֹא רְאִי זֶה וְכֵן נִרְאֶה מִדִּבְרֵיהֶם שָׁם. גַּם קָשֶׁה דְּהָכָא כָּתְבוּ דְּגַבֵּי ר"ח ור' אוֹשַׁעְיָ' קָתָנֵי הֵן וְשָׁם בב"ק כָּתְבוּ דִּבְרֵי אוֹשַׁעְיָ' לָא תָּנֵי הֵן וְכֵן הוּא בגמ' שֶׁלְּפָנֵינוּ בְּלֹא הֵן וְעַיֵּין בָּרִיטְבָ"א שֶׁכָּתַב שֶׁיֵּשׁ גֵּרְסִי בְּמַתְנִיתִין ד' אָבוֹת נְזִיקִין הֵן: שָׁם ד"ה לִמְלָכִים.

וְאֵינוֹ דְּהָכָא לְמַלְכֵי יִשְׂרָאֵל קָמַיְירִי: הַתּוֹסָפָת הִקְשׁוּ ב' קֻוּשְׁיוֹת עַל רַשְׁ"י. הָאַחַת דִּלְמַלְכֵי יִשְׂרָאֵל לֹא מָצִינוּ דְּתִקְּנוּ מִשּׁוּם שְׁלוֹם מַלְכוּת.

וְהַשֵּׁנִית כֵּיוָן דְּאָמְרִינַן לִשְׁטָרוֹת וּבִשְׁטָרוֹת ע"כ לֵיכָּא מִשּׁוּם שְׁלוֹם מַלְכוּת שֶׁהֲרֵי כּוֹתְבִין לִשְׁטָרוֹת בַּגּוֹלָה לְמַלְכֵי יָוָן וּבָהֶם אֵין מִשּׁוּם שְׁלוֹם מַלְכוּת שֶׁהֲרֵי אֵין כּוֹתְבִים יוֹן בְּגֵט אַף שֶׁשָּׁם עִיקַּר הַטַּעַם מִשּׁוּם שְׁלוֹם מַלְכוּת.

ולענ"ד י"ל שִׁיטַת רַשְׁ"י דְּהוֹכִיחַ דע"כ גַּם בְּמַלְכֵי יִשְׂרָאֵל שַׁיָּיךְ מִשּׁוּם שְׁלוֹם מַלְכוּת דאל"כ כִּי פָּרִיךְ בַּגְּמָרָא לְמַאי הִלְכְתָא דְּהַיְינוּ לָמָּה לֹא תִּקְּנוּ לְכָל מָלֵךְ מִיּוֹם שֶׁעָמַד כְּמוֹ שֶׁפֵּירֵשׁ רַשְׁ"י עֲדִיפָא מִינֵּיהּ הו"ל לְהַקְשׁוֹת כֵּיוָן דְּלָא יָדַע טַעַם דִּשְׁטָרוֹת לְמַאי נפ"מ מַנִּי כְּלָל ר"ה לִמְלָכִים וע' בפנ"י שֶׁהִקְשָׁה בֶּאֱמֶת דהו"ל לְהַקְשׁוֹת כֵּן.

אֶמְנָם י"ל דְּמִזֶּה הוֹכִיחַ רַשְׁ"י דְּנִדַּאי לַמַּקְשָׁן הָיָה פָּשִׁיטָא ג"כ דְּתִקְּנוּ מִנַּיִן שְׁנוֹת הַמֶּלֶךְ בֵּין בִּשְׁטָרוֹת בֵּין בְּגִיטִּין מִשּׁוּם שְׁלוֹם מַלְכוּת גַּם בִּימֵי מַלְכֵי יִשְׂרָאֵל. אֶלָּא דְּפָרִיךְ לְמַאי נפ"מ תִּקְּנוּ זְמַן שֶׁוֶה הֲרֵי אַדַּרְבָּא יוֹתֵר כָּבוֹד לְמֶלֶךְ אִם מוֹנִין שְׁנָתוֹ מִיּוֹם שֶׁעָמַד בּוֹ וְלָכֵן מְשַׁנֵּי שֶׁיֵּשׁ נַפְקוּתָא לְעִנְיַן שְׁטָר מֻקְדָּם וּמְאֻחָר וְלֹא בִּלְבַד מִן הַמַּקְשָׁן אֶלָּא גַּם מִן הַתָּרָצָן הוֹכִיחַ רַשְׁ"י כֵּן דְּאִי מִטַּעַם שְׁטָרוֹת לְבַד לָמָּה תִּקְּנוּ הַמְנָיָן לַמְּלָכִים הו"ל לְתַקֵּן הַזְּמַן לִבְרִיאַת עוֹלָם כְּמוֹ שָׁאָנוּ מוֹנִין אֶלָּא ע"כ דְּתִקְּנוּ זְמַן לַמְּלָכִים מִשּׁוּם שָׁלוֹם מַלְכוּת גַּם בִּימֵי מַלְכֵי יִשְׂרָאֵל וְלָכֵן בָּעֵינַן ב' טְעָמִים דְּאִי מִשּׁוּם שְׁלוֹם מַלְכוּת בִּלְבַד הו"ל לְתַקֵּן לְכָל מָלֵךְ מִיּוֹם שֶׁעָמַד בּוֹ וְאִי מִשּׁוּם שְׁטָרוֹת לְבַד הו"ל לְתַקֵּן לִשְׁנוֹת עוֹלָם וְאֵין לוֹמַר דְּרָצוּ לְהַבְדִּיל בֵּין מַלְכֵי יִשְׂרָאֵל לְמַלְכֵי אוה"ע הֲרֵי בִּזְמַן מַלְכֵי יִשְׂרָאֵל עֲדַיִן לֹא מָנוּ לִשְׁנוֹת אוה"ע אֶלָּא ע"כ דְּיֵשׁ טַעַם גַּם מִשּׁוּם שְׁלוֹם מַלְכוּת בְּמַלְכֵי יִשְׂרָאֵל: וּמַה שֶּׁהוֹכִיחוּ הַתּוֹסָ' שֶׁהֲרֵי בַּגּוֹלָה אֵין מוֹנִין רַק לְמַלְכֵי יָוָן הֲרֵי שֶׁלֹּא חָשְׁשׁוּ בִּשְׁטָרוֹת מִשּׁוּם שְׁלוֹם מַלְכוּת י"ל דְּדַעַת רַשְׁ"י כְּאוֹתָהּ דִּעָה שֶׁהֵבִיא בַּעַל הָעִטּוּר הוּבְאָה גַּם בְּפָנֵי יְהוֹשֻׁעַ דְּאֵין מוֹנִין אֶלָּא לְמַלְכֵי יוֹן לָא אָתֵי רַק לְאַפּוּקֵי מִיְּצִיאַת מִצְרַיִם וְכֵן נִרְאֶה מִדִּבְרֵי רַשְׁ"י בע"ז כְּמוֹ שֶׁכָּתַב הָרִיטְבָ"א שָׁם: שָׁם ד"ה לִשְׁטָרוֹת.

וְאִי אֶפְשָׁר לוֹמַר כֵּן וכו'. מִיהוּ עִיקַּר פֵּירוּשׁוֹ תֵּימַהּ גְּדוֹלָה: לענ"ד כַּנָּוֹנַת פֵּירוּשׁ רַשְׁ"י כָּךְ הוּא שֶׁאֵין חֲשָׁשׁ שֶׁהַסּוֹפֵר שֶׁכּוֹתֵב בְּכָל יוֹם שְׁטָרוֹת לֹא יָדַע מָתַי עָמַד הַמֶּלֶךְ וְזֶה נַדַּאי לָא חָיְישִׁינַן וְלָכֵן אֵין נפ"מ בְּכָל שְׁטָרוֹת שֶׁהַסּוֹפֵר נַדַּאי לֹא יִטְעֶה אֲבָל הַחֲשָׁשׁ הוּא בְּעֵדִים ובב"ד שֶׁאַחַר שֶׁהִשְׁטָר נִכְתַּב בִּשְׁנַת שָׁלֹשׁ לַמֶּלֶךְ וְזֶה אֱמֶת נַדַּאי שֶׁהַסּוֹפֵר לֹא טָעָה אֲבָל הָעֵדִים הֵעִידוּ שֶׁהַמַּלְוֶה הָיָה בְּתַמּוּז בִּשְׁנַת שָׁלֹשׁ וְאֶפְשָׁר שֶׁטָּעוּ שֶׁאִם עָמַד הַמֶּלֶךְ בְּתִשְׁרֵי הָיָה תַּמּוּז בִּשְׁנַת שְׁנֵי לַמֶּלֶךְ וּשְׁטָר מְאֻחָר הוּא אוֹ אֶפְשָׁר שֶׁהַמֶּלֶךְ עָמַד בְּנִיסָן וְהֵם חָשְׁבוּ שֶׁעָמַד בֵּין תַּמּוּז לְכִסְלִיו וְאַחַר שֶׁהֵעִידוּ שֶׁהַמַּלְוֶה הָיָה בְּתַמּוּז בִּשְׁנַת שָׁלֹשׁ ע"כ זֶה הַתַּמּוּז שֶׁאַחַר כִּסְלִיו וְזֶה בֶּאֱמֶת שְׁנַת רְבִיעִי לַמֶּלֶךְ וא"כ שְׁטָר מֻקְדָּם הוּא וְיֵשׁ הֶפְסֵד לְלָקוֹחוֹת וְטָעוּת זֶה שַׁיָּיךְ אֲפִילּוּ יוֹדְעִים הַדַּיָּנִים מָתַי עָמַד הַמֶּלֶךְ אִם אֵין הָעֵדִים לְפָנֵינוּ לִשְׁאוֹל

אוֹתָם אִם יָדְעוּ גַּם הֵם מָתַי עָמַד הַמֶּלֶךְ וְעוֹד בְּיוֹתֵר שַׁיָּיךְ טָעוּת אִם אֵינוֹ יוֹדְעִים הַדַּיָּנִים מָתַי עָמַד הַמֶּלֶךְ וּצְרִיכִים לַחְקוֹר הָעֵדִים עַל כָּךְ וְדִילְמָא הָעֵדִים טָעוּ כַּנַ"ל וְיִהְיֶ' בְּזֶה הֶפְסֵד לְלָקוֹחוֹת וּבָזֶה לֹא שַׁיָּיךְ מַה שֶׁהִקְשׁוּ הַתּוֹסְ' הֲרֵי מְסָפֵק אֵין לְפַסֵּל אֶת הַשְּׁטָר שְׁזֶה שַׁיָּיךְ דַּוְקָא בְּסָפֵק שֶׁאִי אֶפְשָׁר לְהִתְבָּרֵר אֲבָל מַה שֶׁאֶפְשָׁר לְהִתְבָּרֵר ע"י חֲקִירַת הָעֵדִים וַדַּאי צְרִיכִים הב"ד לַחֲקוֹר וְלֹא יִכְשְׁרוּ הַשְּׁטָר מִסָּפֵק וְאִם הָעֵדִים אוֹ אֲחֵרִים שֶׁיִּשְׁאֲלוּ הב"ד לָהֶם מָתַי עָמַד הַמֶּלֶךְ יִטְעוּ בָּזֶה אֶפְשָׁר שֶׁיָּבֹאוּ הַלָּקוֹחוֹת לִידֵי הֶפְסֵד וְלָכֵן ל"ק מַה שֶׁהִקְשׁוּ הַתּוֹסְ' הֲרֵי מְסָפֵק אֵין לְפַסֵּל שׁוּם שְׁטָר שֶׁהַחֲשָׁשׁ הוּא שע"י טָעוּת יַפְסִידוּ וְגַם מַה שֶׁהִקְשׁוּ שֶׁתֵּימַהּ גְּדוֹלָה הוּא שֶׁעָשׂוּ תַּקָּנָה שֶׁמָּא יִשְׁכְּחוּ כָּל הָעוֹלָם מָתַי עָמַד הַמֶּלֶךְ שֶׁהֲרֵי עפ"י דְּבָרֵינוּ לֹא יִשְׁכְּחוּ רַק הָעֵדִים אוֹ מִי שֶׁיִּשְׁאֲלוּ לָהֶם הב"ד וְזֶה וַדַּאי חֲשַׁשׁ הוּא וַאֲפִילּוּ לֹא עָשׂוּ תַּקָּנָה זוֹ רַק שֶׁלֹּא יִצְטָרְכוּ הב"ד לִשְׁאוֹל מָתַי עָמַד הַמֶּלֶךְ ג"כ אֵין תֵּימַהּ כ"כ.

גַּם מַה שֶׁהִקְשׁוּ הַתּוֹסְ' עוֹד הֲרֵי לְאַבַּיֵּי עֵדִים בְּחוֹתְמָיו זָכוּ לוֹ יֵשׁ לְיַישֵׁב עפ"י הַפּוֹסְקִים שֶׁנִּפְסַק כְּמוֹתָם בח"מ (סי' ל"ט סי' י"ג) שְׁזֶּה דַּוְקָא דְּנָקוּ מִיַּד הַלְוָה אוֹ מָסְרוּ הַשְּׁטָר לְיַד הַמַּלְוֶה אֲבָל בְּחָסֵר א' מִתְּנָאִים הַלָּלוּ לֹא זוֹכֶה הַמַּלְוֶה וא"כ יֵשׁ חֲשָׁשׁ בָּזֶה דְּלֵיכָּא קִנְיָן וְגַם הַשְּׁטָר אֵינוֹ בְּיַד הַמַּלְוֶה וע' בְּשִׁיטָה מְקֻבֶּצֶת שֶׁכָּתַב בְּשֵׁם ר"ח וְרי"ף וּשְׁאָר אַחֲרוֹנִים דַּאֲפִילּוּ לְאַבַּיֵּי לֹא זָכָה הַמַּלְוֶה אֶלָּא מִשָּׁעָה שֶׁקִּיבֵּל הַשְּׁטָר וַאֲפִילּוּ לְרַב אַסִי ג"כ יֵשׁ לְיַישֵׁב שֶׁמַּה שֶׁהִקְשׁוּ הַתּוֹסְ' הֲרֵי לְרַב אַסִי אֵין כּוֹתְבִין שְׁטָר לַלְוֶה אא"כ מַלְוֶה עִמּוֹ הֲרֵי אָמְרִינַן בב"מ כֵּינָן דְּנָפַל אִתְּרַע לִי' וְדִילְמָא מַקְרֵי וּכְתִיב וַהֲרֵי ה"נ אִיכָּא רֵיעוּתָא שֶׁהַשְּׁטָר לֹא נִכְתַּב בְּיוֹם הַלְוָאָה וא"כ דִּילְמָא מַקְרֵי וּכְתִיב וְגַם מַה שֶׁהִקְשׁוּ הַתּוֹסְ' מִכָּל שְׁטָרֵי דְּעָלְמָא אוֹ אִיךְ יִטְעֶה הַסּוֹפֵר ל"ק נָמֵי שֶׁכָּתְבוּ שֶׁהַחֲשָׁשׁ טָעוּת אֵינוֹ בְּסוֹפֵר רַק בְּעֵדִים ובב"ד וּבָזֶה א"ש ג"כ לָמָּה לֹא נִיחָא לְרַשֵׁ"י בְּפֵירוּשׁ הַתּוֹסְ' כֵּינָן דִּלְפִי פֵּירוּשָׁם צ"ל שֶׁעָשׂוּ תַּקָּנָה שֶׁמָּא יִטְעֶה הַסּוֹפֵר וְאַף שֶׁהַטָּעוּת אֵינוֹ רַק יוֹם אֶחָד ס"ל לְרַשֵׁ"י דְּלָזֶה לֹא הֶזְצְרְכוּ לַעֲשׂוֹת תַּקָּנָה שֶׁהַסּוֹפֵר דְּרַמְיָא עָלָיו לִכְתּוֹב זְמַן בִּשְׁטָרוֹת וַדַּאי לֹא יִטְעֶה אֲבָל עֵדִים דְּבַאקְרַאי בְּעָלְמָא מְעִידִים אֶפְשָׁר שֶׁיִּטְעוּ וע' לְקַמָּן: שָׁם בא"ד.

וְלָא אָתֵי לְפָרוּשֵׁי מ"ט קָבְעוּ נִיסָּן ר"ה: פי' הַיְרוּשַׁלְמִי נָקַט זֶה רַק לְעִנְיַן מַה בֵּין מ"ד דְּנִיסָּן ר"ה וּבֵין מ"ד דְּתִשְׁרֵי ר"ה אֲבָל וַדַּאי יֵשׁ לְפָרֵשׁ ג"כ בְּסֶוּגְיָא דִּידַן כֵּן דְּיֵשׁ נַפְקוּתָא לִשְׁטָרוֹת דכה"ג אִם לָוָה בְּשָׁנָה שְׁנִיָּה לְמַלְכוּת בְּאַיָּיר וּמָכַר בְּמַרְחֶשְׁוָן וּלְכָךְ תִּקְּנוּ זְמַן לַמְּלָכִים לֵידַע אִם הַמְּכִירָה קָדְמָה לְהַלְוָאָה אוֹ אִיפְּכָא וְרָאִיתִי בְּשׁוּ"ת כְּנֶסֶת יְחֶזְקֵאל (סי' ע') שֶׁהֵבִיא קוּשְׁיָא בְּשֵׁם גְּדוֹלֵי חַכְמֵי פּוֹלִין לָמָּה לֹא פֵּירֵשׁ רַשֵׁ"י כְּהַיְרוּשַׁלְמִי דְּהַנַּפְקוּתָא הוּא לְעִנְיַן אִם שְׁנֵי שְׁטָרוֹת מְכִירָה אוֹ הַלְוָאָה יָצְאוּ עַל שָׂדֶה אֶחָד אֶחָד בְּאַיָּיר וְאֶחָד בְּמַרְחֶשְׁוָן וּשְׁנֵיהֶם בַּשָּׁנָה שֵׁנִית לַמֶּלֶךְ וְאִם לֹא יָדְעוּ מָתַי עָמַד הַמֶּלֶךְ לֹא יָדְעוּ אֵיזֶה שְׁטָר קוֹדֵם לְגִבּוֹת וְתֵירֵץ דְּלִכְאוֹרָה קָשֶׁה עַל הַגְּמָרָא לָמָּה הֶזְצְרְכוּ לִקְבּוֹעַ זְמַן יְתַקְּנוּ שֶׁיִּכְתְּבוּ שְׁנוֹת עוֹלָם וְגַם שְׁנוֹת הַמֶּלֶךְ מִשּׁוּם שְׁלוֹם מַלְכוּת וא"כ לֵיכָּא חֲשַׁשׁ.

אָמְנָם י"ל שֶׁאַף שֶׁבִּשְׁטָר יָכוֹל לְתַקֵּן כֵּן שֶׁלֹּא יִטְעֶה הַסּוֹפֵר מכ"מ לְעֵדִים שֶׁזּוֹכְרִים בע"פ אֵין תַּקָּנָה בְּזֶה שֶׁהֵם אֵינָם מוֹנִין רַק לִשְׁנוֹת הַמֶּלֶךְ וּמִפְּנֵי הָעֵדִים תִּקְּנוּ שֶׁנִּיסָּן ר"ה לַמְּלָכִים וְסִיָּים ודו"ק כִּי נָכוֹן הוּא וְהִסְכִּימוּ עִמִּי כָּל גְּאוֹנֵי אָרֶץ ע"ש.

וּמִזֶּה רְאִי' לְמַה שֶׁבֵּיְאַרְתִּי לְעֵיל שִׁיטַת רַשֵׁ"י שֶׁהַחֲשָׁשׁ אֵינוֹ שֶׁהַסּוֹפֵר יִטְעֶה רַק הָעֵדִים שֶׁלְּטָעוּת הַסּוֹפֵר יהי' תַּקָּנָה לִכְתּוֹב שְׁנוֹת הָעוֹלָם עִם שְׁנוֹת הַמֶּלֶךְ. אֲבָל לפי"ז יִקְשֶׁה

קַוּשְׁיַית הַכְּנֶסֶת יְחֶזְקֵאל עַל הַתּוֹסָ' שֶׁהַרֵי הַתּוֹסָ' פֵּירְשׁוּ שֶׁהַסּוֹפֵר יִטְעֶה וַהֲרֵי לְפִי"ז הָיָה אֶפְשָׁר לְפָרֵשׁ כְּהַיְרוּשַׁלְמִי וְגַם יִקְשֶׁה הֲרֵי יֵשׁ תַּקָּנָה לָזֶה לְכִתּוֹב גַּם שְׁנוֹת הָעוֹלָם וְיֵשׁ רְאָיָה מִזֶּה לִפִי' רָשׁ"י: שָׁם ד"ה שִׁטְרֵי.

אֲבָל מִבְּנֵי חָרֵי גְּבִי: כָּתַב הַמַּהַרְשָׁ"א אֲבָל מִפִּירֵשׁ"י דְּהָכָא אֵינוֹ מֻכְרָח דְּגוֹבָה מִשְׁטָר זֶה אֲפִילּוּ מִבְּנֵי חָרֵי אֶלָּא דַּהֲוָה כְּמִלְוָה ע"פ וְגוֹבֶה מִבְּנֵי חָרֵי בְּלֹא שְׁטָר אִם הוֹדָה הַלּוֶה עכ"ל. וְהַיְינוּ דְּרָצָה לְבָאֵר לָמָּה כָּתְבוּ הַתּוֹסָ' דְּפָרֵק אֵיזֶהוּ נָשָׁךְ כָּתַב בַּקּוּנְטְרֵס וַהֲרֵי גַּם הָכָא כָּתַב כֵּן.

וְלָכֵן בֵּיאֵר דְּמֵהָכָא אֵין רְאָיָה דְּגְבֵי מִבְּנֵי חָרֵי ע"י שְׁטָר וְלָכֵן הֵבִיאוּ מב"מ דְּשָׁם כָּתַב רַשִׁ"י דְּמִבְּנֵי חָרֵי גְּבֵי. אֲבָל תָּמַהְתִּי שֶׁבְּרַשִׁ"י שָׁם לֹא כָּתַב רַק שֶׁאֵינוֹ טוֹרֵף מִן הַמְשֻׁעְבָּדִים.

אֲבָל שֶׁגּוֹבֶה מִבְּנֵי חָרֵי לֹא הֻזְכַּר שָׁם רַק שֶׁהַתּוֹסָ' הֵבִיאוּ שָׁם בְּשֵׁם ריב"ם כֵּן בִּשְׁטָר שֶׁיֵּשׁ בּוֹ רִבִּית וּמַשְׁמַע שה"ה בִּשְׁטָר מֻקְדָּם. וְאוּלַי שֶׁבְּפִי' רָשׁ"י שֶׁל בַּעֲלֵי הַתּוֹסָ' הָיָה כָּתוּב גַּם בְּרַשִׁ"י כֵּן.

אֲבָל מִמַּה שכת' רַשִׁ"י הָכָא דְּהָוֵי כְּמִלְוָה ע"פ מַשְׁמַע כְּפֵירוּשׁ הַמַּהַרְשָׁ"א שֶׁהַשִּׁטָר לֹא נֶחְשָׁב וּפָסוּל לְגַמְרֵי וא"כ גַּם מִבְּנֵי חָרֵי לֹא גּוֹבֶה. אָמְנָם לִפִי"ז יהי' סְתִירָה בֵּין רַשִׁ"י דְּהָכָא לְהָתָם.

אֲבָל י"ל דְּשָׁם בב"מ (דַּף ע"ב) פָּרִיךְ מֵוקְדָּמִין אַמַּאי פְּסוּלִים נְהִי דְּלָא גָּבֵי מִזְּמַן רִאשׁוֹן נִיגְבּוֹ מִזְּמַן שֵׁנִי. וְתֵירֵץ רֵישׁ לָקִישׁ בְּמַחְלוֹקֶת שְׁנוּיָ' ור"מ הִיא פִי' מִטַּעַם קָנָס פָּסְלוּ רַבָּנָן לִשְׁטָר ור' יוֹחָנָן אָמַר אֲפִילּוּ תֵּימָא רַבָּנָן גְּזֵרָה שֶׁמָּא יִגְבֶּה מִזְּמַן רִאשׁוֹן ע"ש.

וְלִכְאוֹרָא יֵשׁ נַפְקוּתָא בֵּין ר"ל לר' יוֹחָנָן לְעִנְיַן אִם הַשִּׁטָר כָּשֵׁר לִגְבּוֹת בּוֹ מִבְּנֵי חָרֵי דלר"ל דְּמִטַּעַם קָנָס פָּסוּל א"כ שַׁיָּיךְ קָנָס זֶה גַּם לְעִנְיַן בְּנֵי חָרֵי. אֲבָל לר' יוֹחָנָן דְּהַטַּעַם מִשּׁוּם גְּזֵרָה שֶׁמָּא יִגְבֶּה מִזְּמַן רִאשׁוֹן הֲרֵי גְּזֵרָה זוֹ לֹא שַׁיָּיךְ רַק לְעִנְיַן שֶׁלֹּא יִגְבֶּה מִמְּשֻׁעְבָּדִים כְּלָל אֲבָל שֶׁיִּפְסוֹל הַשִּׁטָר שֶׁלֹּא לִגְבּוֹת בּוֹ מִבְּנֵי חָרֵי בְּאֵין הַלּוֶה מוֹדֶה לָזֶה אֵין טַעַם כְּלָל ולפ"ז י"ל דְּמַה שֶׁכָּתַב רַשִׁ"י שָׁם דְּמִבְּנֵי חָרֵי גָּבֶה כָּתַב כֵּן אַלִּיבָּא דר' יוֹחָנָן דְּפָסְקִינַן כְּוָותֵי' אֲבָל הָכָא דְּכָתַב רַשִׁ"י לְפִיכָךְ קָנָסוּהוּ מִלִּגְבּוֹת בּוֹ וְלֹא יִטְרוֹף אֲפִילּוּ מִזְּמַן הַמַּלְוֶה וְאֵינוֹ אֶלָּא כְּמִלְוָה עַל פֶּה עכ"ל הֲרֵי שֶׁכָּתַב דְּמִטַּעַם קָנָס פָּסוּל וְהַיְינוּ כְּרֵישׁ לָקִישׁ וְלָכֵן כָּתַב שֶׁאֵינוֹ רַק כְּמִלְוָה ע"פ שֶׁהַשִּׁטָר לְגַמְרֵי פָּסוּל וְלָא גְּבֵי אֲפִילּוּ מִבְּנֵי חָרֵי: שָׁם ע"ב בַּגְּמָרָ' מוֹנִין רִאשׁוֹנָה לָרִאשׁוֹן וּשְׁנִיָּה לַשֵּׁנִי: יֵשׁ לְהַסְתַּפֵּק בְּמֵת בַּאֲדָר וְלֹא עָמַד שֵׁנִי עַד אִיָּיר לְאֵיזֶה מִנְיָן מוֹנִין בְּנִיסָן שֶׁעֲדַיִין לֹא עָמַד מֶלֶךְ אַחֵר וַאֲפִילּוּ עָמַד הַשֵּׁנִי בְּנִיסָן תּוֹךְ הַחֹדֶשׁ ג"כ יֵשׁ סָפֵק לְמִי מוֹנִין עַד שֶׁעָמַד דְּוַדַּאי לֹא שַׁיָּיךְ לִמְנוֹת לַמֶּלֶךְ שֶׁמֵּת כֵּיוָן שֶׁלֹּא נִכְנַס בְּשָׁנָה זוֹ כְּלָל.

וְנִרְאֶה דְּאָז כּוֹתֵב בַּשִּׁטָר מִנְיָן שְׁנוֹת הָעוֹלָם: שָׁם אר"י מְנַיִין לַמְּלָכִים שֶׁאֵין מוֹנִין לָהֶם אֶלָּא מִנִּיסָן: הפ"י כְּתַב שֶׁמֵּימָיו תַּמָּה עַל פִּי' רָשׁ"י דְּפֵירֵשׁ לְעֵיל עַל קַוּשְׁיָא לְמַאי הִלְכְתָא לָמָּה הֻזְקְבַּע יוֹם מְיֻחָד לְמִנְיַן מְלָכִים אֵימָא עַל כָּל מֶלֶךְ תַּתְחִיל שְׁנָתוֹ מִיּוֹם שֶׁעָמַד בּוֹ עכ"ל שֶׁהַרֵי הָכָא יָלְפִינַן מִקְרָא דְּמִנִּיסָן מָנִינַן.

ולע"ד י"ל דְּמִקְרָא לֹא מוּכָח רַק דִּלְמַלְכוּת שְׁלֹמֹה נִמְנָה מִנִּיסָן. אֲבָל שֶׁיִּמְנוּ כָּל מַלְכֵי יִשְׂרָאֵל אַחֲרָיו ג"כ מִנִּיסָן זֶה לֹא שָׁמַעְנוּ מִקְרָא.

וְלָכֵן צָרִיךְ טַעַם דְּמִשּׁוּם שְׁטָרוֹת עַל כֵּן תִּקְּנוּ יוֹם מְיֻחָד וּבָחֲרוּ בְּנִיסָן אַחַר שֶׁמַּלְכוּת שְׁלֹמֹה נִמְנָה כֵּן וּמַה דְּקָאָמַר מִנַּיִן לַמְּלָכִים שֶׁאֵין מוֹנִין לָהֶם אֶלָּא מִנִּיסָן ה"ק אַחַר שֶׁתִּיקְּנוּ יוֹם מְיֻחָד מִשּׁוּם שְׁטָרוֹת לָמָּה מָנוּ מִנִּיסָן: שָׁם דִּילְמָא מַעֲשֶׂה דְּשִׁבְטֵי קְדֵמִים.

הַמָּהַרְשָׁ"א ח"א הִקְשָׁה הֲרֵי מִמַּסָּעוֹת מוּכָח דְּבָאוּ לְאֶרֶץ סִיחוֹן אַחַר מִיתַת אַהֲרֹן בְּהַר הָהָר. וְגַם הט"א הִקְשָׁה כֵּן וּבֵיאֵר יוֹתֵר דַּהֲרֵי אַהֲרֹן מֵת בְּהַר הָהָר וּמִשְּׁנָה תּוֹרָה אָמַר מֹשֶׁה בְּעֵבֶר הַיַּרְדֵּן בְּאֶרֶץ מוֹאָב שֶׁהָיָה אַחַר הַר הָהָר.

וְעוֹד הִקְשָׁה דִּבְמִשְׁנָה תּוֹרָה כְּתִיב שָׁם מֵת אַהֲרֹן וגו'. וְאֵיךְ אֶפְשָׁר דְּמַעֲשֶׂה שַׁבָּט קְדֵמִים לְמִיתַת אַהֲרֹן וְהִנִּיחוֹ בְּקֻוּשְׁיָא וּמִלְּבַד זֶה הִקְשָׁה הט"א עוֹד עַל כָּל הַסֻּוגְיָא אֵיךְ אֶפְשָׁר דיצ"מ לֹא מִנִּיסָן אֶלָּא מִתִּשְׁרֵי מָנֵינַן אֵיךְ אֶפְשָׁר שֶׁאָכְלוּ הַמָּן אַרְבָּעִים שָׁנָה שְׁלֵמִים וּפָסַק בז' בַּאֲדָר יוֹם מִיתַת מֹשֶׁה כִּדְאָמְרִינַן (קִדּוּשִׁין דַּף ל"ח) הֲרֵי לֹא הָיָה מ"ם שָׁנָה שְׁלֵמִים וְאִם נֹאמַר שֶׁחַי מֹשֶׁה עוֹד עַד ז' אֲדָר בַּשָּׁנָה הָאַחֲרֶת א"כ הָיָה מֹשֶׁה בְּמוֹתוֹ קכ"א וּקְרָא כְּתִיב שֶׁהָיָה בֶּן ק"ך בְּמוֹתוֹ וְעוֹד דְּאָז הָיָה הַמָּן יוֹתֵר מֵאַרְבָּעִים שְׁלֵמִים וְהִנִּיחַ ג"כ בְּקֻוּשְׁיָא ע"ש.

וְקֻוּשְׁיוֹת הָאֵלֶּה בֶּאֱמֶת צע"ג ולענ"ד י"ל דְּבַפְּסוּק כְּתִיב וַיְהִי בְּאַרְבָּעִים שָׁנָה בְּעַשְׁתֵּי עָשָׂר חֹדֶשׁ בְּאֶחָד לַחֹדֶשׁ דִּבֶּר מֹשֶׁה אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל כְּכָל אֲשֶׁר צִוָּה ה' אֹותוֹ אֲלֵיהֶם אַחֲרֵי הַכּוֹתוֹ וגו' בְּעֵבֶר הַיַּרְדֵּן בְּאֶרֶץ מוֹאָב הוֹאִיל מֹשֶׁה בֵּאֵר וגו'.

וְיֵשׁ לוֹמַר דפי' הַכָּתוּב כָּךְ הוּא דְּנַדַּאי כָּל מ' שָׁנָה שֶׁהָיוּ יִשְׂרָאֵל בַּדֶּרֶךְ בָּאוּ הַצִּיווּיִים שֶׁל הַמִּצְוֹת אֶחָד אֶחָד אֶל מֹשֶׁה וּמֹשֶׁה דָּבָר וְלָמַד אוֹתָם לְכָל יִשְׂרָאֵל וְלָכֵן טָרַם הִתְחִיל הַכָּתוּב לְסַפֵּר שֶׁמֹּשֶׁה שָׁנָה הַתּוֹרָה נֶאֱמַר שֶׁבְּאַרְבָּעִים שָׁנָה בְּחֹדֶשׁ שֵׁבָט דִּבֵּר מֹשֶׁה וּגְמַר לְלַמֵּד לְיִשְׂרָאֵל כָּל אֲשֶׁר צִוָּה ה' אֹותוֹ אֲלֵיהֶם וְהָיָה זֶה בִּשְׁנַת מ"ם אַחֲרֵי הַכּוֹתוֹ אֶת סִיחֹון וגו' וְשׁוּב אָמַר הַכָּתוּב שֶׁאַחַר מִיתַת אַהֲרֹן בְּבוֹאָם לְעֵבֶר הַיַּרְדֵּן בְּאֶרֶץ מוֹאָב הוֹאִיל מֹשֶׁה בֵּאֵר אֶת הַתּוֹרָה דְּהַיְינוּ שָׁם הִתְחִיל בְּמִשְׁנֵה תּוֹרָה וְעַל פִּי זֶה אֶפְשָׁר לוֹמַר דְּמַעֲשֶׂה דְּשֵׁבָט קְדֵמִים וְתִשְׁרֵי ר"ה ליצ"מ ומכ"מ יָבוֹאוּ כָּל הָעִנְיָנִים עַל סֵדֶר הַכְּתוּבִים דְּהַיְינוּ שֶׁיָּצְאוּ מִמִּצְרַיִם ט"ו נִיסָן וְיָרַד הַמָּן ט"ו אִיָּיר וּבְתִשְׁרֵי שֶׁאַחֲרָיו הִתְחִיל שָׁנָה שְׁנִיָּה ליצ"מ וְעָבְרוּ ל"ח שָׁנִים שְׁלֵימוֹת וּבְתִשְׁרֵי שֶׁאַחֲרֵיהֶם הִתְחִילָה שְׁנַת הָאַרְבָּעִים ליצ"מ וּבְאוֹתָהּ שָׁנָה הָיָה מַה שֶּׁנֶּאֱמַר דְּבַחֹדֶשׁ שְׁבָט אַחֲרֵי הַכּוֹתוֹ אֶת סִיחֹון כָּלָה מֹשֶׁה לְצַוּוֹת לְיִשְׂרָאֵל כָּל אֲשֶׁר צִוָּה ה' אֹותוֹ אֲלֵיהֶם ובט"ו אִיָּיר שֶׁאַחֲרָיו שָׁלְמוּ ל"ט שָׁנָה שְׁלֵימוֹת מֵעֵת שֶׁהִתְחִיל הַמָּן לָיֶרֶד וּבָאַב מֵת אַהֲרֹן בְּהַר הָהָר בֶּן קכ"ג שָׁנָה שְׁלֵימוֹת מִיּוֹם לְיוֹם דְּמִסְתָּמָא הָיָה נוֹלָד ג"כ בר"ח אָב כְּדְאָמְרִינַן בְּקִדּוּשִׁין גַּבֵּי מֹשֶׁה שהקב"ה מְמַלֵּא שְׁנוֹתֵיהֶם שֶׁל צַדִּיקִים מִיּוֹם לְיוֹם וּמֵחֹדֶשׁ לְחֹדֶשׁ וּבָאוּ לְאֶרֶץ מוֹאָב וְשָׁם הוֹאִיל מֹשֶׁה בֵּאֵר אֶת הַתּוֹרָה וְאָמַר כָּל מִשְׁנֵה תּוֹרָה עַד יוֹם מוֹתוֹ שֶׁהָיָה בז' אֲדָר בִּשְׁנַת מ"א ליצ"מ שֶׁהִתְחִיל בְּתִשְׁרֵי אַחֲרֵי אָב שֶׁמֵּת אַהֲרֹן ובז' אֲדָר שָׁלְמוּ לְמֹשֶׁה ק"ך שָׁנָה וְאָכְלוּ הַמָּן עַד ט"ז בְּנִיסָן שֶׁאָז שָׁלְמוּ מ' שָׁנִים שְׁלֵימוֹת מֵאָז יָצְאוּ מִמִּצְרַיִם וְלָכֵן פָּרִיךְ שַׁפִּיר דִּילְמָא מַעֲשֶׂה דְּשִׁבְטֵי קְדֵמִים ואעפ"כ הַכֹּל בָּא עַל הַסֵּדֶר אֲבָל הָא ק"ל שֶׁהֲרֵי שְׁנוֹת מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן נִמְנוּ בַּפְּסוּק בְּעָמְדָם לִפְנֵי פַּרְעֹה שֶׁהָיָה קוֹדֶם שֶׁהִתְחִילוּ הַמַּכּוֹת וּתְנַן בְּעִדִּיוֹת פ"ב מִשְׁפַּט הַמְּצָרִים י"ב חֹדֶשׁ וא"כ עכ"פ הָיוּ מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן בְּעֵת יְצִיאַת מִצְרַיִם וּבְעֵת יְרִידַת הַמָּן כְּבָר בְּנֵי פ"א ופ"ד וְאַחַר שֶׁיָּרַד הַמָּן אַרְבָּעִים שָׁנָה אֵיךְ אֶפְשָׁר שֶׁהָיָה מֹשֶׁה בְּעֵת מוֹתוֹ בֶּן ק"ך וְלֹא בֶּן קכ"א וצ"ע: שָׁם בְּרֵשִׁ"י ד"ה מֵת בְּנִיסָן.

וְהוּא הַדִּין אִם עָמַד בְּאֶחָד מִכָּל הַחֲדָשִׁים: צ"ע מַאי בָּעֵי רַשִׁ"י בָּזֶה דְּמוֹנִין לְשַׁנּוֹת רִאשׁוֹן פְּשִׁיטָא דְּהָא אֲפִילּוּ מֵת בְּנִיסָן מוֹנִין לוֹ כש"כ בְּמֵת בְּאֶחָד מִשְּׁאָר הַחֲדָשִׁים שֶׁאַחַר נִיסָן. וְאִי לְאַשְׁמְעִינַן דְּלָא בִּלְבַד אִם עָמַד הַשֵּׁנִי בְּנִיסָן מוֹנִין גַּם לִשְׁנֵי אֶלָּא אֲפִילּוּ בְּאֶחָד מִשְּׁאָר הַחֲדָשִׁים גַּם בָּזֶה אֵין רְבוּתָא שֶׁהֲרֵי כְּבָר שָׁמַעְנוּ מֵרִישָׁא מֵמֵת בַּאֲדָר וְעָמַד תַּחְתָּיו בַּאֲדָר.

וְעוֹד י"ל לָמָּה כָּתַב רַשִׁ"י עַל מֵת בְּנִיסָן כֵּן וְלֹא עַל רִישָׁא עַל מֵת בַּאֲדָר שה"ה אִם מֵת בְּאֶחָד מֵהַחֲדָשִׁים הַקּוֹדְמִים אע"כ מִשּׁוּם דְּמִסֵּיפָא מֵמֵת בְּנִיסָן שָׁמְעִינַן כֵּן א"כ לְעִנְיַן עָמַד בְּנִיסָן אֵין רְבוּתָא שֶׁמּוֹנִין לוֹ גַּם אִם עָמַד בְּאֶחָד מִן הַחֲדָשִׁים הָאֲחֵרִים שֶׁכְּבָר שָׁמַעְנוּ מֵרִישָׁא.

וְיֵשׁ לוֹמַר דְּאִיתָא בַּיְרוּשַׁלְמִי כֵּיצַד לְמִלָּכִים מֵת בַּאֲדָר וְעָמַד מֶלֶךְ בַּאֲדָר נִמְנֵית שָׁנָה לָזֶה וְלָזֶה אָמַר ר' יוֹנָה וְהוּא שֶׁנִּכְנַס לְנִיסָן ופי' הק"ע שֶׁמֵּת הַמֶּלֶךְ הָרִאשׁוֹן בְּנִיסָן וְנִמְנָה הַשֵּׁנִי ג"כ בְּנִיסָן הוּא דְּמוֹנִין שָׁנָה לָזֶה וְלָזֶה אֲבָל בִּשְׁאָר הֶחֳדָשִׁים אֵין מוֹנִין לִשְׁנֵי שָׁנָה בִּפְנֵי עַצְמָהּ עַד שֶׁיַּגִּיעַ נִיסָן עכ"ל וְעַל פי' זֶה ק"ל שֶׁהֲרֵי בַּבָּרַיְיתָא קָאָמַר מֵת בַּאֲדָר וְעָמַד בַּאֲדָר וְאֵיךְ מְפָרֵשׁ ר' יַנַּאי שֶׁאַיְירִי בְּנִיסָן וְגַם לָמָּה קָאָמַר וְהוּא שֶׁנִּכְנַס לְנִיסָן הו"ל לְמֵימַר וְהוּא שֶׁמֵּת וְעָמַד בְּנִיסָן.

וְלָכֵן לענ"ד הָכִי פֵּירוּשׁוֹ דר' יַנַּאי מְפָרֵשׁ הַךְ אֲדָר אַיְירִי בַּאֲדָר דְּתְקוּפָה שֶׁנִּכְנַס לְנִיסָן דַּחֲדָשִׁים וְכִדְאָמְרִינַן לְקַמָּן לְעִנְיַן נִיסָן דְּתְקוּפָה שֶׁנִּכְנַס תּוֹךְ אִיָּיר דַּחֲדָשִׁים כְּמוֹ שֶׁהֵבִיאוּ הַתּוֹסָ' לְקַמָּן בְּסָמוּךְ וְהַךְ בָּרַיְיתָא דְּמֵת בַּאֲדָר וְעָמַד אַחֵר בַּאֲדָר שֶׁמּוֹנִין לָזֶה וְלָזֶה לֹא הוּבָא בַּיְרוּשַׁלְמִי דְּאִם מֵת בַּאֲדָר וְעָמַד בַּאֲדָר מַמָּשׁ דְּהַיְינוּ בַּאֲדָר דְּתְקוּפָה וְדַחֲדָשִׁים ע"פ ר' יַנַּאי לֹא מוֹנִין לִשְׁנֵי רַק לָרִאשׁוֹן וְזֶה מַה דקמ"ל רַשִׁ"י בָּמָּה שֶׁכָּתַב וְהוּא הַדִּין אִם עָמַד בְּאֶחָד מִכָּל הֶחֳדָשִׁים וכו' שֶׁלֹּא נֵימָא כְּדִבְרֵי ר' יַנַּאי דְּדַוְקָא אִם עָמַד בְּנִיסָן מוֹנִין גַּם לוֹ אֲבָל אִם עָמַד בְּאֶחָד מִשְּׁאָר הֶחֳדָשִׁים לֹא.

שע"פ גְּמָרָא שֶׁלָּנוּ ע"כ אֵין לוֹמַר כֵּן כֵּיוָן דְּקָתָנֵי שְׁנֵיהֶם מֵת וְעָמַד בַּאֲדָר וּמֵת וְעָמַד בְּנִיסָן א"כ הַךְ אֲדָר ע"כ הַיְינוּ אֲדָר מַמָּשׁ דְּתְקוּפָה וְדַחֲדָשִׁים וּאעפ"כ קָאָמַר דְּמוֹנִין גַּם לִשְׁנֵי אָמְנָם כָּעֵת נִדְפַּס הָרִיטְבָ"א וְנִרְאֶה מִדְּבָרָיו שפי' הַיְרוּשַׁלְמִי דְּאֵין מוֹנִין לַשֵּׁנִי מֵאֲדָר עַד שֶׁיַּגִּיעַ נִיסָן אֲבָל אִם מֵת אַחַר שֶׁעָמַד בַּאֲדָר קוֹדֶם שֶׁיַּגִּיעַ נִיסָן אֵין מוֹנִין שָׁנָה לִשְׁנֵי ונלע"ד דְּגַם אִם לֹא מֵת אֵין מוֹנִין לוֹ בַּאֲדָר שָׁנָה אֶחָד עַד שֶׁיַּגִּיעַ נִיסָן וְאָז מוֹנִין לוֹ שָׁנָה שְׁנִיָּה דְּחֹדֶשׁ שֶׁלֹּא הִגִּיעַ עַד סוֹף שָׁנָה לֹא נִמְנָה לְשָׁנָה וְלָכֵן זֶה רַק עפ"י הַיְרוּשַׁלְמִי.

אֲבָל גְּמָרָא שֶׁלָּנוּ חוֹלֵק עַל זֶה כמש"כ הָרִיטְבָ"א: שָׁם ד"ה וּמֶלֶךְ. וְטַעְמוֹ שֶׁל דָּבָר: עַיֵּין בְּמָהַרְשָׁ"א.

ולענ"ד פֵּירוּשׁוֹ דָּחוּק דְּאִי מִשּׁוּם דְּמַלְכוּת יְרֻושָׁה הִיא מִגְּרָע גָּרַע לְמִינּוּי ועכ"פ הו"ל לְרַשִׁ"י לְפָרֵשׁ מ"ט לָא חָיְישִׁינַן לִירֻושָׁה לִהְיוֹת מוֹנָה מֵעֵת שֶׁמֵּת הַמֶּלֶךְ מוֹרִישׁוֹ כְּמוֹ שֶׁמְּפָרֵשׁ ע"פ פי' הַמָּהַרְשָׁ"א טַעַם דְּלָא חָיְישִׁינַן לְמִינּוּי וְהַפָּנֵי יְהוֹשֻׁעַ ג"כ הִנִּיחַ רַשִׁ"י בצ"ע.

ולענ"ד כַּוָּנַת רַשִׁ"י לְפָרֵשׁ בִּלְבַד מ"ט ס"ד דְּמִשּׁוּם דְּמֶלֶךְ בֶּן מֶלֶךְ הוּא מוֹנִין מֵעֵת שֶׁמֵּת אָבִיו לוֹ וְעַל זֶה הֵבִיא הַפָּסוּק דְּלִמַּעַן יַאֲרִיךְ יָמִים דְּיָלְפִינַן מִינֵּיהּ כְּרִיתוֹת (דַּף ה') דְּמַלְכוּת יְרֻושָׁה וְאַף שֶׁרַשִׁ"י כָּתַב זֶה אַחַר תֵּיבַת קָמַשְׁמַע לַן אֵין לָחוּשׁ כֵּיוָן דְּאִם הָיָה כּוֹתֵב קוֹדֶם

קמ"ל יְהֵיֶה בָּזֶה הֶפְסֵק הַרְבֵּה בֵּין ס"ד וּבֵין קמ"ל וְסָמַךְ רַשִׁ"י עַל הַמְּבִין: שָׁם בְּתוֹסְ' ד"ה דְּאִימְּנוּ.

וַאֲפִילּוּ לָא מְתַנְיִין גַּבֵּי הֲדָדֵי: הַמְּהַרְשָׁ"א פִּי' דְּגַבֵּי הֲדָדֵי מְתַנְיִין בַּתּוֹסְפְתָּא וְאע"ג דְּלָא מְתַנְיָן בִּשְׁמַעְתִּין גַּבֵּי הֲדָדֵי אֶלָּא בב' בָּרָיְיתוֹת. וּלְעִנ"ד יֵשׁ לְפָרֵשׁ כַּוָּנָתָם מִשּׁוּם דְּבִתּוֹסְפְתָּא דִּלְפָנֵינוּ לֹא נִשְׁנָה הַבָּרַיְיתָא הָרִאשׁוֹנָה מֶלֶךְ שֶׁעָמַד בְּעֶשְׂרִים וְתִשְׁעָה בַּאֲדָר רַק הַבָּרַיְיתָא שְׁנִיָּה מֵת בַּאֲדָר וְעָמַד אַחֵר תַּחְתָּיו וְלָכֵן כָּתְבוּ דַּאֲפִילּוּ לָא מְתַנְיָן' בַּהֲדָדֵי: שָׁם ד"ה מַקִּישׁ.

דְּדִילְמָא מֵאֲדָר מָנִינַן: הט"א הִקְשָׁה דא"כ מַאי פָּרִיךְ בְּסָמוּךְ אֵימָא אִיָּיר אוֹ אֶחָד מִשְּׁאָר הֶחֳדָשִׁים הָא כֵּיוָן דְּמַקִּישׁ מַלְכוּת שְׁלֹמֹה לִיצ"מ אִי אֶפְשָׁר לְמָנוֹת לִיצ"מ אֶלָּא מֵאֲדָר אוֹ מִנִּיסָן דא"כ אֵין חוֹדֶשׁ זִיו חוֹדֶשׁ שֵׁנִי לְמַלְכוּת שְׁלֹמֹה.

וְהִנֵּה הָרִיטְבָ"א ג"כ הִקְשָׁה קֻשְׁיָא זוֹ וְתֵירֵץ וי"ל דְּדִילְמָא הַאי לְמִלּוֹךְ שְׁלֹמֹה לָאו אַחוֹדֶשׁ שֵׁנִי קָאֵי לוֹמַר שֶׁהוּא שֵׁנִי לְמִנְיָנוֹ אֶלָּא אַבְּשָׁנָה הָרְבִיעִית קָאֵי שֶׁהִיא שָׁנָה הָרְבִיעִית לְמִלּוֹךְ שְׁלֹמֹה עכ"ל. וְהוּא כְּעֵין תֵּירֵץ הַטּוּרִי אֶבֶן אֶלָּא שֶׁלֹּא הֶחְלִיט דְּבְחוֹדֶשׁ הַשֵּׁנִי הוּא שֵׁנִי לַחֳדָשִׁים רַק שי"ל דְּהַמַּקְשָׁן הָיָה סוֹבֵר כֵּן אֲבָל הט"א מִכֹּחַ קֻשְׁיָתוֹ רָצָה לְפָרֵשׁ נָגֶד הַתּוֹסְ' דְּהַךְ בְּחוֹדֶשׁ הַשֵּׁנִי לָא קָאֵי עַל חוֹדֶשׁ שֵׁנִי לַמַּלְכוּת אֶלָּא עַל חוֹדֶשׁ הַשֵּׁנִי לְמִנְיַן הַחֳדָשִׁים דְּנִיסָן הוּא רִאשׁוֹן וְגַם הַמְּהַרְשָׁ"א הִקְשָׁה עַל תּוֹסְפָּת לָמָּה לֹא פֵּירְשׁוּ כֵּן.

וּלְעִנ"ד י"ל דאע"פ דְּלָמָּ"ד שֶׁנּוֹלְדוּ בּוֹ זִיוְתָנֵי עוֹלָם אֶפְשָׁר לְפָרֵשׁ כֵּן מ"מ לָמָּ"ד דְּאִית בֵּיהּ זִיו לְאֵילָנוֹ' הַאי בְּחוֹדֶשׁ הַשֵּׁנִי מְיֻוָּתָר הוּא דִּבְחוֹדֶשׁ זִיו כְּבָר מוֹרֶה עַל אִיָּיר. וּמַה שֶּׁכָּתְבוּ הַתּוֹסְ' דְּקֶרֵי לֵיהּ אִיָּיר חוֹדֶשׁ זִיו מִשּׁוּם דְּאִית בֵּיהּ זִיָּא לְאֵילָנָא.

אע"ג דִּלְקַמָּן (דַּף י"א) מַשְׁמַע דְּזֶה בְּנִיסָן הוּא דְּמַיְיתֵי עָלֶיהָ הָא דְּאָמַר ר"י הַאי מַאן דְּנָפִיק בְּיוֹמֵי נִיסָן וְחָזֵי אִילָנֵי דְּמַלְבְּלְבֵי הָכָא ע"כ אַיְירֵי הוּא דג"כ אִית בֵּיהּ זִיו לְאִילָנֵי מִדְּקֶרֵי לֵיהּ הַחוֹדֶשׁ הַשֵּׁנִי.

וְרָאִיתִי בְּבִרְכֵּי יוֹסֵף אוי"ח סִימָן רכ"ו שֶׁהֵבִיא פְּלוּגְתָּא בֵּין הַפּוֹסְקִים אִם יָכוֹל לְבָרֵךְ גַּם עַל הַפְּרָחִים בִּימֵי אֲדָר וְכוֹתֵב ע"ז וַאֲנִי שָׁמַעְתִּי דִּבְרָכָה זוֹ עַל דֶּרֶךְ הָאֱמֶת שָׁיְיכָא דַּוְקָא לִימֵי נִיסָן עכ"ל.

וּלְעִנ"ד מְסֻגְיָא הַנַּ"ל מַשְׁמַע דְּנִיסָן לָאו דַּוְקָא דְּהָא קָרֵי אִיָּיר חוֹדֶשׁ זִיו וּמַיְיתֵי עָלָהּ הַךְ דר"י וּמוּכָח מִזֶּה דעכ"פ בִּימֵי אִיָּיר יָכוֹל לְבָרֵךְ בְּרָכָה זוֹ וְלֹא בְּנִיסָן דַּוְקָא: [מִבֵּן הַמְחַבֵּר. זָכִיתִי לְכַוֵּן בְּדִבְרֵי אאמ"ו הָרַב זלה"ה בִּרְאָיָה זוֹ מֵרַשִׁ"י וְאַחַר עִיּוּן מָצָאתִי בְּפֵירוּשׁ בְּסֵפֶר הָאֶשְׁכּוֹל שכ' לָאו דַּוְקָא בִּיוֹמֵי נִיסָן אֶלָּא בִּזְמַן שֶׁרוֹאֶה הַפֶּרַח פַּעַם רִאשׁוֹן בְּשָׁנָה]: שָׁם דַּף ג' ע"א בגמ' הוּא סִיחוֹן הוּא עֶרֶד.

הַתּוֹסְפָּת וְכָתַב שֶׁהָיָה עֲמָלֵק וְשִׁיבָּה א"ע כְּאִלּוּ הוּא סִיחוֹן כֵּן כָּתְבוּ ע"פ הַמִּדְרָשׁ. וּלְעִנ"ד גַּם מִקְרָא מוּכָח כֵּן דא"ל שֶׁהָיָה סִיחוֹן עַצְמוֹ שֶׁהֲרֵי קְרָא כְּתִיב וַיַּחֲרֵם אֹתָהֶם וְאֶת עָרֵיהֶם וְאַח"כ סִיפֵּר הַכָּתוּב שֶׁפָּתַח בְּשָׁלוֹם לְסִיחוֹן אֶלָּא ע"כ זֶה לֹא הָיָה סִיחוֹן: שָׁם וְאֵימָא ר"ה אִיָּיר.

הפ"י והט"א הִקְשׁוּ לָמָּה לֹא מְתָרֵץ מִקְרָא דִּבְחוֹדֶשׁ הַשְּׁלִישִׁי דא"כ בַּחוֹדֶשׁ הַשְּׁלִישִׁי בַּשָּׁנָה הַשֵּׁנִית מבע"ל. וְתֵירְצוּ שְׁנֵיהֶם דְּהַקּוֹשְׁיָא הִיא לָמָּ"ד יוֹם בַּשָּׁנָה חָשׁוּב שָׁנָה וְלָכֵן לְדִידֵיהּ ט"ו יוֹם דְּנִיסָן לֹא נֶחְשְׁבוּ וא"כ הָיָה אָפְשָׁר לוֹמַר דְּלְעוֹלָם אִיָּיר הוּא ר"ה ואעפ"כ בָּאוּ לְמִדְבַּר סִינַי בְּשָׁנָה רִאשׁוֹנָה שֶׁלֹּא נִמְנָה הַשָּׁנָה רַק מֵאִיָּיר אֲבָל עַל הַקּוֹשְׁיָא וְאֵימָא ר"ה סִיוָן מְשַׁנֵּי שַׁפִּיר דא"כ בְּשָׁנָה הַשֵּׁנִית מבע"ל שֶׁהָרֵי מט"ו בְּנִיסָן עַד ר"ח סִיוָן עָבְרוּ יוֹתֵר מִשְּׁלֹשִׁים יוֹם וְעוֹד הִקְשָׁה הט"א מַאי תֵּירֵץ דא"כ בְּשָׁנָה הַשֵּׁנִית מבע"ל הָרֵי לָמָּ"ד ל' יוֹם בַּשָּׁנָה חָשׁוּב שָׁנָה לֹא הִתְחִיל עֲדַיִן בר"ח סִיוָן הַשָּׁנָה הַשֵּׁנִית.

וְתֵירֵץ דְּמַאי דְּקָאָמַר בְּשָׁנָה הַשֵּׁנִית מבע"ל הוּא לָמָּ"ד יוֹם א' בְּשָׁנָה חָשׁוּב שָׁנָה וְלָמָּ"ד ל' יוֹם חָשׁוּב שָׁנָה צָרִיךְ לוֹמַר דהול"ל בַּשֵּׁנִית וְלֹא לִכְתּוֹב שָׁנָה דְּאָז הָיָה מַשְׁמַע בִּתְחִלַּת שְׁנוֹת וְכִדְאָמְרִינַן לְקַמָּן (דף י') בְּאַחַת אִתְחַלְתָּא דְּאַחַת עכ"ד וְתָמַהְתִּי דְּאֵיךְ אֶפְשָׁר לוֹמַר דְּלָמָּ"ד יוֹם בַּשָּׁנָה חָשׁוּב שָׁנָה לֹא שַׁיָּיךְ בְּשָׁנָה הַשֵּׁנִית דא"כ לְפִי הַמַּסְקָנָא דְּמִנִּיסָן מָנִינַן יֶוקָשֶׁה הַפָּסוּק וַיְהִי בַּחוֹדֶשׁ הָרִאשׁוֹן בַּשָּׁנָה הַשֵּׁנִית בָּרִאשׁוֹן לַחוֹדֶשׁ הוּקַם הַמִּשְׁכָּן הָרֵי לָמָּ"ד ל' יוֹם בַּשָּׁנָה לֹא שַׁיָּיךְ בר"ח נִיסָן עֲדַיִן לִקְרוֹא שָׁנָה הַשֵּׁנִית כֵּיוָן דַּעֲדַיִן לֹא עָבְרוּ ל' יוֹם.

שׁוּב רָאִיתִי שֶׁבִּירוּשַׁלְמִי הוּבָא גַּם בְּתוֹסְ' לְקַמָּן (שָׁם) הִקְשָׁה עַל ר"א כֵּן וְסָלִיק בִּתְיוּבְתָּא. וע"כ צ"ל דִּלְעִנְיַן שְׁנוֹת יצ"מ גַּם ר"א מוֹדֶה דְּיוֹם א' בְּשָׁנָה חָשׁוּב שָׁנָה כִּדְמוֹכַח מִקְרָא דְּוַיְהִי בְּחוֹדֶשׁ הָרִאשׁוֹן אוֹ שֶׁנֶּאֱמַר דְּנַדַּאי לְעִנְיַן שֶׁיֵּחָשֵׁב בְּשָׁנָה שְׁלֵימָה זֶה לָא הָוֵי רַק אַחַר ל' יוֹם.

אֲבָל הַתְחָלַת הַשָּׁנָה שַׁיָּיךְ גַּם בְּיוֹם א' וְלָכֵן שַׁיָּיךְ לְשׁוֹן בְּשָׁנָה הַשֵּׁנִית שֶׁכְּבָר הִתְחִיל הַשָּׁנָה הַשֵּׁנִית ולפי"ז נִסְתַּר תֵּירוּץ הפ"י והט"א: שָׁם בְּרַשִּׁ"י ד"ה שְׁנֵי בְּחוֹדֶשׁ וּכְתִיב בְּשָׁנָה הַשְּׁלִישִׁית בָּעָשׂוֹר לְחוֹדֶשׁ: פָּסוּק זֶה לֹא נִמְצָא בְּשׁוּם מָקוֹם וְאוּלַי ט"ס הוּא וצ"ל בַּשָּׁנָה הַתְּשִׁיעִית בַּחוֹדֶשׁ הָעֲשִׂירִי בָּעָשׂוֹר לַחוֹדֶשׁ (יְחֶזְקֵאל כ"ה): שָׁם בְּתוֹסְ' ד"ה וְיִשְׁמַע.

כְּסוּת וְלָשׁוֹן שֵׁינָה: הַמְהַרְשָׁ"א כ' לֹא שִׁינָּה אֶת שְׁנֵיהֶם אֶלָּא הַלָּשׁוֹן שִׁינָּה מִן הַכְּסוּת שֶׁהָיָה מַלְבּוּשׁוֹ עֲמָלֵק וְהַלָּשׁוֹן כְּנַעֲנִי כו'. וְכֵן פי' רַשִּׁ"י בְּחֻמָּשׁ עכ"ל.

אֱמֶת הוּא שפי' רַשִּׁ"י כֵּן אֲבָל צ"ע שֶׁבְּמִדְרַשׁ תַּנְחוּמָא (הוּבָא גַּם בְּיַלְקוּט) שֶׁהוֹצִיא רַשִּׁ"י מִמֶּנּוּ כָּתוּב כְּדִבְרֵי הַתּוֹסְ' דִּכְסוּת וְלָשׁוֹן שִׁינָּה וְרַק בִּפְנֵיהֶם שֶׁהָיָה פְּנֵי עֲמָלֵק הִכִּירוּ יִשְׂרָאֵל שֶׁהֵם עֲמָלֵקִים וע"ז הַעִירַנִי חָכָם א': שָׁם בא"ד וְרַשִּׁ"י לֹא דַּק בפי' חֻמָּשׁ.

לענ"ד רַשִּׁ"י דַּק שַׁפִּיר שֶׁהָרֵי בפ' מַסְעֵי כְּתִיב וַיִּשְׁמַע הַכְּנַעֲנִי לְמַלְכָּךְ שֶׁמִּיתַת אַהֲרֹן הָיָה הַשְׁמוּעָה שֶׁנִּסְתַּלְּקוּ עַנְנֵי כָּבוֹד וְכִסְבַר שֶׁנּוֹתְנָה רְשׁוּת לְהִלָּחֵם בְּיִשְׂרָאֵל לְפִיכָךְ חָזַר וּכְתָבָהּ עכ"ל.

מִזֶּה נִרְאֶה שֶׁכַּוָּנָתוֹ דע"י הַהּ דְּחַזּוֹקֵת בֶּאֱמֶת לֹא הָיָה מוּכָח כִּדְרַשׁ זֶה אֲבָל ע"י שֶׁכָּפַל פֹּה בְּמַסְעֵי נִרְאֶה שֶׁגַּם בְּחַזּוֹקֵת הפי' כֵּן שֶׁהַהּ וַיִּשְׁמַע נִדְרַשׁ לְפָנָיו וּלְאַחֲרָיו שָׁמַע שֶׁמֵּת אַהֲרֹן וְשָׁמַע כִּי בָּא יִשְׂרָאֵל דֶּרֶךְ הָאֲתָרִים וּכְפִי' רַשִּׁ"י שָׁם כָּתוּב בְּתַרְגּוּם יוֹנָתָן בֶּן עֻזִּיאֵל בפ' חַזּוֹקֵת וְנִרְאֶה שֶׁהוֹצִיא רַשִּׁ"י מִשָּׁם לְפָרֵשׁ כֵּן עַל הַהּ דְּחַזּוֹקֵת: שָׁם ד"ה אֶלָּא.

אֵין מִתְיַישֵׁב כָּאן כְּמוֹ בְּהָנֵי. כַּוָּנָתָם נִרְאֶה פָּשׁוּט דְּבִשְׁלָמָא בְּהָנֵי שָׁרָאוּ הַמִּיתָה מַמָּשׁ שַׁיָּיךְ וַיִּרְאוּ אֲבָל אַהֲרֹן שֶׁמֵּת בְּהַר הָהָר וְלֹא רָאוּ יִשְׂרָאֵל בְּמִיתָתוֹ לֹא שַׁיָּיךְ וַיִּרְאוּ לְכָךְ מְפָרֵשׁ לְשׁוֹן וַיִּירְאוּ וכמ"ש המרש"א.

וְלֹא יָדַעְתִּי לָמָּה כ' הפנ"י בְּדֶרֶךְ רָחוֹק מִזֶּה לפענ"ד: שָׁם ע"ב בגמ' מַתְקִיף לַהּ רַב יוֹסֵף. מַה שֶׁכָּתַב הפנ"י בפי' סוּגְיָא זוֹ כְּבָר קָדְמוֹ בַּעַל הַמָּאוֹר הֵבִיאוּ גַּם הָרַשְׁבָּ"א בְּכָל דְּבָרָיו ע"ש: שָׁם בְּרַשֵׁ"י ד"ה בְּשִׁשִּׁי.

שֶׁכָּתוּב בּוֹ בִּשְׁנַת שְׁתַּיִם: וְהָא דְּפָרִיךְ בִּשְׁנַת שְׁלִישִׁית מבע"ל. י"ל דְּהָכִי קָאָמַר כֵּינָן דְּמִסְתָּמָא מַשְׁמַע שְׁנַת שְׁתַּיִם כִּקְרָא דִּלְמַעְלָה אִם אִיתָא דְּתִשְׁרֵי רֹאשׁ הַשָּׁנָה הו"ל לְפָרֵשׁ שְׁנַת שְׁלִישִׁית וְכֵן נִרְאֶה מִדִּבְרֵי הַתּוֹסָ' לְקַמָּן (דַּף י' ע"ב) ד"ה מִדַּאֲבַתִּי דְּיֵשׁ לְדַיֵּיק כֵּן מִמַּה שֶׁכָּתְבוּ שָׁם וְלָא כְּתִיב בִּשְׁתַּיִם וְשֵׁשׁ מֵאוֹת ע"ש אַף שֶׁבַּקְּרָא זֶה לֹא מְפָרֵשׁ שָׁנָה כְּלָל: שָׁם בְּתוֹסָ' ד"ה לְמִנְיָנָא.

תִּפְתַּר כר' אֱלִיעֶזֶר דְּאָמַר כָּל שָׁנָה: צ"ל כר' אֶלְעָזָר שֶׁהוּא ס"ל לְקַמָּן (דַּף י') כֵּן וּלְהַהִּ מ"ד דְּגַם לְמַלְכֵי או"ה מִנִּיסָן מָנִינַן צ"ל דִּמְפָרֵשׁ מַה דִּתְנַן לִשְׁנַיִם כְּתִירוּץ ר' זֵירָא דִּמְפָרֵשׁ לִתְקוּפָה (לְקַמָּן דַּף ח') אוֹ כְּתִירוּץ רנב"י דִּמְפָרֵשׁ לַדִּין.

אֲבָל ק"ל לְדַעַת הַיְרוּשַׁלְמִי דְּגַם מַלְכֵי אוה"ע לְעוֹלָם מִנִּיסָן מָנִינַן הָאֵיךְ יִתְיַישֵׁב קֻושְׁיָא דְּרַב יוֹסֵף לְקַמָּן מִקְּרָא דּוֹשִׁיבֵי בֵּיתָהּ דָּנָה דְּמוּכָח דְּמַתְשְׁרֵי מָנִינַן וצ"ע: שָׁם בַּדַּף ד' ע"א בַּגְּמָרָא דַּי לֹא שֶׁלּוֹ.

אֵין לְהַקְשׁוֹת מַאי קוּשְׁיָא דִּילְמָא בְּעֵת שֶׁנִּכְתַּב הָאִגֶּרֶת דע"כ הָיָה קוֹדֶם שֶׁעָלָה עֶזְרָא דַּעֲדַיִן לֹא הֶחֱמִיץ אֲבָל כְּשֶׁבָּא עֶזְרָא לִירוּשָׁלַיִם בְּחוֹדֶשׁ הַחֲמִישִׁי כְּבָר הֶחֱמִיץ וְלָכֵן כְּתִיב שְׁנַת הַשְּׁבִיעִית די"ל כֵּיוָן דע"כ נִכְתַּב הָאִגֶּרֶת סָמוּךְ לְנִיסָן שֶׁעָלָה בּוֹ עֶזְרָא וע"כ בְּתִשְׁרֵי שֶׁלְּפָנָיו עֲדַיִן לֹא הֶחְמִיץ וְלֹא הִתְחִילוּ לִמְנוֹת לוֹ שָׁנָה וא"כ ע"כ בְּאוֹתָהּ שָׁנָה עכ"פ מִנִּיסָן מָנוּ לוֹ וְאֵיךְ קָרֵי לֵיהּ שָׁנָה שְׁבִיעִית: שָׁם בְּתוֹסָ' ד"ה בִּשְׁבִיל שֶׁיִּחְיוּ.

עַל מְנָת לְקַבֵּל פְּרָס: לענ"ד י"ל דְּדַוְקָא מִי שֶׁאוֹמֵר לְרַבּוֹ אֶעֱבֹד אוֹתְךָ בֶּאֱמוּנָה בִּשְׁבִיל שֶׁתִּתֵּן לִי שָׂכָר הֲרֵי זֶה מְגֻנֶּה. אֲבָל הָאוֹמֵר לְרַבּוֹ אֶעֱבֹד אוֹתְךָ בֶּאֱמוּנָה בִּשְׁבִיל שֶׁתַּרְשֵׁנִי שָׁנִים רַבּוֹת לִהְיוֹת עַבְדְּךָ אֵין זֶה מְגֻנֶּה אַדְרַבָּה הֲרֵי זֶה מְשֻׁבָּח שֶׁמַּרְאֶה דְּבֵקוּת לְרַבּוֹ וְלָכֵן מִי שֶׁאוֹמֵר ה"ז סָלַע לִצְדָקָה בִּשְׁבִיל שֶׁיִּחְיֶה בְּנִי אוֹ שֶׁאֶזְכֶּה לְחַיֵּי עוה"ב הֲרֵי הוּא חָפֵץ חַיִּים לוֹ וּלְבָנָיו בִּלְבַד וּכְבָר נֶאֱמַר כִּי אֵין בַּמָּוֶת זִכְרֶךָ בִּשְׁאוֹל מִי יוֹדֶה לָךְ א"כ אֵינוֹ חָפֵץ רַק עִנְיָנִים לְהוֹדוֹת לה' חַסְדּוֹ וְשִׁיעְבְּדוֹ בָּנָיו להקב"ה יָמִים רַבִּים לְזֶה בֶּאֱמֶת צַדִּיק גָּמוּר יִקָּרֵא וְלָכֵן מַקְשֶׁה שַׁפִּיר שֶׁהֲרֵי גַּם אַרְתַּחְשַׁסְתְּא רַק בִּקֵּשׁ שֶׁיְּבַקְּשׁוּ חַיִּים מהקב"ה לוֹ וּלְבָנָיו וְדִלְמָא כַּוָּנָתוֹ לְמַעַן יָכוֹל עוֹד לְהֵטִיב לְיִשְׂרָאֵל הוּא וּבָנָיו.

וְלָמָּה קָרָא לוֹ עַל זֶה שֶׁהֶחֱמִיץ: שָׁם ד"ה וְנִדְבָּךְ. אע"פ שֶׁכְּבָר הֶחֱמִיץ: לֹא זָכִיתִי לְהָבִין קֻושְׁיָא זוֹ שֶׁהֲרֵי אִגֶּרֶת זֹאת שֶׁמּוֹכִיחַ מִמֶּנָּה שֶׁהֶחֱמִיץ נִכְתַּב כְּשֶׁעָלָה עֶזְרָא שֶׁהָיָה שְׁנַת שְׁבִיעִית לְדָרְיָוֶשׁ וּפְסוּקֵי נְבוּאַת חַגַּי הָיוּ בִּשְׁנַת שְׁתַּיִם שֶׁלּוֹ וא"כ הֲרֵי י"ל כְּשֶׁהַצַּדִּיק בִּשְׁנַת שְׁתַּיִם שֶׁלּוֹ וְנָתַן רְשׁוּת לִבְנוֹת הַבִּנְיָן שֶׁבִּטֵּל אֲחַשְׁוֵרוֹשׁ מָנוּ לוֹ מִנִּיסָן וְאַחַ"כ כְּשֶׁשָּׁלַח הָאִגֶּרֶת בְּיַד עֶזְרָא נִדְבָּכִין דִּי אֶבֶן גְּלָל כו' כְּבָר הֶחֱמִיץ שֶׁהָיָה זֶה בִּשְׁנַת שְׁבִיעִית שֶׁלּוֹ.

ונ"ל שאע"פ שֶׁרַשִׁ"י כָּתַב כֵּן בד"ה נִדְבָּכִין שֶׁשָּׁלַח אִגֶּרֶת זֶה בְּיַד עֶזְרָא דַּעַת הַתּוֹסָ' אֵינָהּ כֵּן אֶלָּא מִיָּד בִּשְׁנַת שְׁתַּיִם כְּשֶׁנִּתַּן רְשׁוּת לִבְנוֹת נִשְׁלַח אִגֶּרֶת זוֹ לִירוּשָׁלַיִם וְנִרְאֶה שֶׁמְּשׁוּם קֻוּשְׁיַּית הַתּוֹסָ' כָּתַב רַשִׁ"י כֵּן אֲבָל בֶּאֱמֶת מֵהֶמְשֵׁךְ הַכְּתוּבִים נִרְאֶה כְּדִבְרֵי הַתּוֹסָפוֹת שֶׁבְּאִגֶּרֶת שֶׁשָּׁלַח בְּיַד עֶזְרָא לֹא נִזְכַּר זֶה נִדְבָּכִין דִּי אֶבֶן גְּלָל כו' וְגַם אֵיךְ אֶפְשָׁר שֶׁאָז שָׁלַח אֵיךְ יִבְנוּ שֶׁהֲרֵי כְּבָר נִשְׁלַם הַבַּיִת וְנִתְחַנֵּךְ.

וּבְדִבְרֵי רַשִׁ"י צ"ע לֹא בִּלְבַד הָכָא אֶלָּא גַּם בְּמַה שכ' לְעֵיל ד"ה וְהַכָּתוּב שכ' שָׁם ג"כ שֶׁכָּתוּב כֵּן בְּאִגֶּרֶת שֶׁשָּׁלַח בְּיַד עֶזְרָא וּמֵהַכָּתוּב נִרְאֶה שֶׁשָּׁלַח כֵּן בְּאִגֶּרֶת שֶׁנִּתַּן רְשׁוּת לִבְנוֹת וְעֶזְרָא לֹא עָלָה עַד אַחַר שָׁנָה שֶׁכְּבָר נִשְׁלַם וְנִתְחַנֵּךְ הַבַּיִת כמ"ש הַתּוֹסָ' לְעֵיל ד"ה בְּאוֹתוֹ זְמַן אָמְנָם לֹא עַל רַשִׁ"י בִּלְבַד אֶלָּא גַּם עַל הַתּוֹסָ' קָשֶׁה כֵּן לָמָּה הִקְשׁוּ קֻוּשְׁיָּתָם רַק עַל הָרִאשׁוֹנָה מִפָּסוּק דְּנִדְבָּכִין וְלֹא עַל הָרִאשׁוֹנָה דִּלְעֵיל מִפָּסוּק וּמַה חִשְׁחֵן דְּגַם זֶה כָּתוּב בְּאוֹתוֹ אִגֶּרֶת שֶׁכָּתוּב שָׁם הַךְ דְּנִדְבָּכִין וְשֶׁנִּשְׁלַח לִירוּשָׁלַיִם בִּשְׁנַת שְׁתַּיִם לְדָרְיָוֶשׁ כַּנִּרְאֶה מֵהַפָּסוּק וצ"ע.

גַּם מַה שֶּׁכָּתַב רַשִׁ"י ד"ה עַד כֶּסֶף תְּנוּ לָהֶם לְבוֹנֵי הַבַּיִת צ"ע שֶׁלֹּא לְבוֹנֵי הַבַּיִת צִוָּה לָתֵת כ"א לְעֶזְרָא בִּשְׁבִיל קָרְבָּנוֹת אֲבָל הַבִּנְיָן כְּבָר נִשְׁלַם בְּשָׁנָה שֶׁעָבְרָה: שָׁם ד"ה וְהַחָרְמִין. וְאֵין הַגַּבַּאי בָּבֶל תְּאַחֵר מִלְּחַלְּקָהּ: עי' בפ"י שֶׁהֶאֱרִיךְ בְּדִבְרֵי הַתּוֹסֶפֶת וְתוֹכָן דְּבָרָיו שֶׁהוּא מְפָרֵשׁ דְּפְסַק דב"ת אַיְירֵי בִּדְלָא קָיְימִי עֲנִיִּים דְּאִי בִּדְקָיְימִי אַטוּ בְּרַשִׁיעֵי עָסְקִינַן שֶׁיֵּשׁ עֲנִיִּים וְלֹא יְחַלֵּק הַגַּבַּאי.

ולע"ד מַמַּה דְּכָתְבוּ הַתּוֹסָ' דְּאֵין הַגַּבַּאי בב"ת מְלַחֲלְקָהּ מַשְׁמַע דְּאַיְירֵי בִּדְקָיְימִי עֲנִיִּים דְּאִי בִּדְלָא קָיְימִי הַאיךְ שַׁיָּיךְ לְחַלְּקָהּ לְמִי יְחַלֵּק וְלָכֵן י"ל דְּהַפְּסָק דב"ת אַיְירֵי בִּדְקָיְימִי עֲנִיִּים וְאעפ"כ בְּשֶׁפָּסַק לְיִתֵּן בְּיַד הַגַּבַּאי אֵינוֹ עוֹבֵר אוֹ אֲפִילּוּ אֵינוֹ רַשַּׁאי לְיִתֵּן לַעֲנִיִּים שֶׁבָּאִים לְפָנָיו אַח"כ דְּדִילְמָא הַגַּבַּאי יְחַלֵּק לַעֲנִיִּים אֲחֵרִים וא"כ בְּמַה שֶׁפָּסַק לְיִתֵּן לְיַד הַגַּבַּאי כְּבָר פָּסַק לְיִתֵּן לַעֲנִיִּים הָהֵם וְכֵן פָּסַק הָרַמָ"א י"ד סִימָן רנ"ז ע"ש וְאֵינוֹ עוֹבֵר רַק אִם אֵין מוֹסֵר לְיַד הַגַּבַּאי וְהַגַּבַּאי ג"כ אֵינוֹ עוֹבֵר בב"ת מְלַחֲלֵק לַעֲנִיִּים שֶׁבָּאִים לְפָנָיו כֵּינָן שֶׁמְּמֻנֶּה לְחַלֵּק לְכָל עֲנִיִּים מִדֵּי יוֹם בְּיוֹמוֹ וְאִם יִצְטָרֵךְ לְחַלֵּק כָּל הַצְּדָקוֹת שֶׁבָּאִים לְיָדוֹ לָעֲנִיִּים שֶׁבָּאִים לְפָנָיו רֹאשׁוֹן לֹא יִשָּׁאֵר בְּיָדוֹ מְאוּמָה לְפַרְנֵס גַּם עֲנִיִּים אֲחֵרִים וְלָכֵן רַק הַיָּחִיד צָרִיךְ לִיתֵּן הַצְּדָקָה שֶׁבְּיָדוֹ לַעֲנִיִּים שֶׁבָּאִים רִאשׁוֹנִים דְּלָא נָחְשָׁב אִם אֵין בְּיָדוֹ לִיתֵּן לַעֲנִיִּים שֶׁבָּאִים אַח"כ משא"כ בְּגַבַּאי שֶׁמְּמֻנֶּה לְפַרְנֵס לְכָל הָעֲנִיִּים וְכֵן נִרְאֶה מִדִּבְרֵי הָרַמָ"א (שָׁם) מִמַּה שֶׁכָּתַב וְהַגַּבַּאי הָיָה מְחַלֵּק לָהֶם מִיָּד מַשְׁמַע שֶׁתָּלוּי בִּרְצוֹן הַגַּבַּאי וְכֵן נִרְאֶה מִמַּה שֶׁכָּתַב הָרָן" בְּשֵׁם ר"ת וּמ"מ כָּתְבוּ הַתּוֹסָ' שֶׁיֵּשׁ תַּקָּנָה גַּם לְיָחִיד שֶׁלֹּא יִצְטָרֵךְ לִיתֵּן הַכֹּל לְעָנִי שֶׁנִּמְצָא רִאשׁוֹן אִם יַתְנֶה בִּשְׁעַת הַפְּרָשָׁה לִיתֵּן לִכְשֶׁיִּרְצֶה וְכֵן נִפְסַק בש"ע י"ד (סי' רנ"ז) כנלע"ד בְּכַוָּנַת הַתּוֹסָ' דְּלָא כהפ"י: שָׁם ד"ה וּמַעֲשְׂרוֹת.

כְּגוֹן מַעֲשֵׂר רִאשׁוֹן: הט"א הִקְשָׁה מנ"ל דְּעַל מַעֲשֵׂר רִאשׁוֹן עוֹבֵר בב"ת שֶׁהֲרֵי עַל מַעֲשְׂרוֹת הֵבִיא לְקַמָּן הַפָּסוּק ה' אֱלֹהֶיךָ אֵלּוּ צְדָקוֹת וּמַעֲשְׂרוֹת וְזֶה לֹא כְּתִיב רַק בְּמַעֲשֵׂר שֵׁנִי בְּפָסוּק וְאָכַלְתָּ לִפְנֵי ה' אֱלֹהֶיךָ וּבִשְׁלָמָא מַעֲשֵׂר עָנִי הָוֵי בִּכְלַל מֵעִמָּךְ דְּיָלִיף מִינֵּיהּ לְקֶט שִׁכְחָה וּפֵאָה אֲבָל מַעֲשֵׂר רִאשׁוֹן מִנַּיִן וְלָכֵן חוֹלֵק עַל הַתּוֹסָ' וּמְתָרֵץ בָּזֶה ג"כ מַה שֶּׁהִקְשָׁה הַתּוֹסָ' לָמָּה לֹא חָשִׁיב תְּרוּמָה שֶׁגַּם בְּתִרוּמָה לָא כְּתִיב ה' אֱלֹהֶיךָ.

ולענ"ד הַדִּין עִם הַתּוֹסֶפֶת שֶׁהֵרִי לְקַמָּן בְּבָרַיְיתָא קָתָנֵי לה' אֱלֹהֶיךָ אֵלּוּ הַדָּמִין הָעֲרָכִין וְהַחֲרָמִין וְזוֹ הַדָּרְשָׁה הָיָה מִדְּכְתִיב בָּהֶן לה' כמ"ש הַתּוֹסָ' שָׁם אַף דְּלָא כְּתִיב בְּהוּ גַּם אֱלֹהֶיךָ וַהֲרֵי לה' כְּתִיב גַּם בְּמַעֲשֵׂר רִאשׁוֹן דִּכְתִיב בפ' קֹרַח כִּי אֶת מַעְשַׂר בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר יָרִימוּ לה' וְגַם בִּתְרוּמָה כְּתִיב שָׁם כָּל חֵלֶב יִצְהָר וגו' רֵאשִׁיתָם אֲשֶׁר יִתְּנוּ לה' וא"כ תְּרוּמָה וּמַעֲשֵׂר רִאשׁוֹן הֵם בִּכְלַל הַדָּרְשָׁה דלה' אֱלֹהֶיךָ.

וַהֲרֵי אֲפִילּוּ קָרְבָּנוֹת הָיוּ בִּכְלָל אִי לָאו דִּכְתִיב בְּהוּ קְרָא אַחֵר כְּמוֹ שֶׁכָּתְבוּ הַתּוֹסָ' לְקַמָּן בְּהַךְ בָּרַיְיתָא ואע"ג דְּבַבָּרַיְיתָא שָׁם לָא חָשִׁיב מַעֲשֵׂר רִאשׁוֹן בַּהֲדֵי דְּמִין וַעֲרָכִין וַחֲרָמִין הַיְינוּ מִשּׁוּם דבלא"ה חָשִׁיב מַעֲשָׂרוֹת לְחוּד וּכְמוֹ שֶׁפָּשׁוּט ג"כ לְהַטּוּרֵי אֶבֶן דְּמַעֲשֵׂר עָנִי הוּא בִּכְלַל מֵעִמָּךְ אע"ג דְּגַם שָׁם לָא חָשִׁיב רַק לֶקֶט שִׁכְחָה וּפֵאָה: שָׁם בא"ד.

וְכָל זְמַן שֶׁלֹּא הִפְרִישׁ לֹא עוֹבֵר בב"ת: אֲבָל מִשֶּׁהִפְרִישׁ אעפ"י שֶׁפֵּירוֹתָיו רְחוֹקִים מִמֶּנּוּ עוֹבֵר שֶׁהֵרִי יָכוֹל לִזְכּוֹת לְכֹהֵן וְלַלֵּוִי וְלֶעָנִי כְּמוֹ שֶׁעָשׂוּ ר"ג וור"י כִּדְאָמְרִינַן מַעֲשֵׂר שֵׁנִי (פ"ה) לָכֵן לֹא הֵבַנְתִּי מש"כ הט"א שֶׁיֵּשׁ נַפְקוּתָא ג"כ בְּפֵירוֹתָיו רְחוֹקִים מִמֶּנּוּ דִּלְעִנְיַן בִּיעוּר צָרִיךְ לִקְרוֹת שֵׁם אֲבָל לְעִנְיַן ב"ת אֵינוֹ מוֹעִיל ע"ש.

שֶׁהֵרִי קְרִיאַת הַשֵּׁם לְבַד גַּם לְעִנְיַן בִּיעוּר לָא מְהַנֵּי דְּצָרִיךְ לִזְכּוֹת כְּמוֹ שֶׁעָשׂוּ ר"ג ור"י וְזֶה וַדַּאי גַּם לְעִנְיַן ב"ת מְהַנֵּי דִּנְתִינָה גְּמוּרָה הִיא: שָׁם בא"ד. כְּשֶׁנִּתְמַרַח בַּכְּרִי בֵּין רֶגֶל לְבִיעוּר: הַמַּהַרְשָׁ"א הִקְשָׁה דְּאַכַּתִּי יִקְשֶׁה לָמַ"ד דְּבָרֶגֶל א' עוֹבֵר בב"ת וְהִנִּיחַ בְּקֻשְׁיָא.

ולענ"ד לק"מ שֶׁהֵרִי הַבִּיעוּר הי' בְּעֶרֶב יו"ט הָרִאשׁוֹן וַאֲפִילּוּ לְגִירְסַת הָרַמְבַּ"ם עכ"פ בְּעֶרֶב יו"ט הָאַחֲרוֹן שֶׁל פֶּסַח כִּדְתָנַן בְּמַעֲשֵׂר שֵׁנִי פ"ה בְּמִנְחָה שֶׁל יו"ט הָאַחֲרוֹן הָיָה מִתְנַדֶּה בְּעַרְתִּי הַקֹּדֶשׁ מִן הַבַּיִת הֲרֵי שֶׁהֶחֱצַרְךָ לְבַעֵר קֹדֶם כַּלּוֹת הָרֶגֶל וְעַל בַּל תְּאַחֵר אֵינוֹ עוֹבֵר עַד כְּלוֹת הָרֶגֶל כֵּן לוֹ כִּדְאָמְרִינַן לְקַמָּן (דף ה') וא"כ מַשְׁכַּחַת שַׁפִּיר גַּם לָמַ"ד דְּבָרֶגֶל א' עוֹבֵר שֶׁקֹּדֶם חִיּוּב הַבִּיעוּר לְחִיּוּב בַּל תְּאַחֵר.

אַחֲרֵי כְּתִבִי מָצָאתִי כֵּן בפ"י וְהוּא הַנָּכוֹן. אֲבָל בלא"ה יֵשׁ לְיַישֵׁב עוֹד קֻשְׁיַית הַמַּהַרְשָׁ"א עפ"י מַה דְּתָנַן בְּמַעֲשֵׂר שֵׁנִי פ"ה אר"י בְּתְחִלָּה הָיוּ שׁוֹלְחִין לב"ב מַהֲרוּ וְתִיקְנוּ עַד שֶׁלֹּא יַגִּיעַ עוֹנַת הַבִּיעוּר עַד שֶׁבָּא ר"ע כו' הֲרֵי שֶׁבִּתְחִלָּה הָיוּ סוֹבְרִים שֶׁחִיּוּב הַבִּיעוּר הוּא גַּם קֹדֶם שֶׁנִּתְמָרַח וּכְפִי מַה שכ' הר"ש שָׁם זֶהוּ דַּעַת ר"ג וְכֵן כָּתְבוּ גַּם הַתּוֹסָ' בְּסַנְהֶדְרִין (דַּף י"א) ע"ש וא"כ י"ל דְּגַם ר"מ ס"ל כֵּן וְלָכֵן שַׁפִּיר מַשְׁכַּחַת שֶׁיֵּשׁ חִיּוּב בִּיעוּר קֹדֶם בַּל תְּאַחֵר שֶׁעַל זֶה פְּשִׁיטָא שֶׁאֵינוֹ עוֹבֵר כָּל זְמַן שֶׁלֹּא נִתְמָרַח: שָׁם בא"ד דַּאֲפִילּוּ את"ל חַיָּיב.

הַמַּהַרְשָׁ"א הִקְשָׁה לָמָּה לֹא מַשְׁכַּחַת בִּתְרוּמָה וּמַעֲשְׂרוֹת מִתְּבוּאָה שֶׁגְּדָלָה וְנִקְצָרָה בְּשָׁנָה שְׁלִישִׁית וְשִׁשִּׁית דְּצָרִיכָה בִּיעוּר וְלֹא עָבַר עַל ב"ת שֶׁלֹּא עָבְרוּ עֲדַיִין ג' רְגָלִים בְּשָׁנִקְצַר אַחַר חַג הַשָּׁבוּעוֹת.

ונ"ל אע"ג דְּמַשְׁכַּחַת כֵּן בִּתְרוּמָה וּמַעֲשֵׂר רִאשׁוֹן וּמַעֲשֵׂר עָנִי מ"מ לֹא מַשְׁכַּחַת כֵּן בְּמַעֲשֵׂר שֵׁנִי דְּזֶה גָּדַל ע"כ בְּשָׁנָה שְׁנִיָּיִ' וַחֲמִישִׁי וע"כ כְּבָר עָבְרוּ ג' רְגָלִים בְּפֶסַח שֶׁל רְבִיעִית וּשְׁבִיעִית וַהֲרֵי גַּם עַל מע"ש מִתְנַדֶּה כִּדְאָמְרִינַן מִן הַקֹּדֶשׁ זֶה מע"ש וְנָטַע רְבָעִי: שָׁם ע"ב בַּגְּמָרָא עוֹבֵר בְּבַל תְּאַחֵר.

הָרַמְבַּ"ם ה' מַעֲשֵׂה הַקָּרְבָּנוֹת (פי"ד) הֵבִיא הַבָּרַיְיתָא דְּהָכָא כָּל הַדְּבָרִים שֶׁעוֹבֵר עֲלֵיהֶם לְאַחַר ג' רְגָלִים בב"ת וּבְתוֹכָם קָחֲשִׁיב ג"כ מַתְּנוֹת עֲנִיִּים דְּהַיְינוּ לֶקֶט שִׁכְחָה וּפֵאָה

דְּהַבָּרַיְיתָא. וְקָשֶׁה דְּהַתּוֹסְ' הֵעִירוּ הַאֵיךְ מַשְׁכַּחַת ב"ת בְּלֶקֶט שִׁכְחָה וּפֵאָה וְכָתְבוּ ג' פֵּירוּשִׁים.

פי' הא' דְּאַיְירֵי שֶׁעָבַר וּלְקָחָם וְאָז צָרִיךְ לְהַפְרִישׁ מַהַתְּבוּאָה שֶׁבְּבֵיתוֹ וְאִם שָׁהָה ג' רְגָלִים עוֹבֵר בב"ת. פי' ב' כְּגוֹן שֶׁלְּקָחָם בְּהֶיתֵּר שֶׁלֹּא הָיוּ כָּאן עֲנִיִּים וְצָרִיךְ לְשַׁלֵּם לָהֶם וְאִם עָבַר ג"ר עוֹבֵר.

אָכֵן ע"ז הֻשִׁיבוֹ הַתּוֹסָפוֹת בְּעַצְמָם דְּבְחֻלִּין מַשְׁמַע דְּאִם אֵין כָּאן עֲנִיִּים מֻוּתָּר לְלְקָחָם וְאֵין צָרִיךְ לְשַׁלֵּם וְלָכֵן כָּתְבוּ דְּיִקָּשֶׁה ממנ"פ אִם בְּשָׁעָה שֶׁלָּקַח לֹא הָיוּ עֲנִיִּים א"צ לְשַׁלֵּם וְאִם יֵשׁ כָּאן עֲנִיִּים לְאַלְתַּר עוֹבֵר בב"ת כְּמוֹ דְּאָמְרִינַן לְגַבֵּי צְדָקָה דְּהָא שְׁכִיחִי עֲנִיִּים.

וְעַל כֵּן כָּתְבוּ פי' ג' שֶׁאַיְירֵי שֶׁלָּקַט לְצוֹרְךְ עָנִי וְצָרִיךְ לִיתֵּן לוֹ וְאִם שָׁהָה ג' רְגָלִים עוֹבֵר בב"ת. וְהָרַשְׁבָּ"א קַיָּים פי' הָרִאשׁוֹן שֶׁל הַתּוֹסְ' שֶׁאַיְירִיבְּקַיְימִי עֲנִיִּים ואעפ"כ אֵינוֹ עוֹבֵר עַד לְאַחַר ג' רְגָלִים בב"ת שֶׁמָּה שֶׁאָמַר רָבָא בְּצְדָקָה בְּקַיְימִי עֲנִיִּים עוֹבֵר לְאַלְתַּר הַיְינוּ בַּעֲשֵׂה דְּמוֹצָא שְׂפָתֶיךָ תִּשְׁמוֹר אֲבָל עַל ב"ת אֵינוֹ עוֹבֵר עַד לְאַחַר ג"ר מִגְּזֵרַת הַכָּתוּב וְהָרָ"ן תֵּירֵץ ג"כ דְּאַיְירֵי בְּקַיְימִי עֲנִיִּים וּבֶאֱמֶת עוֹבֵר לְאַלְתַּר בב"ת כְּמוֹ גַּבֵּי צְדָקָה וּמַה דַּחֲשִׁיב לְהוּ הַבָּרַיְיתָא בְּהַדְּבָרִים שֶׁעוֹבֵר לְאַחַר ג"ר לָאו דַּוְקָא דְּרָצָה לוֹמַר בִּלְבַד דְּעַל כָּל הַדְּבָרִים עכ"פ עוֹבֵר לְאַחַר ג"ר אֲבָל יֵשׁ בָּהֶם דְּבָרִים שֶׁעוֹבֵר לְאַלְתַּר כְּגוֹן מַתָּנוֹת עֲנִיִּים בְּדְאִיכָּא עֲנִיִּים.

אָכֵן לְהָרַמְבַּ"ם כָּל הָנֵי תֵּירוּצִים לָא שַׁיְיכִי דְּפֵירוּשׁ הָרִאשׁוֹן לֹא שַׁיָּיךְ מִפְּנֵי הַקֻּשְׁיָא דְּבְקַיְימִי עֲנִיִּים עוֹבֵר מִיָּד וְתֵירוּץ הָרַשְׁבָּ"א לֹא שַׁיָּיךְ לְשִׁיטָתוֹ דְּבְפֵירוּשׁ כָּתַב ה' מַתָּנוֹת עֲנִיִּים (פ"ח) דְּהֵיכָא דְּקַיְימִי עֲנִיִּים עוֹבֵר מִיָּד בב"ת וְתֵירוּץ הָרָ"ן לֹא שַׁיָּיךְ שֶׁהֲרֵי כ' בְּפֵירוּשׁ דְּעַל מַתָּנוֹת עֲנִיִּים עוֹבֵר בַּעֲשֵׂה רַק אַחַר רֶגֶל א' ובב"ת אַחַר ג' רְגָלִים.

כַּנִּרְאֶה מִפְּסָקוֹ בה' מַעֲשֵׂה קָרְבָּנוֹת הַנ"ל. וְאֵיךְ מַשְׁכַּחַת זֶה כֵּיוָן דְּבְקַיְימִי עֲנִיִּים מִיָּד הוּא עוֹבֵר וַאֲפִילּוּ אִם נֹאמַר דְּמִדְּפָרַט לְעִנְיַן עֲשֵׂה גַּם מַתָּנוֹת עֲנִיִּים וּלְעִנְיַן ב"ת אַחַר ג' רְגָלִים לֹא פָּרַט רַק קָרְבָּנוֹת כו' וְלֹא ג"כ מַתָּנוֹת עֲנִיִּים שֶׁבְּכִיוָּן כָּתַב כֵּן כֵּיוָן דְּלָא מַשְׁכַּחַת ג' רְגָלִים בְּלֶקֶט שִׁכְחָה וּפֵאָה ע"כ לֹא מִטַּעַם זֶה הִשְׁמִיט דְּהָא בִּכְלַל מַתָּנוֹת עֲנִיִּים יֵשׁ ג"כ מַעֲשֵׂר עָנִי וְעוֹד דמכ"מ יֵקָשֶׁה עָלָיו מִמַּה שכ' דְּעַל מַתָּנוֹת עֲנִיִּים עוֹבֵר בְּעֵבֶר בְּרֶגֶל א' בַּעֲשֵׂה.

ופי' הַשֵּׁנִי שֶׁל הַתּוֹסְ' לֹא שַׁיָּיךְ דְּבְפֵירוּשׁ פָּסַק הָרַמְבַּ"ם שָׁם (פ"י) דְּבְאֵין עֲנִיִּים לוֹקֵחַ מַתָּנוֹת עֲנִיִּים לְעַצְמוֹ וא"צ לְשַׁלֵּם לַעֲנִיִּים כְּשֶׁיָּבוֹאוּ וּכְמוֹ שֶׁדָּחוּ הַתּוֹסָפוֹת בְּעַצְמָם פי' זֶה וא"כ לֹא נִשְׁאַר רַק פי' הַשְּׁלִישִׁי שֶׁאַיְירִי שֶׁלָּקַט לְצוֹרְךְ עָנִי.

וְגַם תֵּירוּץ זֶה לֹא שַׁיָּיךְ לְשִׁיטַת הָרַמְבַּ"ם שֶׁכְּבָר הֵעִיר הָרַשְׁבָּ"א שֶׁתֵּירוּץ זֶה לֹא שַׁיָּיךְ רַק לר"א דְּלִרְבָּנָן כֵּיוָן דס"ל שֶׁיִּתֵּן לְעָנִי הַנִּמְצָא רִאשׁוֹן עוֹבֵר מִיָּד בב"ת כֵּיוָן דְּקַיְימִי עֲנִיֵּי אַחֲרִינֵי וְאִי לָא קַיְימִי הֲרֵי מֻוּתָּר לִיקַּח לְעַצְמוֹ וא"צ לְשַׁלֵּם וא"כ לֹא שַׁיָּיךְ תֵּירוּץ זֶה רַק לר"א וְכֵיוָן שֶׁהָרַמְבַּ"ם שָׁם (ספ"ב) פָּסַק כְּרַבָּנָן דר"א א"כ גַּם תֵּירוּץ זֶה לֹא שַׁיָּיךְ אַלְיְבֵי' וְאֵיךְ פָּסַק דְּבְמַתָּנוֹת עֲנִיִּים בְּרֶגֶל א' דַּוְקָא עוֹבֵר בַּעֲשֵׂה ובג' רְגָלִים בב"ת.

ונלע"ד דְּהִנֵּה הָרַשְׁבָּ"א הִקְשָׁה עַל פי' הַתּוֹסְ' דְּדוֹחֵק הוּא לְאוֹקְמָא הַבָּרַיְיתָא כר"א וּדְלָא כְּהִלְכְתָא וְעוֹד דא"כ הו"ל לְמֵימַר הַנִּיחָא לר"א אֲבָל לְרַבָּנָן מַאי אִיכָּא לְמֵימַר. אָכֵן לענ"ד

יֵשׁ לְיַיְשֵׁב שִׁיטַת הַתּוֹסֶפֶת וְאַדְּרַבָּה יֵשׁ לְהַקְשׁוֹת עַל הָרַשְׁבָּ"א דִּפְשִׁיטָא לי' שפי' זֶה לָא קָאֵי רַק לר"א שֶׁהֲרֵי בב"מ (דַּף ט' ע"ב) מְפָרֵשׁ עֻוְלָּא מִשּׁוּם רִיבָּ"ל דְּמַחֲלוֹקֶת מֵעָשִׁיר לְעָנִי דר"א אִית לֵיהּ תְּרֵי מִיגּוֹ וְרַבָּנָן לֵית לְהוּ אֲבָל מֵעָנִי לְעָנִי דִּבְרֵי הַכֹּל זָכָה לוֹ דְּלָא הֲוָה רַק חַד מִגּוֹ דְּגַם רַבָּנָן אִית לְהוּ ע"ש.

וַהֲרֵי לפ"ז אֶפְשָׁר לְאוֹקְמָא הַךְ דְּבַל תְּאַחֵר בְּעָנִי שֶׁלָּקַט לְצֹוְרֶךְ עָנִי דִּבְהָא גַּם רַבָּנָן מוֹדוּ שֶׁזָּכָה לוֹ. אֲבָל יֵשׁ לְיַיְשֵׁב דַּעַת הָרַשְׁבָּ"א דְּמַשְׁמָעוּת הַפָּסוּק דְּעַמְּךָ שֶׁדָּרְשִׁינַן מִינֵּיהּ לְקַמָּן שֶׁעוֹבֵר עַל מַתְּנוֹת עֲנִיִּים בב"ת וַדַּאי מַשְׁמַע שֶׁשָּׁהָה אֶצְלוֹ הַמַּתָּנוֹת שֶׁהוּא חַיָּיב לִיתֵּן דִּבְזֶה שַׁיָּיְךְ לְשׁוֹן עַמְּךָ לוֹמַר שֶׁנִּשְׁאַר אֶצְלֵךְ מַה שֶׁשַּׁיָּיְךְ לְעָנִי מְשֻׁדָּךְ דְּאִם בְּשֶׁזָּכָה לְעָנִי מֵאַחַר אֵין זֶה רַק מַתָּנָה בְּעָלְמָא וְכִי ס"ד שֶׁהַשּׁוֹהֶה מַתָּנָה שֶׁל אַחֵר בְּיָדוֹ יִהְיֶה עוֹבֵר בְּבַל תְּאַחֵר.

וְהָשְׁתָּא כֵּיוָן דְּאָמְרִינַן בְּחֻוְלִּין (דַּף קל"א) לֹא תְּלַקֵּט לְהַזְהִיר הֶעָנִי עַל שֶׁלּוֹ וכמ"ש רַשִׁ"י בב"מ שָׁם דע"כ הַךְ מִי שֶׁלִּקֵּט אֶת הַפֵּאָה אַיְיְרֵי בְּשָׂדֶה שֶׁאֵינוֹ שֶׁלּוֹ ע"ש א"כ הָכָא אֲפִילּוּ בְּעָנִי לְעָנִי צ"ל תְּרֵי מִגּוֹ כֵּיוָן דְּעַמְּךָ לֹא נֶאֱמַר רַק בְּשָׂדֶה שֶׁלּוֹ וּבְזֶה לֹא שַׁיָּיְךְ מִגּוֹ דְּזָכֵי לְנַפְשֵׁי' אֲפִילּוּ הוּא עָנִי דְּהָא אִי אֶפְשָׁר לְזַכּוֹת לְנַפְשֵׁי' בְּשָׂדֶה שֶׁלּוֹ וע"כ צ"ל תְּרֵי מִגּוֹ מִגּוֹ דְּאִי בָּעֵי מַפְקִיר לְנִכְסֵי' וְאָז הַשָּׂדֶה אֵינוֹ שֶׁלּוֹ וְיָכוֹל לְזַכּוֹת לְנַפְשׁוֹ וּמִגּוֹ דְּזָכֵי לְנַפְשֵׁי' זָכֵי נָמֵי לְחַבְרֵי' וְלָכֵן שַׁפִּיר כָּתַב הָרַשְׁבָּ"א דְּלָא מַשְׁכַּחַת פי' הַתּוֹסֶפֶת רַק לְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר דְּאִית לֵיהּ תְּרֵי מִגּוֹ בֵּין אִם הוּא עָנִי בֵּין אִם הוּא עָשִׁיר.

אָמְנָם הַךְ גּוּפָא אִם עָנִי שֶׁהִפְקִיר שָׂדֵהוּ יָכוֹל לִזְכּוֹת בּוֹ בְּמַתְּנוֹת עֲנִיִּים תָּלוּי בִּפְלוּגְתָּא שֶׁבֵּין הָרִאשׁוֹנִים שֶׁהַשִּׁיטָה מְקֻוְבֶּצֶת בב"מ שֹׁם הֵבִיא בְּשֵׁם הָרֹא"שׁ שְׁמָהּ שֶׁכָּתַב רַשִׁ"י דְּאַיְיְרֵי בְּשָׂדֶה שֶׁל אַחֵר הַיְינוּ דַּוְקָא לְעִנְיַן מֵעָנִי לְעָנִי כֵּיוָן דְּבָזֶה גַּם רַבָּנָן מוֹדוּ בְּחַד מִגּוֹ וְלָא מַשְׁכַּחַת חַד מִגּוֹ בְּשָׂדֶה שֶׁלּוֹ אֲבָל לְעִנְיַן מֵעָשִׁיר לְעָנִי אַלִּיבָּא דר"א שַׁפִּיר י"ל דְּאַיְיְרֵי גַּם בְּשָׂדֶה שֶׁלּוֹ כֵּיוָן דס"ל מִגּוֹ דְּאִי בָּעֵי מַפְקִיר לְנִכְסֵיהּ וְאָז הַשָּׂדֶה ג"כ אֵינוֹ שֶׁלּוֹ וְשַׁפִּיר יָכוֹל לִזְכּוֹת בּוֹ וְכֵן כָּתַב גַּם בְּשֵׁם הַתּוֹסָ' אֲבָל בְּשֵׁם הָרִיטְבָ"א כָּתַב שָׁם דַּאֲפִילּוּ הִפְקִיר הֶעָנִי שָׂדֵהוּ ג"כ אָסוּר בְּמַתְּנוֹת עֲנִיִּים שֶׁל אוֹתָהּ הַשָּׂדֶה דִּגְזֵירַת הַכָּתוּב הוּא שֶׁאָסוּר בִּפְאַת שָׂדֶה שֶׁלּוֹ אֲפִילּוּ לְאַחַר הֶפְקֵר וְכֵן כָּתַב בְּשֵׁם הרמ"ה ע"ש.

ולפ"ז הַיֵּשׁ מְפָרְשִׁים שֶׁלָּקַט לְצֹוְרֶךְ עָנִי שֶׁהֵבִיאוּ הַתּוֹסֶפֶת לְשִׁיטַת הַתּוֹסָ' וְהָרֹא"שׁ הַנָּ"ל שַׁפִּיר מַשְׁכַּחַת בְּשָׂדֶה שֶׁלּוֹ עכ"פ לר"א דס"ל תְּרֵי מִגּוֹ וְלָכֵן אָמְרִינַן מִגּוֹ דְּאִי בָּעֵי מַפְקִיר לְנִכְסֵיהּ וְאָז מֻוְתָּר לִיקַּח מִשְּׂדֵה שֶׁהָיָה שֶׁלּוֹ וּמִגּוֹ דְּזָכֵי לְנַפְשֵׁי' זָכֵי נָמֵי לְחַבְרֵי' אֲבָל לְשִׁיטַת הָרִיטְבָ"א אֲפִילּוּ לר"א לָא מַשְׁכַּחַת בְּשָׂדֶה שֶׁלּוֹ דַּאֲפִילּוּ הִפְקִיר לְנִכְסֵי' לֹא זָכָה לְנַפְשֵׁי' בְּשָׂדֶה שֶׁלּוֹ וע"כ צָרִיךְ לְפָרֵשׁ דְּלָקַט לְצֹוְרֶךְ עָנִי בְּשָׂדֶה שֶׁל אֲחֵרִים וְצָרִיךְ לוֹמַר דְּגַם בָּזֶה שַׁיָּיְךְ דְּרָשָׁה דְּמֵעַמְּךָ דְּלָא דָּמֵי לְמַתָּנָה בְּעָלְמָא שֶׁאֵינוֹ עוֹבֵר עָלָיו בָּבֶל תְּאַחֵר כֵּיוָן דְּזָכָה הוּא בְּמַתָּנָה שהי' לְהָעֹנִי אֵצֶל בַּעַל הַשָּׂדֶה נִכְנָס הוּא תַּחַת בַּעַל הַשָּׂדֶה וּכְמוֹ דְּאִם נִשְׁאַר אֵצֶל בַּעַל הַשָּׂדֶה הָיָה עֲבֵירַת בַּל תְּאַחֵר אֶצְלוֹ אִם לֹא הָיָה נוֹתֵן לַעֲנִיִּים גַּם אֶצְלוֹ יֵשׁ ב"ת אִם לֹא נָתַן לְעָנִי שֶׁזָּכָה בִּשְׁבִילוֹ וְעַל פִּי שִׁיטָה דְּאַיְיְרֵי בְּשָׂדֶה שֶׁל אֲחֵרִים שַׁפִּיר מַשְׁכַּחַת פי' הַתּוֹסָ' גַּם לְרַבָּנָן בְּעָנִי שֶׁזָּכָה בִּשְׁבִיל עָנִי שֶׁאֵין כָּאן רַק חַד מִגּוֹ.

וְהַשְׁתָּא י"ל דְּהָרַשְׁבָּ"א ס"ל כְּשִׁיטַת הָרֹא"שׁ וּמְפָרֵשׁ מֵעִמָּךְ כִּפְשׁוּטוֹ שֶׁזָּכָה בְּשָׂדֶה שֶׁלּוֹ לְצֹוְרֶךְ עָנִי וְלָכֵן כָּתַב דְּלָא מַשְׁכַּחַת רַק לר"א אֲבָל בֶּאֱמֶת י"ל דהי"מ שֶׁהֵבִיאוּ הַתּוֹסָ' כָּאן ס"ל כְּשִׁיטַת הרמ"ה וְהָרִיטְבָ"א וּמַיְיְרֵי בְּשָׂדֶה שֶׁל אֲחֵרִים וּבְעָנֵי שֶׁזָּכָה לְצֹוְרֶךְ עָנִי דלפ"ז

גַּם לְרַבָּנָן מַשְׁכַּחַת כֵּן ולפ"ז י"ל דְּגַם הָרַמְבַּ"ם סוֹבֵר כְּשִׁיטָה זוֹ וְלָכֵן שַׁפִּיר הֵבִיא דְּלֶקֶט שִׁכְחָה וּפֵאָה עוֹבֵר בב"ת דִּמְפָרֵשׁ כי"מ דְּאַיְירֵי בְּעָנִי שֶׁזָּכָה לְעָנִי בְּשָׂדֶה שֶׁל אֲחֵרִים שֶׁזֶּה שַׁיָּיךְ גַּם לְרַבָּנָן דְּפָסַק כְּוָותַיְיהוּ: שָׁם לְעִנְיַן פז"ר קש"ב.

עַיֵּין מַה שֶּׁכָּתַבְתִּי בָּזֶה בְּסִפְרִי עָרוּךְ לְנֵר עַל סֶוְכָּה (דַּף מ"ח) וּבְתוֹסְ' שָׁם: שָׁם בְּרַשֵׁ"י ד"ה פז"ר. וּבְמַסֶּכֶת סוֹפְרִים נִמְצָא שִׁירוֹ: זֶה סִתְיָרָה שֶׁבַּתְּחִלָּה כ' שֶׁלֹּא נִתְפָּרֵשׁ שִׁירוֹ וּבַחֲגִיגָה (דַּף י"ז) וְכֵן בְּיוֹמָא (דַּף ג') לֹא כָּתַב וּבְמַסֶּכֶת סוֹפְרִים נִמְצָא שִׁירוֹ בְּרַשֵׁ"י.

שׁוּב רָאִיתִי בְּתוֹסְ' יְשֵׁינִים בְּיוֹמָא שָׁם שֶׁזֹּאת הוֹסָפָה הוּא מִתַּלְמִידֵי רַשֵׁ"י וְהִכְנִיסוֹ בְּפָנִים: שָׁם בְּתוֹסְ' ד"ה לֶקֶט. אוֹ מִן הַכְּרִי וְאִיכָּא בָּבֶל תְּאַחֵר: הט"א הִקְשָׁה דלפ"ז יִקְשֶׁה לר"ע דס"ל בְּיוֹמָא (דַּף ל"ו) דְּתַעֲזוֹב מֵעִיקָּרָא מַשְׁמַע דְּאִם נָטַל א"צ לְהַחֲזִיר קָרָא דְּמֵעַמְּךָ דָּיָלִיף מִינֵּיהּ דְּעוֹבֵר עַל לֶקֶט שִׁכְחָה וּפֵאָה בָּבֶל תְּאַחֵר הֵיכָא מַשְׁכַּחַת לי' וְכֵן הִקְשָׁה לְאַבַּיֵּי דס"ל דְּאִי עֲבִיד מְהַנֵּי וְרַק הָכָא לָא מְהַנֵּי וְצָרִיךְ לְהַחְזִיר מִתַּעֲזוּב יְתֵירָה ל"ל קְרָא דְּתַעֲזוֹב תִּיפּוֹק לֵיהּ דא"כ מֵעַמְּךָ הֵיכִי מַשְׁכַּחַתְּ לַהּ וְהִנִּיחַ בְּקַוּשְׁיָא.

ולענ"ד י' עפמ"ש הט"א בְּעַצְמוֹ כמש"כ לְעֵיל בְּשֵׁמוֹ דְּמַה דְּעוֹבֵר עַל מַעֲשֵׂר עָנִי בב"ת אָתֵי מֵעַמְּךָ שְׁהָרֵי לֵיכָּא בִּכְלַל דְּרָשַׁת ה' אֱלֹהֶיךָ דְּיָלְפִינַן מַעֲשְׂרוֹת מני' דְּבְמַעֲשֵׂר עָנִי לֹא כְּתִיב כֵּן ולפ"ז שַׁפִּיר י"ל דר"ע מוּקֵי עִמְּךָ לְמַעֲשֵׂר עָנִי וְכֵן הָוֵי מוֹקְמִינַן לְאַבַּיֵּי אִי לָא הָוֵי כְּתִיב תַּעֲזוֹב יְתֵירָה: שָׁם בא"ד וּלְפִי' קַמָּא קַשְׁיָא.

לענ"ד י"ל דִּכְבָר הֵעִיר הָרָן בְּמִידֵי דְּלָא תָּלֵי בִּירוּשָׁלַיִם וּבְקָרְבָּנוֹת לָמָּה לֹא יַעֲבוֹר רַק בג' רְגָלִים וְגַם עַל רָבָא קָשֶׁה דְּאָמַר וּצְדָקָה עוֹבֵר עָלָיו לְאַלְתַּר הֵיכָא דְּקָיְימִי עֲנִיִּים לָמָּה נִקַּט צְדָקָה לְבַד וְלֹא ג"כ לֶקֶט שִׁכְחָה וּפֵאָה אוֹ לֵימָא בְּקִיצּוּר דְּמַתְּנוֹת עֲנִיִּים עוֹבֵר עֲלֵיהֶם לְאַלְתַּר.

ונלע"ד עפ"י מַה דְּאִיתָא בת"כ פ' אֱמוֹר וּבְקֻצְרְכֶם אֶת קְצִיר אַרְצְכֶם וְכִי מָה רָאָה הַכָּתוּב לִתְּנָהּ בְּאֶמְצַע הָרְגָלִים פֶּסַח עֲצֶרֶת מִכָּאן ור"ה ויוה"כ וְסֻכּוֹת מִכָּאן אֶלָּא לְלַמֵּד שֶׁכָּל מִי שֶׁמּוֹצִיא לֶקֶט שִׁכְחָה וּפֵאָה ומ"ע מַעֲלֶה עָלָיו הַכָּתוּב כְּאִלּוּ ביהמ"ק קַיָּים וְהוּא מַקְרִיב קָרְבְּנוֹתָיו לְתוֹכוֹ וְכָל מִי שֶׁאֵינוֹ מוֹצִיא לֶקֶט שִׁכְחָה וּפֵאָה וּמַעְשֵׂר עָנִי מַעֲלֶה עָלָיו כְּאִלּוּ ביהמ"ק קַיָּים וְאֵינוֹ מַקְרִיב קָרְבְּנוֹתָיו לְתוֹכוֹ עכ"ל.

הֲרֵי דְּגִילָּה הַכָּתוּב בְּסִמּוּכִין זוֹ דְּהֶוְקֵּשׁ הוֹצָאַת לֶקֶט שִׁכְחָה וּפֵאָה ומ"ע לְהַקָּרַבַּת קָרְבָּנוֹת וְכֵינָן דְּאֵין הֶיקֵּשׁ לְמֶחֱצָה נֶאֱמַר כְּמוֹ דְּבְקָרְבָּנוֹת אע"ג דְּקָיְימִי מִקְדָּשׁ וּמְזֻבֵּחַ אֵינוֹ עוֹבֵר רַק לְאַחַר ג"ר מִגְּזֵרַת הַכָּתוּב כמ"כ אֵינוֹ עוֹבֵר בְּמַתְּנוֹת עֲנִיִּים הַלָּלוּ אע"ג דְּקָיְימִי עֲנִיִּים עַד לְאַחַר ג' רְגָלִים ואע"ג דְּמַעֲשֵׂר עָנִי לֹא כָּתוּב בְּפָסוּק זֶה מ"מ כֵּינָן דְּדָמֵי לְהָנֵי שְׁנֵיהֶן לַעֲנִיִּים מִתְּבוּאוֹת הָאָרֶץ כְּלָל הת"כ גַּם מַעֲשַׂר עָנִי בַּהֲדַיְיהוּ וא"כ ה"ה לְעִנְיַן ג"ר עַל ב"ת אֲבָל צְדָקָה דְּלָא דָּמֵי לְהָנֵי כְּלָל גַּם לְעִנְיַן ב"ת לָא אִיתְּקִישׁ לְקָרְבָּנוֹת וְלָכֵן נִקַּט רָבָא צְדָקָה לְבַד שֶׁעוֹבֵר עָלָיו לְאַלְתַּר הֵיכָא דְּקָיְימִי עֲנִיִּים.

וּבָזֶה יֵשׁ לְיַישֵׁב מַה שֶּׁתָּמַהּ הפ"י עַל הַטּוּר וש"ע לָמָּה לֹא הֵבִיאוּ הַדִּין שֶׁכָּתְבוּ הַתּוֹסְ' לְעֵיל דְּבִצְדָקָה צָרִיךְ לַחֲזוֹר אַחַר עֲנִיִּים אַחַר ג' רְגָלִים כֵּינָן שֶׁהָרֵי"ף וְהָרֹא"שׁ הֵבִיאוּ הַהּ בָּרַיְיתָא דבג' רְגָלִים עוֹבֵר בב"ת וְאֵין דַּרְכָּם לְהָבִיא מַה שֶּׁאֵין נוֹהֵג בזה"ז וע"כ דְּלָא הֵבִיאוּ כֵּן רַק לְעִנְיַן צְדָקָה וס"ל כְּהַתּוֹסְ' דְּצָרִיךְ לַחֲזוֹר אַחַר עֲנִיִּים בג"ר הֵיכָא דְּלָא קָיְימִי עֲנִיִּים.

אֲבָל לפ"ז י"ל דְּגַם הָרִי"ף וְהָרֹא"שׁ ס"ל כְּהָרַמְבַּ"ם וְרַשְׁבָּ"א וְרָ"ן שא"צ לַחֲזוֹר אַחַר עֲנִיִּים כְּלָל וּמַה שֶּׁהֶחֱזִירוּ לְהָבִיא דִּין דג"ר הַיְינוּ לְעִנְיַן מַתָּנוֹת עֲנִיִּים דְּלֶקֶט שִׁכְחָה וּפֵאָה דְּנוֹהֲגִין גַּם בַּזְּמַן הַזֶּה בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל וּלְשִׁיטַת הַגְּאוֹנִים אֲפִילּוּ בַּחו"ל וּבְאֵילּוּ גזה"כ הוּא דְּאֵינוֹ עוֹבֵר רַק בג"ר אֲפִילּוּ בְּקַיְימֵי עֲנִיִּים כֵּיוָן דְּאִתַּקְּשׁוּ לְקֶרְבְּנוֹת דְּרָגָלִים כַּנַ"ל: שָׁם בד"ה אֵינוֹ צ"ל בְּחַג הַסֻּכּוֹת.

הר"ח גָּרַס אֵצֶ"ל בְּחַג הַמַּצּוֹת: הפ"י וְכֵן הט"א הִקְשׁוּ עַל גִּירְסָא זוֹ דְּמַאי פָּרִיךְ לְקַמָּן לת"ק תַּשְׁלוּמִין לַעֲצֶרֶת מנ"ל דְּילְמָא דְּרִישׁ לי' מִדְּאֵינוֹ צָרִיךְ חַג הַמַּצּוֹת אע"כ שֶׁאֵין זֶה דִּיּוּק. ולענ"ד י"ל דְּלָא מִסְתַּבֵּר לְהַגְּמָרָא לוֹמַר כֵּן דִּבְכָל מַה דְּפִלִיגִי הַתָּנָאִים בִּשְׁמַעְתִּין יֵשׁ לִמְצוֹא טַעַם לִפְלֻגְתַּיְיהוּ דְּמַה דְּדָרִישׁ ר"ש שֶׁזֶּה אַחֲרוֹן (אוֹ רִאשׁוֹן) ור"א דְּרִישׁ שֶׁזֶּה גּוֹרֵם י"ל דְּנַדַּאי מִסְתַּבֵּר יוֹתֵר לוֹמַר שֶׁזֶּה אַחֲרוֹן אִם גַּם חַג הַמַּצּוֹת וְחַג הַשָּׁבוּעוֹת אָתֵי לְבַל תְּאַחֵר אֲבָל ר"א דְּצָרִיךְ חַג הַמַּצּוֹת וְחַג הַשָּׁבוּעוֹת לְהֶקִישָׁא דְּתַשְׁלוּמִין וְלֹא מְיַיתָּר רַק חַג הַסֻּכּוֹת לְהוֹרוֹת בַּל תְּאַחֵר לֹא יָכוֹל לְדָרוֹשׁ רַק שֶׁזֶּה גּוֹרֵם וְכֵן מַה דְּפִלִיגִי ראב"י וְרַבָּנַן הגמ' מְפָרֵשׁ דִּלְרַבָּנַן לֹא מְיַיתָּר בְּמוֹעֲדֵיכֶם לְבַל תְּאַחֵר אֲבָל אִי ס"ד דת"ק ור"ש תַּרְוַיְיהוּ ס"ל דְּחַג הַמַּצּוֹת מְיַיתָּר מִפְּנֵי שֶׁהוּא רִאשׁוֹן רַק שת"ק דְּרִישׁ מִזֶּה תַּשְׁלוּמִין ור"ש דְּרִישׁ דְּבָעֵינַן כְּסִדְרָן בָּזֶה יִקֶּשֶׁה בְּמַה פְּלִיגִי וְלָכֵן לֹא מִסְתַּבֵּר לְהַגְּמָרָא לוֹמַר כֵּן וּבְפָרָט אַחַר דעכ"פ צָרִיךְ לְמָצוֹא דְּרָשָׁה לר"ש לְתַשְׁלוּמִין מִסְתַּבֵּר יוֹתֵר דְּגַם ת"ק יָלִיף מִזֶּה.

וְעוֹד יֵשׁ לוֹמַר בְּיִשּׁוּב קַוּשְׁיָא זוֹ דְּהָרִיטְבָ"א מְפָרֵשׁ גִּירְסַת ר"ח דְּאֵין צָרִיךְ לוֹמַר חַג הַמַּצּוֹת דה"ק דְּלָא הו"ל לְהַקְדִּים חַג הַמַּצּוֹת אֶלָּא חַג הַסֻּכּוֹת דְּבוֹ דִּבֵּר הַכָּתוּב וה"ל לְכָתְוֹב בְּחַג הַסֻּכּוֹת וּבְחַג הַמַּצּוֹת וּבְחַג הַשָּׁבוּעוֹת ע"ש ולפ"ז לֹא מְיַיתָּר חַג הַמַּצּוֹת לְדָרָשָׁה דְּתַשְׁלוּמִין שֶׁגַּם לר"ש לָא דְּרִישׁ יִתּוּרָא: שָׁם ד"ה פז"ר קש"ב.

שֶׁלֹּא הָיוּ אוֹמְרִים מִזְמוֹר שָׁלֵם: קָשֶׁה שֶׁהֲרֵי בַּשְּׁבִיעִי שֶׁאָמְרוּ יְמוֹטוּ אָמְרוּ כָּל הַמִּזְמוֹר כְּמוֹ שֶׁכָּתַב רַשְׁ"י סֶלָה (דַּף נ"ה) ד"ה יְמוֹטוּ ע"ש וּמִזֶּה נִרְאֶה שר"ת מְפָרֵשׁ שֶׁלֹּא אָמְרוּ רַק מִימוּטוֹ וְאֵילָךְ וּדְלָא כְּרַשְׁ"י.

וּבָזֶה א"ש לָמָּה כָּתַב רַשְׁ"י בְּיוֹמָא וּבַחֲגִיגָה דְּחִילּוּק שִׁיר הי' שֶׁאֵינוֹ מֵעִנְיַן מַתָּנוֹת עֲנִיִּים וְלֹא כּוֹתֵב כפי' ר"ת שֶׁאָמְרוּ מִזְמוֹר שָׁלֵם: שָׁם דַּף ה' ע"א בַּגְּמָרָא אַף חַג הַסֻּכּוֹת טָעוּן לִינָה. הפ"י הִקְשָׁה לת"ק ור"ש ור"א בר"ש לִינָה מנ"ל וְתֵירֵץ דְּנָפְקָא לְהוּ מִכָּל פִּינּוֹת שֶׁאַתָּה פּוֹנֶה לֹא יהי' אֶלָּא בַּבֹּקֶר ובמכ"ה אִשְׁתְּמִיטְתֵּיהּ שֶׁכְּבָר כָּתְבוּ כֵּן הַתּוֹסָפָת בַּחֲגִיגָה (דַּף י"ז ע"א) ד"ה אַף חַג הַסֻּכּוֹת: שָׁם נָפְקָא לְהוּ מִדְּתָנֵי רַבָּה בַּר שְׁמוּאֵל.

הַתּוֹסָ' בַּחֲגִיגָה (דַּף י"ז סע"ב) הִקְשׁוּ ל"ל דְּרָשָׁה דְּרַב אוֹשַׁעְיָ' לָמָּה לֹא יָלִיף ג"כ מֵהָא דְּרַבָּה ב"ש וְתֵירְצוּ דְּהַהִוא דְּרָשָׁה דְּרַבָּה ב"ש צָרִיךְ לִתְשׁוּבַת הַצָּדוֹקִים בְּמָנָחוֹת (דַּף ס"ה) ע"ש. ולענ"ד תֵּירוּץ זֶה דָּחוּק וְכִי הַהִוא דְּרָשָׁה מִכֹּחַ יִתּוּר אָתְיָא דְּנֵימָא דְּלָא אָתְיָא רַק לְדָבָר א' הֲלֹא אֵין זֶה רַק הֶיקֵּשׁ אוֹ מַה מָּצִינוּ דְּיָלְפִינַן עֲצֶרֶת מֵחַדָּשׁ וְלָמָּה לֹא נִילּוֹף תַּרְוַיְיהוּ.

וְעוֹד קָשֶׁה שֶׁהֲרֵי דְּרָשָׁה זוֹ לִתְשׁוּבַת הַצָּדוֹקִים לֹא אָמַר רַק ר' יְהוֹשֻׁעַ שָׁם וּשְׁמוֹנָה תְּנָאִים הֻבִיאוּ תְּשׁוּבָה לַצָּדוֹקִים מֵרָאיוֹת אֲחֵרוֹת וְכִי ס"ד דר' אוֹשַׁעְיָ' יִסְבּוֹר כר' יְהוֹשֻׁעַ וְיִפְלֹג עַל כָּל שְׁאָר הַתְּנָאִים שָׁם וְלָכֵן לוּלֵא דְּבְרֵיהֶם הָיָה נלע"ד אִיפְּכָא דר' יְהוֹשֻׁעַ וּשְׁאָר תַּנָּאֵי פְּלִיגִי בִּדְרָשָׁה זוֹ אִם יֵשׁ לִדְרוֹשׁ כֵּן לְיַלֵּף עֲצֶרֶת מֵחַדָּשׁ שֶׁהֲרֵי אֵין זֶה דְּרָשָׁה פְּשׁוּטָה

שֶׁהַתּוֹסְ' יִגְּעוּ לִבְאֵרָהּ וְלָכֵן י"ל דְּרַק ר' יְהוֹשֻׁעַ וּבְרִיְיתָא דְּרַבָּה ב"ש ס"ל דְּרָשָׁה זוֹ אֲבָל כָּל שְׁאָר תַּנָּאֵי לֹא דָּרְשׁוּ לָהּ וְלָכֵן גַּם ר' אוֹשַׁעְיָ' לָא דְּרִישׁ לָהּ.

וּבְזֶה יֵשׁ לְתָרֵץ מַה שֶּׁהֵעִיר הכס"מ עַל הָרַמְבַּ"ם ה' מַעֲשֶׂה קָרְבָּנוֹת (פ' י"ד) שֶׁפָּסַק כת"ק דר"ש דְּבָעֵינַן ג"ר לְבַל תְּאַחֵר אֲבָל לָא בָּעֵינַן כְּסִידְרָן וְלָמָּה לֹא פָּסַק כר"ש כֵּיוָן דִּסְתָם מַתְנִיתַן כְּוָותֵיהּ וּבִפְרָט אַחַר שֶׁהָרִי"ף מִטַּעַם זֶה פָּסַק כר"ש אֲבָל לפי"ז י"ל דְּהִנֵּה הָרַמְבַּ"ם ה' חֲגִיגָה (פֵּ"א) פָּסַק כר' אוֹשַׁעְיָ' דְּתַשְׁלוּמִין לַעֲצֶרֶת אָתְיָא מֵהֶיקֵּשׁ דְּחַג הַשָּׁבוּעוֹת לְחַג הַמַּצּוֹת וְהֶקֵּשָׁה עָלָיו בלח"מ אַחַר שֶׁפָּסַק הָכָא כת"ק אֵיךְ פָּסַק כר"א שֶׁהָרִי לת"ק לָא אָתְיָא תַּשְׁלוּמִין לַעֲצֶרֶת רַק מִדְּרָשָׁה דְּרַבָּה ב"ש וְתֵירֵץ דְּהָרַמְבַּ"ם גָּרַס כְּגִירְסַת ר"ח שר"ש יָלִיף מִדְּפָתַח בְּחַג הַמַּצּוֹת תְּחִלָּה ולפ"ז לְכְאוֹרָה ל"ק מַה דְּמַקְשֶׁה לת"ק תַּשְׁלוּמִין לַעֲצֶרֶת מנ"ל דִּילְמָא יָלִיף מֵחַג הַמַּצּוֹת דְּמְיֻוָּתָר לְדִידְיַ'.

וע"כ צ"ל דְּבֶאֱמֶת הָוֵי מָצֵי לְתָרֵץ כֵּן אֶלָּא מִדְּצָרִיךְ טַעַם לר"ש נָקַט גַּם לת"ק בַּהֲדִיהּ וְלָכֵן לְפִי הָאֱמֶת י"ל דְּגַם ת"ק ס"ל כר' אוֹשַׁעְיָ' וְלָכֵן נָקַט הָרַמְבַּ"ם כ"נ תּוֹכֶן דְּבָרָיו וּכְעֵין זֶה כָּתַב גַּם הפ"י בִּשְׁמַעְתִּין אֶלָּא שֶׁהַשֵּׁעָר הַמֻּלָּךְ הוֹסִיף מַה שֶּׁבָּאַחַר הָרַמְבַּ"ם דְּרָשָׁה דר' אוֹשַׁעְיָ' טַעְמוֹ מִפְּנֵי שֶׁסָּתַם הגמ' במ"ק (דַּף כ"ד) הֵבִיא דְּרָשָׁה דר' אוֹשַׁעְיָ'.

וּלְפִי דְּבָרֵינוּ יֵשׁ לוֹמַר עוֹד דְּפָסַק כר' אוֹשַׁעְיָ' כֵּיוָן דְּכֻלְּהוּ תַּנָּאֵי בִּמְנָחוֹת חוּץ מר' יְהוֹשֻׁעַ לָא ס"ל דְּרָשָׁה דְּרַבָּה ב"ש וא"כ ע"כ לְפִי תַּשְׁלוּמִין לַעֲצֶרֶת מַהַדּ' דר' אוֹשַׁעְיָ' לָכֵן פָּסַק הָרַמְבַּ"ם כְּוָותֵיהּ.

אָכֵן לפי"ז מוּכָח ג"כ דַּהֲלָכָה כת"ק כֵּיוָן דלר"ש ע"כ לֵיכָּא לְמֵילַף תַּשְׁלוּמִין מֵהָא דר' אוֹשַׁעְיָ' וְהַשְׁתָּא כֵּיוָן שֶׁהָרַמְבַּ"ם פָּסַק כר' אוֹשַׁעְיָ' מֵחֲמַת טַעְמֵי הַנַּ"ל לָכֵן פָּסַק ע"כ ג"כ כת"ק וְלֹא כר"ש: וְהִנֵּה זֶה כָּתַבְתִּי עפ"י מַה שכ' הכס"מ דְּהָרַמְבַּ"ם פָּסַק כת"ק אָכֵן לְפִי מַה שֶּׁאֶכְתּוֹב לְקַמָּן (דַּף ו') אֵין זֶה בָּרוּר כ"כ שֶׁיֵּשׁ סְתִירוֹת בְּרַמְבַּ"ם ע"ש: שָׁם בְּרַשִׁ"י ד"ה טָעוּן לִינָה.

לַיִל חֲוִלּוֹ שֶׁל מוֹעֵד: עַל פִּי זֶה לֹא הֵבַנְתִּי מַה דְּתָנַן בִּמְנָחוֹת (דַּף ס"ה) כָּל הָעֲיָרוֹת הַסְּמוּכוֹת לְשָׁם מִתְכַּנְּסוֹת לְשָׁם ע"ש הֲרֵי כָּל הָאֲנָשִׁים וְנָשִׁים ע"כ הָיוּ בִּירוּשָׁלַיִם מִשּׁוּם פֶּסַח וּרְאָיָה וְשַׁלְמֵי שִׂמְחָה וְלָנוּ שָׁם לַיִל קְצִירַת הָעֹמֶר וַאֲשֶׁר הָיוּ בע"פ בַּדֶּרֶךְ רְחוֹקָה גַּם בְּמוֹצָאֵי יו"ט לֹא הָיוּ בְּבֵיתָם שבי"ט לֹא יָכְלוּ לָלֶכֶת וַאֲפִילּוּ זְקֵנִים הַהוֹלְכִים עַל מִשְׁעֲנוֹתָם מִשָּׁם הָיוּ יְכוֹלִים לָבוֹא לִירוּשָׁלַיִם שֶׁהֲרֵי נִקְצַר הָעוֹמֶר סָמוּךְ לִירוּשָׁלַיִם וא"כ לֹא הָיוּ בַּעֲיָרוֹת כ"א חוֹלִים שֶׁלֹּא יָכְלוּ לָלֶכֶת וּטְמֵאִים שֶׁלֹּא יָכְלוּ לַעֲשׂוֹת פֶּסַח וְכִי הֵם הָיוּ עִם רַב כָּל כָּךְ עַד שֶׁנֶּאֱמַר עֲלֵיהֶם שֶׁעַל יָדָם הָיָה הָעוֹמֶר נִקְצָר בְּעֵסֶק גָּדוֹל וְאִם נֹאמַר שֶׁמֶּן הַלָּנִים בִּירוּשָׁלַיִם בָּאוּ עִם הַקּוֹצְרִים וְשָׁבוּ עִמָּם לִירוּשָׁלַיִם א"כ הַאֵיךְ תָּלוּ בַּעֲיָרוֹת הַסְּמוּכוֹת לְשֵׁם הֲרֵי מִכָּל יִשְׂרָאֵל הָיוּ יְכוֹלִים לָבוֹא עִמָּהֶם וצ"ע: [מִבֵּן הַמְחַבֵּר בְּיִשּׁוּב הַקֻּוּשְׁיָא לענ"ד י"ל דְּמַה שֶּׁנָּקַט רַשִׁ"י הָכָא לַיִל חוה"מ טָעוּן לִינָה כ"כ גַּם בַּחֲגִיגָה (דַּף י"ז) אֲבָל בִּפְסָחִים (דַּף צ"ה) פִּי' שֶׁדָּוְקָא לַיְלָה הָרִאשׁוֹנָה יָלִין בִּירוּשָׁלַיִם וּמִכָּאן וְאֵילָךְ רַשַּׁאי לָדוּר חוּץ לַחוֹמָה בְּתוֹךְ הַתְּחוּם וְהַיְינוּ לְאֹהָלֵיךְ לְאֹהֶל שֶׁחוּץ לַחוֹמָה וְלֹא לְבֵיתוֹ מַמָּשׁ דְּהָא יו"ט הוּא וְזֶה לְכְאוֹרָה סְתִירָה לְפֵירוּשׁוֹ דְּהָכָא דְּמַשְׁמַע שֶׁיָּלִין בִּירוּשָׁלַיִם בְּלֵיל חוה"מ.

אָכֵן י"ל דְּבַחֲגִיגָה שָׁם הוֹסִיף רַשְׁ"י וּפָנִיתָ בַּבֹּקֶר שֶׁהוּא חוה"מ דְּאִלּוּ בְיוֹ"ט תְּחוּמִין אָסוּר וּכְבָר הִקְשָׁה אאמ"ו זַ"ל בְּעַ"ל לְסֻכָּה (דַּף מ') דלפ"ז גַּם פֵּירוּשׁוֹ דַּחֲגִיגָה סוֹתֵר ע"פ דִּפְסָחִים. וּלְעִנְ"ד י"ל דְּעוֹלֵי רְגָלִים הַקָּרוֹבִים לִירוּשָׁלַיִם בְּתוֹךְ עֲשָׂרָה פַּרְסָאוֹת וּכְפִי שִׁיטַת הַתּוֹסָ' דַּחֲגִיגָה אַף שֶׁהֻזְרְכוּ לָלוּן לֵיל רִאשׁוֹן ש"פ בִּירוּשָׁלַיִם מִשּׁוּם קָרְבַּן פֶּסַח אֲבָל בְּיוֹ"ט עַצְמוֹ הָלְכוּ כְּמוֹ י' פַּרְסָאוֹת לָשׁוּב לְבֵיתָם וְהַיְינוּ מַה שפי' רַשְׁ"י בִּפְסָחִים וְלֹא לְבֵיתוֹ מַמָּשׁ דְּהָא יוֹ"ט הוּא וְיוֹ"ט תְּחוּמִין אָסוּר אֲבָל כְּשֶׁהִגִּיעַ לַיְלָה שׁוּב אֵין חִיּוּב תְּחוּמִין עֲלֵיהֶם דְּהָא חוֹל הוּא וּמִפְּנֵי הק"פ כְּבַר לָנוּ וּמִפְּנֵי הַשָּׁלְמֵי שִׂמְחָה וְעוֹלַת רְאִיָּיה הַסְּבָרָא נוֹתֶנֶת דְּהָרְחוֹקִים מִתְאַמְּצִים לְהַקְדִּים קָרִיבָתָן כְּדֵי שֶׁיַּחְזְרוּ לְבֵיתָם וּכְפִי אוֹתָהּ שִׁיטַת הַתּוֹסָפֶת שֶׁאֵין צָרִיךְ לִינָה דְּחַג רַק יוֹם וָלַיְלָה בְּבִכּוּרִים וכו' אֲבָל הַקְּרוֹבִים לִירוּשָׁלַיִם שׁוּב יְכוֹלִים לַחֲזוֹר לְשָׁם לְהָבִיא אֶת קָרְבְּנוֹתֵיהֶם בִּשְׁאָר יְמֵי הֶחָג.

כֵּן נלע"ד לְהַשְׁוּוֹת פֵּירוּשֵׁי רַשְׁ"י שֶׁלֹּא יִהְיוּ סוֹתְרִים דְּהָרְחוֹקִים לָנוּ בִּירוּשָׁלַיִם עַד בֹּקֶר שֶׁל חוה"מ לְפָחוֹת אֲבָל הַקְּרוֹבִים כְּבָר הָלְכוּ בְיוֹ"ט עַד סָמוּךְ לַתְּחוּם שֶׁרַק עֲשָׂרָה פַּרְסָאוֹת אָסוּר לָהֶם לֵילֵךְ בְּיוֹ"ט.

וּבָזֶה יֵשׁ לְיַיֵּשֵׁב מַה שֶּׁהִקְשָׁה אאמ"ו זַ"ל דְּאֵיךְ מָצִינוּ דְּכָל הָעֲיָירוֹת הַסְּמוּכוֹת לְשָׁם מִתְכַּנְּסוֹת לְשָׁם הֲרֵי הָיוּ צְרִיכִים לִינָה בִּירוּשָׁלַיִם וְלֹא נִשְׁאֲרוּ שָׁם רַק חוֹלִים אוֹ טְמֵאִים וכו' די"ל אַחֲרֵי דְּמָצְנוּ הָעוֹמֶר הוּא לְהָבִיא מִן הַקָּרוֹב וְאֶפְשָׁר שֶׁגַּם י' פַּרְסָאוֹת לֹא הָיוּ מִתְרַחֲקִים כְּדֵי לַהֲבִיאוֹ אוֹ מִפְּנֵי הַכַּרְמֶל אוֹ מִפְּנֵי שֶׁאֵין מַעֲבִירִין עַל הַמִּצְוֹת לָכֵן שַׁפִּיר מָצִינוּ שֶׁגַּם אוֹתָן שֶׁלָּנוּ בִּירוּשָׁלַיִם מִפְּנֵי קָרְבַּן פֶּסַח מכ"מ הָיוּ מִתְכַּנְּסוֹת בְּשָׁעַת קְצִירַת הָעוֹמֶר מִפְּנֵי שֶׁהָיוּ קְרוֹבִים כ"כ עַד שֶׁגַּם בְּיוֹ"ט כְּבָר יְכוֹלִים לֵילֵךְ חוּץ מִירוּשָׁלַיִם לַחֲזוֹר לְבָתֵּיהֶם.

אָמְנָם מַה שֶּׁהִקְשָׁה אאמ"ו זַ"ל עוֹד דלפ"ז אַף מִן הַלָּנִים בִּירוּשָׁלַיִם שׁוּב הָיוּ יְכוֹלִים לַחֲזוֹר לְשָׁם עִם הַקּוֹצְרִים וְלָמָּה דַּוְקָא עֲיָירוֹת הַסְּמוּכוֹת וכו'. לְעִנְ"ד ג"כ מְיֻיָּשָׁב עִם הַנַּ"ל כִּי רַק אוֹתָן שֶׁיָּשְׁבוּ קָרוֹב כָּל כָּךְ לִירוּשָׁלַיִם עַד שֶׁאַחַר חֲזָרָתָם לְבֵיתָם שׁוּב חָזְרוּ לְשָׁם לְהָבִיא קָרְבְּנוֹתֵיהֶם הֵם הִרְחִיקוּ מִירוּשָׁלַיִם אֲבָל כָּל הָעוֹלִים לָרֶגֶל אוֹ שֶׁקָּשָׁה לָהֶם הַהֵילּוּךְ אוֹ שֶׁכְּבָר הֵבִיאוּ בְּיוֹם טוֹב קָרְבְּנוֹתֵיהֶם ש"ש וְעוֹלַת רְאִיָּיה הָיוּ צְרִיכִים לִינָה בִּשְׁבִיל הַקָּרְבָּן.

וּבְמַה שֶּׁאָמַרְנוּ מְיֻיָּשָׁב גַּם לְשׁוֹן הַמִּשְׁנָה כָּל הָעֲיָירוֹת הַסְּמוּכוֹת לְשָׁם מִתְכַּנְּסוֹת לְשָׁם דְּלִכְאוֹרָה לְשֶׁם הָרִאשׁוֹן מְיֻיָּתָר. אֲבָל לְעִנְ"ד הַבָּנַת הַמִּשְׁנָה הִיא כָּךְ כָּל הָעֲיָירוֹת הַסְּמוּכוֹת לִירוּשָׁלַיִם מִתְכַּנְּסוֹת לְמָקוֹם הַקְּצִירָה ולפ"ז ע"כ הַמִּצְוָה לֹא הָיְתָה מוּטֶלֶת רַק עַל הָעֲיָירוֹת הַסְּמוּכוֹת מַמָּשׁ לִירוּשָׁלַיִם וְלִמְקוֹם הַקְּצִירָה.

וּמַה שכ' אאמ"ו זַ"ל שֶׁאֶפְשָׁר שֶׁהָלְכוּ עִם הַקּוֹצְרִים וְשָׁבוּ לִירוּשָׁלַיִם לְעִנְ"ד יֵשׁ לַחְקוֹר אִם יוֹצְאִים בָּזֶה מִצְוַת לִינָה דְּהַיְינוּ אִם מִצְוַת לִינָה הוּא לִהְיוֹת שָׁם כָּל הַיּוֹם וְכָל הַלַּיְלָה בְּלִי הֶפְסֵק ע"פ הַסִּפְרֵי כָּל פִּינּוֹת שֶׁאַתָּה פּוֹנֶה וכו' אוֹ אִם מִקְצָת הַלַּיְלָה שֶׁלָּנוּ ג"כ מַקְרֵי לִינָה וְהַנַּפְקוּתָא בָּזֶה שֶׁלֹּא לְבַד עוֹלֵי רְגָלִים שֶׁהֵבִיאוּ כְּבָר קָרְבְּנוֹתֵיהֶם לֹא יָכְלוּ לֵילֵךְ עִמָּהֶם אֶלָּא לְפִי אוֹתָהּ שִׁיטַת הַתּוֹסָ' דְּצְרִיכִים לִינָה כָּל יְמֵי הֶחָג לפ"ז רַק הַקּוֹצְרִים יָכְלוּ לַעֲזוֹב יְרוּשָׁלַיִם וְהָיָה מַזֶּה יִישּׁוּב לְקֻשְׁיַת אאמ"ו זַ"ל.

וְהִנֵּה הָרַמְבַּ"ם שֶׁלֹּא הֵבִיא דִּין לֵילָה דְּחַג כְּלָל וְרַק בְּבִכּוּרִים אֵין הֶכְרֵעַ מִדְּבָרָיו שֶׁלֹּא כ' רַק שֶׁבְּבָקָר יַחֲזוֹר לְבֵיתוֹ וְאֶפְשָׁר שֶׁגַּם מִקְצָת הַלַּיְלָה חֲשִׁיב לֵילָה אֲבָל לענ"ד קְצָת רְאָיָה מִמַּה דְּאָמְרִינַן בב"מ (דַּף ק"י) שְׂכִיר יוֹם גּוֹבֶה כָּל הַלַּיְלָה עַד הַבֹּקֶר וְכָתַב רַשׁ"י שֶׁאֵין לֵילָה קָרוּיָה אֶלָּא עַד הַבֹּקֶר וְכָל לֵילָה שֶׁבַּמִּקְרָא לֵינַת לַיְלָה הוּא וְכֵן שָׁקְלוּ וְטָרוּ הַתּוֹסָ' אִם לְעִנְיַן נוֹתָר וְקִידּוּשׁ יָדַיִם עַמּוּד הַשַּׁחַר מִיקְרֵי לֵינַת כָּל הַלַּיְלָה וּמִזֶּה נלענ"ד רְאָיָה דְּמִצְוַת לֵילָה תִּהְיֶה ג"כ דַּוְקָא כָּל הַלַּיְלָה בְּלִי הֶפְסֵק.

אָמְנָם כָּל זֶה שֶׁכָּתַבְנוּ הוּא ע"פ גִּרְסַת מִשְׁנָתֵנוּ הָעֲיָרוֹת הַסְּמוּכוֹת אֲבָל בַּתּוֹסָפְתָּא דְּמָנָחוֹת אִיתָא יו"ט סָמוּךְ לַחֲשִׁיכָה הָיוּ יוֹצְאִין וְאֻכְלַס גָּדוֹל הָיוּ יוֹצְאִין עִמָּהֶם וכו' וּבְזֶה מֻיָּשָׁב קֻשְׁיַת אאמ"ו זַ"ל שֶׁגַּם יוֹשְׁבֵי יְרוּשָׁלַיִם הָיוּ הוֹלְכִים עִמָּהֶם.

וְעוֹד יֵשׁ לְלַמֹּד מִזֶּה אוֹ רְאָיָה שֶׁמִּצְוַת לֵינָה מְקֻיֶּמֶת גַּם אִם לָנוּ רַק מִקְצָת הַלַּיְלָה אוֹ אִם לֹא חָל מִצְוַת לֵינָה עַל כָּל הָעוֹלִים רֶגֶל רַק עַל אוֹתָן שֶׁהֵבִיאוּ קָרְבְּנוֹתֵיהֶם רְאָיָה מִזֶּה לְאוֹתָהּ שִׁיטַת הַתּוֹסָ' שֶׁבְּרֶגֶל לֹא צָרִיךְ לֵינָה כָּל ז' יְמֵי הֶחָג וְאוּלַי י"ל דְּלִדְבַר מִצְוָה כְּגוֹן קְצִירַת הָעוֹמֶר שָׁאנֵי כנלענ"ד]: שָׁם בְּתוֹסָ' ד"ה מַה חַג הַמַּצּוֹת.

וְתֵימָא תִּיפּוֹק לֵיהּ דְּטָעוּנִין לֵינָה: עַיֵּין מַה שֶׁכָּתַבְתִּי בָּזֶה בְּסִפְרִי ע"ל סֻוכָּה (דַּף מ"ז) וּבִשְׁאָר דִּבְרֵיהֶם דְּהָכָא: שָׁם ד"ה אָמְרָה תּוֹרָה. כַּמָּה הַלְּבָנָה גְּדוֹלָה בַּחֲמִשָּׁה לַחוֹדֶשׁ: לפ"ז צ"ל דְּהָנֵי מ"ד דס"ל כְּרַבָּה ב"ש וְכֵן ר' יְהוֹשֻׁעַ דְּמָנָחוֹת ס"ל כַּאֲחֵרִים דַּעֲצֶרֶת לְעוֹלָם בְּשִׁשָּׁה בְּסִיוָן דְּלָמָ"ד כְּרַב שָׁמְעִי' עֲצֶרֶת פְּעָמִים ה' פְּעָמִים ו' פְּעָמִים ז' לְקַמָּן (דַּף ו') לֹא יָדְעוּ ע"י לְבָנָה מָתַי יִתְקַדֵּשׁ עֲצֶרֶת.

וּבְזֶה מֻיָּשָׁב מַה שֶׁהִקְשִׁינוּ לְעֵיל לָמָּה ר"מ וראב"י לֹא יָלְפִי תַּשְׁלוּמִין מִדְּרָשָׁה דְּרַבָּה ב"ש כְּמוֹ ת"ק ור"ש די"ל דְּהֵם כְּרַב שְׁמַעְיָה ס"ל וְלֵיכָּא לְמֵידְרַשׁ כֵּן: שָׁם בא"ד וְהוּא מִדְרַשׁ חֲכָמִים זַ"ל: לֹא יָדַעְתִּי לָמָּה נֶאֱמַר דְּאָמְרָה תּוֹרָה מִנַּה יָמִים וְקַדֵּשׁ חוֹדֶשׁ מִמַּה דִּכְתִיב בֶּעָשׂוֹר לַחוֹדֶשׁ בַּחֲמִשָּׁה עָשָׂר יוֹם לַחוֹדֶשׁ וְכַדּוֹמֶה הֲרֵי דְּהַחֹדֶשׁ נִמְנֶה בכ"מ לְיָמִים וְאֵין לְךָ מְפֹרָשׁ בְּתוֹרָה בכ"מ גָּדוֹל מִזֶּה: שָׁם בד"ה וְאִי לֹא.

וַהֲרֵי מִיָּד עוֹבֵר עָלָיו: ק"ק דלפי"ז שֶׁכֹּל שֶׁשָּׁהָה עַד שֶׁנִּפְסַל הַקָּרְבָּן עוֹבֵר בב"ת גַּם בְּלֹא רֶגֶלִים נֵימָא ג"כ הֵיכָא שֶׁהִפְרִישׁ כִּבְשָׂה לְחַטָּאת וְעָבַר עָלֶיהָ שָׁנָה שֶׁאֵינָהּ רְאוּיָה עוֹד לְהִקָּרֵב דְּכֻבָשׂ בֶּן שְׁנָתוֹ בָּעֵינַן וְכֵן בְּהַפְרִישׁ אַיִל לְאָשָׁם וְעָבְרוּ עָלָיו ב' שָׁנִים שֶׁנִּפְסַל יִהְיֶה עוֹבֵר בב"ת קוֹדֶם ג' רְגָלִים וְלֹא אִשְׁתְּמִיט תַּנָּא לְמִיתְנָא כֵּן.

וי"ל דְּלֹא שַׁיָּךְ ב"ת אֶלָּא כְּשֶׁהֶעֱבִיר הַמּוֹעֵד שֶׁהָיָה לוֹ לְהַקְרִיב הַקָּרְבָּן וְעַל יְדֵי זֶה אִידְּחִי וְזֶה לֹא שַׁיָּךְ בְּחַטָּאת. אֲבָל מַה שֶׁמַּשְׁמַע מִדִּבְרֵי הַתּוֹסָפְתָּ דְּבְפֶסַח אִם לֹא הִקְרִיבוּ עוֹבֵר מִיָּד מִדִּבְרֵי רַשׁ"י לֹא מַשְׁמַע כֵּן דְּלִקַמָּן אַמַּה דְּקָאָמַר כְּפֶסַח דָּמֵי פִּי' וּבְרֶגֶל רִאשׁוֹן יַעֲבוֹר עָלָיו: [מִבֵּן הַמְחַבֵּר לענ"ד יֵשׁ לְהַשְׁווֹת דַּעַת רַשׁ"י וְהַתּוֹסָ' שְׁמָהּ שפי' רַשׁ"י דְּעוֹבֵר בְּרֶגֶל רִאשׁוֹן עַל הַקָּרֶבֶת שַׁלְמֵי פֶּסַח זֶה בֶּאֱמֶת מִיָּד דְּאַחַר שֶׁמִּצְוַת הַקָּרֶבֶת קָרְבַּן פֶּסַח הוּא רַק יוֹם אֶחָד קוֹדֶם הָרֶגֶל בְּזֶה הוּא עוֹבֵר מִיָּד בַּפֶּסַח וְזֶהוּ לענ"ד דַּעַת רַשׁ"י וְהַתּוֹסָ']: שָׁם ד"ה שַׁלְמֵי פֶּסַח.

וְלֹא יִתָּכֵן דַּחֲגִיגַת י"ד נֶאֱכֶלֶת לִשְׁנֵי יָמִים: לְפִי מַה שֶׁכָּתְבוּ הַתּוֹסָ' בְּעַצְמָם לְקַמָּן שֶׁדָּרַךְ הַתְּנָאִים שֶׁמַּסְמִיכִים אֶחָד קְרָא אע"ג דְּנָפְקָא מִתְּרֵי קְרָאֵי. בָּזֶה יֵשׁ לְיַשֵּׁב גַּם קֻשְׁיָתָם עַל

רַשְׁ"י דִּילְעוֹלָם בֶּן תֵּימָא הִיא וְאַע"ג דְּבֶן תֵּימָא יָלִיף מִקְּרָא דְּזָבַח חַג הַלֹּא אוֹרְחָא דְּתַנָּא לְהַסְמִיךְ אֶחָד קְרָא מַה דְּנָפְקָא מִקְּרָאֵי אַחֲרִינִי.

שׁוּב רָאִיתִי שכ' כֵּן הַמַּגְנִי שְׁלֹמֹה בִּפְסָחִים פֶּרֶק אֵלּוּ דְּבָרִים ע"ש וְשָׁמַחְתִּי שֶׁכִּוַּנְתִּי לְדַעַת הַגְּדוֹל: שָׁם דַּף ה' ע"ב בַּגְּמָרָא וְחִלְּלוֹ וְעָבַר עָלָיו הָרֶגֶל: ק"ל שֶׁהָרֵי זֶה פְּשִׁיטָא כֵּיוָן דְּבָעֵינַן שֶׁיַּעֲבֹר עָלָיו כָּל הָרֶגֶל אֵין חִילּוּק אִם חָסֵר מֵרֶגֶל יוֹם אוֹ שָׁעָה אוֹ רֶגַע דאל"כ נָתַתָּ דְּבָרֶיךָ לְשַׁיְעוּרִין.

וא"כ לָמָּה לִי קְרָא לְמַעֵט חִלּוּפָיו הָרֵי לָא מַשְׁכַּחַת ב"ת כְּלָל שֶׁהָרֵי בְּאוֹתוֹ רֶגַע שֶׁהוּמַם אָזַיל לֵיהּ חִיּוּב הַקְרָבָה שֶׁהָרֵי לֹא יָכוֹל לְהַקְרִיבוֹ וא"כ אַף שֶׁמִּיָּד חָלָלוֹ עַל אַחֵר הָרֵי חָסֵר מֵהֶרְגֵּל הַשָּׁעָה אוֹ הָרֶגַע מִשָּׁעָה שֶׁהוּמַם עַד שֶׁהִקְדִּישׁ אַחֵר תַּחְתָּיו.

וְאֵין לוֹמַר כֵּיוָן שֶׁלֹּא הִקְרִיבוּ עַד שֶׁהוּמַם ע"ז עוֹבֵר בב"ת וְכִדְאָמְרִינַן לְעֵיל גַּבֵּי פֶּסַח אִידְּחִי לֵיהּ וּמִיָּד עוֹבֵר בב"ת זֶה אֵינוֹ דא"כ הָאֵיךְ מְמַעֵט וְלֹא חֲלִיפָיו הָרֵי בְּלֹא חֲלִיפָיו עוֹבֵר עָלָיו בב"ת אֶלָּא ע"כ דְּזֶה לָא אָמְרִינַן רַק גַּבֵּי פֶּסַח כֵּיוָן שֶׁעַל יָדוֹ אִידְּחִי שֶׁלֹּא הִקְרִיבוּ בִּזְמַנּוֹ.

אֲבָל מוּם שֶׁבָּא מֵאֵלָיו וּבְדַעְתּוֹ הָיָה אֶפְשָׁר לְהַקְרִיבוֹ עוֹד בְּרֶגֶל זֶה ע"ז אֵינוֹ עוֹבֵר וא"כ קָשֶׁה הָרֵי חָסֵר מֵהֶרְגֵּל הַשָּׁעָה מִשָּׁעָה שֶׁהוּמַם עַד שֶׁחִלְּלוֹ. וְהִנֵּה לוּלֵי דִּבְרֵי הגמ' הָיָה אֶפְשָׁר לְמָצוֹא לר"מ שֶׁעָבַר כָּל הָרֶגֶל ע"פ מַה שֶּׁמְּבוֹאָר לְקַמָּן וַדַּף ו' ע"ב) שֶׁמְּצָרְפִין סוֹף הָרֶגֶל עִם תְּחִלַּת הָרֶגֶל הַבָּא לְהֶחָשֵׁב כְּרֶגֶל שָׁלֵם א"כ מַשְׁכַּחַת כְּגוֹן שֶׁהוּמַם בְּיוֹם שֵׁנִי שֶׁל סֻכּוֹת קוֹדֶם חֲצוֹת וּפְדָאוֹ וְעָבַר עָלָיו כָּל הָרֶגֶל וְהָוֵי אָמִינָא כְּשֶׁיַּגִּיעַ חֲצוֹת שֶׁל יוֹם שֵׁנִי שֶׁל פֶּסַח עָבַר לר"מ עַל ב"ת אוֹ לְדִידַן כְּשֶׁיַּגִּיעַ חֲצוֹת שֶׁל יוֹם שֵׁנִי שֶׁל סֻכּוֹת לְשָׁנָה הַבָּא קמ"ל דְּלֹא כֵן הָיָה אֶפְשָׁר לְמָצוֹא לר"מ שֶׁיַּעֲבֹר בב"ת עַל חִלּוּפָיו אִי לָאו מִיעוּטָא אֲבָל בַּגְּמָרָא אִי אֶפְשָׁר לְפָרֵשׁ כֵּן דְּהָא מְתָרֵץ דְּבָאוֹתוֹ רֶגֶל הוּמַם וּפְדָאוֹ וא"כ ק' כַּנַ"ל אע"כ מוּכָח לְכוֹאוֹרָה דְּחֶסְרוֹן לַיְלָה לָאו שְׁמִיהּ חִסָּרוֹן לְעִנְיַן ב"ת דְּקָרְבָּנוֹת כֵּיוָן דבלא"ה אִי אֶפְשָׁר לְהַקְרִיב בַּלַּיְלָה וא"כ מַשְׁכַּחַת שֶׁהוּמַם וְחִלְּלוֹ בַּלַּיְלָה.

אָמְנָם לְקַמָּן (דַּף ז') עוֹד אֲבָאֵר בָּזֶה בעז"ה: שָׁם דְּתַנְיָא אַחֵרִים אוֹמְרִים: הָרַמְבַּ"ם ה' בְּכוֹרוֹת (פ' י"א) פָּסַק כַּאֲחֵרִים וְלִכְאוֹרָה קָשֶׁה הָרֵי בִּתְמוּרָה (דַּף כ"ט) פְּלִיגִי רַבָּנָן עַל אֲחֵרִים וְלָמָּה פָּסַק כְּוָותֵיהּ דַּאֲחֵרִים וּבְמָקוֹם אַחֵר הֶאֱרַכְתִּי בְּיִשּׁוּב פִּסְקֵי הָרַמְבַּ"ם.

אֲבָל בְּפַשְׁטוּת י"ל דְּהָרַמְבַּ"ם פָּסַק כַּאֲחֵרִים כֵּיוָן דְּרַב יְהוּדָה אָמַר רַב סָבַר כֵּן בִּבְכוֹרוֹת (דַּף כ"ז ע"ב) כמש"כ שָׁם הַתּוֹסָ' ד"ה שָׁנָה ע"ש: שָׁם בְּתוֹסָ' ד"ה וְנֶאֱמַר. כַּאֲשֶׁר דִּבַּרְתָּ נְדָבָה: ע' בְּרִיטְבָ"א יְיִשּׁוּב לָזֶה.

ולענ"ד י"ל ג"כ דְּהָתָם לֹא שַׁיָּיךְ כ"כ נְדָבָה עִמּוֹ דְּהָא כְתִיב כַּאֲשֶׁר נָדַרְתָּ לה' אֱלֹהֶיךָ נְדָבָה וַהֲרֵי ה' אֱלֹהֶיךָ דְּדָרְשִׁינַן מִינֵּיהּ חַטָּאוֹת וַאֲשָׁמוֹת הִפְסִיק בֵּין נֶדֶר לִנְדָבָה אֲבָל בְּפָסוּק אִם נֶדֶר אוֹ נְדָבָה סְמוּכִים זֶה לָזֶה: שָׁם ד"ה אֵלּוּ.

וְלֹא יִתָּכֵן דא"כ נְדָרִים וּנְדָבוֹת: לענ"ד י"ל דְּמִנְּדָרִים וּנְדָבוֹת ל"ק דְּהָא צָרִיךְ קְרָא לְאַמּוֹר וְלֹא אַפְרִישׁ. וְלָזֶה אֵין רֶמֶז בְּקְרָא דְּזֹאת הַתּוֹרָה דְּשָׁם לָא כְתִיב רַק עוֹלָה וּשְׁלָמִים שֶׁכְּבָר הֵם מֻקְדָּשִׁים לְעוֹלָה וּשְׁלָמִים.

ואע"ג דִּנְדָבָה לָא מַשְׁכַּחַת רַק בְּהַקַּדִּישׁ ע"מ שֶׁלֹּא לְהִתְחַיֵּיב בְּאַחְרָיוּתוֹ כִּדְאָמְרִינַן לְקַמָּן וא"כ כְּבָר הוּא מֻוְקְדָּשׁ מ"מ כֵּיוָן שֶׁלֹּא חַיָּיב בְּאַחְרָיוּתוֹ לָא הָוֵי דֻּומְיָא דְּחַטָּאת וּדְאַחַרְיָנֵי וְלָכֵן צָרִיךְ לְהָנֵי קְרָא לְחוּד וּמִבְּכוֹר וּמַעֲשֵׂר וּפֶסַח גַּם כֵּן לָא קָשֶׁה דְּיֵשׁ לוֹמַר דְּהַיֵּשׁ מְפָרְשִׁים מְפָרְשִׁי וְגָרְסִי כְּרַשִׁ"י דְּלֵית לָן קְרָא עַל בְּכוֹר וּמַעֲשֵׂר וּפֶסַח לְחוּד.

אָמְנָם לִכְאוֹרָה בְּלָאו הָכָא יֵשׁ לְהָשִׁיב עַל פי' זֶה שֶׁהֵבִיא גַּם הָרֹא"שׁ בִּנְדָרִים (דַּף ד') בְּפֵירוּשׁוֹ שֶׁהֲרֵי בַּזְּבָחִים (דַּף נ') יֵשׁ אִיבְּעִי אִם דָּבָר הַלָּמֵד בגז"ש חוֹזֵר וּמְלַמֵּד בְּהֶיקֵּשׁ בְּקָדָשִׁים וּלְפִי הַנִּרְאֶה שָׁם לְמַר זוּטְרָא לֹא נִפְשְׁטָה הַאִיבְּעַי וְאַמַּאי לָא פָּשֵׁיט מֵהָכָא שֶׁהֲרֵי חַטָּאת נִלְמַד בג"ש דְּדָרַשׁ וְחוֹזֵר וּמְלַמֵּד בְּהֶיקֵּשׁ דֻּוּזֹאַת הַתּוֹרָה עַל שְׁאָר קָדָשִׁים.

וְיֵשׁ לוֹמַר דְּזֶה לָא חֲשִׁיב דָּבָר הַלָּמֵד בגז"ש רַק אִם דִּין נִלְמַד בגז"ש אֲבָל הָכָא דְּלָא נִלְמַד בגז"ש אֶלָּא דִּלְשׁוֹן דְּרִישָׁה קָאֵי עַל חַטָּאת אֵין זֶה רַק גִּילּוּי מִילְּתָא: שָׁם בא"ד. קָאֵי עֲלַיְיהוּ בב"ת: ק"ק דא"כ דִּינָם כִּנְדָבָה וְאָתֵי ב"ת דִּידְהוּ מִקְּרָא דִּנְדָבָה וְאֵיךְ דָּרַשׁ מִדְרָשׁ יִדְרְשֶׁנּוּ.

וא"ל דְּוַדַּאי בַּתְּחִלָּה כְּשֶׁהִפְרִישׁ עוֹלַת רְאִיָּה וְשַׁלְמֵי חֲגִיגָה כְּשֶׁבָּא כָּל רֶגֶל מג' רְגָלִים הוּא בִּכְלַל דְּרָשׁ יִדְרְשֶׁנּוּ וְגַם כְּשֶׁעָבַר הָרֶגֶל אַכַּתִּי הַחוֹב מוּטָל עָלָיו לַהֲבִיאָם בְּתוֹרַת נְדָבָה וְלָכֵן לָא דָּמֵי לְפֶסַח דִּכְשֶׁעָבַר פֶּסַח אֵין עָלָיו חוֹב פֶּסַח כְּלָל.

דְּזֶה אֵינוֹ שֶׁהֲרֵי גַּם פֶּסַח כְּשֶׁהִפְרִישׁוּ נִשְׁאַר קָדוֹשׁ לְמוֹתַר הַפֶּסַח שֶׁקָּרֵב שְׁלָמִים וּמַה בֵּין זֶה לְעוֹלַת רְאִיָּה וְשַׁלְמֵי חֲגִיגָה דג"כ אֵינָם נִדְרָשִׁים רַק בְּתוֹרַת נְדָבָה: שָׁם ד"ה אִי חֲלִיפֵי. ולר"ת דִּמְפָרֵשׁ: כֵּן כָּתְבוּ הַתּוֹסָ' בִּשְׁמוֹ בִּפְסָחִים (דַּף ע"ג) ד"ה אָשָׁם ע"ש: שָׁם ד"ה מַה מַעֲשֵׂר.

מֵהֵיכִי תַּיְתֵי לָן דְּנִפְסָל: בפנ"י תֵּירֵץ ע"ז דְּהֵ"א כֵּיוָן דְּעָבַר עַל שָׁנָה ג"כ הָוֵי לְעַכֵּב. ולענ"ד אֵין זֶה מֻוְכְרָח כ"כ כֵּיוָן דְּמַשְׁכַּחַת שָׁנָה בְּלֹא רְגָלִים וְרַגְלַיִם בְּלֹא שָׁנָה הָוֵי זֶה אִיסּוּר לְעַצְמוֹ וְזֶה לְעַצְמוֹ וְלֹא שָׁנָה הַכָּתוּב בָּזֶה לְעַכֵּב גַּם מַה שֶׁתֵּירֵץ הט"א כְּעֵין זֶה כֵּיוָן דִּלְקַמָּן אִיכָּא עוֹד ל"ת דְּתִשְׁמֹוּר הֵ"א דְּאָתֵי לְשָׁנָה וּלְעַכֵּב לענ"ד אֵינוֹ מֻוְכְרָח דְּכֵיוָן דְּיֵשׁ לִדְרוֹשׁ עַל אַפְרִישׁ וְלֹא אַקְרִיב לָמָּה נֵימָא דְּאָתֵי לְשָׁנָה לְעַכֵּב וּבְיוֹתֵר י"ל ע"פ מַה שֶׁהֵבִיא המ"ל בה' מעה"ק (פ' י"ד) דַּעַת הָרַמְבַּ"ם דְּאִיכָּא בְּעָבַר עַל ב"ת ג"כ ל"ת דְּבַל יַחֵל ע"ש דִּבְזֶה י"ל דְּהֵ"א דְּאָתֵי א' מֵהַלָּאוְיָן לְשֵׁינָה הַכָּתוּב לְעַכֵּב דְּכָל הֵיכָא דְּאִיכָּא לְמִידְרַשׁ לָא מוֹקְמִינַן בְּלָאו יְתֵירָה כִּדְאָמְרִינַן בִּפְסָחִים (דַּף כ"ד) וְיִהְיֶה מִזֶּה רְאָיָה לְדַעַת הָרַמְבַּ"ם אָכֵן לְקַמָּן (דַּף ו' ע"ב) כָּתַבְתִּי ג"כ רְאָיָה לְדַעַת הָרַמְבַּ"ן שֶׁחוֹלֵק עַל הָרַמְבַּ"ם וס"ל דְּלֵיכָּא בַּל יַחֵל ע"ש: שָׁם דַּף ו' ע"א בַּגְּמָרָא אֶלָּא בְּךָ חֵטְא וְלֹא בְּאִשְׁתְּךָ: הָא דְּלָא קָאָמַר אֶלָּא אֵימָא בְּךָ חֵטְא הַיְינוּ טַעְמָא דְּלֹא חָזַר מִלְּשׁוֹן הַבָּרַיְיתָא דְּהַבָּרַיְיתָא וַדַּאי קוּשְׁטָא קָאָמַר וְלֹא בְּקָרְבָּנְךָ חֵטְא וְלֹא קָשֶׁה דְּמִבֶּן עַזַּאי נָפְקָא דְּתַנָּא דְּבָרַיְיתָא סָבַר כר"א שֶׁדָּרַשׁ אֹוְתוֹ בַּזֶּבַח הוּא מְדַבֵּר וְהָכָא לָא בָּעֵי לְיַיְשֵׁב רַק לָבָן עַזַּאי הַאֵיךְ דְּרֵישׁ בְּךָ חֵטְא כְּמוֹ שֶׁכָּתְבוּ הַתּוֹסָ' וּלְזֶה קָאָמַר שֶׁהוּא דָּרַשׁ לְמַעֵט דְּלָא בְּאִשְׁתְּךָ חֵטְא וְכֵן נִרְאֶה בַּסֻּוְגְיָא דִּזְבָחִים: שָׁם מְבַקְּשִׁין מִמֶּנּוּ מָמוֹן וְאֵין לוֹ: הט"א הִקְשָׁה לפי' הַתּוֹסָ' דְּעַל עֲוֹן נְדָרִים קָאֵי לָמָּה נֶעֱנַשׁ עַל הֶעָתִיד דִּילְמָא עוֹד יְשַׁלֵּם.

וְתֵירֵץ דְּמַיְירֵי בְּגָמַר בְּדַעְתּוֹ שֶׁלֹּא לְהָבִיא וְאָז מִיָּד נֶעֱנַשׁ אוֹ דְּאַיְירֵי בְּנֶדֶר עַל הַזְּמַן דְּאִם עָבַר הַזְּמַן אִי אֶפְשָׁר לְקַיֵּים נִדְרוֹ עוֹד ע"ש. ולענ"ד לֹא בִּלְבַד עַל פי' הַתּוֹסָ' קָשֶׁה כֵּן אֶלָּא

גַּם עַל פִּי' רָשִׁ"י שֶׁפִּירֵשׁ דְּאַיְירֵי בְּגָזַל דְּאֵין לוֹמַר דְּבָזֶה מַשְׁכַּחַת שֶׁאִי אֶפְשָׁר לְקַיֵּים עוֹד כְּגוֹן שֶׁאָכַל הַגְּזֵילָה אוֹ שְׁרָפָהּ מ"מ לֹא גָּמְרָה הָעֲבֵירָה כָּל עוֹד שֶׁיָּכוֹל לַשַּׁלְּמָה כִּדְאָמְרִינַן מַכּוֹת (דַּף ט"ז) דְּלָא מַשְׁכַּחַת בִּטְלוּ דְּגְזֵילָה כֵּינָן דְּאִיתָא בְּתַשְׁלוּמִין וּבְזֶה קָשֶׁה יוֹתֵר דְּלֹא שַׁיָּיךְ תֵּירוּץ הַשֵּׁנִי שֶׁל הט"א.

אָמְנָם לענ"ד בֵּין לְשִׁיטַת רַשִׁ"י בֵּין לְשִׁיטַת הַתּוֹסָפֹת י"ל כֵּינָן דְּקָרָא אַיְירִי בְּאֵין לוֹ מַה לְשַׁלֵּם א"כ בָּזֶה נִגְמְרָה הָעֲבֵירָה דְּזֶה הוּא בַּאֲשֶׁר הוּא שָׁם דאע"ג דְּאֶפְשָׁר שֶׁלֶּעָתִיד יִהְיֶה לוֹ מָמוֹן וְיִשַׁלֵּם מ"מ לֹא דָּנִין אֶלָּא ע"פ מַה שֶּׁהוּא עַתָּה שֶׁכֵּן כָּתְבוּ הַתּוֹסָ' בְּגִיטִּין (דַּף ל"ג) וּבְמַכּוֹת (דַּף ט"ו) דְּעוֹנְשִׁין עַל הָעֻבָּר עַל נְזִירוּתוֹ אע"ג דְּאֶפְשָׁר שֶׁיִּשָּׁאֵל עַל נִדְרוֹ וְיַעֲקֹר הַנֶּדֶר מֵעִיקָּרוֹ מ"מ לָא אָזְלִינַן אֶלָּא בָּתַר הַשְׁתָּא וְלָכֵן שַׁפִּיר שַׁיָּיךְ שֶׁיַּעֲנֹשׁ אע"ג שֶׁאֶפְשָׁר שֶׁיָּבֹא הָעֵת שֶׁיִּפָּטֵר עַצְמוֹ.

וְכֵן מַשְׁמַע מִלְּשׁוֹן מְבַקְּשִׁים מִמֶּנּוּ מָמוֹן וְאֵין לוֹ דְּיָלִיף מִקְּרָא אִם אֵין לְךָ לְשַׁלֵּם דלב' תֵּירוּצֵי הט"א קָשֶׁה אֵיךְ שַׁיָּיךְ וְאֵין לוֹ הֲרֵי יֵשׁ לוֹ רַק שֶׁלֹּא רוֹצֶה לְשַׁלֵּם אוֹ שֶׁלֹּא יָכוֹל עוֹד לְשַׁלֵּם שֶׁכְּבָר עָבַר הַזְּמַן.

שׁוּב בָּא לִידֵי חִידּוּשֵׁי הָרִיטְבָ"א וְרָאִיתִי שכ' כְּעֵין זֶה רַק שֶׁכָּתַב שֶׁאַיְירִי שֶׁתָּבְעוֹ אוֹתוֹ כְּשֶׁהָיָה יָכוֹל לְשַׁלֵּם וְנֶעֱנַשׁ עַל שֶׁלֹּא שָׁלַם כְּשֶׁתָּבְעוֹ אוֹתוֹ: שָׁם מוֹצָא שִׁפְתֵיךְ זוֹ מִצְוַת עֲשֵׂה: הָרַמְבַּ"ם הִלְכוֹת מַעֲשֵׂה הַקָּרְבָּנוֹת (פ' י"ד) כָּתַב אֶחָד נְדָרִים וּנְדָבוֹת עִם שְׁאָר דְּבָרִים כו' מִצְוַת עֲשֵׂה מִן הַתּוֹרָה שֶׁיָּבִיא הַכֹּל בָּרֶגֶל שֶׁפָּגַע בּוֹ תְּחִלָּה שֶׁנֶּאֱמַר וּבָאתָ שְׁמָּה כו' ע"ש.

וכ' הַמִּשְׁנֶה לְמֶלֶךְ שֶׁלֹּא מָצָא מָקוֹם דִּין זֶה שֶׁיִּהְיֶה כָּל אֵלּוּ בַּעֲשֵׂה דְּפָשָׁטָא דְּקָרָא לָא מַשְׁמַע אֶלָּא בְּמִיגְּדֵי דְּהַקָּרְבָּה וכ' עוֹד דְּבַעַל הַחִינּוּךְ כ' דַּעֲשֵׂה זוֹ אֵינָהּ נוֹהֶגֶת אֶלָּא בַּזְּמַן הַבַּיִת וּלְהָרַמְבַּ"ם נוֹהֵג אַף בזה"ז.

וְהִנֵּה וַדַּאי פְּשָׁטָא דְּקָרָא דּוּבְאת שְׁמָּה מַשְׁמַע כְּבַעַל הַחִינּוּךְ וְלָכֵן ק' לְהָרַמְבַּ"ם מנ"ל דְּנוֹהֵג בזה"ז. ונלע"ד דְּבַגְּמָרָא אָמְרִינַן דְּאִית לָן תְּרֵי קְרָאֵי חַד לֵאמֹר וְלֹא אַפְרִישׁ וְחַד לְאַפְרִישׁ וְלֹא אַקְרִיב.

וְהִנֵּה לֹא מְפָרֵשׁ אֵיזֶה מִשְׁנֵיהֶם אַיְירִי בְּאָמַר וְאֵיזֶה בְּאַפְרִישׁ. אָמְנָם הָא אֶפְשָׁר לְהוֹכִיחַ דְּקָרָא קַמָּא אַיְירִי בְּאַפְרִישׁ דְּהָא מוֹקְמִינַן מִיעוּטָא דְּהוּא וְלֹא חֲלִיפָיו בְּהוּמַם וְעָבַר עָלָיו ב' רְגָלִים וְזֶה ע"כ לָא מַשְׁכַּחַת אֶלָּא בְּאַפְרִישׁ וְלֹא אַקְרִיב וא"כ מִמֵּילָא קָרָא בָּתְרָא דְּמוֹצָא שְׁפָתֶיךָ אַיְירִי בְּאָמַר וְלָא אַפְרִישׁ וְכֵן מַשְׁמַע פְּשָׁטָא דְּקָרָא דְּמוֹצָא שְׁפָתֶיךָ.

שׁוּב רָאִיתִי שֶׁגַּם בפ"י הוֹכִיחַ דְּקָרָא קַמָּא אַיְירִי בְּאַפְרִישׁ דְּהָא מְרַבִּינַן בְּקָרָא קַמָּא בְּכוֹר וּמַעֲשֵׂר בְּהֵמָה וְזֶה לֹא מַשְׁכַּחַת שֶׁאָמַר וְלָא אַפְרִישׁ דִּבְכוֹר מֵרֶחֶם קָדוֹשׁ וּבְמַעֲשֵׂר אֲמִירָתוֹ וְהַפְרָשָׁתוֹ בָּאִין כְּאֶחָד.

וְעוֹד הוֹכִיחַ כֵּן מִדְּדָרְשִׁינַן וְעָשִׂיתָ שֶׁיָּכוֹפוּ ב"ד וא"כ קְרָא שֵׁנִי ע"כ בְּאָמַר וְלָא אַפְרִישׁ כְּתִיב דְּאַפְרִישׁ וְלֹא אַקְרִיב מְיַקְרִיב אוֹתוֹ נָפְקָא. וְהִנֵּה רְאָיָתוֹ רְאשׁוֹנָה לֹא שַׁיָּיךְ רַק לְגִירְסַת הַתּוֹסָ' וְלֹא לְרַשִׁ"י דְּלָא גָּרַס בְּכוֹר וְגַם מַעֲשְׂרוֹת מְפָרֵשׁ רַק עַל מַעֲשְׂרוֹת שֶׁל תְּבוּאוֹת כַּנִּרְאֶה מִפֵּירוּשׁוֹ וּבָהֶם עוֹבֵר אִם לֹא הִפְרִישׁ.

וְגַם רְאָיָתוֹ הַשְּׁנִית אֵינָהּ מְבוֹרֶרֶת כ"כ דְּאֶפְשָׁר דְּגַם יַקְרִיב אוֹתוֹ אַיְירֵי בְּחִיּוּב חַטָּאת וְאָשָׁם וְעוֹלַת רְאִיָּה וְשַׁלְמֵי חֲגִיגָה דב"ד כּוֹפִין אוֹתוֹ לְהַקְרִיבָם וְלָכֵן אֵינוֹ מוּכָח דְּאַיְירֵי בְּאַפְרִישׁ וְלֹא אַקְרִיב.

וְלֹא יָדַעְתִּי לָמָּה לֹא הוֹכִיחַ הפ"י מֵרְאָיָתֵנוּ מֵהוּא וְלֹא חֲלִיפָיו דְּזֶה ע"כ לכ"ע לָא מַשְׁכַּחַת רַק בְּאַפְרִישׁ אָכֵן הִקְשָׁה הפ"י דְּאִי בָּרַיְיתָא רִאשׁוֹנָה אַיְירִי בְּאַפְרִישׁ וְלֹא אַקְרִיב ע"כ בָּרַיְיתָא שְׁנִיָּה אַיְירֵי בְּאָמַר וְלָא אַפְרִישׁ.

וא"כ קָשָׁה לָמָּה לֹא מַיְיתֵי ג"כ כְּמוֹ בָּרַיְיתָא רִאשׁוֹנָה לֶקֶט שִׁכְחָה וּפֵאָה דְּבִשְׁלָמָא אִי בְּאַפְרִישׁ וְלֹא אַקְרִיב אַיְירֵי א"ש דְּזֶה לָא מַשְׁכַּחַת בְּמַתָּנוֹת עֲנִיִּים שֶׁאֵינוֹ מְחֻיָּיב לִיתֵּן לַעֲנִיִּים אֶלָּא הֵם יִקָּחוּ אֲבָל אִי בְּלֹא אַפְרִישׁ אַיְירֵי הו"ל לְמֵיחְשַׁב גַּם הָנֵי.

וְעוֹד הִקְשָׁה לָמָּה בִּצְדָקָה מַצְרִיךְ תְּרֵי קְרָאֵי לֹא לִכְתּוֹב אֶלָּא בָּמָּה דְּמַיְירֵי בְּאָמַר וְלָא אַפְרִישׁ וַאֲנָא יָדַעְנָא דְּכָל שֶׁכֵּן בְּאַפְרִישׁ וְלֹא נָתַן לַעֲנִיִּים דְּבָזֶה לֹא שַׁיָּיךְ הַצְּרִיכוּתָא דְּכָל הֵיכָא דְּאִיתָא בַּגַּוָּא דְּרַחֲמָנָא אִיתָא דְּכָל זְמַן שֶׁלֹּא קִבְּלוּ הָעֲנִיִּים אֵינָהּ צְדָקָה שֶׁלָּהֶם וְלָכֵן הוֹכִיחַ הפ"י דְּלָא מְסַיְּימִי קְרָאֵי לְהֵיוֹת מְדַבֵּר זֶה בְּאָמַר וְזֶה בְּאַפְרִישׁ אֶלָּא עֵירוּב פָּרָשִׁיּוֹת יֵשׁ כָּאן וְדָרְשִׁינַן בְּכָל א' מַה שֶׁשַּׁיָּיךְ בּוֹ וּמַה שֶׁחָסַר בָּזֶה גִּילָה זֶה ע"ש וְהוּא הַדֶּרֶךְ הַנָּכוֹן לענ"ד בְּבֵיאוּר הַסֵּוּגְיָא.

וּבְהָכִי א"ש מַה שֶּׁהִקְשָׁה הט"א דְּמַאי פָּרִיךְ עֲשֵׂה מוּבֵאת שְׁמָהּ נָפְקָא דִּילְמָא צָרִיךְ קְרָא לְמֵיתֵּי דְּלָאו בַּר הַקָּרָבָה נִינְהוּ וְגַם לְבִזְמַן שֶׁאֵין בהמ"ק קַיָּים דְּלָא אָתֵי מוּבֵאת שְׁמָהּ ע"ש. וא"ל דְּהַקֶּוּשְׁיָא הִיא אִיפְּכָא דְּלָא לִכְתּוֹב אֶלָּא מוֹצָא שְׂפָתֶיךָ ול"ל קְרָא דּוֹבְאת שְׁמָהּ דז"א דְּמִמּוֹצָא שְׂפָתֶיךָ לְחוּד וַדַּאי לֵיכָּא לְמֵילַף דְּלָא יָדַעְנוּ מָתַי עוֹבֵר וְצָרִיךְ וּבָאת שְׁמָהּ לְזַמַּן הָרֶגֶל אֲבָל לפ"ז א"ש דִּפְשִׁיטָא לַהַגְמָרָא דְּעֵירוּב פָּרָשִׁיּוֹת יֵשׁ וְלֹא בָּא לְהַקְשׁוֹת דְּלָא לִכְתּוֹב פָּסוּק א' מֵהֶם אֶלָּא בָּא לְבָאֵר דְּפָסוּק א' אַיְירֵי בְּאָמַר וְלָא אַפְרִישׁ וְאֶחָד בְּאַפְרִישׁ וְלֹא אַקְרִיב וּמַה שֶׁחָסַר בָּזֶה גִּילָה זֶה דִּלְעִנְיַן עֲשֵׂה גִּילָה קְרָא דְּמוֹצָא שְׂפָתֶךָ כָּל שְׁאָר דְּבָרִים חוּץ מִקָּרְבָּנוֹת וּלְעִנְיַן הָעֵת גִּילָה קְרָא דּוֹבְאַתְ שְׁמָהּ שֶׁאֵינוֹ עוֹבֵר עַד הָרֶגֶל.

וּכְמוֹ דִּלְעִנְיַן אַזְהָרָה לב"ד וּלְעִנְיַן נָדָר וּנְדָבָה וְקִדְשֵׁי בֶּדֶק הַבַּיִת וְחַטָּאוֹת וַאֲשָׁמוֹת כְּתִיבִי תְּרֵי קְרָאֵי לְהוֹרוֹת שֶׁאֵין חִילּוּק בֵּין אָמַר וְלָא אַפְרִישׁ וּבֵין אַפְרִישׁ וְלֹא אַקְרִיב ה"ה ג"כ לְעִנְיַן עֲשֵׂה דְּעֵירוּב פָּרָשִׁיּוֹת יֵשׁ וְלָכֵן פָּסַק הָרַמְבַּ"ם א"ש שֶׁהֵבִיא גַּם עַל שְׁאָר דְּבָרִים עֲשֵׂה דּוֹבְאת שְׁמָהּ לְהוֹרוֹת הָעֵת שֶׁבְּרֶגֶל אֶחָד עוֹבֵר: שָׁם נִדְבָה כְּמִשְׁמָעוֹ: וְכֵן אָמְרִינַן לְעֵיל נְדָבָה מִנַּיִן ת"ל אִם נָדֹר אוֹ נְדָבָה וּבְשׁוּ"ת פָּנִים מְאִירוֹת ח"א (סי' צ"ט).

הִקְשָׁה מַזֶּה עַל מַה שֶּׁכָּתַב רַשְׁ"י בִּנְדָרִים דַּף ט' דְּבַל תְּאַחֵר אֵין שַׁיָּיךְ בִּנְדָבָה דְּכָל הֵיכָא דְּאִיתָא בֵּי גַּוָּא דְּרַחֲמָנָא אִיתָא וְהוּא מְפוֹרָשׁ נֶגֶד סֵוּגְיָא דְּהָכָא דְּרַק לס"ד אָמַר בַּגְּמָרָא סְבָרָא זוֹ. אֲבָל אַחֵר דִּכְתִיב נְדָבָה בְּפֵירוּשׁ יֵשׁ בִּנְדָבָה ב"ת וְהֵיא קֻוּשְׁיָא עֲצוּמָה לֹא לְבַד עַל רַשְׁ"י אֶלָּא גַּם עַל הָרֹא"ש שֶׁכָּתַב ג"כ בְּפֵירוּשׁוֹ דְּהַתַּקָּלָה הִיא מִשּׁוּם מְעִילָה וְלֹא כ' מִשּׁוּם ב"ת כְּמוֹ שכ' הָרַ"ן שָׁם וּמִשְּׁמַע מִזֶּה דְּגַם דַּעְתּוֹ כְּדַעַת רַשְׁ"י דְּלֵיכָּא בִּנְדָבָה מִשּׁוּם ב"ת וְהוּא תָּמוּהַּ.

וּמַה שֶּׁכָּתַב בְּפָנִים מְאִירוֹת שָׁם לְתָרֵץ קֻוּשְׁיָא זוֹ דְּוַדַּאי אֵין חֲשָׁשׁ שֶׁלֹּא יַקְרִיב הַקָּרְבָּן שֶׁלְּפָנָיו אֶל אַהֲחָשְׁשׁ הוּא שָׁמָּא יאבד וְלֹא יִרְצֶה לְהָבִיא אַחֵר תַּחְתָּיו וְזֶה לֹא שַׁיָּיךְ רַק גַּבֵּי

נָדָר אֲבָל לֹא בִּנְדָבָה דְּכָל הֵיכָא דְּאִיתָא בֵּי גַּזָּא דְּרַחֲמָנָא אִיתָא וְאֵין חַיָּיב בְּאַחֲרָיוּתוֹ עכ"ד לענ"ד דָּחוּק מְאֹד דְּהָאִיךְ תָּלֵי בְּבֵי גַּזָּא דְּרַחֲמָנָא אִיתָא שֶׁהִיא סְבָרָא שֶׁדָּחָה הַגְּמָרָא כָּאן וְלֹא כָּתַב בְּפַשְׁטוּת דְּאֵין חַיָּיב בְּאַחֲרָיוּתוֹ כֵּינָן שֶׁלֹּא קִיבֵּל עָלָיו לְהָבִיא דְּאִי הַטַּעַם מִשּׁוּם דְּבֵי גַּזָּא דְּרַחֲמָנָא אִיתָא גַּם בְּנָדָר וְהִפְרִישׁ וְאָבַד לֹא יִהְיֶה חַיָּיב בְּאַחֲרָיוּתוֹ וְעוֹד הֲרֵי גַּבֵּי נְדָבָה אֵין חַיָּיב בְּאַחֲרָיוּתוֹ וַאֲפִילּוּ הֵיכָא שֶׁמֵּת הַקָּרְבָּן דְּלֹא שַׁיָּיךְ הַךְ טַעְמָא דְּבֵי גַּזָּא דְּרַחֲמָנָא אִיתָא.

והנלע"ד דִּבְרֵישׁ זְבָחִים אָמְרִינַן וְאִיבָּעֵית אֵימָא כְּתִיב קָרָא מוֹצָא שְׂפָתֶיךָ כו' ע"ש. וּכְבָר הֵעִירוּ הַתּוֹסָ' שֶׁהֲרֵי דָּרְשִׁינַן מִפָּסוּק זֶה דְּעַל נְדָבָה עוֹבֵר בב"ת וְכָתְבוּ דְּהָתָם דָּרִישׁ מִפְּשָׁטָא דִּקְרָא ולענ"ד כֵּינָן דְּצָרִיךְ לִדְרָשָׁה דְּשָׁם לִפְשָׁטָא דִּקְרָא הָאִיךְ דָּרִישׁ דְּרָשָׁה דְּהָכָא מִיּתּוּר דִּנְדָבָה וְעוֹד דְּשָׁם בִּזְבָחִים (דף ד') עָבֵיד צְרִיכוּתָא לָמָּה צָרִיךְ קְרָא דְּמוֹצָא שְׂפָתֶיךָ אַחַר דִּכְתִיב וְזֹאת הַתּוֹרָה ע"ש וְהַאִיךְ שַׁיָּיךְ צְרִיכוּתָא כֵּינָן דבלא"ה צָרַךְ לִדְרָשָׁה דְּהָכָא וְלָכֵן הָיָה נלע"ד דְּסָתָם גְּמָרָא דִּזְבָחִים סוֹבֵר דְּבָרַיְיתָא קַמָּיְיתָא חוֹלֵק עַל בָּרַיְיתָא שְׁנִיָּה לְעִנְיַן דְּרָשָׁה דִּנְדָבָה שֶׁכֵּן מַשְׁמַע מִדְּקָאָמְרָה נְדָבָה מִנַּיִן נָאֱמַר כָּאן נָדָר וְנֶאֱמַר לְהַלָּן אִם נָדֹר אוֹ נְדָבָה כו' וּכְבָר הֵעִירוּ הַתּוֹסָ' דְּהָוֵי מָצֵי לְהָבִיא מֵהַאי עִנְיָנָא גּוּפָא דִּכְתִיב בי' כַּאֲשֶׁר נָדַרְתָּ נְדָבָה וְהָרַשְׁבָּ"א יָשַׁב דְּהָא מַצְרִיךְ תְּרֵי קְרָאֵי חַד לְלֹא אַפְרִישׁ וְחַד לְלֹא אַקְרִיב אָכֵן זֶה וַדַּאי לֹא נָעֲלַם גַּם מֵהַתּוֹסָ' אֶלָּא שֶׁהֵם הִקְשׁוּ דְּלָמָּה צָרִיךְ לְמֵילַף מִתּוֹדָה דְּמַה לְהַלָּן נְדָבָה עִמּוֹ דְּוַדַּאי לֹא נֶאֱמַר לְעִנְיַן ב"ת אֶלָּא גִּילּוּי מִילְּתָא הוּא בְּיוֹתֵר הו"ל לְמֵילַף מִנָּדַרְתָּ נְדָבָה שֶׁהוּא מֵעִנְיָנָא דב"ת לְגַלּוֹת מַה לְהַלָּן לְעִנְיַן אַפְרִישׁ וְלֹא אַקְרִיב נְדָבָה כְּנֶדֶר אַף הָכָא לְעִנְיַן אָמַר וְלָא אַפְרִישׁ וְלָכֵן מַשְׁמַע מִזֶּה דְּהַבָּרַיְיתָא לֹא דּוֹרֵשׁ הַךְ דְּכַאֲשֶׁר נָדַרְתָּ נְדָבָה לְעִנְיַן ב"ת אֶלָּא לִדְרָשָׁה דִּזְבָחִים לְהוֹרוֹת דְּשִׂלָּא לִשְׁמָהּ כָּשֵׁר וְכֵינָן דְּגַם זֶה לֹא לָעִנְיָן ב"ת אַיְירִי לָכֵן מַיְיתֵי הַפָּסוּק הַקָּדוּם דְּאִם נָדַר ולפ"ז בֶּאֱמֶת לֵית לָן קְרָא דִּנְדָבָה בְּאַפְרִישׁ וְלֹא אַקְרִיב דְּמִסְתָּמָא קְרָא קָמָּא בְּאָמַר וְלָא אַפְרִישׁ אַיְירִי וּכְמוֹ שכ' גַּם הָרַשְׁבָּ"א וְעַל כֵּן שַׁפִּיר כָּתְבוּ רַשְׁ"י וְהָרֹא"שׁ דִּבְנְדָבָה לֵיכָא מִשּׁוּם ב"ת דְּכֵינָן דְּלֵית לָן קְרָא קַיְימָא הַסְּבָרָא דְּכָל הֵיכָא דְּאִיתָא בֵּי גַּזָּא דְּרַחֲמָנָא אִיתָא וְכָתַב רַשְׁ"י כֵּן עפ"י סֵדֶר זְבָחִים כֵּן נלע"ד בְּיִשּׁוּב תֵּימַהּ זוֹ: שֵׁם חַד דַּאֲמַר וְלָא אַפְרִישׁ: ק"ל דְּמַשְׁמַע הָא אַפְרִישׁ אֵינוֹ עוֹבֵר בב"ת וַהֲרֵי מִיָּד קָאָמַר דְּאַפְרִישׁ וְלֹא אַקְרִיב גַּם כֵּן עוֹבֵר וא"כ הָכִי הול"ל חַד דְּאָמַר וְלֹא אַקְרִיב וְחַד דְּאַפְרִישׁ וְלֹא אַקְרִיב.

וְנִרְאֶה דְּזֶה הֶוְקֵּשָׁה לְהָרַמְבַּ"ם וְלָכֵן כ' בִּסְתָמָא בֵּין בְּנֶדֶר (דְּהַיְינוּ אָמַר) וּבֵין בִּנְדָבָה (דְּהַיְינוּ הִפְרִישׁ) עוֹבֵר בב"ת אִם לֹא הֵבִיא וְכֵן כָּתַב שָׁם לְעִנְיַן כְּפִיָּית ב"ד בֵּין שֶׁנָּדַר וְלֹא הִפְרִישׁ בֵּין שֶׁהִפְרִישׁ וְלֹא הִקְרִיב כּוֹפִין אוֹתוֹ עַד שֶׁיַּקְרִיב עכ"ל וא"כ בְּיוֹתֵר קָשֶׁה עַל הַגְּמָרָא דְּקָאָמַר חַד אָמַר וְלָא אַפְרִישׁ מַה נַּפְקוּתָא אִם הִפְרִישׁ אוֹ לֹא הָא לְעוֹלָם עוֹבֵר עַד שֶׁיַּקְרִיב ונלענ"ד דְּשַׁפִּיר יֵשׁ נַפְקוּתָא כְּגוֹן שֶׁאָמַר וְעָבְרוּ ב' רְגָלִים וְהִפְרִישׁ וְלֹא הִקְרִיב וְעָבַר רֶגֶל ג' דְּאִם לֹא הִפְרִישׁ עָבְרוּ ג"ר בְּאָמַר וְלֹא הִפְרִישׁ וְעוֹבֵר בב"ת אֲבָל בְּהִפְרִישׁ אַכַּתִּי לֹא עָבַר בְּשֶׁלֹּא הִקְרִיב כֵּינָן דְּאַחַר הַפְרָשָׁה לֹא עָבַר עֲדַיִין רַק רֶגֶל א' וַאֲפִילּוּ לְעִנְיַן עֲשֵׂה דְּרֶגֶל אֶחָד יֵשׁ נַפְקוּתָא כְּגוֹן דְּאָמַר וְלֹא הִפְרִישׁ קוֹדֶם הָרֶגֶל וּבָרֶגֶל עַצְמוֹ הִפְרִישׁ דְּאִם לֹא הִפְרִישׁ עָבַר עָלָיו הָרֶגֶל כֻּלּוֹ וְעוֹבֵר בַּעֲשֵׂה אֲבָל בְּהִפְרִישׁ וְלֹא הִקְרִיב אֲפִילּוּ הָיָה קָרְבָּן שהי' יָכוֹל לְהַקְרִיב בי"ט לְשַׁלְמֵי שִׂמְחָה מכ"מ לֹא עוֹבֵר בַּעֲשֵׂה כֵּינָן שֶׁלֹּא עָבַר עָלָיו הָרֶגֶל כֻּלּוֹ מִשָּׁעָה שֶׁהִפְרִישׁ: שֵׁם וּצְדָקָה מִיחַיַּיב עֲלֵיהּ לְאַלְתַּר: הָא דְּנָקַט רָבָא צְדָקָה

דַּוְקָא וְלֹא ג"כ לֶקֶט שִׁכְחָה וּפֵאָה וּמַעְשֵׂר עָנִי דְּהָא גַּם בָּהֶם מִיחַיַּיב לְאַלְתַּר הֵיכָא דְּקָיְימִי עֲנִיִּים כמ"ש הַתּוֹסָ' לְעֵיל (דַּף ד' ע"ב) י"ל מִשּׁוּם דְּעַל בָּרַיְיתָא בָּתְרַיְיתָא קָאֵי דְּלָא כָּתוּב שָׁם רַק צְדָקָה.

וְהָא דְּבָאֶמֶת לָא אָמַר רָבָא כֵּן רַק אַבָּרַיְיתָא בָּתְרַיְיתָא וְלֹא אַקַּמָּיְיתָא י"ל דְּבָזֶה יִקְשֶׁה פְּשִׁיטָא דְּלֹא שַׁיָּיךְ הַתֵּירוּץ הוֹאִיל וּבְעִנְיָנָא דְּקָרְבָּנוֹת כְּתִיב שָׁהֵרִי שָׁם יֵשׁ קָרְאֵי ג"כ חוּץ מִצְּדָקָה עַל לֶקֶט שִׁכְחָה וּפֵאָה וְעַל מַעֲשְׂרוֹת שֶׁאֵינָם קָרְבָּנוֹת אֲבָל בְּבָרַיְיתָא בָּתְרַיְיתָא דְּלָא אִית לָן קְרָא רַק עַל קָרְבָּנוֹת דְּגַם קָדְשֵׁי בֶדֶק הַבַּיִת מַקְרֵי קָרְבָּן כְּדִכְתִיב וַנַּקְרֵב אֶת קָרְבַּן ה' כְּדְאָמְרִינַן ספ"ק דִּתְמוּרָה בָּזֶה ה"א דְּגַם צְדָקָה כְּמוֹהֶם בִּדְאַפְרִישׁ וְלֹא נָתַן לָעֲנִיִּים אֵינוֹ עוֹבֵר רַק בג"ר כַּקָּרְבָּנוֹת לָזֶה אַשְׁמְעִינַן דְּעוֹבֵר לְאַלְתַּר הֵיכָא דְּקָיְימִי עֲנִיִּים: שָׁם עוֹבֵר בַּעֲשֵׂה: רָאִיתִי קֻושְׁיָא בְּשֵׁם סֵפֶר חִקְרֵי לֵב כֵּינָן דִּבְרֶגֶל אֶחָד עוֹבֵר בַּעֲשֵׂה לָמָּה לֹא כְּפִינַן לְהָבִיא לְאַלְתַּר דְּנִיחוּשׁ שֶׁמָּא יָמוּת וּכְמוֹ דְּאָמְרִינַן בִּנְדָרִים דְּהָאוֹמֵר לֹא אֶפְטֵר מִן הָעוֹלָם עַד שֶׁאֶהְיֶה נָזִיר חַיָּיב לִהְיוֹת נָזִיר מִיָּד דְּחָיְישִׁינַן שֶׁמָּא יָמוּת.

ולענ"ד יֵשׁ לוֹמַר עפ"י מַה שֶּׁכָּתַבְתִּי בְּסִפְרִי דְּסֵנְוֶכָּה (דַּף כ"ד) שֶׁיֵּשׁ חִילּוּק בֵּין חֲשַׁשׁ מִיתָה לִזְמַן מֻגְבָּל לְאֵינוּ מֻגְבָּל דִּלְזְמַן מֻגְבָּל לָא חָיְישִׁינַן כֵּינָן דְּרוֹב בְּנֵי אָדָם לֹא מֵתִים בְּאוֹתוֹ זְמַן אֲבָל לִזְמַן שֶׁאֵינוֹ מֻגְבָּל חָיְישִׁינַן מִיָּד כֵּינָן דְּרוֹב אוֹ כָּל בְּנֵי אָדָם מֵתִים לָכֵן אֵין גְּבוּל לוֹמַר מָתַי יַתְחִיל חֲשַׁשׁ מִיתָה וְלָכֵן הָכָא שֶׁיֵּשׁ גְּבוּל עַד הָרֶגֶל לָא חָיְישִׁינַן לְמִיתָה אֲבָל בְּנָזִיר שֶׁלֹּא נָתַן זְמַן שֶׁאָמַר לֹא אֶפְטֵר מִן הָעוֹלָם בּוֹ חָיְישִׁינַן מִיָּד לְמִיתָה וְלָכֵן יִהְיֶה נָזִיר מִיָּד: שָׁם אֵימַר דִּמְחֻוַסַּר זְמַן הָיָה: בלא"ה הָוֵי מָצֵי לְמֵימַר דְּכֵינָן דְּאִם מְחֻוַסַּר זְמַן הָיָה ע"כ נוֹלַד בְּפֶסַח וא"כ לֹא עָבַר עָלָיו רֶגֶל שָׁלֵם וּלְפִי מַה דְּאָמְרִינַן לְעֵיל אִם לֹא עָבַר הָרֶגֶל כֻּלּוֹ אֵינוֹ עוֹבֵר אֶלָּא נִיחָא לִי' לְמֵימַר דְּאֵימָא מְחֻוַסַּר זְמַן הָיָה דלפ"ז אֲפִילּוּ נוֹלַד בְּתוֹךְ שְׁמוֹנָה קוֹדֶם הַפֶּסַח ג"כ אֵינוֹ עוֹבֵר כֵּינָן דְּחָסַר מַהֶרְגֵּל אוֹתָן יָמִים שֶׁהָיָה עֲדַיִין מְחֻוַסַּר זְמַן בָּרֶגֶל: שָׁם בְּרַשְׁ"י ד"ה עוֹבֵר בַּעֲשֵׂה.

עַל הַקָּרְבָּן: צָרִיךְ בֵּיאוּר מַה בָּעִי רַשְׁ"י בָּזֶה. וי"ל דְּרַשְׁ"י ס"ל ג"כ כמ"ש הָרַשְׁבָּ"א לְעֵיל דְּמַה דְּקָאָמַר רָבָא וּבְצָדָקָה עוֹבֵר לְאַלְתַּר הַיְינוּ בַּעֲשֵׂה דַּוְקָא.

דָּלֶ"ת גַּם בְּצָדָקָה לֵיתָא רַק אַחַר ג' רְגָלִים וּלְהָכִי מְפָרֵשׁ רַשְׁ"י עוֹבֵר בַּעֲשֵׂה עַל הַקָּרְבָּן לְאַפּוֹקֵי עַל הַצְּדָקָה דְּעוֹבֵר בַּעֲשֵׂה לְאַלְתַּר כְּמַאֲמַר רָבָא לְעֵיל: שָׁם בְּתוֹסְ' ד"ה אֶלָּא. אֲבָל נִרְאֶה דְּמַיְירֵי בְּנֶדֶר: מַה דְּלָא נִיחָא לְרַשְׁ"י לְפָרֵשׁ כֵּן יֵשׁ לוֹמַר דִּלְשׁוֹן מְבַקְּשִׁים מְמֶנּוּ מָמוֹן לֹא מַשְׁמַע דְּאַיְירֵי בְּנֶדֶר דְּלָמָּה נְקַט מָמוֹן דַּוְקָא דַּהֲרֵי עִיקַּר ב"ת הוּא בְּקָרְבָּנוֹת וְאִם כֵּן הָוֵי לֵיהּ לְמֵימַר סְתָמָא אא"כ אֵין לוֹ לְשַׁלֵּם נִדְרוֹ אֲבָל מָמוֹן מַשְׁמַע גֶּזֶל יוֹתֵר.

עוֹד י"ל דְּיֵישׁוּב פֵּירַשׁ רַשְׁ"י שֶׁבְּשַׁבָּת נֶאֱמְרָה מֵימְרָא זוֹ בְּשֵׁם ר' נָתָן וְהָכָא וְסַנְהֶדְרִין וּזְבָחִים בְּשֵׁם ר"י ור"א וְאֵין זֶה מִדֶּרֶךְ הַשַּׁ"ס שֶׁיֹּאמַר אָמוֹרָא מַה שֶּׁכְּבָר אָמַר הַתַּנָּא ועכ"פ הול"ל תַּנְיָא כְּוָתֵי' דר"י וְעוֹד לָמָּה אָמַר הָכָא סד"א מִדְּאָמַר ר' יוֹחָנָן וְלֹא אָמַר סד"א מִדְּאָמַר ר' נָתָן גַּם הָיָה ק"ל לְרַשְׁ"י מַה שֶּׁהִקְשׁוּ הַתּוֹסָ' כֵּינָן דְּאָמְרִינַן בַּעֲוֹן נְדָרִים אִשְׁתּוֹ מַתָּה אֵיךְ אָמַר בְּדִ וְלֹא בְּאִשְׁתְּךָ וְלָכֵן פי' רַשְׁ"י דר"י ור"א לְעִנְיַן מָמוֹן דְּגִזַל אַיְירֵי וּדְלָא כר"נ דְּמוּקֵי לֵיהּ לְעִנְיַן נְדָרִים.

ולר"נ בֶּאֱמֶת לָא דְּרִישׁ בְּךָ וְלֹא בְּאִשְׁתְּךָ אֲבָל לר"י הֵ"א כְּמוֹ שֶׁמָּתָה אִשְׁתּוֹ כְּלֹא שָׁלֵם מָמוֹן שֶׁגָּזַל שֶׁגַּם עַל מָמוֹן שֶׁנָּדַר וְאֵינוֹ מְשַׁלֵּם מֵתָה לָכֵן כְּתִיב וְלֹא בְּאִשְׁתְּךָ: שָׁם בא"ד. וְהָא דְּדָרִישׁ הָכָא בְּךָ חֵטְא: לְפִי הַנִּרְאֶה בְּשַׁבָּת שָׁם רַק ר' נָתָן ס"ל בַּעֲוֹן נְדָרִים אִשְׁתּוֹ מֵתָה.

אֲבָל רַבִּי וראב"ש לֹא ס"ל כֵּן. ולפ"ז י"ל דר' נָתָן בֶּאֱמֶת לֹא דָּרַשׁ בְּךָ חֵטְא וְלֹא בְּאִשְׁתְּךָ כְּדְדָרַשׁ בֶּן עַזַּאי אֶלָּא כְּדְרָשָׁה דְּבָרַיְיתָא דִּלְעֵיל שֶׁלֹּא נִפְסַל הַקָּרְבָּן וּבֶן עַזַּאי ס"ל כִּדְרָשָׁה דְּרַבִּי ור"א בר"ש דִּפְלִיגִי אַרַבִּי נָתָן.

אָכֵן הַתּוֹסָ' קוּשְׁטָא קָאָמְרִי דְּיֵשׁ חִילּוּק בֵּין מְשֻׁלָּם לְבַסּוֹף אוֹ לֹא וּלְפִי דְּבָרֵינוּ לְעֵיל עוֹד יֵשׁ לְחַלֵּק בֵּין יֵשׁ לוֹ לְשַׁלֵּם שָׁאָז אֵינוֹ נֶעֱנָשׁ עַל שֵׁם סוֹפוֹ וּבֵין אֵין לוֹ לְשַׁלֵּם שָׁאָז נֶעֱנָשׁ בַּאֲשֶׁר הוּא שָׁם.

וע' בְּשו"ת הָרַשְׁבָּ"א ח"ג (סי' שמ"ח) מַה שֶּׁכָּתַב בְּעִנְיָן זֶה: שָׁם ד"ה תִּשְׁמֹור. וְצָרִיךְ לְחַלֵּק בְּהָא דר"י: לענ"ד יֵשׁ לְחַלֵּק דְּהָתָם דִּדְרִישׁ ר' יוֹחָנָן לְמַעֵט תְּפִילִין בַּלַּיְלָה מִיָּמִים יָמִימָה דְּהָוֵי לָאו הַבָּא מִכְּלַל עֲשֵׂה בַּיּוֹם וְלֹא בַּלַּיְלָה דאע"ג דְּלָאו הַבָּא מִכְּלַל עֲשֵׂה דִּינוֹ כַּעֲשֵׂה מ"מ לָזֶה גַּלִּי תִּשְׁמוֹר לַעֲשׂוֹתוֹ לְלָאו גְּמוּר כֵּיוָן דבלא"ה מַשְׁמָעוּתוֹ לָאו אֲבָל הֵיכָא דְּקָאֵי תִּשְׁמוֹר עַל עֲשֵׂה גְּמוּר אָז אֵינוֹ רַק עֲשֵׂה וע' מַה שכ' הַתּוֹסָ' בָּזֶה בְּעֵרוּבִין (דַּף צ"ו) שֶׁנִּרְאֶה קָצָת שֶׁכְּוָונוּ לְחִילּוּק זֶה אָכֵן מַה שֶּׁכָּתְבוּ שָׁם דְּמִי שֶׁאֵינוֹ מַנִּיחַ תְּפִילִּין בַּיּוֹם לר"י אֵינוֹ לוֹקֶה דְּלְעִנְיָן זֶה הָוֵי עֲשֵׂה צ"ע דַּאֲפִילּוּ הָוֵי לָאו ג"כ אֵינוֹ לוֹקֶה כֵּיוָן שֶׁאֵין בּוֹ מַעֲשֶׂה ור"י ס"ל בְּמַכּוֹת (דַּף ט"ו) לָאו שֶׁאֵין בּוֹ מַעֲשֶׂה אֵין לוֹקִין עָלָיו: שָׁם ד"ה יַקְרִיב.

כְּדְאָמַר בְּפֶרֶק נַעֲרָה: כְּדְאָמַר בפ' הַכּוֹתֵב (דַּף פ"ו) כצ"ל: וְהָכִי אִיתָא הָתָם תְּנִינָא בד"א (פי' רָשַׁ"י דְּלוֹקֶה אַרְבָּעִים) בְּמִצְוַת ל"ת אֲבָל בְּמִצְוַת עֲשֵׂה כְּגוֹן שֶׁאוֹמְרִים לוֹ עֲשֵׂה סֻכָּה וְאֵינוֹ עוֹשֶׂה לוּלָב וְאֵינוֹ עוֹשֶׂה מַכִּין אוֹתוֹ עַד שֶׁתֵּצֵא נַפְשׁוֹ (פי' רָשַׁ"י קוֹדֶם שֶׁעָבַר עַל הָעֲשֵׂה וְיֵשׁ בְּיָדוֹ לְקַיְּמָם) וצ"ע דְּמָקוֹם שֶׁיֵּשׁ עֲשֵׂה ול"ת וְעַל הל"ת אֵין לוֹקִין אִם אָז מַכִּין אוֹתוֹ לְקַיְּמָם הָעֲשֵׂה דְּאִפְשָׁר דַּוְקָא בַּעֲשֵׂה גְּרִידָא לוֹקִין עַד שֶׁתֵּצֵא נַפְשׁוֹ אֲבָל כְּשֶׁיֵּשׁ עֲשֵׂה עִם ל"ת כְּשֵׁם שֶׁאֵין לוֹקִין עַל ל"ת כָּךְ אֵין לוֹקִין עַל מ"ע.

וְלִכְאוֹרָה יֵשׁ לְהוֹכִיחַ כֵּן דְּבָכָל לָאו הַנִּיתָּק לַעֲשֵׂה דְּאָמְרִינַן לָמָּ"ד בְּטָלוֹ וְלֹא אֵינוֹ לוֹקֶה כָּל זְמַן שֶׁלֹּא בִּיטֵּל הָעֲשֵׂה וְלָמָּה אֵין מַכִּין אוֹתוֹ עַד שֶׁתֵּצֵא נַפְשׁוֹ לְקַיְּמָם הָעֲשֵׂה וַאֲפִילּוּ לָמָּ"ד קִיְּמוֹ וְלֹא קִיְּמוֹ דְּלוֹקֶה עַל הל"ת וּפָטוּר וְלָמָּה לֹא מַכִּין אוֹתוֹ עַד שֶׁתֵּצֵא נַפְשׁוֹ לְקַיְּמָם הָעֲשֵׂה כְּגוֹן גַּבֵּי אוֹנֵס שֶׁגֵּירֵשׁ דְּאָמְרִינַן מַכּוֹת (דַּף ט"ו) כָּל יָמָיו בַּעֲמוֹד וְהַחֲזֵר קַאֵי וְלָמָּה לֹא מַכִּין אוֹתוֹ עַד שֶׁתֵּצֵא נַפְשׁוֹ לְקַיְּמָם הָעֲשֵׂה וְכֵן גַּבֵּי הַשָּׁבַת אֲבֵדָה דְּהָוֵי עֲשֵׂה ול"ת וְאֵינוֹ לוֹקֶה מִטַּעַם דְּהָוֵי לָאו שֶׁאֵין בּוֹ מַעֲשֶׂה וְלָמָּה לֹא מַכִּין אוֹתוֹ עַד שֶׁיָּשִׁיב אֶת הָאֲבֵדָה.

וַאֲפִילּוּ נֵימָא דְּאֵין כּוֹפִין רַק עַל עֲשֵׂה שֶׁעוֹבֵר הַזְּמַן וּכְמוֹ שֶׁמַּשְׁמַע לְשׁוֹן רַשַׁ"י דְּוִמְיָא דְּסֻכָּה וְלוּלָב מ"מ קָשֶׁה מִמַּה דְּאָמְרִינַן בְּפֶסָחִים (דַּף צ"ה) דְּבַל יֵרָאֶה הָוֵי נִיתָּק לַעֲשֵׂה דְּתַשְׁבִּיתוּ לָמָּה לֹא מַכִּין אוֹתוֹ לְקַיְּמָם הָעֲשֵׂה שֶׁהֲרֵי כְּשֶׁיַּעֲבוֹר הַפֶּסַח אִי אֶפְשָׁר לְקַיְּמָהּ עוֹד.

ומכ"ז הָיָה נלע"ד דְּלֹא נִמְסַר הל"מ שֶׁמַּכִּין עַד שֶׁתֵּצֵא נַפְשׁוֹ רַק בַּעֲשֵׂה גְּרִידָא אֲבָל כְּשֶׁיֵּשׁ עֲשֵׂה עִם ל"ת אָז לוֹקִין עַל הל"ת לְבַד וְאִם עַל הל"ת אֵין לוֹקִין גַּם עַל הָעֲשֵׂה אֵין לוֹקִין ולפ"ז לֹא יִקְשׁוּ מַה שֶּׁהִקְשָׁה הַתּוֹסָ' לָמָּה צָרִיךְ קְרָא דְּיַקְרִיב שֶׁכּוֹפִין אוֹתוֹ כֵּינָן דְּאִיכָּא עֲשֵׂה דְּשָׁאנֵי הָכָא דְּאִיכָּא בַּהֲדֵי עֲשֵׂה גַּם ל"ת דְּבַל תְּאַחֵר: שָׁם בא"ד.

וַאֲפִילּוּ חַטָּאוֹת וַאֲשָׁמוֹת נָמֵי: עי' מַה שֶּׁכָּתַבְתִּי בָּזֶה בְּסִפְרִי ע"ל בִּכְרִיתוֹת (דַּף י"ב): שָׁם בא"ד. וְאִם אֵין מוֹצְאִין לְמַשְׁכְּנוֹ אָז כּוֹפִין: לֹא זָכִיתִי לְהָבִין אֵיזֶהּ שַׁיָּיְךְ שֶׁכּוֹפִין אִם אֵין לוֹ בְּמַה לְשַׁלֵּם וְלָא יָדַעְתִּי לָמָּה לֹא כָּתְבוּ עפ"י חִלּוּקִים דְּהָכִי דְּכְשֶׁרוֹאִים שֶׁהוּא מִתְעַצֵּל וּמוֹצִיא הוֹצָאוֹת חִנָּם אָז מְמַשְׁכְּנִין גַּם קוֹדֶם שֶׁיַּגִּיעַ הָרֶגֶל זְמַן הָעֲשֵׂה אוֹ הל"ת אֲבָל כְּשֶׁאֵין רוֹאִין כֵּן אָז אֵין מְמַשְׁכְּנִין אֲבָל כְּשֶׁיַּגִּיעַ הָרֶגֶל אָז כּוֹפִין אוֹתוֹ וּבְהָכִי אַיְירִי קְרָא דְּיַקְרִיב: שָׁם בא"ד.

הֲרֵי בְּתִשּׁוּבָה מִתְכַּפֵּר: צ"ע לָמָּה לֹא הִזְכִּירוּ דְּהָכִי אָמְרִינַן בִּזְבָחִים (דַּף ז') אָמַר רָבָא עוֹלָה דּוֹרָן הוּא כו' ע"ש. וי"ל דְּשָׁם אַיְירִי בְּעוֹלָה הַבָּאָה עִם חַטָּאת כְּנִרְאֶה מִמָּשָׁל דְּנִכְנַס פְּרַקְלִיט תְּחִילָּה וְהַתּוֹסָ' קמ"ל הָכִי דַּאֲפִי' בְּעוֹלָה הַבָּאָה לְבַדּוֹ אָמְרִינַן כֵּן וע' במג"א סִימָן א': שָׁם ע"ב בַּגְּמָרָא בֶּחָג דְּקָתָנֵי חַג הַשָּׁבֻועוֹת: הט"א הִקְשָׁה הָא קיי"ל דִּנְדָרִים וּנְדָבוֹת אֵין קְרֵבִים ביו"ט וְהַאֵיךְ הִקְרִיבוּ בְּשָׁבוּעוֹת וְתֵירֵץ דְּבְעֶרֶב יו"ט הִקְרִיבוּ.

וְלִכְאוֹרָה לָא ק"מ שֶׁהֲרֵי הט"א עַצְמוֹ כָּתַב כֵּינָן דַּעֲצֶרֶת יֵשׁ לוֹ תַּשְׁלוּמִין כָּל ז' לְעִנְיַן רְאָיָה וַחֲגִיגָה ה"ה ג"כ לְעִנְיַן עֲשֵׂה וּבַל תְּאַחֵר דְּאֵינוֹ עוֹבֵר עַד שֶׁיַּעַבְרוּ כָּל יְמֵי תַּשְׁלוּמִין וְהוֹכִיחַ כֵּן מִמַּה דְּפָרִיךְ לְעֵיל וְלָדָה בַּעֲצֶרֶת הֵיכָא מַשְׁהֵי לָהּ דִּילְמָא חָל עֲצֶרֶת בְּשַׁבָּת אע"כ דְּכָל ז' יָמִים עֲדַיִן יָכוֹל לְהַקְרִיב וְאֵינוֹ עוֹבֵר וא"כ גַּם קֻושְׁיָא זוֹ ל"ק דְּדִילְמָא ה"ק אָכַלְנוּ וְלָדָה בְּחַג הַשָּׁבוּעוֹת בִּימֵי תַּשְׁלוּמִין דְּאִיקְרֵי לְעִנְיַן ב"ת חַג הַשָּׁבוּעוֹת וא"ל מִדְּקָרֵי לי' חַג ע"כ י"ט מַמָּשׁ קָאָמַר דז"א דַּהֲרֵי בַּחֲגִיגָה (דַּף י"ז ע"ב) אָמְרִינַן אֵיזוֹ חַג שֶׁאַתָּה קוֹרֵא וְקוֹצֵר בּוֹ הֱוֵי אוֹמֵר זֶה חַג עֲצֶרֶת כו' אֶלָּא לָאו לְתַשְׁלוּמִין ע"ש הֲרֵי שֶׁקָּרָא גַּם לִימֵי תַּשְׁלוּמִין חַג.

אָמְנָם צ"ע מֵהַיְרוּשַׁלְמִי דְּפִירְקָן דְּאִיתָא שָׁם ר' בּוֹן בְּשֵׁם ר' חַיָּיא בָּעֵי שְׁלֹמֹה שְׁנָתוֹ בַּעֲצֶרֶת אֶפְשָׁר לוֹמַר דְּאֵינוֹ כָּשֵׁר וְעוֹבֵר (פי' כֵּינָן דִּנְדָרִים וּנְדָבוֹת אֵין קְרֵבִין ביו"ט אֵינוֹ יָכוֹל לְהַקְרִיבוֹ וְאֵיךְ יַעֲבוֹר עַל ב"ת) וּלְבַסּוֹף מְשַׁנֵּי אָמַר ר' חֲנִינָא אִילּוּ עָבַר וְהֵבִיא שֶׁמָּא אֵינוֹ כָּשֵׁר מֵאַחַר שֶׁאִילּוּ עָבַר וְהֵבִיא כָּשֵׁר עוֹבֵר עכ"ל.

הֲרֵי מוּכָח מֵהַיְרוּשַׁלְמִי דְּבַל תְּאַחֵר דַּעֲצֶרֶת תָּלֵי ביו"ט וְלֹא בִּימֵי הַתַּשְׁלוּמִין דאל"כ מַה בָּעֵי לר' בּוֹן הָא שַׁפִּיר עוֹבֵר מִדְּלֹא הִקְרִיב בִּימֵי תַּשְׁלוּמִין וּכְפִי הַנִּרְאֶה במכ"ה נָעְלַם יְרוּשַׁלְמִי זֶה מהט"א: שָׁם כֵּינָן שֶׁעָבְרוּ עָלָיו ג' רְגָלִים: הפ"י הוֹכִיחַ מִדְּקָאָמַר רָבָא דַּוְקָא הָכָא לְעִנְיַן ג' רְגָלִים שֶׁבְּכָל יוֹם וְיוֹם עוֹבֵר וּלְעֵיל לְעִנְיַן עָבַר עָלָיו רֶגֶל א' עוֹבֵר בַּעֲשֵׂה לָא קָאָמַר לָשׁוֹן זֶה דְּמוּכָח מִזֶּה דְּעַל עֲשֵׂה לֹא עוֹבֵר עַד שֶׁיָּבֹא רֶגֶל אַחֵר ע"ש.

וּבֶאֱמֶת שֶׁכֵּן נִרְאֶה בִּירוּשַׁלְמִי דְּפִירְקִין דְּאִיתָא בָּעֵי קוּמִי ר' זְעִירָא בֵּין רֶגֶל לְרֶגֶל מַהוּ שֶׁיַּעֲבוֹר הֲתִיב ר' בָּא וְהַתָּנֵי חֲגִיגָה שֶׁלֹּא קָרְבָה בָּרִאשׁוֹן תִּקָּרֵב בְּשֵׁנִי וּמַתִּירִין לוֹ לַעֲבוֹר (פי' בְּתִמְיָ' אֶלָּא מוּכָח דְּבֵין רֶגֶל קָא א"צ לְהַקְרִיב וְאֵינוֹ עוֹבֵר בַּעֲשֵׂה) אֶלָּא דצ"ע מִסֵּוּגְיָא דְּתִמּוּרָה (דַּף י"ח) דְּשָׁם אִיתָא ג"כ סֵוּגְיָא דְּהָכָא וְשָׁם הֵבִיא דִּבְרֵי רָבָא בְּלָשׁוֹן אַחֵר דְּקָאָמַר

וּלְרָבָא דְּאָמַר קָדָשִׁים כֵּינָן שֶׁעָבַר עֲלֵיהֶם רֶגֶל א' כָּל יוֹם וְיוֹם עוֹבֵר עֲלֵיהֶם בב"ת מֵעֲצֶרֶת בָּעֵי מֵיכְלָא ע"ש.

הֲרֵי בְּאֶמֶת קָאָמַר רָבָא גַּם עַל עֲשֵׂה דְּאַחַר רֶגֶל א' בְּכָל יוֹם וְיוֹם עוֹבֵר אֲבָל בלא"ה קָשֶׁה דְּקָאָמַר עוֹבֵר בב"ת וַהֲרֵי עַל ב"ת לֹא עוֹבֵר רַק בג' רְגָלִים וְאֶפְשָׁר שֶׁיֵּשׁ חִסָּרוֹן שָׁם וְהָכִי צ"ל וּלְרָבָא דְּאָמַר קָדָשִׁים כֵּינָן שֶׁעָבַר עֲלֵיהֶם רֶגֶל אֶחָד עוֹבֵר בַּעֲשֵׂה וְכֵינָן שֶׁעָבְרוּ ג' רְגָלִים כָּל יוֹם וְיוֹם עוֹבֵר עֲלֵיהֶם בב"ת וצ"ע: שָׁם בְּכָל יוֹם וְיוֹם עוֹבֵר בב"ת: הָא דְּלָא קָאָמַר רְבוּתָא טְפֵי דְּבָכָל שָׁעָה וְשָׁעָה עוֹבֵר י"ל דְּלָא מָצֵי לְמֵימַר הָכִי דְּאִיכָּא שָׁעוֹת דְּלָא עוֹבֵר כְּגוֹן בַּלַּיְלָה וַאֲפִילּוּ בַּיּוֹם קוֹדֶם תָּמִיד שֶׁל שַׁחַר וְאַחַר תָּמִיד שֶׁל בֵּין הָעַרְבַּיִם כֵּינָן דְּלָא יָכוֹל לְהַקְרִיב אֵינוֹ עוֹבֵר אֲבָל בְּכָל יוֹם וְיוֹם נִיחָא דאע"ג דְּאִיכָּא שַׁבָּת דְּלָא מָצֵי לְהַקְרִיב מ"מ אִיכָּא רוֹב יָמִים אֲבָל לְעִנְיַן שָׁעוֹת אַדְּרַבָּה אִיכָּא רוֹב שָׁעוֹת דְּאֵינוֹ יָכוֹל לְהַקְרִיב כֵּינָן שֶׁאֵינוֹ יָכוֹל לְהַקְרִיב רַק בְּשָׁעָה שֶׁבֵּין תָּמִיד שֶׁל שַׁחַר לְתָמִיד שֶׁל בֵּין הָעַרְבַּיִם וְכֵינָן דְּבַל תְּאַחֵר בְּקָרְבָּנוֹת כְּתִיב נָקֵט לָשׁוֹן זֶה: שָׁם מִכְּדֵי תַּנָּא אַלָּאוִי קָמַהְדַּר: הַמִּשְׁנָה לַמֶּלֶךְ ה' מעה"ק (פי"ד) הֵבִיא דַּעַת הָרַמְבַּ"ם שֶׁבְּכָל הַנִּדָּרִים שֶׁעוֹבֵר עַל ב"ת עוֹבֵר ג"כ עַל לֹא יַחֵל דְּבָרוֹ וְרֵישׁ ה' עֲרָכִין הֵבִיא דַּעַת הָרַמְבַּ"ן שֶׁחוֹלֵק ע"ז וס"ל דְּלֵיכָּא מִשּׁוּם בַּל יַחֵל אֶלָּא הֵיכָא דְּלָא יָכוֹל לְתַקֵּן עוֹד ע"ש.

וּמְסַוְּגְיָא זוֹ לִכְאוֹרָה רְאָיָה לְדַעַת הָרַמְבַּ"ן דִּלְדַעַת הָרַמְבַּ"ם אֵיךְ ס"ד דְּמַקְשֶׁן דְּתַנָּא אַלָּאוִי קָמַהְדַּר דא"כ הו"ל לְמֵימַר דְּעוֹבֵר מִשּׁוּם בַּל יַחֵל ג"כ בַּהֲדֵי לָאו דב"ת אָכֵן יֵשׁ לוֹמַר דְּבַל יַחֵל לֹא הָיָה יָכוֹל לְמָנְקֵט הָכָא כֵּינָן דַּחֲשִׁיב ג"כ בְּכוֹר וּבְבְכוֹר לֹא שַׁיָּיךְ בַּל יַחֵל דְּבָרוֹ דְּמֵרַחֵם קָדוֹשׁ וְלֹא צָרִיךְ לְהַקְדִּישׁוֹ.

אָכֵן לְקַמָּן כָּתַבְתִּי דְּגַם בְּכוֹר צָרִיךְ לְהַקְדִּישׁ: שָׁם הָנִיחָא לְמַאן דְּאִית לֵיהּ כְּסִדְרָן: רַשְׁ"י פֵּירֵשׁ מַאן דְּאִית לֵיהּ רַק בִּכְסִדְרָן כר"ש וּפְלִיג עָלָיו בָּמָה שֶׁאָמַר פְּעָמִים ד' פְּעָמִים ה' דְּלָמֶ"ד שָׁנָה לָא מַשְׁכַּחַת כֵּן.

אֲבָל הַבַּעַל הַמָּאוֹר חוֹלֵק עַל רַשְׁ"י דְּגַם לר"ש מַשְׁכַּחַת שָׁנָה בְּלֹא רְגָלִים דְּמִשּׁוּם שָׁנָה לֹא עוֹבֵר רַק בְּלָאו הַבָּא מִכְּלַל עֲשֵׂה וּמִשּׁוּם ב"ת עוֹבֵר בל"ת מַמָּשׁ ועי' בָּרַשְׁבָּ"א שֶׁהֵשִׁיב ע"ז וְלָכֵן הִסְכִּים עִם רַשְׁ"י וְלָא יָדַעְתִּי לָמָּה לֹא הִזְכִּיר גַּם תֵּירוּץ הָאַחֵר שֶׁל הַבַּעַל הַמָּאוֹר וּמַה יַּעֲנֶה עָלָיו שֶׁהַבַּעַל הַמָּאוֹר תֵּירֵץ עוֹד דְּמִשּׁוּם ב"ת עוֹבֵר בְּכָל יוֹם אַחַר ג' רְגָלִים וּמִשּׁוּם שָׁנָה רַק מִשָּׁנָה לַשָּׁנָה דְּהַיְינוּ כְּשֶׁיַּעֲבוֹר שָׁנָה זוֹ אֵינוֹ עוֹבֵר עוֹד עַד שֶׁיַּעֲבוֹר עוֹד שָׁנָה שְׁלֵמָה וְלָכֵן שַׁפִּיר אָמַר ר"ש פְּעָמִים ד' פְּעָמִים ה' ע"ש.

אָכֵן תָּמַהְתִּי דלפ"ז מַאי פָּרֵיךְ לְעֵיל לִיתְנֵי בְּכָל יוֹם וְיוֹם עוֹבֵר בב"ת הֵיכִי מָצֵי לְמִיתְנֵי כֵּן שֶׁהֲרֵי בַּבָּרַיְיתָא קָתָנֵי כֵּינָן שֶׁעָבְרוּ עֲלֵיהֶם שָׁנָה בְּלֹא רְגָלִים בְּלֹא שָׁנָה עוֹבֵר בב"ת וַהֲלֹא בְּשָׁנָה בְּלֹא רְגָלִים לֹא עוֹבֵר בְּכָל יוֹם בב"ת לְדַעַת הַבַּעַל הַמָּאוֹר וצ"ע: שָׁם בְּשִׁלְמָא לְרַבִּי מַשְׁכַּחְתְּ לַהּ: הָא דְּלָא קָאָמַר דְּמַאן דְּלֵית לֵיהּ כְּסִדְרָן ס"ל כְּרַבִּי כָּתַב הפנ"י מְשׁוּם דְּרָצָה לְאוֹקְמֵי לְבָרַיְיתָא אַלִּיבָּא דְּהִלְכְתָא וְלָכֵן לֹא רָצָה לְאוֹקְמֵי לֹא הָרַבִּי וְלָא כר"ש כֵּינָן דְּלָא קיי"ל כְּוָותַיְיהוּ.

וְהִנֵּה הָרִי"ף וְהָרֹא"שׁ פָּסְקוּ כר"ש וְרַק הָרַמְבַּ"ם לֹא פָּסַק כְּוָותַיְיהוּ כמ"ש הכ"מ ה' מעה"ק (פי"ד) וְרָאִיתִי בְּשוּ"ת שַׁעַר אֶפְרַיִם (סי' ל"ב) שֶׁחוֹלֵק עַל כ"מ וְרוֹצֶה לְיַיֵּשֵׁב

לְשׁוֹן הָרַמְבַּ"ם דְּפָסַק כר"ש ע"ש וְאִם כִּי הָרַמְבַּ"ם בפי' הַמִּשְׁנָיוֹת כ' בפי' דְּאֵין הֲלָכָה כְּר"ש מכ"מ אֵין מִזֶּה סְתִירָה לְדִבְרֵי הַשַּׁעַר אֶפְרַיִם דְּיָדוּעַ דִּבְהַרְבֵּה מְקוֹמוֹת חָזַר הָרַמְבַּ"ם בְּחִבּוּרוֹ מִמַּה שֶׁפָּסַק בפי' הַמִּשְׁנָיוֹת וְאַדְרַבָּה יֵשׁ לְהָבִיא ראי' לִדְבָרָיו מִמַּה שֶׁכָּתַב הָרַמְבַּ"ם בְּסֵפֶר הַמִּצְוֹת (מִצְוַת ל"ת קנ"ה) הַזְּהִירָנוּ מִלְּאַחַר הַנְּדָרִים וְהַנְּדָבוֹת כו' וּבָאָה הַקַּבָּלָה שֶׁהוּא אֵינוֹ עוֹבֵר עַל לָאו זֶה עַד שֶׁיַּעַבְרוּ עָלָיו ג' רְגָלִים כְּסִדְרָן עכ"ל הֲרֵי שֶׁכָּתַב בפי' כר"ש וּכְדַעַת הש"א וְאִם אֵינָם כֵּן יִתְיַשֵּׁב בָּזֶה מַה שֶׁהִקְשָׁה הַבְּרָכַת הַזֶּבַח סוֹף עֲרָכִין עַל מַה שֶׁפָּסַק הָרַמְבַּ"ם דְּשָׁנָה בְּלֹא רְגָלִים עוֹבֵר בב"ת דְּהָאֵיךְ מַשְׁכַּחַת לְדִידֵיהּ שָׁנָה בְּלֹא רְגָלִים כֵּיוָן דְּפָסַק כת"ק דר"ש דְּלָא בָּעֵינַן כְּסִדְרָן וְגַם פָּסַק כַּחֲכָמִים דְּרַבִּי וְגַם פָּסַק כַּאֲחֵרִים א"כ קָשֶׁה לְדִידֵיהּ שָׁנָה בְּלֹא רְגָלִים הֵיכִי מַשְׁכַּחַתְּ לַהּ כְּקֻשְׁיַּית הַגְּמָרָא ע"ש וְאִם נֹאמַר דְּהָרַמְבַּ"ם פָּסַק כר"ש לק"מ כַּמּוּבָן אָכֵן לענ"ד דּוֹחֵק שֶׁהָרַמְבַּ"ם יִפְסֹק בְּחִבּוּרוֹ כר"ש וְלֹא יְפָרֵשׁ כֵּן דְּבָעֵינַן כְּסִדְרָן כְּמוֹ שכ' בְּסֵפֶר הַמִּצְוֹת וּמַה גַּם שֶׁמִּהַסֵּוְגְיָא מַשְׁמַע דְּאֵין הֲלָכָה כר"ש מִדְּלָא אוֹקֵי בָּרַיְיתָא כר"ש אע"כ מִשּׁוּם דְּרָצָה לְאוֹקֵמֵיהּ בָּרַיְיתָא כְּהִלְכְתָא וכמ"ש הפ"י.

לָכֵן וַדַּאי מַשְׁמַע טְפֵי שֶׁפָּסַק כת"ק וּמַה שי"ל בְּיִשּׁוּב קֻוּשְׁיַּת הַבְּרָכַת הַזֶּבַח אֶכְתּוֹב לְקַמָּן בעז"ה: שָׁם אֲחֵרִים הִיא: כְּבָר הִזְכַּרְתִּי מַה שֶׁהִקְשָׁה הַבְּרָכַת הַזֶּבַח עַל הָרַמְבַּ"ם דְּפָסַק ה' בְּכוֹרוֹת (פ' א') דְּשָׁנָה בְּלֹא רְגָלִים עוֹבֵר בב"ת וְהָאֵיךְ מַשְׁכַּחַת כֵּן כֵּיוָן דְּפָסַק כת"ק דר"ש דְּלָא בָּעֵינַן כְּסִדְרָן וּפָסַק כַּחֲכָמִים דְּרַבִּי וּפָסַק כַּאֲחֵרִים וּמַה דְּתֵּירֵץ דְּמַשְׁכַּחַת כֵּן בְּחָלָה בָּרֶגֶל נִסְתַּר מִמַּה שֶׁכָּתַב הֶחָכָם צְבִי בְּשׁוּ"ת (סי' י"ב) וְעִמּוֹ הִסְכִּים הפ"י בְּשִׁמְעָתִין דִּבְחַלָּה לֹא שַׁיָּיךְ לְפָטוֹר רַק מַעֲשֶׂה דּוֹבָאַת שְׁמָהּ וַהֲבֵאתֶם שָׁמָּה דְּכֵיוָן שֶׁעָבַר הָרֶגֶל אֵינוֹ עוֹבֵר עוֹד עַד הָרֶגֶל הַבָּא אֲבָל לֹא לָעְנְיָן ל"ת דב"ת דְּכֵיוָן דִּבְעָבְרוּ ג"ר בְּכָל יוֹם וָיוֹם עוֹבֵר א"כ גַּם בְּחַלָּה מִשֶּׁנִּתְרַפֵּא וְלֹא שָׁלְחוּ לְהַקְרִיבוֹ עוֹבֵר בב"ת וְלָכֵן לֹא מָתָרֵץ הגמ' דְּמַשְׁכַּחַת בְּחַלָּה ולפ"ז גַּם לְהָרַמְבַּ"ם לֹא שַׁיָּיךְ תֵּירוּץ זֶה אָמְנָם מִלְּבַד מַה שֶּׁכָּתַבְתִּי לְעֵיל דִּלְדַעַת שו"ת שַׁעַר אֶפְרַיִם שֶׁהָרַמְבַּ"ם פָּסַק כר"ש דְּבָעֵינַן כְּסִדְרָן פָּסַק הָרַמְבַּ"ם א"ש עוֹד יֵשׁ לוֹמַר דְּמַה שֶּׁפָּשׁוּט לְהַבְרָכַת הַזֶּבַח שֶׁהָרַמְבַּ"ם פָּסַק כַּאֲחֵרִים הוּא מִמַּה שֶׁהֵבִיא כָּל הַדִּינִים בְּשַׁבָּת ויוה"כ דְּסָמוּכִין לַהֲדָדֵי דְּלָא מַשְׁכַּחַת כֵּן ע"פ סֵוְגִּית הגמ' בְּסֵוְכָּה (דַּף נ"ד) רַק לַאֲחֵרִים אָכֵן בְּסִפְרֵי ע"ל שָׁם הֵבֵאתִי קֻוּשְׁיַּת הלח"מ שֶׁהִקְשָׁה סְתִירָה בְּהָרַמְבַּ"ם דְּפָסַק ג"כ כְּמַתְנִיתִין דַּעֲרָכִין דְּאֵין פּוֹחֲתִין מִד' חֲדָשִׁים מֵעוֹבְרִים דְּהָוֵי דְּלָא כַּאֲחֵרִים וְיִישַׁבְתִּי שָׁם דַּעַת הָרַמְבַּ"ם דְּפָסַק דְּלָא כַּאֲחֵרִים אֶלָּא כְּרַב שְׁמַעְיָה ע"ש ולפ"ז גַּם פְּסַק הָרַמְבַּ"ם הָכָא בְּשָׁנָה בְּלֹא רְגָלִים אָתֵי שַׁפִּיר.

וְעוֹד י"ל בְּיִשּׁוּב קֻוּשְׁיָא זוֹ עפ"י מַה שֶּׁכָּתַבְתִּי עוֹד בְּסִפְרֵי ע"ל בַּסֵּוְכָּה (שָׁם) לְפִי מַה שֶּׁכָּתְבוּ הַתּוֹסָ' שָׁם מִסֵּוְגְיָא דַּעֲרָכִין דְּגַם לַאֲחֵרִים ע"י הַשָּׁעוֹת הַיְתֵירוֹת בְּכָל ג' שָׁנִים הָוֵי יוֹם א' יוֹתֵר וּבְכָל ל' שָׁנָה עוֹד יוֹם יוֹתֵר ע"י הַחֲלָקִים יְתֵירִים דלפ"ז גַּם לָמ"ד כַּאֲחֵרִים נִמְצָא לִפְעָמִים בֵּין ר"ה לר"ה ה' יָמִים אֶלָּא דְּלָא חֲשִׁיב הָתָם מִשּׁוּם דִּבְרוֹב שָׁנִים לֹא הָוֵי וְהִקְשֵׁיתִי שָׁם דא"כ הָאֵיךְ אָמְרִינַן הָכָא דְּתַנָּא דְּלָא חֲשִׁיב שָׁנָה אַחֲרִים הִיא הֲרֵי גַּם לַאֲחֵרִים מַשְׁכַּחַת שָׁנָה בְּלֹא רְגָלִים בְּהַקְדִּישׁ בְּשָׁנָה שהי' יוֹם א' יוֹתֵר וְהָיָה נִיסָּן וְאִיָּיר מְעֻבָּרִים וּשְׁבוּעוֹת בה' בְּסִיוָן וְהִקְדִּישׁ בְּשָׁבוּעוֹת וּלְשָׁנָה הַבָּאָה שֶׁהוּא כְּסִדְרָן וְשָׁבוּעוֹת בו' בְּסִיוָן כְּבָר נִשְׁלַם הַשָּׁנָה בה' בְּסִיוָן בְּאוֹתוֹ שָׁעָה שֶׁהִקְדִּישׁוֹ וּרְגָלִים לֹא נִשְׁלְמוּ עַד

לְמָחָר בְּחַג הַשָּׁבוּעוֹת דְּמִצְטָרֵף סוֹף הָרֶגֶל דְּאֶשְׁתָּקֵד עִם תְּחִלַּת הָרֶגֶל דְּהַשְׁתָּא וְהִנַּחְתִּי בצ"ע.

אָכֵן ל"ק כֵּן רַק עַל פִּי' רָשִׁ"י דְּמִפָּרֵשׁ מַה דְּקָאָמַר הָכָא וּמֵאן תַּנָּא דְּפָלִיג עֲלֵיהּ דְּרַב שְׁמַעְיָה דְּהוּא הַתַּנָּא דְּלָא חֲשִׁיב שָׁנָה בְּלֹא רְגָלִים. אֲבָל בְּלֹא פֵּירוּשׁוֹ יֵשׁ לְפָרֵשׁ ג"כ כְּמוֹ שכ' הט"א דְּלָא רָצָה הגמ' לוֹמַר רַק דְּיֵשׁ תַּנָּא דְּפָלִיג אַרַב שְׁמַעְיָה דְּקָאָמַר לִפְעָמִים שְׁנֵיהֶם מְלֵאִים אוֹ חֲסֵרִים דע"כ אֲחֵרִים פְּלִיגִי עַל זֶה דִּשְׁנֵיהֶם חֲסֵרִים לָא מַשְׁכַּחַת אֲלִיבַּיְיהוּ ולפ"ז י"ל דְּהָרַמְבַּ"ם פֵּירֵשׁ כֵּן וְלָכֵן אֲפִילּוּ פָּסַק כַּאֲחֵרִים מכ"מ מַשְׁכַּחַת שָׁנָה בְּלֹא רְגָלִים עַל הָאוֹפֶן שֶׁהִזְכַּרְנוּ דְּהַקִּדּוּשׁ בְּאוֹתוֹ שָׁנָה שֶׁהָיוּ נִיסָן וְאִיָּיר מְלֵאִים וע' לְקַמָּן בַּתּוֹסָ' שֶׁכָּתַב עוֹד יְיֻשַּׁב אַחֵר לְשִׁיטַת הָרַמְבַּ"ם: שָׁם לִדְבָרָיו דְּרַבִּי זֵירָא קָאָמַר: הָרַמְבַּ"ם ה' מעה"ק (פ' י"ד) פָּסַק אֶחָד הָאִישׁ וְאֶחָד הָאִשָּׁה עוֹבְרִין עַל ב"ת וְכָתַב הכ"מ דְּאַף דִּלְאַבַּיֵי לֹא נִפְשְׁטָה הַאַבַּעְיָ' פָּסַק הָרַמְבַּ"ם כר' זֵירָא.

אָכֵן הִקְשָׁה הַלֶּחֶם מִשְׁנָה דְּכֵינָן דִּלְאַבַּיֵי לֵיכָּא שִׁמְחָה בְּאִשָּׁה וא"כ לֵיכָּא בַּל תְּאַחֵר הו"ל לִפְסוֹק כְּאַבַּיֵי נָגֶד ר' זֵירָא. וא"ל שֶׁתֵּירֵץ עַל קֻוּשְׁיָא זוֹ דְּהָרַמְבַּ"ם בָּזֶה לְשִׁיטָתוֹ אָזִיל דְּפָסַק ה' חֲגִיגָה (פ' א') דְּאִשָּׁה חַיֶּיבֶת בְּמִצְוֹת שִׁמְחָה וְלָכֵן פָּסַק ג"כ שֶׁהִיא בב"ת.

אָמְנָם הִיא גּוּפָא קֻשְׁיָא לָמָּה פָּסַק הָרַמְבַּ"ם דְּאִשָּׁה חַיֶּיבֶת בְּשִׁמְחָה כֵּינָן דְּאַבַּיֵי ס"ל דִּלֵיתָא בְּשִׁמְחָה גַּם הִקְשָׁה הלח"מ עַל הָרָאָבַ"ד שֶׁהִשִּׁיג עַל הָרַמְבַּ"ם דְּאֵין עָלֶיהָ חִיּוּב שִׁמְחָה וּכְאַבַּיֵי לָמָּה לֹא הִשִּׁיג עָלָיו ג"כ בְּמַה שֶׁפָּסַק דְּאִשָּׁה הִיא בב"ת וְהִנִּיחַ בצ"ע.

וְהִנֵּה רָאִיתִי בְּרָאָבַ"ן (דַּף ל"א) שֶׁהֵבִיא רְאָיָה שֶׁאִשָּׁה הִיא בב"ת מִמַּה דְּאָמְרִינַן בִּנְדָרִים (דַּף ג') דִּבְחַטַּאת יוֹלֶדֶת אִיכָּא ב"ת הֲרֵי שֶׁיֵּשׁ חִיּוּב ב"ת בְּאִשָּׁה וּמִדְּסָתַם גְּמָרָא קָאָמַר הָכִי מַשְׁמַע שֶׁהֲלָכָה כֵּן.

גַּם הִשְׁאַגְתָּ אֲרִיֵה סי' ס"ו הֵבִיא רְאָיָה זוֹ וְכָתַב שֶׁרְאָיָה בְּרוּרָה הִיא וְלֹא רָאָה שֶׁכְּבָר קָדְמוּ הָרָאָבַ"ן אֲבָל בט"א בר"ה (בְּאַבְנֵי מִלּוּאִים) הֵשִׁיב עַל רְאָיָה זוֹ דְּמַשְׁכַּחַת שַׁפִּיר בְּאִישׁ כְּגוֹן שֶׁאָמַר הֲרֵי עָלַי לְהָבִיא חַטַּאת יוֹלֶדֶת ע"ש וְהִנֵּה וַדַּאי הַדִּין כֵּן דְּכֵן נִרְאֶה בְּחֻלִּין (דַּף מ"א) שֶׁאִם נָדַר לְהָבִיא עוֹלַת יוֹלֶדֶת חַיָּיב לְהָבִיא וא"כ מִסְּוּגְיָא דִּנְדָרִים אֵין רְאָיָה בְּרוּרָה דְּאִשָּׁה הִיא בב"ת וְלִכְאוֹרָה יֵשׁ לְהָבִיא רְאָיָה לָזֶה מִמַּה שֶׁכָּתְבוּ הַתּוֹסָ' בב"ב (דַּף קס"ו) שֶׁהִקְשׁוּ עַל מַעֲשֶׂה דְּרַשְׁבָּ"ג בִּכְרִיתוֹת (פ"א) שֶׁעָמְדוּ קָנִים בְּדִינָרֵי זָהָב כֵּינָן שֶׁהָיוּ מֻוָּתָרוֹת לָאֲכֹל בְּקָדָשִׁים לָמָּה נִתְיַקְּרוּ כ"כ וְתֵירְצוּ מִשּׁוּם ב"ת הָיוּ דּוֹחֲקוֹת ע"ש וא"כ יִהְיֶה מוּכָח מִזֶּה שֶׁיֵּשׁ ב"ת בְּנָשִׁים.

אָכֵן כְּבָר הֵשַׁבְתִּי עַל פ"י הַתּוֹסָ' בְּסִפְרִי ע"ל בִּכְרִיתוֹת (דַּף ח') דְּאַדְּרַבָּה יִקְשֶׁה הַאֵיךְ רַשְׁבָּ"ג דְּרִישׁ לָהֶם שֶׁלֹּא יָבִיאוּ עַל הַרְבֵּה לֵידוֹת רַק קָרְבָּן אֶחָד שֶׁעַל יְדֵי זֶה יָבוֹאוּ לִידֵי עֲבֵירוֹת ב"ת וְלָכֵן יְיֻשַּׁבְתִּי קֻוּשְׁיַת הַתּוֹסָ' בְּדֶרֶךְ אַחֵר.

וְעַל כֵּן גַּם מִזֶּה אֵין רְאָיָה אֲבָל עכ"פ יוֹצֵא מִדִּבְרֵי הַתּוֹסָ' שֶׁפְּשִׁיטָא לָהֶם ג"כ שֶׁיֵּשׁ ב"ת בְּנָשִׁים וְקָשֶׁה מנ"ל כֵּינָן דְּהָאַבַּעְיָ' לֹא נִפְשְׁטָה נִרְאֶה דְּלֵיכָּא בַּל תְּאַחֵר אֲבָל נלע"ד שֶׁיָּצָא לָרַאשׁוֹנִים כֵּן מִסִּפְרֵי מְפֹרָשׁ הֶבִיאוֹ הָרַמְבַּ"ן בְּסֵפֶר הַמִּצְוֹת (מִצְוַת עֲשֵׂה צ"ד) וְזֶה לְשׁוֹנוֹ וּמַה שֶׁשָּׁנוּ בְּסִפְרֵי לֹא יַחֵל דְּבָרוֹ מַגִּיד שֶׁעוֹבֵר עַל בַּל תְּאַחֵר וְעַל בַּל יַחֵל ור"ע אוֹמֵר כָּל הַיּוֹצֵא מִפִּיו יַעֲשֶׂה וְאִשָּׁה כִּי תִדּוֹר נֶדֶר מַקִּישׁ אִשָּׁה לְאִישׁ מָה הָאִישׁ עוֹבֵר עַל בַּל יַחֵל וְעַל

בַּל תְּאַחֵר אַף הָאִשָּׁה עוֹבֶרֶת עַל בַּל יַחֵל וְעַל בַּל תְּאַחֵר יִרְצוּ בָּזֶה לְרַבּוֹת בַּל יַחֵל בִּנְדָרִים גַּבֵּי עִם מַה שֶּׁעוֹבֵר עֲלֵיהֶם בב"ת וְזֶהוּ שֶׁהִצְרִיכוּ לְרַבּוֹת בָּהֶן הָאִשָּׁה לוֹמַר אעפ"י שֶׁאֵינָהּ עוֹלָה לָרֶגֶל תִּתְחַיֵּיב בָּבָל תְּאַחֵר בָּרַגְלַיִם כְּאִישׁ הָעוֹלָה שָׁם עכ"ל.

הֲרֵי מְפוֹרָשׁ בְּסִפְרֵי שֶׁאִשָּׁה עוֹבֶרֶת בב"ת ור' זֵירָא וְאַבַּיֵי ע"כ לֹא יָדְעוּ הַסִּפְרֵי כְּמוֹ שֶׁמָּצְאנוּ הַרְבֵּה פְּעָמִים שֶׁאָמוֹרָאִים לֹא יָדְעוּ בָּרַיְיתוֹת וְלָכֵן א"ש פְּסַק הָרַמְבַּ"ם שֶׁפָּסַק דְּאִשָּׁה הִיא בב"ת וְגַם הָרָאָבָ"ד וְהַתּוֹסָ' סָבְרוּ כֵּן כֵּיוָן דִּמְפוֹרָשׁ כֵּן בְּסִפְרֵי וּבָזֶה יֵשׁ לְיַתֵּן טַעַם ג"כ לָמָּה פָּסַק הָרַמְבַּ"ם דְּאִשָּׁה חַיֶּיבֶת בְּשִׁמְחָה נֶגֶד אַבַּיֵי די"ל דְּלָא מְפָרֵשׁ כְּמוֹ שכ' הָרַמְבַּ"ן דְּצָרִיךְ הֶיקֵּשׁ דְּאִשָּׁה לְאִישׁ לְבַל תְּאַחֵר כֵּיוָן שֶׁאֵינָהּ עוֹלָה לְרֶגֶל אֶלָּא דְּרַק הָוֵי סָלְקָא דַּעְתָּן כֵּן.

אֲבָל אַחַר דְּגַלֵּי קְרָא דְּאִשָּׁה הִיא בב"ת כְּאִישׁ יָלְפִינַן מִזֶּה בְּעַצְמוֹ ג"כ שֶׁחַיֶּיבֶת בְּשִׂמְחָה שאל"כ אֵיךְ תַּעֲבֹור עַל ב"ת כֵּיוָן שֶׁאֵינָהּ עוֹלָה אֲבָל הָרָאָבָ"ד ס"ל כפי' הָרַמְבַּ"ן וְלָכֵן הִשִּׂיג עָלָיו בָּמָּה שֶׁפָּסַק נֶגֶד אַבַּיֵי אֲבָל בְּמַה שֶׁפָּסַק שֶׁאִשָּׁה הִיא בב"ת לֹא הִשִּׂיג עָלָיו כֵּיוָן שֶׁכֵּן מְפוֹרָשׁ בְּסִפְרֵי כנלע"ד: שָׁם מוֹנִין לוֹ שָׁנָה: הט"א הוֹכִיחַ מִסֵּוּגְיָא זוֹ דְּמַה שֶּׁנֶּאֱכָל בְּכוֹר בַּעַל מוּם תּוֹךְ שְׁנָתוֹ אֵינוֹ רַק מִדְּרַבָּנָן מִדְּמְתָרֵץ בְּקַיָּם לִי' שֶׁכָּלוּ לוֹ חֲדָשָׁיו מִכְּלָל דִּבְלֹא קַיָּם לִי' אֵין מוֹנִין לְבַעַל מוּם ג"כ רַק מִיּוֹם ח' וַהֲרֵי מַה שֶּׁאֵין רָאוּי לַאֲכִילָה מֻחְמַת סָפֵק נֶפֶל אֵינוֹ רַק מִדְּרַבָּנָן דְּמִדְּאוֹרַיְיתָא אָזְלִינַן בָּתַר רֹוב וְרֹוב הַנּוֹלָדִים אֵינָם נְפָלִים וא"כ אֵיךְ אָמְרוּ חֲכָמִים דְּמוֹנִין שָׁנָה שֶׁלּוֹ מִיּוֹם ח' דַּוְקָא בִּסְפֵק נֶפֶל דִּלְמָא אֵינוֹ נֶפֶל וּשְׁלֵמָה שָׁנָה שֶׁלּוֹ אַחַר שָׁנָה שֶׁלּוֹ מִיּוֹם שֶׁנּוֹלַד וְאֵיךְ הֵקִילּוּ חֲכָמִים נֶגֶד דִּין תּוֹרָה לֶאֱכֹל עַד ח' יָמִים בְּשָׁנָה שְׁנִיָּה אע"כ דְּבַעַל מוּם א"צ לֶאֱכֹל מִן הַתּוֹרָה תּוֹךְ שְׁנָתוֹ וְלָכֵן הֵם אָמְרוּ וְהֵם אָמְרוּ וְסַיֵּים הט"א וּדְלֹא כַּנִּרְאֶה מִדִּבְרֵי קְצָת מְפָרְשִׁים דְּגַם בַּעַל מוּם צָרִיךְ לֶאֱכֹל מִן הַתּוֹרָה תּוֹךְ שְׁנָתוֹ ע"ש.

וְהִנֵּה מִדִּבְרֵי הָרַמְבַּ"ם ה' בְּכוֹרוֹת (פ' א' ה' ח') נִרְאֶה בפי' דס"ל דְּגַם בע"מ מִן הַתּוֹרָה נֶאֱכָל תּוֹךְ שְׁנָתוֹ וא"כ יְקֻשֶׁה עָלָיו מַרְאִית הט"א אָמְנָם מַה שֶּׁפְּשִׁיטָא לְהט"א דְּמַה שֶּׁבְּהֶמָה אֵינָהּ נֶאֱכֶלֶת תּוֹךְ ח' הוּא רַק מִדְּרַבָּנָן לענ"ד צ"ע שֶׁהֲרֵי רַשְׁבָּ"ג יָלִיף מִיּוֹם הַשְּׁמִינִי וָהָלְאָה יֵרָצֶה דְּדַוְקָא מִשְּׁמִינִי וָהָלְאָה יָצָא מִסֵּפֵק נָפֶל מִשְּׁמַע דְּתוֹךְ שְׁמוֹנָה מִן הַתּוֹרָה אָסוּר מְשׁוּם סֵפֵק נָפֶל ועי' בְּמִשְׁנָה לַמֶּלֶךְ ה' אִיסּוּרֵי מִזְבֵּחַ (פ' ג') וא"כ מִן הַתּוֹרָה אֵינוֹ נֶאֱכָל תּוֹךְ ח' בְּלֹא קַיָּם לִי' שֶׁכָּלוּ לוֹ חֲדָשָׁיו וְלָכֵן נֶאֱכָל מִן הַתּוֹרָה עַד יוֹם ח' תּוֹךְ שָׁנָה שְׁנִיָּה מִיּוֹם שֶׁנּוֹלַד: שָׁם בְּתוֹסָ' ד"ה שהי'.

ובפ' כָּל הָאֲסוּרִים דָּרְשִׁינַן לִיהּ: לֹא יָדַעְתִּי לָמָּה הֻזְקְרכוּ לְהָבִיא מפ' כָּל הָאֲסוּרִים הֲרֵי גַּם שָׁם בִּבְכוֹרוֹת מַיְיתֵי הַגְּמָרָא בָּרַיְיתָא זוֹ וְשָׁם הוּא הָעִיקָּר ובפ' כָּל הָאֲסוּרִים לָא מַיְיתֵי בָּרַיְיתָא זוֹ רַק בְּתוֹךְ הַסֵּוּגְיָא לְהַקְשׁוֹת מִמָּנָּה לר"י שָׁם ד"ה שָׁנָה.

וּלְקַמָּן אֵין מַשְׁמַע כֵּן: עַל הַיְרוּשַׁלְמִי אֵין קֻשָּׁה מִזֶּה דְּלִשִׁיטָתוֹ אָזִיל דס"ל דְּלִבְכוֹר תָּם ג"כ מוֹנִין שָׁנָה מִשָּׁעָה שֶׁנּוֹלַד דְּהָכִי אִיתָא פ"ק דר"ה אָמַר רַב הוּנָא זֹאת אוֹמֶרֶת יָמִים שֶׁהַבְּכוֹר מְחֻסַּר זְמַן בָּהֶם עוֹלִין לוֹ מִתּוֹךְ שְׁנָתוֹ א"ר מָנָא ר' יוֹנָה אַבָּא שָׁמַע לָהּ מִן הָדָא כָּל הַבְּכוֹר אֲשֶׁר יִוָּלֵד וגו' הָא כֵיצַד מִשָּׁעַת לִידָתוֹ אֶת מוֹנֶה לוֹ עכ"ל.

וְלָכֵן הַיְרוּשַׁלְמִי לְשִׁיטָתוֹ שֶׁפִּיר מְתָרֵץ דְּמַשְׁכַּחַת שָׁנָה בְּלֹא רְגָלִים בְּדַאֲקַדָּשָׁא כְּשֶׁהוּא מְחֻסַּר זְמַן בְּפֶסַח אֲבָל גְּמָרָא דִּידַן דס"ל דְּלְתָם מוֹנִין מִשְּׁעַת הַרְצָאָה לֹא הִי' יָכוֹל לְתָרֵץ כֵּן. אָמְנָם לענ"ד יֵשׁ לְהַשְׁווֹת גְּמָרָא שֶׁלָּנוּ עִם הַיְרוּשַׁלְמִי דְּלָא פְּלִיגִי שֶׁהֲרֵי יֵשׁ לְהַקְשׁוֹת כֵּיוָן שֶׁהַיְרוּשַׁלְמִי מֵבִיא רְאָיָה מִקְּרָא דַּאֲשֶׁר יִוָּלֵד א"כ מַה יַּעֲנֶה גְּמָרָא שֶׁלָּנוּ לִרְאִיָּה הַזֹּאת וי"ל בְּוַדַּאי בְּלֹא הִקְדִּישׁוֹ אֵין מוֹנִין לוֹ שָׁנָה אֶלָּא מִשְּׁעַת הַרְצָאָה אֲבָל כְּשֶׁהִקְדִּישׁוֹ מְחֻסַּר זְמַן אָז מִשְּׁעַת הֶקְדֵּשׁ מַתְחִיל שְׁנָתוֹ אֲפִילּוּ הִקְדִּישׁוֹ סָמוּךְ לְלֵידָה מַמָּשׁ דְּכֵן מַשְׁמָעוּת הַכָּתוּב כָּל הַבְּכוֹר אֲשֶׁר יִוָּלֵד תַּקְדִּישׁ וּמֵאוֹתוֹ שָׁעָה שֶׁתַּקְדִּישׁ אֲפִילּוּ סָמוּךְ לְלֵידָה לִפְנֵי ה' אֱלֹהֶיךָ תֹּאכְלֶנּוּ שָׁנָה בְּשָׁנָה שְׁמִשְּׁעַת הֶקְדֵּשׁ חָל עָלָיו שֵׁם קָרְבָּן.

אֲבָל בְּלֹא הִקְדִּישׁוֹ קוֹדֶם זְמַן הַרְצָאָה אָז מִזְּמַן הַרְצָאָה חָל שְׁנָתוֹ כֵּיוָן שֶׁהָיָה רָאוּי לְהַקְרִיבוֹ וּבְהָכִי אַיְירִי גְּמָרָא דִּידַן וְלָכֵן אֵין קֻושְׁיָא מַרְאִית הַיְרוּשַׁלְמִי עָלָיו. וְאֵין לוֹמַר הָא קָרָא בִּבְכוֹר כְּתִיב דְּמֵרֶחֶם קָדוֹשׁ וא"צ לְהַקְדִּישׁוֹ דְּזֶה אֵינוֹ דְּגַם בְּכוֹר מִצְוָה לְהַקְדִּישׁוֹ כִּדְאָמְרִינַן בַּעֲרָכִין (דַּף כ"ט) מִנַּיִן לְנוֹלַד בְּכוֹר בְּעֶדְרוֹ שְׁמִצְוָה לְהַקְדִּישׁוֹ ת"ל הַזָּכָר תַּקְדִּישׁ וכ"פ גַּם הָרַמְבַּ"ם ה' בְּכוֹרוֹת (פ' א') ובלא"ה צ"ל כֵּן דאל"כ אֵיךְ מְתָרֵץ הַיְרוּשַׁלְמִי כְּשֶׁהִקְדִּישׁוֹ מְחֻסַּר זְמַן דְּהַתִּינַח בְּקָדָשִׁים אֲבָל הֲרֵי הַבָּרַיְתָא אָמְרָה אֶחָד בְּכוֹר וְאֶחָד כָּל הַקָּדָשִׁים כֵּיוָן שֶׁעָבְרָה עֲלֵיהֶם שָׁנָה בְּלֹא רְגָלִים עוֹבֵר בב"ת וְהָאֵיךְ מַשְׁכַּחַת בִּבְכוֹר כֵּן אָכֵן ע"ז יֵשׁ לְהָשִׁיב דְּבַיְרוּשַׁלְמִי בֶּאֱמֶת לֹא כְּתִיב כִּלְשׁוֹן הַתּוֹסָ' אֶלָּא תִּפְתַּר שֶׁהָיָה מְחֻסַּר זְמַן לְפֶסַח וא"כ לְעִנְיַן בְּכוֹר בְּפַשְׁטוּת מַשְׁכַּחַת שְׁנוֹלַד בְּפֶסַח וּלְעִנְיַן שְׁאָר קָדָשִׁים בְּשֶׁהֶקְדִּישָׁם מְחֻסַּר זְמַן אָכֵן עכ"פ כֵּיוָן דִּכְתִיב תַּקְדִּישׁ י"ל דְּגַם לְפִי הַיְרוּשַׁלְמִי לֹא חָל הַשָּׁנָה לְעִנְיַן ב"ת אֶלָּא מִשָּׁעָה שֶׁהִקְדִּישׁוֹ אוֹ בְּשִׁעַת הַרְצָאָה אֲפִילּוּ בְּלֹא הִקְדִּישׁוֹ.

וּבְהָכִי יֵשׁ לְיַיְשֵׁב ג"כ דַּעַת הַיֵּשׁ מְפָרְשִׁים שֶׁהֵבִיאוּ הַתּוֹסָ' בַּעֲרָכִין (דַּף י"ח) שֶׁתֵּירְצוּ עַל הַקֻּושְׁיָא ל"ל שְׁנָתוֹ וְלֹא שְׁנוֹת הָעוֹלָם פְּשִׁיטָא דאל"כ אֵיךְ מַשְׁכַּחַת תְּמִידִין בר"ה שֶׁלְּעִנְיַן שָׁנָה לֹא מוֹנִין רַק מִשְּׁעַת הַרְצָאָה וְהִקְשׁוּ הַתּוֹסָ' עֲלֵיהֶם דא"כ הָאֵיךְ מַשְׁכַּחַת מַה דְּאָמְרִינַן בְּזָבָחִים שָׁעוֹת פּוֹסְלוֹת בְּקָדָשִׁים ע"ש.

אֲבָל לְפִי דְּבָרֵינוּ י"ל דְּגַם הי"מ לֹא כָּתְבוּ דְּמוֹנִין שָׁנָה מִשְּׁעַת הַרְצָאָה רַק אִם לֹא הִקְדִּישׁוֹ קוֹדֶם אֲבָל כְּשֶׁהִקְדִּישׁוֹ מְחֻסַּר זְמַן מֵאָז מוֹנִין שָׁנָה וא"כ שַׁפִּיר מַשְׁכַּחַת שָׁעוֹת פּוֹסְלִים בְּקָדָשִׁים בכה"ג די"ל בְּהַקְדִּישׁ מח"ז גַּם ע"פ גְּמָרָא שֶׁלָּנוּ מֵאָז יַתְחִיל הַשָּׁנָה וא"כ שַׁיָּיךְ תֵּירוּץ הַיְרוּשַׁלְמִי בְּשֶׁהִקְדִּישׁוֹ מח"ז גַּם ע"פ גְּמָרָא שֶׁלָּנוּ וְהָא דְּלָא מְשַׁנֵּי בֶּאֱמֶת כֵּן י"ל דְּגַם תֵּירוּץ זֶה לֹא יִהְיֶה אַלִּיבָּא דכ"ע שֶׁהֲרֵי ר' יִשְׁמָעֵאל פְּלִיג בַּעֲרָכִין שָׁם עַל ת"ק וס"ל דְּאֵין מְצָוָה לְהַקְדִּישׁ הַבְּכוֹר וְתַקְדִּישׁ מִבַּעְיָא לֵיהּ לְאַתָּה מַקְדִּישׁוֹ הֶקְדֵּשׁ עִילּוּי וְכֵיוָן דְּכֵן לֹא שַׁיָּיךְ לר' יִשְׁמָעֵאל הַחִילּוּק שֶׁחִילְּקנוּ בֵּין הֶקְדֵּשׁ קוֹדֶם לְהַרְצָאָה לְהַקְדִּישׁ אַחַ"כ וְכֵיוָן דְּלָא מָצֵי לְתָרֵץ אַלִּיבָּא דכ"ע נִיחָא לֵיהּ לְתָרֵץ כְּרַב שְׁמַעְיָה וְעוֹד דְּהַיְרוּשַׁלְמִי בְּעַצְמוֹ ג"כ מְתָרֵץ לְפִי הַמַּסְקָנָא כֵּן.

עוֹד יֵשׁ לִיתֵּן טַעַם לָמָּה לֹא מְתָרֵץ גְּמָרָא דִּידַן כְּתֵירוּץ הַיְרוּשַׁלְמִי דִּלְכְאוֹרָה קָשֶׁה עַל תֵּירוּץ זֶה הָאֵיךְ מַשְׁכַּחַת בְּהֶקְדִּישׁוֹ מְחֻסַּר זְמַן שֶׁהֲרֵי בְּיוֹמָא (דַּף ס"ג) אָמְרִינַן מִנַּיִן שֶׁלֹּא יַקְדִּישֶׁנּוּ מְחֻסָּר זְמַן ת"ל קָרְבָּן וא"ל דְּזֶה רַק לְכַתְּחִלָּה אֲבָל בְּדִיעֲבַד קָדוֹשׁ דז"א כֵּיוָן דִּכְתִיב יִרְצֶה לְקָרְבָּן אִשֶּׁה מִמֵּילָא מַשְׁמַע דְּמַה דְּמַמְעֲטִינַן מִקָּרְבָּן לֹא יֵרָצֶה וְכֵן מוּכָח בַּזְּבָחִים (דַּף י"ב) מִמַּה דְּפָרִיךְ שָׁם אִי בְּאַפְרִישׁוּ הָאִידָּנָא דְּיִחוּי מֵעִיקָּרָא הוּא ע"ש וְכֵן

מוּכָח מִמַּה שֶׁהִקְשׁוּ הַתּוֹסָ' שָׁם הַאֵיךְ קָדוֹשׁ הָעוֹבָר כְּשֶׁהִקְדִּישׁוֹ בִּמְעֵי אִמּוֹ הֲרֵי אָמְרִינַן לַיְלָה לִקְדֻשָּׁה דַּוְקָא ע"ש הֲרֵי דְּפְשִׁיטָא לְהוּ דְּאִם הִקְדִּישׁ מח"ז אֵינוֹ קָדוֹשׁ וא"כ קָשֶׁה עַל הַיְרוּשַׁלְמִי.

אֲבָל י"ל דְּגַם בָּזֶה הַיְרוּשַׁלְמִי לְשִׁיטָתוֹ אָזֵיל דְּעַל תֵּירוּץ זֶה אִיתָא בַּיְרוּשַׁלְמִי בר"ה בְּסוּגִין שָׁם תַּמָּן תְּנִינַן בַּיּוֹם הַשְּׁמִינִי מֵבִיא שָׁלֹשׁ בְּהֵמוֹת כו' וְאֵין חַטָּאת הָעוֹף מְחֻוְסֶרֶת זְמַן אֵצֶל אָשָׁם א"ר אֶלְעָזָר כָּאן הַתּוֹרָה לְהַקְדִּישׁ מְחֻוַסַּר זְמַן ע"ש.

וְכֵן אִיתָא עוֹד לְעִנְיַן נָזִיר הֲרֵי שֶׁהַיְרוּשַׁלְמִי הוֹכִיחַ מִמַּתְנִיתַן דְּמֻוָתָּר לְהַקְדִּישׁ מח"ז וא"כ חָלַק אַבָּרַיְיתָא דְּיוֹמָא הַנַּ"ל וְלָכֵן שַׁפִּיר מְתָרֵץ ג"כ דְּמַשְׁכַּחַת שָׁנָה בְּלֹא רְגָלִים כְּשֶׁהִקְדִּישׁוֹ מח"ז אֲבָל גְּמָרָא דִּידַן ס"ל כְּבָרַיְיתָא דְּיוֹמָא וְלָכֵן לֹא הָיָה יָכוֹל לְתָרֵץ כֵּן.

וּבָזֶה יֵשׁ לְתָרֵץ מַה שֶּׁהִקְשׁוּ הַתּוֹסָ' בִּזְבָחִים אֵיךְ קָדוֹשׁ הָעוֹבָר בִּמְעֵי אִמּוֹ הֲרֵי מח"ז הוּא דמ"ד בְּתְמוּרָה דס"ל כֵּן הוּא ר' יוֹחָנָן וּסְתָם יְרוּשַׁלְמִי הוּא ר' יוֹחָנָן וְכֵיוָן דְּהַיְרוּשַׁלְמִי ס"ל דְּמֻוָתָּר לְהַקְדִּישׁ מח"ז מִסְתָּמָא ר' יוֹחָנָן ס"ל כֵּן וְלָכֵן ר' יוֹחָנָן לְשִׁיטָתוֹ שַׁפִּיר ס"ל דְּקָדוֹשׁ הָעוֹבָר.

וּבָזֶה יֵשׁ לְיַיֵּשֵׁב מַה שֶּׁהִקְשָׁה הכ"מ עַל הָרַמְבַּ"ם ה' בְּכוֹרוֹת (פ"ו ה' י"ד) שֶׁהִשְׁמִיט הַדִּין דְּלֵיל שְׁמִינִי נִכְנָס לַדִּיר לְהִתְעַשֵּׂר דְּיָלִיף ר' אפטרוקי בִּזְבָחִים (דַּף י"ב) מֵרוּמְיָא דִּקְרָא דְּלַיְלָה לִקְדֻשָּׁה אֲבָל קוֹדֶם לָכֵן לֹא דמח"ז הוּא וְהִנִּיחַ בְּקוֹשְׁיָא.

וּבְיוֹתֵר הַקְּשָׁה הַמִּשְׁנָה לְמֶלֶךְ ה' אִיסּוּרֵי מִזְבֵּחַ (פ"ג ה' ח') שֶׁהָרַמְבַּ"ם הִשְׁמִיט דִּין הַבָּרַיְיתָא דְּאָסוּר לְהַקְדִּישׁ מח"ז וְהִנִּיחַ ג"כ בְּקוֹשְׁיָא גַּם הָרָאָבַ"ד הִשִּׂיג עַל הָרַמְבַּ"ם בה' פָּרָה אֲדֻמָּה (פ"א) עַל מַה שֶּׁכָּתַב דְּאֵין לוֹקְחִין עֶגְלָה וּמַשְׁהִין אוֹתָהּ דִּכְתִיב וְיִקְחוּ אֵלֶיךָ פָּרָה דְּתִיפּוֹק לֵיהּ מִפְּנֵי שֶׁאֵין מַקְדִּישִׁין מח"ז ע"ש.

אָמְנָם כָּל הַקּוֹשְׁיוֹת מְתוֹרָצוֹת עַל הָרַמְבַּ"ם דס"ל כְּהַיְרוּשַׁלְמִי דְּמֻוָתָּר לְהַקְדִּישׁ מח"ז מִפְּנֵי שר' יוֹחָנָן ס"ל כֵּן וּלְפִי מַה שֶּׁכָּתַב הַמִּשְׁנָה לַמֶּלֶךְ מַשְׁמַע שֶׁגַּם ר"ל שֶׁהִקְשָׁה בִּתְמוּרָה (דַּף י"א) וְלִיתְנֵי נָמֵי הַמַּפְרִישׁ מָעוֹת כו' וְרָבָא שֶׁתֵּירֵץ עַל קוֹשְׁיָא זוֹ ס"ל דְּמֻוָתָּר לְהַקְדִּישׁ מח"ז לָכֵן פָּסַק הָרַמְבַּ"ם הָכִי.

וּלְפִי דְּבָרֵינוּ יִהְיֶה עוֹד תֵּירוּץ אַחֵר חוּץ מִמַּה שֶׁכָּתַבְנוּ לְעֵיל עַל קוֹשְׁיַת הַבְּרָכַת הַזָּבַח בָּמָּה שֶׁהִקְשָׁה עַל הָרַמְבַּ"ם כֵּיוָן שֶׁפָּסַק כַּאֲחֵרִים וכת"ק דר"ש וְכַחֲכָמִים דְּרַבִּי אֵיךְ פָּסַק דְּשָׁנָה בְּלֹא רְגָלִים עוֹבֵר בב"ת הָאֵיךְ מַשְׁכַּחַת כֵּן אֲבָל לְפִי דְּבָרֵינוּ י"ל דס"ל כְּתֵירוּץ הַיְרוּשַׁלְמִי דאע"ג דְּפָסַק דְּבָכוֹר לֹא מוֹנִין רַק מִשְּׁעַת הַרְצָאָה מ"מ מַשְׁכַּחַת בְּשֶׁהִקְדִּישׁוֹ מח"ז דְּבָזֶה מוֹנִין שָׁנָה מִשְּׁעַת הֶקְדֵּשׁ עַל פִּי דְּבָרֵינוּ הַנַּ"ל וְהָא דְּלָא כָּתַב הָרַמְבַּ"ם בְּפֵירוּשׁ כֵּן מִשּׁוּם דְּאֵין דַּרְכּוֹ לְהַזְכִּיר מַה שֶּׁלֹּא מְפוֹרָשׁ בַּגְּמָרָא: שָׁם ד"ה יוֹרֵשׁ.

כְּשֶׁהִפְרִישָׁה מֵחַיִּים: הִקְשָׁה לִי חָכָם אֶחָד לָמָּ"ד זֶה ל"ל קְרָא לְאַפְרִישׁ וְלֹא אַקְרִיב דְּעוֹבֵר בב"ת מִשּׁוּם דְּהֶ"א דְּכָל הֵיכָא דְּאִיתָא בֵּי גַּוָּא דְּרַחֲמָנָא אִיתָא הָא ע"כ אִי אֶפְשָׁר לוֹמַר כֵּן דא"כ ל"ל קְרָא לְמַעֵט יוֹרֵשׁ דְּלָא מַשְׁכַּחַת רַק בְּאַפְרִישׁ וְלֹא אַקְרִיב לְפִי דִּבְרֵי הַתּוֹסָ' וְהִשְׁבַּחְתִּי לוֹ הֲרֵי הַגְּמָרָא עֲבִיד ג"כ צְרִיכוּתָא אִיפְכָא דְּאִי אַשְׁמוֹעִינַן אַפְרִישׁ וְלֹא אַקְרִיב הֶ"א בְּאָמַר וְלָא אַפְרִישׁ אֵינוֹ עוֹבֵר וא"כ אִי לָא הָוֵי כְּתִיב רַק חַד קְרָא הָוֵי מוֹקְמִינַן לְאַפְרִישׁ וְלֹא אַקְרִיב וְאַכַּתִּי לֹא יָדַעְנוּ אָמַר וְלָא אַפְרִישׁ.

וְעוֹד י"ל אֲפִילּוּ הָוֵי כְּתִיב בפי' קָרָא לֵאמֹר וְלֹא אַקְרִיב אֲפִילּוּ הָכִי צָרִיךְ קָרָא לְאַפְרִישׁ ול"א דְּמַדְאִצְטְרִיךְ לְמַעֵט יוֹרֵשׁ לָא שָׁמְעִינַן כֵּן דְּהָא עַל שִׁעְבּוּדָא דְּלָאו דְּאוֹרָיְיתָא אֵין לָנוּ קָרָא בְּפֵירוּשׁ אֶלָּא מְדַלִּית לָן קָרָא דְּשִׁעְבּוּד מוֹעִיל אָמְרִינַן דְּלָאו דְּאוֹרָיְיתָא וא"כ מנ"ל לְמֵידַק מִדְּאִצְטְרִיךְ מִיעוּט לְיוֹרֵשׁ בְּאַפְרִישׁ וְלֹא אַקְרִיב עוֹבֵר דִּילְמָא הָוֵי אָמְרִינַן כַּסְּבָרָא דְּבֵי גַּזָּא דְּרַחֲמָנָא הוּא וְאֵינוֹ עוֹבֵר וְהָוֵי דָּיְיקִינַן דְּשִׁעְבּוּדָא דְּאוֹרָיְיתָא וְאָתֵי מִיעוּט לְיוֹרֵשׁ בְּאָמַר מוֹרִישׁוֹ וְלֹא אַפְרִישׁ לָכֵן ע"כ צָרִיךְ קָרָא לְאַפְרִישׁ ול"א: שָׁם ד"ה הָא לֵיתָא.

וְכָל הַפְּטוּרִים מִן הָרְאָיָה: וְהָא דְּבָעֵי ר' זֵירָא רַק עַל אִשָּׁה וְלֹא גַּם עַל כָּל הָנֵי י"ל דְּבָהָנֵי פְּשִׁיטָא לֵיהּ שֶׁאֵינוֹ בב"ת כֵּיוָן דְּגַם בְּשִׁמְחָה לֵיכָּא דְּחוֹלֶה וְזָקֵן וַדַּאי לַיְתִינְהוּ בְּשִׁמְחָה כֵּיוָן דַּאֲנוּסִים הֵם וְלֹא יָכְלוּ לַעֲלוֹת וְלֶאֱכוֹל שַׁלְמֵי שִׁמְחָה בִּירוּשָׁלַיִם וְגַם כָּל אַחֲרִינִי מַשְׁמַע דְּפְטוּרִים מִשִּׁמְחָה ג"כ כָּל דְּלֵיתָא בִּרְאִיָּה דְּכֵן נִרְאָה מִמַּה שכ' הַתּוֹסָ' בְּפִסְחִים (דַּף ג' ע"ב) דריב"ב לֹא עָלָה לִירוּשָׁלַיִם לַעֲשׂוֹת פֶּסַח מִפְּנֵי שֶׁלֹּא הָיָה לוֹ קַרְקַע וּפָטוּר מִן הָרְאִיָּה הֲרֵי אֲפִילּוּ מִן הַפֶּסַח פָּטוּר כש"כ מִשַּׁלְמֵי שִׁמְחָה וּכְבָר הִזְכִּיר הפנ"י רְאָיָה זוֹ אֶלָּא נִרְאֶה מִדְּבָרָיו שֶׁהֵבִין מִדִּבְרֵי הַתּוֹסָ' דְּכָאן דְּכָל הָנֵי יֶשְׁנָן בְּשִׁמְחָה וְלָכֵן הִנִּיחַ בצ"ע גַּם מהט"א נִרְאֶה שֶׁפֵּירֵשׁ דִּבְרֵי הַתּוֹסָ' דְּכָל הָנֵי אִיתְנַיְיהוּ בְּשִׁמְחָה וְהָאִיבָּעֵי אַכּוּלְּהוּ קָאֵי וְנִדְחַק לָתֵת טַעַם לָמָּה הִזְכִּיר בְּהָאִיבָּעֵי אִשָּׁה דַּוְקָא וְלֹא גַּם כָּל הָנֵי.

ולענ"ד צ"ע דא"כ לָמָּה צִיְּינוּ הַתּוֹסָ' עַל הָא לֵיתָא בִּרְאִיָּה וְלֹא עַל הָא אִיתָא בְּשִׁמְחָה שֶׁהֲרֵי רַק מִטַּעַם זֶה יֵשׁ לְחַיֵּיב בב"ת וְעוֹד הֲרֵי כְּלָלוֹ בְּדִבְרֵיהֶם גַּם חוֹלֶה וְזָקֵן וְהָאֵיךְ ס"ד דְּהָנֵי חַיָּיבִין בְּשִׁמְחָה וּמִטַּעַם זֶה יִהְיוּ בב"ת כֵּיוָן שֶׁאֲנוּסִים הֵם מִלְּבַד הָרְאָיָה שֶׁהִזְכַּרְתִּי מִדִּבְרֵי הַתּוֹסָ' דְּפְסָחִים דְּגַם מִי שֶׁאֵין לוֹ קַרְקַע פָּטוּר מִשִּׁמְחָה וְלָכֵן נלע"ד אִיפְּכָא מפי' הט"א דְּאַדְּרַבָּה הַתּוֹסָ' דִּיְיקִי קמ"ל וְרָצוּ לְיַתֵּן טַעַם לָמָּה הִקְשָׁה דַּוְקָא מֵאִשָּׁה וְלֹא מִכָּל הָנֵי וְלָכֵן כָּתְבוּ הָא לֵיתָא בִּרְאִיָּה וה"ה זָקֵן וְחוֹלֶה כו' פי' דִּבְהָנֵי לָא קמב"ל דְּפְּשִׁיטָא דְּפְטוּרִין מִשִּׁמְחָה כְּמוֹ מֵרְאָיָה וְרַק בָּאִשָּׁה מְסַפְּקָ דִּכְתִיב בָּהּ זְכוּרְךָ לְמַעֵט מֵרְאָיָה וּכְתִיב וְשָׂמַחְתָּ אַתָּה וּבֵיתֶךָ לְחַיֵּיבָהּ בְּשִׁמְחָה: שָׁם ד"ה אִשָּׁה וְקַשְׁיָא לְר"ת: לענ"ד יֵשׁ לְיַשֵּׁב שִׁיטַת רַשְׁ"י דְּמַה שֶׁהֵבִיא רְאָיָה מגמ' דְּפְסָחִים לענ"ד אַדְּרַבָּה מַשְׁמַע אִיפְּכָא דְּקָאָמַר הָתָם אֲנָשִׁים בָּרְאוּי לָהֶם בְּיַיִן וְנָשִׁים בָּרְאוּי לָהֶם בְּבִגְדֵי צִבְעוֹנִים וְאַחַ"כ הֵבִיא בָּרַיְיתָא דריב"ב בִּזְמַן שֶׁבֵּית הַמִּקְדָּשׁ קַיָּים אֵין שִׂמְחָה אֶלָּא בְּבָשָׂר וְעַכְשָׁיו אֵין שִׂמְחָה אֶלָּא בְּיַיִן וְאִי גַּם עַל נָשִׁים קָאֵי הו"ל לְמֵימַר בְּיַיִן וּבְבִגְדֵי צִבְעוֹנִים אֶלָּא מַשְׁמַע דְּרַק עַל אֲנָשִׁים קָאֵי אֲבָל נָשִׁים גַּם בִּזְמַן שבהמ"ק קַיָּים אֵין חִיּוּב עַל הַבַּעַל לְשַׂמְּחָה רַק בִּבְגְדֵי צִבְעוֹנִים וְלֹא בִּבְשַׂר שְׁלָמִים וְרַק אִם הִיא מְצַד עַצְמָהּ חַיֶּיבֶת בְּשִׂמְחָה אָז חַיֶּיבֶת בַּשְּׁלָמִים כְּמוֹ הַבַּעַל.

וְגַם מַה שֶּׁהִקְשָׁה הר"ת מַחֲגִיגָה לענ"ד יִישֵׁב רַשְׁ"י בְּעַצְמוֹ שָׁם שֶׁכָּתַב מִיחַיְיבָא בְּשִׂמְחָה לַעֲלוֹת בָּרֶגֶל וְלִשְׁמוֹחַ בָּהָג עִם בַּעֲלָהּ דְּעַל הַשִּׂמְחָה נִצְטַוּוּ נָשִׁים כְּדִכְתִיב וְשָׂמַחְתָּ בְּחַגֶּךָ אַתָּה וּבֵיתֶךָ עכ"ל וְלָמָּה כָּתַב וְלִשְׁמוֹחַ בָּהָג עִם בַּעֲלָהּ וְלֹא כָּתַב לֶאֱכוֹל שַׁלְמֵי שִׂמְחָה כְּמוֹ שֶׁכָּתַב הָכָא דְּילְמָא לְמִיסַּק מִשּׁוּם שִׂמְחָה כו' דְּאֵין שִׂמְחָה אֶלָּא בְּבָשָׂר שְׁלָמִים אֶלָּא וַדַּאי מַשְׁמַע דַּעְתּוֹ דְּרַק לר"ז דס"ל אִשָּׁה מִצַּד עַצְמָהּ חַיֶּיבֶת בְּשִׂמְחָה וַאֲפִילּוּ אֵין לָהּ בַּעַל בָּהּ אָמְרִינַן דְּחַיֶּיבֶת בְּשַׁלְמֵי שִׂמְחָה.

אֲבָל לְאַבַּיֵי דס"ל אִשָּׁה בַּעֲלָהּ מְשַׂמְּחָהּ דְּהַיְינוּ שֶׁנִּצְטַוּוּ הַנָּשִׁים עַל הַשִּׂמְחָה עִם בַּעֲלֵיהֶם בַּזֶּה אֵין מִצְוָה בָּהּ רַק שֶׁתְּשַׂמַּח בְּמַה שֶׁבַּעְלָהּ מְשַׂמְּחָהּ דְּהַיְינוּ בְּבִגְדֵי צִבְעוֹנִים: שָׁם דַּף ז'

ע"א בגמ' לַחֲדָשִׁים מנ"ל: הָא דְּלָא יָלִיף מִמַּה דִּכְתִיב גַּבֵּי בִּנְיַן בהמ"ק בְּמִלָּכִים בְּחוֹדֶשׁ זִיו הוּא הַחוֹדֶשׁ הַשֵּׁנִי וְאָמְרִינַן לְקַמָּן (דַּף י"א) שֶׁהוּא אִיָּיר דְּאִית בֵּיהּ זִיוָא לְאִילָנָא וְקָרֵי לֵיהּ הַחוֹדֶשׁ הַשֵּׁנִי די"ל דְּהַהוּא הַחוֹדֶשׁ הַשֵּׁנִי הוּא לְמַלְכוּת שְׁלֹמֹה דְּמִנִּיסָן מְנִינַן כִּדְאָמְרִינַן לְעֵיל (דַּף ב') וְגַם לֹא הָיָה יָכוֹל לְהוֹכִיחַ דְּנִיסָן הוּא רִאשׁוֹן מִדְּקָרֵי לָאָב חוֹדֶשׁ הַחֲמִישִׁי כמ"ש הַתּוֹסָ' שָׁם ד"ה בְּחוֹדֶשׁ דע"כ הַחוֹדֶשׁ הַחֲמִישִׁי הוּא אָב שֶׁהוּא חֲמִישִׁי לְנִיסָן דְּזֶה לְפִי הַמַּסְקָנָא אַחַר שֶׁיָּדַעְנוּ דְּנִיסָן הוּא הַחוֹדֶשׁ הָרִאשׁוֹן.

אֲבָל אִי לָאו רְאָיָה עַל זֶה הָיָה אֶפְשָׁר לְפָרֵשׁ הַחוֹדֶשׁ הַחֲמִישִׁי עַל אֶחָד מִשְּׁאָר הֶחָדָשִׁים שֶׁהוּא חֲמִישִׁי לָרִאשׁוֹן אִי אֶפְשָׁר לְפָרֵשׁ חֲמִישִׁי לִיצִיאַת מִצְרַיִם וְזֶה בְּעַצְמוֹ עַל פִּי סֻוגְיָא דְּהָכָא לֹא יָדַעְנוּ מָתַי הָיָה דְּהָא רָצָה לְהוֹכִיחַ ע"י כִּי בְּחוֹדֶשׁ הָאָבִיב הוֹצִיאֲךָ ה' מִמִּצְרַיִם וְדָחֵי דִּילְמָא אֲדָר הָיָה: שָׁם בָּעֵינָא רוֹב אָסִיף וְלֵיכָּא: ק"ל רַב חִסְדָּא דְּמָתָרֵץ כֵּן וְלֹא ס"ד דְּיֵשׁ לְהַקְשׁוֹת מִיָּדֵי רוֹב אָסִיף כְּתִיב א"כ לָמָּה חָזַר מִתֵּירוּץ הָרִאשׁוֹן דְּיָלִיף מֵאָבִיב שֶׁהֲרֵי רַק עַל יְדֵי הַקֻּושְׁיָא חָזַר מִיָּדֵי רוֹב אָבִיב כְּתִיב.

וְאִם זֶה קֻושְׁיָא הַאֵיךְ רָצָה לְיַלֵּף מֵאָסִיף דג"כ קֻשֶׁה מִיָּדֵי רוֹב אָסִיף כְּתִיב. וי"ל בְּדוֹחַק דְּבִשְׁלָמָא בָּאָבִיב שֶׁהוּא לְשׁוֹן קְדִימָה וּבְכוֹר כְּמוֹ שֶׁכָּתַב רַשְׁ"י שֶׁהַתְּבוּאָה בְּכִירָה בּוֹ י"ל דִּקְרָא הַכָּתוּב לַחֹדֶשׁ שֶׁמְּבַכֵּר בְּמֻקְדָּם כֵּן אֶפְיְלוּ הָוָה מִיעוּט וְלָכֵן פָּרִיךְ שַׁפִּיר מִיָּדֵי רוֹב אָבִיב כְּתִיב אֲבָל בְּלְשׁוֹן בְּאָסְפְּכֶם שֶׁרָצָה הַכָּתוּב לְתָרֵץ סִימָן מָתַי יָחוֹגוּ אֶת חַג הַסֻּכּוֹת לֹא ס"ד דְּרַב חִסְדָּא שֶׁיִּתֵּן הַכָּתוּב סִימָן מִמַּה שֶׁאוֹסְפִים הַמִּיעוּט וְלֹא מִן אֲסִיפַת הָרוֹב אֲבָל הגמ' מכ"מ פָּרִיךְ מִיָּדֵי רוֹב אָסִיף כְּתִיב.

אָמְנָם בְּיוֹתֵר נִרְאֶה דר"ח לֹא קָאֵי עַל סֻוגְיָא דְּלֵעֵיל שֶׁהֲרֵי לֹא הֻזְכַּר מִי מָתָרֵץ הַתֵּירוּץ דְּיָלִיף מֵאָבִיב וּמַשְׁמַע דְּסָתָם גְּמָרָא שֶׁהוּא רָבִינָא וְרַב אַשִׁי תֵּירְצוּ כֵּן רַק שֶׁהִקְדִּימוּ תֵּירוּץ זֶה לְתֵירוּץ רַב חִסְדָּא כֵּיוָן דְּזֶה יַלְפוּתָא מִנִּיסָן עַצְמוֹ וְרַב חִסְדָּא יָלִיף מִתִּשְׁרֵי עַל נִיסָן ומכ"מ נָקֵט לָשׁוֹן אֶלָּא כֵּיוָן דְּהַתֵּירוּץ רִאשׁוֹן מֻפְרָךְ וְרַב חִסְדָּא י"ל דְּלָא רָצָה לְיַלֵּף כְּלָל מֵאָבִיב דְּלָא מַשְׁמַע לִי' מִזֶּה דְּהוּא נִיסָן דְּבֶאֱמֶת קָצַת י"ל הַאֵיךְ מַשְׁמַע מֵאָבִיב בִּישׁוּל שְׁעוֹרִים דְּהָא בְּכַמָּה מְקוֹמוֹת מַשְׁמַע דְּקָצִיר חִטִּים הָיָה אַחַר קְצִיר שְׁעוֹרִים שֶׁהֲרֵי בִּכּוּרֵי שְׁעוֹרִים מַקְרִיבִים בְּפֶסַח וּבִכּוּרֵי חִטִּים בַּעֲצֶרֶת וְעוֹד דִּכְתִיב בַּשְּׁמוּאֵל הֲלֹא קְצִיר חִטִּים הַיּוֹם אֶקְרָא לה' וְיִתֵּן קוֹלוֹת וּמָטָר מַשְׁמַע דְּקְצִיר חִטִּים הוּא בְּעֵת שֶׁהַגְּשָׁמִים אִי אֶפְשָׁר בְּטֶבַע וּבְתַעֲנִית (פ' קַמָּא) אָמְרִינַן דְּעַד שֶׁיַּעֲבוֹר הַפֶּסַח וּלְחַד מ"ד עַד שֶׁיַּעֲבוֹר נִיסָן עֲדַיִן עֵת גְּשָׁמִים הוּא וא"כ מִנַּיִן דְּאָבִיב הוּא אָבִיב שֶׁל שְׁעוֹרִים וְהוּא נִיסָן דִּילְמָא אָבִיב שֶׁל חִטִּים שֶׁהוּא אִיָּיר אוֹ סִיוָן וְאֶפְשָׁר שֶׁמִּטַּעַם זֶה לֹא רָצָה רַב חִסְדָּא לְמֵילַף מֵאָבִיב וּבָזֶה יְתוֹרַץ קֻשְׁיָתְנוּ וְגַם מַה שֶׁהִקְשָׁה המרש"א דְּמַה פָּרִיךְ עַל רַב חִסְדָּא וְאֵימָא מַרְחֶשְׁוָן דַּהֲרֵי אָז רִאשׁוֹן הוּא אִיָּיר וּלְעֵיל כְּבָר אָמַר עַל אִיָּיר בָּעֵינָא אָבִיב וְלֵיכָּא וְהִנִּיחַ בְּקֻשְׁיָא ועפ"י דְּבָרֵינוּ א"ש.

וְעַיֵּין בְּרִיטְבָ"א שֶׁהֵבִיא הַגִּירְסָא וְאֵימָא אִיָּיר בָּעֵינַן שִׁימּוּר וְלֵיכָּא וְעַל הַקֻּושְׁיָא וְאֵימָא מַרְחֶשְׁוָן ג"כ מְתָרֵץ כֵּן וְהַיְינוּ דְּאָז ע"כ אִיָּיר הוּא רִאשׁוֹן וּבָעֵינַן שִׁימּוּר וְלֵיכָּא וּמְתָרֵץ לפ"ז כְּקֻשְׁיַית הַמַּהַרְשָׁ"א: שָׁם מִדִּבְרֵי קַבָּלָה לָמַדְנוּ: מִזֶּה ק"ל עַל מַה שֶׁכָּתוּב בְּרַשְׁ"י תַּעֲנִית (דַּף ט"ו ע"א) ד"ה וּבַקַּבָּלָה וְז"ל וְהַקֻּשְׁיָה תּוֹסֶפֶת מַאן דְּהוּ כו' וּבְכָל דֻּכְתָּא דְּלָא

אֲתְפַּקֵּד נָבִיא כִּי הַאי וִירָא הָאֱלֹהִים שֶׁהוּא כְּמִסַּפֵּר וְהוֹלֵךְ דְּלֵיכָּא מִינַּיְהוּ אַגַּב אוֹרְחֵיהּ מִילְתָא לָא קָרִינַן לֵיהּ קַבָּלָה עכ"ל.

וַהֲרֵי הָכָא כָּל הַפְּסוּקִים דְּמַיְיתִי אֵינָם צְווּיִים רַק סְפוּרִים וְקָרֵי לְהוּ דִּבְרֵי קַבָּלָה וְכֵן בב"ק (דַּף ב') דְּלֵיכָּא מִקְרָא דְּמָלְכִים מְוֻיָּעַשׂ לוֹ צִדְקִיָּהוּ ב"כ קָרְנֵי בַּרְזֶל שֶׁהוּא סִפּוּר מַעֲשֶׂה וְקָרֵי לֵיהּ דִּבְרֵי קַבָּלָה.

ולענ"ד יֵשׁ לְתָרֵץ קֻושְׁיַת הַתּוֹסָ' בְּתַעֲנִית בְּדָרְךְ אַחֵר עפ"י מַה שֶׁהֵבִיא הש"מ בב"ק שָׁם בְּשֵׁם תַּלְמִידֵי הר"ר פֶּרֶץ וְז"ל דִּבְרֵי נְבוּאוֹת קָרֵי לְהוּ דִּבְרֵי קַבָּלָה ע"ש שֶׁהַנְּבִיאִים קוֹבְלִים וְצוֹעֲקִים עַל צָרוֹת הַנִּרְאוֹת לָהֶם בְּחָזוֹן כְּדִמְתַרְגְּמִינַן אִם צָעוֹק יְצָעֲקוּן אֵלַי אִם מְקַבֵּל יְקַבְּלִיל.

וְיֵשׁ מְפָרֵשׁ קַבָּלָה שֶׁכֻּלָּם קִבְּלוּ נְבוּאָתָם ממרע"ה עכ"ל. וְצָרִיךְ לְפָרֵשׁ דִּבְרֵי הי"מ שע"כ לֹא בִּלְבַד מַה שֶׁקִּבְּלוּ הַנְּבִיאִים קָרוּ לֵיהּ דִּבְרֵי קַבָּלָה שֶׁהֲרֵי שָׁם בב"ק גּוּפָא קָרֵי לֵיהּ מַה דִּכְתִיב וַיַּעַשׂ לוֹ צִדְקִיָּהוּ ב"כ קַרְנֵי בַּרְזֶל כֵּן וְהוּא סִפּוּר וְלֹא קַבָּלָה וְעוֹד דִּנְבִיא שֶׁקֶר הָיָה וַדַּאי לֹא קִבֵּל אֶלָּא כַּוָּנָתָם כֵּיוָן דְּעִיקַּר סִפְרֵי נְבִיאִים הֵם נְבוּאָתָם קָרָא לְהַסְּפָרִים דִּבְרֵי קַבָּלָה.

ולפ"ז י"ל דְּכֵן הפי' בכ"מ שֶׁמַּזְכִּיר דִּבְרֵי קַבָּלָה אֲבָל מַה שֶׁנִּזְכַּר בְּמַתְנִיתַן דְּתַעֲנִית וּבַקַּבָּלָה הוּא אוֹמֵר הוּא עפ"י פי' הָרִאשׁוֹן מִלְּשׁוֹן צְעָקָה וְלָכֵן לֹא קָרָא כֵּן רַק הַפָּסוּק שֶׁל יוֹאֵל שֶׁשָּׁם הַנָּבִיא צוֹעֵק וּמְקַבֵּל קְרִיעוּ לְבַבְכֶם פֶּן יָבוֹא פּוּרְעָנוּת.

אֲבָל בְּפָסוּק שֶׁל יוֹנָה שֶׁהוּא סִפּוּר מַעֲשֶׂה לֹא שַׁיָּיךְ זֶה כנלע"ד ומ"מ שֶׁלֹּא לַעֲשׂוֹת הַתּוֹסָ' מ"ד כְּטוֹעֶה אֶפְשָׁר לוֹמַר דְּכַוָּנָתוֹ שֶׁהַתַּנָּא לֹא קוֹרֵא סְפוּרִים דִּבְרֵי קַבָּלָה. אֲבָל בַּגְּמָרָא שֶׁהוּא לְשׁוֹן אָמוֹרָאִים גַּם סְפוּרִים נִקְרָאִים כֵּן.

וְהָרִיטְבָ"א כ' וּמְגִילַּת אֶסְתֵּר נִקְרֵאת דִּבְרֵי קַבָּלָה וְשֶׁלֹּא כְּדִבְרֵי יָחִיד עכ"ל וְכַוָּנָתוֹ נִרְאֶה דְּבִמְגִילָּה (דַּף ז') אִיכָּא לְמ"ד דִּמְגִילַּת אֶסְתֵּר אֵינָהּ מְטַמֵּא יָדַיִם דְּלָא בְּרוּחַ הַקּוֹדֶשׁ נִיתַּן לְכְתּוֹב וא"כ לֹא שַׁיָּיךְ לִקְרוֹתָהּ דִּבְרֵי קַבָּלָה אֲבָל שְׁאָר תְּנָאִים פְּלִיגִי וס"ל דְּנִכְתַּב ברוה"ק וְזֶה שֶׁכָּתַב וְשֶׁלֹּא כְּדִבְרֵי יָחִיד: שָׁם מַהָכָא וְתִלָּקַח אֶסְתֵּר: הָא דַּחֲשִׁיב אוֹתָם כְּסֵדֶר הַזֶּה מְשׁוּם דְּפָתַח בְּרָאָיָה מֵחֹדֶשׁ י"א הָוֵי חֹדֶשׁ שְׁבָט מִזְּכַרְיָה שֶׁהוּא סוֹף הֶחָדָשִׁים לָכֵן קָחֲשִׁיב הַחֲדָשִׁים לְמַפְרֵעַ שֶׁבָּט טֵבֵת כִּסְלֵיו סִיוָן וְאַחַ"כ חָזַר לְהָבִיא רְאָיָה מֵאֶדֶר וְהָא דְּלָא פָּתַח בָּזֶה כֵּיוָן דַּחֲשִׁיב לְמַפְרֵעַ ה"ט מְשׁוּם דִּרְאָיָה דְּשֶׁבָּט הוּא מִן נְבִיאִים שֶׁקָּדְמוּ לִכְתוּבִים: שָׁם רִאשׁוֹן לְמִלְתָא: הִקְשָׁה הַמַּהַרְשָׁ"א א"כ אֵיךְ יָלִיף רַב אַשִׁי מֵהִפִּיל פּוּר וראב"י מִוִּיקְרָאוּ סוֹפְרֵי הַמֶּלֶךְ נִימָא ג"כ שֶׁהוּא לְמִלְתָא דְּהָמָן וְהִנִּיחַ בצ"ע.

ולענ"ד י"ל דְּוַדַּאי מַה שֶׁסּוֹפְרֵי הַמְּגִלָּה מָנוּ לָא מָנוּ לְמִילְתָא דְּהָמָן וְלֹא שַׁיָּיךְ רִאשׁוֹן לְמִילְתָא רַק בְּרֵישָׁא דְּקָרָא בְּחוֹדֶשׁ הָרִאשׁוֹן דְּבַתְחִלָּה כְּתִיב אַחַר הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה גִּדַּל כו'. וּבְזֶה יֵשׁ לְפָרֵשׁ בְּחוֹדֶשׁ הָרִאשׁוֹן לְמִילְתָא דְּהַיְינוּ מִיָּד בְּחוֹדֶשׁ הָרִאשׁוֹן מִשָּׁעָלָה לְגִדֻלָּה הִפִּיל פּוּר אֲבָל בְּסֵיפָא דְּקָרָא דִּכְתִיב הוּא הַגּוֹרָל לִפְנֵי הָמָן וגו' דְּהַיְינוּ שֶׁסּוֹפְרֵי הַמְּגִלָּה מְדַבְּרִים עַל מַעֲשֵׂה הַגּוֹרָל אֲשֶׁר עָשָׂה הָמָן וְלֹא מַיְירֵי הַסִּפּוּר מֵהָמָן עַצְמוֹ בָּזֶה לֹא שַׁיָּיךְ שְׁמָהּ דִּכְתִיב לְחֹדֶשׁ שְׁנֵים עָשָׂר חֹדֶשׁ אֲדָר שֶׁזֶּה לְמִילְתָא דְּהָמָן וכש"כ שֶׁלֹּא שַׁיָּיךְ זֶה בַּפָּסוּק דְּוִיקְרָאוּ סוֹפְרֵי הַמֶּלֶךְ.

שׁוּב בָּא לִידֵי סֵפֶר הָרִיטְבָ"א וְרָאִיתִי שֶׁהִקְשָׁה קֻושְׁיַת הַמַּהַרְשָׁ"א וְתֵירֵץ דְּאוֹרְחָא דְעָלְמָא כִּי מִתָּרְמִי לֵיהּ מִילְתָא אֵינוֹ מוֹנֶה לָהּ אֶלָּא בִּתְחִלַּת מִנְיָנוֹ לוֹמַר שֶׁהִתְחִיל בְּיוֹם פְּלוֹנִי אֲבָל שְׁאָר הַחֲדָשִׁים אֵינוֹ מוֹנֶה בָּהּ: שָׁם מְעַבְּרִין אוֹתָהּ אַחַר ר"ה מִיָּד: הִקְשָׁה הט"א כֵּינָן דְּאָמְרִינַן בְּסַנְהֶדְרִין דְּאֵין מְעַבְּרִין רַק עַל הַתְּקוּפָה וְעַל הָאָבִיב וְעַל פֵּירוֹת הָאִילָן וְעַל אֶחָד אֵין מְעַבְּרִין וַהֲרֵי בר"ה עֲדַיִן אֵין לְיַדַּע רַק חֶשְׁבּוֹן הַתְּקוּפָה.

אֲבָל שֶׁלֹּא יִהְיֶה בְּפֶסַח אָבִיב אוֹ בִּשְׁבוּעוֹת פֵּירוֹת הָאִילָן הַאֵיךְ יוֹדֵעַ זֶה בר"ה וּמַה שֶּׁתֵּירֵץ שֶׁיֵּשׁ לְיַדַּע אִם יְאֻחַר עִיבּוּר בְּהֵמָה דַּקָּה לענ"ד דּוֹחֵק כֵּינָן דְּעִיבּוּר בְּהֵמָה דַּקָּה אֵינוֹ רַק ה' חֳדָשִׁים הָאֵיךְ יְשַׁעֵר מֵעֵת ר"ה שֶׁיִּהְיֶה רַכִּיכִין בְּפֶסַח הֲרֵי כֻּבָּשׁ וְעֵז בֶּן ל' יוֹם כָּשֵׁר לְכַתְּחִלָּה לְפֶסַח כִּדְאָמְרִינַן (פָּרָה פ"א).

אֲבָל לענ"ד י"ל דְּזֶה פְּשִׁיטָא דְּבִישּׁוּל תְּבוּאָה וּפֵירוֹת תָּלוּי בִּתְקוּפַת תַּמָּה וְלָכֵן אִם רוֹאֶה ב"ד שֶׁתְּמָשֵׁךְ תְּקוּפַת. טֵבֵת עַד סוֹף נִיסָן אָז יוּכְלוּ לְשַׁעֵר שֶׁלֹּא יִהְיֶה אָבִיב וּבִישּׁוּל פֵּירוֹת בַּזְּמַן הָרָגִיל וּמַה דְּאָמְרִינַן דְּמִפְּנֵי תְּקוּפָה לְבַד אֵין מְעַבְּרִין הַיְינוּ אִם תִּמְשׁוֹךְ הַתְּקוּפָה רַק יוֹם אֶחָד אוֹ יוֹמַיִם עַל זְמַן הָרָגִיל דְּבָזֶה אֵין לְשַׁעֵר שֶׁיְּאַחֵר הָאָבִיב וּבִישּׁוּל פֵּירוֹת.

וְעוֹד י"ל בְּפַשְׁטוּת עפ"י מַה שֶּׁכָּתְבוּ הַתּוֹסָ' לְקַמָּן (דַּף כ"א) דְּמַה דְּאָמְרִינַן דְּעַל תְּקוּפָה לְבַד אֵין מְעַבְּרִין זֶה דַּוְקָא עַל תְּקוּפַת תַּמּוּז אֲבָל עַל תְּקוּפַת נִיסָן לְבַד מְעַבְּרִין וַאֲפִילּוּ לֹא תִּמְשֹׁךְ תְּקוּפַת טֵבֵת רַק עַד ט"ז בְּנִיסָן וַהֲרֵי תְּקוּפָה בְּחֶשְׁבּוֹן תָּלוּי וּבְזֶה כְּבָר אֶפְשָׁר לְיַדַּע מר"ה.

וְתֵימָא שבמכ"ה נֶעֱלְמוּ מהט"א דִּבְרֵי הַתּוֹסָ' הָאֵלֶּה וּבְפֶרֶט שֶׁגַּם הָרַמְבַּ"ם פָּסַק כֵּן בה' (קִידּוּשׁ הַחוֹדֶשׁ פ"ד) וְגַם לְהָרָאָבָ"ד שֶׁחוֹלֵק שָׁם עַל הָרַמְבַּ"ם מְעַבְּרִין הַשָּׁנָה אִם יַחֲשׁוֹב שֶׁתִּפּוֹל תְּקוּפַת נִיסָן אַחַר ט"ז מִפְּנֵי הָאָבִיב וּמִפְּנֵי שֶׁאָז תְּקוּפַת תִּשְׁרֵי תִּהְיֶה אַחַר הֶחָג הֲרֵי לכ"ע מַשְׁכַּחַת דְּעַל תְּקוּפָה לְבַד מְעַבְּרִין וַהֲרֵי חֶשְׁבּוֹן זֶה כְּבָר מר"ה יֵשׁ לַחֲשׁוֹב כִּדְאָמְרִינַן הָתָם בְּסַנְהֶדְרִין תְּקוּפָה בְּחֻוְשְׁבָּנָא תָּלְיָא: שָׁם בְּהַפְסָקָה לָא קָמַיְירִי: הָא דְּלָא קָאָמַר דְּתַנָּא דִּידַן סוֹבֵר כְּרַבָּנָן שֶׁהָיוּ אוֹמְרִים דְּלָא מְעַבְּרִין רַק עַד הַפּוּרִים י"ל כֵּינָן דקי"ל כְּעֵדוּת שֶׁלָּהֶם שֶׁהֵעִידוּ דְּמְעַבְּרִין כָּל אֲדָר לֹא רָצָה לְאוֹקְמָא מַתְנִיתַן דְּלָא כְּהִלְכָתָא וְעוֹד דבלא"ה צ"ל כֵּן דִּבְהַפְסָקָה לָא קָמַיְירִי מַה דְּלָא קָתָנֵי לִנְדָרִים וכמ"ש הַתּוֹסָ': שָׁם בִּלְבַד שֶׁיִּמְסְרֻנּוּ לְצִבּוּר: הָרַמְבַּ"ם ה' כְּלֵי מִקְדָּשׁ (פ"ח ה"ז) פָּסַק דְּכָל קָרְבְּנוֹת צִבּוּר שֶׁהִתְנַדְּבוּ אוֹתָם יָחִיד מְשֻׁלּוֹ כְּשֶׁרִים וּבִלְבַד שֶׁיִּמְסְרֻנּוּ לְצִבּוּר וְהִקְשָׁה, עָלָיו הַמִּשְׁנָה לְמֶלֶךְ מֵהָא דְּאָמְרִינַן בְּיוֹמָא (דַּף ל"ה) אַחַר שֶׁכָּלְתָה עֲבוֹדַת הַצִּבּוּר כֹּהֵן שֶׁעָשְׂתָה לוֹ אִמּוֹ כְּתוֹנֶת לוֹבְשָׁהּ וְעוֹבֵד בָּהּ עֲבוֹדַת יָחִיד וּבִלְבַד שֶׁיִּמְסְרֶנָּה לַצִּבּוּר פְּשִׁיטָא מ"ד לוֹחֵישׁ שֶׁמָּא לֹא יִמְסְרֶנָּה יָפֶה יָפֶה קמ"ל ע"ש הֲרֵי דְּרַק לַעֲבוֹד עֲבוֹדַת יָחִיד מְהַנֵּי מְסִירָה לְצִבּוּר וְאֵיךְ כָּתַב הָרַמְבַּ"ם דַּאֲפִילּוּ לַעֲבוֹדַת צִבּוּר מְהַנֵּי הֵן אֶמֶת שֶׁהַיְרוּשַׁלְמִי לֹא חִילֵק בֵּין יָחִיד לְצִבּוּר.

וְגַם מִסֻּגְיָא דְּכָאן מוּכָח דַּאֲפִילּוּ לַעֲבוֹדַת צִבּוּר מְהַנֵּי מ"מ קָשֶׁה סְתִירַת הַסֻּגְיוֹת ע"ש בְּמִשְׁנָה לַמֶּלֶךְ שֶׁנִּדְחַק בְּיִשּׁוּב קֻושְׁיָא זוֹ. ולענ"ד י"ל דְּהִנֵּה זֶה וַדַּאי פְּשִׁיטָא דִּבְקָרְבַּן צִבּוּר צָרִיךְ שֶׁיִּהְיֶה בִּגְדֵי כְּהֻנָּה וּכְלֵי שָׁרֵת מִשֶּׁל צִבּוּר דְּצוֹרֶךְ קָרְבָּן כְּקָרְבָּן דָּמֵי.

אֲבָל צָרִיךְ טַעַם מנ"ל דְּגַם בְּקָרְבַּן יָחִיד צָרִיךְ שֶׁיִּמְסֹר בִּגְדֵי כְּהֻנָּה לְצִבּוּר לָמָּה לֹא יֶחְשַׁב גַּם מִשֶּׁל יָחִיד וּמָה עֲדִיפִי בִּגְדֵי כְּהֻנָּה מִקָּרְבָּן עַצְמוֹ שֶׁבָּא מִשֶּׁל יָחִיד. וי"ל דְּמַה דְּבָעֵינַן

מִשֶּׁל צִבּוּר בֶּאֱמֶת אֵינוֹ מִדְּאוֹרַיְיתָא אֶלָּא מִטַּעַם גְּזֵרָה שֶׁאִם נַתִּיר לוֹ לְקָרְבַּן יָחִיד בִּגְדֵי כְּהֻנָּה שֶׁל יָחִיד יָבֹא לַעֲבֹד בָּהֶם גַּם עֲבוֹדַת צִבּוּר כֵּיוָן שֶׁאֵין הֶיכֵּר לָזֶה.

וּבָזֶה יֵשׁ לְיַשֵּׁב הַשִּׁינּוּי שֶׁבֵּין בָּרַיְיתָא דְּהָכָא לְבָרַיְיתָא דְּיוֹמָא דְּשָׁם קָתָנֵי עוֹבֵד בָּהּ עֲבוֹדַת יָחִיד דְּמַשְׁמַע לְכַתְּחִלָּה וְהָכָא קָתָנֵי יָחִיד שֶׁהִתְנַדֵּב מִשֶּׁלּוֹ כְּשֵׁרִים מַשְׁמַע בְּדִיעֲבַד דַּוְקָא כְּשֵׁרִים אֲבָל לְכַתְּחִלָּה לֹא מַקְרִיב וּלְפִי דְּבָרֵינוּ א"ש דְּשָׁם לְעִנְיַן יָחִיד דַּאֲפִילּוּ לֹא יִמְסֹר יָפֶה לָא הָוֵי רַק אִיסּוּר דְּרַבָּנָן דְּמִדְּאוֹרַיְיתָא עוֹבֵד בְּבִגְדֵי יָחִיד מֻוָּתָר לְכַתְּחִלָּה.

אֲבָל הָכָא לְעִנְיַן קָרְבַּן צִבּוּר דְּאִם לֹא יִמְסֹר יָפֶה הָוֵי אִיסּוּר דְּאוֹרַיְיתָא לָכֵן רַק בְּדִיעֲבַד לָא חָיְישִׁינַן שֶׁמָּא לֹא מָסַר יָפֶה אֲבָל לְכַתְּחִלָּה לֹא וְלָכֵן אֵין כָּאן סְתִירַת הַסֻּגְיוֹת דִּבְיוֹמָא אַיְירִי מִלְּכַתְּחִלָּה וְלָכֵן נִקַּט קָרְבַּן יָחִיד דַּוְקָא.

אֲבָל הָכָא אַיְירִי בְּדִיעֲבַד וְלָכֵן נִקַּט קָרְבַּן צִבּוּר דַּוְקָא. וּבָזֶה גַּם פְּסַק הָרַמְבַּ"ם א"ש דְּנִקַּט לִישָׁנָא דְּבָרַיְיתָא דְּהָכָא.

וּבָזֶה יֵשׁ לְיַישֵׁב גַּם מַה שֶּׁהִקְשׁוּ הַתּוֹסָ' דְּמַה פָּרִיךְ פְּשִׁיטָא כֵּיוָן דִּפְלוּגְתָּא דְּתַנָּאֵי הִיא בב"מ ועפ"י דְּבָרֵינוּ י"ל דְּשָׁם לָא פְּלִיגִי תַּנָּאֵי רַק לְכַתְּחִלָּה דר' יוֹסֵי ס"ל מִתְנַדֵּב שׁוֹמֵר חִנָּם דְּמַשְׁמַע לְכַתְּחִלָּה וַחֲכָמִים פְּלִיגִי שֶׁמָּא לֹא יִמְסֹר לְצִבּוּר יָפֶה וְלָכֵן לְכַתְּחִלָּה לֹא אֲבָל הָכָא דְּאַיְירִי בְּדִיעֲבַד פְּשִׁיטָא דְּכָשֵׁר די"ל דְּעַל זֶה לָא פְּלִיגִי רַבָּנָן וּמְשַׁנֵּי דְּהֵ"א דְּמִטַּעַם שֶׁמָּא לֹא יִמְסֹר לַצִּבּוּר יָפֶה וַאֲפִילּוּ בְּדִיעֲבַד פָּסוּל קמ"ל דְּכָשֵׁר: שָׁם בְּתוֹסָ' ד"ה הָא בְּבַעַל מוּם.

מִשְּׁעַת הָרְצָאָה: וַאֲפִילּוּ נוֹלַד בּוֹ מוּם בְּתוֹךְ ז' יָמִים דְּלֹא שַׁיָּיךְ לְמַנּוֹת מִשְּׁעַת הָרְצָאָה מכ"מ לֹא שַׁיָּיךְ מִשָּׁעָה שֶׁנּוֹלַד אִם לֹא אַיְירִי בְּנוֹלַד בְּמוּמוֹ דעכ"פ לֹא מוֹנִין רַק מֵעֵת שֶׁנּוֹלַד בּוֹ מוּם: וּמַה שֶּׁכָּתְבוּ וְאֵין לְדַקְדֵּק כו'.

פי' דְּבִשְׁלָמָא גַּבֵּי תס' שַׁיָּיךְ בַּל תְּאַחֵר לְהַקְרִיבוֹ תּוֹךְ שְׁנָתוֹ אֲבָל בְּבַעַל מוּם מַה בַּל תְּאַחֵר אֵיכָא אִם לֹא עַל יִשְׂרָאֵל כְּשֶׁמְּאַחֵר לִיתֵּן לְכֹהֵן עַל זֶה כָּתְבוּ דְּגַם בְּכֹהֵן עַצְמוֹ שַׁיָּיךְ בַּל תְּאַחֵר לְאָכְלוֹ תּוֹךְ שְׁנָתוֹ: שָׁם ד"ה מִדְּבָרַי.

שֶׁבּוֹ כָּל הָעוֹלָם נוֹבֵל: אַף שֶׁגַּם בְּעָרוּךְ עֵרֶךְ בּוּל הֵבִיא הַיְרוּשַׁלְמִי כֵּן מכ"מ נִרְאֶה שט"ס וצ"ל שֶׁבּוֹ הֶעֱלָה נוֹבֵל וְכֵן הוּא בִּירוּשַׁלְמִי שְׁלָקֵנִינוּ ופי' הַיְרוּשַׁלְמִי שֶׁמִּפְּנֵי ג' דְּבָרִים נִקְרָא כְּסֵלִיו בּוּל מִפְּנֵי שֶׁבּוֹ הֶעֱלָה נוֹבֵל מֵהָאִילָן וּמִפְּנֵי שֶׁהָאָרֶץ נַעֲשֵׂית חֲתִיכוֹת חֲתִיכוֹת מֻחֲמַת הַגְּשָׁמִים וּמִפְּנֵי שֶׁאָז מְבִיאִים הַבְּהֵמוֹת לְבַיִת שֶׁאֵין מַרְעֶה בַּשָּׂדֶה וּבוֹלְלִין לָהֶן מַאֲכָלָם: שָׁם ד"ה בִּשְׁנַיִם.

מכ"מ בַּחֲדָשִׁים לָא קָמַיְירִי: לענ"ד תֵּירוּץ זֶה דָּחוּק כֵּיוָן דעכ"פ לֹא בְּשָׁנִים דַּוְקָא קָמַיְירִי א"כ לֵימָא רַק בַּחֲדָשִׁים לָא קָמַיְירִי וּבָרַגָלִים מַיְירִי. ולענ"ד י"ל דְּהִנֵּה הַתּוֹסָ' הֶחֱזִיקוּ קֻוּשְׁיָתָם מִמַּה דְּאָמְרִינַן דְּשָׁנָה בְּלֹא רְגָלִים וּרְגָלִים בְּלֹא שָׁנָה עוֹבֵר וְכַוָּנָתָם דְּאִם רְגָלִים הֵם שָׁנָה שְׁלֵימָה גַּם רְגָלִים הֵם בִּכְלַל בְּשָׁנִים קָמַיְירִי אֲבָל כֵּיוָן דְּאָמְרִינַן דְּשָׁנָה בְּלֹא רְגָלִים עוֹבֵר א"כ ע"כ רְגָלִים בְּלֹא שָׁנָה עוֹבֵר דאל"כ רְגָלִים ל"ל ע"כ לֹא שַׁיָּיךְ דְּרַגְלִים הֵם בִּכְלַל מַה שֶּׁאָמַר בְּשָׁנִים קָמַיְירִי.

אָכֵן הֲלֹא אָמְרִינַן לְעֵיל דְּמַתְנִיתִין וּבָרַגָלִים ר"ש הִיא דְּבָעֵי כְּסִדְרָן. ולר"ש ע"כ לָא אָמְרִינַן דְּשָׁנָה בְּלֹא רְגָלִים עוֹבֵר כְּמוֹ שֶׁכָּתַב רַשִׁ"י לְעֵיל (דַּף ו' ע"ב) ד"ה הַנִּיחָא דס"ל כר"ש

בַּחֲדָא וּפְלִיג עֲלֵי' בַּחֲדָא שֶׁהֲרֵי אָמַר בָּעֵינַן כְּסִדְרָן וְלָכֵן פְּעָמִים הֵם ד' פְּעָמִים הֵם ה' שֶׁהוּא יוֹתֵר מִשָּׁנָה וְאַעפ"כ אֵינוֹ עוֹבֵר עַד שֶׁיַּעַבְרוּ הָרַגְלִים כְּסִדְרָן וְלָכֵן שַׁפִּיר שַׁיָּיךְ לוֹמַר דְּמַה דְּאָמַר הַתָּנָא וְלָרַגְלִים הוּא בְּכֹלָל בְּשָׁנִים קָמַיְרֵי כֵּינָן דְּבָנָה קמ"ל דְּצָרִיךְ עוֹד יוֹתֵר מִשָּׁנָה: שָׁם ד"ה הֵם הֵעִידוּ.

אַמַּתְנִיתַן דְּעִדִּיוֹת: הפ"י והט"א נִתְכַּוְּונוּ לְתֵירוּץ אֶחָד בְּיִשּׁוּב קֻוּשְׁיָא זוֹ דְּאַמַּתְנִיתַן דְּעִדִּיוֹת לָא הָוֵי מָצֵי לְהַקְשׁוֹת דְּהָוֵי מָצֵי לְמֵימַר דס"ל כָּרַשְׁבָּ"ג דְּאֵין דּוֹרְשִׁין רַק ב' שַׁבָּתוֹת לִפְנֵי הֶחָג וְלָכֵן לֵיכָּא לְמֵימַשׁ דִּילְמָא אָתֵי לִזְלְזוּלֵי בְּחָמֵץ.

אֲבָל עַל ר"נ פָּרִיךְ שַׁפִּיר כֵּינָן דַּאֲנַן קיי"ל כְּרַבָּנָן דְּדוֹרְשִׁין ל' יוֹם הַאֵיךְ אָמַר דְּמֵעוֹבֵר וּמְקַוְּדָשׁ הָא יֵשׁ חֲשַׁשׁ דְּאָתֵי לִזְלְזוּלֵי וְהוּא תֵּירוּץ נָכוֹן. ולע"ד יֵשׁ לְתָרֵץ בָּזֶה דְּקַדּוּק דְּהָכָא מַיְיתֵי רַק דִּבְרֵי רַבָּנָן דְּשׁוֹאֲלִין וְדוֹרְשִׁין ל' יוֹם וְשָׁם בְּסַנְהֶדְרִין כְּשֶׁהִקְשָׁה עַל דִּבְרֵי ר"נ מֵבִיא כָּל הַבָּרַיְיתָא גַּם דִּבְרֵי רַשְׁבָּ"ג דְּאָמַר ב' שַׁבָּתוֹת וְהָא לִכְאוֹרָה לְלֹא צוֹרֶךְ כֵּינָן דְּלָא מַקְשֶׁה רַק מָתָ"ק וּכְמוֹ דְּגַם הָכָא לָא מַיְיתֵי רַק דִּבְרֵי ת"ק אֲבָל לפ"ז א"ש כֵּינָן דְּרָצָה לְהַקְשׁוֹת שָׁם עַל ר"נ וְיָדַע שֶׁיֵּשׁ לְהָשִׁיב הָא ע"כ אֵין זֶה חֲשָׁשׁ דא"כ יִקְשֶׁה עַל מַתְנִיתַן דְּעִדִּיוֹת וּכְקֻוּשְׁיַית הַתּוֹסָ' דְּכָאן לְזֶה הֵבִיא לְחַזֵּק קֻוּשְׁיָיתוֹ גַּם רַשְׁבָּ"ג לְתָרֵץ בָּזֶה שֶׁעַל מַתְנִיתַן דְּעִדִּיוֹת ל"ק די"ל דס"ל כָּרַשְׁבָּ"ג אֲבָל רַק עַל ר"נ קָשֶׁה מָתָ"ק דְּפָסְקִינַן כְּוָותֵיהּ: שָׁם ד"ה שֶׁמָּא.

דְּהָוֵי פְּלוּגְתָּא דְּתַנָּאֵי: לִכְאוֹרָה קָשֶׁה שֶׁהֲרֵי רַק לְלִישָׁנָא קַמָּא דְּרָבָא שָׁם פְּלִיגִי רַבָּנָן וְרַבִּי יוֹסֵי בְּזֶה אֲבָל לְלִישָׁנָא בָּתְרָא פְּלִיגִי אִי חָיְישִׁינַן לְבַעֲלֵי זְרוֹעַ וא"כ דִּילְמָא גְּמָרָא דְּהָכָא אָזֵיל לְלִישָׁנָא בָּתְרָא וּבִפְרָט דְּפָסְקִינַן כְּוָותֵיהּ וְגַם ר' יוֹחָנָן שָׁם אָמַר דְּפְלִיגִי בְּהָכִי.

שׁוּב מָצָאתִי לְהַגָּהוֹת מִשְׁנָה לַמֶּלֶךְ ה' שְׁקָלִים (פ"י) שֶׁהִקְשָׁה כֵּן וּמַה שֶּׁרָצָה לוֹמַר דְּגַם לְתֵירוּץ בְּבַעֲלֵי זְרוֹעַ פְּלִיגִי ס"ל לְרַבָּנָן דְּחָיְישִׁינַן שֶׁמָּא לֹא יִמְסְרֵנוּ יָפֶה מִדְּקָאָמְרִי מִדְּבָרֶיךָ לְדִבְרֵינוּ אֵין בָּאִין מִשֶּׁל צִבּוּר הֲרֵי ע"כ הַתּוֹסָ' לֹא נִתְכַּוְּונוּ לָזֶה מִדְּכָתְבוּ דְּפִלֻּוגְתָּא דְּתַנָּאֵי הִיא וַהֲרֵי לְתֵירוּץ זֶה לָא פְּלִיגִי בְּהָכִי.

אֲבָל לענ"ד כַּוָּונַת הַתּוֹסָ' דְּאַף דִּלְלִישָׁנָא בָּתְרָא לָא פְּלִיגִי בְּהָכִי מ"מ הֲרֵי לְלִישָׁנָא קַמָּא פְּלִיגִי וְהַךְ לָשׁוֹן לֹא אֶיְפְּרַךְ שָׁם רַק דִּלְהַךְ לָשׁוֹן צ"ל דלכ"ע הַבָּטָה בְּהֶפְקֵר קָנֵי וּלְלִישָׁנָא בָּתְרָא אָמְרִינַן דלכ"ע לָא קָנֵי אֲבָל מִטַּעַם סָבָרָא דְּחָיְישִׁינַן שֶׁמָּא לֹא יִמְסֹור יָפֶה לֹא אֶיְפְּרַךְ וְלָכֵן שַׁפִּיר קָשֶׁה דְּמַאי פְּשִׁיטָא כֵּינָן דְּאָפְשָׁר לְמִטְעֵי כְּלִישָׁנָא קַמָּא: שָׁם בא"ד.

כֻּלֵּי הַאי כְּמוֹ בְּשׁוֹמֵר: הַתּוֹסָ' לֹא בֵּיאֲרוּ הַחִילּוּק וְלֹא מָצָאתִי בַּמְפָרְשִׁים פֵּירוּשׁ הַחִילּוּק. ולענ"ד י"ל דְּהִנֵּה הַמִּשְׁנָה לַמֶּלֶךְ בה' שְׁקָלִים (פ"י) הִקְשָׁה הָאֵיךְ אָמְרוּ רַבָּנָן בב"מ דְּחָיְישִׁינַן שֶׁמָּא לֹא יִמְסְרֵנוּ יָפֶה הֲרֵי קיי"ל דְּדְבָרִים שֶׁבַּלֵּב אֵינָם דְּבָרִים וְהִנִּיחַ בצ"ע.

ואע"ג דְּבַעַל הַגָּהוֹת הַמִּשְׁנָה לְמֶלֶךְ רָמַז תֵּירוּץ לָזֶה עפ"י הַדֵּיעָה שֶׁהֵבִיא הָרַמָ"א בח"מ (שָׁם ר"ז) דְּבַמַּתָּנָה אָמְרִינַן דְּבָרִים שֶׁבַּלֵּב הָוֵי דְּבָרִים מִלְּבַד דְּהָרַמָ"א הֵבִיא דֵּיעָה זוֹ בְּשֵׁם י"א בְּלֵבַד וְאַכַּתִּי יִקְשֶׁה הַקֻּוּשְׁיָא לְהַפּוֹסְקִים שֶׁלֹּא חָלְקוּ בֵּין מַתָּנָה לְמִכֹּר בלא"ה וַדַּאי לֹא שַׁיָּיךְ זֶה אֶלָּא הֵיכָא דְּאִיכָּא אֻמְדָּנָא שֶׁלִּבּוֹ אֵינוֹ כַּפִּיו דאל"כ לֹא מַשְׁכַּחַת מַתָּנָה שֶׁלֹּא יוּכַל הַנּוֹתֵן לַחֲזוֹר בְּאָמְרוֹ שֶׁלִּבּוֹ בַּל עִמּוֹ הָיָה בִּשְׁעַת מַתָּנָה וְהָכָא מָה אֻמְדָּנָא אִיכָּא שֶׁנֹּאמַר דְּלָא נָתַן יָפֶה וְרָצָה לְהַכְשִׁיל רַבִּים כֵּינָן שֶׁיָּדוּעַ שֶׁאֵין קָרְבַּן צִבּוּר בָּא מִשֶּׁל יָחִיד.

אֲבָל לענ"ד י"ל דְּוַדַּאי בְּשֶׁנּוֹתֵן דָּבָר לַגִּזְבָּר וְאָמַר הֲרֵי זֶה מַתָּנָה לְצִבּוּר לָא חָיְישִׁינַן לְמַחֲשַׁבְתּוֹ שֶׁמָּא לֹא מָסַר בְּלֵב שָׁלֵם שֶׁלֹּא אָזְלִינַן רַק ע"פ דְּבָרוֹ וּמִיָּד קָנָה הַהֶקְדֵּשׁ. אֲבָל בְּשׁוֹמֵר שֶׁמְּנַדֵּב שְׁמִירָתוֹ כְּדִתְנַן מִתְנַדֵּב שׁוֹמֵר חִנָּם דְּהַיְינוּ שֶׁאוֹמֵר שֶׁיִּשְׁמוֹר בְּחִנָּם הֲרֵי בְּאוֹתָהּ שָׁעָה עֲדַיִן לֹא נִקְנָה לְצִבּוּר וְאִם אַחַ"כ חָזַר בּוֹ מִדַּעְתּוֹ הֲרֵי נִקְנָה לוֹ שֶׁלֹּא שַׁיָּךְ בָּזֶה דְּבָרִים שֶׁבַּלֵּב אֵינָם דְּבָרִים שֶׁהֲרֵי לֹא בְּכָל שָׁעָה וּבְכָל רֶגַע אוֹמֵר בַּפֶּה שֶׁשּׁוֹמֵר בְּחִנָּם וְלָכֵן רַק בְּשׁוֹמֵר חָיְישִׁי רַבָּנָן שֶׁמָּא לֹא יִמְסוֹר יָפֶה וְאַף שֶׁיֵּשׁ תַּקָּנָה לָזֶה שֶׁכַּאֲשֶׁר כָּלָה שְׁמִירָתוֹ יִמְסוֹר לַצִּבּוּר בַּפֶּה בְּמַתָּנָה הֲרֵי מִזֶּה לָא אַיְירֵי הָכָא דא"כ לָא הָוֵי צְרִיכִים לִפְלוֹג לְעִנְיַן שְׁמִירָה אֶלָּא בְּיָחִיד שֶׁמִּתְנַדֵּב קָרְבַּן צִבּוּר אִם כָּשֵׁר אוֹ לֹא אֶלָּא וַדַּאי רַק בְּמִתְנַדֵּב שְׁמִירָתוֹ בִּלְבַד פְּלִיגִי וּבָזֶה יֵשׁ לְחַלֵּק בֵּין שְׁמִירָה לְמַתָּנָה.

שׁוּב בָּא לִידֵי סֵפֶר הָרִיטְבָ"א וּמָצָאתִי שכ' וי"ל דְּשָׁאנֵי הָתָם כֵּיוָן שֶׁבָּאִין מִן הַהֶפְקֵר קָסָבוּר שֶׁאֵין בָּהֶם זְכִיָּיה כָּל כָּךְ לְמִמְסְרִינְהוּ יָפֶה יָפֶה אֲבָל הָכָא דְּהָוֵי מָמוֹנוֹ גָּמוּר הָא יָדַע וַדַּאי דְּבָעֵי לְמִמְסְרִינְהוּ יָפֶה יָפֶה וְעוֹד דְּהָתָם סָבוּר דַּאֲפִילּוּ בְּשֶׁל יָחִיד יוֹצֵא וְלָא בָּעֵי זְכִיָּיה שְׁלֵמָה מַה שֶּׁאֵין כֵּן בְּקָרְבָּנוֹת צִבּוּר עכ"ל.

וְאֶפְשָׁר שֶׁלָּזֶה נִתְכַּוְונוּ גַּם הַתּוֹסָ' כָּאן: שָׁם ע"ב בַּגְּמָרָא כֵּיוָן דְּקָתָנֵי אִם הֵבִיא יָצָא: הט"א (בְּאַבְנֵי מִלּוּאִים ר"פ) הִקְשָׁה מַזֶּה עַל עַל הָרַמְבַּ"ם שֶׁכָּתַב בה' בְּכוֹרוֹת (פ"ז) אֵין מְעַשְּׂרִין מְנוֹלָדִים בְּשָׁנָה זוֹ עַל הַנּוֹלָדִים בַּחֲבֶרְתָּהּ כו'.

וְיֵרָאֶה לִי שֶׁאִם עִישֵּׂר בְּהֵמָה מִשָּׁנָה עַל שָׁנָה ה"ז מַעֲשֵׂר מִפְּנֵי חֲזָקַת הַקְּדָשִׁים שֶׁהֲרֵי לֹא הִקְפִּידָה הַתּוֹרָה בְּפֵירוּשׁ עַל מַעֲשַׂר בְּהֵמָה שֶׁיִּהְיֶה שָׁנָה שָׁנָה עכ"ל. וַהֲרֵי הָכָא מָתָרֵץ דְּתַנָּא דְּמַתְנִיתִין לָא חָשִׁיב תְּרוּמַת שְׁקָלִים כֵּיוָן דִּבְדִיעֲבַד יָצָא ואעפ"כ חָשִׁיב מַעֲשֵׂר בְּהֵמָה בְּמִשְׁנָתֵינוּ א"כ מוּכָח דְּבָזֶה אִם עִישֵּׂר מִשָּׁנָה לְשָׁנָה אֲפִילּוּ בְּדִיעֲבַד לֹא יָצָא וְתֵירֵץ דְּמַה דְּאָמְרִינַן כֵּיוָן דְּאִם הֵבִיא יָצָא לָא פְּסִיקָא לֵיהּ אֵין הַפֵּירוּשׁ דְּלָא קָתָנֵי מַה שֶּׁהוּא רַק לְכַתְּחִלָּה וְלֹא גַּם בְּדִיעֲבַד אֶלָּא ה"ק כֵּיוָן דְּאִם לֹא מָצָא חָדָשׁ מֵבִיא לְכַתְּחִלָּה מִן הַיָּשָׁן לָכֵן לָא פְּסִיקָא לֵיהּ וְלָכֵן ל"ק מִן מַעֲשַׂר בְּהֵמָה כֵּיוָן דְּאִי אֶפְשָׁר בְּשׁוּם עִנְיָן לְעַשֵּׂר לְכַתְּחִלָּה מִשָּׁנָה לַחֲבֶרְתָּהּ ע"כ שַׁפִּיר שַׁיָּךְ לְחַשְּׁבָא בְּמַתְנִיתִין.

אָמְנָם לענ"ד מַה דְּפִשִׁיטָא לְהט"א דְּלָא מַשְׁכַּחַת בְּשׁוּם עִנְיָן שֶׁיְּעַשֵּׂר לְכַתְּחִלָּה מִן שָׁנָה לַחֲבֶרְתָּהּ עֲדַיִן צ"ע דִּלְכְאוֹרָה נִרְאֶה בְּשֶׁאֵין לוֹ רַק ה' מִשָּׁנָה זוֹ וה' מִשָּׁנָה שֶׁעָבְרָה יְעַשֵּׂר לְכַתְּחִלָּה מִשָּׁנָה עַל חֲבֶרְתָּהּ כֵּיוָן דִּלְהָרַמְבַּ"ם בְּדִיעֲבַד אִם עִישֵּׂר מִשָּׁנָה לַחֲבֶרְתָּהּ כָּשֵׁר וְאֵין לְךָ דִּיעֲבַד גָּדוֹל מִזֶּה אִם אִי אֶפְשָׁר לְעַשֵּׂר בְּעִנְיָן אַחֵר דאע"ג דְּתָנַן בִּבְכוֹרוֹת (דַּף נ"ז) ה' לִפְנֵי ר"ה וה' לְאַחַר ר"ה אֵין מְצָטָרְפִין זֶה יֵשׁ לְפָרֵשׁ בְּשֶׁיָּכוֹל לְצָרֵף חָדָשׁ עִם חָדָשׁ וְיָשָׁן עִם יָשָׁן אֲבָל אִם אֵין רַק יָשָׁן וְחָדָשׁ לְצָרֵף י"ל דִּלְדַעַת הָרַמְבַּ"ם שֶׁרַק לְכַתְּחִלָּה בָּעֵינַן שָׁנָה שֶׁנָּה שַׁפִּיר מְצָטָרֵף.

וְיֵשׁ לְהָבִיא רְאָיָה לָזֶה מִמַּה דְּתָנַן שָׁם (דַּף י"ג) שָׁהָיָה בַּדִּין וּמָה אִם חָדָשׁ וְיָשָׁן כו' אֵינוֹ דִּין שֶׁאֵין מִתְעַשְּׂרִים מִזֶּה עַל זֶה ת"ל וְצֹאן. וּבְסִפְרִי ע"ל בְּסֻכָּה (דַּף ל"ז) הִקְשֵׁיתִי ע"ז הֲרֵי כָּל דִּין שֶׁתִּתְחַלָּתוֹ לְהַחְמִיר וְסוֹפוֹ לְהָקֵל אֵינוֹ דִּין וא"כ אֵיךְ ס"ד לֵילַף מק"ו שֶׁכְּבָשִׂים וְעִזִּים אֵין מִתְעַשְּׂרִים מִזֶּה עַל זֶה מֵחָדָשׁ וְיָשָׁן הֲרֵי הָוֵי סוֹפוֹ לְהָקֵל דְּאִם אֵין לוֹ רַק ה' כְּבָשִׂים וה' עִזִּים אִי אָמְרִתְּ שֶׁאֵין מִתְעַשְּׂרִים מִזֶּה עַל זֶה הָוֵי סוֹפוֹ לְהָקֵל וְהִנַּחְתִּי שָׁם בצ"ע.

אֲבָל לְפִי מַה שֶׁכָּתַבְתִּי לק"מ כֵּינָן דְּגַם לְעִנְיַן חָדָשׁ וְיָשָׁן אִם אֵין לוֹ רַק לְצָרֵף אָמְרִינַן דְּיֵעָשֶׂר מִזֶּה עַל זֶה א"כ גַּם אִי הָוֵי גָּמְרִינַן כְּבָשִׂים וְעִזִּים מק"ו ג"כ לָא הָוֵי גָּמְרִינַן שֶׁלֹּא לְצָרֵף רַק אִם יָכוֹל לְצָרֵף כָּל אֶחָד עִם מִינוֹ דְּדַיּוֹ לַבָּא מִן הַדִּין לִהְיוֹת כַּנִּדּוֹן.

וְלָכֵן לֵיכָּא סוֹפוֹ לְהָקֵל. וְיִהְיֶה מִזֶּה רְאָיָה לְמַה שֶׁכָּתַבְתִּי ולפ"ז נִסְתַּר תֵּירֵץ הט"א.

אֲבָל לענ"ד יֵשׁ לְיַישֵׁב קֻוּשְׁיָתוֹ עַל הָרַמְבַּ"ם עַל פִּי מַה שֶׁכָּתַב הפנ"י עַל הַתּוֹסָפוֹת שֶׁכָּתְבוּ צ"ע אִם לֹא הָיָה יָכוֹל לְתָרֵץ כְּמוֹ דִּמְתָרֵץ לְקַמָּן מִיָּדֵי דְּתָלֵי בְּמַעֲשֶׂה לָא קָתָנֵי שֶׁסָּפֵק שֶׁלָּהֶם הוּא דְּנַדַּאי דְּתִרוּמַת שְׁקָלִים הָוֵי מִידֵי דְּתָלֵי בְּמַעֲשֶׂה אֶלָּא דְּמִסְפְּקָא לֵהּ כֵּינָן דְּאִלּוּ הָיָה הַקֶּרְבָּן פָּסוּל אִם עֲדַיִן לֹא גָּבָה הַתְּרוּמָה הַחֲדָשָׁה לָא הָוֵי תָּלֵי בְּמַעֲשֶׂה שֶׁהֲרֵי לֹא חָל הר"ה שֶׁל תְּרוּמַת שְׁקָלִים ע"י גְּבִיָּיה דַּוְקָא דְּגַם בְּלֹא מַעֲשֶׂה דְּגְבִיָּיה הָוֵי ר"ה לְפָסוּל הַיָּשָׁן אֲבָל כֵּינָן דְּאִם אֵין כָּאן חָדָשׁ מֵבִיא מִן הַיָּשָׁן א"כ חָל הר"ה עַל יְדֵי מַעֲשֶׂה דְּגְבִיָּיה דַּוְקָא וְשַׁפִּיר י"ל דְּהָוֵי מִידֵי דְּתָלֵי בְּמַעֲשֶׂה.

ולפ"ז י"ל דְּמַה דְּמְשַׁנֵּי כֵּינָן דְּאִם הֵבִיא כָּשֵׁר לָא פְּסִיקָא לֵיהּ בֶּאֱמֶת הַפֵּירוּשׁ כֵּן דְּעַל יְדֵי זֶה הָוֵי מִידֵי דְּתָלֵי בְּמַעֲשֶׂה ואעפ"י שֶׁבַּגְּמָרָא דּוֹחֵק לְפָרֵשׁ כֵּן כֵּינָן שֶׁעֲדַיִן לֹא הִזְכִּיר סְבָרָא זוֹ דְּמִידֵי דְּתָלֵי בְּמַעֲשֶׂה לָא קָתָנֵי וְגַם מִפְּנֵי דלפ"ז אַכַּתִּי יֵקָשֶׁה לִשְׁאָר תֵּירוּצִים דִּלְקַמָּן לָמָּה לֹא קָתָנֵי תְּרוּמַת שְׁקָלִים מ"מ לֹא קָשֶׁה עַל הָרַמְבַּ"ם די"ל דס"ל כְּתֵירוּץ ר"פ דְּמָתָרֵץ מִידֵי דְּתָלֵי בְּמַעֲשֶׂה לָא קָתָנֵי וּלְדִידֵיהּ א"ש מַה דְּלָא קָתָנֵי תְּרוּמַת שְׁקָלִים אַפִּילּוּ אִם חָשִׁיב בְּמַתְנִיתַן גַּם מַה שֶׁכָּשֵׁר בְּדִיעֲבַד דְּהַיְינוּ מַעְשַׂר בְּהֵמָה לִשִׁיטַת הָרַמְבַּ"ם ועי' מַה שֶׁכָּתַבְתִּי לְקַמָּן בָּזֶה: שָׁם לִבְצִיר מִתְלָתִין יוֹמִין: בָּזֶה יֵשׁ לְפָרֵשׁ מַה דְּאָמְרִינַן בְּמָנָחוֹת (דַּף מ"ד) הַשּׁוֹכֵר בַּיִת בַּחוּ"ל כָּל שְׁלֹשִׁים יוֹם פָּטוּר מִן הַמְּזוּזָה וְכָתַב רַשִׁ"י פָּטוּר שֶׁמָּא יַחֲזוֹר בּוֹ וְלָמָּה חָיְישִׁינַן כֵּן רַק תּוֹךְ ל' יוֹם אֲבָל לְפִי מַה דְּאָמְרִינַן הָכָא א"ש כֵּינָן דְּאֵין דֶּרֶךְ לִשְׁכּוֹר לִבְצִיר מִשְּׁלֹשִׁים יוֹם א"כ כָּל שֶׁלֹּא דָּר בּוֹ ל' יוֹם אִם יַחֲזוֹר בּוֹ לָא הֲוָה שׂוֹכֵר רַק כְּלָן בְּפֻנְדָּקִי דַּאֲפִילּוּ בא"י פָּטוּר אֲבָל מְשַׁדַּר בּוֹ ל' יוֹם נִקְרָא שׂוֹכֵר וּלְפִיכָךְ חַיָּיב.

ומַה שֶׁכָּתְבוּ הַתּוֹסָ' בְּחַוְלִין (דַּף ק"י) ד"ה טַלִּית וְז"ל וְנִרְאֶה דְּאֵין רְאָיָה מִזֶּה כו' אע"ג דְּסְתָם שְׁכִירוּת לָא הֲוָה שְׁלֹשִׁים יוֹם עכ"ל. אֵין לָזֶה סְתִירָה מִכָּאן די"ל דְּהַתּוֹסָ' הֵשִׁיבוּ עַל רְאָיַית ר"ת שֶׁרָצָה לֵילַךְ דְּסְתָם שְׁאֵלָה בְּכָל מָקוֹם ל' יוֹם מִמַּה דְּטַלִּית שְׁאוּלָה פָּטוּר ל' יוֹם מְצִיצִית דְּדַיְלְמָא רַק לְעִנְיַן טַלִּית הָוֵי זְמַן שְׁאֵלָה ל' יוֹם שֶׁהֲרֵי לְעִנְיַן שְׁכִירוּת בַּיִת אָמְרִינַן דל' יוֹם פָּטוּר מִן הַמְּזוּזָה מְשׁוּם דְּסְתָם שְׁכִירוּת בַּיִת הוּא ל' יוֹם ואעפ"כ בְּכָל שְׁאָר דְּבָרִים לָא הֲוָה סְתָם שְׁכִירוּת ל' יוֹם.

אֲבָל צ"ע בְּרֹאשׁ"ש: שָׁם וְתַנָּא דִידַן: הִקְשָׁה הָרַשְׁבָּ"א מנ"ל דְּתַנָּא דִידַן פְּלִיג עַל תַּנָּא דְּבָרַיְיתָא דִּילְמָא ס"ל כְּנָוָתִיהּ וּמַה דְּלָא חָשִׁיב מְשׁוּם דִּבְהַפְסָקָה לָא קָמַיְירֵי והט"א שֶׁלֹּא רָאָה הָרַשְׁבָּ"א ג"כ הִקְשָׁה קֻוּשְׁיָא זוֹ וְתֵירֵץ בְּדוֹחַק.

ולענ"ד אוּלַי י"ל כֵּינָן דִּלְתַנָּא דְּבָרַיְיתָא נִיסָּן הוּא ר"ה וְאֵין אָדָם שׂוֹכֵר פָּחוֹת מל' יוֹם א"כ אִם שָׂכַר בַּחֲצִי אֲדָר לְשָׁנָה זוֹ כֵּינָן דְּאִי אֶפְשָׁר לְפָרֵשׁ שָׁנָה זוֹ עַל הַשָּׁנָה שֶׁעוֹמֶד בּוֹ דְּהָוֵי פָּחוֹת מל' יוֹם עַד כַּלּוֹתוֹ ע"כ צָרִיךְ לְפָרֵשׁ עַל הַשָּׁנָה שֶׁיַּתְחִיל בְּקָרוֹב בר"ח נִיסָּן וא"כ לְיֵשׁ אוֹמְרִים דְּבָרַיְיתָא לָא מַתְחִיל זְמַן הַשְׁכִירוּת אֶלָּא מר"ח נִיסָּן וּלְתַנָּא דְּמַתְנִיתַן ולת"ק דְּבָרַיְיתָא מַתְחִיל זְמַן שְׁכִירוּת מִיָּד וּמוֹנֶה י"ב חוֹדֶשׁ מִיּוֹם לְיוֹם א"כ לָא הָוֵי מָצֵי לְמֵימַר

בְּהַפְסָקָה לָא קָמַיְירֵי שָׁאֵין זֶה הַפְסָקָה אֶלָּא הַתְחָלָה דִּלְיֵישׁ אוֹמְרִים מַתְחִיל זְמַן שְׁכִירוּת מר"ח נִיסָן ולת"ק מַתְחִיל מִיָּד: שָׁם מִישְׁכָּח שָׁכִיחַ קִיטָרֵי: ק"ל אִם הָנֵי תַּנָּאֵי ג"כ ס"ל הַךְ סְבָרָא די"א כִּי אֲגַר אִינָשׁ בֵּיתָא לְכֻלְהוּ יְמוֹת הַגְּשָׁמִים אָגַר א"כ לָמָּה קָאָמְרִי דְּגַם בְּאָמַר לְשָׁנָה זוֹ מוֹנֶה י"ב חוֹדֶשׁ כְּמוֹ שֶׁכָּתַב הָרַשְׁבָּ"א דְּהָכִי ס"ל הו"ל לְמֵימַר דְּלָא אָגַר עַד ר"ח אִיָּיר כֵּיוָן דִּלְדִידְהוּ כָּל חוֹדֶשׁ נִיסָן עֲדַיִן יְמֵי גְּשָׁמִים הֵם וְאִם הֵם לָא ס"ל סְבָרָא זוֹ לְעִנְיַן מַה צָּרִיךְ לוֹמַר דְּגַם בְּנִיסָן שְׁכִיחִי קִיטָרֵי מַה לִּי אִם נִיסָן הֵם יְמֵי גְּשָׁמִים אוֹ לֹא.

וְעוֹד ק"ל לְיֵישׁ אוֹמְרִים דְּלָא ס"ל סְבָרָא זוֹ בְּנִיסָן שְׁכִיחִי קִיטָרֵי וַהֲרֵי בִּנְדָרִים (דַּף ס"ב) תְּנַן מִי שֶׁנָּדַר עַד שֶׁיִּפְסְקוּ גְּשָׁמִים עַד שֶׁיֵּצֵא נִיסָן כֻּלּוֹ ר' יְהוּדָה אוֹמֵר עַד שֶׁיַּעֲבֹר הַפֶּסַח הֲרֵי דלכ"ע נִיסָן זְמַן גְּשָׁמִים הוּא וְלוֹחַק לוֹמַר דר"א פְּלִיג ע"ז.

וְעוֹד הֲרֵי דלכ"ע שׁוֹאֲלִין הַגְּשָׁמִים עַד יוֹם רִאשׁוֹן שֶׁל פֶּסַח וְאֵיךְ ס"ל הי"א דִּימוֹת הַגְּשָׁמִים הֵם לְבַד עַד א' בְּנִיסָן. וּמִיהוּ בָּזֶה יֵשׁ לְדָחוֹק דְּעַל פִּי הָרוֹב נִפְסָקִים הַגְּשָׁמִים מר"ח נִיסָן ומ"מ בְּנֶדֶר עַד שֶׁיִּפְסְקוּ הַגְּשָׁמִים אָסוּר כָּל נִיסָן דְּאֵין הוֹלְכִים בִּנְדָרִים אַחַר הָרוֹב כִּדְאָמְרִינַן בִּנְדָרִים וכ"פ בש"ע י"ד (סי' רי"ז) אֲבָל הַקֻּוּשְׁיָא הָרִאשׁוֹנָה לָמָּה צָרִיךְ הַטַּעַם דְּמִישְׁכָּח שְׁכִיחִי קִיטָרֵי צ"ע: שָׁם רֵישָׁא וְסֵיפָא ר"ש: הָרַשְׁבָּ"א כ' דְּלָאו לִישָׁנָא דַּיְקָא דְּהָא סֵיפָא בְּמַחְלוֹקֶת שְׁנוּיָה וְאֵין כָּאן מְצִיעָתָא וְסֵיפָא אֶלָּא מִשּׁוּם דִּסְתָם לָן רֵישָׁא כר"ש וְסֵיפָא כר"מ הוּא דְּקַשְׁיָא לֵיהּ עכ"ל.

אָכֵן לפ"ז צָרִיךְ טַעַם לְעִנְיַן מָה הִזְכִּיר בְּקֻוּשְׁיָתוֹ דְּסֵיפָא כר"ש. ולענ"ד י"ל דְּבְמָגִילָה (דַּף ט') אִיכָּא סְוּגְיָא בכה"ג דְּפָרִיךְ שָׁם רֵישָׁא רַבָּנַן וְסֵיפָא ר"מ אָמַר רַב חִסְדָּא אֵין רֵישָׁא רַבָּנַן וְסֵיפָא ר"מ רַב יוֹסֵף אָמַר רַבִּי הִיא וְנָסֵיב לַהּ אַלִּיבָּא דְּתַנָּאֵי ע"ש.

וְשֶׁלֹּא אֶפְשָׁר לְתָרֵץ הָכָא כְּתֵירוּץ רַב חִסְדָּא שָׁם לָכֵן הִזְכִּיר דר"ש פְּלִיג בְּסֵיפָא עַל סְתָמָא וּבְרֵישָׁא דַּעְתּוֹ נִשְׁנָה בְּסְתָמָא א"כ הו"ל לַתַּנָּא דְּמַתְנִיתִין לְהַשְׁוות וְלִיתְנֵי גַּם מְצִיעָתָא דְּמַעְשַׂר בְּהֵמָה בְּסְתָמָא כְּוָותֵיהּ וְלִנְקוֹט פְּלוּגְתָּא דר"מ בִּלְשׁוֹן יָחִיד וְאִם מַתְנִיתִין ר"מ לָא הו"ל לְשַׁנּוֹת רֻבָּלִים בְּסְתָמָא אֶלָּא ה"ל לְשַׁנּוֹת ר"ש אוֹמֵר אַף לָרֻבָּלִים וְלָכֵן לֵיכָּא לְשַׁנּוּיֵי אִין רֵישָׁא ר"ש וְסֵיפָא ר"מ וְרַק רַב יוֹסֵף מְתָרֵץ הָכָא כְּמוֹ הָתָם רַבִּי הִיא: שָׁם אַרְבָּעָה לְדִבְרֵי הַכֹּל: הפ"י הִקְשָׁה הָאֵיךְ קָפְסִיק וְתָנֵי דִּילְמָא אִיכָּא דס"ל בָּרֻבָּלִים כר"מ אוֹ כת"ק וּבְמַעְשַׂר בְּהֵמָה כר"ש וְלֵיכָּא אֶלָּא שְׁלֹשָׁה וְתֵירֵץ בְּדֶרֶךְ רָחוֹק.

ולענ"ד פָּשׁוּט שְׁמָּה שֶׁאָמַר לְדִבְרֵי הַכֹּל לֹא קָאֵי רַק עַל שְׁנֵי תְּנָאִים שֶׁהִזְכִּיר פֹּה דְּסָתָם הַתַּנָּא כְּוָותַיְיהוּ אֲבָל מִשְּׁאָר תְּנָאִים לָא אַיְירִי. אָכֵן עַל מַה שכ' רַשְׁ"י ד"ה אִי הָכִי וְז"ל הָא נִיחָא אִי מֵוקַמְתָּ לָהּ רֵישָׁא כר"ש שַׁפִּיר דִּלְדִידֵיהּ אַרְבָּעָה נִינְהוּ עכ"ל ק"ל לָמָּה הִזְכִּיר רַשְׁ"י ר"ש דַּוְקָא הָא אִי אָתֵי כר"מ ג"כ א"ש כֵּיוָן דִּלְדִידֵיהּ לֵיכָּא רַגְלַיִם: שָׁם מִיָּתְבִי ט"ז בְּנִיסָן ר"ה לָעוֹמֶר: הפ"י והט"א הִקְשׁוּ מַאי פָּרִיךְ דִּלְיתְנֵי שְׁתֵּי הַלֶּחֶם הֲרֵי אָמְרִינַן לְעֵיל לְעִנְיַן תְּרוּמַת שְׁקָלִים כֵּיוָן דְּאִם הֵבִיא כָּשֵׁר לָא פְּסִיקָא לֵיהּ וַהֲלֹא גַּם לְעִנְיַן שְׁתֵּי הַלֶּחֶם הַדִּין כֵּן דְּאִם הֵבִיא מְנָחוֹת מִתְּבוּאָה חֲדָשָׁה קוֹדֶם שְׁתֵּי הַלֶּחֶם כָּשֵׁר לָא פְּסִיקָא לֵיהּ וַהֲלֹא גַּם לְעִנְיַן שְׁתֵּי הַלֶּחֶם כְּדִתְנַן בִּמְנָחוֹת וא"כ לָא פְּסִיקָא והפ"י הִנִּיחַ בצ"ע והט"א תֵּירֵץ בְּדוֹחַק.

וְהִנֵּה לְפִי מַה שֶּׁכָּתַבְתִּי לְעֵיל דְּמַה דְּמְתָרֵץ כֵּיוָן דְּאִם לֹא הֵבִיא כָּשֵׁר לָא פְּסִיקָא לֵיהּ הַיְינוּ הָךְ תֵּירוּץ דְּמִידֵּי דְּתָלֵי בְּמַעֲשֶׂה לָא קָתָנֵי לק"מ דַּהֲרֵי הַמַּקְשֶׁן עֲדַיִן לֹא יָדַע הַךְ תֵּירוּץ

וּמִמַּה שֶׁבְּדִיעֲבַד כָּשֵׁר לְחוּד ע"כ אֵין זֶה טַעַם מַסְפִּיק דְּלָא לִיתְנֵי שֶׁהֲרֵי הַתַּנָּא חָשִׁיב בר"ה ג"כ מַעֲשֵׂר בְּהֵמָה שֶׁכָּשֵׁר ג"כ בְּדִיעֲבַד מִשָּׁנָה לְשָׁנָה כַּמְבֹאָר בְּרַמְבַּ"ם הַנַּ"ל.

אֲבָל בלא"ה קָשֶׁה עוֹד מַאי פָּרִיךְ דְּלִיתְנֵי עוֹמֶר ר"ה לְחָדָשׁ הָא לֹא דּוֹמֶה זֶה לִשְׁאָר ר"ה דְּתָנֵי בְּמַתְנִיתַן דְּכוּלְּהוּ הֵם ר"ה לְעִנְיַן מִצְוָה אַחַת אֲבָל הַךְ ר"ה דְּחֹדֶשׁ הוּא דְּבַר רְשׁוּת דְּאִי בָּעֵי אוֹכֵל יָשָׁן גַּם לְאַחַר הַקָּרְבַּת הָעוֹמֶר וּמַקְרִיב מְנָחוֹת מִתְּבוּאָה יְשָׁנָה גַּם לְאַחַר שֶׁהֵבִיא שְׁתֵּי הַלֶּחֶם וְדִילְמָא לְכָךְ לָא תָּנֵי וְאִי נִימָא דְּהַמְּצָוָה הִיא דבט"ז בְּנִיסָן פּוֹסֵק הָאִיסּוּר מִלֶּאֱכֹל חָדָשׁ ובו' בְּסִינָן מִלְּהַקְרִיב חֲדָשָׁה א"כ הָוֵי זֶה ר"ה לְהַפְסָקָה וַהֲרֵי ר"ה לְהַפְסָקָה לָא תָּנֵי הַתַּנָּא דְּמַתְנִיתַן דְּמִטַּעַם זֶה לָא תָּנֵי ר"ה לָעִבּוּרִין כִּדְאָמְרִינַן לְעֵיל.

גַּם יֵשׁ לְדַקְדֵּק בִּלְשׁוֹן הַבָּרַיְיתָא דְּקָאָמַר ט"ז דְּנִיסָן ר"ה לָעוֹמֶר ו' דְּסִינָן ר"ה לִשְׁתֵּי הַלֶּחֶם דְּאֵין זֶה דּוֹמֶה לְלְשׁוֹן הַמִּשְׁנָה וְהַבָּרַיְיתָא לְעֵיל דְּקָאָמַר ר"ה לַשְּׁמִיטִין וְלַיּוֹבְלוֹת דְּהַיְינוּ לְעִנְיָנִים הָאֵלֶּה הוּא ר"ה וְכֵן בְּאַחֲרִינִי אֲבָל הָכָא דְּקָאָמַר ר"ה לְעוֹמֶר וּשְׁתֵּי לֶחֶם לֹא הָוָה כֵּן שֶׁהֲרֵי הר"ה הוּא לְעִנְיַן חָדָשׁ וּמְנָחוֹת חֲדָשׁוֹת וְהָכִי הול"ל ט"ז דְּנִיסָן ר"ה לְחָדָשׁ ו' בְּסִינָן ר"ה לִמְנָחוֹת וּכְבָר דְּקְדֵּק הָרִיטְבָ"א עַל לָשׁוֹן זֶה וְכָתַב דר"ה לָעוֹמֶר וְלִשְׁתֵּי הַלֶּחֶם לָאו דַּוְקָא.

וְלָכֵן לוּלֵי פי' רָשָׁ"י הי' נלע"ד לְפָרֵשׁ מַה דְּקָאָמַר ר"ה לָעוֹמֶר וּשְׁתֵּי הַלֶּחֶם דְּלֹא לָעִנְיַן חָדָשׁ וּמְנָחוֹת קָאָמַר אֶלָּא לְעִנְיַן עוֹמֶר וּשְׁתֵּי הַלֶּחֶם עַצְמָם דְּאָמְרִינַן בִּמְנָחוֹת (דף פ"ג) דְּעוֹמֶר וּשְׁתֵּי הַלֶּחֶם אֵינָן בָּאִים אֶלָּא מִן הֶחָדָשׁ וְיָלִיף שָׁם מִדִּכְתִי' גִּבֵּי עוֹמֶר רֵאשִׁית וְגַבֵּי שְׁתֵּי הַלֶּחֶם חֲדָשָׁה וא"כ תָּלֵי הַכָּתוּב ב' מִינֵי מְנָחוֹת דְּשְׁעוֹרִים וּדְחִטִּים בְּחִדּוּשׁ הַשָּׁנָה שֶׁמִּנְחָה רִאשׁוֹנָה מִן הַשְּׁעוֹרִים בְּכָל שָׁנָה הוּא הָעוֹמֶר וּמִנְחָה רִאשׁוֹנָה שֶׁל חִטִּים הֵם שְׁתֵּי הַלֶּחֶם וְזֶהוּ מַה דְּקָאָמְרָה הַבָּרַיְיתָא ר"ה לָעוֹמֶר ור"ה לִשְׁתֵּי לֶחֶם דבט"ז בְּנִיסָן וְשִׁשִּׁי דְּסִינָן מַתְחִיל הַשָּׁנָה לְעִנְיַן ב' מְנָחוֹת הָאֲלָה לַהֲבִיאָם מִן הַחָדָשׁ דַּוְקָא וְעַל פִּי פִּי' זֶה מְתֹרָצֶת קֻשְׁיַית הפ"י והטו"א מַה שֶּׁהִקְשׁוּ דְּכֵינָן דְּאִם הֵבִיא קוֹדֶם לִשְׁתֵּי הַלֶּחֶם מִן הַחָדָשׁ כָּשֵׁר לָא פְּסִיקָא לֵיהּ שֶׁהֲרֵי לָא אַיְירִי מִמַּה שֶׁהֵבִיא קוֹדֶם שְׁתֵּי הַלֶּחֶם מִן הַחָדָשׁ אֶלָּא אִם הֵבִיא שְׁתֵּי הַלֶּחֶם עַצְמָם מִן הַיָּשָׁן דְּזֶה בְּדִיעֲבַד פָּסוּל כִּדְמוֹכַח בִּמְנָחוֹת שָׁם וְכַמְבֹאָר בְּרָאָבָ"ד ה' תְּמִידִין וּמוּסָפִים (פ"ח) ואע"ג דְּלְהָרַמְבָּ"ם שָׁם בְּדִיעֲבַד גַּם אִם הֵבִיא שְׁתֵּי הַלֶּחֶם מִן הַיָּשָׁן כָּשֵׁר הֲרֵי לְהָרַמְבַּ"ם לְשִׁיטָתוֹ בלא"ה ל"ק קֻשְׁיָא זוֹ שֶׁהֲרֵי לְדִידֵיהּ גַּם מַעֲשֵׂר בְּהֵמָה שֶׁהִפְרִישׁ מִן הַיָּשָׁן עַל הֶחָדָשׁ כָּשֵׁר ואעפ"כ קָתָנֵי בְּמַתְנִיתַן.

וא"כ לְדִידֵיהּ פָּרִיךְ ג"כ שַׁפִּיר דְּיִלְתָנֵי דִּשְׁתֵּי הַלֶּחֶם וּמַה דְּקָאָמַר לְעִנְיַן תְּרוּמַת שְׁקָלִים לָא פְּסִיקָא לֵיהּ צָרִיךְ לְפָרֵשׁ כְּמוֹ שֶׁכָּתַבְנוּ דע"י זֶה תָּלֵי בְּמַעֲשֶׂה אוֹ כְּמוֹ שֶׁכָּתַב הט"א דְּשָׁאנֵי תְּרוּמַת שְׁקָלִים דַּאֲפִילּוּ לְכַתְּחִלָּה מֵבִיא מִן הַיָּשָׁן אִם אֵין כָּאן חָדָשׁ.

וְעַל פִּי פֵּירוּשֵׁנוּ מְיֻיָּשָׁב ג"כ מַה שֶּׁהֵעִירוּ הַתּוֹסָפֹת שֶׁהֲרֵי לָמֶ"ד דְּגַם בִּזְמַן שבהמ"ק קַיָּים הָאִיר הַמְּזָרָח מַתִּיר לָא תָּלֵי בְּמַעֲשֶׂה והט"א הִקְשָׁה עוֹד דְּבִזְמַן שֶׁאֵין בהמ"ק קַיָּים לכ"ע לָא תָּלֵי בְּמַעֲשֶׂה וְאַכַּתִּי לִתְנֵי ט"ז דְּנִיסָן ר"ה לְחֹדֶשׁ בִּזְמַן שֶׁאֵין בהמ"ק קַיָּים שֶׁהֲרֵי מַה דְּקָתָנֵי ר"ה לַמַּלָּכִים אַיְירִי ג"כ בִּזְמַן שֶׁאֵין בהמ"ק קַיָּים.

אָמְנָם עפ"י פֵּירוּשֵׁנוּ לק"מ שֶׁהֲרֵי לָא אַיְירִי לְעִנְיַן חָדָשׁ אֶלָּא לְעִנְיַן עוֹמֶר עַצְמוֹ שֶׁיִּהְיֶה מִתְּבוּאָה חֲדָשָׁה אֲבָל לְאִיסּוּר חָדָשׁ לֹא שַׁיָּיךְ ר"ה אֶלָּא לְהַפְסָקָה וּבְזֶה לָא אַיְירִי כְּמוֹ

שֶׁכָּתַבְנוּ: שָׁם לָרָבָא לִיתְנֵי שִׁשָּׁה: הִקְשָׁה הט"א שֶׁהֵרֵי זֶה פִּשִׁיטָא שְׁמָהּ דְּקָתָנֵי בַּבָּרַיְיתָא ו' בְּסִינָן ר"ה לִשְׁתֵּי הַלֶּחֶם לָא אַיְיתִי רַק לַאֲחֵרִים דס"ל לְעֵיל (ד' ו') דִּשְׁבוּעוֹת לְעוֹלָם בו' בְּסִינָן דְּאִילּוּ לְרַב שְׁמַעְיָה הֵיכָא מָצֵי לְמֵיתְנֵי ו' בְּסִינָן ר"ה כֵּינָן דַּעֲצָרַת לִפְעָמִים בה' וְלִפְעָמִים בז' וא"כ מַאי פָּרִיךְ דְּלֵיתְנֵי שְׁתֵּי הַלֶּחֶם כֵּינָן דְּאֵין יוֹם קָבוּעַ לר"ה זֶה וְדַיְלְמָא מַתְנִיתַן כְּרַב שְׁמַעְיָה אָתְיָא וְלָכֵן לָא קָתָנֵי ר"ה לִשְׁתֵּי הַלֶּחֶם.

וְתֵירֵץ כֵּינָן דְּבֵין לְרָבָא בֵּין לר"נ מַתְנִיתַן ר"מ הִיא דְּהָא קָתָנֵי סְתָמָא בא' בֶּאֱלוּל לְמַעְשַׂר בְּהֵמָה וּבְהוֹרָיוֹת אָמְרִינַן דַּאֲחֵרִים ר"מ הֵם לָכֵן פָּרִיךְ שַׁפִּיר דְּלֵיתְנֵי מַתְנִיתַן ר"ה דִּשְׁתֵּי הַלֶּחֶם דְּלִדְיֵדְיהּ יֵשׁ יוֹם קָבוּעַ עכ"ד.

ולענ"ד תֵּירוּץ זֶה אֵינוֹ מַסְפִּיק שֶׁהֵרֵי לְפִי תֵּירוּץ רַב יוֹסֵף שֶׁעָלָיו קָאֵי כָּל הַסֵּוּגְיָא מַתְנִיתַן לָא ר"מ הִיא אֶלָּא רַבִּי הִיא וּבְמַעֲשֵׂר סָבַר כר"מ וַהֲרֵי רַבִּי ע"כ לֹא סָבַר כַּאֲחֵרִים שֶׁבָּעֲרָכִין (דף ט' ע"ב) אָמְרִינַן מַעֲשֶׂה וְעָשָׂה רַבִּי ט' חֲסֵרִים כו' ע"ש.

דְּמוּכָח מִזֶּה דְּרַבִּי לֵית לֵי' דַּאֲחֵרִים דְּלַאֲחֵרִים לְעוֹלָם הֵם ו' מְלֵאִים וְשִׁשָּׁה חֲסֵרִים וְכֵינָן דְּרַבִּי ע"כ כְּרַבִּי שְׁמַעְיָה סְבִירָא לֵיהּ הַקֻּוּשְׁיָא בְּמָקוֹמָהּ עוֹמֶדֶת מַאי פָּרִיךְ דְּלֵיתְנֵי ר"ה דִּשְׁתֵּי הַלֶּחֶם כֵּינָן דְּשִׁשָּׁה בְּסִינָן אֵינוֹ יוֹם קָבוּעַ.

אָמְנָם לענ"ד הַקֻּוּשְׁיָא בלא"ה אֵינָהּ דאע"ג דְּבַבָּרַיְיתָא קָתָנֵי שִׁשָּׁה דְּסִינָן ר"ה לִשְׁתֵּי הַלֶּחֶם מַה שֶּׁלֹּא שַׁיָּיךְ רַק לַאֲחֵרִים מ"מ גַּם לְרַבִּי שְׁמַעְיָה מָצֵי לְמֵיתְנֵי עֲצָרַת ר"ה לִשְׁתֵּי הַלֶּחֶם דְּמַה לִּי בְּאֵיזֶה יוֹם בְּחוֹדֶשׁ הוּא כֵּינָן דעכ"פ הוּא יוֹם מְסֻיָּם ע"י הָרֶגֶל שֶׁהֵרֵי גַּם לְעִנְיַן בַּל תְּאַחֵר קָתָנֵי בְּמַתְנִיתִין וְלָרְגָלִים דְּהַיְינוּ הָרֶגֶל פֶּסַח הוּא ר"ה לְבַל תְּאַחֵר כְּמוֹ כֵן הָוֵי מָצֵי לְמֵיתְנֵי עֲצָרַת ר"ה לִשְׁתֵּי הַלֶּחֶם: שָׁם בְּתוֹסְ' ד"ה לָא פְּסִיקָא.

מִידֵי דְּלָא תְּלִי בְּמַעֲשָׂה: לְעֵיל כָּתַבְתִּי דִּלְהָרַמְבָּ"ם דְּפָסַק דְּגַם מַעֲשֵׂר בְּהֵמָה בְּהִפְרִישׁ מִן הַיָּשָׁן עַל הֶחָדָשׁ יָצָא י"ל דְּזֶה בֶּאֱמֶת תֵּירוּץ הגמ' דע"י שֶׁאִם הֵבִיא יָצָא דְּהַיְינוּ אִם עֲדַיִין לֹא הֵבִיא הַתְּרוּמָה חֲדָשָׁה מֵבִיא מִן הַיָּשָׁנָה לָא הָוֵי תְּרוּמַת שְׁקָלִים תָּלִי בְּמַעֲשָׂה.

אֲבָל הַתֵּינַח לְתֵירֵץ רַב שֵׁישָׁא לְקַמָּן אֲבָל לפ"ז לְתֵירוּץ רַב פָּפָּא דְּמִידֵי דְּלָא חָל מֵאֲוִרְתָּא לָא קָתָנֵי אַכַּתִּי קָשָׁה הַקֻּוּשְׁיָא דְּלֵיתְנֵי בְּמַתְנִיתַן תְּרוּמַת שְׁקָלִים. ונלע"ד דהפ"י הִקְשָׁה לָמָּה לֹא מְשַׁנֵּי תְּרוּמַת שְׁקָלִים לָא קָתָנֵי כֵּינָן דְּלָא חָל מֵאֲוִרְתָּא שֶׁאֵין שׁוּם קָרְבָּן קָרֵב בַּלַּיְלָה ואע"ג דִּנְסָכִים נִקְרָבִים בַּלַּיְלָה מ"מ כֵּינָן שֶׁכָּתְבוּ הַתּוֹסְ' לְקַמָּן (דף ל') דק"צ עִיקַּר מִצְוָתָן בַּיּוֹם מִקְּרֵי לֹא חָל מֵאֲוִרְתָּא כמ"ש הַתּוֹסְ' לְקַמָּן לְעִנְיַן חָדָשׁ בד"ה מִידֵי דְּתָלֵי וְתֵירֵץ הפ"י דְּאֶפְשָׁר לוֹמַר בְּדוֹחַק דְּמִקְּרֵי חָיֵיל בְּאֲוִרְתָּא מִשּׁוּם עֲצִים לְצוֹרֶךְ אֵבָרִים וּפְדָרִים דְּבָאִים גַּם בַּלַּיְלָה מִתְּרוּמָה חֲדָשָׁה וְהַיְינוּ לְרַבִּי דס"ל בפ' הַקּוֹמֵץ דְּעֵצִים מִקְּרֵי קָרְבָּן ע"ש ולפ"ז י"ל דְּרַב פָּפָּא מָתֵרֵץ הָא דִּתְרוּמַת שְׁקָלִים בְּתֵירוּצוֹ דְּלָא קָתָנֵי בְּמַתְנִיתַן דְּלָא חָיֵיל מֵאֲוִרְתָּא וּמוּקִי מַתְנִיתַן דְּלָא כְּרַבִּי דְּעֵצִים לָא מִיקְּרֵי קָרְבָּן וְלָכֵן לָא מַשְׁכַּחַת דְּחָל מֵאֲוִרְתָּא.

אֲבָל בֶּאֱמֶת זֶה אֵינוֹ דְּהָא כָּל תֵּירוּץ שֶׁל רַב פָּפָּא הוּא לְתָרֵץ הַקֻּוּשְׁיָא שֶׁמַּקְשֶׁה הגמ' אַלִּיבָּא דְּרַב יוֹסֵף שֶׁתֵּירֵץ מַתְנִיתַן רַבִּי הִיא וּנְסִיב לֵיהּ אַלִּיבָּא דְּתַנָּאֵי וְכֵינָן דע"כ לר"פ מַתְנִיתַן כְּרַבִּי אָתְיָא הֲלֹא יִקְשֶׁה לָמָּה לֹא חָשִׁיב לְשִׁיטָתוֹ גַּם תְּרוּמַת שְׁקָלִים דְּחָיֵיל מֵאֲוִרְתָּא לְעִנְיַן עֵצִים וְעוֹד בלא"ה קָשֶׁה גַּם עַל הפ"י שֶׁלֹּא מָצָא דְּחָיֵיל מֵאֲוִרְתָּא רַק לְעִנְיַן עֵצִים וְאַלִּיבָּא דְּרַבִּי הֲלֹא מַשְׁכַּחַת לכ"ע שֶׁהֵרֵי לְפִי מַה דְּמוּכָח בְּמְנָחוֹת (דף כ"ד ע"א) הַמְּלַח שֶׁהֻצְרַךְ

לְמִלּוֹחַ הַקָּרְבָּנוֹת בָּא מִתְּרוּמַת הַלִּשְׁכָּה וְשָׁם (דַּף כ"א ע"ב) אָמְרִינַן דְּמוֹעֲלִין בְּמֶלַח מִשּׁוּם דְּקָרֵי רַחֲמָנָא עוֹלָה כְּדִכְתִיב וְהֶעֱלָה אוֹתָם עוֹלָה לה' ע"ש.

וְכֵינָן שֶׁנִּקְרָא הַמֶּלַח עוֹלָה כְּמוֹ הַקָּרְבָּן עַצְמוֹ וַדַּאי דְּהוּא בִּכְלַל חָדָשׁ וְהָבִיא קָרְבָּן מִתְּרוּמָה חֲדָשָׁה וא"כ אֵבָרִים וּפְדָרִים מִקָּרְבָּנוֹת שֶׁל כ"ט אֲדָר שֶׁנִּקְרְבוּ בְּלֵיל ר"ח נִיסָן דְּהָא הַקְטָרָתָם כָּל הַלַּיְלָה לכ"ע לֹא בָּא רַק מִתְּרוּמָה חֲדָשָׁה וא"כ שַׁפִּיר מַשְׁכַּחַת לכ"ע שר"ה שֶׁל תְּרוּמַת הַשְּׁקָלִים חָל מֵאֲוִרְתָּא וְקָשָׁה לר"פ אַמַּאי לָא חָשֵׁיב לֵיהּ תַּנָּא דְּמַתְנִתִּינוּ עפ"י מַה שֶּׁפֵּירַשְׁנוּ לְדַעַת הָרַמְבַּ"ם תי' דְּאִם הֵבִיא כָּשֵׁר לָא פְּסִיקָא לֵיהּ דְּלֹא שַׁיְיךְ לר"פ.

ונלע"ד דְּבִשְׁקָלִים (פ' ד') תְּנַן לְעִנְיַן קְטֹרֶת אִם בָּא הֶחָדָשׁ בִּזְמַנּוֹ לוֹקְחִין אוֹתָהּ מִתְּרוּמָה חֲדָשָׁה וְאִם לָאו מִן הַיְשָׁנָה ופי' הט"א ע"פ הַיְרוּשַׁלְמִי דה"ק אִם כְּבָר קִדְּשׁוּ הַחוֹדֶשׁ בל' שֶׁל אֲדָר אָז בְּיוֹם ר"ח נִיסָן לוֹקְחִין מִן הַחֲדָשָׁה וְאִם עֲדַיִן לֹא קִדְּשׁוּ הַחוֹדֶשׁ אעפ"י שֶׁאֶפְשָׁר שֶׁעֲדַיִן יָבוֹאוּ הָעֵדִים הַיּוֹם וְיִהְיֶה ר"ח נִיסָן מכ"מ מִסָּפֵק לוֹקְחִין מִן הַיְשָׁנָה וְכָתַב הַטַּעַם כֵּינָן דִּכְתִיב קָרָא דְּזֹאת חֹדֶשׁ בְּחָדְשׁוֹ דְּדָרְשִׁינַן מִינֵּיהּ קִדֵּשׁ וְהֵבִיא קָרְבָּן מתר"ח גַּבֵּי מוֹסָף דר"ח מַשְׁמַע דְּקָרָא דַּוְקָא שֶׁמּוֹסָף יִקָּרֵב מִן הַחֲדָשָׁה שֶׁמֵּאָז מִסְתָּמָא כְּבָר בָּאוּ הָעֵדִים אֲבָל תָּמִיד שֶׁל שַׁחַר שֶׁבִּשְׁעַת הַקְרָבָתוֹ מִסְתָּמָא עוֹד לֹא בָּאוּ עֵדִים לוֹקְחִין מִן הַחֲדָשָׁה אָכֵן בְּאִם לֹא קִדְּשׁוּ בְּיוֹם ל' אֶלָּא יִהְיֶה ר"ח בְּיוֹם ל"א אָז וַדַּאי גַּם תָּמִיד שֶׁל שַׁחַר בָּא מִן הַחֲדָשָׁה ע"ש.

וְלָכֵן עפ"י הַיְרוּשַׁלְמִי פְּשִׁיטָא שֶׁמַּקְרִיבִים בְּלֵיל ל' דְּהַיְינוּ מֶלַח וְעֵצִים שֶׁאָז עֲדַיִן לֹא בָּאוּ עֵדִים וּבְוַדַּאי עֲדַיִן לֹא קִדְּשׁוּ הַחוֹדֶשׁ לוֹקְחִין מִן הַיְשָׁנָה אע"פ שֶׁלְּמָחָר יְקַדְּשׁוּ ב"ד אֶת הַחוֹדֶשׁ וְיִהְיֶה ר"ח נִיסָן וְלָכֵן א"ש גַּם לְרַב פַּפָּא דְּלָא חָשֵׁיב תַּנָּא דִּידַן תְּרוּמַת שְׁקָלִים כֵּינָן דְּלָא חָל מֵאֲוִרְתָּא אִם יִהְיֶה ר"ח נִיסָן בְּיוֹם ל': שָׁם ד"ה עָלְתָה.

וְלָא אָמְרִינַן הַדָּמִים מוֹדִיעִין: בב"ב (דַּף ע"ז) פְּלִיגִי בְּזֶה רַבִּי יְהוּדָה וַחֲכָמִים דלר' יְהוּדָה אָמְרִינַן הַדָּמִים מוֹדִיעִין וְלַחֲכָמִים אֵין הַדָּמִים רְאָיָה דְּאוֹמֵר מַתָּנָה יָהֵיב לֵיהּ ע"ש. ולפ"ז תַּנָּא דְּהָכָא כַּחֲכָמִים ס"ל וְהָא דְּלָא קָאָמַר דִּלְכָךְ ת"ק דְּבָרַיְיתָא וְתַנָּא דִּידַן לֹא תְּנוּ שְׁכִירוּת בָּתִּים דכר' יְהוּדָה ס"ל דְּהַדָּמִים מוֹדִיעִין די"ל שֶׁלֹּא רָצָה לְאוֹקְמָא תַּנָּא דְּמַתְנִיתִין דְּלָא כְּהִלְכְתָא וְעוֹד דְּמַשְׁכַּחַת ג"כ בְּשֶׁאֵין דָּמִים מוֹדִיעִין כְּגוֹן שֶׁשָּׂכַר בְּאַיָּיר לְשָׁנָה זוֹ וּבָזֶה אֵין לְיַדֵּעַ עַל יְדֵי הַדָּמִים אִם כָּלָה הַשָּׁנָה בר"ח נִיסָן אוֹ בְּאַיָּיר וְרַק לְעִנְיַן עָמַד בְּאֶחָד בַּאֲדָר כְּתָבוֹ הַתּוֹסָ' שֶׁהַדָּמִים מוֹדִיעִין דְּוַדַּאי יֵשׁ הֶפְרֵשׁ גָּדוֹל בֵּין שְׁכִירוּת חֹדֶשׁ א' לִשְׁכִירוּת שָׁנָה וַאֲפִילּוּ בְּשֶׁיֵּשׁ רַק אֵיזֶה חֳדָשִׁים עַד ר"ח נִיסָן מַשְׁכַּחַת שֶׁאֵין הַדָּמִים מוֹדִיעִין כְּגוֹן שֶׁשָּׂכַר בי"ב מָנֶה לְשָׁנָה זוֹ מָנֶה לַחֹדֶשׁ כְּעֵין מַה דְּתְנַן פ' הַשּׁוֹאֵל וּבָזֶה אֵין לְיַדֵּעַ ע"י הַדָּמִים עַל כַּמָּה חֳדָשִׁים שָׂכַר: שָׁם ד"ה וַהֲרֵי.

אֲפִילּוּ לֵיל רִאשׁוֹן לֵיכָּא כּוּלֵי רֶגֶל: לְעֵיל (דַּף ה' ע"ב) בְּמַה דְּאָמְרִינַן שָׁם הוּמַם בְּתוֹךְ הָרֶגֶל כָּתַבְתִּי דְּאִם חָסַר מֵהַלַּיְלָה בְּתוֹךְ הָרֶגֶל לָא מְמַעֵט לְעִנְיַן בַּל תְּאַחֵר וּבָזֶה תֵּירְצְתִּי הַקּוּשְׁיָא שֶׁהִקְשֵׁיתִי שָׁם שֶׁהֲרֵי אִם הוּמַם וְנִפְדָּה חָסַר מֵהֶרֶגֶל מֵעֵת שֶׁהוּמַם עַד שֶׁנִּפְדָּה אָמְנָם לְפִי דִּבְרֵי הַתּוֹסָ' דְּכָאן לִכְאוֹרָה נִסְתַּר זֶה.

אֲבָל לענ"ד תָּלֵי זֶה בִּפְלוּגְתָּא אִם לַיְלָה מְחֻסַּר זְמַן אוֹ לֹא דְּוַדַּאי הַסְּבָרָא נוֹתֶנֶת דַּעַת שֶׁאֵין רָאוּי לְהַקְרָבָה לֹא יִמְעַט מֵרֶגֶל לְעִנְיַן ב"ת כֵּינָן דְּאֵין יָכוֹל לְהַקְרִיב אָכֵן אִם אָמְרִינַן לַיְלָה

אֵין מְחַוְסַר זְמַן אָז יַחְשׁוֹב הָעֵת שֶׁאֵין רָאוּי לְהַקְרָבָה כָּרָאוּי כַּנִּרְאֶה בַּחֲגִיגָה (דַּף ט') ע"ש וּלְפִי הַסֻּוגְיָא דְּזִבָּחִים (דַּף י"ב) ס"ל רַב פָּפָּא לַיְלָה אֵין מְחַוְסַר זְמַן וְלָכֵן לְרַב פָּפָּא לְשִׁיטָתוֹ קָאָמַר הָכָא שַׁפִּיר כֵּינָן דְּמַעִיקָּרָא מִיחַיַּיב וְקָאֵי מֵאֲוִרְתָּא חָיֵיל.

אֲבָל לְעוֹלָם י"ל דְּמַאן דס"ל לַיְלָה מְחַוְסַר זְמַן הוּא גַּם אִם חָסֵר מִקְצָת הַלַּיְלָה מֵרֶגֶל מ"מ נֶחְשָׁב הָרֶגֶל כֻּלּוֹ לְעִנְיַן ב"ת. אָכֵן לפ"ז אַכַּתִּי יְקֻשָּׁה קֻוּשְׁיָתֵנוּ הַנַּ"ל אַהָא דְּקָאָמַר הומַם בְּתוֹךְ הָרֶגֶל לָמָּ"ד לַיְלָה אֵין מְחַוְסַר זְמַן דְּאֵיךְ מַשְׁכַּחַת לְדִידֵיהּ מַאי דְּקָתָנֵי בַּבָּרַיְיתָא הוּא וְלֹא חֲלִיפָיו אַלִּיבָּא דר"מ וּבְיוֹתֵר יְקֻשָּׁה דְּרָבָא גּוּפָא דְּמָתָרֵץ שָׁם כֵּן בְּהומַם תּוֹךְ הָרֶגֶל ס"ל בְּמְנָחוֹת (דַּף ק') לַיְלָה אֵין מְחַוְסַר זְמַן כְּנִרְאֶה מִמַּה דְּמָתָרֵץ שָׁם בְּשֶׁקְּדַם וְסִלְקוֹ ע"ש.

וְיֵשׁ לוֹמַר ע"פ דְּבָרֵינוּ דְּרַק לְרַב פַּפָּא הָכָא אָמְרִינַן דְּאִם חָסֵר מֵהַלַּיְלָה ג"כ רָאוּי לְהַקְרָבָה מִקְרֵי כֵּינָן דס"ל לַיְלָה אֵין מְחַוְסַר זְמַן א"כ בְּהַקְדִּישׁ בְּשַׁבָּת שֶׁבְּתוֹךְ הָרֶגֶל דְּנַדַּאי לָא מִיקְרֵי רָאוּי לְהַקְרָבָה אוֹ ביו"ט לָמָּ"ד נְדָרִים וּנְדָבוֹת אֵין קְרֵבִים ביו"ט מ"מ נֶחְשָׁב כָּל הָרֶגֶל לְעִנְיַן ב"ת א"כ שַׁפִּיר מַשְׁכַּחַת גַּם לָמָּ"ד לַיְלָה אֵין מְחַוְסַר זְמַן שֶׁבְּהומַם תּוֹךְ הָרֶגֶל וּפְדָאוֹ מִקְרֵי עָבַר עָלָיו כָּל הָרֶגֶל בְּהומַם בַּשַּׁבָּת אוֹ ביו"ט וּפְדָאוֹ בּוֹ בַּיּוֹם וְאַחַ"כ עָבְרוּ עָלָיו שְׁאָר יְמֵי הָרֶגֶל: שָׁם דַּף ח' ע"א בַּגְּמָרָא הַהוּא בַּאֲפִלָתָה דְּהָוְיִין בְּנֵיסָן: בַּיְרוּשַׁלְמִי דְּרִישׁ קְרָא זֶה בְּדָרְךְ אַחֵר דְּטַעֲמָא דר"א ור"ש דִּכְתִיב לָבְשׁוּ כָּרִים הַצֹּאן אֵלּוּ הַבְּכוֹרוֹת וַעֲמָקִים יַעְטְפוּ בָר אֵלּוּ הָאֲפִילוֹת וְיִתְרוֹעֲעוּ אַף יָשִׁירוּ לְשׁוֹן רִיעוּת לְעַשֵּׂר שֶׁנִּכְנָסִין יַחַד לְדִיר לְהִתְעַשֵּׂר ע"ש: שָׁם בִּשְׁנֵי מַעֲשְׂרוֹת הַכָּתוּב מְדַבֵּר: כְּבָר הִזְכַּרְתִּי לְעֵיל מַה שכ' הָרַמְבַּ"ם ה' בְּכוֹרוֹת פ"ז דְּאִם עִישֵּׂר מִן הֶחָדָשׁ עַל הַיָּשָׁן בְּדִיעֲבַד כָּשֵׁר כֵּינָן דְּלָא כְּתִיב בַּתּוֹרָה שָׁנָה שָׁנָה רַק גַּבֵּי מַעֲשֵׂר דָּגָן והלח"מ הִקְשָׁה עָלָיו שֶׁהֲרֵי הָכָא דָּרְשִׁינַן עַשֵּׂר תְּעַשֵּׂר בִּשְׁנֵי מַעֲשְׂרוֹת הַכָּתוּב מְדַבֵּר ומַאי שְׁנָא זֶה מִשְּׁאָר דְּבָרִים דְּיָלְפִינַן בגז"ש אוֹ בְּהֶיקֵּשׁ.

ולענ"ד י"ל דְּהָרַמְבַּ"ם ס"ל דְּאֵין זֶה דְּרָשָׁה גְּמוּרָה שֶׁהֲרֵי בְּשַׁבָּת (דַּף קי"ט) דְּרִישׁ ר' יִשְׁמָעֵאל בְּרַבִּי יוֹסֵי לְרַבִּי קְרָא דְּעַשֵּׂר תְּעַשֵּׂר עַשֵּׂר בִּשְׁבִיל שֶׁתִּתְעַשֵּׂר וּבְתַעֲנִית (דַּף ט') גַּם ר' יוֹחָנָן דָּרַשׁ כֵּן וא"כ י"ל דְּמַה דְּדָרְשִׁינַן בִּשְׁתֵּי מַעֲשְׂרוֹת הַכָּתוּב מְדַבֵּר הוּא עַל דֶּרֶךְ אַסְמַכְתָּא.

וְיֵשׁ לְהָבִיא רְאָיָה לָזֶה שהט"א הִקְשָׁה ל"ל קְרָא דְּמַעְשֵׂר בְּהֵמָה אֵינוֹ בְּלָקוּחַ וּמַתָּנָה תִּיפּוֹק לֵיהּ כֵּינָן דְּאִיתַּקַּשׁ לְמַעְשַׂר דָּגָן וּבְמַעְשַׂר דָּגָן דָּרְשִׁינַן מִזֶּרַע דְּאֵינוֹ בְּלָקוּחַ וּמַתָּנָה. וְעוֹד הִקְשָׁה לר"ע דְּדָרַשׁ מִמַּעְשְׂרוֹתֵיכֶם דְּאִיתַּקַּשׁוּ מַעֲשְׂרוֹת לַהֲדָדֵי שֶׁאֵין בָּאִין מֵחוּץ לָאָרֶץ ל"ל קְרָא דְּעַשֵּׂר תְּעַשֵּׂר לְעִנְיַן הֶיקֵּשׁ דְּחָדָשׁ וְיָשָׁן לְיָלִיף ג"כ חָדָשׁ וְיָשָׁן מֵהֶיקֵּשׁ דְּמַעְשְׂרוֹתֵיכֶם.

אֲבָל לְפִי דְּבָרֵינוּ י"ל דִּפְלִיגִי תַּנָּאֵי בְּהָכִי אִי דָּרְשִׁינַן עַשֵּׂר תְּעַשֵּׂר לִשְׁתֵּי מַעֲשְׂרוֹת אוֹ לְעַשֵּׂר בִּשְׁבִיל שֶׁתִּתְעַשֵּׂר ור' עֲקִיבָא ס"ל כְּהַהִ מ"ד דְּדָרַשׁ לְעַשֵּׂר בִּשְׁבִיל שֶׁתִּתְעַשֵּׂר וְהַשְׁתָּא כֵּינָן דר"ע ס"ל כֵּן וְגַם ר' יוֹחָנָן ור"י בְּרַבִּי יוֹסֵי דָּרְשִׁי הָכִי פְּסַק הָרַמְבַּ"ם כֵּן ואע"ג דלפ"ז עכ"פ גַּם לר"ע הָוֵי הֶיקֵּשׁ גָּמוּר מ"מ כֵּינָן דְּהֶיקֵּשׁ זֶה לֹא מְיַיתֵּר י"ל דְּאָתֵי ק"ו לְהוֹרוֹת דְּלִעְנְיַן זֶה לֹא דָּרְשִׁינַן הֶיקֵּשׁ שֶׁהֲרֵי בִּבְכוֹרוֹת (דַּף נ"ג) דָּרַשׁ ק"ו שֶׁחָדָשׁ וְיָשָׁן יִתְעַשְּׂרוּ זֶה בָּזֶה מק"ו דִּכְבָשִׂים וְעִזִּים ע"ש בְּתוֹסְ' וּכְבָר הֵעִיר ע"ז הלח"מ הַנַּ"ל אֶלָּא דְּלִעְנְיַן הֶיקֵּשׁ דְּעַשֵּׂר תְּעַשֵּׂר דְּמְיַיתֵּר דּוחַק לוֹמַר כֵּן.

אֲבָל לְעִנְיַן הֵיקֵּשׁ דְּמַעְשְׂרוֹתֵיכֶם דְּצָרִיךְ לְדָרָשָׁה דְּמִחוּצָה לָאָרֶץ דְּלָא שַׁפִּיר י"ל דְּאָתֵי ק"ו לְהוֹרוֹת דִּלְעִנְיַן זֶה לֹא נִדְרוֹשׁ הֵיקֵּשׁ. אָמְנָם בְּיִישׁוּב קֻושְׁיָא רֹאשׁוֹנָה שֶׁל הט"א דל"ל קְרָא לְמַעֵט לָקוּחַ וּמַתָּנָה נֵילַף מֵהֵיקֵּשׁ לענ"ד פָּשׁוּט מַה שֶּׁבְּעַצְמוֹ הִזְכִּיר בִּבְכוֹרוֹת שָׁם אָמַר רָבָא א"ק שָׁנָה שָׁנָה לְשָׁנָה הַקְּשׁוּתָיו וְלֹא לד"א וּמַה שֶּׁהֵשִׁיב ע"ז דַּהֲרֵי זַרְעֲךָ עוֹד יוֹתֵר קָרוֹב לְעַשֵּׂר תְּעַשֵּׂר מִשָּׁנָה וְאִם לְעִנְיַן שָׁנָה קָאֵי הֵקֵישָׁא כש"כ לְעִנְיַן זַרְעֲךָ לֹא הֲבָנְתִּי שֶׁהֲרֵי רָבָא דָּרַשׁ מִיתּוּר דְּשָׁנָה הַמְּיעוּט הֲרֵי שֶׁהַתּוֹרָה מִיעֲטָה בְּפֵירוּשׁ שֶׁלֹּא נִדְרוֹשׁ רַק לְעִנְיַן חָדָשׁ וְיָשָׁן דְּאָתֵי מִשָּׁנָה: שָׁם סָמוּךְ לְגָמְרוֹ עִשּׂוּרוֹ: הַתּוֹסָ' יו"ט הֵקֵּשָׁה דְּהַתִּינַח בְּהֵמָה דַּקָּה אֲבָל בְּהֵמָה גַּסָּה דְּזַמַּן עִבּוּרָהּ ט' חֳדָשִׁים מַאי אִיכָּא לְמֵימַר.

וְתֵירֵץ דְּזַמַּן לֵידַת הַגַּסּוֹת הוּא ג"כ בְּאָב אֶלָּא שֶׁקָּדַם עִבּוּרָן ד' חֳדָשִׁים ע"ש. והט"א ג"כ הֵקֵּשָׁה קֻוּשְׁיָא זוֹ וְהוֹסִיף שֶׁלֹּא מָצָאנוּ לְגַסָּה זְמַן קְבוּעַ לְעִבּוּרָהּ בַּאֲדָר אוֹ בְּנִיסָן כְּמוֹ לְדַקָּה וְתָמַהְתִּי עַל הַגְּדוֹלִים שֶׁהֲרֵי לְקַמָּן (דַּף י"א) אָמְרִינַן וְאוֹתוֹ הַפֶּרֶק זְמַן בְּהֵמָה וְחַיָּה שֶׁמִּזְדַּוְּגִין זֶה עִם זֶה שנא' לָבְשׁוּ כָּרִים הַצֹּאן הֲרֵי שֶׁיָּלְפִינַן מִקְרָא זֶה שֶׁזְּמַן זִיווּג לְכָל בְּהֵמָה בֵּין דַּקָּה בֵּין גַּסָּה וַאֲפִילּוּ לְחַיָּה הוּא אֶדֶר אוֹ נִיסָן (וּמַה שֶּׁכָּתוּב שָׁם וְעוֹף נִרְאֶה שט"ס הוּא שֶׁכֵּן מַשְׁמַע מֵרַשְׁ"י שָׁם וְתוֹסָ' כָּאן שֶׁלֹּא הֵבִיאוּ וְעוֹף) וְלָכֵן צ"ל כמש"כ הט"א כֵּינָן דְּרוֹב הַנּוֹלָדִים הֵם דַּקּוֹת נִקְבַּע זְמַן ר"ה לְכָל הַבְּהֵמוֹת ע"פ הָרוֹב: שָׁם לְמַאי הִלְכְתָא: ק"ל הָא וַדַּאי אִצְטְרִיךְ לְמִיתְנֵי דְּתִשְׁרֵי הוּא ר"ה לַשָּׁנִים לְפָרֵשׁ כָּל שָׁנָה דִּכְתִיב בַּפָּסוּק לְעִנְיַן שְׁמִיטָּה וְיוֹבֵל וּלְעִנְיַן כָּל שְׁנוֹת הָעוֹלָם שֶׁהִיא מִתְּחִלַּת תִּשְׁרֵי דְּהָא הַכֹּל יָלְפִינַן שָׁנָה שָׁנָה מִדִּכְתִיב מֵרֹאשִׁית הַשָּׁנָה כְּדִלְקַמָּן וּכְמוֹ דַּחֲשִׁיב תַּנָּא דִּלְעֵיל נִיסָן ר"ה לַחֳדָשִׁים שֶׁנִּבְרִין כָּל הַחֳדָשִׁים שֶׁל תּוֹרָה וְרַק תַּנָּא דְּמַתְנִיתִין לָא חֲשִׁיב דְּבַחֳדָשִׁים לָא קָמַיְירִי וא"כ ע"כ צָרִיךְ לְפָרֵשׁ שְׁנַיִם שֶׁבַּתּוֹרָה שֶׁהֵם שְׁנוֹת עוֹלָם מָתַי מַתְחִילִין וְצָרִיךְ לוֹמַר כֵּינָן דַּחֲשִׁיב לַשְּׁמִיטִין וְיוֹבְלוֹת מִמֵּילָא יָדַעְנוּ כֵּן אֲבָל קָשֶׁה לר' נָתָן דס"ל לְקַמָּן (דַּף ט"ז) אָדָם נִדּוֹן בְּכָל שָׁעָה ולר' יוֹסִי דס"ל אָדָם נִדּוֹן בְּכָל יוֹם א"כ ע"כ לָא מְפָרְשִׁים מַה דְּדָרְשִׁינַן לְקַמָּן מֵרֹאשִׁית הַשָּׁנָה מר"ה נִדּוֹן מַה יִּהְיֶה בְּסוֹפָהּ מנ"ל דר"ה הוּא בְּאֶחָד בְּתִשְׁרֵי לַשְּׁמִיטִין וְיוֹבְלוֹת וּלְמַעְשֵׂר בְּהֵמָה וְכַדּוֹמֶה וצ"ע: שָׁם רַב חִסְדָּא קָרֵאי אָתֵי לְאַשְׁמְעִינַן: א"ל אִם מַתְנִיתַן ל"צ לְאַשְׁמְעִינַן כש"כ דְּלֹא צָרִיךְ לְאַשְׁמְעִינַן קְרָא די"ל דְּהָכִי קָפְרִיךְ ר"ח מַתְנִיתַן אָתֵי לְאַשְׁמְעִינַן דְּלָמָּה אָמַר מֵימְרָא בִּפְנֵי עַצְמוֹ דִּלְמַלְכֵי אוה"ע מִתְּשְׁרֵי מְנִינַן כֵּינָן דְּזֶה יָצָא מִמַּתְנִיתַן ה"ל לְמֵימַר עַל מַתְנִיתַן כֵּן לְשָׁנִים הוּא לְמַלְכֵי אוה"ע וּמְשַׁנֵּי דְּמַה דְּרָצָה ר"ח לְאַשְׁמְעִינַן אֵינוֹ הַדִּין לְבַד אֶלָּא הַדְּרָשָׁה מֵאֵיזֶה קְרָא נָפִיק כֵּן.

וּבְזֶה מְיֻוָּשָׁב מַה שֶּׁהֵקֵּשָׁה הָרִיטְבָ"א מַה פָּרִיךְ עַל ר"ח דִּילְמָא אָתֵי לְאַשְׁמְעִינַן שֶׁלֹּא נִימָא אִיפְּכָא דִּלְיִשְׂרָאֵל מוֹנִין מִתִּשְׁרֵי ולאוה"ע מִנִּיסָן: שָׁם בְּתוֹסָ' ד"ה סָמוּךְ. אֶלָּא כְּשֶׁנִּגְמְרוּ: הט"א תָּמַהּ עַל זֶה שֶׁהֲרֵי גְּמַר בִּישׁוּל הַתְּבוּאוֹת הוּא בְּנִיסָן וּבְאִיָּיר וא"כ הַאִיךְ תָּלֵי זֶה בָּאֱלוּל.

ולענ"ד כַּוָּנַת הַתּוֹסָ' דְּמַעֲשֵׂר דָּגָן הוּא סָמוּךְ לְגָמְרוֹ עִשּׂוּרוֹ לָכֵן גַּם מַעֲשֵׂר בְּהֵמָה אַף דִּבְזֶה לֵיכָּא טֶבֶל דְּעַד שֶׁלֹּא הִגִּיעַ הַגּוֹרֶן מֻתָּר לִמְכּוֹר וְלִשְׁחוֹט וְלֶאֱכוֹל וְכִדְאָמְרִינַן בְּכוֹרוֹת (פ' ט') מ"מ סָמוּךְ לְגָמְרוֹ עִשּׂוּרוֹ.

וּמַה שפי' הט"א דְּסָמוּךְ לְגָמְרוֹ עִשּׂוּרוֹ כֵּינָן דְּעוֹמֵד בַּשָּׂדֶה לְיַיבֵּשׁ לֹא רָאָה פְּנֵי הַבַּיִת כְּבָר קֹדֶם הַתּוֹסֶפֶת יו"ט בָּזֶה שֶׁמְּפָרֵשׁ ק כַּנָּוַנַת רַשׁ"י כֵּן: שָׁם ד"ה לְתִקּוּפוֹת. דְּשִׁית שָׁעֵי מִכַּסֵּי סִיהֲרָא: פי' דְּאָמְרִינַן לְקַמָּן (דַּף ד') שִׁית שָׁעֵי מִכַּסֵּי סִיהֲרָא חַדְתָּא לִבְנֵי מִזְרָח וְאָדָם הָרִאשׁוֹן בְּמִזְרָח הָיָה כְּדִכְתִיב וַיִּטַּע ה' אֱלֹהִים גַּן בְּעֵדֶן מִקֶּדֶם וַיָּשֶׂם שָׁם אֶת הָאָדָם וְכֵינָן דְּקָדְשׁוּ בַּתְּשִׁעִי שֶׁהָיָה נִרְאֶה לוֹ ע"כ שֵׁשׁ שָׁעוֹת קוֹדֶם לְזֶה הָיָה הַמּוֹלָד שֶׁהוּא בְּתְחִלַּת שָׁעָה שְׁלִישִׁית שֶׁל יוֹם אֲבָל לֹא יָדַעְתִּי מנ"ל שֶׁכְּשֶׁנִּצְטַוָּה קִדֵּשׁ הַחוֹדֶשׁ וְאוּלַי כֵּינָן שֶׁעַד שָׁעָה תְּשִׁיעִית עֲדַיִין לֹא דִּבֵּר הקב"ה עִמּוֹ מֵאַיִן יָדַע לְקַדֵּשׁ הַחוֹדֶשׁ אִם לֹא נִצְטַוָּה גַּם עַל זֶה מִפִּי הקב"ה וְאוּלַי מִטַּעַם זֶה הָיָה קִידּוּשׁ הַחוֹדֶשׁ ג"כ הַמְצָוָה רִאשׁוֹנָה שֶׁנִּצְטַוּוּ בָּהּ יִשְׂרָאֵל: שָׁם בא"ד שֶׁאַתָּה צָרִיךְ לְהַשְׁלִיךְ ב' ד' תל"ח לְאַחֲרָיו: פי' דְּהַרְחֵק מוֹלַד חֹדֶשׁ זֶה מֵחָדָשׁ שֶׁלְּפָנָיו הוּא יוֹם אֶחָד י"ב שָׁעוֹת תשצ"ג חֲלָקִים שֶׁמֵּהֶם תתר"ף לְשָׁעָה כַּמְבֹאָר בָּרַמְבַּ"ם ה' קִידּוּשׁ הַחוֹדֶשׁ.

וּבַטּוּר א"ח (סי' תכ"ז) נִמְצָא לְשֵׁשׁ חֳדָשִׁים ט' יָמִים ד' שָׁעוֹת תל"ח חֲלָקִים טוֹל מֵהֶם ז' יָמִים שֶׁהֵם שָׁבוּעַ שְׁלֵימָה נִמְצָא נִשְׁאַר ב' יָמִים ד' שָׁעוֹת תל"ח חֲלָקִים שֶׁנִּקְדַּם מוֹלָד שֶׁלְּפָנֵי ו' חֳדָשִׁים לַמּוֹלָד שֶׁל עַתָּה לִימֵי הַשָּׁבוּעַ וְלָכֵן כֵּינָן שֶׁמּוֹלַד תִּשְׁרֵי שֶׁל יִשּׁוּב הָיָה בְּיוֹם ו' בְּתְחִלַּת שָׁעָה שְׁלִישִׁית שֶׁל יוֹם הי' מוֹלַד נִיסָן שֶׁל שְׁנַת תּוֹהוּ בְּיוֹם רְבִיעִי בט' שָׁעוֹת תרמ"ב חֲלָקִים וּמוֹלַד תִּשְׁרֵי שֶׁל תּוֹהוּ שֶׁנִּקְדַּם לְשֶׁל נִיסָן ג"כ ט' יָמִים ד' שָׁעוֹת תל"ח חֲלָקִים הי' בְּיוֹם ב' ה' שָׁעוֹת ר"ד חֲלָקִים וְהַתְּקוּפָה נִמְנָה מִנִּיסָן שֶׁל תּוֹהוּ שֶׁהָיָה בְּתְחִלַּת לֵיל ד' וְכֵינָן שֶׁכָּל תְּקוּפָה הָיָה צ"א יוֹם וז' שָׁעוֹת וּמֶחֱצָה א"כ נִתְאַחֲרָה תְּקוּפַת תִּשְׁרֵי לְתְקוּפַת נִיסָן ט"ו שָׁעוֹת וְנִמְצָא הָיָה תְּקוּפַת תִּשְׁרֵי כְּשֶׁנִּבְרָא הָעוֹלָם בְּיוֹם ד' ט"ו שָׁעוֹת וְכֵינָן דְּהַמּוֹלָד הָיָה אָז בְּיוֹם ו' בְּתְחִלַּת שָׁעָה שְׁלִישִׁית שֶׁל יוֹם דְּהַיְינוּ בְּסוֹף שָׁעָה י"ד בְּצֵירוּף לַיְלָה א"כ קָדְמָה הַתְּקוּפָה לַמּוֹלָד יוֹם א' וכ"ג שָׁעוֹת וְהַתְּקוּפַת נִיסָן שֶׁל שֶׁהָיְתָה בְּתְחִלַּת לֵיל ד' קָדְמָה לְהַמּוֹלָד שֶׁהָיָה בְּיוֹם ד' ט' שָׁעוֹת תרמ"ב חֲלָקִים כַּנַ"ל ז' ט' תרמ"ב דְּהַיְינוּ שָׁבוּעַ שְׁלֵימָה ט' שָׁעוֹת תרמ"ב חֲלָקִים וְהַחִלּוּק שֶׁבֵּין מוֹלַד נִיסָן תּוֹהוּ לְמוֹלַד תִּשְׁרֵי שֶׁל יִשּׁוּב הוּא עפ"י הַנַּ"ל ב' יָמִים ד' שָׁעוֹת תל"ח חֲלָקִים.

וּמַה שֶּׁכָּתוּב בְּתוֹסְ' דְּלַחֲצִי שָׁעָה עוֹדֶפֶת כו' ט"ס הוּא וצ"ל דְּלַחֲצִי שָׁנָה עוֹדֶפֶת: שָׁם ע"ב בַּגְּמָרָא שֶׁהַחֹדֶשׁ מִתְכַּסֶּה בּוֹ: הפ"י הִקְשָׁה לָמָּה צָרִיךְ לְמִילַף מֵהָא וְלָמָּה לֹא יָלִיף מֵרִישָׁא דְּקָרָא דְּכְתִיב תִּקְעוּ בַּחוֹדֶשׁ שׁוֹפָר וַהֲרֵי תְּקִיעַת שׁוֹפָר לֹא הָיָה רַק בר"ה.

ולענ"ד י"ל דְּמִזֶּה אֵין רְאָיָה דִּבְנָדָה (דַּף ל"ח) אָמְרִינַן שִׁיפּוּרָא גָּרַם וּפֵירְשׁוּ רַשׁ"י וְתוֹסְ' שִׁיפּוּרָא הַיְינוּ הַשּׁוֹפָר שֶׁתָּקְעוּ ב"ד בְּקִידּוּשׁ הַחוֹדֶשׁ הֲרֵי דִּבְכָל קִידּוּשׁ הַחוֹדֶשׁ תָּקְעוּ בַּשּׁוֹפָר וְעַיֵּין מַה שֶּׁכָּתַבְתִּי בְּסִפְרִי ע"ל שָׁם וְלָכֵן מִתְקְעוּ בְּחוֹדֶשׁ שׁוֹפָר אֵין רְאָיָה שֶׁקָּאֵי עַל א' בְּתִשְׁרֵי דַּוְקָא וְצָרִיךְ לְהוֹכִיחַ כֵּן מִכָּאן לְיוֹם הַגִּינוּ: שָׁם לְמֵיקָם מַלְכָּא אַבָּרָאי: ק"ק אֵיךְ שַׁיָּיךְ כֵּן גַּבֵּי דִּין שֶׁלְּמַעְלָה שֶׁהוּא בִּזְכִירָה וּפְקִידָה בְּעַלְמָא וְיֵשׁ לוֹמַר דִּשְׁנֵי הַטַּעֲמִים דְּמַיְיתֵי הָכָא לָא פְּלִיגִי אֶלָּא דְּטַעַם רִאשׁוֹן מַיְיתֵי לְגַבֵּי דִּין בב"ד שֶׁלְּמַטָּה כְּשֶׁדָּנִין מֶלֶךְ וְרַבִּים הַמֶּלֶךְ נִכְנָס תְּחִלָּה דאע"ג דִּתְנַן בְּסַנְהֶדְרִין (דַּף י"ח) הַמֶּלֶךְ לֹא דָן וְלֹא דָנִין אוֹתוֹ הֲרֵי אָמְרִינַן שָׁם דְּמַלְכֵי בֵּית דָּוִד דָּן וְדָנִין אוֹתוֹ וּלְזֶה נוֹתֵן הַטַּעַם דְּלָאו אוֹרַח אַרְעָא לְמֵיקָם מַלְכָּא אַבָּרָאי וְטַעַם הַשֵּׁנִי דְּמִקְּמֵי דְּלִיפּוֹשׁ חֲרוֹן אַף נוֹתֵן לְגַבֵּי דִּין שֶׁלְּמַעְלָה שֶׁהֲרֵי גַּבֵּי דִּין בב"ד שֶׁל מַטָּה לֹא שַׁיָּיךְ חֲרוֹן אַף: שָׁם שֶׁהֲרֵי מוֹסִיפִין מֵחוֹל אֶל הַקּוֹדֶשׁ: הפ"י תָּמַהּ שֶׁהֲרֵי

מַה שֶּׁמִּתְקַדֵּשׁ מִתְּחִלָּתָהּ לֹא מִשּׁוּם תּוֹסֶפֶת הוּא אֶלָּא מִגְּזֵרַת הַכָּתוּב ולענ"ד וַדַּאי אַף שֶׁמִּן הַתּוֹרָה הוּא לְהוֹסִיף מִן הַחוֹל אֶל הַקָּדוֹשׁ לֹא בְּכָל עִנְיָן אָמְרִינַן כֵּן אֶלָּא גַּם לָזֶה צָרִיךְ דְּרָשָׁה שֶׁהַרֵי לְקַמָּן יָלְפִינַן שֶׁמּוֹסִיפִים מֵחוֹל אה"ק מִשְּׁבִיעִית.

וּבַשְּׁבִיעִית עַצְמוֹ לֹא דּוֹמֶה הוֹסָפָה לְעִיקַּר שְׁבִיעִית שֶׁהַרֵי בְּעִיקַּר שְׁבִיעִית אָסוּר הֶחָרִישׁ וְהַקָּצִיר וּבְתוֹסֶפֶת שְׁבִיעִית לֹא אָסוּר רַק הַחֲרִישָׁה לְפָנָיו אֲבָל מַה שֶּׁגָּדַל בְּעֵת הַתּוֹסֶפֶת אֵין בּוֹ קְדֻשַּׁת שְׁבִיעִית וּלְאַחֲרֶי' לֹא אָסוּר רַק מַה שֶּׁגָּדַל דְּהַיְינוּ הַקָּצִיר אֲבָל עֲבוֹדַת קַרְקַע מֻוָתָּר וְלָכֵן מַה שֶּׁאָסְרָה הַתּוֹרָה בְּיוֹבֵל מר"ה חֲרִישָׁה וּזְרִיעָה וּקְצִירָה לֹא מִטַּעַם תּוֹסֶפֶת הָוֵי אָמְרִינַן כֵּן דְּמַאֵין נִלַּיף כֵּן כֵּינָן דְּגַם בְּתוֹסֶפֶת שְׁבִיעִית אֵינוֹ כֵּן אֲבָל לְאַחַר דְּגַלִּי קְרָא דְּלִפְנֵי יוה"כ שֶׁל יוֹבֵל שֶׁהוּא הָעִיקָּר אָסוּר חֲרִישָׁה וּזְרִיעָה י' יָמִים לָכֵן הֵ"א דְּנִילַף כְּמוֹ כֵן לְאֶסּוֹר י' יָמִים לַאֲחֵרִים מִטַּעַם תּוֹסֶפֶת.

וְהִנֵּה לִכְאוֹרָה יֵשׁ נַפְקוּתָא אִם מַה שֶּׁאָסוּר מר"ה עַד יוה"כ הוּא מגזה"כ אוֹ מִשּׁוּם תּוֹסֶפֶת דְּאִם הוּא מגזה"כ דִּינוֹ כְּעִיקָּר יוֹבֵל וְאִם חָרַשׁ וְזָרַע וְקָצַר לוֹקִין עָלָיו וְאִם הוּא מִשּׁוּם תּוֹסֶפֶת הוּא רַק בַּעֲשֵׂה וְאֵין לוֹקִין עָלָיו אָכֵן לָמֶ"ד הַתְּרָאַת סָפֵק ל"ש הַתְּרָאָה י"ל דְּגַם אִם מגזה"כ הוּא אֵין לוֹקִין שֶׁלְּפִי מַה דְּאָמְרִינַן לְקַמָּן (דַּף ט') תָּלוּי אִיסּוּר זְרִיעָה וּקְצִירָה בַּיּוֹבֵל בְּאִם תָּקְעוּ בְיוה"כ לר' יוֹסִי וּבְאִם שָׁלְחוּ הָעֲבָדִים לר' יְהוּדָה וּבְאִם שָׁמְטוּ ג"כ לְרַבָּנָן וְכֵינָן דְּזֶה לֹא חָל רַק בְיוה"כ הָוֵי עַד יוה"כ הַתְּרָאַת סָפֵק שֶׁמָּא לֹא יִהְיֶה יוֹבֵל אִם לֹא יִתְקָעוּ וְיִשָּׁמְטוּ וְיִשְׁלְחוּ עֲבָדִים ביוה"כ.

שׁוּב רָאִיתִי שֶׁאִם לוֹקִין עַל הַתּוֹסֶפֶת אֲפִילּוּ שֶׁל שְׁבִיעִית דְּלֵיכָּא מִשּׁוּם הַתְּרָאַת סָפֵק תָּלוּי בִּפְלוּגְתָּא דְּרַבְּנָן וְכֵינָן דְּזֶה גַּלִּי קְרָא דְּשְׁבִיעִית מַתְחִיל מִקּוֹדֶם וא"כ הוּא כְּשְׁבִיעִית.

אֲבָל הָרִיטְבָ"א שֹׁם הֵבִיא בְּשֵׁם רַשְׁ"י (וְאֵינוֹ בְּרַשְׁ"י שֶׁלְּפָנֵינוּ) שְׁמָהּ דְּקָאָמַר יָכוֹל יִלָּקֶה עַל הַתּוֹסֶפֶת אֵינוֹ מַלְקוּת מִן הַתּוֹרָה אֶלָּא מַכּוֹת מַרְדּוּת ע"ש הֲרֵי דְּלְרַשְׁ"י אֵין לוֹקִין עַל תּוֹסֶפֶת שְׁבִיעִית דְּאַתְיָא מֵחָרִישׁ וְקָצִיר וּלְשִׁיטַת הַתּוֹסָ' לוֹקִין: שָׁם בְּרַשְׁ"י ד"ה מִנַּלַן.

וְאָסוּר בַּעֲבוֹדַת הַקַּרְקַע: הָא דְּהֶוְצְרְךְ רַשְׁ"י לְפָרֵשׁ זֶה וְכִי לֹא יָדַעְנוּ מַה דִּין שְׁמִיטָּה נִרְאֶה דְּאָתֵי לְאַפּוּקֵי שְׁמִיטַּת כְּסָפִים דִּלְעִנְיַן זֶה לָא תָּלֵי בְּהַתְחָלַת שְׁמִיטָּה כִּי אִם בְּסוֹפוֹ דְּאֵין שְׁמִיטָּה מְשַׁמֶּט אֶלָּא בְּסוֹפוֹ כִּדְיָלְפִינַן מִמַּה דִּכְתִיב מִקֵּץ שֶׁבַע שָׁנִים: שָׁם בְּתוֹסָ' ד"ה שֶׁהַחֹדֶשׁ.

מִתְכַּסֶּ' מְזֻמָּן: בְּבֵיצָה (דַּף ט"ז) כָּתְבוּ שר"ח מִזְדַּמֵּן בּוֹ כְּלוֹמַר שֶׁרָגִיל לָבֹא בּוֹ ע"ש. וּבְפֵ' זֶה י"ל שֶׁהֲרֵי הֶחָג הִתְחִיל קוֹדֶם שֶׁקִּדְּשׁוּ הַחוֹדֶשׁ שֶׁהַחַג הִתְחִיל בְּעֶרֶב שֶׁל יוֹם ל' וְהָעֵדִים לֹא בָאוּ עַד הַיּוֹם ועכ"פ לֹא קִדְּשׁוּ ב"ד כ"א בְּיוֹם ל' וְלָכֵן קָאָמַר שֶׁהַחוֹדֶשׁ רָגִיל לָבוֹא בּוֹ: שָׁם בא"ד תַּנְיָא ל' שְׁעִירִים: וּבְבֵיצָה (שָׁם) כָּתוּב ל"ו שְׁעִירִים וּשְׁנֵיהֶם ט"ס שצ"ל ל"ב שְׁעִירִים שֶׁכֵּן הוּא בַּתּוֹסְפְתָּא וְנָחֳשָׁבִים שָׁם: שָׁם בא"ד וַחֲשִׁיב י"ב בְּרָאשֵׁי חֳדָשִׁים: הפ"י והט"א לְדָבָר א' נִתְכַּוְונוּ שֶׁאֵין מִתּוֹסֶפְתָּ' זוֹ רְאָיָה לר"ת די"ל כֵּינָן שֶׁהַתּוֹסֶפֶת' ר"ש אָמְרָה א"כ י"ל דר"ש לְשִׁיטָתוֹ קָאֵי דס"ל שֶׁאֵין כַּפָּרַת שְׁעִיר ר"ח וּשְׁעִיר ר"ה שָׁוֶה דְּשֶׁל ר"ח מְכַפֵּר עַל טָהוֹר שֶׁאָכַל אֶת הַטָּמֵא וְשֶׁל ר"ה עַל אֵין בּוֹ יְדִיעָה בַּתְּחִלָּה וּבַסּוֹף (בפ"י כָּתוּב אִיפְכָּא וְהוּא ט"ס) וְלָכֵן הֶוְצְרְכוּ לְהַקְרִיב שְׁנֵיהֶם.

אֲבָל לִשְׁאָר תַּנָּאֵי דְּפָסְקִינַן כְּוָותַיְיהוּ דְּכָל הַשְּׁעִירִים כַּפָּרָתָן שָׁוָה עַל טֻומְאַת מִקְדָּשׁ וְקָדָשָׁיו לֹא הֻזְצְרְכוּ שְׁנֵיהֶם וְגַם מִפְּנֵי טֻומְאָה שֶׁאֵירַע בֵּין זֶה לָזֶה לֹא הֻזְצְרְכוּ להפ"י מִפְּנֵי שֶׁהָיָה אֶפְשָׁר לְהַקְרִיב הָאֶחָד סָמוּךְ לְתָמִיד שֶׁל בֵּין הָעַרְבַּיִם ולהט"א מִדְּלָא גַּלִי קְרָא שֶׁיַּקְרִיב שְׁנֵיהֶם ע"ש.

וּתְמַהֲנִי עַל שְׁנֵי הַמְּאוֹרוֹת הַגְּדוֹלִים שבמכ"ה נֶעֱלָם מֵהֶם הַיְרוּשַׁלְמִי פ"ק דְּשְׁבוּעוֹת דְּמַיְיתֵי בָּרַיְיתָא שְׁנֵי כַּבְשֵׁי עֲצֶרֶת וּשְׁנֵי שְׂעִירֵי ר"ה אִם כִּיפֵּר הָרִאשׁוֹן עַל מַה שֵּׁנִי מְכַפֵּר עַל טֻומְאָה שֶׁאֵירַע בֵּין זֶה לָזֶה וּפָרִיךְ הֲלֹא ר"ש הִיא ור"ש חוֹלֵק כַּפָּרוֹת פי' ל"ל לר"ש טַעַם זֶה תֵּיפּוֹק לֵיהּ דבלא"ה צָרִיךְ שְׁנֵיהֶם כֵּינָן דְּכַפָּרָתָן חֲלוּקָה ע"ש.

וּבְפֵירוּשׁ פְּנֵי מֹשֶׁה שֶׁנִּרְאֶה שֶׁיְּסַלֵּק בְּקֻושְׁיָא ועכ"פ נִרְאֶה מִשָּׁם שלכ"ע הִקְרִיבוּ ב' שְׂעִירִים שֶׁכֵּן מַקְשֶׁה שָׁם לָמָּ"ד שֶׁאֵין מַזְכִּירִין ר"ח בר"ה ר' יוֹסִי בָּעֵי מֵעַתָּה שְׁנֵי שְׂעִירֵי ר"ה מְשׁוּם ר"ח בָּאִין וְתֵימַר שֶׁאֵין צָרִיךְ לְהַזְכִּיר ר"ח הֲרֵי שֶׁפְּשִׁיטָא לְהַיְרוּשַׁלְמִי שלכ"ע הִקְרִיבוּ ב' שְׂעִירִים בר"ה וְגַם פְּשִׁיטָא לֵיהּ שֶׁשַּׁיָּיךְ מְשׁוּם טֻומְאָה שֶׁאֵירַע בֵּין זֶה לָזֶה לכ"ע אֶלָּא שֶׁהַקֻּשְׁיָה דלר"ש ל"צ לְטַעַם זֶה וּדְלֹא כהפ"י והט"א.

שׁוּב מָצָאתִי בְּבִרְכֵּי יוֹסֵף (ה' ר"ה) שֶׁעָמַד כְּבָר עַל מַהַיְרוּשַׁלְמִי זֶה: שָׁם דַּף ט' ע"א בגמ' לְאַפּוּקֵי מדר' יְהוּדָה: הָרַמְבַּ"ם ה' שְׁמִיטָּה (פ"י ה"ז) כָּתַב שְׁנַת יוֹבֵל אֵינוֹ עוֹלֶה מִמִּנְיַן יְמֵי הַשָּׁבוּעַ אֶלָּא שְׁנַת מ"ט שְׁמִיטָּה וּשְׁנַת חֲמִשִּׁים יוֹבֵל וּשְׁנַת נ"א תְּחִלַּת שֵׁשׁ שָׁנִים שֶׁל שָׁבוּעַ.

וְכֵן בְּכָל יוֹבֵל וְיוֹבֵל עכ"ל. הֲרֵי שֶׁפָּסַק כְּרַבָּנָן דר' יְהוּדָה וְקָשֶׁה הֲרֵי הַתּוֹסָ' בִּשְׁמַעְתִּין הוֹכִיחוּ דַּהֲלָכָה כר' יְהוּדָה.

הִנֵּה אֱמֶת שֶׁמַּה שֶׁהוֹכִיחוּ כֵּן מִסּוּגְיָא דע"ז (דַּף ט') אֵין קֻושְׁיָא עַל הָרַמְבַּ"ם שֶׁכְּבָר כ' הָרָאָבָ"ד ה' שְׁמִיטָּה (פ"י) שֶׁיֵּשׁ לְפָרֵשׁ סֻוגְיָא דְּשָׁם דְּלָא כר' יְהוּדָה וְכֵן מִמַּה שֶׁהוֹכִיחוּ הַתּוֹסָ' דַּהֲלָכָה כר' יְהוּדָה מדר' יוֹסִי דְּנִימּוּקוֹ עִמּוֹ סָבַר כר' יִשְׁמָעֵאל מִדְּקָאָמַר בְּקִדּוּשִׁין (דַּף מ') יוֹבֵל בִּתְחִלָּתוֹ מְשַׁמֵּט וּבָעֲרָכִין (דַּף כ"ח) מוּכָח דְּמַאן דְּקָאָמַר הָכִי ס"ל כר' יִשְׁמָעֵאל גַּם מִזֶּה אֵין קֻושְׁיָא עַל הָרַמְבַּ"ם דְּרַשׁ"י בְּקִדּוּשִׁין שֵׁם פי' עַל יוֹבֵל בִּתְחִלָּתוֹ מְשַׁמֵּט דביוה"כ מְשַׁמֵּט וְהוּא כְּרַבָּנָן דר' יִשְׁמָעֵאל ע"ש.

וְנִרְאֶה דְּרַשׁ"י ס"ל דְּאֵין רְאָיָה מֵהָא דַּעֲרָכִין דְּדַוְקָא שָׁם דְּקָאָמַר אֶחָד יוֹבֵל וְאֶחָד שְׁבִיעִית מְשַׁמְּטִין כְּאֶחָד מוֹכִיחַ שַׁפִּיר דכר' יִשְׁמָעֵאל ס"ל דאל"כ לֹא מְשַׁמְּטִין כְּאֶחָד כֵּינָן דְּאִיכָּא עֲשָׂרָה יָמִים בֵּין סוֹף שְׁמִיטָּה לִתְחִלַּת יוֹבֵל.

אֲבָל בְּקִדּוּשִׁין דְּלָא קָאָמַר רַק שֶׁמִּתְחִלָּתוֹ מְשַׁמֵּט שַׁפִּיר יֵשׁ לְפָרֵשׁ דְּעַל יוה"כ קָאָמַר וּלְאַפּוּקֵי שְׁמִיטָּה שֶׁלֹּא מְשַׁמֵּט רַק בְּסוֹף הַשָּׁנָה וְכֵינָן דְּרַשׁ"י מְפָרֵשׁ ר' יוֹסִי שָׁם דִּכְרַבָּנָן ס"ל שַׁפִּיר י"ל דְּגַם הָרַמְבַּ"ם מְפָרֵשׁ כֵּן וא"כ אֵין רְאָיָה מִזֶּה דַּהֲלָכָה כְּרַבִּי יְהוּדָה.

אֲבָל מִשְּׁאָר רְאָיוֹת שֶׁהֵבִיאוּ הַתּוֹסָ' קָשֶׁה עַל הָרַמְבַּ"ם כֵּינָן דַּהֲלָכָה כר' יִשְׁמָעֵאל בְּנוֹ שֶׁל ר' יב"ב מִדְּסָתַם הַתַּנָּא כְּוָותֵי' וְעוֹד כֵּינָן דקיי"ל בְּכָל דְּוֹכְתֵי דְּמַקְדְּשִׁין חֲדָשִׁים וּמַהַאי טַעְמָא פָּסַק הָרַמְבַּ"ם כר' יִשְׁמָעֵאל בְּנוֹ שֶׁל ריב"ב שָׁם (פ"י ה' י"ד) וּכְמוֹ שֶׁהוֹכִיחַ מִדְּבָרָיו הַמַּשְׁנֶה לַמֶּלֶךְ ה' עֲרָכִין (פ"ד) וַהֲרֵי ר' יִשְׁמָעֵאל ע"כ ס"ל כת"ק דְּתַנְיָא אִידָךְ דְּמוּקֵי מַיְעוּטָא דְּיוֹבֵל הֵיא שֶׁאֵין שְׁנַת נ"א מִתְקַדֶּשֶׁת עַד יוה"כ וְרַק רַבָּנָן דְּפְלִיגִי עַל ר' יִשְׁמָעֵאל וס"ל דְּאֵין הַשָּׁנָה מִתְקַדֶּשֶׁת מִתְּחִלָּתָהּ לָא צְרִיכִי קְרָא לְמַעֵט שֶׁאֵין מִתְקַדֶּשֶׁת בְּסוֹפָהּ וְלָכֵן

מוּקִי לֵיהּ לְמַעֵט שֶׁאֵין מוֹנִין שְׁנַת נ"א וּלְאַפּוֹקֵי מר' יְהוּדָה וְכֵינָן דַּהֲלָכָה כר' יִשְׁמָעֵאל ע"כ ג"כ הֲלָכָה כר' יְהוּדָה כֵּינָן דִּפְשָׁטָא דִּקְרָא כְּוָותֵי' וְלֵית לָן מִיעוּטָא נָגֶד פְּשָׁטָא דִּקְרָא וְזֶהוּ רְאָיַת הַתּוֹסָ' דַּהֲלָכָה כר' יְהוּדָה (וּתְמַהֲנִי עַל הפ"י שֶׁהִנִּיחַ דִּבְרֵיהֶם בצ"ע ע"י גֵּוְסְחָא מֻוְטַעַת שֶׁהָיָה לְפָנָיו בְּתוֹסָ'.

ולענ"ד דִּבְרֵיהֶם בְּרוּרִים וּרְאִיתֶם חֲזָקָה ע"פ מַה שֶּׁבֵּיאַרְנוּ) וא"כ קָשֶׁה עַל הָרַמְבַּ"ם כֵּינָן דְּפָסַק כר' יִשְׁמָעֵאל א"כ צָרִיךְ קְרָא דְּיוֹבֵל הִיא שֶׁאֵין מִתְקַדֶּשֶׁת בְּסוֹפָהּ וא"כ לֵיכָּא מִיעוּטָא לְאֵין אַתָּה מְקַדֵּשׁ שְׁנַת חֲמִשִּׁים וְאַחַת וְאֵיךְ פָּסַק דְּלָא כר' יְהוּדָה.

ונלע"ד לְיַשֵּׁב שִׁיטַת הָרַמְבַּ"ם דִּלְפִי הַמְבֹאָר בְּסֻוגְיַין לָא מַצְרִיכִין קְרָא דְּיוֹבֵל הִיא לת"ק לְמַעֵט שֶׁאֵין מִתְקַדֶּשֶׁת בְּסוֹפָהּ אֶלָּא כֵּינָן דְּמוֹסִיפִין מֵחוֹל עַל הַקּוֹדֶשׁ כְּמוֹ שֶׁאָמַר וְאַל תִּתְמַהּ שֶׁהֲרֵי מוֹסִיפִים מֵחוֹל עַל הַקּוֹדֶשׁ וּדְמוֹסִיפִין מֵחוֹל עַל הַקּוֹדֶשׁ יָלְפִינַן לר"ע מֵחָרִישׁ וְקָצִיר תִּשְׁבֹּות וּלְרַבִּי יִשְׁמָעֵאל דְּמוֹקֵי הַאי קְרָא לְקָצִירַת הָעוֹמֶר דְּדוֹחָה שַׁבָּת יָלִיף תוס' מִנִּזְעָנִיתָם אֶת נַפְשׁוֹתֵיכֶם ור"ע מוּקִי הַהוּ קְרָא לְדָתָנֵי חַיָּיא ב"ר שֶׁמִּצָּוָה לֶאֱכֹול בַּתְּשִׁיעִי ור' יִשְׁמָעֵאל לֵית לֵיהּ הַהוּ דְּרָשָׁה כְּמוֹ שכ' הַתּוֹסָ' ולפ"ז מַאן דְּאִית לֵיהּ כר' יִשְׁמָעֵאל דְּקָצִירַת הָעוֹמֶר דּוֹחָה שַׁבָּת וְאִית לֵיהּ נָמֵי שְׁמִצָּוָה לֶאֱכֹול בַּתְּשִׁיעִי לֵית לֵיהּ קְרָא דְּמִצָּוָה לְהוֹסִיף מֵחוֹל עַל הַקּוֹדֶשׁ וְלָכֵן אֲפִילּוּ ס"ל כר"י בְּנוֹ שֶׁל ריב"ב שֶׁהַשָּׁנָה מִתְקַדֶּשֶׁת בִּתְחִלָּתָהּ מכ"מ ל"צ קְרָא דְּיוֹבֵל הוּא שֶׁאֵין מִתְקַדֶּשֶׁת בְּסוֹפָהּ וּמִמֵּילָא מְיֻוָּתֵר לְדָרָשַׁת רַבָּנָן דְּאִי אַתָּה מוֹנֶה חֲמִשִּׁים וְאַחַת וּדְלָא כר' יְהוּדָה וְלָכֵן רַק הַתּוֹסָ' שס"ל לַהֲלָכָה דְּמוֹסִיפִים מֵחוֹל עַל הַקּוֹדֶשׁ כְּנִרְאֶה מִסֻּוגְיַין שֶׁפִּיר הוֹכִיחוּ מִסֻּוגְיָא דַּהֲלָכָה כר' יְהוּדָה.

אֲבָל הָרַמְבַּ"ם דְּפָסַק לַהֲלָכָה שֶׁאֵין מוֹסִיפִין מֵחוֹל עַל הַקּוֹדֶשׁ מִדְּאוֹרַיְיתָא רַק לְעִנְיַן עִינּוּי יוה"כ כְּמוֹ שכ' הָרַב הַמַּגִּיד ה' שְׁבִיתַת עָשׂוֹר (פ' א') א"כ ל"צ יוֹבֵל הִיא לְמַעֵט שֶׁאֵין מִתְקַדֶּשֶׁת בְּסוֹפָהּ אע"ג דס"ל כר"י בְּנוֹ שֶׁל ריב"ב וע"כ דְּאָתֵי יוֹבֵל הִיא כְּרַבָּנָן וּלְאַפּוקֵי מדר' יְהוּדָה וְלָכֵן פָּסַק הָרַמְבַּ"ם דְּלָא כְּוָותֵי' וְעַיֵּין לְקַמָּן מש"כ בְּתוֹסָ' שע"כ גַּם לְשִׁיטָתָם צ"ל כֵּן: שָׁם חָרִישׁ שֶׁל עֶרֶב שְׁבִיעִית: עפ"י סֻוגְיָא דמ"ק (דַּף ד') שֶׁהֵבִיאוּ גַּם הַתּוֹסָ' בְּסוּגִין ר' יִשְׁמָעֵאל יָלִיף מֵהִלְכְתָא מִדְּהִתִּיר הַכָּתוּב יָלְדָה מִכְּלָל דִּזְקֵנָה אֲסוּרָה ור"ע יָלִיף מִקְּרָא וְהִקְשָׁה הט"א כֵּינָן דלר' עֲקִיבָא דְּלֵית לֵיהּ הִלְכְתָא וְיָלִיף מִבְּחָרִישׁ וְקָצִיר תִּשְׁבֹּות וַדַּאי אֵין חִילּוּק בֵּין יָלְדָה לִזְקֵנָה כֵּינָן דְּהַפְסוּק לֹא רָמֵז חִילּוּק לָזֶה ולפ"ז קָשֶׁה דְּבַשְּׁבִיעִית (פ"א) תְּנַן ר"ע אוֹמֵר נְטִיעָה כִּשְׁמָהּ וּמַה לוֹ לר"ע אִם נְטִיעָה הִיא אוֹ לֹא וְהִנִּיחַ בְּקֻוּשְׁיָא.

וְכֵן הִקְשָׁה גַּם הפ"י. ולענ"ד י"ל דבלא"ה קָשֶׁה אַמַּה דְּפָרִיךְ במ"ק (שָׁם) עַל מַה דְּאָמַר רנב"י דר"ע ג"כ אִית לֵיהּ הִלְכְתָא לְמִישְׁרֵי יָלְדָה וּקְרָא לְמֵיסַר זְקֵנָה וְכֵינָן דְּהִלְכְתָא לְמִישְׁרֵי יַלְדָה לָאו מִמֵּילָא זְקֵנָה אֲסוּרָה ע"ש.

הֲרֵי לְפִי מַה שֶּׁכָּתְבוּ הַתּוֹסָ' שָׁם (דַּף ג' ע"ב) ד"ה יָכוֹל דאע"ג דִּבְחָרִישׁ וּבְקָצִיר אֵינוֹ אֶלָּא עֲשֵׂה מ"מ לָקֵי עַל תּוֹסֶפֶת דְּגַלִּי קְרָא בָּזֶה דִּשְׁבִיעִית עִם לָאוְין שֶׁבּוֹ מַתְחֶלֶת קוֹדֶם שְׁנַת שְׁבִיעִית ע"ש. וא"כ מַה מַקְשֶׁה לר"ע קְרָא לִזְקֵנָה ל"ל דִּילְמָא צָרִיךְ קְרָא לְמַלְקוּת דְּאִי לָא אָתֵי רַק מֵהִלְכְתָא אֵין לוֹקִין עָלָיו דְּעַל הִלְכְתָא אֵין לוֹקִין כִּדְאָמְרִינַן בְּכוֹרוֹת (דַּף י"ד) ועי' בָּרִיטָב"א רפ"ג דְּמַכּוֹת שֶׁהִקְשָׁה מִטַּעַם זֶה אֵיךְ לוֹקִין אַטְרִיפוֹת כֵּינָן דְּמֵהִלְכְתָא אָתֵי וְתֵירֵץ דַּהֲלָכָה לָא גַּלִּי רַק שֶׁכָּל י"ח טְרֵיפוֹת הֵם בִּכְלַל לָאו דְּטְרֵיפָה לֹא תֹאכְלוּ וְזֶה לֹא שַׁיָּיךְ כָּאן אִם לֹא צָרִיךְ קְרָא כְּלָל אַתּוֹסֶפֶת וְלָא אָתֵי רַק מֵהִלְכְתָא וצ"ל דְּהַמַּקְשָׁן בָּאֱמֶת

לָא הָוֵי ס"ל דְּמַה דְּקָאָמַר הַבָּרַיְיתָא לְעֵיל יָכוֹל יִלְקֶה עַל תּוֹסֶפֶת דְּמַלְקוּת מַמָּשׁ קָאָמַר אֶלָּא מַכּוֹת מַרְדּוּת מִדְּרַבָּנָן וכמ"ש הָרִיטְבָ"א שָׁם בְּשֵׁם רַשְׁ"י.

אֲבָל לְפִי הַמַּסְקָנָא י"ל דר"ע ס"ל דְּלוֹקִין עַל הַתּוֹסָפוֹ' וְלָכֵן אע"ג דס"ל ג"כ הִלְכְתָא מ"מ צָרִיךְ קְרָא דִּבְחָרִישׁ לִלְקוֹת עָלָיו וְלָכֵן שַׁפִּיר ס"ל ר"ע ג"כ הִלְכְתָא דְּעֶשֶׂר נְטִיעוֹת. ועי' בפ"י שכ' בְּיִישׁוּב קַוּשְׁיַית הַתּוֹסָ' ד"ה שֶׁהַרֵי כְּבָר נֶאֱמַר שֶׁהִקְשׁוּ לָמֶ"ד חוֹרֵשׁ בִּשְׁבִיעִית אֵינוֹ לוֹקֶה דִּילְמָא אִצְטְרִיךְ קְרָא דִּבְחָרִישׁ לֶאֱסוֹר חֲרִישָׁה בַּשְּׁבִיעִית די"ל עפ"י מַסְקָנַת גְּמָרָא דמ"ק דְּגַם ר"ע ס"ל הִלְכְתָא לִזְמַן שבהמ"ק קַיָּים וַאֲפִילּוּ הָכִי צָרִיךְ קְרָא לִזְמַן שֶׁאֵין בהמ"ק קַיָּים ע"ש.

ולפ"ז ג"כ מְיֻישָּׁב קַוּשְׁיָתוֹ וְקַוּשְׁיַית הט"א דְּגַם ר"ע מְחַלֵּק בֵּין נְטִיעָה לְיַלְדָּה ואע"ג דְּאַכַּתִּי לְפִי המ"ד דְּגְמָרָא יְקֻשֶׁה מֵהָא דר"ע אוֹמֵר נְטִיעָה כִּשְׁמָהּ מ"מ י"ל דבלא"ה פָּרִיךְ שַׁפִּיר. אָמְנָם לענ"ד בלא"ה י"ל עוֹד בְּזֶה וַדַּאי דאע"ג דלר"ע קְרָא כְּתִיב לְתוֹסֶפֶת שְׁבִיעִית מכ"מ מוֹדֶה דְּנִמְסַר הִלְכְתָא לְשִׁיעוּר תּוֹסָפוֹ' דאל"כ מנ"ל דְּשִׁיעוּר תּוֹסֶפֶת שְׁלֹשִׁים יוֹם כְּדְאָמְרִינַן במ"ק (דַּף ג') דִּילְמָא פָּחוֹת אוֹ יוֹתֵר אע"כ דְּזֶה בִּכְלַל שִׁיעוּרִין שֶׁנִּמְסְרוּ לְמֹשֶׁה מִסִּינַי וא"כ י"ל דְּנִמְסַר ג"כ הַשִּׁיעוּר דִּבְיַלְדָּה עֶשֶׂר לְבֵית סְאָה וּבְזַקְנָה ג' לְבֵית סְאָה ומ"מ כְּתִיב קְרָא לִלְקוֹת עַל הַתּוֹסָפוֹ' כְּמוֹ שֶׁכָּתַבְתִּי דְּאִי מֵהִלְכְתָא לְבַד אָתֵי אֵין לוֹקִין: שֵׁם הַיּוֹצֵא לְמוֹצָאֵי שְׁבִיעִית: הפ"י הִקְשָׁה מנ"ל דְּאָתֵי קְרָא לְתוֹסֶפֶת שְׁבִיעִית וְיָלְפִינַן שַׁבָּת מִינֵּיהּ דִּילְמָא אָתֵי לְתוֹסֶפֶ' שַׁבָּת ולענ"ד א"א לוֹמַר כֵּן דְּאֵיךְ מְרַוְּחָא תוס' שַׁבָּת מֵחָרִישׁ וְקָצִיר וְיוֹתֵר הָוֵי מָצִינוּ לְיָלִיף כֵּן מִבְּיוֹם הַשְּׁבִיעִי תִּשְׁבּוֹת דִּמְיַוְּתָר דְּכַמָּה עֲשֵׂה כְּתִיבִי בְּשַׁבָּת וְלֹא צָרִיךְ לָזֶה סִיָּפָא דְּקְרָא דְּחָרִישׁ וּבְקָצִיר תִּשְׁבּוֹת: שָׁם ת"ל מֵעֶרֶב עַד עֶרֶב: קָשֶׁה לר"ע דְּיָלִיף תּוֹסֶפֶת בְּכָל מָקוֹם מִבַּחָרִישׁ וּבְקָצִיר וּלְכָךְ מְפָרֵשׁ הַגְּמָרָא כֵּיוָן דל"צ וַעֲנִיתֶם לְתוֹסֶפֶ' מוּקִי לְדָרָשָׁה דַּקָּיָא בַּר רַב דְּהַתִּינַח קְרָא דְּתוֹסְפ' שֶׁלְּפָנָיו אֲבָל הַהּ דְּמֵעֶרֶב עַד עֶרֶב דָּרִישׁ ר"י מִינֵּיהּ תּוֹסֶפֶת שֶׁלְּאַחֲרָיו מַאי דָּרִישׁ בֵּיהּ כֵּיוָן דִּלְדִידֵיהּ אָתֵי מִבְּקָצִיר וי"ל דִּלְקַמָּן (דַּף כ') יָלִיף ר' יוֹחָנָן מִקְּרָא דְּמֵעֶרֶב עַד עֶרֶב שֶׁיִּהְיֶה לַיְלָה וְיוֹם מִן הֶחָדָשׁ וא"כ לֹא מְיַוְּתָר קְרָא דְּצָרִיךְ לְהָכִי.

ומ"מ יָלִיף רַבִּי יִשְׁמָעֵאל שַׁפִּיר מִינֵּיהּ תּוֹסֶפֶת עִינּוּי כֵּיוָן דִּכְתִיב עַד עֶרֶב וס"ל עַד בְּכָלָל. אֲבָל מ"מ לר"ע אֵין כָּאן יִתּוּר.

אָמְנָם אִיפְּכָא קָשֶׁה כֵּיוָן דִּכְתִיב עַד עֶרֶב א"כ לָמָּה לֵיהּ לר"ע קְרָא דִּבְקָצִיר לְתוֹסֶפֶ' תִּיפּוֹק לֵיהּ מֵעַד עֶרֶב. וי"ל עפ"י מַה שֶּׁכָּתְבוּ הַתּוֹסָ' ד"ה שֶׁהַרֵי שֶׁהִקְשׁוּ לָמֶ"ד חוֹרֵשׁ בִּשְׁבִיעִית לָא לָקֵי מנ"ל לר"ע לְמֵילַף מִבְּחָרִישׁ תּוֹסֶפֶת לְפָנָיו דִּילְמָא צָרִיךְ קְרָא לֶאֱסוֹר חֲרִישָׁה בַּשְּׁבִיעִית.

וְתֵירְצוּ דְּעִיקַּר דְּרָשָׁה מִבְּקָצִיר וּמִדְּקָצִירָה לִדְרָשָׁה דְּתוֹסֶפֶת חֲרִישָׁה נָמֵי לְתוֹסֶפֶת וְלָכֵן אי לָא הָוֵי כְּתִיב בְּקָצִיר גַּם בְּחָרִישׁ לָא הָוֵי דָּרְשִׁינַן לְתוֹסֶפֶת וְלָא הָוֵי יָדְעִינַן תּוֹסֶפֶת שֶׁלְּפָנָיו אָכֵן הַתִּינַח לָמֶ"ד חוֹרֵשׁ בַּשְּׁבִיעִית אֵינוֹ לוֹקֶה אֲבָל לָמֶ"ד לוֹקֶה דל"צ קְרָא בְּחָרִישׁ לַחֲרִישָׁה בַּשְּׁבִיעִית וע"כ הָוֵי מוֹקְמִינַן לְתוֹסֶפֶת שֶׁלְּפָנָיו גַּם אי לָא הָוֵי כְּתִיב בְּקָצִיר אַכַּתִּי קָשֶׁה ל"ל בְּקָצִיר לר"ע לְתוֹסֶפ' תִּיפּוֹק לֵיהּ מֵעַד עֶרֶב וְיֵשׁ לוֹמַר דְּלִפְי מַה שֶּׁכָּתְבוּ הַתּוֹסָפוֹת במ"ק (דַּף ג' ע"ב) ד"ה ר"א המ"ד דְּחוֹרֵשׁ בַּשְּׁבִיעִית אֵינוֹ לוֹקֶה הוּא ר"א וְכֵיוָן דִּפְלִיגִי בָּזֶה ר"א וְרַבִּי יוֹחָנָן א"כ המ"ד דְּחוֹרֵשׁ בַּשְּׁבִיעִית לוֹקֶה הוּא ר' יוֹחָנָן ולר"י

לְשִׁיטָתוֹ לֹא קָשָׁה קוּשְׁיָתְנוּ שֶׁהָרֵי מַה דְּיָלִיף תַּנָּא דְּבָרַיְיתָא מֵעַד עֶרֶב תּוֹסְפ' בִּיצִיאָתוֹ הַיְינוּ מִשּׁוּם דס"ל דְּעַד וְעַד בִּכְלָל כמ"ש רַשְׁ"י וּבָעֲרָכִין (דַּף י"ח) פְּלִיגִי תַּנָּאֵי בְּהָכִי אִי אָמְרִינַן עַד וְעַד בַּכְּלָל אוֹ לֹא וּלְפִי הַמְבוֹאָר בִּמְנָחוֹת (דַּף ס"ח) ס"ל לר' יוֹחָנָן הֵאִיר הַמְזָרָח מַתִּיר וּמְבוֹאָר שָׁם דס"ל עַד וְלֹא עַד בִּכְלָל וא"כ פְּשִׁיטָא דְּנִיחָא לֵיהּ לְאוֹקְמָא גַּם דַּעַת ר"ע כֵּן דְּכֻלְּהוּ סְתָמָא אַלִּיבָּי' וְלָכֵן לר' יוֹחָנָן אַלִּיבָּא דר"ע לְיכָּא לְמֵילַף מֵעַד עֶרֶב תּוֹסֶפֶת בִּיצִיאָתוֹ וְלָכֵן צָרִיךְ לָזֶה קְרָא דִּבְקָצִיר גַּם לר' יוֹחָנָן דס"ל חוֹרֵשׁ בַּשְּׁבִיעִית לוֹקֶה וְרַק לְתוֹסֶפֶת שֶׁלְּפָנָיו דְּאָתֵי מִבְּחָרִישׁ ל"צ קְרָא דְּוַעֲנִיתֶם וְלָכֵן מְפָרֵשׁ הַשַּׁ"ס דְּמוּקֵי לְדָחֲיָיא ב"ר: שָׁם יָכוֹל בְּתִשְׁעָה: כ' הָרִיטְבָ"א וא"ת הַאֵיךְ אֶפְשָׁר לוֹמַר בט' דַּוְקָא עַד דְּאִיצְטָרֵךְ בְּעֶרֶב וַהֲלֹא הַכָּתוּב צִוָּהַ וְאוֹמֵר בֶּעָשׂוֹר לַחוֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי הַזֶּה יוה"כ הוּא וצ"ל דְּאִי מֵהָעֶרֶב ה"א דְּבְעָשׂוֹר הָוֵי יוה"כ אֲבָל הָעִינּוּי אֵינוֹ בּוֹ אֶלָּא בט' כְּדִכְתִיב הָכָא בט' לַחוֹדֶשׁ עכ"ל.

וּתְמֵהֲנִי הָאֵיךְ ה"א לוֹמַר כֵּן שֶׁהָרֵי כְּתִיב בֶּעָשׂוֹר לַחוֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי תְּעַנּוּ אֶת נַפְשׁוֹתֵיכֶם. וְלָכֵן נלענ"ד דְּהָכִי קָאָמַר יָכוֹל בְּתִשְׁעָה מְצַוָּה הַכָּתוּב ג"כ עִינּוּי ת"ל בְּעֶרֶב לֹא יִתְעַנּוּ אֶלָּא בְּעֶרֶב אִי בְּעֶרֶב ה"א מִשֶּׁתֶּחְשַׁךְ יַתְחִילוּ לְהִתְעַנּוֹת ת"ל בְּתִשְׁעָה וּמִשֶּׁתֶּחְשַׁךְ כְּבָר עָבַר הַתִּשְׁעָה הָא כֵּיצַד יַתְחִיל וְיִתְעַנֶּה מִבְּעוֹד יוֹם וּבָזֶה מְקַיֵּים בְּתִשְׁעָה וּבְעֶרֶב: שָׁם יָכוֹל מִשֶּׁתֶּחְשַׁךְ ת"ל בְּתִשְׁעָה: בַּבְּרָכוֹת (דַּף ח') הִקְשׁוּ הַתּוֹסְ' הֲרֵי בַּכָּתוּב כְּתִיב ג"כ בְּאַרְבָּעָה עָשָׂר לַחוֹדֶשׁ בָּעֶרֶב תֹּאכְלוּ מַצּוֹת וְשָׁם פְּשִׁיטָא דְּהַהוּא בְּעֶרֶב קָאֵי עַל הָעֶרֶב שֶׁאַחַר י"ד וְלָמָּה לֹא נִפְרֹשׁ גַּם הָכָא הַהוּא בְּעֶרֶב שֶׁלְּאַחַר תִּשְׁעָה ולענ"ד י"ל דְּשָׁאנֵי הָכָא דִּבְעֶרֶב מְיֻוָּתָר כֵּינָן דִּכְתִיב בָּעֶרֶב מֵעֶרֶב עַד עֶרֶב א"כ הו"ל לְמִכְתַּב בְּתִשְׁעָה לַחוֹדֶשׁ מֵעֶרֶב עַד עֶרֶב אוֹ בְּתִשְׁעָה לַחוֹדֶשׁ בְּעֶרֶב עַד עֶרֶב וְאָז הָיָה דּוֹמֶה לְבַעֶרֶב תֹּאכְלוּ מַצּוֹת אָכֵן הַשְׁתָּא דִּכְתִיב בְּעֶרֶב וְגַם מֵעֶרֶב מַשְׁמַע דְּצִוָּה הַכָּתוּב וְעִנִּיתֶם אֶת נַפְשׁוֹתֵיכֶם בְּתִשְׁעָה וְגַם בָּעֶרֶב וְלָכֵן דָּרַשׁ לר"י מִנַּיִן שֶׁמּוֹסִיפִים מֵחוֹל עַל הַקּוֹדֶשׁ ולר"ע לֶאֱכוֹל בְּתִשְׁעָה: שָׁם כָּל הָאוֹכֵל וְשׁוֹתֶה בְּתִשְׁיעִי: הצל"ח בְּבְרָכוֹת דְּקָדֵק דְּלָמָּה אָמְרָה הַתּוֹרָה בִּלְשׁוֹן עִינּוּי וְלֹא נִכְתַּב הַצִּיווּי בִּלְשׁוֹן אֲכִילָה כְּמוֹ בִּשְׁאָר מִקּוֹמוֹת שֶׁצִּוָּה הַכָּתוּב אֲכִילָה.

וְעוֹד דְּקָדֵק עַל לְשׁוֹן הַבָּרַיְיתָא כְּאִלּוּ הִתְעַנָּה תִּשְׁיעִי וַעֲשִׂירִי דְּהַהִּ וַעֲשִׂירִי מְיֻוָּתָר. ולענ"ד י"ל דְּהוֹרָה לָנוּ הַכָּתוּב שֶׁתַּכְלִית מִצְוַת אֲכִילָה בַּתְּשִׁיעִי אֵינוֹ עוֹנֶג וְשִׂמְחָה כְּמוֹ בַּאֲכִילַת שַׁבָּת ויו"ט אֶלָּא תַּכְלִית הוּא עִינּוּי לִתְשׁוּבָה וּלְכַפֵּר כְּמוֹ עִינּוּי הַצּוֹם בָּעֲשִׂירִי וְהַיְינוּ שֶׁבָּרָא הקב"ה לָאָדָם גּוּף וְרוּחַ וְנָתַן לְכָל אֶחָד חֵקוֹ בַּאֲשֶׁר הֵם מִתְנַגְּדִים שֶׁתַּאֲוַת הַגּוּף הוּא אֲכִילָה וּשְׁתָיָ' וְתַעֲנוּגֵי העוה"ז וְתַאֲוַת הָרוּחַ הַיְינוּ שֶׁהוּא נִשְׁמַת אָדָם הִיא רוּחָנִי בִּלְבַד וּלְתַעֵב כָּל תַּעֲנוּגֵי הַגּוּף והקב"ה חֵפֶץ שֶׁבַּל יֶוְגְרַע מִכָּל אֶחָד מֵחֶלְקֵי הָאָדָם חֵקוֹ וּמַחְסוֹרוֹ וְלָכֵן כְּמוֹ שֶׁנִּקְרָא חוֹטֵא מִי שֶׁנֶּהֱנָה מעוה"ז יוֹתֵר מִמַּה שֶׁהַתּוֹרָה לוֹ הַתּוֹרָה כְּמוֹ כֵן נִקְרָא חוֹטֵא ג"כ מִי שֶׁמְּצַעֵר אֶת הַגּוּף וּמוֹנֵעַ מִמֶּנּוּ מַה שֶׁהַתּוֹרָה לוֹ הַתּוֹרָה יוֹתֵר מִדַּי כְּמוֹ שֶׁדָּרְשׁוּ רז"ל שֶׁהַנָּזִיר נִקְרָא חוֹטֵא עַל שֶׁצִּיעֵר עַצְמוֹ מִן הַיַּיִן מַמַּה דִּכְתִיב וְכִפֶּר עָלָיו מֵאֲשֶׁר חָטָא עַל הַנָּפֶשׁ.

וְכֵן אָמְרוּ הַיּוֹשֵׁב בְּתַעֲנִית בְּלֹא תַכְלִית תְּשׁוּבָה נִקְרָא חוֹטֵא וּבַאֲשֶׁר שֶׁחוֹטֵא הָאָדָם בִּימוֹת הַשָּׁנָה גַּם נֶגֶד הַגּוּף כְּמוֹ נֶגֶד הַנְּשָׁמָה צִוָּה הקב"ה גַּם לְמַה שֶׁחָטָא הָאָדָם נֶגֶד הַגּוּף עִינּוּי בַּתְּשִׁיעִי לְכַפָּרָה הַמִּתְנַגֵּד נֶגֶד הַנְּשָׁמָה כְּמוֹ שֶׁצִּוָּה עִינּוּי בָּעֲשִׂירִי לְכַפָּרָה הַמִּתְנַגֵּד נֶגֶד הַגּוּף דְּהַיְינוּ בַּתְּשִׁיעִי בְּהַרְבּוֹת אֲכִילָה וּשְׁתִיָּה כְּמוֹ שֶׁכָּתַב רַשְׁ"י כָּל דְּמַפִּישׁ בַּאֲכִילָה וּשְׁתִיָּה טְפֵי

עָדִיף וּבָעֲשִׂירִי בְּעִנְיוּי צוֹם וְלַחְשׁוֹךְ מֵהַגּוּף כָּל מִינֵי תַּעֲנוּגִים וְלָכֵן כְּתִיב וְעִנִּיתֶם אֶת נַפְשֹׁתֵיכֶם נְפָשׁוֹת לְשׁוֹן רַבִּים וְהָוֵי מָצֵי לְמִיכְתַּב לְשׁוֹן יָחִיד כְּמוֹ דִּכְתִיב אִם יֵשׁ אֶת נַפְשְׁכֶם אֲבָל רָצָה הַכָּתוּב לְהוֹרוֹת לָנוּ בָּזֶה שֶׁהָעִנּוּי יִהְיֶה לִשְׁנֵי חֶלְקֵי הָאָדָם שֶׁנִּקְרָא שְׁנֵיהֶם נָפֶשׁ הַגּוּף נִקְרָא נָפֶשׁ כְּדִכְתִיב נָפֶשׁ אֲשֶׁר תִּגַּע וַאֲפִילּוּ גּוּף הַמֵּת נִקְרָא נָפֶשׁ כְּדִכְתִיב הַנּוֹגֵעַ בְּמֵת בְּנֶפֶשׁ הָאָדָם וְהָרוּחַ חַיִּים בָּאָדָם ג"כ נִקְרָא נֶפֶשׁ בְּכַמָּה מְקוֹמוֹת בַּכְּתוּבִים וַאֲפִילּוּ אֵצֶל הקב"ה מָצָאנוּ נֶפֶשׁ עַל דֶּרֶךְ בְּחִינָה זוֹ כְּדִכְתִיב נִשְׁבַּע ה' צְבָאוֹת בְּנַפְשׁוֹ דְּהַיְינוּ בְּחַיָּיו כְּמוֹ חַי אָנִי נְאֻם ה' וּבְדִין הָיָה שֶׁתִּהְיֶה הַתְּשׁוּבָה לְגוּף וּנְשָׁמָה כְּאֶחָד דְּאֵינוֹ מוֹעִיל תְּשׁוּבָה נִפְרֶדֶת כְּמוֹ שֶׁבֵּיאַרְתִּי בְּמָקוֹם אַחֵר מַה שֶּׁנֶּאֱמַר סוֹף יוֹמָא מַה מִקְוֶה מְטַהֵר אֶת הַטְּמֵאִים אַף הקב"ה מְטַהֵר אֶת יִשְׂרָאֵל שֶׁדִּימָּה טַהֲרַת הקב"ה ע"י תְּשׁוּבָה לְמִקְוֶה כְּמוֹ שֶׁבַּמִּקְוֶה צָרִיךְ לִטְבּוֹל כָּל חֶלְקֵי הַגּוּף כמ"כ בַּל יֹאמַר אָדָם הַיּוֹם אֶעֱשֶׂה תְּשׁוּבָה עַל חֵטְא זֶה וּמָחָר עַל חֵטְא אַחֵר אֶלָּא צְרִיכָה לִהְיוֹת הַתְּשׁוּבָה עַל כָּל עֲבֵירוֹת יַחַד וְלָכֵן גַּם הַתְּשׁוּבָה עַל שְׁנֵי מִינֵי חֲטָאִים נֶגֶד גּוּף וּנְשָׁמָה בְּדִין שֶׁתְּהֵא יַחַד אֲבָל זֶה בִּלְתִּי אֶפְשָׁר דְּאִם יֹאכַל וַיְצַוֵּם יַחַד בְּעֵת אֶחָד אֵין כָּאן עִנּוּי לֹא לַגּוּף וְלֹא לַנְּשָׁמָה עַל כֵּן חִלְקָהּ הַתּוֹרָה ב' מִינֵי עִנּוּיִם לְעִתּוֹת מְפֹרָדוֹת עִנּוּי הַנְּשָׁמָה לַתְּשִׁיעִי וְעִנּוּי הַגּוּף לָעֲשִׂירִי וְהַקְּדִימָה תִּיקּוּן הַנְּשָׁמָה לְתִיקּוּן הַגּוּף בַּאֲשֶׁר הוּא חֵלֶק הַמְעֻלֶּה שֶׁבָּאָדָם אָמְנָם לְמַעַן לֹא יֵחָשֵׁב זֶה כִּתְשׁוּבָה חֲלוּקָה שֶׁאֵינָהּ דּוֹמָה לְמִקְוֶה לָכֵן מַעֲלֶה עָלָיו הַכָּתוּב כְּאִלּוּ הִתְעַנָּה תְּשִׁיעִי וַעֲשִׂירִי דְּהַיְינוּ כְּאִלּוּ כָּל אֶחָד מב' מִינֵי הָעִנּוּיִם הָיָה בִּתְשִׁיעִי וַעֲשִׂירִי יַחַד וְזֶה רָמַז הַכָּתוּב בָּמָה שֶׁכְּלָלָם הַכָּתוּב יַחַד וְעִנִּיתֶם אֶת נַפְשֹׁתֵיכֶם בְּתִשְׁעָה לַחֹדֶשׁ וְגַם מֵעֶרֶב עַד עֶרֶב תִּשְׁבְּתוּ שַׁבַּתְּכֶם.

וְאַחַ"כ מָצָאתִי מִקָּצָת הַדְּבָרִים בִּשְׁלָ"ה ה' תְּשׁוּבָה: שָׁם בְּתוֹסְ' ד"ה וּלְאַפּוֹקֵי. קָאֵי כר' יִשְׁמָעֵאל: ק"ל אֵיךְ אֶפְשָׁר לְהוֹכִיחַ מִזֶּה דר' יוֹסֵי כר' יְהוּדָה ס"ל הֲרֵי בַּעֲרָכִין (דַּף י"ב) פָּרִיךְ וּשְׁנֵיָּה בְּמוֹצָאֵי שְׁבִיעִית הֵיכִי מַשְׁכַּחַתְּ לַהּ כו' וּמְשַׁנֵּי הָא מַנִּי ר' יְהוּדָה הִיא כו' וְאִיבָּעֵית אֵימָא רַבָּנַן וְכִי קָתָנֵי וְכֵן בַּשְּׁנִיָּה אַשְׁאָרָא ע"ש וַהֲרֵי מ"ד וְכֵן בַּשְּׁנִיָּה הוּא ר' יוֹסֵי דְּהוּא שָׁנָה הַבָּרַיְיתָא שָׁם וא"כ אֵיךְ מְשַׁנֵּי וְאִיבָּעֵית אֵימָא רַבָּנַן הָא ר' יוֹסֵי ע"כ לָא ס"ל כְּרַבָּנַן אֶלָּא כר' יְהוּדָה לְפִי הוֹכָחַת הַתּוֹסְ' וְלִכְאוֹרָה מִזֶּה רְאָיָה אוֹ לְשִׁיטַת רַשִׁ"י שֶׁהִזְכַּרְתִּי לְעֵיל שפי' בְּקִדּוּשִׁין מַה שֶּׁאָמַר ר"י יוֹבֵל קֹדֶשׁ מִתְּחִלָּתוֹ לֹא עַל ר"ה כר"י בְּנוֹ שֶׁל ריב"ב אֶלָּא עַל יוה"כ וא"כ ר"י כְּרַבָּנַן ס"ל וּמִמֵּילָא י"ל ג"כ דס"ל כְּרַבָּנַן דר' יְהוּדָה אוֹ כְּמוֹ שֶׁכָּתַבְתִּי לְעֵיל לְשִׁיטַת הָרַמְבַּ"ם אַפִילּוּ ס"ל כר"י בְּנוֹ שֶׁל ריב"ב מכ"מ י"ל דס"ל דְּלָא כר' יְהוּדָה מֵהַטַּעַם שֶׁבֵּיאַרְנוּ לְעֵיל לְשִׁיטַת הָרַמְבַּ"ם אֲבָל דַּעַת הַתּוֹסְ' צ"ע מִסֶּוּגְיָא דְּשָׁם: שָׁם ד"ה שֶׁהֲרֵי.

תֵּימַהּ הָא אִצְטְרִיךְ: בפ"י תֵּירֵץ עַל קוּשְׁיָא זוֹ די"ל דמ"ד חוֹרֵשׁ בַּשְּׁבִיעִית לָא לָקֵי ס"ל דר"ע ס"ל כְּמַסְקָנָא דמ"ק דְּהִלְכְתָא בִּזְמַן שבהמ"ק קַיָּים וְיָלִיף חֲרִישָׁה מִדְּאִצְטְרִיךְ לְהַתִּיר יָלְדָה. ע"ש וְלֹא הֻבְנְתִּי דא"כ הַאֵיךְ קָאָמַר ר"ע אֵינוֹ צָרִיךְ לוֹמַר חָרִישׁ שֶׁל שְׁבִיעִית שֶׁהֲרֵי כְּבָר נֶאֱמַר שָׁדְךָ לֹא תִזְרָע שֶׁהֲרֵי לֹא מִזֶּה יָלְפִינַן אֶלָּא מֵהִלְכְתָא שֶׁהִתִּיר יָלְדָה והל"ל שֶׁהֲרֵי מֵהֲלָכָה אָתֵי.

ולענ"ד י"ל בְּיִישּׁוּב קוּשְׁיָתָם דְּשָׁם במ"ק מְפָרֵשׁ טַעַם דמ"ד חוֹרֵשׁ לָקֵי דְּיָלִיף בִּכְלָל וּפְרָט וּכְלָל מִזְּרִיעָה וְאִידָּךְ דִּכְתִיבִי וְטַעַם דמ"ד אֵינוֹ לוֹקֶה מְפָרֵשׁ דא"כ כֹּל הָנֵי פְּרָטֵי ל"ל אָכֵן טַעַם זֶה לֹא שַׁיָּיךְ רַק דְּלָא נִילִיף מִלְּקוּת לַחֲרִישָׁה אֲבָל שְׁלָא נִילַף גַּם לֶאֱסוֹר חֲרִישָׁה

מִכְּלָל וּפְרָט לָזֶה לֹא שַׁיָּיךְ טַעַם דא"כ כֹּל הָנֵי פְּרָטֵי ל"ל דִּדְלְמָא כְּתִיבִי פְּרָטֵי לְמֵימַר דְּאַהֲנֵי דַּוְקָא לָקֵי אֲבָל אַאַחֲרִינֵי דְּאָתְיָא מִכְּלָל וּפְרָט לָא לָקֵי וְלָכֵן כֵּיוָן שֶׁעַל מֻחְרִישׁ וְקָצִיר תִּשְׁבּוֹת דִּכְתִיב בַּעֲשֹׂה לָא לָקֵי קָאָמַר שַׁפִּיר דְּאִיסּוּר נִילַף מְשַׁבָּת לֹא תִזְרַע: שָׁם ד"ה וְקָצִיר.

מִלֹּא תִזְרַע נָפְקָא: הפ"י הִקְשָׁה דִּדִילְמָא אַיְירֵי בְּזֹרֵעַ בְּאִיסּוּר שֶׁאָסוּר לִקְצוֹר שֶׁהֲרֵי דְּאִי לְאִיסּוּרָא כְּתַב קְרָא. וְתֵירֵץ כֵּיוָן דִּכְתִיב בִּלְשׁוֹן עֲשֹׂה הו"ל דְּאִי לְהֶתֵּירָא וְלָא כְּתַב קְרָא.

וְלֹא נלע"ד שֶׁהֲרֵי טַעַם דִּגְמָרָא דְּלָא כְּתִיב דְּאִי לְהֶתֵּירָא הוּא דְּמִסְתָּמָא לֹא רָצָה הַתּוֹרָה לְהַתִּיר דָּבָר ע"י שֶׁעָבַר עֲבֵירָה משא"כ דְּאִי לְאִיסּוּרָא וא"כ מַה לִּי אִי כְּתִיב הָאִיסּוּר בִּלְשׁוֹן עֲשֹׂה אוֹ בִּלְשׁוֹן לָאו וְעוֹד שֶׁהֲרֵי בִּיבָמוֹת (דַּף ע"ח) פָּרִיךְ וַהֲרֵי מַחֲזִיר גְּרוּשָׁתוֹ דְּאִי לְהֶתֵּירָא וְכַתְבִיהּ וּמְשַׁנֵּי הָתָם מִשּׁוּם עִיקַּר אִיסּוּרָא הוּא דְּכַתְבִיהּ הֲרֵי שֶׁקָּרָא מַה דִּכְתִיב תּוֹעֵבָה הִיא דְּאִי לְאִיסּוּרָא אַף דִּכְתִיב תּוֹעֵבָה הִיא לְתַעֵב אוֹתָהּ בִּלְשׁוֹן עֲשֹׂה.

וְעוֹד דִּלְסְבָרַת הפ"י נִילַף דִּכְתַב דְּאִי לְהֶתֵּירָא מִכָּל לָאו הַנִּיתָּק לַעֲשֹׂה כְּגוֹן לֹא תִקֹּח שָׁלַח תְּשַׁלַּח הֲרֵי שֶׁכָּתְבָה הַתּוֹרָה בִּלְשׁוֹן עֲשֹׂה שֶׁיְּשַׁלַּח הָאֵם אֲחַר שֶׁעָבַר עַל הַלָּאו דְּלָא תִקַּח וְכֵן בְּלֹא תּוֹתִירוּ וּבָאֵשׁ תִּשְׂרְפוּ אע"כ כֵּיוָן דְּלֹא לְהַתִּיר כְּתָבָהּ הָעֲשֹׂה אֶלָּא לְחִיּוּב מִצְוָה מַקְרֵי דְּאִי לְאִיסּוּרָא וא"כ ה"נ בַּעֲשֹׂה דְּתִשְׁבּוֹת.

אֲבָל לענ"ד יֵשׁ לְיַשֵּׁב מַה שֶּׁהִקְשָׁה הפ"י שֶׁהֲרֵי מַה שֶּׁאָסְרָה תּוֹרָה בָּמָה דִּכְתִיב בְּקָצִיר תִּשְׁבּוֹת אֵין זֶה שֶׁלֹּא יִקְצוֹר בַּעֲבוּר דַּת קַרְקַע בְּתוֹסֶפֶת מוֹצָאֵי שְׁבִיעִית וַדַּאי לֹא אָסוּר אֶלָּא שֶׁלֹּא יִקְצוֹר ע"מ לְאָכְלוֹ וְכִדְמוּכָח מִמַּה שֶּׁהִקְשׁוּ הַתּוֹס' בְּסָמוּךְ לפי' ר"ת וְלָכֵן כָּתְבוּ הַתּוֹס' שַׁפִּיר דְּאִי בְּנִזְרַע בַּיָּד בִּשְׁבִיעִית מְלֹא תִזְרַע נָפְקָא שֶׁהֲרֵי בְּחֻלִּין (דַּף קט"ו) יָלִיף מְלֹא תֹאכַל כָּל תּוֹעֵבָה לֶאֱסוֹר בב"ח וְכָל דְּבָרִים שֶׁנַּעֲשׂוּ ע"י אִיסּוּר אִם לֹא שֶׁיֵּשׁ הוֹכָחָה לְהַתִּיר וע"ש בַּתּוֹס' ד"ה חוֹרֵשׁ דְּאַף דִּלְרַשִּׁ"י לְפִי הַמַּסְקָנָא יָלְפִינַן הַכֹּל לְהַתִּיר מק"ו דְּשַׁבָּת דַּחֲמִירָא זֶה דַּוְקָא לְגִירְסַת רַשִּׁ"י דְּגֵרֵס כֵּן בִּגְמָרָא אֲבָל מֵהַתּוֹס' שָׁם מִמַּה שֶּׁהִקְשׁוּ ל"ל קְרָא דְּאֵלֶּה וּמַה שֶּׁהִקְשׁוּ הָאֵיךְ אָנוּ אוֹכְלִים אֵילִים כו' נִרְאֶה דְּלָא גָּרְסִי כֵּן וּלְפִי הַמַּסְקָנָא ג"כ הֵיכָא דְּלִיכָּא דְּרָשָׁה לְהַתִּיר אָסוּר כָּל דָּבָר שֶׁנִּתְהַוָּה ע"י אִיסּוּר כְּמוֹ בב"ח וְלָכֵן שַׁפִּיר כָּתְבוּ הָכָא דְּאִי בְּנִזְרַע בְּאִיסּוּר בַּשְּׁבִיעִית ל"צ קְרָא לֶאֱסוֹר הָאֲכִילָה בִּשְׁמִינִית דִּמְלֹא תִזְרַע נָפְקָא דְּכֵיוָן דְּעָבַר עַל לָאו זֶה מִמֵּילָא נֶאֱסַר מַה שֶּׁגָּדַל: שָׁם בא"ד תְּרֵי קְרָאֵי בִּסְפִיחִים ל"ל: לענ"ד י"ל דהר"ת סוֹבֵר כמ"ש הָרַשְׁבָּ"א בִּשְׁמַעְתִּין שְׁמָהּ שֶׁאָסַר הַכָּתוּב קָצִיר שֶׁל שְׁבִיעִית הַיּוֹצֵא לְמוֹצָאֵי שְׁבִיעִית לֹא הָאֲכִילָה אָסַר הַכָּתוּב דְּכֵיוָן דְּגָדַל שְׁלִישׁ בַּשְּׁבִיעִית שֶׁלֹּא מִטַּעַם תוס' אֶלָּא מִדִּין שְׁבִיעִית נֶאֱסַר וּמַה שֶּׁאָסַר הַכָּתוּב כָּאן הַיְינוּ שֶׁיִּשָּׁבְתוּת וְלֹא יַעֲשֶׂה מְלָאכָה בִּשְׁבִילוֹ שֶׁלֹּא יַעֲדוֹר וְלֹא יְנַכֵּשׁ הַשָּׂדֶה בִּשְׁבִילוֹ וְזֶה מִטַּעַם תּוֹסֶפֶת שְׁבִיעִית נֶאֱסַר ע"ש.

ולפ"ז מְתֹרָץ קֻשְׁיָתָם לר"ת דְּחַד קְרָא לֶאֱסוֹר הָאֲכִילָה וְחַד קְרָא לֶאֱסוֹר עֲבוֹדָה: שָׁם ד"ה וְקָצִיר שֶׁל שְׁבִיעִית הַיּוֹצֵא. אֲבָל ע"י שִׁינּוּי מֻתָּר: עי' בְּתוֹס' יְבָמוֹת (דַּף קכ"ב) וּמַה שֶּׁכָּתַבְתִּי בְּסִפְרִי ע"ל שָׁם: שָׁם ד"ה וְרַבִּי יִשְׁמָעֵאל.

שֶׁל אַחַר שְׁבִיעִית מנ"ל: ק"ק דא"כ לר' יִשְׁמָעֵאל לָמָּה לִי וַעֲנִיתָם בְּתִשְׁעָה לְמִדְרַשׁ לְתוֹסֶפֶת שְׁלָקְנָיו הֲרֵי זֶה יָכוֹל לִילַף מֵהִלְכְתָא דְּעָשָׂר נְטִיעוֹת. ולענ"ד שֶׁהַתּוֹס' הֵשִׁיבוּ עַל

קוּשְׁיַת ר"ת דִּבְחִנָּם דָּחֵק שֶׁאֵין לְמַדִּין ק"ו מֵהַלָּכָה אָכֵן י"ל דַּחֲדָא קוּשְׁיָא מַתְרֵצַת בַּחֲבֶרְתָּהּ דְּקוּשְׁיַת ר"ת לֹא הָיָה דְּנִילַף תּוֹסֶפֶת דְּשַׁבָּת ויו"ט ויה"כ מֵהַלְכְתָא דְּעֶשֶׂר נְטִיעוֹת דִּבְזֶה וַדַּאי י"ל דְּאֵין לְמַדִּין ק"ו מֵהַלָּכָה אֲבָל קוּשְׁיָתוֹ הָיָה דִּמְפָרֵשׁ מַה דְּפָרִיךְ ור"י מוֹסִיפִין מֵחֹול עַל הַקּוֹדֶשׁ מנ"ל וְלִכְאוֹרָה מַאי קוּשְׁיָא דִּלְמָא בֶּאֱמֶת לֵית לֵיהּ אע"כ דה"ק מנ"ל לר' יִשְׁמָעֵאל לְמֵילַף מִיּוֹתֵר דִּבְחָרִישׁ וּבַקָּצִיר קוּלָּא דְּקָצִירַת הָעוֹמֶר דּוֹחֶה שַׁבָּת דִּילְמָא אָתֵי קְרָא לְתוֹסֶפֶת כר"ע דְּאֵין לוֹמַר כֵּינָן דִּכְתִיב גַּבֵּי שַׁבָּת עָדִיף לְמֵילַף מִנֵּיהּ קְצִירַת הָעוֹמֶר דז"א דא"כ יִקְשֶׁה לר"ע מ"ט לָא דָּרַשׁ ג"כ הָכִי אע"כ דְּעָדִיף לְמִדְרַשׁ לְתוֹסֶפֶת שְׁבִיעִית וא"כ לר"י מנ"ל וע"ז הֲוָקְשָׁה לר"ת מַה קּוּשְׁיָא דִּילְמָא לר' יִשְׁמָעֵאל ע"כ לֹא צָרִיךְ לְתוֹסֶפֶת שְׁבִיעִית דְּאָתֵי מֵהַלְכְתָא וע"ז תֵּירֵץ שַׁפִּיר דְּעִיקַּר הַקּוּשְׁיָא בְּתוֹסֶפֶת שֶׁל אַחַר שְׁבִיעִית מנ"ל וְדִילְמָא ע"ז קְרָא דִּבְקָצִיר וְאֵין לוֹמַר דא"כ אַפַּתִּי בְּחָרִישׁ מְיֻוָּתָר די"ל לְפִי מַה שֶּׁכָּתְבוּ הַתּוֹסָ' לְעֵיל שֶׁהִקְשׁוּ מנ"ל לר"ע לִדְרוֹשׁ תּוֹסֶפֶת שְׁבִיעִית מֵחָרִישׁ דִּילְמָא אָתֵי לְחוֹרֵשׁ בִּשְׁבִיעִית דְּלוֹקֶה וְתֵרְצוּ מִדְּקָצִיר לְתוֹסֶפֶת גַּם חָרִישׁ לְתוֹסֶפֶת וְלָכֵן י"ל דלר' יִשְׁמָעֵאל דל"צ לְתוֹסֶפֶת דְּאָתֵי מֵהַלְכְתָא קָאֵי בֶּאֱמֶת לִלְקוֹת אַחֲרִישָׁה דְּזֶה לָא אָתֵי מֵהַלְכְתָא דְּעַל הַלְכְתָא אֵין לוֹקִין כְּמוֹ שֶׁכָּתַבְתִּי לְעֵיל לָכֵן פָּרִיךְ שַׁפִּיר לר' יִשְׁמָעֵאל מוֹסִיפִין מֵחֹול עַל הַקּוֹדֶשׁ מנ"ל דְּאִי לָא אָתֵי מִמָּקוֹם אַחֵר דִּילְמָא אָתֵי קְרָא דְּקָצִיר לְתוֹסֶפֶת דִּלְאַחֲרָיו וּבְחָרִישׁ לִלְקוֹת עַל חָרִישָׁה וּבָזֶה מְתוֹרָץ עַל ר"ת מַה שֶּׁהִקְשׁוּ הַתּוֹסָ' עָלָיו דְּאֵין דָּנִין ק"ו מֵהַלָּכָה וּמַה שֶּׁהִקְשִׁיתִי דִּלְפִי תֵּירוּצוֹ וַעֲנִיתָם ל"ל: שָׁם בא"ד דְּאֵין דָּנִין ק"ו מֵהַלָּכָה: לְעֵיל כְּבָר כָּתַבְתִּי יִישׁוּב קוּשְׁיָא זוֹ עַל ר"ת.

אָכֵן בְּלֹא זֶה י"ל עוֹד דִּלְפִי מַה דְּאָמְרִינַן במ"ק (דַּף ד') נִמְסַר גז"ש לְמֵילַף שַׁבַּת בְּרֵאשִׁית וְשַׁבָּת דִּשְׁבִיעִית מְהַדְּדֵי וְהִנֵּה אע"ג דְּרַשִּׁ"י כָּתַב בְּשַׁבָּת (דַּף קל"ב) דִּבְכָל י"ג מִדּוֹת אֵין לְמֵדִין מֵהֲלָכָה מ"מ מִדִּבְרֵי הַתּוֹסָ' בִּפְסָחִים (דַּף מ"ג) נִרְאֶה דס"ל דגז"ש יָלְפִינַן מֵהֲלָכָה שֶׁכָּתְבוּ שָׁם דְּיָלְפִינַן לִפְטוֹר נָשִׁים מִמַּצָּה מגז"ש דט"ו מֵחַג הַסֻּכּוֹת דִּפְטוּרוֹת נָשִׁים מִסֻּכָּה מֵהֲלָכָה לְמִשָּׁה מִסִּינַי ע"ש הֲרֵי דס"ל דגז"ש יָלְפִינַן מֵהֲלָכָה וי"ל דְּגַם ר"ת ס"ל כֵּן וְלָכֵן הִקְשָׁה שַׁפִּיר דִּבְשְׁבִיעִית נִילַף תּוֹסֶפֶת מֵהֲלָכָה וְשׁוּב נִילַף תּוֹסֶפֶת בְּשַׁבָּת ויו"ט ויוה"כ בגז"ש דְּשַׁבָּת מְנֵיהּ דְּכוּלְּהוּ אִיקְרִי שַׁבָּת: שָׁם ד"ה ור"ע.

וְאַמַּאי וְהָא אֲפִילּוּ וַדַּאי יוֹם: הפ"י כְּתַב וְלֹא יָדַעְנָא מַאי קַשְׁיָא לֵהּ דְּוַדַּאי יֵשׁ חִילּוּק בֵּין אִיסּוּר תּוֹסֶפֶת דְּאֵינוֹ אֶלָּא בְּאִיסּוּר עֲשֵׂה וּבֵין בהשמ"ש שֶׁהוּא סָפֵק אִיסּוּר כָּרֵת. ולע"ד הַתּוֹסָ' שַׁפִּיר קָא מַקְשֵׁי שֶׁהֲרֵי שָׁם בִּפְסָחִים לָא אַיְירֵי מֵחִיּוּב וּפָטוּר אֶלָּא שָׁנָה בַּבָּרַיְיתָא דביוה"כ סְפֵקוֹ אָסוּר ובט"ב סְפֵקוֹ מֻתָּר וְלָכֵן שַׁפִּיר הִקְשׁוּ אֲפִילּוּ הוּא וַדַּאי יוֹם מכ"מ הֲרֵי אָסוּר מְשׁוּם תּוֹסֶפֶת.

גַּם מַה שֶּׁהֵשִׁיב הפ"י עַל קוּשְׁיָתָם מפ' בְּמַה מַדְלִיקִין כֵּינָן שֶׁיֵּשׁ מ"ד דס"ל לֹא גָּזְרוּ שְׁבוּת בֵּין הַשְׁמָשׁוֹת אַף שֶׁהַאי תַּנָּא אִית לֵיהּ שְׁבוּת בהשמ"ש מ"מ י"ל דִּבְתוֹסֶפֶת לֵית לֵיהּ שְׁבוּת לענ"ד אֵינוֹ בָּרוּר דְּאַדְרַבָּה אִיפְּכָא מִסְתַּבְּרָא כֵּינָן שֶׁגָּזְרוּ שְׁבוּת ביו"ט וַאֲפִילּוּ בְּלָאו גְּרִידָא כִּדְמוֹכַח בגמ' פ"ז שֶׁגָּזְרוּ שְׁבוּת שֶׁלֹּא לָדוּשׁ בַּחֲסִימָה ע"י נָכְרִי לָמָּה לֹא יִגְזְרוּ גַּם שְׁבוּת בְּתוֹסֶפֶת שַׁבָּת ויו"ט שֶׁאָסוּר בַּעֲשֵׂה מִן הַתּוֹרָה וְלָכֵן אֲפִילּוּ לָמָּ"ד שֶׁלֹּא גָּזְרוּ שְׁבוּת בהשמ"ש מִשּׁוּם דְּסָפֵק דְּרַבָּנָן לְקוּלָּא שַׁפִּיר י"ל דְּגָזְרוּ שְׁבוּת בַּתּוֹסֶפֶת אֶלָּא שֶׁתּוֹסֶפֶת שֶׁלָּנוּ בְּעַצְמוֹ סָפֵק בַּאֲשֶׁר שֶׁאִם בהשמ"ש הוּא לַיְלָה הוּא מֵעִקָּרָא וְאִם הוּא יוֹם הוּא מְאֻחָר

אֲבָל עכ"פ אֵין סְבָרָא שֶׁיִּגָּרַע מבהשמ"ש: שָׁם בא"ד וְשָׁמָּא מִשּׁוּם דְּסַגֵּי בְּתוֹסְפוֹת מַשֶּׁהוּ נָקֵט הָכִי: עי' בְּתוֹסָ' בְּפָסָחִים שֶׁתֵּירְצוּ תֵּירוּץ אַחֵר וּמַה דְּלָא נִיחָא לְהוּ שָׁם בְּתֵירוּץ זֶה אַף דְּלִכְאוֹרָה פָּשׁוּט הוּא י"ל דְּשָׁם אָזְלִי ע"פ מַה שֶּׁכָּתְבוּ בְּבֵיצָה (דַּף ל') דְּהוֹכִיחוּ שֶׁיֵּשׁ שִׁיעוּר לְתוֹסֶפֶת יוה"כ ע"ש וא"כ פְּלִיגִי אַתֵּירוּצִים דְּהָכָא: שָׁם בא"ד וּקְרָא לְבִזְמַן שֶׁאֵין בהמ"ק קַיָּים: ק"ל דְּאֵיךְ אֶפְשָׁר לוֹמַר כֵּן דא"כ הִלְכָתָא ל"ל דְּאִי לָא כְּתִיב רַק בְּחָרִישׁ וּבְקָצִיר תִּשְׁבֹּות לְתוֹסֶפֶת מֵהֵיכִי תֵּיתֵי לְחַלֵּק בֵּין זְמַן לִזְמַן.

וְאוּלַי י"ל אִי לָאו דְּגַלִּי הִלְכָתָא לֶאֱסוֹר תּוֹסֶפֶת בִּזְמַן שבהמ"ק קַיָּים הָוֵי דָּרְשִׁינַן גַּם לר"ע גז"ש דְּשַׁבָּת מִשַּׁבַּת בְּרֵאשִׁית לְהַתִּיר לְפָנָיו וּלְאַחֲרָיו וְהָוֵי מוֹקְמִינַן קְרָא דְּבְחָרִישׁ וּבַקָּצִיר כר' יִשְׁמָעֵאל לְהַתִּיר קְצִירַת הָעוֹמֶר.

א"נ י"ל עפ"י מַה שֶּׁכָּתַבְתִּי לְעֵיל דְּיֵשׁ חִילּוּק אִם תּוֹסֶפֶת מֵהִלְכָתָא אָתֵי שֶׁאֵין לוֹקִין אֲבָל אִי אָתֵי מִקְרָא דְּבְחָרִישׁ גַּלִּי קְרָא דְּשְׁבִיעִית מַתְחִיל לְכָל דִּינָיו מִשְּׁעַת תּוֹסֶפֶת וְלוֹקִין עָלָיו כְּמוֹ שֶׁכָּתְבוּ הַתּוֹסָ' במ"ק בְּמַה שֶּׁאָמַר שָׁם יָכוֹל יִלְקֶה עַל תּוֹסֶפֶת שְׁבִיעִית ולפ"ז י"ל דְּלָכָךְ נִמְסַר הִלְכָתָא גַּם לר"ע לוֹמַר שֶׁבַּזְמַן בהמ"ק קַיָּים אֵין לוֹקִין עַל הַתּוֹסֶפֶת דְּאִי הָוֵי אָתֵי מַחֲרִישׁ הָיוּ לוֹקִין עָלָיו וּלְהָכִי גַּלִּי הִלְכָתָא שֶׁלֹּא יִהְיֶה בִּכְלַל בְּחָרִישׁ וּבַקָּצִיר.

אָכֵן בְּפַשְׁטוּת י"ל ג"כ דְּאָתֵי הִלְכָתָא לֹא לֶאֱסוֹר זְקֵנָה וְלֹא לְהַתִּיר יָלְדָה: שָׁם ע"ב בַּגְּמָרָא כְּאִלּוּ הִתְעַנָּה תְּשִׁיעִי וַעֲשִׂירִי: ק"ק דְּהַתִּינַח עַל קְרָא דְּוִעְנִיתֶם י"ל דר"ע דְּרִישׁ לֵיהּ לְהָכִי וְגַם עַל מַעֲרָב עַד עֶרֶב כְּבָר כָּתַבְנוּ לְעֵיל מַאי דָּרִישׁ בֵּיהּ ר"ע.

אֲבָל אַכַּתִּי קָשֶׁה קְרָא דְּתִשְׁבְּתוּ שַׁבַּתְּכֶם מַאי דָּרִישׁ בֵּיהּ כֵּינָן דִּלְדִידֵיהּ אָתֵי כָּל תּוֹסֶפֶת מִקְרָא דְּבְחָרִישׁ וּבַקָּצִיר תִּשְׁבֹּות. וְיֵשׁ לוֹמַר דְּבְיוֹמָא (דַּף פ"א) מַיְיתֵי בַּגְּמָרָא דְּרָשׁוֹת שׁוֹנוֹת מֵהֵיכָא נָפְקָא אַזְהָרָה לְעִינּוּי תַּנָּא דְּבָרַיְיתָא יָלִיף מגז"ש דְּעָצֶם עָצֶם וְתָנָא דְּבֵי ר' יִשְׁמָעֵאל יָלִיף מֵעִינּוּי דְּאֵשֶׁת אִישׁ וראב"י יָלִיף מגז"ש מִשַּׁבַּת בְּרֵאשִׁית וְרַב פָּפָּא יָלִיף דיוה"כ עַצְמוֹ אִיקְּרִי שַׁבָּת דִּכְתִיב תִּשְׁבְּתוּ שַׁבַּתְּכֶם וּפָרִיךְ וראב"י מ"ט לָא אָמַר כְּרַב פָּפָּא וּמְשַׁנֵּי דְּצָרִיךְ תִּשְׁבְּתוּ שַׁבַּתְּכֶם לִדְרָשָׁה דְּבָרַיְיתָא דְּהָכָא לְתוֹסֶפֶת שַׁבָּת ויו"ט ע"ש.

וּלְפִי סֻגְיָא זוֹ רַב פָּפָּא ע"כ לָא מוּקֵי קְרָא עַל תּוֹסֶפֶת וא"כ י"ל דר"ע מוּקֵי תִּשְׁבְּתוּ שַׁבַּתְּכֶם לְאַזְהָרַת עִינּוּי כִּדְרָשַׁת רַב פָּפָּא וּבְהָכִי א"ש מַה שֶּׁמַּקְשֶׁה כֵּינָן דְּתַנָּאִים יָלְפִי אַזְהָרַת עִינּוּי מִדְּרָשׁוֹת אֲחֵרוֹת ל"ל לְרַב פָּפָּא לִדְרוֹשׁ מִדְּרָשָׁה אַחֶרֶת וְכִי לַחֲלוֹק עַל הַתְּנָאִים בָּא.

ולפ"ז י"ל דְּאַדְרַבָּה ר"פ בָּא לְתָרֵץ ר"ע הַאי תִּשְׁבְּתוּ שַׁבַּתְּכֶם מַה דָּרִישׁ בֵּיהּ וְלָכֵן מְפָרֵשׁ דְּאָתֵי לְאַזְהָרַת עִינּוּי וּמִסְתָּמָא ר"ע דְּרִישׁ כֵּן וּפְלִיג אַדְּרָשַׁת הַתַּנָּאִים וְהוּא ס"ל כר"ע. וּבָזֶה יֵשׁ לְיַישֵׁב פְּסַק הָרַמְבַּ"ם שֶׁפָּסַק ה' שְׁבִיתַת עָשׂוֹר (ספ"א) תּוֹסֶפֶת לְעִינּוּי דַּוְקָא וְיָלִיף מִנַּעְנִיתֶם וּלְשַׁבָּת ויו"ט לָא ס"ל תּוֹסֶפֶת וּכְבָר הִקְשָׁה עָלָיו הה"מ וְהַלֶּחֶם מִשְׁנֶה כֵּינָן דְּפָסַק כְּבָרַיְיתָא דְּיָלִיף תּוֹסֶפֶת עִינּוּי מִקְרָא דְּוִעְנִיתֶם הו"ל לְמֵילַף גַּם תּוֹסֶפֶת שוו"ט מֵהַהִּ קְרָא כִּדְרָשַׁת הַבָּרַיְיתָא ע"ש שהלח"מ לֹא מָצָא יִישּׁוּב אֶלָּא שֶׁלְּהָרַמְבַּ"ם הָיָה גִּירְסָא אַחֶרֶת בַּגְּמָרָא וְתָמַהְתִּי עַל הפ"י שֶׁרָצָה לְיַישֵׁב הָרַמְבַּ"ם שֶׁפָּסַק כר"ע דְּלָא מוּקֵי עַנִּיתֶם לְתוֹסֶפֶת עִינּוּי וּמַה שֶּׁפָּסַק תּוֹסֶפֶת לְעִינּוּי אָתֵי מִדְּאִצְטְרִיךְ בְּסֻקָּה (דַּף כ"ח) הָאֶזְרָח לְרַבּוֹת נָשִׁים בְּתוֹסֶפֶת עִינּוּי מִכְּלָל דְּתוֹסֶפֶת עִינּוּי דְּאוֹרָיְיתָא וּמְסַיֵּים דְּהוּא הַנָּכוֹן בְּכַוָּנַת הָרַמְבַּ"ם.

וְתָמוּהַּ דְּמִלְּבַד שֶׁאֵין לְמֵילַף זֶה מֵהָאֶזְרָח דַּוְקָא אִי יָדְעִינַן כְּבָר תּוֹסֶפֶת עִינּוּי בַּאֲנָשִׁים שַׁיָּיְךְ לִדְרוֹשׁ הָאֶזְרָח לְרַבּוֹת נָשִׁים אֲבָל בְּשֶׁעֲדַיִין לֹא יָדַעְנוּ תּוֹסֶפֶת עִינּוּי מֵהֵיכִי תַּיְתֵי לִדְרוֹשׁ הָאֶזְרָח לְתוֹסֶפֶת מַה שֶׁאֵינוֹ בְּמַשְׁמָעוּת כְּלָל מִלְּבַד זֶה במחכ"ה לֹא רָאָה שֶׁהָרַמְבַּ"ם עַצְמוֹ הֵבִיא דְּרָשָׁה דִּוְעִנִּיתֶם לְתוֹסֶפֶת עִינּוּי וא"כ בלא"ה לֹא שַׁיָּיְךְ כְּתֵירוּצוֹ וא"כ קָשָׁהעַל הָרַמְבַּ"ם לָמָּה הֵבִיא תּוֹסֶפֶת עַל עִינּוּי לְבַד וְלֹא ג"כ עַל שוי"ט אֲבָל לְפִי הַנָּ"ל א"ש כֵּיוָן דְּהָרַמְבַּ"ם פָּסַק דִּקְצִירַת הָעוֹמֶר דּוֹחֶה שַׁבָּת א"כ צָרִיךְ בְּחָרִישׁ וּבַקָּצִיר לִדְרָשָׁה זוֹ וְלֹא לְתוֹסֶפֶת כר"ע לָכֵן פָּסַק כר' יִשְׁמָעֵאל דְּיָלִיף תּוֹסֶפֶת לְפָנָיו מִוַּעְנִיתָם וְתוֹסֶפֶת לְאַחֲרָיו מֵעֶרֶב עַד עֵרֶב דַּאֲפִילּוּ לְפִי מַה שֶׁכָּתַבְנוּ לְעֵיל דִּדְרָשָׁה זוֹ לֹא שַׁיָּיְךְ רַק לָמֶ"ד עַד וְעַד בִּכְלָל ג"כ א"ש פְּסַק הָרַמְבַּ"ם בְּזֶה שֶׁהֲרֵי הָרַמְבַּ"ם פָּסַק כמ"ד דְּעַד וְעַד בִּכְלָל כִּדְמוּכָח מִמַּה שֶׁפָּסַק בה' מַאֲכָלוֹת אֲסוּרוֹת (פ"י) בִּזְמַן שֶׁאֵין בהמ"ק קַיָּיִם אָסוּר חָדָשׁ כָּל יוֹם ט"ז לָכֵן פָּסַק לְעִנְיַן עִינּוּי כֻּוְלּוֹ כר' יִשְׁמָעֵאל אֲבָל לְעִנְיַן תּוֹסֶפֶת שַׁבָּת ויו"ט דְּאָתֵי מִתְּשֻׁבָתוֹ שַׁבַּתְּכֶם כֵּיוָן דְּרַב פַּפָּא דְּבָתְרָא הוּא מוּקִי הַךְ קְרָא לְאַזְהָרַת עִינּוּי פָּסַק הָרַמְבַּ"ם כְּוָוְתֵיהּ וְלָכֵן לֵיכָּא לְמִידְרַשׁ אַתּוֹסֶפֶת דְּשַׁבָּת ויו"ט: שָׁם יָכוֹל אעפ"י שֶׁלֹּא שִׁלְּחוּ: לְפִי הַיּוֹצֵא מֵהַסֻּוְגְיָא לר' יְהוּדָה שִׁילּוּחַ עֲבָדִים לְבַד מְעַכֵּב ולר' יוֹסִי תְּקִיעָה לְבַד מְעַכֵּב וְלַחֲכָמִים שְׁלָשְׁתָּן מְעַכְּבִין דְּהַיְינוּ חוּץ מֵאֵלּוּ גַּם הַשְׁמָטַת קַרְקָעוֹת וְהָרַמְבַּ"ם פָּסַק כַּחֲכָמִים אֲבָל לֹא מְבֹוְאָר ע"י מִי יִהְיֶה הָעִיכּוּב אִם אֲפִילּוּ אֶחָד שֶׁלֹּא שָׁלַח לר' יְהוּדָה אוֹ שֶׁלֹּא תָּקַע לר' יוֹסֵי אוֹ שֶׁלֹּא שָׁמַט לַחֲכָמִים מְעַכֵּב אוֹ אִם תָּלוּי הַכֹּל בְּרוֹב יִשְׂרָאֵל אוֹ אִם אֲפִילּוּ אֶחָד שֶׁקִּיֵּיִם הַמִּצְוָה גּוֹרֵם שֶׁיִּהְיֶה יוֹבֵל אֲפִילּוּ אִם הָרוֹב לֹא קִיְּימוּ.

וְהִנֵּה לְעִנְיַן תְּקִיעָה וַדַּאי הַכֹּל תָּלוּי בִּתְקִיעַת ב"ד כִּדְאָמְרִינַן לְקַמָּן זוֹ מְסוּרָה לב"ד ואע"ג דְּגַם הַיְּחִידִים תּוֹקְעִים ביוה"כ שֶׁל יוֹבֵל כִּמְבֹוְאָר לְקַמָּן (דַּף ל') מ"מ כָּל שֶׁתָּקְעוּ בב"ד נִתְקַדֵּשׁ הַיּוֹבֵל אֲפִילּוּ לֹא תָּקְעוּ כָּל הַיְּחִידִים וְכֵן אִיפְּכָא אִם תָּקְעוּ הַיְּחִידִים וב"ד לֹא תָּקְעוּ לֹא נִתְקַדֵּשׁ דאל"כ לֹא שַׁיָּיְךְ לוֹמַר זוֹ מְסוּרָה לב"ד אֲבָל לְעִנְיַן שִׁילּוּחַ וְהַשְּׁמִטָּה יֵשׁ לִסְפֵק כַּנַ"ל.

וְלִכְאוֹרָה הָיָה נִרְאֶה לִפְשׁוֹט סָפֵק זֶה מִמַּה דְּאָמְרִינַן לְקַמָּן וְכִי תֵּימָא א"א דְּלֵיכָּא חַד בְּסוֹף הָעוֹלָם דְּלָא מְשַׁלַּח דְּהָכִי פֵּירוּשׁוֹ מִשּׁוּם דר' יוֹסֵי נוֹתֵן טַעַם דְּרַק תְּקִיעָה מְעַכֵּב וְלֹא שִׁילּוּחַ לְפִי שֶׁאֶפְשָׁר לָעוֹלָם בְּלֹא שִׁילּוּחַ עֲבָדִים וְאֵין סְבָרָא שֶׁתָּלָה הַכָּתוּב קִידּוּשׁ יוֹבֵל בְּדָבָר שֶׁלִּפְעָמִים אִי אֶפְשָׁר לְקַיְּימוֹ אִם אֵין עֶבֶד עִבְרִי שֶׁטָּעוּן שִׁילּוּחַ וע"ז מֵשִׁיב וְכִי תֵּימָא אִי אֶפְשָׁר דְּלֵיכָּא חַד בְּיִשְׂרָאֵל שֶׁיִּהְיֶה לוֹ עֶבֶד וְלֹא יְשַׁלְּחוּ דְּהַיְינוּ וַדַּאי עכ"פ יִהְיֶה בְּכָל יוֹבֵל אֶחָד בְּיִשְׂרָאֵל שֶׁיֵּשׁ לוֹ עֶבֶד וְיִשְׁלַח אוֹתוֹ וּמִזֶּה מַשְׁמַע דְּשִׁילּוּחַ אֶחָד מוֹעִיל לְקַדֵּשׁ יוֹבֵל אֲפִילּוּ הָרוֹב לֹא יְשַׁלְּחוּ דאל"כ אֵיךְ אָמַר אִי אֶפְשָׁר דְּלֵיכָּא חַד וכו' הָא אֶפְשָׁר דִּיהֵא אֶחָד וְיִשְׁלְחוּ אֲבָל יִהְיֶה עוֹד שְׁנַיִם אֲחֵרִים שֶׁלֹּא יִשְׁלְחוּ וְהֵם יְעַכְּבוּ הַיּוֹבֵל אֲבָל א"ע נִרְאֶה שֶׁאֵין רְאָיָה מִזֶּה די"ל דְּרַק כְּלַפֵּי מַה שֶׁאָמַר רִ"י שֶׁאֶפְשָׁר לָעוֹלָם בְּלֹא שִׁילּוּחַ עֲבָדִים אָמַר אִי אֶפְשָׁר דְּלֵיכָּא עכ"פ אֶחָד בְּיִשְׂרָאֵל שֶׁיִּהְיֶה לוֹ עֶבֶד וִיקַיֵּיִם בּוֹ מִצְוַת שִׁילּוּחַ אֲבָל מֵהָעֻוְבָּרִים שֶׁלֹּא יְשַׁלְּחוּ לָא אַיְירֵי וְזֶה נִכְלָל בְּטַעַם הַשֵּׁנִי זוֹ מְסוּרָה לב"ד וכו' פֵּירוּשׁ דהב"ד וַדַּאי יְקַיְּימוּ הַמִּצְוָה אֲבָל בַּיְּחִידִים מִסְּתָמָא לֹא תָּלָה הַכָּתוּב שֶׁיִּהְיֶה בְּיָדָם לְעַכֵּב הַיּוֹבֵל וְלָכֵן אַכַּתִּי יֵשׁ לִסְפֵק לר' יְהוּדָה לְעִנְיַן שִׁילּוּחַ וְלַחֲכָמִים גַּם לְעִנְיַן הַשְׁמָטַת קַרְקָעוֹת אִם תָּלוּי בְּרַבִּים אוֹ גַּם בְּיָחִיד וְאִם תָּלוּי בְּיָחִיד אִם לְבַטֵּל אוֹ לְקַדֵּשׁ הַיּוֹבֵל וצ"ע: שָׁם שֶׁאֶפְשָׁר לָעוֹלָם בְּלֹא שִׁילּוּחַ: הִקְשָׁה הָרַשְׁבָּ"א דְּהַתֵּינַח עַל שִׁילּוּחַ אֲבָל הָאֵיךְ שַׁיָּיְךְ זֶה עַל הַשְּׁמִטָּה

דְּאִי אֶפְשָׁר בְּלֹא הַשְׁמָטָה לר' יוֹחָנָן דס"ל הָאַחִים מַחֲזִירִים זל"ז בַּיּוֹבֵל וכ' הט"א דלק"מ דְּאֶפְשָׁר דר"י ס"ל מִקְרָא נִדְרָשׁ לְפָנָיו וְלֹא לְאַחֲרָיו וא"כ הָא לָא קָאֵי אַהַשְׁמָטָה כְּלָל עכ"ד.

וְלֹא הֲבַנְתִּי שֶׁהָרֵי הוּא בְּעַצְמוֹ כָּתַב וְכֵן כָּתַב גַּם הפ"י דְּמַה דְּאִצְטְרִיךְ רִיבּוּי דְּיוֹבֵל שֶׁאֵינוֹ מְעַכֵּב הוּא דַּוְקָא אַחַר דִּכְתִיב הִיא וא"כ כֵּיוָן דר' יוֹסִי אָמַר יוֹבֵל הִיא אעפ"י שֶׁלֹּא שָׁמְטוּ מִכְּלָל דְּבְלֹא רִיבּוּי דְּיוֹבֵל הָוֵי דָּרְשִׁינַן גַּם עַל לְאַחֲרָיו וְלָכֵן שַׁפִּיר הִקְשָׁה הָרַשְׁבָּ"א הָרֵי בָּזֶה לֹא שַׁיָּיךְ טַעַם דְּרַבִּי יוֹסִי ואע"ג דר' יְהוּדָה ג"כ אָמַר לָשׁוֹן זֶה יוֹבֵל הִיא אעפ"י שֶׁלֹּא שָׁמְטוּ ואעפ"כ מְפָרֵשׁ בגמ' טַעְמוֹ דס"ל דְּמִקְרָא נִדְרָשׁ לְפָנָיו וְלֹא לְאַחֲרָיו בַּגְּמָרָא שֶׁלְּפָנֵינוּ בָּאֱמֶת לֹא כְּתִיב וְלֹא לְאַחֲרָיו וַאֲפִילּוּ לְפִי מַה שֶּׁגִּרְסוּ שֶׁגְּרְסוּ וְלֹא לְאַחֲרָיו י"ל דר' יְהוּדָה רַק ע"י רִיבּוּי דְּיוֹבֵל לָא דְּרִישׁ לֹא לְאַחֲרָיו דְּיוֹתֵר סְבָרָא לְמֵעֵט לְפָנָיו מֵהֵיא מִלְּמֵעֵט לְאַחֲרָיו אֲבָל ר' יוֹסִי דְּלָא מְפָרֵשׁ טַעַם לָמָּה לֹא מְעַכֵּב הַשְׁמָטָה מִשּׁוּם דְּלָא דָּרַשׁ לְאַחֲרָיו שַׁפִּיר מַשְׁמַע דְּיֵשׁ טַעַם כְּמוֹ לְעִנְיַן שִׁילּוּחַ עֲבָדִים שֶׁלֹּא נִמְעֵט הַשְׁמָטַת קַרְקָעוֹת מֵהֵיא וְזֶהוּ קֻוּשְׁיַית הָרַשְׁבָּ"א הָרֵי טַעַם דְּהַשִּׁילּוּחַ לֹא שַׁיָּיךְ לְעִנְיַן הַשְׁמָטָה מדר' יוֹחָנָן.

אָמְנָם בְּיִישּׁוּב קֻוּשְׁיַית הָרַשְׁבָּ"א י"ל לענ"ד שֶׁהָרֵי טַעַם דר' יוֹחָנָן דְּמַחֲזִירִין זל"ז בַּיּוֹבֵל הוּא מִטַּעַם דְּאֵין בְּרִירָה כַּמְבֹאָר בְּגִטִּין (דַּף נ"ה) וּבְעֵירוּבִין (דַּף ל"ז) שְׁקִיל וְטָרֵי אִי ר' יוֹסִי אִית לִי' בְּרִירָה אִי לֹא וּכְבָר כָּתַבְתִּי בְּסִפְרִי ע"ל סֵוָכָּה (דַּף כ"ד) לְפִי מַה דְּמַסִּיק בְּעֵירוּבִין שָׁם דְּטַעְמָא דר"ש מִשּׁוּם בְּקִיעַת הַנּוֹד וְלֹא מִשּׁוּם בְּרִירָה גַּם לר' יוֹסִי יֵשׁ לוֹמַר כֵּן גַּם מֵהַתּוֹסָ' בְּסֵוָכָּה שָׁם נִרְאֶה דְּמַסְקִי דְּבָדָבָר שֶׁעוֹמֵד לְהִתְבָּרֵר וַדַּאי גַּם ר' יוֹסִי אִית לֵיהּ בְּרִירָה וא"כ י"ל דלר' יוֹסִי הָאַחִים שֶׁחָלְקוּ אֵין מַחֲזִירִים זל"ז בַּיּוֹבֵל וְגַם ר' יוֹחָנָן מוֹדֶה דְּאִית לֵיהּ לר"י הָכִי וְלָכֵן לר' יוֹסִי לְשִׁיטָתוֹ ל"ק קֻוּשְׁיַית הָרַשְׁבָּ"א: שָׁם וְלִגְמוֹר שָׁנָה שָׁנָה מִנַּיִן: הָכִי פָּרִיךְ גַּם לְעֵיל (דַּף ח') לְעִנְיַן שְׁמִיטָּה וּלְעֵיל (דַּף ז') לְעִנְיַן תְּרוּמַת שְׁקָלִים דְּיָלִיף שָׁנָה שָׁנָה מִנַּיִן פָּרִיךְ וְלִגְמוֹר מִתִּשְׁרֵי.

וְיֵשׁ לְדַקְדֵּק ממנ"פ מַה מִּסְתַּבֵּר טְפֵי. וא"ל דְּבָכָל אֶחָד מֵהַמְּקוֹמוֹת פָּרִיךְ מנ"ל דִּלְמָא מִזֶּה דא"כ הול"ל בִּלְשׁוֹן וְאִימָא גָּמַר וכו' כְּמוֹ דְּאָמַר בְּסוּגְיוֹת דִּלְעֵיל וְאִימָא אִיָּיר וְאִימָא מַרְחֶשְׁנָן וְלָא הול"ל בְּהֶחְלֵט וְלִגְמוֹר מִנַּיִן אוֹ וְלִגְמוֹר מִתִּשְׁרֵי.

וי"ל דִּלְעֵיל בִּתְרוּמַת שְׁקָלִים דַּעֲדַיִין לֹא יָדַעְנוּ דְּגָמְרִינַן מִנַּיִן גז"ש זוֹ הָוֵי מִסְתַּבֵּר טְפֵי לִגְמוֹר מִתִּשְׁרֵי שֶׁיֵּשׁ בּוֹ ר"ה לְרֹוב הַדְּבָרִים. אֲבָל אַחַר שֶׁתֵּרֵץ דְּיָלְפִינַן מִנַּיִן טְפֵי פָּרִיךְ לְעִנְיַן שְׁמִיטִין וּנְטִיעָה לָמָּה גַּם זֶה לֹא יָלְפִינַן מִנַּיִן ומנ"ל לִגְמוֹר גז"ש דְּשָׁנָה שָׁנָה מִשְּׁנֵי מְקוֹמוֹת: שָׁם בְּתוֹסְ' ד"ה כְּאִילּוּ.

לֵית לֵיהּ הַךְ דְּרָשָׁה: קֻשְׁיָה דלפ"ז יִקְשֶׁה הִלְכְתָא אַהִלְכְתָא דְּפָסְקִינַן כר' יִשְׁמָעֵאל דְּקָצִירַת הָעֹמֶר דּוֹחֶה שַׁבָּת וּפָסְקִינַן ג"כ דְּמִצְוָה לֶאֱכֹל עֶרֶב יוה"כ הֵן אֱמֶת דְּמִדַּעַת הָרַמְבַּ"ם נִרְאֶה דְּלָא פָּסַק כְּבָרַיְיתָא דְּחַיָּיא בַּר רַב דְּמִדְּאוֹרַיְיתָא חַיָּיב לֶאֱכֹל עֶרֶב יוה"כ שֶׁלֹּא הֵבִיא כֵּן בה' שְׁבִיתַת עָשׂוֹר אֲשֶׁר שָׁם מְקוֹמוֹ.

ואע"ג דְּבְהִלְכוֹת נְדָרִים (פ"ג) פָּסַק דְּמִי שֶׁנָּדַר לְהִתְעַנּוֹת וּפָגַע יו"ט וְעֶרֶב יוה"כ ור"ח חַיָּיב לְהִתְעַנּוֹת דְּדִבְרֵי תוֹרָה א"צ חִיזּוּק וּמִזֶּה הוֹכִיחַ הלח"מ ה' שְׁבִיתַת עָשׂוֹר (פ"א) שֶׁדַּעַת הָרַמְבַּ"ם כְּבָרַיְיתָא דְּחַיָּיא בַּר רַב ע"ש.

לענ"ד א"א לוֹמַר כֵּן שֶׁהֲרֵי הָרַמְבַּ"ם (שָׁם) הֵבִיא קָרָא דְּוַעְנִּיתֶם לְעִנְיַן תּוֹסֶפֶת עִינּוּי כַּנַ"ל. וּבְסוּגְיַן וְכֵן בְּיוֹמָא (דַּף פ"א) מוּכָח דְּמַאן דס"ל הָכִי לֵית לֵיהּ דְּרָשָׁה דְּחַיָּיא בַּר רַב וְלָכֵן ע"כ צ"ל כמש"כ הכ"מ בה' נְדָרִים (שָׁם) דְּדַעַת הָרַמְבַּ"ם דְּמִצְוַת אֲכִילַת עֶרֶב יוה"כ דְּרַבָּנָן.

ולפ"ז לֹא יִקָּשֶׁה עַל הָרַמְבַּ"ם סְתִירָה שֶׁפָּסַק הַכֹּל כר' יִשְׁמָעֵאל חוּץ מִלְּעִנְיַן תּוֹסֶפֶת שוי"ט מֵהַטַּעַם שֶׁכָּתַבְתִּי לְעֵיל. אֲבָל לְפִי הַפּוֹסְקִים דַּאֲכִילַת עֶרֶב יוה"כ דְּאוֹרַיְיתָא יִקָּשֶׁה הִלְכָתָא אַהִלְכָתָא.

ונלע"ד עפ"י מַה שֶּׁכָּתַבְתִּי לְעֵיל בְּיִישּׁוּב שִׁיטַת ר"ת שֶׁכּוֹתֵב דְּמַה דְּמַקְשֶׁה הגמ' לר' יִשְׁמָעֵאל מוֹסִיפִין מֵחוֹל עה"ק מנ"ל הוּא דַּוְקָא אַתּוֹסֶפֶת שֶׁלְּאַחֲרָיו אֲבָל תּוֹסֶפֶת שֶׁלְּפָנָיו שַׁפִּיר יָלִיף מֵהִלְכָתָא דְּעֶשֶׂר נְטִיעוֹת וּמַה שֶּׁהִקְשׁוּ הַתּוֹסָ' עָלָיו שֶׁהֲרֵי אֵין לְמֵדִין ק"ו מֵהִלְכָתָא תֵּירָצְתִּי דהר"ת ס"ל כְּשִׁיטַת הַתּוֹסָ' דגז"ש יָלְפִינַן מֵהִלְכָתָא וְיָלִיף כֵּן בגז"ש דְּשַׁבָּת שַׁבָּת ולפ"ז י"ל דְּגַם לְפִי הַמַּסְקָנָא ס"ל לר' יִשְׁמָעֵאל כֵּן וְלָכֵן שַׁפִּיר י"ל דס"ל ג"כ כְּחַיָּיא בַּר רַב אַף שס"ל דְּקָצִירַת הָעוֹמֶר דּוֹחֶה שַׁבָּת וס"ל דְּתוֹסֶפֶת לְפָנָיו וּלְאַחֲרָיו דְּאוֹרַיְיתָא דְּתוֹסֶפֶת לְפָנָיו יָלִיף מֵהִלְכָתָא וְתוֹסֶפֶת לְאַחֲרָיו מֵעַד עֶרֶב.

אֲבָל לְהָרַמְבַּ"ם א"א לוֹמַר כֵּן כֵּיוָן דְּהֵבִיא קָרָא דְּוַעְנִּיתֶם עַל תּוֹסֶפֶת עִינּוּי וְלָכֵן לְהָרַמְבַּ"ם צ"ל כמש"כ הכ"מ דס"ל אֲכִילַת עֶרֶב יוה"כ דְּרַבָּנָן וס"ל כְּשִׁיטַת רַשְׁ"י דְּלֵיכָּא לְמֵילַף מֵהִלְכָתָא גַּם ע"י גז"ש. ועי' במג"א (סי' תק"ע) שֶׁמַּסִּיק לְהִלְכָתָא דַּאֲכִילַת עֶרֶב יוה"כ דְּאוֹרַיְיתָא ועפ"י שִׁיטָה זוֹ יִקָּשֶׁה הִלְכָתָא אַהִלְכָתָא כֵּיוָן דְּמֵהֶם מִכָּל הַפּוֹסְקִים דְּקָצִירַת הָעוֹמֶר דּוֹחֶה שַׁבָּת אֲבָל עפ"י דְּבָרֵינוּ א"ש: שָׁם ד"ה דַּאֲפִילּוּ.

מְקֹרָא אַחֲרִינָא: לענ"ד י"ל דִּלְעֵיל (דַּף ח') דְּרִישׁ תַּנָּא דְּבָרַיְיתָא דס"ל כר' יִשְׁמָעֵאל בְּנוֹ שֶׁל ריב"ב דְּיוֹבֵל מִתְקַדֵּשׁ מִתְּחִלָּתוֹ מִיּוֹבֵל הִיא שֶׁאֵינוֹ מִתְקַדֵּשׁ בְּסוֹפוֹ וּלְרַבָּנָן דְּפְלִיגִי עַל ר"י בְּנוֹ שֶׁל ריב"ב דְּרִישׁ מִנִּיהּ שֶׁאֵין אַתָּה מוֹנֶה שְׁנַת נ"א וּדְלָא כר' יְהוּדָה וְהַשְׁתָּא מַאן דס"ל כר' יְהוּדָה וְגַם כְּרַבָּנָן דר' יִשְׁמָעֵאל בְּנוֹ שֶׁל ריב"ב מְיַיתֵר קְרָא דְּיוֹבֵל הִיא שֶׁבְּפָסוּק שְׁנַת הַחֲמִשִּׁים.

וי"ל דר' יוֹסִי הָכִי ס"ל וְלָכֵן דָּרַשׁ מִנִּיהּ דְּנוֹהֵג גַּם בַּחו"ל אֲבָל רַבָּנָן דְּהָכָא ס"ל אוֹ כְּרַבִּי יִשְׁמָעֵאל אוֹ כְּרַבָּנָן דְּרַבִּי יְהוּדָה וּמַצְרְכִי יוֹבֵל הִיא דִּכְתִיב בְּפָסוּק שֵׁנִי לְדָרָשׁוֹת דִּלְעֵיל לָכֵן מִצְרְכִי יוֹבֵל הִיא שֶׁבְּפָסוּק רִאשׁוֹן לְדָרָשָׁה דְּנוֹהֵג בַּחו"ל אֲבָל קָשֶׁה דִּכְתִיב עוֹד שְׁלִישִׁית יוֹבֵל הִיא בְּפָסוּק לֹא תִזְרְעוּ וְלֹא נִתְפָּרֵשׁ מַה נִדְרָשׁ בּוֹ: שָׁם ד"ה מַרְכִּיב.

וְצָרִיךְ לְדַקְדֵּק: עי' בְּשוּ"ת מָהָרָ"ם אַלְשִׁיךְ (סי' ק"י) שֶׁהֶאֱרִיךְ בָּזֶה לְעִנְיַן אֶתְרוֹגִים מְוֹרָכָּבִים: שָׁם ד"ה וּמֵוֹתָר. אֲבָל אִי לָאו הָכִי מֵוֹתָר: עַיֵּין בפ"י שֶׁדִּקְדֵּק מַה בָּעֵי הַתּוֹסָ' בָּזֶה וְהִנִּיחַ בצ"ע.

ולענ"ד י"ל דְּאִי הָוֵי אֶפְשָׁר לוֹמַר דְּנוֹטֵעַ בַּשְּׁבִיעִית מִן הַדִּין צָרִיךְ לַעֲקוֹר כְּמוֹ שֶׁמַּשְׁמַע בְּרַשְׁ"י ד"ה פָּחוֹת שֶׁכָּתַב אָסוּר לְקַיְּימוֹ מִשּׁוּם תּוֹסֶפֶת שְׁבִיעִית אָז אֵין רְאָיָה דְּנוֹטֵעַ קוֹדֶם שְׁלֹשִׁים אֵין אִיסּוּר מִמַּה שֶּׁמְּוֹתָר לְקַיְּימוֹ די"ל דְּדַוְקָא בְּנוֹטֵעַ בִּשְׁבִיעִית אוֹ בְּתוֹסֶפֶת שְׁבִיעִית הַדִּין שֶׁאָסוּר לְקַיְּימוֹ וְלֹא בְּקוֹדֶם שְׁלֹשִׁים.

אֲבָל אַחַר שֶׁמּוּכָח מִטַּעְמֵיהּ דְּהָתָם שֶׁנֶּחְשְׁדוּ עַל הַשְּׁבִיעִית רַק מִטַּעַם קָנָס אָסוּר לְקַיְּמוֹ הוֹכִיחוּ שַׁפִּיר מִדְּלָא קָנְסוּ גַּם בְּנוֹטֵעַ קוֹדֶם ל' לַעֲקוֹר שֶׁאֵין אִיסּוּר: שָׁם דַּף י' ע"א בַּגְּמָרָא לֵימָא דְּלָא כר"מ: ק"ל לְפִי מַה דְּאָמְרִינַן נְדָה (דַּף מ"ה) אִיכָּא תַּנָּא דְּאָמַר ל' יוֹם בַּשָּׁנָה חָשׁוּב שָׁנָה ע"ש.

וְזֶה ע"כ ג"כ אַלִּיבָּא דר"מ שֶׁהֲרֵי עַל ר"מ מְפָרֵשׁ ר' יוֹחָנָן כֵּן וּכְמוֹ שֶׁכָּתַבְתִּי בְּסִפְרִי שָׁם וא"כ מַה פָּרִיךְ לֵימָא דְּלָא כר"מ דְּבָרַיְיתָא אָתֵי כה"ג תַּנָּא אַלִּיבָּא דר"מ דס"ל ל' יוֹם בַּשָּׁנָה חֲשׁוּבִים שָׁנָה וי"ל דְּרַק אַלִּיבָּא דר' יוֹחָנָן הַוְצָרַךְ הגמ' שָׁם לְפָרֵשׁ כֵּן אֲבָל אַלִּיבָּא דר' יַנַּאי שֶׁמְּפָרֵשׁ שָׁם עֶרֶב ר"ה אִיכָּא בֵּינַיְיהוּ לֹא שָׁמַעְנוּ שֶׁיֵּשׁ תַּנָּא דס"ל אַלִּיבָּא דר"מ כֵּן.

ולפ"ז י"ל דְּסֻגְיָא דְּהָכָא אָזֵיל אַלִּיבָּא דר' יַנַּאי אֲבָל הָא ק"ל לְפִי מַה שֶּׁכָּתְבוּ הַתּוֹסָ' בְּנְדָה (דַּף מ"ד) ד"ה שְׁלֹשִׁים מַה דְּלָא קָאָמַר יוֹם אֶחָד בַּשָּׁנָה חָשׁוּב שָׁנָה אֵיכָא בֵּינַיְיהוּ דִּבְשָׁבִיל יוֹם אֶחָד לָא הָוֵי קָרֵי לֵיהּ שָׁלֹשׁ שָׁנִים ע"ש וְזֶה כָּתְבוּ בֵּין לר' יוֹחָנָן בֵּין לר' יַנַּאי א"כ מַה פָּרִיךְ הָכָא לֵימָא דְּלָא כר"מ הֲרֵי בְּעָרְלָה כְּתִיב שָׁלֹשׁ שָׁנִים וְהַאֵיךְ יִקְרֵא כֵּן בִּשְׁבִיל יוֹם אֶחָד וְדוֹחֵק לְחַלֵּק בֵּין לְשׁוֹן תּוֹרָה לִלְשׁוֹן חֲכָמִים דמנ"ל לר"י ולר' יַנַּאי לְחַלֵּק כֵּן: שָׁם וְלָאו ק"ו הוּא: ק"ל הֲרֵי זֶה וַדַּאי אע"ג דְּאָמְרִינַן יוֹם אֶחָד בַּשָּׁנָה חָשׁוּב שָׁנָה מכ"מ בָּזֶה עוֹד לֹא נִשְׁלַם הַשָּׁנָה דְּלָא אָמְרִינַן אִם בַּיּוֹם הַזֶּה חָשׁוּב שָׁנָה לְמָחָר מַתְחִיל שָׁנָה אַחֶרֶת זֶה וַדַּאי לָא אָמְרִינַן אֶלָּא דְּהַשָּׁנָה שֶׁהִתְחִיל כְּבָר לְהַמְנוֹת שָׁנָה בְּיוֹם אֶחָד נִשְׁאַר שָׁנָה עַד נִשְׁלְמוּ כָּל יְמֵי הַשָּׁנָה וְכֵן לְעִנְיַן יוֹם אע"ג דְּאָמְרִינַן מִקְצָת הַיּוֹם כְּכֻלּוֹ מ"מ גַּם סוֹף הַיּוֹם עֲדַיִין נִמְנֶה לְיוֹם זֶה וְלֹא לְיוֹם אַחֵר.

וְלָכֵן קָשֶׁה מַה פָּרִיךְ מִנְּדָה עַל שָׁנָה דְּפֵר הָא אֵין חִילּוּק בֵּיניֵהֶם דִּבְנְדָה אָמְרִינַן מִשֶּׁהִתְחִיל יוֹם הַשְּׁבִיעִי הוּא יוֹם שְׁבִיעִי אֲבָל עֲדַיִין הוּא יוֹם שְׁבִיעִי עַד סוֹף הַיּוֹם וְלָכֵן כְּשֶׁאָמַר הַכָּתוּב שִׁבְעַת יָמִים תִּהְיֶה בְנִדָּתָהּ הִיא נְדָה עַד שֶׁיִּכְלֶה יוֹם הַשְּׁבִיעִי בְּעֶרֶב.

ואע"ג דְּלִעְנִין סְפִירַת ז' נְקִיִּים דִּכְתִיב וְסָפְרָה לָהּ שִׁבְעַת יָמִים אָמְרִינַן דִּבְסָפְרָה מִקְצָת יוֹם ז' טְהוֹרָה הָתָם נָפְקָא מִדִּכְתִיב וְאַחַר תִּטְהַר דְּדָרְשִׁינַן אַחַר מַעֲשֶׂה תִּטְהַר כִּדְאָמְרִינַן נְדָה (דַּף ס"ז) אֲבָל לְעִנְיַן נְדָה דִּלְיכָּא קְרָא נִשְׁאֲרָה בְּטֻמְאַת נִדָּתָהּ כָּל יוֹם ז וְכֵן בְּפֵר שְׁמִיּוֹם רִאשׁוֹן נִקְרָא בֶּן שָׁלֹשׁ אֲבָל גַּם בְּסוֹף שָׁנָה עוֹד נִקְרָא בֶּן שָׁלֹשׁ וְלָכֵן כָּשֵׁר לַפָּר מִיּוֹם רִאשׁוֹן וְאֵילָךְ וא"כ אֵיךְ אָמַר דִּבְנְדָה אִם תְּחִלַּת הַיּוֹם עוֹלֶה בְּסוֹפוֹ וּבַשָּׁנָה יוֹם אֶחָד עוֹלֶה בְּסוֹפוֹ מַה חִילּוּק בֵּיניֵהֶם וי"ל קְצָת ע"פ דִּבְרֵי הָרִיטְבָ"א ע"ש: שָׁם בְּתוֹסָ' ד"ה הָא אָמְרִינַן.

דִּשְׁלֹשִׁים לְקֻלִּיטָה: וַדַּאי דּוֹחֵק לוֹמַר כֵּן כֵּיוָן דְּמַתְנִיתִין הוּא כמ"ש גַּם הפ"י. ולענ"ד י"ל דְּבֶאֱמֶת יָדַע זֶה רַק שֶׁהָיָה מְפָרֵשׁ לְשׁוֹן הַנּוֹטֵעַ כְּמוֹ לְשׁוֹן הַפָּסוּק דִּכְתִיב וּנְטַעְתֶּם כָּל עֵץ מַאֲכָל שָׁלֹשׁ שָׁנִים וגו'.

וְכֵיוָן דְּשָׁלֹשׁ שָׁנִים לֹא נִמְנוּ רַק מִשְּׁעַת קְלִיטָה אַחַר ל' יוֹם הֲרֵי מַה שֶּׁכָּתוּב וּנְטַעְתֶּם הַיְינוּ מִשְּׁעַת קְלִיטָה וְכֵן הָיָה מְפָרֵשׁ גַּם הַנּוֹטֵעַ דְּבָרַיְיתָא וא"כ ע"כ הַשְּׁלֹשִׁים יוֹם דְּבָעֵי הַיְינוּ לְהֶחְשֵׁב שָׁנָה וְלָכֵן פָּרִיךְ דְּזֶה דְּלָא כר"מ אֲבָל לְפִי הַמַּסְקָנָא צ"ל דְּהַנּוֹטֵעַ דְּהָכָא מִשְּׁעַת נְטִיעָה מוֹנֶה: שָׁם ד"ה בֵּן.

וְכָל אוֹתוֹ יוֹם ל' אֵין דִּינוֹ: לֹא הֵבַנְתִּי לָמָּה כָּתְבוּ הַתּוֹסָ' דַּוְקָא כֵּן אַלִּיבָּא דר"א עַל יוֹם ל' וְלֹא ג"כ אַלִּיבָּא דר"מ עַל יוֹם א' וְגַם אַלִּיבָּא דר"א לָא יָדַעְתִּי לָמָּה דַּוְקָא בְּיוֹם ל' אֵין דִּינוֹ לֹא כְּבֶן בָּקָר וְלֹא כָּפַר וְלֹא בְּכָל הַשְּׁלֹשִׁים יוֹם וְלוּלֵא דְּמִסְתְּפֵינָא הָיִיתִי מַגִּיהַ בְּדִבְרֵי הַתּוֹסָ' שֶׁיֵּשׁ חִסָּרוֹן בְּדִבְרֵיהֶם וְכֵן צ"ל וְכָל אוֹתוֹ יוֹם [ול' יוֹם] אֵין דִּינוֹ כו' פי' אוֹתוֹ יוֹם לר"מ ול' יוֹם לר"א: שָׁם בא"ד.

דְּמֵעֵת לְעֵת בָּעֵינַן: זֶה סוֹתֵר לִכְאוֹרָה מַה שֶּׁכָּתְבוּ הַתּוֹסָ' בְּנִדָּה (דַּף מ"ד) ד"ה שְׁלֹשִׁים וְז"ל וי"ל דְּקִים לֵיהּ דְּרַבָּנָן לָא בָּעוּ מֵעֵת לְעֵת ע"ש. אֲבָל י"ל דְּהַתּוֹסָ' קָאֵי הָכָא אַלִּיבָּא תֵּירוּצָם הַשֵּׁנִי שָׁם אוֹ י"ל דְּהָתָם אַיְירֵי מֵעֵת לְעֵת דְּשָׁעוֹת אֲבָל הָכָא כָּתְבוּ דְּרַבָּנָן בָּעוּ מֵעֵת לְעֵת דְּהַיְינוּ ג' שָׁנִים שְׁלֵימוֹת דְּלָא סַגִּי בְּיוֹם אֶחָד אוֹ בל' יוֹם בְּשָׁנָה שְׁלִישִׁית דְּגַם זֶה מִקְרֵי מֵעֵת לְעֵת כמש"כ רַשְׁ"י בְּנִדָּה (דַּף מ"ז ע"ב) ד"ה בְּכֻלְּהוּ פְּרָקָא מֵעֵת לְעֵת חֲשִׁבִינַן לָהּ שָׁנָה וְלָא בָּתַר מִנְיַן הָעוֹלָם שֶׁיִּהְיֶ' יוֹם א' שֶׁל שְׁנַת עֶשְׂרִים חֲשׁוּב שָׁנָה עכ"ל: שָׁם ד"ה עֵגֶל.

וצ"ל דְּאַף דְּקָאָמַר ר"מ: עַיֵּין בר"ש שָׁם דְּיֵשׁ לֹא גּוֹרְסִים אַף וְעַיֵּין מש"כ המ"ל בְּפִי דִּבְרֵי הַתּוֹסָ' בַּאֲרִיכוּ': שָׁם ד"ה שְׁנַיִם. וי"ל דִּדְחִיק אַזָּבָה דִּימָמָא: בְּמָהַרְשָׁ"א הִקְשָׁה ק"ק דְּהַשְׁתָּא נָמֵי דְּקָאָמַר בְּרוֹאָה בִּשְׁתֵּי בֵּין הַשְּׁמָשׁוֹת כו' ע"ש.

וּדְבָרָיו צ"ב דְּהָא זֶה בָּאֱמֶת כְּבָר הִקְשׁוּ הַתּוֹסָ' עַל פִּי' זֶה דְּאֵיךְ קָאָמַר בִּשְׁנֵי בהשמ"ש דהל"ל בְּשָׁלֹשׁ בהשמ"ש אָכֵן זֶה א"ש דְּקוּשְׁיַית הַמָּהַרְשָׁ"א הִיא אֲפִילּוּ אִי גָּרְסִינַן שָׁלֹשׁ בהשמ"ש מכ"מ אַכַּתִּי יִקְשֶׁה דְּאִי חֲשִׁבִינַן הָרְאִיָּה שֶׁל סוֹף הַיּוֹם לָמָּה לֹא יַעֲלֶה אָז תְּחִלַּת הַיּוֹם הַבָּא לִסְפִירָה וְאִם נַחְשׁוֹב הָרְאִיָּה שֶׁל תְּחִלַּת הַלַּיְלָה א"כ אַכַּתִּי לָא מַשְׁכַּחַת בָּזֶה זָבָה דִּימָמָא זֶהוּ כַּוָּנַת הַמָּהַרְשָׁ"א.

אֲבָל לענ"ד י"ל דְּלָכֵן נָקַט בֵּין הַשְּׁמָשׁוֹת כֵּיוָן דְּאַלִּיבָּא ר' יוֹסִי קָאֵי וּלְדִידֵיהּ בֵּין הַשְּׁמָשׁוֹת הָוֵי כְּהֶרֶף עַיִן א"כ כְּשֶׁרָאֲתָה בֵּין הַשְּׁמָשׁוֹת ע"כ הָיָה הָרְאִיָּה בְּסוֹף הַיּוֹם וּתְחִלַּת הַלַּיְלָה יַחַד וְשַׁפִּיר הָוֵי זָבָה דִּימָמָא עַל יְדֵי רְאִיוֹת דְּסוֹף הַיָּמִים וּסְפִירָה דְּיוֹם הַמָּחֳרָת לֵיכָּא כֵּיוָן דְּרָאֲתָה גַּם מִיָּד בִּתְחִלַּת הַלַּיְלָה וְלָכֵן שַׁפִּיר כָּתְבוּ הַתּוֹסָ' אִי הָוֵי נָקִיט בג' בֵּין הַשְּׁמָשׁוֹת אָתֵי שַׁפִּיר: שָׁם בא"ד.

וְנִרְאֶה לְפָרֵשׁ דִּלְכָךְ לָא קָאָמַר: מַה שֶּׁכָּתְבוּ הָכָא סְתָמָא כָּתְבוּ בְּנָזִיר בְּשֵׁם ר"ת וּבְנִדָּה בְּשֵׁם ר"י וּבְיוֹתֵר יֵשׁ לִתְמוֹהַ מַה שֶּׁכָּתְבוּ לְקַמָּן ואע"ג דר"ת מְפָרֵשׁ כו' וּבְנָזִיר כָּתְבוּ בְּשֵׁם ר"ת אִיפְּכָא דְּמַה דְּקָאָמַר אִידָךְ פַּלְגָא קָאֵי אַיּוֹם הָרְאָיָה וְלֹא עַל יוֹם שֶׁאַחֲרָיו: שָׁם ע"ב בַּגְּמָרָא מִדְּאַכַּתִּי יוֹם אֶחָד הוּא דְּעָיֵיל בַּשָּׁנָה: הט"א כָּתַב דְּמִזֶּה מוּכָח דִּשְׁנֵי הַדּוֹרוֹת אֵין מוֹנִין מִיּוֹם לֵידָתָם אֶלָּא לִשְׁנוֹת הָעוֹלָם דאל"כ מַה מּוֹכִיחַ מִמַּבּוּל הָא שָׁם נִמְנוּ הַשָּׁנִים לְחַיֵּי נֹחַ וְהֵוקְשָׁה לוֹ בָּזֶה מִכַּמָּה סְוָגְיוֹת.

וְהִנֵּה רָאָיָתוֹ וַדַּאי לֹא שַׁיָּיךְ לְפִי גִּירְסַת רַשְׁ"י דְּלָא גָּרַס דכ"ע ס"ל בְּנִיסָן נִבְרָא הָעוֹלָם שֶׁדַּיֵּיק כֵּן מִבְּרֵאשׁוֹן אֶלָּא שֶׁמְּפָרֵשׁ רֵאשׁוֹן עַל תְּחִלַּת הַשָּׁנָה דִּלְמַנְיַן הַשָּׁנָה קָרֵי לֵיהּ רֵאשׁוֹן א"כ אֲפִילּוּ נִמְנוּ הַשָּׁנִים לְחַיֵּי לֵידַת נח מכ"מ דָּיֵיק שַׁפִּיר דְּיוֹם א' חֲשׁוּב שָׁנָה דַּהֲרֵי ע"כ אָז גַּם הַשָּׁנַת שֵׁשׁ מֵאוֹת וְאַחַת נִמְנָה לְחַיֵּי לֵידַת נח וַאֲכַתִּי לֹא נִכְנַס בּוֹ אֶלָּא יוֹם א' וַחֲשִׁיב לֵיהּ שָׁנָה אָמְנָם גַּם לְפִי גִּירְסַת הַתּוֹסָ' דִּמְפָרֵשׁ בְּרֵאשׁוֹן עַל חֹדֶשׁ רִאשׁוֹן שֶׁהוּא נִיסָן י"ל

דְּקָא דָּיֵיק דְּכֵינָן שָׁבָא הַכָּתוּב לְפָרֵשׁ וְלֹא לִסְתּוֹם שְׁמְפָרֵשׁ הַשָּׁנִים וְהַחֲדָשִׁים וְהַיָּמִים שֶׁהָיוּ כָּל מְאוֹרָעֵי הַמַּבּוּל אֵיךְ נֶאֱמַר דְּתָלוּ בְּיוֹם לֵידַת נח שֶׁלֹּא יָדָעְנוּ אוֹתוֹ אֶלָּא ע"כ שֶׁאֵירַע כֵּן שֶׁלֵּידַת נֹחַ הָיָה בְּיוֹם רֹאשׁ הַשָּׁנָה שֶׁל בְּריאַת עוֹלָם וְלָכֵן יָלִיף שַׁפִּיר דְּיוֹם א' בְּשָׁנָה חֲשׁוּב שָׁנָה אֲבָל אֵין רְאָיָה מִזֶּה דִּבְכָל מָקוֹם נִמְנוּ שְׁנוֹת הַדּוֹרוֹת לְשַׁנּוֹת הָעוֹלָם: שָׁם וְחֹדֶשׁ לְמִנּוּיוֹ: הט"א הִקְשָׁה אַכַּתִּי מנ"ל דל' יוֹם בַּשָּׁנָה חֲשׁוּב שָׁנָה דִּילְמָא כ"ט דְּהָא הַשָּׁנָה נִמְנָה ג"כ לֶחֳדָשִׁים חֲסֵרִים שֶׁל כ"ט יוֹם דְּהָא בְּכָל מָקוֹם אָמְרִינַן תָּפְסָתָּ מְרֻבֶּה לֹא תָּפַסְתָּ תָּפַסְתָּ מוּעָט תָּפַסְתָּ וְהִנִּיחַ בְּקוֹשְׁיָא.

וְלֹא הֵבַנְתִּי שֶׁהֲרֵי בְּכָל מָקוֹם שֶׁאָמְרִינַן כֵּן תָּפַסְתָּ מְרֻבֶּה לֹא תָּפַסְתָּ לֹא נִקְרָא מְרֻבֶּה הַמְּנָיָן מְרֻבֶּה אֶלָּא מַה שֶּׁהוּא חִידּוּשׁ בְּיוֹתֵר כְּמוֹ שֶׁפֵּירֵשׁ רַשְׁ"י בְּסֻכָּה (דַּף ה') כְּשֶׁתָּפַסְתָּ הַמְרֻבֶּה שָׁמָּא הַמּוּעָט יֵשׁ לְךָ לְתַפּוֹס וַהֲרֵי אַתָּה שַׁקָּרָן בִּדְבָרֶיךָ ע"ש.

ואע"פ שֶׁבְּרוֹב הַמָּקוֹמוֹת שֶׁנִּמְצָא כֵּן הַמְרֻבֶּה הוּא הַחִידּוּשׁ יוֹתֵר מכ"מ הָכָא הָוֵי אִיפְכָּא דִּבְלֹא דָּרָשָׁה לֹא נָחְשָׁב שָׁנָה רַק שָׁנָה שְׁלֵימָה שֶׁל שְׁסָ"ה יָמִים וְאָנוּ יָלְפִינַן דְּגַם חֹדֶשׁ נִקְרָא שָׁנָה א"כ הָוֵי הַמְרֻבֶּה שֶׁתָּפַסְתָּ אִם תֹּאמַר שכ"ט יוֹם ג"כ נָחְשָׁב שָׁנָה דִּדְלְמָא תִּתְפּוֹס הַחִידּוּשׁ הַמּוּעָט דְּדַוְקָא ל' יוֹם נָחְשָׁב שָׁנָה שֶׁהֲרֵי אִם נֹאמַר אִיפְכָּא שֶׁנִּקְרָא מְרֻבֶּה מַה שֶּׁמְּרֻבֶּה בְּמִנְיָן הַאֵיךְ שַׁיָּיךְ בָּזֶה מַה שֶּׁפֵּירֵשׁ רַשְׁ"י בַּסֻּכָּה שֶׁכָּתַב וְאִם תָּפַסְתָּ הַמְרֻבֶּה לֹא תָּפַסְתָּ שֶׁאַתָּה נִרְאֶה כְּשַׁקָּרָן בִּדְבָרֶיךָ וְשֶׁמָּא הַמּוּעָט יֵשׁ לְךָ לְתַפּוֹס וְאַתָּה הָרְבִּית לְתַפּוֹס חָסְרוּ לְךָ מִמַּה שֶּׁבְּיָדְךָ וְהַיְינוּ לֹא תָּפַסְתָּ עכ"ל, וְהַאֵיךְ שַׁיָּיךְ הָכִי לוֹמַר כֵּן הֲרֵי כָּאן הַמְּנָיָן הַמְרֻבֶּה בְּכְלַל הַמּוּעָט דְּאִם כ"ט יוֹם חָשׁוּב שָׁנָה כש"כ דל' יוֹם חָשׁוּב שָׁנָה וְהָאֵיךְ שַׁיָּיךְ דְּכֵינָן דְּהָרְבִּית לְתַפּוֹס חָסְרוּ לְךָ מִמַּה שֶּׁבְּיָדְךָ: שָׁם בְּרַשְׁ"י ד"ה מִכְּלָל.

תַּנְיָא בְּהֶדְיָא דלר"א: הפ"י מְסֻוָּפָק אִם כַּוָּנַת רַשְׁ"י לר' אֶלְעָזָר בֶּן שַׁמּוּעַ בַּר פְּלוּגְתָּא דר"מ דְּלְעֵיל אוֹ ר' אֱלִיעֶזֶר בַּר פְּלוּגְתָּא דר' יְהוֹשֻׁעַ ע"ש. וְהִנֵּה יֵשׁ לְהָבִיא רְאָיָה דר' אֱלִיעֶזֶר גָּרְסִינַן שֶׁהֲרֵי הַתּוֹסָפוֹת שֶׁיִּישְׁבוּ הַגִּירְסָא דכ"ע בְּנִיסָן נִבְרָא הָעוֹלָם לֹא תֵּירְצוּ רַק קוֹשְׁיָא רִאשׁוֹנָה שֶׁל רַשְׁ"י אֲבָל לֹא הַקּוֹשְׁיָא דר' אֶלְעָזָר בְּהֶדְיָא ס"ל דְּהַאי בָּרִאשׁוֹן תִּשְׁרֵי הוּא אֲבָל אִי גָּרְסִינַן ר' אֱלִיעֶזֶר אֵין זֶה קוֹשְׁיָא בִּפְנֵי עַצְמוֹ אֶלָּא מַסְקָנָא דְּקוֹשְׁיָא רִאשׁוֹנָה הוּא וְלָכֵן לֹא צָרִיךְ הַתּוֹסְ' לְתָרֵץ קוֹשְׁיָא זוֹ וְגַם מֵרִיטְבָ"א נִרְאֶה דְּהַגִּירְסָא בְּרַשְׁ"י ר' אֱלִיעֶזֶר.

אֲבָל עַיְינְתִּי בְּסֵדֶר עוֹלָם וְלֹא מָצָאתִי שָׁם לֹא ר' אֶלְעָזָר וְלֹא ר' אֱלִיעֶזֶר וְהָכִי אִיתָא שָׁם מֵאֶחָד בְּאָב וְעַד אֶחָד בְּתִשְׁרֵי נִבְלְעוּ הַמַּיִם וַיְהִי בְּאַחַת וְשֵׁשׁ מֵאוֹת שָׁנָה בָּרִאשׁוֹן כו' מִקְצָת הַחֹדֶשׁ כְּכֻלּוֹ לָמַדְנוּ שֶׁכֵּיוָן שֶׁנִּכְנַס א' יוֹם בַּחֹדֶשׁ מוֹנִין אוֹתוֹ חֹדֶשׁ שָׁלֵם וְחֹדֶשׁ אֶחָד נִכְנַס בְּשָׁנָה מוֹנִין אוֹתָהּ שָׁנָה שְׁלֵימָה שֶׁמִּקְצָת הַחֹדֶשׁ כְּכֻלּוֹ וּמִקְצָת הַשָּׁנָה כְּכֻלָּהּ עכ"ל הֲרֵי הַסֵּדֶר עוֹלָם ס"ל כר' אֶלְעָזָר דל' יוֹם בַּשָּׁנָה חֲשׁוּב שָׁנָה ואעפ"כ ס"ל דְּבָרִאשׁוֹן תִּשְׁרֵי הוּא ולענ"ד זֶה קוֹשְׁיַית רַשְׁ"י וְלָכֵן לֹא מְתוֹרֶצֶת הַגִּירְסָא דכ"ע ס"ל בְּנִיסָן נִבְרָא הָעוֹלָם כְּתֵירוּץ הַתּוֹסָפָת: שָׁם בְּתוֹסָפָת ד"ה שְׁלֹשִׁים.

וְקוֹשְׁיָא לְר"ת: עי' בפ"י שֶׁטָּרַח לְתָרֵץ שִׁיטַת רַשְׁ"י וּלְבַסּוֹף הִנִּיחַ בצ"ע וְגַם הַטּוּרֵי אֶבֶן שֶׁרָצָה לְתָרֵץ שִׁיטַת רַשְׁ"י דְּבֵין מַתְנִיתִין בֵּין בָּרַיְיתָא דִּלְעֵיל אָזֵיל אַלִּיבָּא דר' יִשְׁמָעֵאל דס"ל תּוֹסָפָת שְׁבִיעִית הֲלָכָה לְמֹשֶׁה מִסִּינַי דַּוְקָא בִּזְמַן שבהמ"ק קַיָּים וְאַיְירִי מַתְנִיתִין וּבָרַיְיתָא בַּזְמַן הַזֶּה דְּלֵיכָּא תּוֹסָפָת שְׁבִיעִית ע"ש.

במחכ"ה אִשְׁתְּמִיטְתֵּיהּ דְּרַשִׁ"י לְעֵיל עַל הַבָּרַיְיתָא כָּתַב בְּפֵירוּשׁ אָסוּר לְקַיְּימוֹ מִשּׁוּם תּוֹסֶפֶת שְׁבִיעִית וְגַם עַל מַתְנִיתַן כָּתַב בִּיבָמוֹת (דַּף פ"ג) דְּתוֹסֶפֶת שְׁבִיעִית דְּאָתְיָא מִבְּחָרִישׁ וְקָצִיר תִּשְׁבֹּות הֲרֵי הוּא כִּשְׁבִיעִית וְלָכֵן צָרִיךְ שְׁלֹשִׁים וּשְׁלֹשִׁים ע"ש הֲרֵי בְּפֵירוּשׁ דְּרַשִׁ"י ס"ל דְּאַיְירֵי בְּתוֹסֶפֶת שְׁבִיעִית דְּמִדְּאוֹרַיְיתָא מִבַּחָרִישׁ וְקָצִיר אָסוּר.

ולענ"ד יֵשׁ לְיַישֵׁב שִׁיטַת רַשִׁ"י דְּנַדַּאי פִּי' ר"ת דָּחוּק הוּא דְּמַה דְּקָאָמַר צָרִיךְ שְׁלֹשִׁים וּשְׁלֹשִׁים אַיְירֵי לְעִנְיַן עָרְלָה כֵּיוָן דְּלֹא הִזְכִּיר מֵעָרְלָה כְּלָל. וְלָכֵן פֵּירֵשׁ רַשִׁ"י כִּפְשׁוּטוֹ דְּאַיְירֵי בִּשְׁבִיעִית וּבָאֶמֶת ס"ל ג"כ כמש"כ הַתּוֹסָ' דְּבֵין בְּמַתְנִיתַן בֵּין בַּבָּרַיְיתָא מַה דְּקָתָנֵי שְׁבִיעִית הַיְינוּ שְׁבִיעִית מַמָּשׁ רַק דִּבְמַתְנִיתַן ע"כ אַיְירֵי מִקְּלִיטָה שֶׁהֲרֵי ר' יְהוּדָה דְּפְלִיג את"ק קָאָמַר כָּל הַרְכָּבָה שֶׁאֵינָהּ קוֹלֶטֶת כו' הֲרֵי דְּאַיְירֵי מִימֵי הַקְּלִיטָה ומר' יְהוּדָה נִשְׁמַע לת"ק דְּאַיְירֵי ג"כ מִימֵי קְלִיטָה ומ"מ מַה דְּקָתָנֵי בְּמַתְנִיתַן שְׁבִיעִית אֵינוֹ יוֹצֵא מִיְּדֵי פְּשׁוּטוֹ שְׁבִיעִית מַמָּשׁ אֶלָּא מִדְּקָאָמַר ת"ק אֵין נוֹטְעִין פָּחוֹת מִל' יוֹם דֶּרֶךְ שֶׁלִּילוֹת וְלָא קָאָמַר כִּלְשׁוֹן הַבָּרַיְיתָא דִּלְעֵיל הַנּוֹטֵעַ ל' יוֹם לִפְנֵי ר"ה מֻוָּתָּר לְקַיְּימוֹ וְאִם פָּחוֹת אָסוּר לְקַיְּימוֹ לָכֵן מְפָרֵשׁ ר"נ דְּהָכִי קָאָמַר דְּפָחוֹת מִשְּׁלֹשִׁים וַדַּאי יַעֲקוֹר כֵּיוָן דְּבָזֶה קָלַט בַּשְּׁבִיעִית אֲבָל מַה שֶּׁצָּרִיךְ יוֹתֵר מִל' יוֹם מִשּׁוּם תּוֹסֶפֶת שְׁבִיעִית מִזֶּה לָא אַיְירֵי ת"ק כֵּינָן דְּתָלֵי זֶה בִּפְלוּגְתָּא דלר' אֶלְעָזָר דל' יוֹם בְּשָׁנָה חֲשׁוּב שָׁנָה צָרִיךְ תּוֹסֶפֶת ל' יוֹם ולר"מ סַגִּי בְּתוֹסֶפֶת בְּיוֹם אֶחָד יוֹתֵר מל' דְּקְלִיטָה וּבִפְלוּגְתָּא לָא קָמַיְירֵי וְלָכֵן נָקַט בִּלְשׁוֹן שְׁלִילוֹת דְּפָחוֹת מל' יוֹם וַדַּאי אֵין נוֹטְעִין וְצָרִיךְ לַעֲקוֹר וע"כ מְפָרֵשׁ רַב נַחְמָן דְּלִדְיָדַן לְכָל אֶחָד מֵהַתְּנָאִים צָרִיךְ עוֹד ל' יוֹם בְּתוֹסֶפֶת שְׁבִיעִית שֶׁלֹּא יִהְיֶה נִקְלָט בָּהֶם חוּץ מִימֵי הַקְּלִיטָה מִשּׁוּם דְּתוֹסֶפֶת שְׁבִיעִית הוּא כִּשְׁבִיעִית מַמָּשׁ דְּאָתֵי מִבְּחָרִישׁ וּבְקָצִיר וְגַם הַתּוֹסָ' במ"ק (דַּף ג') כָּתְבוּ כֵּן דְּלְכָךְ קָאָמַר שָׁם יָכוֹל הַחוֹרֵשׁ בְּתוֹסֶפֶת שְׁבִיעִית לוֹקֶה דְּבִקְרָא דִּבְחָרִישׁ וּבַקָּצִיר גִּלִּי דְּשְׁבִיעִית מַתְחִיל כְּבָר מִימֵי הַתּוֹסֶפֶת וְכֵינָן דְּרַב נַחְמָן ס"ל דַּהֲלָכָה כר"א דל' יוֹם בַּשָּׁנָה חָשׁוּב שָׁנָה לָכֵן קָאָמַר דלת"ק צָרִיךְ שְׁלֹשִׁים וּשְׁלֹשִׁים אָכֵן כָּל זֶה לֹא שַׁיָּיךְ רַק עַל מַתְנִיתַן דְּקָתָנֵי אֵין נוֹטְעִין פָּחוֹת מל' יוֹם אֲבָל בַּבָּרַיְיתָא דִּלְעֵיל דְּקָתָנֵי בְּלָשׁוֹן חִיּוּב הַנּוֹטֵעַ ל' יוֹם לִפְנֵי ר"ה מֻוָּתָּר לְקַיְּימוֹ וְלֹא הִזְכִּיר מִקְּלִיטָה א"כ מַשְׁמַע דְּמִקְּלִיטָה לָא קָמַיְירֵי אֶלָּא מִשְּׁבִיעִית מַמָּשׁ וְכֵינָן דְּתוֹסֶפֶת שְׁבִיעִית הָוֵי כִּשְׁבִיעִית ע"כ ה"ק הַנּוֹטֵעַ ל' יוֹם לִפְנֵי תּוֹסֶפֶת שְׁבִיעִית דְּהַיְינוּ שֶׁקָּלַט ל' יוֹם לִפְנֵי שְׁבִיעִית מַמָּשׁ מֻוָּתָּר וְנָקַט הַנּוֹטֵעַ לְעִנְיַן מַה שֶׁקָּלַט דְּהַיְינוּ סוֹף נְטִיעָה וע"כ צ"ל כֵּן דְּקָרָא שָׁם הַנּוֹטֵעַ עַל סוֹף הַנְּטִיעָה דְּהַיְינוּ הַקְּלִיטָה דְּהָא קָתָנֵי שָׁם עָלְתָה לוֹ שָׁנָה לְעִנְיַן עָרְלָה ג"כ וַהֲרֵי עָרְלָה ע"כ צָרִיךְ עוֹד אַחַר שֶׁקָּלַט ל' יוֹם לְהֶחְשֵׁב שָׁנָה אע"כ דְּלָא אַיְירֵי בַּבָּרַיְיתָא מִימֵי הַקְּלִיטָה כְּלָל רַק מִמַּה שֶׁצָּרִיךְ בִּימֵי סוֹף הַנְּטִיעָה דְּהַיְינוּ מֵאַחַר שֶׁקָּלַט וְהָוֵי דּוֹמְיָא לִלְשׁוֹן הַכָּתוּב וּנְטַעְתֶּם כָּל עֵץ מַאֲכָל שָׁלֹשׁ שָׁנִים יִהְיוּ לָכֶם עֲרֵלִים דע"כ ג"כ הַפֵּירוּשׁ כֵּן דַּחֲשִׁיב וּנְטַעְתֶּם מְיָמִים שֶׁקָּלַט וּכְמוֹ שֶׁכָּתַבְתִּי לְעֵיל בַּתּוֹסָ' ד"ה הָא אָמְרִינַן וְלָכֵן פָּרִיךְ דְּלָא אָתְיָא כר"מ דלר"מ בְּיוֹם א' סַגִּי אָכֵן הַתָּרָצָן הֲשִׁיב דְּאַכַּתִּי יִקְשֶׁה לָמָּה נָקַט תַּנָּא דְּבָרַיְיתָא הַנּוֹטֵעַ סְתָם וְלֹא הִזְכִּיר מִימֵי הַקְּלִיטָה דלת"ק צָרִיךְ שְׁלֹשִׁים וּשְׁלֹשִׁים וַאֲפִילּוּ לר' יְהוּדָה עכ"פ ל"ג אֶלָּא אַדְּרַבָּא אָתֵי כר"מ וּבָרַיְיתָא אע"פ שֶׁלֹּא הִזְכִּירָה מִקְּלִיטָה מ"מ לָא אַיְירֵי רַק מִימֵי הַקְּלִיטָה וְתוֹסֶפֶת שְׁבִיעִית נִכְלָל בְּיוֹם ל' דְּעוֹלָה לְכָאן וּלְכָאן.

וּמַה שֶּׁהִקְשׁוּ הַתּוֹסָ' עוֹד לפי' רַשִׁ"י מֵהָא דְּאוֹרֶז וְדוֹחַן דְּתָלֵי בְּהִשְׁרִישׁוּ לִפְנֵי ר"ה וְלָא חָיְישִׁינַן בְּמַה שֶׁהִשְׁרִישׁוּ בְּתוֹסֶפֶת שְׁבִיעִית ג"כ יֵשׁ לְתָרֵץ ע"פ מַה שֶּׁהִקְשׁוּ הַתּוֹסָ' לְקַמָּן

(דַּף י"ג) לפי' רַשׁ"י שֶׁכָּתַב הַטַּעַם דִּלְכָךְ אָזְלִינַן בָּתַר הַשְּׁרָשָׁה וְלֹא בָּתַר לְקִיטָה לְעִנְיַן מַעֲשֵׂר מִשּׁוּם מַעְשַׂר יָרָק דְּרַבָּנָן דְּהַתִּינַח לְעִנְיַן מַעֲשֵׂר אֲבָל לְעִנְיַן שְׁבִיעִית דְּאוֹרָיְיתָא לָמָּה לֹא אָזְלִינַן בָּתַר לְקִיטָה וְתֵירְצוּ דְּאַיְירֵי בִּשְׁבִיעִית בַּזְּמַן הַזֶּה דְּרַבָּנָן וא"כ לְתֵירוּץ זֶה פְּשִׁיטָא דל"ק לְרַשׁ"י די"ל דְּכֵיוָן דְּרַבָּנָן הוּא לֹא הֶחֱמִירוּ לֶאֱסֹור מַה שֶּׁנִּשְׁתַּרֵשׁ בְּתוֹסֶפֶת שְׁבִיעִית אָמְנָם גַּם לְתֵירוּצָם הַשֵּׁנִי דְּיָלְפִינַן בת"כ מִקְּרָא דְּבָתַר הַשְּׁרָשָׁה וְלָא בָּתַר לְקִיטָה אָזְלִינַן א"ש שֶׁהֲרֵי מַה שֶּׁבְּמָקוֹם אַחֵר הָוֵי חוּמְרָא לֶאֱסֹור בִּשְׁבִיעִית גַּם מַה שֶּׁנִּקְלַט בְּתוֹסֶפֶת שְׁבִיעִית וּלְחָשְׁבוֹ גִּידּוּלֵי שְׁבִיעִית הָוֵי לְעִנְיַן אוֹרֶז וְדוֹחַן עוֹד חִידּוּשׁ דְּאִם לֹא נִשְׁרַשׁ לִפְנֵי שְׁבִיעִית הָוֵי גִּידּוּלֵי שְׁבִיעִית דְּאָזְלִינַן בָּתַר לְקִיטָה וְכֵיוָן דְּחִידּוּשׁ הוּא שֶׁחִדְּשָׁה תּוֹרָה לְהַתִּיר בְּנִשְׁרַשׁ לִפְנֵי שְׁבִיעִית אַף שֶׁיָּרַק הוּא דְּאָזְלִינַן בּוֹ בָּתַר לְקִיטָה אֵין לְךָ בּוֹ אֶלָּא חִידּוּשׁוֹ דְּדַוְקָא בְּנִשְׁרַשׁ בַּשְּׁבִיעִית מַמָּשׁ אָזְלִינַן בָּתַר לְקִיטָה אֲבָל לֹא בְּנִשְׁרַשׁ בל' יוֹם לִפְנֵי שְׁבִיעִית אַף שֶׁהָוֵי תּוֹסֶפֶת שְׁבִיעִית דְּבָזֶה לֹא גָּלְתָה הַתּוֹרָה.

אָמְנָם לְפִי מַה דְּמַסִּיק דלר"מ יוֹם שְׁלֹשִׁים עוֹלֶה לְכָאן וּלְכָאן בלא"ה לק"מ מֵהָךְ מַתְנִיתִין דְּאוֹרֶז וְדוֹחַן די"ל דר"מ הִיא וְלָכֵן כָּל שֶׁהִשְׁרִישׁ קוֹדֶם ר"ה אֲפִילּוּ שָׁעָה אַחַת מִיקְרֵי הִשְׁרִישׁ קוֹדֶם תּוֹסֶפֶת שְׁבִיעִית דְּבְתוֹסֶפֶת שְׁבִיעִית סַגִּי אֲפִילּוּ בְּמִקְצָת הַיּוֹם כִּדְמוּכָח מִמַּה דְּמַסִּיק כָּאן דלר"מ יוֹם ל' עוֹלֶה לְכָאן וּלְכָאן וְכֵיוָן דְּאֶפְשָׁר דְּלָא נִקְלַט אֶלָּא בְּעֶרֶב ר"ה סָמוּךְ לר"ה וַאֲפִילּוּ הָכִי לָעִנְיַן עֲרֵלָה עוֹלֶה לְשָׁנָה א"כ ע"כ גַּם מִקְצָת הַיּוֹם בְּסוֹפוֹ נֶחְשָׁב שָׁנָה וא"כ פְּשִׁיטָא שֶׁנֶּחְשָׁב גַּם כֵּן תּוֹסֶפֶת שְׁבִיעִית וְלָכֵן שַׁפִּיר קָאָמַר כָּל שֶׁנִּשְׁרַשׁ לִפְנֵי ר"ה מֻוָתָּר לְקַיְּמוֹ בִּשְׁבִיעִית דְּבָזֶה נֶחְשָׁב הִשְׁרִישׁ לִפְנֵי תּוֹסֶפֶת שְׁבִיעִית: שָׁם ד"ה מִדַּאֲבַתְּי.

וּבִירוּשַׁלְמִי דָּיֵיק מִדִּכְתִיב: עִיֵּין מַה שֶּׁכָּתְבוּ הַתּוֹסָפוֹת בָּזֶה לְעֵיל (דַּף ג') וּמַה שֶּׁכָּתַבְתִּי שָׁם: שָׁם בד"ה מִכְּלָל. וְעָמַד הַמַּבּוּל שָׁנָה וּמֶחֱצָה: הפ"י תָּמַהּ אֵיךְ אֶפְשָׁר לוֹמַר כֵּן שֶׁהֲרֵי אַחַר ק"ל יוֹם הַחֹל מ' יוֹם וְשָׁלַח הָעוֹרֵב וְאַחַ"כ שְׁלִיחוּת הַיּוֹנָה לְסוֹף כ"א יוֹם הֲרֵי שִׁשִּׁים יוֹם וְלֹא יָסְפָה הַיּוֹנָה שׁוּב אֵלָיו עוֹד ע"ש שֶׁנִּדְחַק בְּיִשּׁוּב קַוּשְׁיָא זוֹ.

וְלֹא יָדַעְתִּי מֵהֵיכָן מוּכָח דִּשְׁלִיחוּת הַיּוֹנָה הָיָה מִיָּד אַחַר שְׁלִיחוּת הָעוֹרֵב דְּיִלְמָא בֵּין שְׁלִיחוּת לִשְׁלִיחוּת עָבְרוּ כַּמָּה חֳדָשִׁים דבלא"ה פְּשִׁיטָא דִּקְרָא מַשְׁמַע שֶׁשָּׁלַח הָעוֹרֵב פְּעָמִים הַרְבֵּה כְּדִכְתִיב וַיֵּצֵא יָצוֹא וָשׁוֹב עַד יְבֹשֶׁת הַמַּיִם (אָמְנָם ע"פ דְּרָשַׁת הַמִּדְרָשׁ לֹא הָלַךְ הָעוֹרֵב בִּשְׁלִיחוּת כְּלָל) גַּם מַה שֶּׁכָּתַב הפ"י בְּפַשְׁטוּת הַכְּתוּבִים מַשְׁמַע דְּלָא עָמַד הַמַּבּוּל רַק שָׁנָה וְלֹא שָׁנָה וּמֶחֱצָה לענ"ד הַסְּבָרָא אִיפְּכָא שֶׁהֲרֵי יֵשׁ לְתָמּוֹהַּ כְּשֶׁהִתְחִילוּ הַמַּיִם הָלוֹךְ וְחָסוֹר בְּחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי שֶׁהָיָה ר"ח סִיוָן עַד שֶׁנִּרְאוּ רָאשֵׁי הֶהָרִים בר"ח אָב לֹא חָסְרוּ בִּשְׁנֵי חֳדָשִׁים רַק הט"ו אַמּוֹת שֶׁגָּבְרוּ הַמַּיִם עַל רָאשֵׁי הֶהָרִים וּמֵאָב עַד תִּשְׁרֵי שֶׁהָיָה ג"כ רַק ב' חֳדָשִׁים נֶחְסְרוּ כַּמָּה אַלְפִּים אַמּוֹת שֶׁגָּבְהוּ הֶהָרִים הַיּוֹתֵר גְּבוֹהִים עַל הָאָרֶץ שֶׁהֲרֵי בְּאֶחָד בְּתִשְׁרֵי חָרְבָה הָאָרֶץ וְאִם לֹא יָדַעְנוּ עַל דֶּרֶךְ הַקַּבָּלָה שֶׁכֵּן גְּזַר חֶסֶד הקב"ה בְּדֶרֶךְ נֵס יוֹתֵר הָיָה סְבָרָא לוֹמַר עפ"י פְּשׁוּטֵי הַכָּתוּב שֶׁחָסְרוּ הַמַּיִם מר"ח אָב עַד ר"ח נִיסָן אֵלּוּ הָאַלְפַּיִם אַמּוֹת שעכ"פ אֵין זֶה נֵס כ"כ.

וּמַה שֶּׁתָּמַהּ הפ"י עַל הַתּוֹסָ' דְּאַכַּתִּי מנ"ל דְּתַרְוַויְיהוּ ס"ל בְּנִיסָן נִבְרָא הָעוֹלָם דמר"א לָא מוּכָח מִידֵי דַּאֲפִילּוּ אִם בְּתִשְׁרֵי נִבְרָא הָעוֹלָם סוֹף סוֹף יָלִיף שַׁפִּיר דל' יוֹם בַּשָּׁנָה חָשׁוּב שָׁנָה מִדְּיוֹם אֶחָד חָשׁוּב חֹדֶשׁ וְהִנִּיחַ בצ"ע.

לענ"ד הַתּוֹסָ' כְּבָר פֵּירְשׁוּ דַּעְתָּם בָּזֶה בִּתְחִלַּת דִּבְרֵיהֶם שֶׁכָּתְבוּ דְּהָא תַּרְוַיְיהוּ מוֹדוֹ שֶׁזֶּה הָיָה תְּחִלַּת הַשָּׁנָה דְּהַיְינוּ שֶׁהֲרֵי כָּל הָרְאָיָה הָיָה מִדִּבְרֵי ר' יוֹחָנָן שֶׁאָמַר וּשְׁנֵיהֶם מִקְרָא אֶחָד דָּרְשׁוּ וּמְפָרֵשׁ טַעַם דר"מ וְעַל זֶה קָאָמַר וְאִידָךְ דְּהַיְינוּ ר"א סוֹבֵר דְּמִזֶּה אֵין רְאִי' דְּמַאי אַחַת אַתְחַלְתָּא דְּאַחַת וּמִדְּלָא קָאָמַר דִּלְכָךְ לר"א אֵין רְאָיָה דס"ל דִּבְתִשְׁרֵי נִבְרָא הָעוֹלָם וְעָמַד הַמַּבּוּל שָׁנָה וּמֻחֲצָה מַשְׁמַע דְּפְשִׁיטָא לֵיהּ דר"א ג"כ ס"ל דִּבְנִיסָן נבה"ע אָמְנָם מַה שֶּׁלֹּא נִיחָא לְרַשׁ"י לְגָרוֹס כֵּן כֵּיוָן דְּכָל הָרְאָ' הֵיא מִדִּכְתִיב בָּרִאשׁוֹן וְרִאשׁוֹן הוּא נִיסָן וְאֵין זֶה רְאָיָה דְּמִדִּכְתִיב הַחֹדֶשׁ הַזֶּה לָכֶם רֹאשׁ חֳדָשִׁים מַשְׁמַע דְּרַק מֵאָז וְאֵילָךְ גָּזַר הקב"ה כֵּן שֶׁהַחֹדֶשׁ נִיסָן יִהְיֶה רֹאשׁ חֳדָשִׁים אֲבָל קוֹדֶם הַזֶּה מִסְתָּמָא נִמְנוּ הֶחֳדָשִׁים לְמִנְיַן הַשָּׁנָה וְיִהְיֶ' רֹאשׁ הַשָּׁנָה הַחֹדֶשׁ הָרִאשׁוֹן: שָׁם דַּף י"א ע"א בגמ' בְּנִיסָן נִבְרָא הָעוֹלָם: הָרָ"ן הִקְשָׁה בִּשְׁלָמָא לָמַ"ד בְּתִשְׁרֵי נבה"ע הַיְינוּ טַעְמָא דְּמָנִינַן מִנְיַן שְׁנוֹת הָעוֹלָם מִתִּשְׁרֵי אֲבָל לר' יְהוֹשֻׁעַ דס"ל בְּנִיסָן נבה"ע לָמָּה נִקְבַּע ר"ה בְּתִשְׁרֵי וְתֵירֵץ מִפְּנֵי שֶׁהוּא חֹדֶשׁ שֶׁל סְלִיחָה וְכַפָּרָה דיוה"כ וְהַמָּהַרְשָׁ"א הִקְשָׁה ע"ז דַּהֲרֵי זֶה בָּעֲשִׂירִי לְחֹדֶשׁ וְלֹא בר"ה וּמַה שֶּׁתֵּירֵץ ג"כ דָּחוּק.

ולפענ"ד אֶפְשָׁר לוֹמַר ע"פ מַה שֶּׁכָּתְבוּ הַתּוֹסָ' לְקַמָּן (דַּף כ"ז ע"א) לְתָרֵץ. ר"א הַקָּלִיר שֶׁיִּסֵּד בְּמוֹסָף דש"ע כר"א דִּבְתִשְׁרֵי נבה"ע וּבְמוֹסָף שֶׁל פֶּסַח כר"י דִּבְנִיסָן נבה"ע וְכָתְבוּ בְּשֵׁם ר"ת דְּאֵלּוּ וָאֵלּוּ דִּבְרֵי אֱלֹהִים חַיִּים דִּבְתִשְׁרֵי עָלָה בְּמַחֲשָׁבָה לְהִבָּרְאוּת וְלֹא נִבְרָא עַד נִיסָן ע"ש.

וְכֵיוָן דְּאֵצֶל הקב"ה מַחְשָׁבָה כְּמַעֲשֶׂה דְּלֹא בֶּן אָדָם הוּא וְיִתְנַחֵם לָכֵן גַּם לר' יְהוֹשֻׁעַ נִמְנוּ שְׁנוֹת הָעוֹלָם מִתִּשְׁרֵי וְהַקַּבָּע ר"ה לְיוֹם הַדִּין מִפְּנֵי שֶׁבַּמַּחֲשָׁבָה עָלָה לְהִבָּרְאוּת הָעוֹלָם בַּדִּין כִּדְאִיתָא בַּמִּדְרָשׁ הוּבָא בְּרַשׁ"י בְּפָסוּק בְּרֵאשִׁית בָּרָא אֱלֹהִים וּכְשֶׁרָאָה שֶׁלֹּא יַעֲמֹד שִׁיתֵּף רַחֲמִים עִם דִּין כְּדִכְתִיב בְּיוֹם עֲשׂוֹת ה' אֱלֹהִים וא"כ כְּשֶׁעָלָה בְּמַחֲשָׁבָה דְּהַיְינוּ בְּתִשְׁרֵי שָׁלַט מִדַּת הַדִּין לָכֵן נִקְבַּע יוֹם זֶה לַדִּין אֲבָל בַּיּוֹם עֲשׂוֹת שֶׁהוּא בְּנִיסָן שהי' מַעֲשֵׂה שָׁמַיִם וָאָרֶץ שִׁיתֵּף הקב"ה מִדַּת הָרַחֲמִים עִמּוֹ.

וּבְזֶה מְיֻשָּׁב מַה שֶּׁקָּשָׁה כֵּיוָן דִּכְתִיב בְּיוֹם עֲשׂוֹת ה' אֱלֹהִים אֶרֶץ וְשָׁמַיִם הֲרֵי שָׁמַיִד בְּיוֹם רִאשׁוֹן שֶׁנִּבְרְאוּ שָׁמַיִם וָאָרֶץ שִׁיתֵּף הקב"ה מִדַּת הָרַחֲמִים עִם הַדִּין א"כ לָמָּה נֶאֱמַר בְּכָל מַעֲשֵׂה בְּרֵאשִׁית שֵׁם אֱלֹהִים לְבַד אֲבָל לפ"ז א"ש דְּשָׁם נֶאֱמַר עַל שֵׁם הַמַּחֲשָׁבָה אֲבָל בְּיוֹם עֲשׂוֹת שֶׁהָיָה הַמַּעֲשֶׂה שִׁיתֵּף רַחֲמִים עִם הַדִּין: שָׁם שֶׁנֶּאֱמַר לָבְשׁוּ כָּרִים הַצֹּאן: לְפִי מַסְקָנַת הגמ' לְעֵיל (דַּף ח') עִיקַּר הַזְּמַן דְּזִיווּגָם בַּאֲדָר וְרַק בְּאִפְלַיְיתָא הָוֵי בְּנִיסָן ואעפ"כ קָאָמַר הָכָא וְאוֹתוֹ הַפֶּרֶק זְמַן בְּהֵמָה כו' מִשּׁוּם דעכ"פ קָרוֹב לָזֶה הוּא אוֹתוֹ הַפֶּרֶק וְלָכֵן אֵין תָּמוּהַּ ג"כ מַה שֶּׁהִקְשָׁה הַמַּהַרְשָׁ"א עַל מַה דְּקָאָמַר לר"א וְאוֹתוֹ הַפֶּרֶק זְמַן רְבִיעָה הִיא שֶׁהֲרֵי זְמַן רְבִיעָה הִיא בְּמַרְחֶשְׁוָן וְלֹא בְּתִשְׁרֵי כֵּיוָן דעכ"פ קָרוֹב לְאוֹתוֹ זְמַן הָיָה וְאֶפְשָׁר דְּלִפְעָמִים גַּם בְּתִשְׁרֵי זְמַן גְּשָׁמִים הוּא דַּהֲרֵי מִטַּעַם זֶה אֵין מִתְפַּלְּלִים עַל גְּשָׁמִים לר' יְהוֹשֻׁעַ מיו"ט רִאשׁוֹן שֶׁל חַג שֶׁמָּא יָרַד גֶּשֶׁם וְסִימָן קַלָּלָה הוּא שֶׁלֹּא יוּכַל לְקַיֵּים מִצְוַת סֻכָּה אֲבָל לֹא מִפְּנֵי שֶׁלֹּא מוֹעִיל לְאִילָנוֹת וְלִנְטָעִים: שָׁם בְּתִשְׁרֵי מֵתוּ שֶׁנֶּאֱמַר וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם: הט"א הִקְשָׁה דא"כ בְּיִצְחָק שֶׁנּוֹלַד לכ"ע בְּפֶסַח לָמָּה לֹא נֶאֱמַר שֶׁבְּפֶסַח מֵת וּמִדְּקָאָמַר עַל הָאָבוֹת בְּתִשְׁרֵי מֵתוּ מַשְׁמַע גַּם יִצְחָק.

ולענ"ד י"ל עפ"י מַה דְּאִיתָא בְּמִדְרַשׁ תַּנְחוּמָא הוּבָא בְּרַשִׁ"י פ' וַיֵּצֵא ע"פ אָנֹכִי אֱלֹהֵי אָבִיךָ אֱלֹהֵי אַבְרָהָם אֱלֹהֵי יִצְחָק שאעפ"י שֶׁאֵין הקב"ה מְיַחֵד שְׁמוֹ עַל הַחַיִּים שֶׁאֲנִי יִצְחָק שֶׁכָּהוּ עֵינָיו ויצה"ר בָּטֵל מִמֶּנּוּ וְנֶחְשָׁב כְּמֵת הֲרֵי שֶׁיִּצְחָק בְּעוֹדֶנּוּ חַי נֶחְשָׁב כַּמַּלְאָךְ שֶׁכְּבָר נִפְטַר מִן הָעוֹלָם וְאֶפְשָׁר שֶׁהִתְחִיל זֶה מִימֵי פֶּסַח וא"כ גַּם אֶצְלוֹ הֶוְשְׁלְמוּ הַשָּׁנִים.

אוֹ י"ל ע"פ הַמִּדְרָשׁ שֶׁבִּשְׁעַת עֲקֵדָה פָּרְחָה נִשְׁמָתוֹ וְחָזְרָה אֵלָיו וְלָכֵן תִּיקֵּן הַבְּרָכָה מְחַיֵּה הַמֵּתִים הֲרֵי שֶׁמֵּת בְּתִשְׁרֵי שֶׁעֲקֵדָה בְּתִשְׁרֵי הָיָה וְלָכֵן שַׁפִּיר קָאָמַר בְּתִשְׁרֵי מֵתוּ אָבוֹת גַּם עַל יִצְחָק שְׁמָהּ שֶׁחַי אַחַ"כ הָיוּ כְּחַיִּים שֶׁל עוה"ב שֶׁאַחַר תחה"מ בִּלֹּא יצה"ר וְלֹא הֶוְצְרַךְ אֶצְלוֹ עוֹד שִׁיּוּלֵם שָׁנִים: שָׁם שֶׁנֶּאֱמַר אֶת מִסְפַּר יָמֶיךָ אֲמַלֵּא: הפ"י הִקְשָׁה לָמָּה הֶוְצְרַךְ לב' הַדְּרָשׁוֹת מִמַּה שֶׁאָמַר מֹשֶׁה הַיּוֹם מָלְאוּ יָמַי וּשְׁנוֹתַי וּמִמִּסְפַּר יָמֶיךָ אֲמַלֵּא.

ולענ"ד י"ל שֶׁרָצָה לְתָרֵץ בָּזֶה מַה שֶׁהִקְשׁוּ הַתּוֹסָ' שֶׁהֲרֵי בִּיבָמוֹת נִדְרָשׁ אֶת מִסְפַּר יָמֶיךָ לִשְׁנֵי דּוֹרוֹת אָכֵן י"ל דְּנִדְאי גַּם הָכָא דָּרַשׁ כֵּן וְלָא מַיְיתֵי קְרָא רַק לְפָרֵשׁ מַה שֶׁאָמַר מֹשֶׁה בֶּן עֶשְׂרִים וּמֵאָה שָׁנָה אָנֹכִי הַיּוֹם מַה ת"ל הַיּוֹם הַיּוֹם מָלְאוּ יָמַי וּשְׁנוֹתַי וְכֵינָן דִּכְתִיב אֶת מִסְפַּר יָמֶיךָ אֲמַלֵּא שהקב"ה מְמַלֵּא שְׁנוֹת דּוֹרוֹת שֶׁל עוֹשֵׂי רְצוֹנוֹ לָזֶה אָמַר מֹשֶׁה הַשָּׁנִי דּוֹרוֹת שֶׁנִּקְבְּעוּ לִי מָלְאוּ הַיּוֹם וּמִזֶּה רְאָיָה דִּלְצַדִּיקִים הַגְּדוֹלִים לֹא בִּלְבַד שֶׁמְּמַלֵּא לָהֶם שְׁנֵי דּוֹרוֹת שֶׁנִּקְבְּעוּ לָהֶם אֶלָּא גַּם מְמַלֵּא אוֹתָם מִיּוֹם לְיוֹם: שֵׁם וּכְתִיב בְּשָׂרָה וה' פָּקַד אֶת שָׂרָה: הַמְהַרְשָׁ"א כ' ואע"ג דְּהַמַּלְאָכִים בְּשָׂרוּ אוֹתָהּ כְּבָר בְּפֶסַח עפ"י שִׁיטַת הי"מ שֶׁהֲבִיאוּ הַתּוֹסָ' וְשֶׁהִיא ע"כ דַּעַת ר"א דס"ל דִּבְתִשְׁרֵי נבה"ע מ"מ לֹא נִגְזַר עָלֶיהָ הֶרָיוֹן מִפִּי הקב"ה עַד ר"ה עכ"ד.

וק"ל שֶׁהֲרֵי ע"פ שִׁיטָה זוֹ שֶׁנִּמּוֹל אַבְרָהָם בְּפֶסַח גַּם אָז נֶאֱמַר לוֹ מִפִּי הקב"ה אֲשֶׁר תֵּלֵד לְךָ שָׂרָה לַמּוֹעֵד הַזֶּה בַּשָּׁנָה הָאַחֶרֶת הֲרֵי גַּם מִפִּי הקב"ה נִגְזַר וְעוֹד דִּבְפֵירוּשׁ כָּתַב וה' פָּקַד אֶת שָׂרָה כַּאֲשֶׁר אָמָר הֲרֵי שֶׁכְּבָר נֶאֱמַר לוֹ מִפִּי הקב"ה.

אָכֵן בב"ק פ' הַחוֹבֵל נִדְרָשׁ הַךְ כַּאֲשֶׁר אָמַר עַל אַבְרָהָם דְּכֵן נִדְרָשׁ שָׁם כַּאֲשֶׁר אָמַר אַבְרָהָם עַל אֲבִימֶלֶךְ דְּהַיְינוּ שֶׁהִתְפַּלֵּל עָלָיו אֲבָל בְּרַשִׁ"י בְּחוּמָּשׁ דָּרַשׁ עַל הֶרָיוֹן וַאֲשֶׁר דָּבָר עַל לֵידָה א"כ מַשְׁמַע בְּפֵירוּשׁ שֶׁכְּבָר הקב"ה גָּזַר הֶרָיוֹן בְּפֶסַח וְאֵיךְ אֶפְשָׁר שבר"ה נִפְקְדָה וְאוּלַי י"ל דְּמַעֲשֶׂה דַּאֲבִימֶלֶךְ הָיָה שָׁנָה וּמֻחֲצָה קוֹדֶם לֵידַת יִצְחָק שֶׁהָיָה סָמוּךְ לר"ה וּכְשֶׁהִתְפַּלֵּל עַל אֲבִימֶלֶךְ נִפְקְדָה שָׂרָה בר"ה וְנִרְפָּא אֲבִימֶלֶךְ אַחַר ר"ה וּבְפֶסַח שֶׁאַחֲרָיו נֶאֱמַר לְאַבְרָהָם פ' מִילָה וּבְשׂוֹרַת הַבֵּן וְגַם הַמַּלְאָכִים בִּשְׂרוּהוּ בַּשְּׁלִישִׁי לְמִילָה וּבַשָּׁנָה שֶׁאַחֲרָיו בַּפֶּסַח נוֹלַד יִצְחָק.

ואע"ג דְּאִיתָא בַּמִּדְרָשׁ דְּלִיצָנֵי הַדּוֹר אָמְרוּ מֵאֲבִימֶלֶךְ נִתְעַבְּרָה שָׂרָה וְאֵיךְ אָמְרוּ כֵּן אִם קֹדֶם מַעֲשֶׂה אֲבִימֶלֶךְ שָׁנָה וּמֻחֲצָה לְלֵידַת יִצְחָק י"ל דְּמִדְרָשׁ הַזֶּה אָזֵיל אַלִּיבָּא גְּמָרָא דִּידַן דְּנִמּוֹל אַבְרָהָם בְּיוה"כ וְהָיָה לֵידַת יִצְחָק בְּפֶסַח וְאָז בְּיוה"כ אוֹ סָמוּךְ לוֹ נִצְטַוָּוה אַבְרָהָם עַל הַמִּילָה וְנֶאֱמַר לוֹ שֶׁיִּוָּלֵד יִצְחָק בְּפֶסַח שֶׁאַחֲרָיו וּבְזֶה הָיָה אֶפְשָׁר שֶׁמַּעֲשֶׂה אֲבִימֶלֶךְ הי' סָמוּךְ לר"ה שֶׁל שְׁנַת לֵידַת יִצְחָק וּבְאוֹתוֹ ר"ה נִפְקְדָה שָׂרָה: שָׁם בְּרַשִׁ"י ד"ה לְדַעְתָּם.

שְׁאֹלִם אִם חָפְצִים לְהַבָּרְאוּת וְאָמְרוּ הֵן: לְהָבִין זֶה אוּלַי י"ל עפ"י מַה שֶׁאָמְרוּ רז"ל אֵין לְךָ עֵשֶׂב מִלְמַטָּה שֶׁאֵין לוֹ מַזָּל מִלְמַעְלָה דְּהַיְינוּ כֹּחַ הַגִּידּוּל שֶׁל הַנְּטִיעָה וְאוֹתוֹ שָׁאַל הקב"ה אִם יִרְצֶה לְהַבָּרְאוּת לָצֵאת מִן הַכֹּחַ אֶל הַפּוֹעַל: שָׁם בְּתוֹסְ' ד"ה אֶלָּא.

לָא הָיָה צָרִיךְ לְשַׁנּוֹיֵי שָׁנָה מְעֻבֶּרֶת הָיְתָה: הַמַּהַרְשָׁ"א תֵּירֵץ קֻושְׁיָא זוֹ דְּמַה דְּאָמְרִינַן דְּיוֹלֶדֶת לז' יוֹלֶדֶת לְמִקְוֶטַעִין הַיְינוּ ב' תְּקוּפוֹת שֶׁל שְׁנַת הַחַמָּה דַּוְקָא וב' יָמִים שֶׁהֵם יַחַד קפ"ד יָמִים וַחֲצִי וְלֹא כָּלוּ עַד ה' יָמִים אַחַר הַפֶּסַח.

ולענ"ד מֵרַשִׁ"י בְּנִדָּה שָׁם לֹא מַשְׁמַע כֵּן שֶׁכָּתַב שֶׁיּוֹלֶדֶת ב' יָמִים בְּחוֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי ע"ש מַשְׁמַע שֶׁגַּם זֶה רַק לַחֲדָשִׁים מָנִינַן אָמְנָם לענ"ד י"ל בְּיִישׁוּב קֻושְׁיַת הַתּוֹסָ' כֵּיוָן דְּהַגְּמָרָא מְפָרֵשׁ לַמּוֹעֵד אָשׁוּב אֵלֶיךָ לְהַמּוֹעֵד הַסָּמוּךְ וַאֲפִילּוּ נֹאמַר כֵּן ב' יָמִים קוֹדֶם הֶחָג ג"כ הַכַּוָּנָה לַמּוֹעֵד הַסָּמוּךְ אַחַר כְּלוֹת הֶחָג וא"כ ע"כ צָרִיךְ לוֹמַר דְּלֹא נִתְעַבְּרָה שָׁרָה רַק לְאַחַר שֶׁכָּלוּ יְמֵי חַג הַסֻּכּוֹת שֶׁהֲרֵי שְׁמִינִי עֲצֶרֶת רֶגֶל בִּפְנֵי עַצְמוֹ וְאִי נִתְעַבְּרָה בַּחֲמִישִׁי לֶחָג הֲרֵי יִהְיֶה שְׁמִינִי עֲצֶרֶת הַמּוֹעֵד הַסָּמוּךְ וְאֵיךְ נֶאֱמַר לַמּוֹעֵד הַסָּמוּךְ אָשׁוּב אֵלֶיךָ וְהִנֵּה בֵּן לְשָׁרָה אֹשְׁתֵּךְ וְלָכֵן ע"כ צ"ל דְּשָׁנָה מְעֻבֶּרֶת הָיְתָה: שָׁם בא"ד.

דִּלְמוּעָד הַזֶּה בַּשָּׁנָה הָאַחֶרֶת: ק"ל לָמָּה הֻוְצְרְכוּ הַתּוֹסָ' מִקְרָא זֶה וְלֹא הִקְשׁוּ יוֹתֵר מִמַּה שֶּׁנֶּאֱמַר בְּאַבְרָהָם בֶּן צ"ט שָׁנָה הָיָה בְּהִמּוֹלוֹ בְּשַׂר עָרְלָתוֹ וּבֶן מֵאָה שָׁנָה הָיָה בְּהִוָּלֶד לוֹ אֵת יִצְחָק בְּנוֹ וְכֵיוָן דִּבְתִשְׁרֵי נִבְרָא הָעוֹלָם וְנִמְנוּ שְׁנוֹת הָעוֹלָם מִתִּשְׁרֵי אֵיךְ אֶפְשָׁר שֶׁאַבְרָהָם בְּיוֹם"כ שֶׁנִּמּוֹל הָיָה בֶּן צ"ט שָׁנָה וּבְפֶסַח שֶׁאַחֲרָיו הָיָה בֶּן ק' לְפִי מַה שֶׁהוֹכִיחַ הט"א הַנָּ"ל דְּקוֹדֶם מ"ת שְׁנֵי דּוֹרוֹת לְשַׁנּוֹת הָעוֹלָם נִמְנוּ וּבְזֶה לֹא הָיָה שַׁיָּיךְ מַה שֶׁהֵשִׁיבוּ הַתּוֹסָ' עַל הַקֻּושְׁיָא מִשָּׁנָה הָאַחֶרֶת וְאֵיךְ יִתָּכֵן לוֹמַר שֶׁנִּצְטַוָּוה בְּפֶסַח וְלֹא נִמּוֹל עַד תִּשְׁרֵי וכו' שֶׁהֲרֵי בַּפָּסוּק כְּתִיב שָׁהָיָה בֶּן צ"ט כְּשֶׁנִּמּוֹל וּבֶן מֵאָה כְּשֶׁנּוֹלַד יִצְחָק וְאַף שֶׁבְּתֵירוּץ הַתּוֹסָ' לָמַ"ד בְּנִיסָן נִבְרָא הָעוֹלָם מְתוֹרָץ גַּם סְתִירָה זוֹ דבר"ח נִיסָן הִתְחִיל שְׁנַת מֵאָה שֶׁל אַבְרָהָם מ"מ הי' לְהַתּוֹסָ' לְהַקְשׁוֹת מִזֶּה דְּיוֹתֵר קָשֶׁה.

ולענ"ד מִזֶּה רְאָיָה שֶׁאֵין עָלֶיהָ תְּשׁוּבָה שֶׁדַּעַת הַתּוֹסָ' ג"כ כְּמוֹ שֶׁכָּתַבְתִּי לְמַעְלָה דְּגַם שְׁנֵי דּוֹרוֹת מִיּוֹם לְיוֹם נִמְנוּ אֲפִילּוּ קוֹדֶם מ"ת וְלָכֵן מִזֶּה קֻושְׁיָא די"ל דְּאַבְרָהָם נוֹלַד בְּתִשְׁרֵי אַחַר עֲשָׂרָה בְּתִשְׁרֵי וְלָכֵן כְּשֶׁנִּמּוֹל בְּיוה"כ עֲדַיִן הָיָה בֶּן צ"ט אֲבָל כְּשֶׁבָּא יוֹם לֵידָתוֹ בְּתִשְׁרֵי נַעֲשָׂה בֶּן ק' וְכֵן הָיָה כְּשֶׁנּוֹלַד יִצְחָק וְלָמַ"ד בְּנִיסָן נוֹלְדוּ אָבוֹת י"ל שֶׁנּוֹלַד קוֹדֶם ט"ו וְלָכֵן כְּשֶׁבָּא יוֹם ט"ו שֶׁנּוֹלַד יִצְחָק כְּבָר נַעֲשָׂה בֶּן ק' וביוה"כ לְפָנָיו כְּשֶׁנִּמּוֹל הָיָה בֶּן צ"ט אָמְנָם עפ"י זֶה יֵשׁ לְיַישֵׁב ג"כ קֻושְׁיַת הַתּוֹסָפֹת די"ל דְּמַה שֶׁאָמַר הקב"ה לְאַבְרָהָם לַמּוֹעֵד הַזֶּה בַּשָּׁנָה הָאַחֶרֶת בְּתִשְׁרֵי לֹא עַל שְׁנֵי הָעוֹלָם נֶאֱמַר בַּשָּׁנָה הָאַחֶרֶת אֶלָּא בַּשָּׁנָה הָאַחֶרֶת שֶׁל שְׁנֵי חַיֵּי אַבְרָהָם וְכֵן הָיָה שֶׁאָז הי' אַבְרָהָם בֶּן צ"ט וּלְשָׁנָה הָאַחֶרֶת הָיָה בֶּן ק' וְאִם שֶׁהָיָה נִרְאֶה אוּלַי לְהַתּוֹסָפֹת דְּוַחַק לְפָרֵשׁ כֵּן וַעֲדַיִן מְשַׁנֵּי עכ"פ אֶפְשָׁר לְתָרֵץ בָּזֶה מַה שֶׁהִקְשׁוּ הָעוֹלָם כְּמוֹ שֶׁהֵבִיא הפ"י דַּהֲרֵי תֵּירוּץ הַתּוֹסָ' לֹא שַׁיָּיךְ רַק לר' יְהוֹשֻׁעַ וַהֲרֵי ר"א ג"כ אָמַר בְּפֶסַח נוֹלַד יִצְחָק וְאֵיךְ מְתוֹרָץ הַקֻּושְׁיָא לר"א אֲבָל לפ"ז י"ל דר"א מְפָרֵשׁ לְשָׁנָה הָאַחֶרֶת עַל שְׁנֵי חַיֵּי אַבְרָהָם כְּאִלּוּ נֶאֱמַר כְּשֶׁתִּהְיֶ' בֶּן מֵאָה שָׁנָה: שָׁם ע"ב בַּגְּמָרָא בר"ה בָּטְלָה עֲבוֹדָה מֵאֲבוֹתֵינוּ: בְּהֶמְשֵׁךְ הַפְּסוּקִים ע"פ דְּרָשָׁה זוֹ י"ל דְּהָאֶחָד נִמְשָׁךְ מֵהָאַחַר דר"ה הוּא יוֹם מִשְׁפָּט לֵאלֹהֵי יַעֲקֹב זֶה עֵדוּת בִּיהוֹסֵף שְׁמוֹ שֶׁנִּפְקַד מהקב"ה בְּיוֹם זֶה וְהַנֵּס הַגָּדוֹל בְּיוֹם זֶה שֶׁהוּא לְעֵדוּת הַשְׁגָּחַת הקב"ה לִירֵאָיו הוּא מַה שֶּׁאָמַר יוֹסֵף שְׁפַת לֹא יָדַעְתִּי אֶשְׁמַע כִּדְאָמְרִינַן בְּסוֹטָה (פ"ד) שֶׁאָמְרוּ עַבְדֵי פַּרְעֹה שֶׁרָאוּי לְכָךְ שֶׁיּוֹדֵעַ ע' לְשׁוֹנוֹת וְרָצוּ לְבָחֹן אוֹתוֹ לְמָחָר נַעֲשָׂה נֵס שֶׁלָּמְדוּ גַּבְרִיאֵל ע' לְשׁוֹנוֹת בְּלַיְלָה אֶחָד וְאֵין לְךָ נֵס גָּדוֹל מִזֶּה שֶׁאֵין

לִתְלוֹת בְּשׁוּם אוֹפֶן בְּטָבַע וְזֶה גָּרַם שֶׁגַּם פַּרְעֹה הֶוְצְרַךְ לוֹמַר כֵּן שִׂפַת לֹא יָדַעְתִּי אֶשְׁמָע דִּשְׁמִיעָה יֵשׁ לוֹ ב' פֵּירוּשִׁים שְׁמִיעַת אׇזְנָן וַהֲבָנַת הַשֵּׂכֶל יוֹסֵף אָמַר אֶשְׁמַע בִּלְשׁוֹן הֲבָנָה וּפַרְעֹה אָמַר בְּלָשׁוֹן שְׁמִיעַת אׇזְנָן כִּדְאִיתָא שָׁם שֶׁהָיָה חוֹק בְּמִצְרַיִם שֶׁלֹּא יִמְלׇוְךָ בְּמִצְרַיִם מִי שֶׁלֹּא יוֹדֵעַ ע' לָשׁוֹן וּפַרְעֹה לֹא יָדַע לה"ק וּנְתַיְּירוּ שֶׁלֹּא יַעֲבִירוּהוּ הַמִּצְרִיִּים מִמַּלְכוּת וְהִשְׁבִּיעַ אֶת יוֹסֵף שֶׁלֹּא יְגַלֶּה, וּמִזֶּה מוּבָן שֶׁהָיָה כ"כ מַכְנִיעַ עַצְמוֹ נֶגֶד יוֹסֵף עַד שֶׁאָמַר לוֹ רַק הַכִּסֵּא אֶגְדַּל מִמְּךָ וְהַיְינוּ מִפְּנֵי שֶׁהָיָה מִתְיָרֵא שֶׁיִּגְלֶה יוֹסֵף שֶׁלֹּא הָגוּן לַמַּלְכוּת וְיַעֲבִירוּהוּ וְזֶה הָיָה הַכֹּל בְּהַשְׁגָּחָה מהקב"ה שֶׁזֶּה גָּרַם שֶׁאָמַר הקב"ה הַסִּירוֹתִי מִסֶּבֶל שִׁכְמוֹ שֶׁמָּצָאנוּ כְּשֶׁרוֹצֶה הקב"ה בעוה"ז לְהַכְנִיעַ אֻמָּה תַּחַת יִשְׂרָאֵל מַכְנִיעַ אוֹתָם בַּתְּחִלָּה תַּחַת צַדִּיק שֶׁגָּדוֹל זְכוּתוֹ וְאָז יִהְיֶה מֻכְנָעִים גַּם לְאֵינָם רְאוּיִים לָזֶה וְכֵן הָיָה בְּהַמָּן שְׁטָרָם עָלָה לִגְדֻלָּה נִמְכַּר לְמָרְדְּכַי בְּפַת לֶחֶם עַד שֶׁאָמַר לוֹ מָרְדְּכַי רָשָׁע עֶבֶד לְמִי וּנְכָסִים לְמִי כִּדְאִיתָא בַּמְּגִלָּה (דַּף ט"ז) וְהִנֵּה מִצַּד הַדִּין לֹא הָיוּ יִשְׂרָאֵל עֲדַיִן רְאוּיִין לְהִגָּאֵל מֵעַבְדוּת מִצְרַיִם שהקב"ה גָּזַר עֲלֵיהֶם עַבְדוּת ד' מֵאוֹת שָׁנָה כְּדִכְתִיב וַעֲבָדוּם וְעִנּוּ אוֹתָם ד' מֵאוֹת שָׁנָה וְלֹא נִשְׁתַּעְבְּדוּ רַק רד"ו והי' לְשַׁר מִצְרַיִם תְּבִיעָה ע"ז אָכֵן קיי"ל אֵין עֶבֶד קוֹנֶה עֶבֶד וע"י שֶׁנַּעֲשׂוּ כָּל מִצְרַיִם עֲבָדִים לְיוֹסֵף לֹא יָכְלוּ לִהְיוֹת אֲדוֹנִים לְיִשְׂרָאֵל לִהְיוֹתָם לָהֶם כְּדִין עֲבָדִים.

וּמַה שֶׁנַּעֲשׂוּ עֲבָדִים לְיוֹסֵף שֶׁהֶעֱבִיר אוֹתָם לֶעָרִים לְהַכְנִיעַ אוֹתָם תַּחַת יָדוֹ וּפַרְעֹה עַצְמוֹ הִכְנִיעַ אוֹתָם תַּחַת יוֹסֵף שֶׁאָמַר לְכוּ אֶל יוֹסֵף כָּל אֲשֶׁר יֹאמַר לָכֶם תַּעֲשׂוּ זֶה נִגְרָם מִמַּה שֶׁהֶחֱזִיקוּ פַּרְעֹה לוֹמַר שְׁפַת לֹא יָדַעְתִּי אֶשְׁמָע שֶׁשָּׁמַע לה"ק מִפִּי יוֹסֵף וְלֹא הֵבִין אוֹתוֹ וְזֶה הֶמְשֵׁךְ הַפְּסוּקִים ע"י שר"ה הוּא יוֹם מִשְׁפָּט לֵאלֹהֵי יַעֲקֹב הוֹצִיא לָאוֹר מִשְׁפַּט יוֹסֵף לְהוֹצִיאוֹ מִבֵּית הָאֲסוּרִים וּמִזֶּה נִגְרַם שֶׁאָמַר יוֹסֵף שְׂפַת לֹא יָדַעְתִּי אֶשְׁמָע שֶׁלָּמַד שִׁבְעִים לְשׁוֹנוֹת לִהְיוֹת רָאוּי לְמוֹשֵׁל בְּמִצְרַיִם וּמִזֶּה נִגְרַם שֶׁהֶחֱזִיקוּ גַּם פַּרְעֹה לוֹמַר כֵּן שִׂפַת לֹא יָדַעְתִּי אֶשְׁמָע וּמִזֶּה נִגְרַם שֶׁהוּא בְּעַצְמוֹ הִמְשִׁיל לְיוֹסֵף וְהִכְנִיעַ מִצְרַיִם תַּחַת יָדוֹ לִהְיוֹת לוֹ עֲבָדִים וְעַל יְדֵי זֶה עַל פִּי דִּין וּמִשְׁפָּט אָמַר הקב"ה הַסִּירוֹתִי מִסֶּבֶל שִׁכְמוֹ לִגְאוֹל יִשְׂרָאֵל אַחַר רד"ו שְׁנַיִם: שָׁם אַתְיָא שׁוֹפָר שׁוֹפָר: ק"ק וְלִגְמוֹר שׁוֹפָר שׁוֹפָר מִוַּיְהִי קוֹל הַשּׁוֹפָר במ"ת שֶׁהוּא סִיָּן וְעָדִיף שֶׁהוּא קָרָא דְּתוֹרָה וי"ל דְּלֵילְיף תְּקִיעַת שׁוֹפָר מִתְּקִיעַת שׁוֹפָר וּבְשׁוֹפָר שֶׁל מ"ת לָא כְּתִיב לְשׁוֹן תְּקִיעָה אוֹ י"ל דְּעָדִיף לְלֵילְיף מִתְּקָעוֹ בְּחוֹדֶשׁ שׁוֹפָר דִּכְתִיב מִשְׁפָּט לֵאלֹהֵי יַעֲקֹב וְגַם הַגְּאֻלָּה בָּא ע"י מִשְׁפָּט כִּי יָדִין ה' עַמּוֹ וְעַל עֲבָדָיו יִתְנֶחָם: שָׁם בְּנִיסָן עֲתִידִין לִגְאוֹל: הט"א הִקְשָׁה מִמַּה דְּאָמְרִינַן בְּעֵרוּבִין (דַּף מ"ג) הֲרֵינִי נָזִיר בַּיּוֹם שֶׁבֶּן דָּוִד בָּא מֻוָּתָּר לִשְׁתּוֹת בשוי"ט אֲבָל בִּימֵי הַחֹל לָא וְאַמַּאי אָסוּר בְּכָל הַשָּׁנָה לֹא יִהְיֶה אָסוּר רַק בְּתִשְׁרֵי לר"א וּבְנִיסָן לר' יְהוֹשֻׁעַ.

ולענ"ד י"ל דִּגְאוּלָּה וּבִיאַת הַמָּשִׁיחַ תְּרֵי מִילֵי נִינְהוּ דְּכֵן מוּכָח בַּמְּגִלָּה (דַּף י"ז) מִסֶּדֶר בִּרְכוֹת שמו"ע דְּאָמְרִינַן שָׁם וְכֵיָן שֶׁנִּתְקַבְּצוּ גָּלֻיּוֹת נַעֲשָׂה דִּין וכו'. וְהֵיכָן מִתְרוֹמֵם קַרְנָם בִּירוּשָׁלַיִם וְכֵיָן שֶׁנִּבְנֵית יְרוּשָׁלַיִם בָּא דָּוִד וכו' ע"ש.

הֲרֵי שֶׁקִּבּוּץ גָּלֻיּוֹת קוֹדֵם לְבִיאַת דָּוִד. אָכֵן לפ"ז כש"כ שֶׁיִּקָּשֶׁה לָמָּה יֵאָסֵר הַנָּזִיר אִם עֲדַיִן לֹא נִתְקַבְּצוּ גָּלֻיּוֹת ובלא"ה קָשֶׁה כֵּיָן דְּאָמְרִינַן (שָׁם) בִּשְׁבִיעִית עֲתִידִין לִיגָּאֵל בְּמוֹצָאֵי שְׁבִיעִית בֶּן דָּוִד בָּא א"כ לֹא יֵאָסֵר בַּיַּיִן רַק בְּמוֹצָאֵי שְׁבִיעִית.

אָמְנָם בְּזוֹהַר פ' שְׁמוֹת נִרְאֶה לְהֵיפֶךְ שֶׁיִּתְגַּלֶּה מָשִׁיחַ עוֹד בְּטֶרֶם נִגְאֲלוּ יִשְׂרָאֵל וּמִזֶּה נִרְאֶה שֶׁאֵין מְבוֹרָר לָנוּ מַה עִנְיַן הַגְּאֻלָּה שֶׁעָלֶיהָ פְּלִיגִי ר"א ור"י מָתַי תִּהְיֶה וְהוּא הַקֵּץ שֶׁעָלָיו נֶאֱמַר הֲלֹא הוּא כָּמֻוס עִמָּדִי: שָׁם בְּרַשֵּׁ"י ד"ה וְאַזְדּוֹ.

נִמְצָא כֵּלִים בְּאֶחָד בְּסִינָן: פי' ע"י שֶׁיּוֹם שֶׁיָּרַד הַמַּבּוּל אֵינוֹ מִן הַמְּנָיָן וְהַחֲדָשִׁים אֶחָד מָלֵא וְאֶחָד חָסֵר כמש"כ רַשֵּׁ"י בְּחֻזְמָּשׁ: שָׁם בא"ד. בְּאֶחָד בְּסִינָן: הַמָּהָרְשָׁ"א כָּתַב דְּאֵין זֶה מְדֻקְדָּק דְּהָאֵיךְ מוּכָח מִזֶּה דְּמַתְחִיל לִמְנוֹת הַשָּׁנָה מִתִּשְׁרֵי דִּלְמָא מִנִּיסָן וּבָאֱמֶת חֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי כְּסִלְיו הָיָה כְּמוֹ דס"ל ר' יְהוֹשֻׁעַ.

וְעוֹד דְּמִתְּחִלַּת דִּבְרֵי רַשֵּׁ"י נִרְאֶה דְּלָא פְּסִיקָא לֵיהּ לְהוֹכִיחַ מִזֶּה דְּמִנְיַן הַשָּׁנִים מִתִּשְׁרֵי ע"ש. ולענ"ד אֵין כַּוָּנַת רַשֵּׁ"י לְהוֹכִיחַ מִזֶּה דְּתִשְׁרֵי ר"ה שֶׁלֹּא בָּא רַק לְפָרֵשׁ מַה דְּקָאָמַר וְאַזְדּוֹ לְטַעְמַיְיהוּ וּלְזֶה קָאָמַר כֵּינָן דִּבְסֵדֶר עוֹלָם קָאָמַר ר"א דְּחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי סִינָן הָיָה לָכֵן אַזְדָּא בָּזֶה לְטַעְמֵיהּ דְּרַק ר"א יָכוֹל לוֹמַר כֵּן כֵּינָן דס"ל דִּבְתִשְׁרֵי נִבְרָא הָעוֹלָם וּמִנְיַן הַשָּׁנִים מִתִּשְׁרֵי דְּאִי לָא הֲוָה אָזֵיל לְטַעְמֵיהּ וה"ל ס"ל בְּנִיסָן מַתְחִיל מִנְיַן הַשָּׁנִים הָיָה צָרִיךְ לִכְתּוֹב בְּאַחַת וְשֵׁשׁ מֵאוֹת שָׁנָה לְחֻרְבָּן הַשְּׁבִיעִי וְכֵן לר' יְהוֹשֻׁעַ אִי לָא הָוֵי ס"ל בְּנִיסָן נִבְרָא הָעוֹלָם לֹא הָיָה יָכוֹל לוֹמַר דְּחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי כְּסִלְיו הָוֵי וְלָכֵן קָאָמַר וְאַזְדּוֹ לְטַעְמַיְיהוּ: שָׁם בְּתוֹסְ' ד"ה לַיְלָה.

דְּכוּלְּהוּ מוֹדוּ דְּמִשּׁוֹמֵר מִן הַמַּזִּיקִין כִּדְמוֹכַח בע"פ: ק' דַּהֲרֵי רנב"י אָמַר שָׁם הַטַּעַם דְּמְשֻׁמָּר מִן הַמַּזִּיקִין. אֲבָל רָבָא וְרַבִינָא אָמְרוּ טְעָמִים אֲחֵרִים ע"ש וא"כ אַדְּרַבָּה מִדְּלָא נָיְחָא לְהוּ טַעַם דרנב"י דִּדְרָשָׁה גְּמוּרָה הִיא מַשְׁמַע דְּהֵם רָצוּ לִיתֵּן טַעַם שֶׁאֵין בד' כּוֹסוֹת מְשׁוּם זוּגוֹת גַּם לר' יְהוֹשֻׁעַ וּמִזֶּה מַשְׁמַע דר' יְהוֹשֻׁעַ לֵית לֵיהּ דְּרָשָׁה דְּמְשֻׁמָּר מִן הַמַּזִּיקִים וּמִזֶּה קָשֶׁה גַּם עַל הַטּוּר וש"ע שֶׁהֵבִיאוּ דְּרָשָׁה זוֹ וַהֲרֵי מַשְׁמַע הָכָא דר' יְהוֹשֻׁעַ דַּהֲלָכָה לְגַבֵּיהּ כר"א פְּלִיג ע"ז וְגַם רָבִינָא וְרָבָא דְּבָתְרָאֵי נִינְהוּ פְּלִיגִי עַל זֶה.

ואע"ג דְּלְעִנְיַן בְּתִשְׁרֵי נִבְרָא הָעוֹלָם פָּסְקִינַן כר"א מ"מ אֶפְשָׁר דִּבְשְׁאָר פְּלֻגְתּוֹת הֲלָכָה כר' יְהוֹשֻׁעַ וְיֵשׁ לוֹמַר דְּשָׁם אָמְרִינַן רַב יוֹסֵף אָמַר אָמַר לִי יוֹסֵף שֵׁידָא וכו' וּמַלְכָּא לָא אִקְרִי מַזִּיק ופי' רַשֵּׁ"י וְלָא חָיְישִׁינַן לְזוּגוֹת.

וְלִכְאוֹרָה לֹא מַשְׁמַע כֵּן דְּהָא אָמַר שָׁם רַב פָּפָּא אָמַר לִי יוֹסֵף שֵׁידָא בִּתְרֵי וכו' הַרֵי שֶׁאָמַר דְּחָיְישִׁי לְזוּגוֹת אֶלָּא י"ל דה"ק רַב יוֹסֵף הַטַּעַם דְּמְשֻׁמָּר מִן הַמַּזִּיקִין לָא סַגִּי לְהַתִּיר לִשְׁתּוֹת ד' כּוֹסוֹת שֶׁהֲרֵי רַק מִן הַמַּזִּיקִין מְשֻׁמָּר וּמַלְכָּא לָא אִיקְרִי מַזִּיק וּבָזֶה א"ש דְּאָמַר לָא אִיקְרִי מַזִּיק וְלֹא אָמַר בְּקִיצּוּר לָא מַזִּיק וְכֵן לְאִיכָּא דְּאָמְרִי דְּמַלְכָּא רְשׁוּתָא דִּידֵיהּ י"ל דה"ק דְּנָגֵד מַלְכָּא אֵין שִׁימּוּר דְּמַה דְּבָעֵי עֲבִיד ולפ"ז י"ל דְּגַם רָבָא וְרַבִינָא ס"ל דְּרָשָׁה דְּמְשֻׁמָּר וּבָא מִן הַמַּזִּיקִין ומכ"מ הֲוָצְרְכוּ טְעָמִים שֶׁאֵין בד' כּוֹסוֹת מְשׁוּם זוּגוֹת מִפְּנֵי מַה שֶּׁאָמַר רַב יוֹסֵף וא"ש פְּסַק הַטּוּר ושו"ע וְגַם דִּבְרֵי הַתּוֹסָפוֹת אֶתְיָן שַׁפִּיר דעכ"פ מוּכָח מרנב"י דס"ל אַלִּיבָּא דר' יְהוֹשֻׁעַ כֵּן וּמִרָּבָא וְרַבִינָא אֵין רְאָיָה דְּפְלִיגִי עָלָיו בָּזֶה.

וּמַה שֶּׁכָּתְבוּ הַתּוֹסְ' תַּרְתֵּי שְׁמַעְתִּית מִינֵּיהּ יֵשׁ לוֹמַר דִּשְׁנֵי פְּעָמִים כְּתִיב שְׁמוּרִים דִּכְתִיב לַיל שִׁמּוּרִים וכו' שְׁמֻרִים לְכָל בנ"י לְדוֹרוֹתָם: שָׁם ד"ה יוֹם. וְאֵין הַסֵּדֶר כֵּן: עַיֵּין בְּמָהָרְשָׁ"א שֶׁכָּתַב לְיַישֵׁב זֶה דְּכַוָּנַת רַשֵּׁ"י דְּשׁוֹקֵעַ ב"ב שָׁעוֹת אַחֲרוֹנוֹת מִן הַיּוֹם.

וּמַה שֶּׁכָּתַב רַשְׁ"י וְכָל הַיּוֹם הוּא שׁוֹקֵעַ גָּרַס וְכָל יוֹם הוּא שׁוֹקֵעַ. אָכֵן לענ"ד אַפִּילּוּ ע"פ גִּירְסָתוֹ אֵין הַלָּשׁוֹן מַשְׁמַע כֵּן.

אֲבָל לענ"ד י"ל דְּכָל מַזָּל עוֹלֶה י"ב שָׁעוֹת וְיוֹרֵד י"ב שָׁעוֹת דְּמִשָּׁעָה שֶׁכָּלָה יְרִידָתוֹ מַתְחִיל עֲלִיָּיתוֹ וּמִשָּׁעָה שֶׁעָלָה כֵּילּוֹ מַתְחִיל לִשְׁקוֹעַ וְזֶה שֶׁכָּתַב רַשְׁ"י נִמְצָא טָלֶה עוֹלֶה בִּשְׁתֵּי שָׁעוֹת אַחֲרוֹנוֹת בְּלַיְלָה וְכָל הַיּוֹם הוּא שׁוֹקֵעַ פי' כֵּיוָן שֶׁכָּלָה לַעֲלוֹת מִשֶּׁהִגִּיעַ אוֹר הַיּוֹם מִיָּד מַתְחִיל לִשְׁקוֹעַ עַד שֶׁכָּלָה שְׁקִיעָתוֹ לְסוֹף הַיּוֹם וס"ל לְרַשְׁ"י דְּדַוְקָא ע"י הַמַּזָּל הַמּוֹשֵׁל בַּחֹדֶשׁ רָצָה הקב"ה לְהָבִיא הַפֻּרְעָנוּת וְכֵיוָן דְּבְאִיָּיר כְּבָר הִתְחִיל טָלֶה לִשְׁקוֹעַ וְשׁוֹר הָיָה הַמּוֹשֵׁל לֹא הָיָה בָּא הַמַּבּוּל לָכֵן שִׁינָּה הקב"ה וְהֶעֱלָה כִּימָה בַּיּוֹם דְּכֵן מָצָאנוּ בְּאוֹתוֹ מַזָּל שֶׁעוֹלֶה רִאשׁוֹן בְּחֹדֶשׁ הוּא הַמּוֹשֵׁל בְּאוֹתוֹ חֹדֶשׁ דְּכֵן אִיתָא בַּמִּדְרָשׁ שֶׁהוֹצִיא הקב"ה יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם בְּנִיסָן לְהַכְנִיעַ מַזַּל טָלֶה שֶׁמּוֹשֵׁל בָּזֶה הַחֹדֶשׁ וְשֶׁהָיוּ מִצְרַיִם עוֹבְדִים אוֹתוֹ: שָׁם דַּף י"ב ע"א בְּגְמָרָא מַאי שִׁינָּה כִּדְרַב חִסְדָּא: קְצָת קָשֶׁה אַכַּתִּי הָאֵיךְ מְפֹרָשׁ הַבְּרַיְיתָא שִׁינָּה הקב"ה וכו' וְהֶעֱלָה מַזַּל כִּימָה בַּיּוֹם דְּמַשְׁמַע שֶׁזֶּה הָיָה הַשִּׁינּוּי: שָׁם אַף לַמַּבּוּל כר' יְהוֹשֻׁעַ: הַטַּעַם בְּזֶה י"ל כֵּיוָן דְּגַם אֲנַן קיי"ל כר' יְהוֹשֻׁעַ דְּבְנִיסָן נברה"ע וּכְמוֹ שֶׁכָּתְבוּ גַּם הַתּוֹסָ' לְקַמָּן (דַּף כ"ז) וּמַה שֶּׁמּוֹנִין שָׁנוֹת בְּרִיאַת עוֹלָם וּשְׁנוֹת עוֹלָם מִתִּשְׁרֵי הַיְינוּ כֵּיוָן דְּתִשְׁרֵי ר"ה לַשָּׁנִים וְלַשְּׁמִיטִין וְלַיּוֹבְלוֹת כמ"ש רַשְׁ"י וְתוֹסָ' וּמַה שֶּׁתִּשְׁרֵי ר"ה לַשָּׁנִים יָדוּעַ לָנוּ דְּדֶרֶךְ הַקַּבָּלָה הל"מ וע"י גז"ש כְּדִלְעֵיל ואוה"ע דְּלָא מוֹדִים בְּתוֹרָה שבע"פ וְאֵין לָהֶם רַק תּוֹרָה שֶׁבִּכְתָב מוֹנִין הַכֹּל מִנִּיסָן מִדִּכְתִיב הַחֹדֶשׁ הַזֶּה לָכֶם רֹאשׁ חֳדָשִׁים: שָׁם וּלְמַעְשְׂרוֹת: ק"ק דְּלָמָּה תְּנָא מַעַשְׂרוֹת וְלֹא נָקַט לִתְרוּמָה שֶׁקּוֹדֶם לְמַעֲשֵׂר וּכְדִתְנַן בְּבָרַיְיתָא לְקַמָּן אֵין תּוֹרְמִין וּמְעַשְּׂרִין הֲרֵי דְּנָקַט גַּם תְּרוּמָה וְהַקְּדִים לְמַעֲשֵׂר וכש"כ הֵיכָא דְּלָא תָּנֵי רַק אֶחָד דה"ל לְמִנְקַט תְּרוּמָה וּבִשְׁלָמָא לְפִי מַה דְּמַשְׁמַע מִפְּשַׁט הַגְּמָרָא דְּמַעַשְׂרוֹת קָאֵי גַּם עַל מַעְשַׂר בְּהֵמָה א"ש שֶׁנָּקַט מַעַשְׂרוֹת דְּקָאֵי גַּם עַל מַעְשַׂר בְּהֵמָה אֲבָל לְפִי מַה שֶּׁפֵּירְשׁוּ הַתּוֹסָ' דְּזֶה קָאֵי עַל מַתְנִיתַן אֲבָל בַּבָּרַיְיתָא תְּנָא מַעַשְׂרוֹת עַל מַעֲשֵׂר רִאשׁוֹן וְשֵׁנִי וְעָנִי א"כ לִיתְנֵי תְּרוּמָה.

וי"ל כֵּיוָן דְּמַה דְּאֵין תּוֹרְמִין וּמְעַשְּׂרִין מִשָּׁנָה לַחֲבֶרְתָּהּ אָתְיָא מַעֲשֵׂר תְּעַשֵּׂר וגו' שָׁנָה שָׁנָה וְזֶה גַּבֵּי מַעֲשֵׂר כְּתִיב וְלָכֵן נָקַט מַעַשְׂרוֹת: שָׁם וְלִיתְנֵי מַעֲשֵׂר: הט"א הַקְשָׁה דְּלִישַׁנֵּי דְּתָרֵי גַּוְונֵי מַעֲשֵׂר אֵיכָא בִּתְבוּאָה מִשֶּׁיִּמָּרַח וְאִם אֵינוֹ מְמָרַח עַד שֶׁיַּעֲמִיד עֲרֵימָה וּכְמוֹ דְּמִשַּׁנֵּי גַּבֵּי יְרָקוֹת וְהִנִּיחַ בְּקֻשְׁיָא.

ולענ"ד לק"מ דְּבִשְׁלָמָא אִי הָוֵי תָּנֵי תְּבוּאוֹת כְּמוֹ גַּבֵּי יְרָקוֹת הָיָה אָפְשָׁר לְתָרֵץ כֵּן דְּתָרֵי גַּוְונֵי תְּבוּאוֹת הֵם לְעִנְיַן מַעֲשֵׂר אֲבָל מַה דְּקָתָנֵי מַעַשְׂרוֹת לְשׁוֹן רַבִּים לֹא אֶפְשָׁר לְפָרֵשׁ כֵּן דַּהֲרֵי הַמַּעֲשֵׂר אֵינוֹ רַק אֶחָד מִשְּׁנֵי מִינֵי תְּבוּאוֹת: שָׁם בַּתּוֹסָ' ד"ה וְלַיְרָקוֹת.

בְּהַפְסָקָה לָא קָמַיְירִי: א"ל דְּתַנָּא בְּבָרַיְיתָא דִּלְעֵיל דְּתָנֵי הַפְסָקוֹת שֶׁהֲרֵי תָּנֵי עִבּוּרִים מ"ט לָא תָּנֵי וְלַנַּדָּרִים די"ל דִּבְנִיסָן קָמַיְירִי בְּתִשְׁרֵי לָא קָמַיְירִי וְאָפְשָׁר דְּבָרַיְיתָא זוֹ הִיא סֵיפָא דְּבָרַיְיתָא דִּלְעֵיל וְשׁוּב רָאִיתִי שֶׁכֵּן הוּא בַּתּוֹסָפְתָּא וא"כ תַּנָּא דְּבָרַיְיתָא בֵּין בְּנִיסָן בֵּין בְּתִשְׁרֵי מוֹנֶה לְהַפְסָקָה: שָׁם ד"ה תְּנָא.

אֲבָל אִי אֶפְשָׁר לוֹמַר כֵּן: כְּדַעַת הַתּוֹסָ' הִיא גַּם דַּעַת רַשְׁ"י וְרָאָבָ"ד אֲבָל דַּעַת הָרַמְבַּ"ם הל' תְּרוּמוֹת (פ' ד') דְּבְכָל דָּבָר שֶׁהוּא מַאֲכַל אָדָם הַחִיּוּב תְּרוּמָה וּמַעֲשֵׂר הוּא מִן הַתּוֹרָה

וְעַיֵּין בפ"י שֶׁיִּישֵׁב הָרְאָיוֹת שֶׁהֵבִיאוּ הַתּוֹסָ' נֶגֶד שִׁיטָה זוֹ וְעַל מַה שֶּׁהוֹכִיחוּ מִמַּעֲשֵׂר צָלָף דְּרַבָּנָן כָּתַב דְּאַיְירֵי בִּתְרוּמָה בזמה"ז וְכֵן בְּמַה דְּאָמְרִינַן בְּבֵיצָה לְעִנְיַן מַעֲשֵׂר קְצִיעוֹת ע"ש.

וְהִנֵּה מַה שכ' לְעִנְיַן קְצִיעוֹת וַדַּאי אֶפְשָׁר לוֹמַר כֵּן דְּכֵן מַשְׁמַע בִּיבָמוֹת מִמַּה שֶּׁאָמַר שֶׁאֲנִי שׁוֹנֶה עִגּוּל בְּעִגּוּלִים עוֹלֶה וּכְמוֹ שֶׁכָּתְבוּ הַתּוֹסָ' כָּאן אֲבָל לְעִנְיַן מַה דְּאָמַר מַעֲשֵׂר צָלָף דְּרַבָּנָן יְהֵיהּ זֶה דּוֹחֵק דְּלֹא הֲוָזְכַּר דְּאַיְירֵי מִתְּרוּמָה בַּזְּמַן הַזֶּה אֲבָל לֹא יָדַעְתִּי מַה דָּחַק לפ"י בְּזֶה הֲרֵי הָרַמְבַּ"ם גּוּפָא הֵשִׁיב עַל הָרְאָיָה מִצָּלָף בה' תְּרוּמוֹת (שָׁם) שֶׁכָּתַב דִּלְכָךְ מַעֲשֵׂר צָלָף דְּרַבָּנָן מִפְּנֵי שֶׁאֵינוֹ פְּרִי ע"ש: שָׁם ד"ה מִשֶּׁיִּמַּלֵּא.

מִשֶּׁיִּלָּקֵט כָּל צָרְכּוֹ: ק"ק דלפ"ז ה"ל לְמֵימַר תְּלָתָא גַּוְונֵי יְרָקוֹת וְנִרְאֶה דְּהַתּוֹסָ' כִּוְונוּ לָזֶה וְעַל כֵּן הֵבִיאוּ סֵיפָא דְּמַתְנִיתִין. ולענ"ד י"ל דִּבְשִׁלָמָא לְעִנְיַן נֶאֱגַד וּמְמַלֵּא הַכְלִי י"ל דִּנְקַט ב' גַּוְונֵי יְרָקוֹת דְּהַיְינוּ מַה שֶּׁלָּקַט וְאָגַד לִפְנֵי ר"ה וְלָקַט וְאָגַד אַחַר ר"ה אֵין מְעַשְּׂרִין מִזֶּה עַל זֶה וְכֵן מַה שֶּׁלִּקֵּט וּמִילֵּא אֶת הַכְּלִי לִפְנֵי ר"ה וְלִקֵּט וּמִילֵּא הַכְּלִי אַחַר ר"ה אֵין מְעַשְּׂרִין מִזֶּה עַל זֶה אֲבָל לְעִנְיַן מִשֶּׁיִּלָּקֵט כָּל צָרְכּוֹ אִי אֶפְשָׁר לוֹמַר כֵּן דְּאִם לָקַט כָּל צָרְכּוֹ לִפְנֵי ר"ה אֵיךְ יְלַקֵּט עוֹד אַחַר ר"ה: שָׁם ע"ב בַּגְּמָרָא אַף מַעֲשֵׂר רִאשׁוֹן אֵין לוֹ הֶפְסֵק: הט"א הִקְשָׁה הֲרֵי יֵשׁ לוֹ הֶפְסֵק בִּשְׁנַת הַשְּׁמִיטָּה.

ולענ"ד לָא מִיקְרֵי זֶה הֶפְסֵק כֵּיוָן דְּהַכֹּל הֶפְקֵר א"כ שָׁוִין הַבָּעֲלִי נַחֲלָה הַיִּשְׂרְאֵלִים עִם הַלְוִיִּם בְּכָל תְּבוּאוֹת הָאָרֶץ וַהֲרֵי מַעֲשֵׂר רִאשׁוֹן לֹא נָתַן לַלֵּוִי רַק בַּאֲשֶׁר אֵין לוֹ נַחֲלָה כְּיִשְׂרָאֵל דְּהֶפְקֵר מִטַּעַם זֶה פָּטוּר מִמַּעֲשֵׂר כֵּיוָן דִּכְתִיב וּבָא הַלֵּוִי כִּי אֵין לוֹ חֵלֶק וְנַחֲלָה עִמָּךְ יָצָא הֶפְקֵר שִׁיְּדֵךְ וְיָדוֹ שָׁוִין וַהֲרֵי בִּשְׁבִיעִית הַכֹּל הֶפְקֵר וא"כ אֵין זֶה הֶפְסֵק מַעֲשֵׂר רִאשׁוֹן: שָׁם מִשֶּׁיָּבִיאוּ שְׁלִישׁ: הט"א הִקְשָׁה עַל מַה שֶּׁפֵּירֵשׁ רַשִׁ"י שֶׁמִּתְעַשְּׂרִין אַחַר שָׁנָה שֶׁהִגִּיעוּ בּוֹ לִשְׁלִישׁ בִּישׁוּלָן שֶׁהֲרֵי בְּאִילָן אָזְלִינַן בָּתַר חֲנָטָה וְהִנִּיחַ בְּקֻשְׁיָא.

אָמְנָם הפ"י תֵּירֵץ קֻשְׁיָא זוֹ דְּמִסֻּגְיָא דִּשְׁמַעְתִּין מוּכָח ע"ש בִּדְבָרָיו. גַּם הַתּוֹסָ' ר"ע רֵישׁ מַעֲשְׂרוֹת תָּמַהּ עַל הָרַמְבַּ"ם דְּמִשְׁמַע מִדְּבָרָיו דְּעוֹנַת הַמַּעֲשְׂרוֹת הִיא לְעִנְיַן שְׁנַת הַמַּעֲשֵׂר אִם שְׁנָיָה אִם שְׁלִישִׁית וַהֲרֵי בְּאִילָן אָזְלִינַן בָּתַר חֲנָטָה.

גַּם תֵּימַהּ עַל הָרַמְבַּ"ם שֶׁלֹּא הֵבִיא דִּין זֶה בְּפֵירוּשׁ דְּבָאִילָן אָזְלִינַן בָּתַר חֲנָטָה ע"ש שֶׁהִנִּיחַ בְּקֻשְׁיָא וְגַם קֻשְׁיָא זוֹ תֵּירֵץ הפ"י כָּאן עַל נָכוֹן דְּשִׁיטַת הָרַמְבַּ"ם דְּשִׁיעוּר עוֹנַת הַמַּעֲשְׂרוֹת הוּא הַשִּׁיעוּר שֶׁל חֲנָטָה: שָׁם בַּתּוֹסָ' ד"ה מִשֶּׁתִּצְטָמַח.

וְאֵינוֹ מַשְׁמַע כֵּן בַּיְרוּשַׁלְמִי: לענ"ד לָשׁוֹן מִשֶּׁתִּצְטָמַח לַזְּרָעִים יוֹתֵר מַשְׁמַע כפי' רַשִׁ"י. וְלָכֵן י"ל דְּרַשִׁ"י ס"ל דְּהַיְרוּשַׁלְמִי חוֹלֵק עַל גְּמָרָא שֶׁלָּנוּ כֵּיוָן דִּנְקַט לָשׁוֹן אַחֵר.

וְעוֹד דִּלְפִ' הַיְרוּשַׁלְמִי קָשֶׁה מַאי שָׁנָא דִּנְקַט שִׁיעוּר זֶה לְעִנְיַן תְּלָתָן הֲרֵי בְּכָל הַדְּבָרִים אֵין חִיּוּב מַעֲשֵׂר עַד שֶׁרָאוּי לְצָמוֹחַ כְּשֶׁיְּזָרַע כִּדְיָלִיף בַּסֵּוֹכָה (דַּף ל"ו) מַעֲשֵׂר תְּעַשֵּׂר אֵת כָּל תְּבוּאַת זַרְעֶךָ: שָׁם ד"ה הַתְּבוּאָה.

וְאִי אֶפְשָׁר לוֹמַר כֵּן: הפ"י יִישֵׁב שִׁיטַת רַשִׁ"י דְּשָׁאנֵי עֲנָבִים מִתִּירוֹשׁ דְּלֶאֱכוֹל עֲנָבִים הַשִּׁיעוּר קוֹדֶם שֶׁיָּבִיא שָׁלִישׁ אֲבָל כְּשֶׁכּוֹתֵשׁ לָא מְחַיֵּיב בְּמַעֲשֵׂר עַד שֶׁיָּבִיא שְׁלִישׁ משא"כ בְּזֵיתִים דְּאֵינָן רְאוּיִין כְּלָל עַד שֶׁיָּבִיאוּ שְׁלִישׁ אִי אֶפְשָׁר דְּזֵיתִים אֵינָן רְאוּיִין כְּלָל לַאֲכִילָה רַק ע"י כְּבִישָׁה וּמְלִיחָה עכ"ד.

ולענ"ד אי אֶפְשָׁר לוֹמַר כֵּן דְּהָא תְּנַן בִּשְׁבִיעִית (פ"ד ד' מ"ט) זֵיתִים מִשֶּׁיַּכְנִיסוּ רְבִיעִית וכו' הִכְנִיסוּ שָׁלִישׁ וכו' בִּשְׁאָר שְׁנֵי שָׁבוּעַ חַיָּבִים בְּמַעֲשְׂרוֹת ע"ש הַרֵי שֶׁזֵּיתִים רְאוּיִין לַאֲכִילָה כְּמוֹ שֶׁהֵם גַּם קוֹדֶם שֶׁהִכְנִיסוּ שְׁלִישׁ דַּהֲרֵי קָרִינַן בְּהוּ לְאָכְלָה וְעוֹד דְּשָׁם (ד' מ"ח) גַּבֵּי בֹּוסֶר תְּנַן הִבְאִישׁוּ כּוֹנֵס לְתוֹךְ בֵּיתוֹ וְכֵן כַּיּוֹצֵא בּוֹ בִּשְׁאָר שְׁנֵי שָׁבוּעַ חַיָּיב בְּמַעֲשְׂרוֹת ע"ש מַשְׁמַע דְּבַעֲנָבִים אֵין חִילּוּק בֵּין אוֹכְלָם בְּעֵין וּבֵין כּוֹתֵשׁ דאל"כ לָמָּה לֹא מְחַלֵּק גַּם גַּבֵּי עֲנָבִים בֵּין אוֹכֵל לְכוֹתֵשׁ כְּמוֹ גַּבֵּי זֵיתִים.

וְלָכֵן הנלע"ד בְּיִישּׁוּב קֻוּשְׁיַּית הַתּוֹסָ' עַל רַשְׁ"י מַה שֶּׁכָּתְבוּ דַּהֲרֵי גַּם זֵיתִים מִיקְרֵי תְּבוּאַת יֶקֶב וְלָמָּה נְקַט זֵיתִים בְּזֶה י"ל כֵּיוָן דְּבַעֲנָבִים מָצָאנוּ שָׁם תְּבוּאָה דִּכְתִיב גַּבֵּי כִּלְאַיִם וּתְבוּאַת הַכֶּרֶם וְגַבֵּי זֵיתִים לֹא מָצָאנוּ כֵּן א"כ הָוֵי אָמֵינָא דִּתְבוּאַת יֶקֶב לָא קָאֵי רַק עַל תִּירוֹשׁ וְלֹא עַל יְצְהָר וְלָכֵן נְקַט זֵיתִים בְּפֵירוּשׁ אֲבָל תִּירוֹשׁ לֹא הֲוָצְרַךְ לְמִינְקַט דְּזֶה בְּנוֹדַּאי בִּכְלַל תְּבוּאָה.

וּמַה שֶּׁהִקְשׁוּ עוֹד דַּהֲרֵי בַּעֲנָבִים יֵשׁ שִׁיעוּר אַחֵר דְּתְנַן הָעֲנָבִים וְהַבְּאוּשִׁים מְשֻׁהְבְאִישׁוּ קֻוּשְׁיָא זוֹ יֵשׁ לְתָרֵץ ע"פ מַה שֶּׁכָּתַב הר"ש שְׁבִיעִית (פ"ב מ"ז) וְז"ל וְעוֹד יֵשׁ לְפָרֵשׁ דַּעֲנָבִים שֶׁהִבְאִישׁוּ הוּא שְׁלִישׁ שֶׁלָּהֶן וְכָל אוֹתָן הַשִּׁיעוּרִין הַמְפוֹרָשִׁים בפ"ק דְּמַעֲשְׂרוֹת לְכָל הַפָּחוֹת הוּא הֲבָאַת שְׁלִישׁ וְהָא דְּלָא תָּנֵי מִשֶּׁיָּבִיאוּ שְׁלִישׁ כִּדְקָתָנֵי גַּבֵּי תְּבוּאָה וְזֵיתִים מִשּׁוּם דִּבְכוּלְּהוּ אֶפְשָׁר לִיתֵּן בָּהֶם סִימָן חוּץ מִתְּבוּאָה וְזֵיתִים עכ"ל.

וי"ל דְּגַם רַשְׁ"י ס"ל כֵּן וְלָכֵן שַׁפִּיר כָּתַב דְּתִירוֹשׁ הוּא בִּכְלַל תְּבוּאָה שֶׁהַרֵי שִׁיעוּר שֶׁהִבְאִישׁוּ הוּא ג"כ הַשִּׁיעוּר שָׁלִישׁ וְלֹא נְקַט בְּרִישָׁא דְּמַתְנִיתִין שִׁיעוּר דְּהִבְאִישׁוּ רַק לְסִימָן דַּהֲבָאַת שְׁלִישׁ וְזוֹ הִיא הַשִּׁיטָה שֶׁהֵבִיאוּ גַּם הַתּוֹסָ' כָּאן בָּמָה שֶׁכָּתְבוּ וְנִרְאֶה לִי דְּכָל אוֹתָן הַשִּׁיעוּרִים כו' אֶלָּא שהר"ש כָּתַב בפי' דְּהִבְאִישׁוּ הוּא שִׁיעוּר שְׁלִישׁ: שָׁם בא"ד.

אֲבָל תְּבוּאָה וְזֵיתִים קוֹדֶם הֲבָאַת שְׁלִישׁ נָמֵי חֲזַי: הפ"י כְּתַב דִּבְרֵיהֶם תְּמוּהִין בָּמָה דְּחָזֵי זֵיתִים לְהַשִּׁיר שַׁעַר וּתְבוּאָה לַעֲמִילָן שֶׁל שְׂבָחִים אֵין זֶה עִנְיָן לְמַעֲשְׂרוֹת דְּבָעֵינַן אוֹכֶל שֶׁרָאוּי לַאֲכִילָה וְהִנִּיחַ דִּבְרֵיהֶם בצע"ג.

ולענ"ד שַׁפִּיר מוּכָח דְּגַם לַאֲכִילָה רְאוּיִין תְּבוּאָה וְזֵיתִים קוֹדֶם שֶׁהֵבִיאוּ שְׁלִישׁ דִּלְעִנְיַן עֲנָבִים וְזֵיתִים מוּכָח כֵּן מִמַּתְנִיתַן דִּשְׁבִיעִית (פ"ד) שֶׁהֲבָאתִי לְעֵיל דְּתְנַן הַבּוֹסֶר מִשֶּׁהֵבִיא מַיִם אוֹכֶל פִּתּוֹ בַּשָּׂדֶה וכו' הַזֵּיתִים מִשֶּׁיַּכְנִיסוּ רְבִיעִית לְמֵאָה פּוֹצֵעַ וְאוֹכֵל בַּשָּׂדֶה וכו' הֲרֵי דַּעֲנָבִים וְזֵיתִים גַּם קוֹדֶם שֶׁהִגִּיעוּ לְעוֹנַת הַמַּעֲשְׂרוֹת רְאוּיִין לַאֲכִילָה וְקָרִינַן בְּהוּ וְהָיְתָה שַׁבַּת הָאָרֶץ לָכֶם לְאָכְלָה וְגַם לְעִנְיַן תְּבוּאַת דָּגָן מוּכָח כֵּן מִמַּתְנִיתַן דְּחַלָּה (פ"א מ"ג) אֵלּוּ חַיָּבִין בְּחַלָּה וּפְטוּרִין מִן הַמַּעֲשְׂרוֹת וכו' וּתְבוּאָה שֶׁלֹּא הֵבִיאָה שְׁלִישׁ ע"ש הֲרֵי שֶׁקָּרִינַן בְּתְבוּאָה שֶׁלֹּא הֵבִיאָה שְׁלִישׁ וְהָיָה בַּאֲכָלְכֶם מִלֶּחֶם הָאָרֶץ וא"כ נִקְרָא אוֹכֶל וְהַתּוֹסָ' קָצְרוּ בִּרְאָיוֹתֵיהֶם דְּהָוֵי מָצֵי לְהָבִיא רְאָיָה גַּם מִמִּשְׁנָיוֹת הָאֵלֶּה וְתֵימַה עַל הפ"י שבמכ"ה נֶעֱלְמוּ מִמֶּנּוּ ב' מִשְׁנָיוֹת הַלָּלוּ: שָׁם ד"ה מִנָּהָג.

תֵּימַה דְּלְעֵיל נָפְקָא לָן: הַקֻּוּשְׁיָא הִיא כְּמוֹ שפי' הפ"י ל"ל ר"ע לְעֵיל דְּרָשָׁה דִּבְחָרִישׁ וְקָצִיר לְתוֹסֶפֶת שְׁבִיעִית לֵילַף מִדְּרָשָׁה דְּהָכָא. ולענ"ד י"ל דְּאִי מֵהָכָא לֹא יָדַעְנוּ רַק דְּנוֹהֵג שְׁבִיעִית בַּתְּבוּאָה שֶׁהֵבִיאָה שְׁלִישׁ עַד חַג הַסֻּכּוֹת דְּלָא קָרָא הַכָּתוּב שְׁנַת הַשְּׁמִיטָה רַק בְּחַג

הַסְּפוֹת לָכֵן צָרִיךְ קְרָא דִּבְחָרִישׁ וּבַקְּצִיר דְּנוֹהֵג בָּהּ מִנְהַג שְׁבִיעִית לְעוֹלָם שֶׁהֲרֵי בָּזֶה לֹא נָתַן הַכָּתוּב שִׁיעוּר.

וְהִנֵּה לְכְאוֹרָה הָיָה אֶפְשָׁר לוֹמַר עוֹד בְּיִישׁוּב קוּשְׁיַית הַתּוֹסָ' כֵּינָן דִּלְקַמָּן לְפִי הַמַּסְקָנָא יָלִיף שְׁלִישׁ מִדְּתַנְיָא יוֹנָתָן בֶּן יוֹסֵף מוֹעֶשֶׂת אֶת הַתְּבוּאָה לִשְׁלֹשׁ שָׁנִים וּלְפִי מַה שֶּׁכָּתְבוּ הַתּוֹסָ' ד"ה אֶלָּא הַךְ תַּנָּא לֵית לֵיהּ דְּרָשָׁה דְּהָכָא א"כ י"ל דר"ע כְּהַךְ תַּנָּא ס"ל וְלָכֵן צָרִיךְ בְּחָרִישׁ וּבַקְּצִיר וְאוּלַי דְּגַם אִי ס"ל כְּהַךְ תַּנָּא ג"כ מָצֵי לִילַף דְּנוֹהֵג שְׁבִיעִית בִּתְבוּאָה שֶׁהֲבִיאָה שְׁלִישׁ בַּשְּׁבִיעִית בַּשָּׁנָה הַשְּׁמִינִית: שָׁם בא"ד.

וי"ל דְּהַךְ דְּהָכָא: הפ"י הגי"ה דצ"ל הַךְ דְּהָתָם וְכַנָּוֹנַת הַתּוֹסָ' דר"ע צָרִיךְ בְּחָרִישׁ לְתוֹסֶפֶת דִּלְקָנְיוֹ דְּלָא מָצֵי לְמֵילַף מֵהָכָא וְכֵינָן דִּבְחָרִישׁ לְתוֹסֶפֶת קָצִיר נָמֵי לְתוֹסֶפֶת כְּמוֹ שֶׁכָּתְבוּ הַתּוֹסָ' לְעֵיל (דַּף ט') בד"ה שֶׁהֲרֵי מִדְּקָצִירָה לְתוֹסֶפֶת חֲרִישָׁה נָמֵי לְתוֹסֶפֶת כֵּן אָמְרִינַן הָכָא אִיפְּכָא.

אָכֵן ק"ל לְתֵירוּץ ר"ת לְעֵיל (שָׁם) ד"ה וְרַבִּי יִשְׁמָעֵאל דְּמַאי דְּמַקְשֶׁה לר' יִשְׁמָעֵאל מוֹסִיפִין עַל הַקּוֹדֶשׁ מנ"ל הוּא רַק עַל תּוֹסֶפֶת שֶׁל מוֹצָאֵי שְׁבִיעִית בָּזֶה קוֹשְׁיָיתָם דְּהָכָא בִּמְקוֹמָהּ עוֹמֶדֶת מַאי פָּרֵיךְ לר' יִשְׁמָעֵאל דִּילְמָא ס"ל כריה"ג דְּהָכָא וַאֲפִילּוּ נַיְמָא דר"ת ס"ל כְּתֵירוּצָם שֵׁנִי דְּהָכָא ג"כ קָשֶׁה דְּאִם נַיְמָא דִּמְדָרָשָׁה דְּהָכָא לָא הָוֵי יָדְעִינַן רַק סְחוֹרָה וּבִיעוּר אֲבָל לַחֲרוֹשׁ וְלִקְצוֹר לֹא כָּל שֶׁכֵּן שֶׁלָּא נֵילַף כֵּן מִמַּה דִּכְתִיב מֵעֶרֶב עַד עֶרֶב לְתוֹסֶפֶת שוי"ט וא"כ מַה מְּשַׁנֵּי לְעֵיל לר' יִשְׁמָעֵאל וַדַּאי יוֹתֵר סְבָרָא דְּנֵילַף מִמַּה דִּכְתִיב בִּשְׁנַת הַשְּׁמִטָּה כָּל דִּינֵי שְׁבִיעִית מִמַּה דְּנֵילִיף כֵּן מִתּוֹסֶפֶת יו"ט: שָׁם דַּף י"ג ע"א בַּגְּמָרָא אֶלָּא מַאי אָסִיף קָצִיר: הַתּוֹסָ' כָּתְבוּ דמ"מ פְּשָׁטָא דִּקְרָא חַג הַבָּא בִּזְמַן אֲסִיפָה.

וְלִכְאוֹרָה צָרִיךְ בֵּיאוּר מַה בָּעוּ בָּזֶה. אָמְנָם לענ"ד זֶה הַקַּדָּמָה לָמָּה שֶׁכָּתְבוּ בְּדִבּוּר שֶׁאַחַר זֶה דִּבְקְרָא דִּבְצֵאת הַשָּׁנָה לְחוּד לָא סַגִּי אִי לָאו בְּמוֹעֵד שְׁנַת הַשְּׁמִיטָּה וְלֹא בְּאֵרוֹ לָמָּה לֹא סַגִּי.

והפ"י והט"א כָּתְבוּ בַּאֲרִיכוּת מַה שלענ"ד רָחוֹק לוֹמַר שֶׁכִּוְּונוּ הַתּוֹסָ' לָזֶה. אֲבָל לענ"ד כַּוָּונָתָם כֵּינָן דִּפְשָׁטָא דִּקְרָא מַשְׁמַע חַג הַבָּא בִּזְמַן אֲסִיפָה לָכֵן אִי לֵית לָן רַק דְּרָשָׁה זוֹ לָא הָוֵי מַפְקִינַן קְרָא מִפְּשָׁטָא אֲבָל הַשְׁתָּא דִּכְתִיב בְּמוֹעֵד שְׁנַת הַשְּׁמִיטָּה דְּשָׁמְעִינַן מִינָּהּ דְּנוֹהֵג שְׁבִיעִית בִּשְׁמִינִית בָּא זֶה וְלִמֵּד עַל זֶה דְּאָתֵי הַךְ קְרָא לִדְרָשָׁה דְּלָא נַיְמָא דִּלְמָא לָא עַיֵּיל כְּלָל: שָׁם קְצִירְכֶם וְלֹא קָצִיר נָכְרִי: הט"א הִקְשָׁה הֲרֵי צָרִיךְ קְצִירְכֶם לְמַה דְּדָרְשִׁינַן מִגִּיהּ בִּפְסָחִים (דַּף כ"ג) דְּחֹדֶשׁ מֻוָּתָּר בַּהֲנָאָה לר' אַבָּוהוּ וּלְחִזְקִיָּה קְצִירְכֶם דְּכָל יִשְׂרָאֵל וְהַתּוֹסָפוֹת הִקְשׁוּ שָׁם דְּהָא צָרִיךְ קְצִירְכֶם לְמַעֵט קָצִיר מִצְוָה וְתֵירְצוּ דְּהָוֵי מָצֵי לְמִיכְתַּב לִדְרָשָׁה זוֹ קְצִירְךָ וּמִדְּכְתִיב קְצִירְכֶם ש"מ תַּרְתֵּי וַהֲרֵי אַפַּתְּי צָרִיךְ לִדְרָשָׁה דְּהָכָא וְהִנִּיחַ בְּקוּשְׁיָא.

ולענ"ד י"ל דְּהַבָּרַיְיתָא דְּהִקְשׁוּ הָכָא לְרַב כָּהֲנָא ס"ל דִּקְצִירְכֶם דְּכָל יִשְׂרָאֵל מַשְׁמַע וְזֶה גּוּפָא הִיא הַדְּרָשָׁה לְמַעֵט נָכְרִי דְּהָא נָכְרִי אֵינוֹ בִּכְלַל כָּל יִשְׂרָאֵל ולפ"ז לר' אַבָּוהוּ דְּצָרִיךְ קְצִירְכֶם לְהֶיתֵּר הַנָּאָה בָּאֱמֶת לֵית לֵיהּ לְמַעֵט נָכְרִי וּבָזֶה א"ש מַה שֶּׁלֹּא הֵבִיא הָרַמְבַּ"ם דְּאֵין מְבִיאִין עוֹמֶר מִקְצִיר נָכְרִי וְגַם הֲרֵי לִדְרָשָׁה זוֹ דִּמְמַעֲטִינַן מִקְּצִירְכֶם קָצִיר נָכְרִי יֵשׁ נַפְקוּתָא ג"כ שֶׁמֻּוָּתָּר לְיִשְׂרָאֵל לְקָצוֹר קָצִיר שֶׁל תְּבוּאוֹת נָכְרִי קוֹדֶם הָעוֹמֶר

כְּמוֹ דְּמַוְתָּר לְקַצּוֹר קְצִירַת מִצְוָה דִּמְמַעֲטִינַן מִקְּצִירְכֶם וְלֹא קָצִיר מִצְוָה וְגַם זֶה לֹא הֵבִיא הָרַמְבַּ"ם אֶבֶל לפ"ז א"ש כִּיוָן דְּהָרַמְבַּ"ם ה' מַאֲכָלוֹת אֲסוּרוֹת (פ"ח) פֶּסֶק כר' אַבָּא וְצָרִיךְ קְצִירְכֶם לְהֶיתֵּר הֲנָאָה לָכֵן הִשְׁמִיט דִּין וְלֹא קָצִיר נָכְרִי וְרַק הַדָּרָשָׁה דְּלָא קָצִיר מִצְוָה הֵבִיא בה' תו"מ דְּזֶה אָתֵי מִקְּצִירְךָ כמ"ש הַתּוֹסָ'.

וּבָזֶה יֵשׁ לְיַישֵׁב ג"כ מַה שֶּׁהִקְשָׁה הצל"ח בִּפְסָחִים (שָׁם) עַל הַיְרוּשַׁלְמִי שֶׁתִּירֵץ עַל הַקּוּשְׁיָא לר' אַבָּהוּ מֻחְדָּשׁ תֵּירוּץ אַחֵר דְּשָׁאנֵי חָדָשׁ שֶׁקָּבַע הַכָּתוּב זְמַן וְלָמָּה לֹא נִיחָא לֵיהּ בְּתֵירוּץ הַגְּמָרָא שֶׁלָּנוּ דְּיָלִיף הֶיתֵּר הֲנָאָה מִקְּצִירְכֶם.

וּמַה שֶּׁתִּירֵץ דְּלְהַיְרוּשַׁלְמִי קָשָׁה קּוּשְׁיַית הַתּוֹסָ' דְּצָרִיךְ קְצִירְכֶם לְמַעֵט קָצִיר מִצְוָה לענ"ד אֵינוֹ מַסְפִּיק דַּהֲרֵי תֵּירוּץ התו' וַדַּאי נָכוֹן הוּא וְלָמָּה לֹא נִיחָא לְהַיְרוּשַׁלְמִי בָּזֶה. וּמַה שֶּׁתִּירֵץ הצל"ח עוֹד דְּלִכְאוֹרָה קָשָׁה הֵיאַךְ יָלִיף הֶיתֵּר הֲנָאָה מִקְּצִירְכֶם הָא וַדַּאי בְּשָׁעָה שֶׁהֵבִיא קְצִירוֹ אֶל הַכֹּהֵן כְּבָר מֻוָתָּר אֲפִילּוּ בַּאֲכִילָה דְּהֵאִיר הַמִּזְרָח מַתִּיר וע"כ צָרִיךְ לוֹמַר דר' אַבָּהוּ דְּדָרִישׁ הָכִי ס"ל כמ"ד דְּעַד וְעַד בִּכְלָל וְחִדָּשׁ אָסוּר כָּל הַיּוֹם שֶׁל ט"ז ולפ"ז י"ל דְּהַיְרוּשַׁלְמִי קָאֵי בְּשִׁיטַת ר"י ור"ל דס"ל הֵאִיר הַמִּזְרָח מַתִּיר וְלָכֵן אֵין לְמֵילַף הֶיתֵּר הֲנָאָה מִקְּצִירְכֶם עכ"ד.

לענ"ד ג"כ אֵינוֹ מַסְפִּיק דְּהַפְלוּגְתָּא אִם הֵאִיר הַמִּזְרָח מַתִּיר לְגַמְרֵי אוֹ לֹא אֵינוֹ רַק בִּזְמַן שֶׁאֵין עוֹמֶר אֲבָל בִּזְמַן הַקָּרֶבֶת הָעוֹמֶר וַדַּאי לכ"ע עכ"פ כְּתִיב לֹא תֹאכְלוּ וכו' עַד הֲבִיאֲכֶם לְמִצְוָה כִּדְאָמְרִינַן בִּמְנָחוֹת (דַּף ס"ח) וא"כ אַכַּתִּי י"ל דְּיָלְפִינַן מִקְּצִירְכֶם דַּאֲפִי' לְמִצְוָה לֹא אֲסוּרָה הַהֲנָאָה בְּשָׁעָה שֶׁיָּבִיא הַקָּצִיר אֶל הַכֹּהֵן.

אֲבָל לְפִי דְּבָרֵינוּ הַנַּ"ל י"ל דְּהַיְרוּשַׁלְמִי ס"ל כְּהַבָּרַיְיתָא דְּדָרְשִׁי מִקְּצִירְכֶם וְלֹא קָצִיר נָכְרִי וְלָכֵן לֹא מְיַוְתָּר לְהַתִּיר הֲנָאָה וְאֵין לוֹמַר דא"כ דְּפְלִיגִי ר"א וְחִזְקִיָּה בְּזֶה אִי קָצִיר נָכְרִי כָּשֵׁר לָעוֹמֶר מַה פָּרִיךְ בִּפְסָחִים (שָׁם) מַאי בֵּינַיְיהוּ לֵימָא דְּהָא אִיכָּא בֵּינַיְיהוּ די"ל דְּלָא פָּרִיךְ אֶלָּא מָה אִיכָּא בֵּינַיְיהוּ בְּהַהִוא עִנְיָנִים דְּאַיְירִי בְּהוּ שָׁם אֲבָל לְעִנְיַן שְׁאָר עִנְיָנִים אֲפִשָׁר דְּאִיכָּא בֵּינַיְיהוּ עוֹד.

וְעוֹד דבלא"ה מְשַׁנֵּי שַׁפִּיר וַהֲרֵי הַתּוֹסָ' שָׁם ג"כ הִקְשׁוּ דְּיִלְמָא א"ב חָמֵץ נָקְשָׁה וְלֹא תֵּירְצוּ כְּלוּם וצ"ל ג"כ הָכִי דבלא"ה מְשַׁנֵּי שַׁפִּיר: שָׁם בְּתוֹסְ' ד"ה אֶלָּא. הַבָּא בִּזְמַן אֲסִיפָה: כְּבָר כָּתַבְתִּי לְעֵיל לְפָרֵשׁ מַה בָּעֵי הַתּוֹסָ' בָּזֶה.

ולענ"ד י"ל עוֹד דְּרָמְזוּ בְּזֶה לָמָּה שכ' בַּחֲגִיגָה (דַּף י"ח) דִּנְקַט הַגְּמָרָא שָׁם חַג הַבָּא בִּזְמַן אֲסִיפָה וְהִקְשׁוּ מִסֻּוּגְיָא דְּהָכָא דְּלָא מְפָרֵשׁ כֵּן וְתֵירְצוּ דְּאִי לָאו בְּאָסְפְּךָ הַיְינוּ מְפָרֵשׁ כֵּן ע"ש. וְזֶהוּ מַה שֶּׁכָּתְבוּ דאע"ג דְּאַחַר דִּכְתִיב בְּאָסְפְּךָ קָאֵי אַדְּרָשָׁה דְּהָכָא מ"מ פְּשָׁטָא דִּקְרָא מַשְׁמַע הַבָּא בִּזְמַן אֲסִיפָה וְלָכֵן נְקַט בַּחֲגִיגָה כֵּן: שָׁם ד"ה וְלֹא.

שְׁמִדּוֹרוֹת הָרִאשׁוֹנִים: הט"א הִקְשָׁה שֶׁאִדְרַבָּה שְׁמִדּוֹרוֹת הָרִאשׁוֹנִים שֶׁקּוֹדֶם אַבְרָהָם הָיוּ יְכוֹלִים לֶאֱסוֹר שֶׁהָיָה שֶׁלָּהֶם וְלָכֵן תֵּירֵץ תֵּירוּץ אַחֵר. ולענ"ד דִּבְרֵי הַתּוֹסָ' א"ש עפ"י דִּבְרֵי רַשִׁ"י בע"ז שֶׁכָּתַב וְז"ל וַאֲשֶׁרֵיהֶם תִּשְׂרְפוּן אַלְמָא אִילָנוֹת נָמֵי אֲסִירֵי וּמִכְּדֵי הָאָרֶץ וְכָל הַמְחֻבָּר לָהּ יִרֵּושָׁה לְיִשְׂרָאֵל הִיא מֵאֲבוֹתֵיהֶם שֶׁהֵרֵי לְאַבְרָהָם נֶאֱמַר כִּי לְךָ אֶתְּנֶנָּה וְהַגּוֹיִם שֶׁבָּאוּ אַחֲרֵי כֵן לֹא יָכְלוּ לְאָוסְרָן בְּהִשְׁתַּחֲוָאָה עכ"ל ועפ"ז יֵשׁ לְפָרֵשׁ דִּבְרֵי הַתּוֹסָ' שֶׁהִקְשׁוּ לְפִי מַה שֶּׁכָּתְבוּ דְּיֵשׁ לָהֶם בְּמַה שֶּׁזָּרְעוּ א"כ מַה דַּיְיק מֵאֲשֵׁרוֹת הָא מַה שֶּׁנִּטְעוּ

הָיָה שָׁלָהֶם וְהָיוּ יְכוֹלִים לֵאָסֹר וע"ז תֵּירְצוּ דמ"מ דָּיֵיק הָתָם שַׁפִּיר מִדּוֹרוֹת הָרִאשׁוֹנִים שֶׁהָאֵילָנוֹת שֶׁהָיוּ נְטוּעִים אָז כְּשֶׁנִּתְּנָה הָאָרֶץ לְאַבְרָהָם נָתְנוּ לוֹ עִם הָאָרֶץ כְּדִין שֶׁמִּי שֶׁנָּתַן לוֹ קַרְקַע כָּל הָאִילָנוֹת שֶׁבָּהּ נָתְנוּ עִמָּהּ וְאִם אַתְּ"כ עָבְדוּ אוֹתָן הַגּוֹיִם הָוֵי דָּבָר שֶׁאֵינוֹ שֶׁלָּהֶם.

שׁוּב רָאִיתִי בְּפָרָשַׁת דְּרָכִים (דַּף כ"ב) שֶׁהִקְשָׁה ג"כ עַל הַתּוֹסָ' כט"א וְרָצָה לְהַגִּיהַּ בְּדִבְרֵי הַתּוֹסָ' והנלע"ד כָּתַבְתִּי: שָׁם ד"ה דְּאַקְרִיבוּ עוֹמֶר. וְזֶה הָיָה בט"ו: בְּמָקוֹם אַחֵר כָּתַבְתִּי יְיִשּׁוּב לְקַוּשְׁיָא זוֹ דְּהִיא קָשָׁה מְאֹד דְּעַל מַה שֶּׁתֵּירֵץ ר"ת כְּבָר הֵשִׁיבוֹ הַתּוֹסָ' בְּקִדּוּשִׁין (דַּף ל"ח) שֶׁהַרֵי הַגְּמָרָא אָמַר מִמָּחֳרַת הַפֶּסַח אָכִיל מֵעִיקָּרָא לָא אָכִיל וּמִזֶּה נִרְאֶה דְּפֵירוּשׁ דְּמִמָּחֳרַת הַפֶּסַח נִקְרָא בָּקָר שֶׁל ט"ז.

וְזֶה בָּאֱמֶת קָשָׁה מְאֹד עַל ר"ת וּבְשֵׁם ר"י תֵּירְצוּ שָׁם דִּלְשׁוֹן תּוֹרָה לְחוּד וּלְשׁוֹן נְבִיאִים לְחוּד ולענ"ד גַּם זֶה דָּחוּק ע"ש: שָׁם ד"ה וּמֵהֵיכָן. דְּאַף בִּזְמַן שבהמ"ק קַיָּים הֵאִיר הַמִּזְרָח מַתִּיר: ק"ל הָרֵי בְּמָנָחוֹת שָׁם פְּלִיגִי רַב וּשְׁמוּאֵל ור"י ור"ל דִּלְרַב וּשְׁמוּאֵל דַּוְקָא בִּזְמַן שֶׁאֵין עוֹמֶר הֵאִיר הַמִּזְרָח מַתִּיר אֲבָל בִּזְמַן דְּאִיכָּא עוֹמֶר עַד הֲבִיאָכֶם ולר"י ור"ל אֲפִילּוּ בִּזְמַן דְּאִיכָּא עוֹמֶר הִתִּיר הֵאִיר הַמִּזְרָח וא"כ לָמָּה כָּתְבוּ הַתּוֹסָ' וּדְלֹא כמ"ד דְּאַף בִּזְמַן שבהמ"ק קַיָּים הֵאִיר הַמִּזְרָח מַתִּיר דְּהַיְינוּ כר"י ור"ל הָרֵי אֲפִילּוּ כְּרַב וּשְׁמוּאֵל ג"כ לָא ס"ל דְּכֵיוָן דס"ל דְּלָא הָוֵי לְהוּ מֵהֵיכָן לְהַקְרִיב א"כ לֵיכָּא עוֹמֶר וּבְלֵיכָּא עוֹמֶר גַּם לְרַב וּשְׁמוּאֵל הֵאִיר הַמִּזְרָח מַתִּיר וא"ע רָאִיתִי שֶׁגַּם הט"א (הָאַבְנֵי שׁוֹהַם) הִקְשָׁה עַל הַתּוֹסָ' כֵּן וְהִנִּיחַ בְּקַוּשְׁיָא.

ולענ"ד י"ל דִּבְדִיּוּק כָּתְבוּ דְּרַב כר"י ור"ל לָא ס"ל אֲבָל כְּרַב וּשְׁמוּאֵל אֲפִשָׁר דס"ל שֶׁהַבָּרַיְיתָא שֶׁהִקְשׁוּ לְרַב כָּהֲנָא מֵהֵיכָן הִקְרִיבוּ וְלָא ס"ל כְּתֵירוּץ רַב כָּהֲנָא שֶׁהִקְרִיבוּ מִמַּה דְּלָא עָיֵיל שְׁלִישׁ בְּיַד נָכְרִי יֵשׁ לוֹמַר דְּהַיְינוּ טַעְמָא מִשּׁוּם דס"ל כְּרַבִּי יִרְמְיָה דְּלֵעָיל דְּאֵין לְהַבְחִין בֵּין שְׁלִישׁ לְפָחוֹת מִשְּׁלִישׁ שֶׁהָרֵי מִתְּשׁוּבַת רַב כָּהֲנָא הוֹכִיחַ רַבִּי יִרְמְיָה דְּקִים לְהוּ א"כ מִסְתָּמָא הַיְינוּ טַעְמָא דְּחַבְרַיָּא דְּלָא ס"ל כְּתֵירוּץ רַב כָּהֲנָא מִשּׁוּם דס"ל דְּלָא קִים לְהוּ.

אָמְנָם זֶה שַׁיָּיךְ דַּוְקָא לְחוּמְרָא שֶׁלֹּא הָיָה יְכוֹלִים לְהַקְרִיב עוֹמֶר דְּדִילְמָא עָיֵיל שְׁלִישׁ בְּיַד נָכְרִי וְלֹא אִקְרֵי קְצִירְכֶם אֲבָל לְאֶכְלוֹל חָדָשׁ עַל פִּי זֶה מִשֶּׁהֵאִיר הַמִּזְרָח לְרַב וּשְׁמוּאֵל יִהְיֶה קָוּלָא דְּדִילְמָא לָא עָיֵיל שְׁלִישׁ וְרָאוּי לְהַקְרִיב עוֹמֶר וּמִשָּׁרָאוּי לְהַקְרִיב לֹא הִתִּירָה הַתּוֹרָה רַק עַד הֲבִיאָכֶם ואע"ג שֶׁלֹּא הִקְרִיבוּ וְכֵיוָן דְּכָל הַיּוֹם רָאוּי לְהַקָּרַבַת הָעוֹמֶר לָכֵן שַׁפִּיר י"ל דְּחַבְרַיָּא כְּרַב וּשְׁמוּאֵל ס"ל דְּגַם אִם לֹא הִקְרִיבוּ הָיָה אֲסוּרִים בַּחֹדֶשׁ כָּל הַיּוֹם כֵּיוָן דְּרַק מִטַּעַם חוּמְרָא וְסָפֵק לֹא הִקְרִיבוּ הָוֵי לֵיהּ לְעַנְיַן חָדָשׁ חוּמְרָא לְאִידָךְ גִּיסָא דִּילְמָא הָיָה רָאוּי לְהַקָּרְבָה וְלֹא הִתִּירָה הַתּוֹרָה מִשֶּׁהֵאִיר הַמִּזְרָח אֲבָל כר"י ור"ל וַדַּאי לָא ס"ל כֵּיוָן דִּלְדִידְהוּ אֲפִילּוּ בִּזְמַן דְּאִיכָּא עוֹמֶר הֵאִיר הַמִּזְרָח מַתִּיר וְלָכֵן כָּתְבוּ שַׁפִּיר דְּרַק כר"י ור"ל לָא ס"ל אֲבָל כְּרַב וּשְׁמוּאֵל אֲפִשָׁר דס"ל: שָׁם ע"ב בַּגְּמָרָא מִתְעַשְּׂרִים לְשֶׁעָבַר: נָקֵט לָשׁוֹן לְשֶׁעָבַר מִשּׁוּם דְּאַיְירֵי שֶׁלּוֹקֵט בְּשָׁנָה שֶׁאַחַר שָׁנָה שֶׁהִשְׁרִישׁוּ בּוֹ כַּנִּרְאֶה מִמַּה שֶּׁאָמַר הִשְׁרִישׁוּ לִפְנֵי ר"ה מַשְׁמַע שֶׁעַתָּה הוּא אַחַר ר"ה.

אָכֵן לפ"ז קָשֶׁה מַה דְּאָמַר וְאִם לָאו אֲסוּרִים בַּשְּׁבִיעִית וּמִתְעַשְּׂרִים לְשָׁנָה הַבָּא דה"ל לְמֵימַר לְשָׁנָה זוֹ שֶׁהֲרֵי הִיא הַשָּׁנָה שֶׁעוֹמֵד בָּהּ: שָׁם וּמֻוָתָּרִין בִּשְּׁבִיעִית: הָא דִּנְקַט שְׁבִיעִית לְבַסּוֹף וּבְאִם לָאו נְקַט שְׁבִיעִית קוֹדֶם וּמִתְעַשְּׂרִים.

י"ל עפ"י מַה שֶּׁכָּתְבוּ הַתּוֹסָ' דִּשְׁבִיעִית דְּאוֹרָיְיתָא. וְלָכֵן י"ל דִּבְרִישָׁא נְקַט בִּלְשׁוֹן לֹא זוֹ אַף זוֹ לֹא בִּלְבַד בְּמַעֲשֵׂר אָזְלִי בָּתַר הַשְׁרָשָׁה שֶׁיֵּשׁ כֹּחַ בְּיַד חֲכָמִים לְתַקֵּן אֶלָּא אֲפִילּוּ בִּשְׁבִיעִית דְּאוֹרָיְיתָא וּמִטַּעַם שֶׁרָאִיתִי בת"כ אֲבָל בְּסֵיפָא שַׁיָּיךְ לֹא זוֹ אַף זוֹ אִיפְּכָא לֹא בִּלְבַד בִּשְׁבִיעִית דְּאוֹרָיְיתָא אָזְלִינַן בָּתַר לְקִיטָה אֶלָּא גַּם בְּמַעֲשֵׂר דְּרַבָּנָן וְעוֹד דִּבְסֵיפָא נְקַט שְׁבִיעִית בַּתְּחִלָּה מִדְּאוֹרַיְיתָא: שָׁם בְּתוֹסָ' ד"ה וְיִצְבּוֹר.

וְעוֹד מַאי קַשְׁיָא לֵיהּ: הַקַּוְשְׁיָא רִאשׁוֹנָה כְּבָר תֵּירֵץ הפ"י אֲבָל עַל קַוְשְׁיָא זוֹ לֹא תֵּירֵץ כְּלוּם. ולענ"ד י"ל דְּדַוְקָא לְעִנְיַן חָדָשׁ וְיָשָׁן יֵשׁ חֲשָׁשׁ וְלֹא לָעִנְיָן מַעֲשֵׂר שֵׁנִי וְעָנִי דממנ"פ אִם יָדַע בְּאֵיזֶה שָׁנָה לָקַט הָרוֹב א"כ הַמִּיעוּט שֶׁלָּקַט בְּשָׁנָה הָאַחֶרֶת בָּטֵל בְּרוֹב וְיַעֲשֵׂר עַל פִּי הָרוֹב דַּאֲפִילּוּ אִם מַה שֶּׁמַּפְרִישׁ לְמַעֲשֵׂר הָרוֹב שֶׁבּוֹ הוּא מִשָּׁנָה הָאַחֶרֶת מ"מ הֲרֵי חִיּוּב הַמַּעֲשֵׂר תָּלוּי בְּמַה שֶּׁמַּעֲשֵׂר עָלָיו.

וְעוֹד כֵּיוָן דס"ל יֵשׁ בִּילָה הֲרֵי הַמַּעֲשֵׂר עַצְמוֹ ג"כ נִדּוֹן עַל פִּי הָרוֹב וְאִי אַיְירֵי שֶׁלֹּא יָדַע בְּאֵיזוֹ שָׁנָה לָקַט הָרוֹב אִם בִּשְׁנֵיָה אִם בַּשְּׁלִישִׁית א"כ הָוֵי סָפֵק מַעֲשֵׂר עָנִי וְלֹא צָרִיךְ לְהַפְרִישׁ רַק מַעֲשֵׂר שֵׁנִי דְּהֶעָנִי הָוֵי מוֹצִיא מֵחֲבֵירוֹ וְעָלָיו הָרְאָיָה וְדַי אִם מַפְרִישׁ גַּם מַעֲשֵׂר עָנִי וּמְעָרֵב עִם פֵּירוֹתָיו וּכְמוֹ דְּאָמְרִינַן לְעִנְיַן מַעְשַׂר עָנִי שֶׁל דְּמַאי (בִּדְמַאי פ"ד) וְלָכֵן פָּרִיךְ שַׁפִּיר וְיִצְבּוֹר גָּוְרִנוֹ דְּאִם לֹא יָדַע מֶה הָרוֹב אֵין צָרִיךְ מַעֲשֵׂר עָנִי כְּלָל וְאִם יָדַע מֶה הָרוֹב א"צ לְהַפְרִישׁ רַק הַמַּעֲשֵׂר שֶׁל הָרוֹב.

שׁוּב אַחַר כִּתְבִי זֹאת מָצָאתִי בט"א (בְּאַבְנֵי שׁוֹהַם) שֶׁעָמַד בָּזֶה ע"ש שֶׁהֶאֱרִיךְ: שָׁם ד"ה אַחַר גְּמַר פְּרִי. וְתֵימַהּ שְׁמוּאֵל דְּאָמַר כְּמַאן: רַשְׁ"י כְּבָר הֵעִיר ע"ז וְכָתַב דִּשְׁמוּאֵל מָצָא מִסְתָּמָא תַּנָּא דְּלָא אָזִיל בְּקִטְנִיּוֹת אַחַר הַשְׁרָשָׁה: שָׁם דַּף י"ד ע"א בַּגְּמָרָא אֲפִילּוּ תְּבוּאָה וְזֵיתִים נָמֵי: הפ"י כ' מִכָּאן קָשֶׁה טוּבָא עַל שִׁיטַת הָרָאָבָ"ד ז"ל שכ' בַּפֵּ"א מה' מַעֲשֵׂר שֵׁנִי דְּשָׁלִישׁ נָמֵי מִקְּרֵי גְּמַר פְּרִי וא"כ מַאי קָאָמַר הָכָא הֵ"א אֲפִילּוּ תְּבוּאָה וְזֵיתִים וצ"ע לְיַיְשֵׁב עכ"ל.

ולענ"ד לק"מ דְּז"ל הָרָאָבָ"ד שָׁם וְהַשְּׁלִישׁ הוּא גְּמַר פְּרִי כְּשֶׁזְּרָעוֹ לְזֶרַע עכ"ל. הֲרֵי שֶׁפָּרַט כְּשֶׁזְּרָעוֹ לְזֶרַע דַּוְקָא דִּכְשֶׁזְּרָעוֹ לְזֶרַע דְּהַיְינוּ לִזְרוֹעַ כְּבָר נִגְמַר פְּרִי לְצוֹרֶךְ זֶה מִשֶּׁהֵבִיא שָׁלִישׁ שֶׁהֲרֵי בִּתְבוּאָה וְזֵיתִים הָעֲוֹנֹת מַעֲשֵׂר הִיא מִשֶּׁהֵבִיא שָׁלִישׁ וְאִם בְּשֶׁהִגִּיעַ לִשְׁלִישׁ אֵינוֹ רָאוּי לְזַרְעוֹ עֲדַיִין לֹא נִתְחַיֵּיב בְּמַעֲשֵׂר דְּמַעֲשֵׂר אֵינוֹ רַק בְּשֶׁנִּגְדַּל עַד שֶׁיִּצְמַח כְּשֶׁזּוֹרְעִין אוֹתוֹ כִּדְאָמְרִינַן סֵוָכָּה (דַּף ל"ו) וְלָכֵן כָּתַב הָרָאָבָ"ד שַׁפִּיר דִּבְהֵבִיא שָׁלִישׁ נִגְמַר פְּרִי בְּשֶׁזְּרָעוֹ לְזֶרַע אֲבָל הָכָא אַיְירֵי בְּקִטְנִיּוֹת וּפוֹל הַמִּצְרִי שֶׁזְּרָעוֹ לַאֲכִילָה בְּזֶה הָוֵי גְּמַר פְּרִי דַּוְקָא בְּשֶׁנִּגְמַר וּבְשֶׁל לְגַמְרֵי עַד שֶׁאוֹכְלִין אוֹתוֹ וּלְזֶה קָאָמַר שַׁפִּיר דְּהֵ"א אֲפִילּוּ תְּבוּאָה וְזֵיתִים נָמֵי: שָׁם בְּתוֹסָ' ד"ה הֵ"א.

תֵּימַהּ וְהָא דַּאי כְּרַבָּנָן ס"ל: הפ"י כְּתַב דְּכָתְבוּ כֵּן עפ"י דִּבְרֵיהֶם דִּלְעֵיל דְּכָל הֵיכָא דְּאָמְרִינַן בָּתַר לְקִיטָה הַיְינוּ נָמֵי גְּמַר פְּרִי. וְלֹא הֲבַנְתִּי דְּדַוְקָא לְעִנְיַן יָרָק כָּתְבוּ כֵּן אֲבָל בְּהָנֵי כֵּיוָן שְׁמַּמְתִּין לָהֶם עַד שֶׁיִּתְיַבְּשׁוּ ה"ל לְקִיטָה וּגְמַר פְּרִי לֹא בִּזְמַן אֶחָד.

אֲבָל כַּוָּונָתָם נִרְאֶה כֵּיוָן דְּלִשְׁמוּאֵל הַטַּעַם שא"צ לְעַשֵּׂר לִפְנֵי ר"ה וּלְאַחַר ר"ה כָּל אֶחָד לְעַצְמוֹ אע"ג דס"ל אֵין בֵּילָה כֵּיוָן דְּהַכֹּל עוֹלֶה אַחַר גְּמַר פְּרִי וְכֵן הָעוֹלֶה חָדָשׁ הוּא שֶׁגָּדַל וְגָמַר אַחַר ר"ה כמש"כ רַשְׁ"י א"כ גַּם לְרַבָּנָן שס"ל בְּפוֹל הַמִּצְרִי אָזְלִינַן בָּתַר לְקִיטָה דֵּי בְּמַעֲשֵׂר אֶחָד כֵּיוָן דִּלְקִיטָה הִיא אַחַר גְּמַר פְּרִי וְנִתְיַבֵּשׁ כְּבָר וְאִם גָּמַר פְּרִי הַכֹּל בְּשָׁנָה הַבָּאָה הוּא כש"כ הַלְקִיטָה שֶׁהִיא אַחַר גְּמַר פְּרִי וְלָכֵן בְּיוֹתֵר הו"ל לִשְׁמוּאֵל לוֹמַר דַּהֲלָכָה כְּרַבָּנָן לְעִנְיָן שא"צ לְעַשֵּׂר רַק מַעֲשֵׂר אֶחָד מִלּוֹמַר הֲלָכָה כְּר"ש שֶׁזּוּרֵי שג"כ לֹא פָּסַק כְּוָותֵיהּ רַק לְעִנְיַן שא"צ ב' מַעֲשְׂרוֹת וְלֹא מִטַּעְמֵיהּ.

כנלע"ד כַּוָּונַת קַוּשְׁיַּית הַתּוֹסָ' וְלָכֵן לֹא הֵבַנְתִּי מַה שכ' הפ"י דִּלְדַעַת הָרַמְבַּ"ם שֶׁמְּחַלֵּק בֵּין זָרְעוֹ לְזֶרַע לְזַרְעוֹ לְיָרָק א"ש דַּהֲרֵי עכ"פ שְׁנֵיהֶם הֵם אַחַר ר"ה וא"צ אֶלָּא מַעֲשֵׂר אֶחָד לְרַבָּנָן וְלִשְׁמוּאֵל: שָׁם ד"ה מַה גּוֹרֵן.

אִיצְטְרִיךְ קְרָא: אֵין לְהַקְשׁוֹת דא"כ אֵיךְ דָּרְשִׁינַן מִזֶּה לִפְסוֹלֶת גּוֹרֶן וְיֶקֶב די"ל דְּעִיקַּר קְרָא אָתָא לְדָרְשָׁה דְּהָכָא וּדְרָשָׁה דִּפְסוֹלֶת אָתֵי מִדִּכְתִיב מִגָּרְנְךָ וּמִיקְבֶךָ וְלָא כְּתִיב גָּרְנְךָ וְיִקְבְּךָ וְכִדְאָמְרִינַן בְּסֵוָכָּה (דַּף י"ב) ע"ש: שָׁם ד"ה וּפוֹל.

אֲבָל אִיפְּכָא נִרְאֶה דְּאָתֵי כר"ע: זֶהוּ פי' הָרוֹמְיִים שֶׁהֵבִיא רַשְׁ"י וּמִדְּלָא הִזְכִּירוּ הַתּוֹסָ' שֶׁגַּם פי' זֶה הֵבִיא הַקוּנְטְרֵס מִזֶּה נִרְאֶה שפי' הָרוֹמְיִים אֵינוֹ מִדִּבְרֵי רַשְׁ"י אֶלָּא הָיָה כָּתוּב בַּגְּלָיוֹן וְהַמַּעְתִּיקִים הִכְנִיסוּהוּ בְּדִבְרֵי רַשְׁ"י שֶׁלֹּא כַּדִּין: שָׁם ד"ה וְנָהֵג.

לֹא הָיָה מְתֻקָּן: לפ"ז קָשֶׁה עַל רַשְׁ"י שֶׁפֵּירֵשׁ דב' מַעֲשְׂרוֹת הִפְרִישׁ בִּשְׁנָיָה מַעֲשֵׂר שֵׁנִי וּבִשְׁלִישִׁית מַעֲשֵׂר עָנִי. אָכֵן לענ"ד יֵשׁ לְיַיְשֵׁב פי' רָשְׁ"י דְּמַה דְּאָמְרִינַן הַמַּרְבֶּה בְּמַעֲשְׂרוֹת הֵן מְקֻלְקָלִין פי' רָשְׁ"י בְּעֵרוּבִין (דַּף נ') וּבְקִדּוּשִׁין (דַּף נ"א) כְּגוֹן שֶׁהִפְרִישׁ אֶחָד מֵחֲמִשָּׁה דְּרַק הַחֵצִי הוּא מַעֲשֵׂר וְהַחֵצִי הוּא טֶבֶל וְאָסוּר לְכָל אָדָם עַד שֶׁיִּתַּקְּנֶנָּה ע"ש.

וְהִנֵּה זֶה לֹא שַׁיָּיךְ רַק בְּמַעֲשֵׂר רִאשׁוֹן דְּאִם הִפְרִישׁ יוֹתֵר הֲרֵי הַיּוֹתֵר לֹא חָל עָלָיו שֵׁם מַעֲשֵׂר וְהוּא טֶבֶל לְמַעֲשֵׂר שֵׁנִי אוֹ לְמַעֲשֵׂר עָנִי אֲבָל אִם הִפְרִישׁ תְּרוּמָה וּמַעֲשֵׂר רִאשׁוֹן כָּרָאוּי וּכְשֶׁהַפְּרִישׁ מַעֲשֵׂר שֵׁנִי אוֹ מַעֲשַׂר עָנִי הִפְרִישׁ יוֹתֵר מִן הַצָּרִיךְ מַה קִּלְקוּל יֵשׁ בָּזֶה כֵּיוָן שֶׁהִפְרִישׁ בַּתְּחִלָּה מַעֲשֵׂר רִאשׁוֹן כְּתִיקּוּנוֹ וְהִפְרִישׁ גַּם מע"ש כְּתִיקּוּנוֹ כְּגוֹן שֶׁהָיָה לוֹ עֶשְׂרָה אֶתְרוֹגִים וְהִפְרִישׁ אֶחָד לְמַעֲשֵׂר רִאשׁוֹן וְשׁוּב הִפְרִישׁ אֶחָד לְמַעֲשֵׂר שֵׁנִי בְּשָׁנָה הַשֵּׁנִית וּבְשָׁנָה שְׁלִישִׁית הִפְרִישׁ מִסָּפֵק עוֹד אֶחָד לְמַעֲשַׂר עָנִי אֵין כָּאן קִלְקוּל לְכָל צַד אַף שֶׁהַרְבֵּה בְּמַעֲשְׂרוֹת וְלָכֵן שַׁפִּיר פירש"י שֶׁהִפְרִישׁ ב' מַעֲשְׂרוֹת מַמָּשׁ.

אֲבָל הַיְרוּשַׁלְמִי לְשִׁיטָתוֹ אָזֵיל דְּבִירוּשַׁלְמִי הֵבִיא הַמַּעֲשֶׂה בְּלָשׁוֹן אַחֵר שֶׁכָּתוּב שָׁם מַעֲשֶׂה בר"ע שֶׁלִּקֵּט אֶתְרוֹג וְנָתַן עָלָיו חֲזוּמְרֵי ב"ש וְחֲזוּמְרֵי ב"ה וְלֹא כָּתוּב שָׁם וְנָהֵג בּוֹ שְׁנֵי עִישּׂוּרִין לָכֵן שַׁפִּיר מְפָרֵשׁ מֶה עָשָׂה קָרָא שֵׁם עַל מַעֲשֵׂר שֶׁבּוֹ וּפְדָאוֹ וּנְתָנוֹ לְעָנִי דְּכֵיוָן דְּלֹא הֶזְכַּר שֶׁהִפְרִישׁ ב' מַעֲשְׂרוֹת בְּזֶה הָיָה אֶפְשָׁר לְפָרֵשׁ דע"י מַעֲשֵׂר אֶחָד שֶׁפָּדָהוּ הָיָה אֶפְשָׁר לַעֲשׂוֹת כְּחוּמְרֵי ב"ש וב"ה אֲבָל בגמ' שָׁלְנוּ שֶׁכָּתוּב בְּפֵירוּשׁ וְנָהֵג בּוֹ שְׁנֵי עִישּׂוּרִין אֶחָד כְּדִבְרֵי ב"ש וְאֶחָד כְּדִבְרֵי ב"ה פי' רָשְׁ"י כִּפְשׁוּטוֹ שֶׁהִפְרִישׁ ב' מַעֲשְׂרוֹת ואעפ"כ לֹא הָיָה כָּאן קִלְקוּל.

וּמַה שֶּׁבָּאֱמֶת לֹא עָשָׂה ר"ע כְּתַקָּנַת הַיְרוּשַׁלְמִי אֶפְשָׁר שעפ"י גְּמָרָא שָׁלָנוּ הַמַּעֲשֶׂה בִּירוּשָׁלַיִם הָיָה שֶׁאִי אֶפְשָׁר לִפְדּוֹת שָׁם. שׁוּב אַחַר כְּתְבִי זֹאת רָאִיתִי שֶׁגַּם הט"א הִקְשָׁה עַל הַתּוֹסָ' כַּנַ"ל אֵיךְ שַׁיָּיךְ בָּזֶה חֲשַׁשׁ רִיבּוּי מַעֲשְׂרוֹת.

אָמְנָם מָצָאתִי בָּרִיטְבָ"א (עֵירוּבִין דַּף ז') שֶׁכָּתַב וְז"ל שֶׁנָּהֲגוּ בּוֹ ב' עִישּׂוּרִין פי' וּבְכָל אֶחָד מֵהֶם הוֹצִיא הַמַּעֲשֵׂר הָרָאוּי לְכָל הָאֶתְרוֹג וְלֹא מִן הַנִּשְׁאָר בִּלְבַד שא"כ שֶׁמָּא זֶה מַעֲשֵׂר וְאֵינוֹ מַפְרִישׁוֹ כָּרָאוּי עכ"ל.

ולפ"ז י"ל בָּזֶה כַּוָּנַת הַתּוֹסָ' דְּאִם מַפְרִישׁ מַעֲשֵׂר שֵׁנִי וְאַחַ"כ מַעֲשֵׂר עָנִי מִן הַנִּשְׁאָר וְלֹא מִן מַה שֶּׁהִפְרִישׁ לְמַעֲשֵׂר שֵׁנִי ג"כ הֲרֵי בְּמַה שֶּׁמַּרְבֶּה בְּמַעֲשְׂרוֹת לְהַפְרִישׁ ב' מַעֲשְׂרוֹת מַעֲשֵׂר שֶׁלּוֹ מְקֻלְקָל שֶׁאֶפְשָׁר שֶׁלֹּא הִפְרִישׁ כְּצוֹרְךָ.

אֲבָל כְּבָר כָּתַבְתִּי שֶׁכַּוָּנַת רַשׁ"י שֶׁהִפְרִישׁ ב' מַעֲשְׂרוֹת שְׁלֵמוֹת וא"כ אֵין כָּאן קִלְקוּל: שָׁם בא"ד וּפָדָאוֹ וְחָלְקוּ לַעֲנִיִּים: הָרִיטְבָ"א בְּעֵירוּבִין (שָׁם) אַחֲרֵי הֲבִיאוּ ג"כ פי' זֶה הוֹסִיף וְז"ל אִי נָמֵי שֶׁהוֹצִיא מַעֲשֵׂר אֶחָד וּנְתָנוֹ בִּירוּשָׁלַיִם לַעֲנִיִּים שֶׁיֹּאכְלוּהוּ שָׁם עכ"ל וְצָרִיךְ טַעַם לָמָּה לֹא פֵּירְשׁוּ גַּם הַיְרוּשַׁלְמִי וְהַתּוֹסָ' כֵּן וְגַם מַה שֶּׁכָּתַבְתִּי לְעֵיל טַעַם לְרַשׁ"י שֶׁלֹּא פי' כְּהַיְרוּשַׁלְמִי שֶׁאֶפְשָׁר שֶׁמַּעֲשֶׂה דר"ע בִּירוּשָׁלַיִם הָיָה לֹא שַׁיָּיךְ בָּזֶה שֶׁתַּקָּנָה זוֹ הָיָה אֶפְשָׁר גַּם בִּירוּשָׁלַיִם.

וי"ל דְּלִכְאוֹרָה קָשֶׁה עַל תַּקָּנָה זוֹ שֶׁל הָרִיטְבָ"א הֲרֵי בְּקִדּוּשִׁין (דַּף נ"ד) אָמְרִינַן בֵּין שְׁנִיתַּן לוֹ בְּמַתָּנָה מַנִּי אַלִּימָא ר' מֵאִיר הִיא מִי מָצֵי יָהֵיב לֵיהּ בְּמַתָּנָה וְהָאָמַר מַעֲשֵׂר מָמוֹן גָּבוֹהַּ הוּא ע"ש.

וְכֵן כָּתַב נָמֵי הר"ש רֵישׁ פֵּ"א דְּמַעֲשֵׂר שֵׁנִי דְּאָסוּר לִיתֵּן מַעֲשֵׂר שֵׁנִי בְּמַתָּנָה לר"מ וא"כ אֵיךְ אֶפְשָׁר לִיתֵּן לַעֲנִיִּים שֶׁאִם מַעֲשֵׂר שֵׁנִי אָסוּר לִתְּנוֹ בְּמַתָּנָה וצ"ל דְּהָרִיטְבָ"א כָּתַב כֵּן אִם ר"ע סוֹבֵר כר' יְהוּדָה דמע"ש מָמוֹן הֶדְיוֹט הוּא שֶׁאָז מֻוָּתָּר לִיתְּנוֹ בְּמַתָּנָה אֲבָל לְדִידַן דְּפָסְקִינַן כר"מ דְּסָתַם מִשְׁנָה כְּוָותֵיהּ לֶאֱסוֹר לִיתֵּן מַעֲשֵׂר שֵׁנִי בְּמַתָּנָה וְכֵן פָּסַק הָרַמְבַּ"ם ה' מַעֲשֵׂר שֵׁנִי (פ"ג) לֹא שַׁיָּיךְ תַּקָּנָה זוֹ וְלָכֵן לֹא כָּתְבוּ הַתּוֹסָ' כֵּן: שָׁם ע"ב בַּגְּמָרָא וּמִי עָבְדִינַן כִּתְרֵי חֲזָקֵי: הַטַּעַם דְּנִקְרָא כְּסִיל בַּחֹשֶׁךְ הוֹלֵךְ וְרַשׁ"י פי' כֵּיוָן שֶׁאֵינוֹ יוֹדֵעַ עַל מִי לִסְמֹךְ.

וְלִכְאוֹרָה קָשֶׁה א"כ אֵיךְ מְשַׁנֵּי ר"ע גְּמָרָא אִסְתְּפִיק לֵיהּ דְּמַה מְּהַנֵּי זֶה כֵּיוָן שֶׁאֵינוֹ יוֹדֵעַ עַל מִי לִסְמֹךְ אַפַּתְּי יְקָרָא כְּסִיל ח"ו. וְכֵן קָשֶׁה אַמַּה דְּאָמַר רַבִּי יוֹסֵי בר' יְהוּדָה מִנְהַג ר"ג ור"א נָהַג בָּהּ וְכִי לֹא יָדַע עַל מִי לִסְמֹךְ.

אָמְנָם בְּעֵירוּבִין (דַּף ז') פירש"י דְּמִקְרֵי כְּסִיל בַּחֹשֶׁךְ הוֹלֵךְ כֵּיוָן דְּחַד טַעְמָא הוּא דְּהָכָא הָוֵי חוּמְרָא וְהָכָא הָוֵי קֻלָּא וְאִי הַאי טַעְמָא סְבִירָא לֵיהּ לְיַעֲבֵד כְּקֻלָּא וּכְחֻמְרָא עכ"ל. מַשְׁמַע דְּלָא מִקְרֵי כְּסִיל אֶלָּא דְּמַחְמִיר בְּלֹא טַעַם אֲבָל אִי יָדַע טַעַם וּמְסַוֵּפֵק בַּגְּמָרִי' אִי הֲלָכָה כְּדִבְרֵי מִי בָּזֶה לָא מִקְרֵי כְּסִיל.

וצ"ל דְּגַם כָּאן כַּוָּנַת רַשׁ"י כֵּן וּמַה שֶּׁכָּתַב וְכֵיוָן שֶׁאֵינוֹ יוֹדֵעַ עַל מִי לִסְמֹךְ הַיְינוּ שֶׁלֹּא יָדַע הַטַּעַם אוֹ שֶׁאֵינוֹ מְבִינוֹ וְרָאִיתִי בְּרִיטְבָ"א בְּעֵירוּבִין (שָׁם) שֶׁכָּתַב גְּמָרִיהּ אִסְתַּפְקָא לֵיהּ פי' לֹא הָיָה מִי שֶׁיְּבָרֵר לוֹ הָאֱמֶת אֲבָל מִי שֶׁעָשָׂה חוּמְרָא דְּמַר וּדְמַר מִפְּנֵי שֶׁאֵינוֹ יוֹדֵעַ הַדִּין

אעפ"י שֶׁשּׁוּרַת הַדִּין כָּךְ יֵשׁ לוֹ לַעֲשׂוֹת מכ"מ אַכַּתִּי קָרֵינָא בֵיהּ שֶׁהוּא כְּסִיל בַּחֹוְשֶׁךְ הוֹלֵךְ שֶׁהָיָה לוֹ לִלְמוֹד וְלֹא לָמַד עכ"ל.

וְיֵשׁ לְפָרֵשׁ גַּם דִּבְרֵי רַשִׁ"י הָכָא כֵּן ועכ"פ מְתֹוְרָץ בָּזֶה מַה שֶׁהִקְשֵׁיתִי אֲשֶׁר א"ע רָאִיתִי שֶׁגַּם הט"א הִקְשָׁה ב' קֻוְשְׁיוֹת הַנָּ"ל ע"ש שֶׁהֶאֱרִיךְ ולענ"ד לק"מ: שָׁם בְּתוֹסְ' ד"ה וְלַשְּׁבִיעִית. וַעֲדַיִין אֲסוּרִים מִשּׁוּם עָרְלָה: בְּקִדּוּשִׁין (דַּף ג') בֵּאֲרוּ יוֹתֵר שֶׁכָּתְבוּ אע"ג דְּאֶתְרוֹג גָּדֵל עַל כָּל מַיִם אֵין לָנוּ לְחַלְּקוֹ מִדִּין שְׁאָר אִילָנוֹת לְעִנְיַן שְׁבִיעִית כֵּיוָן דִּלְעִנְיַן עָרְלָה וּרְבָעִי לֹא חִלְּקַתּוּ תּוֹרָה מִשְּׁאָר אִילָנוֹת וּדְרָשָׁה דְּגוֹרֶן וְיֶקֶב לִירָקוֹת אָתֵי וְלֹא לְאֶתְרוֹג עכ"ל.

פי' כֵּיוָן דְּוַדַּאי לְעִנְיַן עָרְלָה וּרְבָעִי אָזְלִינַן בְּאֶתְרוֹג בָּתַר חֲנָטָה דמנ"ל לְחַלֵּק מִשְּׁאָר אִילָנוֹת ה"ה ג"כ לְעִנְיַן שְׁבִיעִית אֲבָל לְעִנְיַן דְּרָשָׁה דְּגוֹרֶן וְיֶקֶב אֵין כָּאן רֶמֶז דְּקָאֵי עַל אֶתְרוֹג. וּבְזֶה מְיֻוְשָּׁב מַה שֶׁהִקְשָׁה הט"א הֲרֵי זַיִת דְּאָזְלִינַן בָּתַר שְׁלִישׁ אע"ג דִּלְעִנְיַן עָרְלָה הוּא נָמֵי בִּכְלַל פְּעָמִים שֶׁבָּרְבִיעִי ע"ש שֶׁכָּתַב שֶׁדִּבְרֵי הַתּוֹסָ' אֵינָם מוּבָנִים לוֹ אָכֵן ע"פ דִּבְרֵיהֶם שָׁם א"ש דְּשָׁאנֵי זַיִת דְּגַלִּי קְרָא לֵיזַל בָּתַר שְׁלִישׁ כֵּיוָן דְּאִיקְרֵי תְּבוּאָה כִּדְאָמְרִינַן לְעֵיל משא"כ בְּאֶתְרוֹג דְּלָא גַּלִּי קְרָא לְהוֹצִיא מִדִּין שְׁאָר אִילָנוֹת לְעִנְיַן שְׁבִיעִית: שָׁם ד"ה הַכְּסִיל.

וּמַחְמִיר עַל עַצְמוֹ: אֵין לְהַקְשׁוֹת הָא כַּמָּה פְּעָמִים מָצָאנוּ לַחֲכָמִים שֶׁהֵקֵלּוּ לַאֲחֵרִים וְהֶחְמִירוּ עַל עַצְמָם וְכֵן מָצָאנוּ בר"ג שֶׁהֵקֵל לַאֲחֵרִים כב"ה לִהְיוֹת אוֹפִין פִּתִּין גְּרִיצִין וְחָרֵי וּלְעַצְמָם הֶחֱמִירוּ כב"ש כִּדְאָמְרִינַן פ"ב דְּבֵיצָה די"ל דְּאֵין זֶה דּוֹמֶה לְכָאן לַעֲשׂוֹת כב' חֻוְמְרוֹת דְּסָתְרִי אַהֲדָדֵי וְאוּלַי בָּזֶה לֹא שַׁיָּיְךְ רַק אִם בְּעֵת אֶחָד עוֹשֶׂה כב' חֻוְמְרוֹת יַחַד וְהַתּוֹסָ' בָּזֶה לְשִׁיטָתָם אָזְלִי דִּמְפָרְשִׁי לְעֵיל מַעֲשֶׂה דר"ע שֶׁהִפְרִישׁ מע"ש וּפְדָאוֹ וּנְתָנוֹ לַעֲנִיִּים דְּהָוֵי ב' חֻוְמְרוֹת דְּסָתְרִי אַהֲדָדֵי בְּעֵת אֶחָד אֲבָל לְפִי פי' רָשִׁ"י שֶׁמְּפָרֵשׁ שֶׁהִפְרִישׁ מַעֲשֵׂר שֵׁנִי בְּשָׁנָה שְׁנִיָּה וְשׁוּב הִפְרִישׁ מַעֲשֵׂר עָנִי ג"כ כֵּיוָן דְּהָוֵי ב' הַפְרָשׁוֹת חֲלוּקוֹת זוֹ מִזּוֹ אֶפְשָׁר דְּלֹא שַׁיָּיְךְ בָּזֶה כְּסִיל בַּחֹוְשֶׁךְ הוֹלֵךְ אִם לֹא הָיָה עוֹשֶׂה רַק לְהַחְמִיר עַל עַצְמוֹ ולפ"ז בֶּאֱמֶת הָוֵי מָצֵי לְתָרֵץ ר' עֲקִיבָא מַחְמִיר עַל עַצְמוֹ הָיָה אֶלָּא בְּלָאו הָכִי מְשַׁנֵּי שַׁפִּיר: שָׁם בא"ד יוֹדֵעַ הָיָה דַּהֲלָכָה כב"ה: אע"ג דְּאָמְרִינַן הָרוֹצֶה לַעֲשׂוֹת כב"ה עוֹשֶׂה הֲרֵי מְפָרֵשׁ בְּעֵירוּבִין שֶׁזֶּה דַּוְקָא קוֹדֶם בַּת קוֹל אֲבָל בִּימֵי ר"ע כְּבָר יָצָא הַבַּת קוֹל.

אָכֵן לְתֵירוּץ שֵׁנִי בְּעֵירוּבִין שָׁם דְּהַיְינוּ כר' יְהוֹשֻׁעַ דְּאָמַר אֵין מַשְׁגִּיחִין בְּבַת קוֹל הָוֵי מָצֵי לְשַׁנּוֹיֵי כֵּן דר"ע כר' יְהוֹשֻׁעַ ס"ל וּמְסַפְּקָא לֵיהּ הִלְכְתָא כְּמַאן וצ"ל דְּסֻוְגְיָא דְּהָכָא אָזֵיל ע"פ תֵּירוּץ רִאשׁוֹן דְּעֵירוּבִין: דַּף ט"ו ע"א בַּגְּמָרָא רֹאשׁ הַשָּׁנָה שֶׁלּוֹ שְׁבָט: הַפְנֵי יְהוֹשֻׁעַ תָּמַהּ דְּעִיקַּר דְּמִילְּתָא שֵׁבֶט ר"ה הַיְינוּ מִשּׁוּם שֶׁעָבְרוּ רוֹב גִּשְׁמֵי הַשָּׁנָה וְאֵין זֶה עִנְיָן אֶלָּא אִי אָזְלִינַן בָּתַר חֲנָטָה משא"כ לְעִנְיַן לְקִיטָה מָה אֻוְלְמָא דְּשֵׁבֶט מִשְּׁאָר חֳדָשִׁים.

ולענ"ד י"ל כֵּיוָן דְּהַחִילּוּק שֶׁבֵּין גּוֹרֶן וְיֶקֶב לִירָקוֹת אָמְרִינַן לְעֵיל דְּהֵם גְּדֵלִים עַל מֵי שָׁנָה שֶׁעָבְרוּ וִירָקוֹת עַל מֵי שָׁנָה הַבָּאָה אִי הֵם גְּדֵלִים עַל רוֹב מַיִם וִירָקוֹת עַל כָּל מַיִם וְהִנֵּה בַּיְּרָקוֹת לֹא שַׁיָּיְךְ חֲנָטָה אֲבָל אִילָן אֶתְרוֹג בּוֹ יֵשׁ ב' עִנְיָנִים שֶׁשְּׂרָף בָּא בּוֹ קוֹדֶם שֵׁבֶט כְּבִשְׁאָר אִילָנוֹת אֲבָל סוֹף גִּידּוּל פֵּירוֹתָיו הוּא עַל מֵי שָׁנָה הַבָּאָה וְעַל כָּל מַיִם כִּירָקוֹת וְלָכֵן דִּנְיַנֵּן בּוֹ ב' עִנְיָנִים שֶׁשָּׁוֶה לְאִילָן שֶׁמִּתְחַדֵּשׁ שְׁנָתוֹ בְּשֵׁבֶט וְשָׁוֶה לְיָרָק דְּאָזְלִינַן בָּתַר לְקִיטָה.

אָכֵן הָא ק"ל כֵּינָן דְּרַבָּה כר' הוּנָא אָמַר כֵּן אַלִּיבָּא דר"ג א"כ לָמָּה חַשִּׁיב ר"ג בְּמַתְנִיתַן דִּלְעֵיל רַק ג' דְּבָרִים שֶׁשָּׁוֶה אֶתְרוֹג לְאִילָן עָרְלָה וּרְבָעִי וּשְׁבִיעִית הֲרֵי גַּם לְעִנְיַן חִידּוּשׁ שְׁנָתוֹ בְּשֶׁבֶט לְעִנְיַן מַעֲשֵׂר שָׁוֶה לְאִילָן וה"ל לְמִיחְשַׁב ד' דְּבָרִים: שָׁם דְּתַנְיָא אָמַר ר' יוֹסֵי אַבְטוּלְמוֹס הֵעִיד: הַתּוֹסָ' כָּתְבוּ דִּבְחִנָּם אַיְיתִי מֵאַבְטוּלְמוּס דְּהַיְינוּ מַתְנִיתַן דְּבִכּוּרִים דְּמַיְיתֵי לְעֵיל אָכֵן הַבַּעַל הַמָּאוֹר יִישַׁב זֶה בָּמָּה שֶׁכָּתַב דר' גַּמְלִיאֵל דס"ל לְעֵיל כֵּן ג"כ מֵאַבְטוֹלְמוֹס לְמָדָה: שָׁם בְּרַשִׁ"י ד"ה אָמַר לִי'.

כִּדְתַנְיָא בַּמְכִילְתָּא וְאָכְלוּ אֶבְיוֹנֵי עַמְּךָ: הט"א הַקְשָׁה ל"ל טַעַם זֶה תִּיפּוֹק לֵיהּ מִמַּה דְּדָרְשִׁינַן בְּסִפְרֵי וּבַיְרוּשַׁלְמִי דִּכְתִיב וּבָא הַלֵּוִי כִּי אֵין לוֹ חֵלֶק וְנַחֲלָה עִמָּךְ יָצָא הֶפְקֵר שֶׁיֵּשׁ לוֹ חֵלֶק עִמְּךָ דְּדָרְשִׁינַן מִנִּי' דְּהֶפְקֵר פָּטוּר מִמַּעֲשֵׂר ע"ש שֶׁהֶאֱרִיךְ וְהִנִּיחַ בְּקֻשְׁיָא.

ולענ"ד י"ל דִּבְפֵאָה (פֶּרֶק ו') ס"ל בֵּית הִלֵּל דְּאֵין הֶפְקֵר עַד שֶׁיְּוַקֵּר אַף לָעֲשִׁירִים כַּשְּׁמִיטָּה וּבַשְּׁבִיעִית (פ"ט מ"ח) פְּלִיגִי ר' יְהוּדָה ור' יוֹסֵי דלר' יְהוּדָה עֲנִיִּים אוֹכְלִים אַחַר הַבִּיעוּר וְלֹא עֲשִׁירִים וְלִיף לָהּ מִדִּכְתִיב וְאָכְלוּ אֶבְיוֹנֵי עַמְּךָ ולר' יוֹסֵי אֶחָד עֲנִיִּים וְאֶחָד עֲשִׁירִים אוֹכְלִים אַחַר הַבִּיעוּר ע"ש.

ולפ"ז אִי לְאַחַר הַבִּיעוּר פָּטוּר מִן הַמַּעֲשֵׂר מִטַּעַם הֶפְקֵר תָּלוּי בִּפְלוּגְתָּא זוֹ דלר' יוֹסֵי הָוֵי הֶפְקֵר כֵּינָן דְּהָוֵי הֶפְקֵר לַעֲנִיִּים וְלַעֲשִׁירִים ולר' יְהוּדָה לָא הָוֵי הֶפְקֵר וְלָכֵן י"ל דִּמְכִילְתָּא וְסִפְרֵי בְּהָא פְּלִיגִי דִּמְכִילְתָּא ס"ל כר' יְהוּדָה וְלָכֵן אֵין לִפְטוֹר בַּשְּׁבִיעִית מִמַּעֲשֵׂר מִטַּעַם הֶפְקֵר לְבַד מִמַּה דִּכְתִיב וּבָא הַלֵּוִי וכו' דְּאַחַר הַבִּיעוּר אֵין לְכָל לֵוִי נַחֲלָה עִמְּךָ דְּעָשִׂיר אֵינוֹ אוֹכֵל וְלָכֵן יָלִיף מִדִּכְתִיב וְאָכְלוּ אֶבְיוֹנֵי עַמְּךָ וְיִתָּרֶם תֹּאכַל חַיַּת הַשָּׂדֶה דִּכְתִיב גַּבֵּי בִּיעוּר אֲבָל הַסִּפְרֵי י"ל דס"ל כר' יוֹסֵי דְּגַם אַחַר הַבִּיעוּר הָוֵי הֶפְקֵר לַעֲנִיִּים וַעֲשִׁירִים וְלָכֵן יָלִיף מִוּבָא הַלֵּוִי וא"ל דְּגַם לר' יְהוּדָה כֵּינָן דִּכְבָר הָיָה הֶפְקֵר לְכֹל קוֹדֶם בִּיעוּר וְנִפְטַר מִמַּעֲשֵׂר גַּם לְאַחַר הַבִּיעוּר נִשְׁאַר פָּטוּר וְכִדְאָמְרִינַן בב"ק (דַּף כ"ח) בְּמֵי שֶׁהִפְקִיר כַּרְמוֹ וְחָזַר וְזָכָה בּוֹ דְּפָטוּר די"ל דְּיֵשׁ נַפְקוּתָא בְּמַה שֶׁגָּדַל אַחַר שֶׁהִגִּיעַ כְּבָר זְמַן הַבִּיעוּר דְּזֶה לֹא הֶוְפְקֵר לַעֲשִׁירִים מֵעוֹלָם.

וְעוֹד י"ל דְּהֶפְקֵר כְּזֶה אֵינוֹ פּוֹטֵר כֵּינָן דְּאִם זָכָה בּוֹ הַלֵּוִי עָשִׂיר צָרִיךְ לְהוֹצִיא בְּשָׁעַת הַבִּיעוּר וּלְהַפְקִירוֹ לַעֲנִיִּים. וְעַיֵּין בְּמַה שֶׁכָּתַב הר"ש בְּפֵאָה (פ"א מִשְׁנָה ו') וּבְתוֹסְ' ר"ע שָׁם: שָׁם בַּתּוֹסֶפְתָּ אוֹ שֵׁבָט.

וְקֻשְׁיָא אַמַּאי לָא בָּעֵי: לענ"ד י"ל דִּבְכוּלְהוּ הָנָךְ דִּלְעֵיל לָא בָּעֵי לֵיהּ דְּוַדַּאי הָוֵי דַּחֲדָשִׁים וְלֹא דִּתְקוּפָה דְּהָא יָלְפִינַן שָׁנָה שָׁנָה מֵרֹאשׁוֹן הוּא לָכֶם לְחָדְשֵׁי הַשָּׁנָה לְעִנְיַן נִיסָן וּמֵרֹאשִׁית הַשָּׁנָה לְעִנְיַן תִּשְׁרֵי ושר"ה הוּא בְּחוֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי שֶׁל לְבָנָה וְלֹא שֶׁל תְּקוּפָה אָתֵי מֵהַחוֹדֶשׁ הַזֶּה לָכֶם כָּזֶה רְאֵה וְקַדֵּשׁ דִּכְתִיב גַּבֵּי חֹדֶשׁ הָרִאשׁוֹן אֲבָל לְעִנְיַן שְׁבָט בִּלְבַד הוּא דְּמִסַּפְקָא לֵיהּ כֵּינָן דְּגִידּוּל פֵּירוֹת אָזְיָל אַחַר תְּקוּפַת הַשֶּׁמֶשׁ כְּדִכְתִיב וּמִמִּגְדְּ תְּבוּאוֹת שֶׁמֶשׁ כְּמוֹ שֶׁכָּתְבוּ הַתּוֹסָ' בְּסָמוּךְ וְאַף דְּיָדַע ג"כ קָרָא וּמִמִּגְדְּ גֶּרֶשׁ יְרָחִים מכ"מ מְסַפְקָא לֵיהּ כֵּינָן דְּרוֹב פֵּירוֹת עַל יְדֵי הַשֶּׁמֶשׁ גָּדְלוּ וְנִתְבַּשְּׁלוּ: שָׁם ד"ה בִּשְׁלָמָא.

הֲרֵי קֻלָּא הִיא לְעִנְיַן מַעֲשֵׂר: בְּבַעַל הַמָּאוֹר הֵבִיא הַגִּירְסָא בְּדִבְרֵי רַבָּה בַּת ז' שֶׁנִּכְנַס לח' חַיֶּבֶת בְּמַעֲשֵׂר וְחַיֶּבֶת בְּבִיעוּר ע"ש ולפ"ז א"ש מַה דְּקָאָמַ' סיפ' לְחוּמְרָא: שָׁם בא"ד. דְּחַיְּבוּ חֲכָמִים לְהַפְקִיר: מִמַּה שֶׁכָּתַב רַשִׁ"י דִּלְכָךְ בִּשְׁבִיעִית אָזְיָל מְסָפֵק לְחוּמְרָא דְּסְפֵיקָא

דְּאוֹרָיְיתָא לְחוּמְרָא יֵשׁ עוֹד טַעַם אַחֵר גַּם כֵּן לָהָא דְּמִסְפֵּק פָּטוּר מִמַּעֲשֵׂר כֵּינָן דְּמַעֲשֵׂר פֵּירוֹת דְּרַבָּנָן הָוֵי סָפֵק דְּרַבָּנָן לְקֻלָּא.

וְעַיֵּין בְּרִיטָב"א שֶׁמִּדְּבָרָיו נִרְאֶה שֶׁהִרְכִּיב ב' טְעָמִים יַחַד טַעַם שֶׁל רַשְׁ"י וְטַעַם שֶׁל הַתּוֹסָפוֹת: שָׁם ד"ה יד הַכֹּל. אָזַיל בָּתַר לְקִיטָה: לענ"ד י"ל דַּאֲפִילּוּ לְאַבְטוֹלְמוֹס צָרִיךְ הַטַּעַם דְּיַד הַכֹּל מְמַשְׁמְשִׁין בּוֹ שֶׁהֲרֵי לְעֵיל ס"ל רַבָּה בַּר רַב הוּנָא דַּאֲפִילּוּ לר"ג דְּאָזַיל בְּאֶתְרוֹג בָּתַר לְקִיטָה מכ"מ ר"ה שֶׁלּוֹ שָׁבָט וא"כ ה"ה ג"כ לְאַבְטוֹלְמוֹס דס"ל כר"ג וַהֲרֵי רַבָּה קָאָמַר סְתָמָא בַּת שִׁשִּׁית שֶׁנִּכְנְסָה לִשְׁבִיעִית פְּטוּרָה מִן הַמַּעֲשֵׂר דְּמַשְׁמַע מִיָּד שֶׁנִּכְנְסָה לַשְּׁבִיעִית דְּהַיְינוּ אַחַר ר"ה אֲפִילּוּ קוֹדֶם שֶׁבָּט וְאִי הַטַּעַם מִשּׁוּם דְּאָזַיל בָּתַר לְקִיטָה הֲרֵי הַשָּׁנָה שֶׁל שְׁבִיעִית לְעִנְיַן מַעֲשֵׂר לֹא מַתְחִיל רַק אַחַר שֶׁבָּט וְאַכַּתִּי שִׁשִּׁית הִיא וְלָמָּה יִפָּטֵר מִן הַמַּעֲשֵׂר וה"ל לְחַלֵּק בֵּין לִקֵּט קוֹדֶם שֶׁבָּט לְלַקֵּט אַחַר שֶׁבָּט לָכֵן מְפָרֵשׁ הַטַּעַם מִשּׁוּם דְּיַד הַכֹּל מְמַשְׁמְשִׁין בּוֹ הָוֵי הֶפְקֵר דְּזֶה שַׁיָּיךְ מִיָּד אַחַר ר"ה שֶׁל שְׁבִיעִית: שָׁם ע"ב בַּגְּמָרָא לְעוֹלָם שִׁשִּׁית: עַיֵּין מַה שֶּׁכָּתַבְתִּי בָּזֶה בְּסִפְרִי ע"ל בְּסֵוכָּה (דַּף מ') וּמַה שֶּׁכָּתַבְתִּי שָׁם בְּשֵׁם הַכַּפּוֹת תְּמָרִים שֶׁהָרַמְבַּ"ם מְפָרֵשׁ רַבּוֹתֵינוּ שֶׁבַּאֲוִשָּׁא אַחַר לְקִיטָה אַף אַחַר לְקִיטָה.

רָאִיתִי כָּעֵת שפי' זֶה כְּבָר הֵבִיא הַבַּעַל הַמָּאוֹר כָּאן בְּשֵׁם ר"מ מכ"י וּמִסְתָּמָא זֶהוּ הָרַמְבַּ"ם: שָׁם כְּגוֹן דְּקָלִים וְזֵיתִים: הט"א הִקְשָׁה דְּהָא מַעֲשֵׂר זֵיתִים מִן הַתּוֹרָה הוּא וע"כ אָזְלִינַן בָּתַר לְקִיטָה דְּהִיא עִיקָּר ול"ל לְמֵיתְלֵי טַעַם כֵּינָן שֶׁעוֹשֶׂה בְּרִיכָה א' אֲפִילּוּ עוֹשֶׂה ב' בְּרֵיכוֹת ג"כ ע"כ אָזְלִינַן בָּתַר לְקִיטָה.

וְרָצָה לְהָבִיא רְאָיָה מִזֶּה לְשִׁיטַת הָרַמְבַּ"ן דְּדַוְקָא מַעֲשֵׂר יְצָהָר שֶׁהוּא שֶׁמֶן הוּא מִן הַתּוֹרָה וְלֹא מַעֲשֵׂר זֵיתִים ע"ש. וְלֹא יָדַעְתִּי אֵיךְ לֹא הִזְכִּיר שָׁהֲרֵי בלא"ה כְּבָר כָּתְבוּ הַתּוֹסָ' דְּמַה דְּנָקְטִי זֵיתִים הוּא בְּחִנָּם דְּבָהֶם לֹא הָלַךְ אַחַר חֲנָטָה וְלֹא אַחַר לְקִיטָה אֶלָּא אַחַר שְׁלִישׁ כִּדְיָלִיף לְעֵיל מוֹעֶשֶׂת לְשָׁלֹשׁ הַשָּׁנִים: שָׁם בְּתוֹסָפָת ד"ה בְּנוֹת שׁוּחַ.

אֲבָל לר"ל דִּירוּשַׁלְמִי: בע"ז (דַּף י"ד) וּבְשְׁבוּעוֹת (דַּף י"ב) יֵישְׁבוּ הַתּוֹסָ' קֻוּשְׁיָא זוֹ דְּמִפְּנֵי שֶׁגָּדַל בְּהֶפְקֵר רַבִּים הֵם וְלֹא נֶחְשְׁדוּ ע"ה שֶׁלֹּא לְעַשֵּׂר אַף שֶׁפֵּירוֹת חֲשׁוּבִים הֵם ע"ש: שָׁם בא"ד וצ"ל דִּשְׁלֹשָׁה מִינֵי תְּאֵנִים הֵם: לְכְאוֹרָה בָּזֶה אַכַּתִּי לֹא מְתוֹרָץ קֻוּשְׁיָתָם הַשְּׁנִיָּ' דרבב"ח אָמַר בְּנוֹת שׁוּחַ הֵם חִוָּורָתָא וּבִנְדָרִים מַשְׁמַע שֶׁאֵינָם לְבָנִים וצ"ל דְּכַוָּונָתָם דְּבִלְבָנִים יֵשׁ ב' מִינִים סְתָם תְּאֵנִים וּגְרוּעִים וְהַגְּרוּעִים הֵם בְּנוֹת שׁוּחַ וְכֵן מַשְׁמַע מִדִּבְרֵיהֶם בע"ז וע"ש בְּמָהַרְשָׁ"א.

אָכֵן לענ"ד זֶה דּוֹחֵק דא"כ אֵיךְ קָאָמַר ר"י סְתָם תְּאֵנֵי חִוָּורָתָא הול"ל חִוָּורָתָא גְּרוּעִים. וְלֹא יָדַעְתִּי לָמָּה לֹא כָּתְבוּ ע"פ דִּבְרֵיהֶם דג' מִינֵי תְּאֵנִים הֵם הַשְּׁחוֹרוֹת הֵם סְתָם תְּאֵנִים וְהַלְּבָנִים הֵם הַגְּרוּעִים וְנִקְרְאוּ בְּנוֹת שׁוּחַ וְהַחֲשׁוּבִים הַנִּקְרָאִים בְּנוֹת שָׁבַע אֵינָם לֹא לְבָנוֹת וְלֹא שְׁחוֹרוֹת: אָכֵן לענ"ד כָּל זֶה דּוֹחֵק כַּנִּרְאֶה מִדִּבְרֵיהֶם שֶׁכָּתְבוּ בְּלִשּׁוֹן וְצָרִיךְ לוֹמַר אָמְנָם לוּלֵא דִּבְרֵיהֶם הָיָה נלע"ד לְיַיְשֵׁב כָּל הַסְּתִירוֹת בְּדָרְךְ פָּשׁוּט יוֹתֵר דְּהִנֵּה אע"ג דְּבִגְמָרָא שְׁלָנוּ כָּתוּב בַּבָּרַיְיתָא דְּנָדָרִים (דַּף כ"ו) וּבְכָל הַסִּוּגְיָא שָׁם בְּנוֹת שׁוּחַ מ"מ הַתּוֹסָ' הָכָא ובע"ז והר"ש בִּדְמַאי הֵבִיאוּ הַגִּירְסָא בְּנוֹת שָׁבַע ועפי"ז י"ל דְּהִנֵּה מַה שֶּׁהֵבִיאוּ הַתּוֹסָ' רְאָיָה מִבְּרֵאשִׁית רַבָּה דִּבְנוֹת שׁוּחַ וּבְנוֹת שָׁבַע שָׁם אֶחָד זֶה ע"כ לָא אַלְיְבָא דכ"ע שֶׁהַטַּעַם דִּבְרֵאשִׁית רַבָּה לֹא שַׁיָּיךְ רַק לָמָ"ד עֵץ שֶׁאָכַל אדה"ר תְּאֵנָה הָיָה שֶׁהוּא דַּעַת ר' נְחֶמְיָ'

בִּבְרָכוֹת (דַּף מ') אֲבָל לְדַעַת ר"מ שָׁם דְּגָפָן הִיא וּלְדַעַת ר' יְהוּדָה דְּחִטָּה הִיא לֹא שַׁיָּיךְ טַעַם זֶה וא"כ מֵהֵיכִי תֵּיתֵי לוֹמַר דִּבְנוֹת שׁוּחַ הֵם בְּנוֹת שָׁבַע.

וְלָכֵן י"ל דִּבְרַאשִׁית רַבָּה אָזַיל לְדַעַת ר' נְחֶמְיָה וּלְדִידֵיהּ בְּנוֹת שׁוּחַ בֶּאֱמֶת הֵם בְּנוֹת שָׁבַע אֲבָל לִשְׁאָר תַּנָּאֵי דְּרַבִּים הֵם נֶגֶד ר"נ בְּנוֹת שׁוּחַ נִקְרְאוּ הַתְּאֵנִים הָרָעִים דַּוְקָא וּבְנוֹת שָׁבַע הֵם הַתְּאֵנִים הַטּוֹבִים ולפ"ז הַכֹּל א"ש דְּבִנְדָרִים וּבִשְׁבוּעוֹת הִזְכִּיר בְּנוֹת שָׁבַע וְהֵם הַחֲשׁוּבִים שֶׁאֵינָם לֹא שְׁחוֹרִים וְלֹא לְבָנִים וּבִדְמַאי ובע"ז שֶׁהִזְכִּירוּ בְּנוֹת שׁוּחַ הֵם הַגְּרוּעִים וְהֵם הַלְּבָנִים וּסְתָם תְּאֵנִים הֵם הַשְּׁחוֹרוֹת: שָׁם ד"ה שְׁבַקְתְּ.

הֲלָכָה כִּסְתָם מִשְׁנָה: לענ"ד י"ל דְּלָא מַקְשֶׁה כָּךְ די"ל דר' יוֹסֵי הַכֹּהֵן דְּהֵשִׁיב כֵּן ס"ל כמ"ד אַלִּיבָּא דר' יוֹחָנָן דְּאֵין הֲלָכָה בכ"מ כִּסְתָם מִשְׁנָה כְּדִמְתָרְצִינַן בְּכַמָּה דּוּכְתֵי דְּאָמוֹרָאֵי נִינְהוּ וְאַלִּיבָּא דר"י עַיֵּן בִּיבָמוֹת (דַּף ע"ז) וְגִיטִּין (דַּף פ"א) וַאֲפִילּוּ נִפְרַשׁ דְּמַה דְּאָמַר הָכָא מְשׁוּם דְּאָמַר לֵיהּ וכו' סְתָם גְּמָרָא מְתָרֵץ כֵּן עַל קֻושְׁיַית ר' אַבָּא הַכֹּהֵן מכ"מ י"ל דְּנִיחָא לְהַגְּמָרָא לוֹמַר שְׁבַקְתְּ רַבָּנָן מִלּוֹמַר שְׁבַקְתְּ סְתָם מִשְׁנָה כְּדֵי לְפָרֵשׁ מַה שֶּׁשָּׁתַק ר' יוֹחָנָן גַּם לָמָּ"ד דְּלָא ס"ל אַלִּיבָּא דר' יוֹחָנָן הֲלָכָה כִּסְתָם מִשְׁנָה: שָׁם ד"ה וְכִי נָהֲגוּ לָא תָּלִינַן בְּמִנְהָגָא: לענ"ד י"ל כֵּינָן דְּהָתָם תְּנַן מָקוֹם שֶׁנָּהֲגוּ שֶׁלֹּא לַעֲשׂוֹת מְלָאכָה אֵין עוֹשִׂין הֲרֵי שֶׁאָסְרוּ חֲכָמִים מִכֹּחַ מִנְהָג לָכֵן שַׁיָּיךְ שָׁם שַׁפִּיר לְפָרֵשׁ הַךְ אֲסוּרִים מִשּׁוּם מִנְהָג וְכֵן נִרְאֶה מִדִּבְרֵי רַשְׁ"י שָׁם: שָׁם דַּף ט"ז ע"א בְּמַתְנִיתַן בְּפֶסַח עַל הַתְּבוּאָה: הט"א הָעִיר מָתַי הַדִּין אִם בִּתְחִלַּת הֶחָג אוֹ בְּסוֹפוֹ וְכָתַב דְּלֵיכָּא לְמֵימַר בִּתְחִלַּת הֶחָג שֶׁהֲרֵי לְקַמָּן אָמְרִינַן אָמַר הקב"ה הָבִיאוּ לְפָנַי עוֹמֶר בַּפֶּסַח כְּדֵי שֶׁאֲבָרֵךְ לָכֶם תְּבוּאָה שֶׁבַּשָּׂדוֹת וַהֲרֵי הָעוֹמֶר לֹא נִקְרַב אֶלָּא בְּשֵׁנִי לֶחָג וְגַם אֵין לוֹמַר דְּנִמְשָׁךְ הַדִּין כָּל יְמֵי הֶחָג דְּלָמָּה דִּין שֶׁל ר"ה נִגְמַר בְּיוֹם א' וְדִין שֶׁל תְּבוּאָה וְשֶׁל מַיִם נִמְשָׁךְ ז' יָמִים וְלָכֵן כָּתַב דִּתְחִלַּת דִּין הוּא בְּיוֹם רִאשׁוֹן וְסוֹף דִּין בְּיוֹם אַחֲרוֹן וּבִנְתַיִם לֵיכָּא דִּין כְּלָל ע"ש.

וְלֹא יָדַעְתִּי אֵיךְ יִתּוֹרֵץ בָּזֶה מַה שֶּׁהִקְשָׁה מ"ש מר"ה דִּלְחַד מ"ד תְּחִלַּת וְסוֹף דִּין הָוֵי בְּיוֹם א' וְעוֹד יִקְשֶׁה מ"ש מֵעֲצֶרֶת דְּדִין דְּפֵירוֹת הָאִילָן הַתְחָלָה וְהַגְּמָר הוּא בְּיוֹם א'. וְלָכֵן לענ"ד י"ל דְּבֶאֱמֶת בֵּין בְּפֶסַח בֵּין בִּשְׁבוּעוֹת בֵּין הַסֻּכּוֹת הַדִּין הוּא בְּכְנִיסַת הַחַג בְּיוֹם רִאשׁוֹן וּמַה דְּאָמְרִינַן הָבִיאוּ לְפָנַי עוֹמֶר בַּפֶּסַח וכו' אַף שֶׁזֶּה אַחַר הַגְּמָר דִּין י"ל כִּדְאָמְרִינַן לְקַמָּן (דַּף י"ז ע"ב) עֵינַי ה' אֱלֹהֶיךָ בָּהּ עִתִּים לְטוֹבָה עִתִּים לְרָעָה וכו' ע"ש הֲרֵי שֶׁגַּם אַחַר גְּמַר דִּין אֶפְשָׁר שֶׁיֵּשׁ שִׁינּוּי לְטוֹבָה אוֹ לְרָעָה וְלָכֵן מַתְנִיתַן דְּקָאָמַר הָעוֹלָם נִדּוֹן הוּא הַדִּין הַכְּלָלִי שֶׁל כָּל הָעוֹלָם וְצִוָּה הקב"ה לְיִשְׂרָאֵל בְּיוֹם הַשֵּׁנִי לְהַקְרִיב עוֹמֶר כְּדֵי שֶׁאֲבָרֵךְ לָכֶם תְּבוּאָה שֶׁבַּשָּׂדוֹת פי' שֶׁמֵּהַדִּין שֶׁנִּגְזַר עַל הַתְּבוּאָה אִם מְעַט אִם רַב תָּבֹא לָכֶם הַבְּרָכָה וְכֵן לְעִנְיַן גְּשָׁמִים דְּחַג וע"כ צ"ל כֵּן דְּכֵינָן דְּאַיְירִי מִדִּין הָעוֹלָם עַל הַתְּבוּאָה וְעַל הַמַּיִם מַה שַּׁיָּיכוּת לָזֶה מַה שֶּׁמַּקְרִיבִין יִשְׂרָאֵל עוֹמֶר וּשְׁתֵּי הַלֶּחֶם וְנוֹסְכִים מַיִם וא"ל דְּקָאָמַר דִּבְשָׁבִיל קָרְבָּנוֹת יִשְׂרָאֵל נִתְבָּרֵךְ כָּל הָעוֹלָם הֲרֵי בְּסֵזוֹקָה (דַּף כ') לָא אָמְרִינַן כֵּן רַק לְעִנְיַן פְּרִי הֶחָג שֶׁהִקְרִיבוּ יִשְׂרָאֵל בִּשְׁבִיל כָּל ע' אֻמּוֹת אֲבָל לֹא מָצִינוּ כֵּן לְעִנְיַן עוֹמֶר וּשְׁתֵּי הַלֶּחֶם וְנִיסּוּךְ מַיִם אע"כ כִּדְאָמְרִינַן דְּלְאַחַר שֶׁנִּגְזַר דִּין כְּלָלִי לְכָל הָעוֹלָם נִגְזַר דִּין פְּרָטִי לְחֵלֶק שֶׁל יִשְׂרָאֵל שֶׁיִּתְבָּרְכוּ בִּשְׁבִיל הַקָּרְבָּנוֹת וּכְעֵין זֶה כָּתַב הָרָן"ן דבג' זְמַנִּים הַלָּלוּ נִדּוֹנִים הַדְּבָרִים לְכָל הָעוֹלָם ובר"ה נִידּוֹן כָּל יָחִיד ע"פ מַעֲשָׂיו אֵיזֶה חֵלֶק יִהְיֶה לוֹ בָּהֶם וּלְפִי דְּבָרֵינוּ יֵשׁ עוֹד דִּין שְׁלִישִׁי דְּהַיְינוּ בְּיוֹם רִאשׁוֹן לְכָל הָעוֹלָם וּבְשָׁאָר יְמֵי הֶחָג יִתְבָּרְכוּ יִשְׂרָאֵל בִּכְלָלָם

ע"י הַקְּרְבָּנוֹת שֶׁל עֹמֶר וּשְׁתֵּי הַלֶּחֶם וְנִיסּוּךְ מַיִם וברי"ה יִהְיֶה הַדִּין לְכָל יָחִיד: שָׁם וּבָחָג נִדּוֹנִין עַל הַמַּיִם: הט"א כָּתַב הָא דְּלָא קָאָמַר בָּחָג עַל הַמַּיִם כְּמוֹ בְּפֶסַח עַל הַתְּבוּאָה הוֹאִיל וְאַפְסְקָא קְרָא דְּהַיּוֹצֵר יְחֵד לִבָּם ע"ש.

אָכֵן י"ל דְּבַבְּרַיְיתָא לְקַמָּן קָאָמַר ג"כ בֶּחָג נִדּוֹנִין עַל הַמַּיִם וְשָׁם לֵיכָּא הֶפְסֵק קְרָא וְכֵן י"ל מַה דְּקָאָמַר בַּבְּרַיְיתָא וְאָדָם נִידּוֹן בר"ה שֶׁזֶּה מְיֻוָּתָר כֵּיוָן דְּפָתַח הַכֹּל נִדּוֹנִין בר"ה. שׁוּב רָאִיתִי בַּתּוֹסְפְתָּא שֶׁהִיא הַבְּרַיְיתָא שֶׁהוּבְאָה לְקַמָּן דְּבֶאֱמֶת לֹא כָּתוּב נִדּוֹנִין עַל הַמַּיִם וְלֹא אָדָם נִדּוֹן בר"ה דְּזֶה לְשׁוֹן הַתּוֹסְפְתָּא ר' יְהוּדָה אוֹמֵר הַכֹּל נִדּוֹנִין בר"ה וּגְזַר דִּינוֹ שֶׁל כָּל אֶחָד וְאֶחָד נֶחְתָּם בְּזִמַּנּוֹ בַּפֶּסַח עַל הַתְּבוּאָה בַּעֲצֶרֶת עַל פֵּירוֹת הָאִילָן בֶּחָג עַל הַמַּיִם וּגְזַר דִּינוֹ שֶׁל אָדָם נֶחְתָּם בְּיוה"כ עכ"ל וּלְעִנַ"ד כֵּן יֵשׁ לְהַגִּיהַּ גַּם בַּבְּרַיְיתָא דִּלְפָנֵינוּ: שָׁם נִדּוֹנִין עַל הַמַּיִם.

ק"ל הֲרֵי כָּל גִּידּוּל תְּבוּאָה וּפֵירוֹת תְּלִי בְּמַיִם כְּדִכְתִיב וְנָתַתִּי גִּשְׁמֵיכֶם בְּעִתָּם וְנָתְנָה הָאָרֶץ יְבוּלָהּ וְעֵץ הַשָּׂדֶה יִתֵּן אֶת פִּרְיוֹ וְכֵן אָמְרִינַן תַּעֲנִית (דַּף ב') גִּשְׁמֵיכֶם הָיְינוּ פַּרְנָסָה א"כ אֵיךְ אֶפְשָׁר שֶׁאַחַר שֶׁנִּדּוֹן בַּפֶּסַח עַל הַתְּבוּאָה וּבַעֲצֶרֶת עַל פֵּירוֹת הָאִילָן יִהְיֶה דִּין בֶּחָג עַל הַמַּיִם הֲרֵי בְּלֹא מַיִם אֵין תְּבוּאָה וְאֵין פֵּירוֹת וא"כ הַכֹּל תָּלוּי בְּדִין זֶה וְיֵשׁ לוֹמַר דִּתְנָא נָקִיט סֵדֶר הָרְגָלִים כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב בַּתּוֹרָה שֶׁהַקְּדִים חַג הַמַּצּוֹת וְחַג הַשָּׁבוּעוֹת לְחַג הַסֻּכּוֹת אֲבָל בֶּאֱמֶת דִּין הַמַּיִם קֹדֶם בְּחַג הַסֻּכּוֹת וְאַחַר כֵּן יִהְיֶה דִּין בְּפֶסַח עַל שְׁאָר מְאוֹרָעוֹת שֶׁבַּתְּבוּאָה וּבַעֲצֶרֶת עַל פֵּירוֹת הָאִילָן וְאוּלַי מִטַּעַם זֶה כָּפַל בְּחַג הַסֻּכּוֹת נִדּוֹנִין לְרַמֵּז שֶׁדִּין זֶה קָדוּם לְפֶסַח וַעֲצֶרֶת וּמְתוֹרָץ בָּזֶה מַה שֶּׁדִּקְדֵּק הט"א כַּנַ"ל: שָׁם עַל הַמַּיִם: הפ"י הִקְשָׁה אֵיךְ אֶפְשָׁר לוֹמַר כֵּן הֲרֵי מִקְרָא מָלֵא הוּא וְהָאָרֶץ אֲשֶׁר אַתָּה עֹבֵר שָׁמָּה לִמְטַר הַשָּׁמַיִם תִּשְׁתֶּה מָיִם אֶרֶץ אֲשֶׁר תָּמִיד עֵינֵי ה' אֱלֹהֶיךָ בָּהּ מֵרֵאשִׁית הַשָּׁנָה וְעַד אַחֲרִית שָׁנָה וַהֲרֵי הַךְ הַשָּׁנָה הוּא ר"ה כִּדְאָמְרִינַן לְעֵיל ע"ש שְׁנִדְחֲקוּ בְּיִשּׁוּבוֹ.

אָמְנָם לֹא יָדַעְתִּי מֵהֵיכָן פְּשִׁיטָא דְּהַךְ תָּמִיד עֵינֵי ה' אֱלֹהֶיךָ בָּהּ קָאֵי עַל מְטַר הַשָּׁמַיִם הֲרֵי יֵשׁ לְפָרֵשׁ דְּקְרָא מַעֲלוֹת אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל קָחֲשִׁיב שֶׁלַּמָּטָר הַשָּׁמַיִם תִּשְׁתֶּה מַיִם וְגַם שְׁעֵינֵי ה' בְּהַשְׁגָּחָה תָּמִיד בָּהּ מר"ה עַד ר"ה ואע"ג דִּלְקַמָּן (דַּף י"ז) אָמְרִינַן עֵינֵי ה' אֱלֹהֶיךָ עִתִּים לְטוֹבָה עִתִּים לְרָעָה הֲרֵי שָׁהָיוּ יִשְׂרָאֵל וגו' הֲרֵי שֶׁדָּרַשׁ עֵינֵי ה' אֱלֹהֶיךָ עַל הַמַּיִם הֲרֵי בלא"ה יֵשׁ לְהַקְשׁוֹת סְתִירָה מִבְּרַיְיתָא זוֹ עַל מַתְנִיתִין דְּקָאָמַר בֶּחָג נִדּוֹנִין עַל הַמַּיִם וְלֹא בר"ה וע"כ צ"ל אוֹ דְּבְרַיְיתָא אָתְיָא כמ"ד לְקַמָּן דְּהַכֹּל נִדּוֹן בר"ה אוֹ יֵשׁ לְפָרֵשׁ עפמ"ש הָרָן דְּדִין שֶׁל יָחִיד בִּתְבוּאָה וּפֵירוֹת וּמַיִם הוּא בר"ה וּמַה דְּקָאָמַר הָיוּ יִשְׂרָאֵל רְשָׁעִים אוֹ צַדִּיקִים בר"ה הַיְינוּ הַיְחִידִים שֶׁבְּיִשְׂרָאֵל שבלא"ה אֵין לַחְשׁוֹב וּלְפָרֵשׁ שֶׁיִּהְיוּ כֻּלָּם שָׁוִים צַדִּיקִים אוֹ רְשָׁעִים אֲבָל עכ"פ עִיקַּר דִּין הַכְּלָל יֵשׁ לוֹמַר שֶׁהוּא רַק בְּחַג: שָׁם בַּגְּמָרָא לְמֵימְרָא דְּחַד דִּינָא מִתַּדְנִי וְהַתַּנְיָא: לִכְאוֹרָה הָוֵי מָצֵי לְהַקְשׁוֹת קֻוּשְׁיָא זוֹ מִיָּד אַמַּתְנִיתִין.

גַּם הפנ"י כָּתַב דְּסֻגְיָא זוֹ תָּמוּהַּ. ולענ"ד י"ל דה"ק דְּבְמַתְנִיתִין הָיָה אֶפְשָׁר לְפָרֵשׁ בְּפֶסַח עַל הַתְּבוּאָה דְּהַדִּין הוּא בְּאוֹתוֹ פֶּסַח שֶׁסָּמוּךְ לְקֹרִי אוֹ לְאוֹנֶס וְלָכֵן בְּאֵירַע קוֹדֶם פֶּסַח הָיָה נִדּוֹן לְשָׁעֲבַר וּבְאֵירַע לְאַחַר פֶּסַח נִדּוֹן לְהַבָּא אֲבָל אַחַר שֶׁהִקְשָׁה כָּל הָנֵי הַרְפַּתְקֵי אִימַת אִיתְּדוּן וע"כ הָיָה צ"ל שֶׁהַדִּין הוּא קוֹדֶם זְרִיעָה וא"כ כָּל דִּין הוּא בְּפֶסַח שֶׁעָבַר לָכֵן הִקְשָׁה שַׁפִּיר אֵיךְ מַשְׁכַּחַת דְּלְאַחַר פֶּסַח נִדּוֹן לְהַבָּא וְעַל זֶה אָמַר רָבָא ש"מ תְּרֵי דִינֵי מִתַּדְנִי: שָׁם קוֹדֶם יוה"כ נִדּוֹן לְשֶׁעָבַר: ק"ל מַה קמ"ל בְּזֶה בִּשְׁלָמָא לְעִנְיַן פֶּסַח קמ"ל דִּתְרֵי דִינֵי

מִיתַּדְנָא אֲבָל לְעִנְיַן יוה"כ מַה קמ"ל וי"ל דקמ"ל גַּם לְעִנְיַן יוה"כ כֵּן הֵיכָא דְּעָבְרוּ עָלָיו שְׁנֵי ר"ה כְּגוֹן דְּאִירְעָה קֶרִי אוֹ אוֹנֶס בֵּין ר"ה לְיוה"כ דְּהֵי"א כֵּיוָן שֶׁעָבַר עָלָיו ר"ה לְאַחַר יוה"כ אֵין זֶה דִּין שֶׁל אָשְׁתָּקַד אֶלָּא שֶׁל ר"ה שֶׁעָבַר עַתָּה קמ"ל שֶׁנִּדּוֹן עפ"י גְּמַר דִּין שֶׁל יוה"כ שֶׁעָבַר וְעַיֵּין מַה שֶּׁכָּתַבְתִּי בָּזֶה לְקַמָּן (דַּף י"ח): שֵׁם אָדָם נִדּוֹן בְּכָל יוֹם: הט"א הִקְשָׁה לר"י ולר"נ דִּלְדִבְרֵיהֶם אֵין בֵּין ר"ה לְכָל יְמוֹת הַשָּׁנָה כְּלוּם לְעִנְיַן דִּין שֶׁל מַעְלָה וַהֲרֵי כְּתִיב תָּקְעוּ בְּחֹדֶשׁ וגו' מִשְׁפָּט לֵאלֹהֵי יַעֲקֹב.

וְעוֹד דְּאָמְרִינַן לְקַמָּן דְּאֵין אוֹמְרִים הַלֵּל בר"ה ויוה"כ דְּסִפְרֵי חַיִּים וְסִפְרֵי מֵתִים פְּתוּחִים ולר' יוֹסֵי ור' נָתָן זֶה בְּכָל יוֹם וא"כ אוֹ שֶׁיֹּאמְרוּ הַלֵּל בר"ה אוֹ שֶׁגַּם ביו"ט וַחֲזָנוֹכָה לֹא יֹאמְרוּ ע"ש שֶׁהֶאֱרִיךְ עוֹד בְּקֻוֹשְׁיוֹת וְהִנִּיחַ בצ"ע.

ולענ"ד לק"מ דְּגַם ר' יוֹסֵי ור"נ מוֹדִים דְּדִין הָרַבִּים שֶׁל כָּל הָעוֹלָם וּבִפְרָט שֶׁל יִשְׂרָאֵל הוּא בר"ה כְּדִכְתִיב מִשְׁפָּט לֵאלֹהֵי יַעֲקֹב רַק מַה דִּתְנַן בְּמַתְנִיתִין כָּל בָּאֵי עוֹלָם עוֹבְרִין לְפָנָיו כִּבְנֵי מָרוֹן דְּהַיְינוּ דִּין הַיָּחִיד עַל זֶה פְּלִיגִי וס"ל דְּיָחִיד נִדּוֹן בְּכָל יוֹם וְלָכֵן אָמְרִינַן דְּמַתְנִיתִין דְּלָא כְּוָותַיְיהוּ וַהֲרֵי גַּם הָרָן חִילֵק בֵּין רַבִּים לְיִחִידִים לְעִנְיַן דִּין דְּתִבוּאָה וּפֵירוֹת דְּלְרַבִּים הוּא לְכָל דִּין בִּזְמַנּוֹ וּלְיָחִיד גּוֹזְרִין חֲלָקוֹ בְּהַדְּבָרִים הָאֵלֶּה בר"ה וְכֵן נִימָא לר"י ור"נ רַק אִיפְּכָא דְּלְדִידְהוּ חַיֵּי כְּלָל בְּנֵי אָדָם נִדּוֹן בר"ה וְלָכֵן אֵין אוֹמְרִים הַלֵּל בּוֹ אֲבָל לְכָל יָחִיד וְיָחִיד נִקְבַּע דִּינוֹ בְּכָל יוֹם: שָׁם אֶלָּא אָמַר רַב חִסְדָּא טַעְמֵי' דר"י מֵהָכָא: הִקְשָׁה מָהַרְשָׁ"א בח"א הֲרֵי ר"י יָלִיף מִנּוּתְפַּקְדְנוּ לַבְּקָרִים וְתֵירֵץ דְּסָמַךְ עַל קְרָא דְּלַעֲשׂוֹת מִשְׁפָּט עַבְדּוֹ וְלָא מַיְיתֵי וְתִפְקְדְנוּ לַבְּקָרִים אֶלָּא לְהוֹרוֹת בְּאֵיזֶה שָׁעָה בַּיּוֹם נִדּוֹן.

ולענ"ד זֶה דּוֹחֵק דְּבְיוֹתֵר הו"ל לְהָבִיא עִיקַּר קְרָא דְּיָלִיף מִינֵּיהּ וְלָכֵן נ"ל דְּנִדַּאי עִיקַּר יְלִפוּתָא הוּא מִלַּעֲשׂוֹת מִשְׁפַּט עַבְדּוֹ אֶלָּא דְּמֵעִיקְרָא לָא הָוֵי מָצֵי לִילַף דְּהָיָה אֶפְשָׁר לְפָרֵשׁ דְּמִשְׁפַּט אֵינוֹ לְשׁוֹן דִּין אֶלָּא כִּלְשׁוֹן מִשְׁפָּטוֹ אֲשֶׁר הָרְאֵתָ וכמ"ש הַמָּהָרְשָׁ"א דִּלְכָךְ מַיְיתֵי אִידָךְ דְּרַב חִסְדָּא דְּמָלֵךְ וְצִבּוּר ע"ש.

אָכֵן תָּמַהְתִּי אֵיךְ שַׁיָּיךְ דְּמַיְיתֵי רְאָיָה מִדְּרַב חִסְדָּא לְרַב חִסְדָּא דִּלְמָא בֶּאֱמֶת הַךְ מִשְׁפָּט אֵינוֹ לְשׁוֹן דִּין וְלָא שָׁיְיכִי ב' מֵימְרֵי דְּרַב חִסְדָּא. אֲבָל לפ"ד י"ל כֵּיוָן דִּכְתִיב וְתִפְקְדְנוּ לַבְּקָרִים דְּנִדַּאי הוּא לְשׁוֹן דִּין רַק שֶׁהָיָה אֶפְשָׁר לוֹמַר דִּלְמָא פְּקִידָה בְּעָלְמָא וְלֹא גְּמַר דִּין וְלָזֶה מַיְיתֵי מִלַּעֲשׂוֹת מִשְׁפַּט עַבְדּוֹ דְּבַר יוֹם בְּיוֹמוֹ כֵּיוָן דִּכְתָב יָדַעְנוּ שֶׁיֵּשׁ עכ"פ תְּחִלַּת דִּין בְּכָל יוֹם בָּא זֶה וְגִילָה עַל זֶה דִּשְׁנֵיהֶם דִּין מַמָּשׁ וא"כ עִיקַּר רְאָיִית רַב חִסְדָּא הוּא מִנּוּתְפַּקְדְנוּ לַבְּקָרִים דְּזֶה גִּילָה דְּגַם מִשְׁפַּט יוֹם בְּיוֹמוֹ הוּא דִּין מַמָּשׁ וְלָכֵן מַיְיתֵי גַּם אִידָךְ מֵימְרָא דְּרַב חִסְדָּא אַחַר שֶׁדָּרַשׁ ר"י פָּסוּק זֶה עַל דִּין מַמָּשׁ מוּכָח ג"כ דְּמֶלֶךְ נִכְנָס תְּחִלָּה.

וְעוֹד י"ל דְּיֵשׁ לְדַקְדֵּק דְּהָכָא קָאָמַר פְּקִידָה עִיּוּנִי בְּעָלְמָא דְּמַשְׁמַע דִּפְקִידָה אֵינוֹ דִּין וּלְעֵיל (דַּף י"א) אָמְרִינַן בר"ה נִפְקְדָה שָׂרָה רָחֵל וְחַנָּה וְכָתַב רַשְׁ"י בָּא זִכְרוֹנָם לְטוֹבָה וְנִגְזַר עֲלֵיהֶן הֲרָיוֹן הֲרֵי דִּפְקִידָה הוּא גְּזָר דִּין אָכֵן י"ל דְּנִדַּאי לְשׁוֹן פְּקִידָה אֵינוֹ רַק עִיּוּן בְּמַעֲשֶׂה בְּנֵי אָדָם וְהַיְינוּ מַה שֶּׁנִּקְרָא תְּחִלַּת דִּין כְּמוֹ שֶׁהַדַּיָּן מְעַיֵּין וְשׁוֹקֵל כָּל צְדָדֵי זְכוּת וְחוֹבָה קוֹדֶם שֶׁיִּפְסֹק הַדִּין וְזֶה נִקְרָא אֲצִלּוֹ תְּחִלַּת דִּין וּמַה דְּאָמְרִינַן דְּנִגְזַר עֲלֵיהֶם הֲרָיוֹן זֶה יָלִיף מִסֵּיפָא דִּקְרָא דִּכְתִיב וַיַּעַשׂ ה' לְשָׂרָה כַּאֲשֶׁר דִּבֵּר הֲרֵי דִּתְחִלַּת דִּין נִקְרָא פְּקִידָה וּגְמַר דִּין עֲשִׂיָּה ולפ"ז הָכָא נָמֵי דְּיָלִיף מִנּוּתְפַּקְדְנוּ לַבְּקָרִים פָּרִיךְ דִּילְמָא עִיּוּנִי בְּעָלְמָא דְּהַיְינוּ תְּחִלַּת דִּין וְאַפַּתִּי מנ"ל דגמ"ד ג"כ הוּא בְּכָל יוֹם לְזֶה קָאָמַר טַעְמָא דר"י מֵהָכָא לַעֲשׂוֹת מִשְׁפַּט

עַבְדּוֹ דִּכְתִיב לָשׁוֹן עֲשִׂיַּית מִשְׁפָּט דְּהַיְינוּ גמ"ד ומכ"מ א"ש דְּמַיְיתֵי מִוּתַּפְקְדֵנוּ לַבְּקָרִים דְּמִזֶּה יָלִיף הָעִיקָּר דְּהַיְינוּ תְּחִלַּת דִּין בְּלֹא תְּחִלַּת הַדִּין לֵיכָּא: שֵׁם עִיּוּנִי בְּעָלְמָא הוּא: ק"ק דלר' נָתָן דְּלָא ס"ל עִיּוּנִי בְּעָלְמָא א"כ קָרָא וְתִפְקְדֵנוּ לַבְּקָרִים הֵיאַךְ מוּקִי לָהּ כֵּיוָן דִּלְדִידֵיהּ בְּכָל רֶגַע יֵשׁ דִּין וְכֵן קָשֶׁה עַל מַה דְּקָאָמַר רַב יוֹסֵף כְּמַאן מְצַלִּינַן וכו' כְּמַאן כר' יוֹסֵי הָא לר' נָתָן ג"כ מַצְלִינַן שַׁפִּיר וה"ל לְמֵימַר כר' יוֹסֵי וכר' נָתָן: שָׁם וְאָמְרוּ לִפְנֵי בר"ה: מַה שֶּׁנָּקַט שֶׁלֹּא כְּסֵדֶר דְּאִם עַל פִּי סֵדֶר הַשָּׁנָה קָחֲשִׁיב הו"ל לְהַקְדִּים ר"ה וְחַג לַפֶּסַח וּשְׁבוּעוֹת וַאֲפִילּוּ אִם עפ"י סֵדֶר מוֹעֲדִים בַּתּוֹרָה קָחֲשִׁיב עכ"פ הו"ל לְהַקְדִּים ר"ה לְחַג יֵשׁ לוֹמַר עפמ"ש הַמַּהַרְשָׁ"א בח"א דְּקָחֲשִׁיב הג' קְרָבָּנוֹת נֶגֶד ג' חַיֵּי נְפָשׁוֹת שֶׁבָּעוֹלָם דָּמִים הֵם חַיֵּי נֶפֶשׁ הַצּוֹמֵחַ וּשְׁעוֹרִים נֶגֶד חַיֵּי נֶפֶשׁ בְּהֵמָה דְּשְׁעוֹרִים הוּא מַאֲכַל בְּהֵמָה וְחִטִּים נֶגֶד חַיֵּי אָדָם שֶׁהוּא מַאֲכַל בְּנֵי דַּעַת ע"ש.

אָמְנָם כֻּלָּם הֵם רַק הַקְדָּמָה לְחַיֵּי יִשְׂרָאֵל הַקָּדוֹשׁ לְהקב"ה שֶׁהוּא חַיִּין הַנְּשָׁמָה וְהוּא יוֹנֵק כֹּחַ חַיָּיו ע"י עֲבוֹדַת הקב"ה וְקִיּוּם מִצְוֹתָיו וְלָכֵן אָמַר לְבַסּוֹף וְאָמְרוּ לִפְנֵי בר"ה וכו' שֶׁהוּא נֶגֶד חַיֵּי הַנְּשָׁמָה הַנַּעֲלֶה עַל כֻּלָּם.

שׁוּב רָאִיתִי שֶׁגַּם הָרִיטְבָ"א הִקְשָׁה קֻושְׁיָא זוֹ וְתֵירֵץ כֵּיוָן דְּעוֹמֶר וּשְׁתֵּי לֶחֶם וְנִיסּוּךְ הַמַּיִם דְּאוֹרָיְיתָא וַאֲמִירַת פְּסוּקֵי מַלְכֻיּוֹת זִכְרוֹנוֹת וְשׁוֹפָרוֹת דְּרַבָּנָן לָכֵן אִיחַר: שָׁם לָמָּה תּוֹקְעִין בְּשׁוֹפָר שֶׁל אַיִל: הַמַּהַרְשָׁ"א בח"א פֵּירֵשׁ דְּפָרִיךְ לר' יְהוּדָה דקיי"ל כְּוָותֵיהּ דס"ל דבר"ה תּוֹקְעִים בְּשֶׁל זְכָרִים.

ולענ"ד גַּם הַתּוֹסָ' כִּוְונוּ לָזֶה בְּמַה שֶׁהֵבִיאוּ דקיי"ל כר' יְהוּדָה אָכֵן תָּמַהְתִּי בְּמַה שֶׁכָּתַב הַמַּהַרְשָׁ"א דר' יְהוּדָה יָלִיף כֵּן מִמִּדְרָשׁ שֶׁהֵבִיא רַשְׁ"י בְּחוֹמֶשׁ דְּיוֹבֵל לְשׁוֹן דְּכְרָא הוּא לָמָּה הֻוְצְרַךְ לָזֶה מִמִּדְרָשׁ הֲלֹא זֶה מֵימְרָא דר"ע לְקַמָּן (דַּף כ"ו) גַּם מַה שֶּׁהִקְשָׁה הֲרֵי בַּיּוֹבֵל גּוּפָא ס"ל ר"י דְּתוֹקְעִין בְּשֶׁל יָעֵל וְלֹא בְּשֶׁל אַיִל וְהִנִּיחַ בְּקֻושְׁיָא לֹא הֲבַנְתִּי הֲרֵי לֹא מְשׁוּם דְּיוֹבֵל נִקְרָא דִּכְרָא יָלִיף ר' יְהוּדָה דְּתוֹקְעִין בְּשֶׁל זְכָרִים דְּדַאי לְשׁוֹן יוֹבֵל ג"כ פֵּירוּשׁוֹ חֵירוּת וְיֵשׁ לְיוֹבֵל ב' פֵּירוּשִׁים דְּשָׁנַת הַיּוֹבֵל הוּא שְׁנַת חֵירוּת וְקֶרֶן הַיּוֹבֵל הוּא קֶרֶן הָאַיִל וְזֶה גּוּפָא מַה שֶּׁהִקְשָׁה ר' אֲבָהוּ לָמָּה תּוֹקְעִין בְּשׁוֹפָר שֶׁל אַיִל לר' יְהוּדָה דקיי"ל כְּוָותֵיהּ וּמַה שֶּׁבַּיּוֹבֵל לֹא תּוֹקְעִין ג"כ בְּאַיִל בגז"ש דְּשׁוֹפָר מר"ה זֶה בְּאֶרֶז הַתּוֹסָ' לְקַמָּן (דַּף כ"ו) ע"ש: שָׁם עֲקֵדַת יִצְחָק בֶּן אַבְרָהָם: מַה שֶּׁהִזְכִּיר פֶּה בֶּן אַבְרָהָם וְכִי לֹא יָדַעְנוּ דְּיִצְחָק בֶּן אַבְרָהָם הוּא יֵשׁ לוֹמַר דְּהִנֵּה בָּעֲקֵדָה הָיָה ב' זְכִיּוֹת שֶׁהֵם צְדָקַת אַבְרָהָם הָעוֹקֵד שֶׁכָּבַשׁ רַחֲמָיו רַחֲמֵי הָאָב עַל הַבֵּן וְצִדְקַת יִצְחָק הַנֶּעֱקָד שֶׁמָּסַר נַפְשׁוֹ להקב"ה וּשְׁנֵיהֶם נִזְכָּרִים ע"י אַיִל שֶׁנִּקְרַב מֵאַבְרָהָם תְּמוּר יִצְחָק וְזֶהוּ שֶׁאָמַר וּמַעֲלֶה אֲנִי עֲלֵיכֶם כְּאִלּוּ עֲקַדְתֶּם עַצְמֵיכֶם לְפָנַי וְלִכְאוֹרָה הול"ל כְּאִילּוּ נֶעֱקַדְתֶּם לְפָנַי אֲבָל רָצָה לוֹמַר שעי"ז יַחְשׁוֹב לָכֶם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא זְכוּת הָעוֹקֵד וְהַנֶּעֱקָד דְּאִם עֲקַדְתֶּם עַצְמְכֶם הֲרֵי אַתֶּם הָעוֹקְדִים וְהַנֶּעֱקָדִים וְלָכֵן קָאָמַר עֲקֵדַת יִצְחָק בֶּן אַבְרָהָם לְהַזְכִּיר הָעוֹקֵד וְהַנֶּעֱקָד: שָׁם בְּתוֹסֶפְת ד"ה בְּפֶסַח.

א"נ כר' יְהוּדָה: הַמִּשְׁנָה לְמֶלֶךְ ה' תְּשׁוּבָה (פ"ג) דִּקְדֵּק לָמָּה לֹא כָּתְבוּ דר"מ הִיא דס"ל דְּגָמַר דִּין ביוה"כ. ולענ"ד י"ל דְּניחָא לְהוּ לְמֵימַר דר' יְהוּדָה הִיא דְּאָמְרִינַן בְּתְמוּרָה (דַּף ט"ז) כָּל הֵיכָא דְּתָנֵי מַעֲשֶׂה בְּחָסִיד אֶחָד הוּא אוֹ ר"י בֶּן בָּבָא אוֹ ר' יְהוּדָה בַּר אִלְעַאי ע"ש וְהַיְינוּ סְתָם ר' יְהוּדָה וא"כ שָׁם דְּקָתָנֵי מַעֲשֶׂה בְּחָסִיד אֶחָד י"ל דר' יְהוּדָה הוּא וּלְשִׁיטָתוֹ

אָזֵיל אָכֵן לֹא הֲבַנְתִּי דַּאֲפִילּוּ אִי הַדִּין בר"ה הִי' הָרֵי עכ"פ בְּלֵילָה אֵין דִּין כִּדְאָמְרִינַן בְּעָלְמָא שֶׁאֵין הקב"ה דָּן אֶת יִשְׂרָאֵל אֶלָּא בְּיוֹם וְכֵן אָמְרִינַן בע"ז לָא לִיצְלֵי אִינָשׁ וכו' בִּתְלָת שָׁעֵי קַמָּיְיתָא וַהֲרֵי שָׁם נֶאֱמַר דִּבְעֶרֶב ר"ה הִקְנִיטָתוּ אִשְׁתּוֹ וּבָא וְלָן בביה"ק וּמַשְׁמַע שֶׁזֶּה הָיָה בְּלֵיל רִאשׁוֹן שֶׁל ר"ה וְאֵיךְ אֶפְשָׁר שֶׁשָּׁמְעוּ מֵאֲחוֹרֵי פַּרְגּוֹד הַדִּין שֶׁיִּהְיֶה לְמָחָר וּמִזֶּה לְכְאוֹרָה רְאָיָה לְתֵירוּצָם הָרִאשׁוֹן: שָׁם ע"ב בגמ' דְּלָא אִיעֲרַבַּב שָׂטָן: לפי"ז אֲפִילּוּ תָּקְעוּ תְּקִיעַת דְּמְיֻשָּׁב וְלֹא דְּמְעֻמָּד ג"כ נֹאמַר כֵּן כֵּינָן דִּלְפִי מַאֲמַר ר' יִצְחָק הַקָּדוֹם ע"י תְּקִיעַת דְּמְעֻמָּד אִיעֲרַבַּב שָׂטָן.

אָכֵן י"ל כֵּינָן דע"פ הַיְרוּשַׁלְמִי שֶׁהֵבִיאוּ הַתּוֹס' גַּם בְּשָׁמַע קֹל שִׁיפּוּרָא פַּעַם רִאשׁוֹן בְּהַיֵּל וְלָא בְּהַיֵּל לָכֵן רַק בְּלֹא תָּקְעוּ כְּלָל וַדַּאי לָא אִיעֲרַבַּב אֲבָל בְּתָקַע פַּעַם א' ג"כ אִיעֲרָבָב קָצָת וּמַה דְּאָמְרִינַן לְעֵיל עַל תְּקִיעַת מְעֻמָּד דַּוְקָא שֶׁהֵם לְעַרְבֵּב שָׂטָן דְּעַל יְדֵי זֶה וַדַּאי יִתְעָרְבֵב: שָׁם וְאָמַר ר"י כָּל שָׁנָה שֶׁרָשָׁה בְּתְחִלָּתָהּ: בְּהֶמְשֵׁךְ מֵימְרוֹת דר' יִצְחָק י"ל דְּבַתְּחִלָּה הִשְׁמִיעָנוּ דע"י תְּקִיעַת שׁוֹפָר יִתְעָרְבֵב שָׂטָן וְלָכֵן אָמַר בְּמֵימְרָא שני' דְּאִם לֹא תָּקְעוּ בַּתְּחִלָּה מְרִיעִין בְּסוֹפָהּ דְּלָא אִיעֲרְבֵב שָׂטָן אָכֵן לפי"ז יִקְשֶׁה כֵּינָן דְּזֶה בְּנֶאֱנַס כַּמָּה שֶׁכָּתְבוּ הַתּוֹס' בְּשֵׁם ה"ג א"כ מַה יַּעֲשֶׂה הֶעָנִי הַזֶּה שֶׁנֶּאֱנַס לְהַנָּצֵל מִפּוּרְעָנוּת לָזֶה בָּאָה מֵימְרָא שְׁלִישִׁית כָּל שָׁנָה שֶׁרָשָׁה בְּתְחִלָּתָהּ מִתְעַשֶּׁרֶת בְּסוֹפָהּ שֶׁנָּתַן הקב"ה רְפוּאָה לַמַּכָּה נֶגֶד מַה שֶּׁמְּרִיעִין בְּסוֹפָהּ ע"י שֶׁנֶּאֱנַס וְלֹא תָּקַע יַכְנִיעַ עַצְמוֹ וְיִתְפַּלֵּל בְּהַכְנָעָה יְתֵרָה וְאָז יִתְעַשֵּׁר בְּסוֹפָהּ אעפ"י שֶׁלֹּא תָּקַע.

אָמְנָם עַל זֶה יִקְשֶׁה אֵיךְ אֶפְשָׁר שע"י הַכְנָעָה בר"ה יִתְעַשֵּׁר בְּסוֹף שָׁנָה דְּיִלְמָא אַחַ"כ יֵרַע מַעֲשָׂיו לָזֶה בָּא אִידָךְ דר' יִצְחָק שֶׁאַף שֶׁנִּגְלוּי לִפְנֵי הקב"ה כֵּן מכ"מ אֵין דָּנִין אוֹתוֹ בר"ה שֶׁהוּא יוֹם הַדִּין אֶלָּא לְפִי מַעֲשָׂיו שֶׁל עַכְשָׁיו וְאַחֲרֵי שֶׁמִּכָּל זֶה נִרְאֶה שֶׁכָּל מְאוֹרָעוֹת שֶׁל אָדָם בֵּין לְטוֹב בֵּין לְרַע הַכֹּל תָּלוּי בְּדִין שֶׁל ר"ה לָזֶה בָּאוּ ב' מֵימְרוֹת שֶׁל ר' יִצְחָק לְהַשְׁמִיעֵנוּ שֶׁגַּם תּוֹךְ הַשָּׁנָה לִפְעָמִים יִשְׁתַּנֶּה הַדִּין לְרַע ע"י ג' דְּבָרִים שֶׁמַּזְכִּירִים עֲוֹנוֹתָיו וְלַטּוֹבָה ע"י דְּבָרִים שֶׁמְּקָרְעִין גְּזַר דִּינוֹ: שָׁם צְדָקָה צָעָקָה: צָרִיךְ טַעַם שֶׁלֹּא שָׁמַר הַסֵּדֶר דְּשִׁינּוּי הַשֵּׁם שֶׁיְּלִיף מִפָּסוּק שֶׁל תּוֹרָה הו"ל לְהַקְדִּים לְכָל וְאַחַ"כ שִׁינּוּי מַעֲשֶׂה דְּיָלִיף מִפָּסוּק דְּנְבִיאִים וְאַחַ"כ צְעָקָה דְּיָלִיף מִפָּסוּק תְּהִלִּים וְאַחַר כָּךְ צְדָקָה דְּיָלִיף מִפָּסוּק דְּמִשְׁלֵי שֶׁמְּאֻחָר לַתְּהִלִּים בְּסֵדֶר הַכְּתוּבִים וְכִדְאָמְרִינַן סוֹף פֶּרֶק קַמָּא דְּבָבָא בָּתְרָא.

וְיֵשׁ לוֹמַר שֶׁמְּסַדֵּר אוֹתָם כְּסֵדֶר פְּעֻלָּתָם שֶׁכָּל א' פּוֹעֵל יוֹתֵר מֵחֲבֵירוֹ דְּצְדָקָה פּוֹעֵל בְּיוֹתֵר שֶׁמַּצִּיל מִמָּוֶת וְאַחַ"כ צְעָקָה שֶׁמַּצִּיל רַק מִמְּצוּקוֹת וְאַחַ"כ שִׁינּוּי הַשֵּׁם שֶׁמְּשַׁנֶּה הַמַּזָּל בִּלְבַד כְּמוֹ בְּשָׂרָה וְאַחַ"כ שִׁינּוּי מַעֲשֶׂה שֶׁפּוֹעֵל לְבַד לְהַעֲבִיר הָרָעָה אֲשֶׁר עֲדַיִן לֹא בָּא כִּדְיָלִיף מִוִּינְחָם ה' עַל הָרָעָה.

וּבָזֶה א"ש מַה שֶּׁדִּקְדֵּק הַמַּהַרְשָׁ"א שֶׁהַפֵּיְיטָן שָׂיַּם תְּשׁוּבָה תְּפִלָּה צְדָקָה מַעֲבִירִין אֶת רֹעַ הַגְּזֵירָה לָמָּה לֹא חָשִׁיב ג"כ שִׁינּוּי הַשֵּׁם וְשִׁינּוּי מָקוֹם. אֲבָל לפ"ז א"ש שֶׁהֵם לֹא שִׁינּוּ רֹעַ גְּזֵירָה רַק הַמַּזָּל שֶׁמֵּעוֹלָם לֹא נִגְזַר עַל אַבְרָהָם וְשָׂרָה שֶׁלֹּא יָלְדוּ אֶלָּא עפ"י טֶבַע הַמַּזָּל לֹא הָיוּ רְאוּיִם לְכָךְ וְשִׁינָּה הקב"ה שְׁמָם ועי"ז נִשְׁתַּנָּה הַמַּזָּל וּמַה דְּקָאָמַר הָכָא מְקָרְעִין גְּזַר דִּינוֹ וַחֲשִׁיב בָּהֶם גַּם שִׁינּוּי הַשֵּׁם אַגַּב גְּרָרָא דְּאַחֲרֶינֵי אָמַר גַּם עַל שִׁינּוּי הַשֵּׁם גְּזַר דִּין אֲבָל בֶּאֱמֶת קְרִיעַת גְּזַר דִּין לֵיכָּא רַק שִׁינּוּי מַזָּל: שָׁם לְהַקְבִּיל פְּנֵי רַבּוֹ בָּרֵגֶל: עַיֵּן מַה שֶּׁכָּתַבְתִּי בָּזֶה בְּסִפְרֵי ע"ל סֵוכָּה (דַּף כ"ח).

וּמַה שכ' הפ"י לְתָרֵץ דְּפָתַח בְּרֵגֶל וּמְסַיֵּים בְּחֹדֶשׁ וְשַׁבָּת לֹא הֻבְּנְתִּי שֶׁתֵּרוּץ שֶׁלּוֹ לֹא שַׁיָּיךְ רַק לְעִנְיַן חָדָשׁ אֲבָל לָמָּה לֹא קָאָמַר ג"כ חַיָּיב לְקַבֵּל בְּשַׁבָּת ע"ז לֹא תֵּרֵץ כְּלוּם: שָׁם לְטַהֵר אֶת עַצְמוֹ בָּרֵגֶל: עַיֵּין מַה שֶּׁכָּתַב הט"א בָּזֶה שֶׁלֹּא שַׁיָּיךְ זֶה בְּאִשָּׁה וּבְסִפְרֵי ע"ל בִּיבָמוֹת (ד' כ"ט) הִשַּׁגְתִּי עָלָיו: שָׁם וְאֶחָד שֶׁל בֵּינוֹנִים: הפ"י הִקְשָׁה כֵּיוָן דְּבֵינוֹנִים תְּלוּיִים וְעוֹמְדִים עַד יוה"כ א"כ שֶׁל בֵּינוֹנִים לָמָּה נִפְתַּח בר"ה וּבְשֵׁם הָרִי"ף הוֹסִיף לְהַקְשׁוֹת כֵּיוָן דְּבֵינוֹנִים ביוה"כ אוֹ לְחַיִּים אוֹ לְמִיתָה נִידּוֹנִים א"כ סֵפֶר שֶׁל בֵּינוֹנִים לָמָּה הוּא בָּא כְּלָל ולע"ד הָעִנְיָן הוּא כָּךְ כֵּיוָן דִּתְנַן בר"ה כָּל בָּאֵי עוֹלָם עוֹבְרִין לְפָנָיו כִּבְנֵי מָרוֹן וְכָל הַבְּרִיּוֹת בּוֹ יִפָּקְדוּ א"כ ע"כ נִפְתָּחִים ג' סְפָרִים דְּמִי שֶׁנִּמְצָא צַדִּיק גָּמוּר נִכְתַּב בְּסֵפֶר הַחַיִּים וּמִי שֶׁנִּמְצָא רָשָׁע גָּמוּר נִכְתַּב בְּסֵפֶר הַמֵּתִים וּמִי שֶׁמַּעֲשָׂיו שְׁקוּלִים נִכְתַּב בְּסֵפֶר הַבֵּינוֹנִים לִהְיוֹת תָּלוּי וְעוֹמֵד עַד יוה"כ וְאָז נִגְזַר עָלָיו אוֹ חַיִּים אוֹ מָוֶת אֲבָל אִם אֵין כָּאן סֵפֶר בֵּינוֹנִים אָנָּה יֵזָכֵר שָׁם הַשְּׁקוּלִים בְּמַעֲשֵׂיהֶם אֲשֶׁר ע"כ גַּם הֵם בָּאִים לַמִּשְׁפָּט בר"ה: שָׁם יִמָּחוּ מִסֵּפֶר זֶה סִפְרָן שֶׁל רְשָׁעִים גְּמוּרִים: לענ"ד הָכִי פֵּירוּשׁוֹ כֵּיוָן דִּכְתִיב יִמָּחוּ מִסֵּפֶר חַיִּים מִזֶּה נִרְאֶה שֶׁיֵּשׁ סֵפֶר הַחַיִּים וּמִי שֶׁנִּמְחָה מִזֶּה מִמֵּילָא נִכְתַּב בַּסֵּפֶר שֶׁכְּנֶגְדּוֹ וְנֶגֶד הַחַיִּים הוּא הַמָּוֶת וא"כ מוּכָח מִזֶּה שֶׁיֵּשׁ סֵפֶר שֶׁל רְשָׁעִים וְסֵפֶר שֶׁל צַדִּיקִים וּמִדְּכְתִיב וְעִם צַדִּיקִים אַל יִכָּתֵבוּ מַשְׁמַע שֶׁיֵּשׁ סֵפֶר שֶׁעֲדַיִן לֹא נִכְתַּב בּוֹ גְּזַר דִּין וְזֶהוּ שֶׁל בֵּינוֹנִים וְכֵן לרנב"י שֶׁדּוֹרֵשׁ כֵּן מִדִּכְתִיב מִקְרָא מְחֻנִי נא שֶׁנִּרְאֶה שֶׁיֵּשׁ סֵפֶר שֶׁבּוֹ נִמְחָה מִמֶּנּוּ שֵׁמוֹת וְהוּא שֶׁל רְשָׁעִים שֶׁנִּמְחִים מִסֵּפֶר הַחַיִּים וּמִסִּפְרָךְ הוּא שֶׁל צַדִּיקִים שֶׁמֵּאוֹתוֹ לֹא תֵּצֵא הָרָעוֹת וּמִדִּכְתִיב אֲשֶׁר כָּתַבְתָּ מַשְׁמַע שֶׁל בֵּינוֹנִים שֶׁבּוֹ נִכְתָּבִים הַבֵּינוֹנִים בְּחֶסֶד שֶׁל הקב"ה ביוה"כ וְלֹא מב"ד שֶׁל מַעְלָה וְלָכֵן כְּתִיב אֲשֶׁר כָּתַבְתָּ: שָׁם זֶה סִפְרָן שֶׁל רְשָׁעִים: הפ"י תָּמַהּ אֵיךְ הִתְפַּלֵּל דָּוִד עַל דָּבָר שֶׁאֵינוֹ בְּנִמְצָא כְּלָל שֶׁהֲרֵי כָּל אָדָם יֵשׁ לוֹ סֵפֶר מְיֻחָד וְעוֹד לָמָּה הִתְפַּלֵּל שֶׁיִּמְחוּ מִסֵּפֶר שֶׁל רְשָׁעִים.

ולענ"ד י"ל שֶׁכֵּן מָצָאנוּ בְּפֶרֶק חֵלֶק בְּדוֹר הַמַּבּוּל שֶׁאֵין לָהֶם חֵלֶק לעוה"ב וְאֵינָם עוֹמְדִים בְּדִין הֲרֵי שֶׁמָּצָאנוּ שֶׁנֶּאֱבַד זֵכֶר רְשָׁעִים לִפְעָמִים לְגַמְרֵי שֶׁאֵינָם נִזְכָּרִים לֹא בְּסֵפֶר צַדִּיקִים וְלֹא בְּסֵפֶר בֵּינוֹנִים וְלֹא בְּסֵפֶר רְשָׁעִים וְכֵן הִתְפַּלֵּל דָּוִד עַל רְשָׁעִים הַלָּלוּ שֶׁכֵּן יהי' גּוֹרָלָם וְהוּא הַטּוֹב לָהֶם מִשֶּׁיִּכָּתְבוּ בְּסֵפֶר רְשָׁעִים לַדִּין וְלַעֲנוֹשׁ.

וְלֹא בִּלְבַד לְעִנְיַן דִּין שֶׁל עוה"ב מָצָאנוּ כֵּן אֶלָּא גַּם לַדִּין שֶׁאַחַר הַמָּוֶת כִּדְאָמְרִינַן בַּחֲגִיגָה (דַּף ט"ו) עַל אַחַר דְּאָמְרִי לָא מִיָּדָן לְיַדָּיְנִי וְלָא לְעָלְמָא דְּאָתֵי לֵיתֵי ע"ש. וְכֵן הִתְפַּלֵּל ג"כ מֹשֶׁה עַל עַצְמוֹ מְחֻנִי נָא שְׁיִדּוֹן אוֹתוֹ הקב"ה כְּלֹא הָיָה: שָׁם בְּרֵשִׁ"י ד"ה שְׁלֹשָׁה סְפָרִים.

סִפְרֵי זִכָּרוֹן שֶׁל מַעֲשֵׂה הַבְּרִיּוֹת: לֹא זָכִיתִי לְהָבִין אֵיךְ אֶפְשָׁר שֶׁהֵם סְפָרִים שֶׁל מַעֲשֵׂה הַבְּרִיּוֹת שֶׁהֲרֵי רַק עפ"י דִּין שֶׁל ר"ה יִתְבָּרֵר מִי שֶׁזְּכִיוֹתָיו אוֹ עֲוֹנוֹתָיו מְרֻבִּין וא"כ לְעִנְיַן מַעֲשֵׂה הַבְּרִיּוֹת ע"כ אֵין כָּאן רַק סֵפֶר א' אֲשֶׁר יַד כָּל אָדָם חוֹתֵם בּוֹ כְּדִתְנַן וְכָל מַעֲשֶׂיךָ בַּסֵּפֶר נִכְתָּבִים אוֹ שְׁנֵי סְפָרִים אֶחָד לַזְּכִיּוֹת וְאֶחָד לָעֲוֹנוֹת אֲבָל בְּסֵפֶר בֵּינוֹנִי מַה יִּכָּתֵב בּוֹ וְלָכֵן ע"כ צ"ל שֶׁהַסְּפָרִים הֵם שֶׁנִּכְתָּבִים בָּהֶם שְׁמוֹת בְּנֵי אָדָם וּגְזַר דִּין אִם לְחַיִּים אִם לָמוּת וְאִם לִתְלוֹת וְכַנַּ"ל: שָׁם ד"ה רְשָׁעִים גְּמוּרִים רֻבָּם עוֹנוֹת: מַה שֶּׁפֵּירֵשׁ רַשְׁ"י כָּאן עַל בָּרַיְיתָא כֵּן וְלֹא לְעֵיל עַל מֵימְרָא דר' כְּרוּסְפְּדַאי י"ל דְּרַק מֵהָכָא מוֹכַח דְּרוֹב עוֹשֶׂה אוֹתוֹ לְצַדִּיק וּלְרָשָׁע גָּמוּר מִמַּה דְּאָמְרוּ ב"ה רַב חֶסֶד מַטֶּה כְּלַפֵּי חֶסֶד וּכְמוֹ שֶׁכָּתַב הפ"י: שָׁם בַּתּוֹסְ' ד"ה וְתוֹקְעִים.

הַדַּר תָּקַע לְהוּ: לענ"ד יֵשׁ לְחַלֵּק דְּבִשְׁלָמָא גַּבֵּי שׁוֹפָר כֵּינָן דְּתָקַע כְּבָר יָצָא וְאֵין עָלָיו עוֹד קִיּוּם הַמִּצְוֹת דְּאִי מִתָּרְמִי לֵיהּ צִבּוּרָא אֵינוֹ תּוֹקֵעַ רַק לְהוֹצִיא אוֹתָם דְּהָא מִטַּעַם זֶה כָּתְבוּ הַפּוֹסְקִים דְּהֵם יְבָרְכוּ הַבְּרָכָה לִשְׁמוֹעַ וְלֹא הוּא כֵּינָן דְּאֵין עָלָיו עוֹד מִצְוָה וַאֲפִילּוּ מְבָרֵךְ הוּא אֵינוֹ מְבָרֵךְ רַק לְהוֹצִיא אוֹתָם אֲבָל בְּבִרְכַּת כֹּהֲנִים אע"ג דְּאֵין עָלָיו חִיּוּב רַק לְבָרֵךְ פַּעַם אַחַת מ"מ הֲרֵי כִּי מִתָּרְמִי לֵיהּ צִבּוּרָא וּמְבָרֵךְ מְקַיֵּים הַמִּצְוָה שֶׁהֲרֵי מְבָרֵךְ שׁוּב וְצִוָּנוּ לְבָרֵךְ לָכֵן לָא מִיקְרֵי שֶׁלֹּא בִּזְמַנּוֹ.

אָכֵן הָרָ"ן כָּתַב בְּשֵׁם הַתּוֹסָ' עַל וְכִי תֵימָא כֵּינָן דְּכְבָר יָצָא הָוֵי שֶׁלֹּא בִּזְמַנּוֹ וְז"ל דְּאַפַּתִּי לָא סַגִּי דְּהָכָא נָמֵי מִתְכַּוְּנִין לְמִצְוָה הוּא וְקָא עָבִיר מִשּׁוּם בַּל תּוֹסִיף עכ"ל וְלֹא הֵבִיא דִּבְרֵי הַתּוֹסָפוֹת שֶׁדּוֹמֶה לְבִרְכַּת כֹּהֲנִים דְּאִי מִתָּרְמִי לֵיהּ צִבּוּרָא: שָׁם בא"ד וי"ל דְּאֵין שַׁיָּיךְ בַּל תּוֹסִיף: הָרַשְׁבָּ"א תֵּירֵץ עַל קֻוּשְׁיָא זוֹ דְּלָא מִיקְרֵי בַּל תּוֹסִיף אֶלָּא מַה שֶּׁהוּא מוֹסִיף מִדַּעַת עַצְמוֹ אֲבָל בְּמַה שֶּׁעָמְדוּ חֲכָמִים וְתִקְּנוּ לְצוֹרֶךְ לֵיכָּא מִשּׁוּם ב"ת.

וְהַפָּנֵי יְהוֹשֵׁעַ כְּתַב שֶׁיֵּשׁ לְתָמְהַּ עַל הַתּוֹסָ' לָמָּה לֹא תֵּירְצוּ גַּם הֵם כֵּן וְכָתַב לְחַלֵּק בֵּין תַּקָּנוֹת חֲכָמִים שֶׁתִּקְּנוּ לְפִי הִשְׁתַּנּוּת הָעִנְיָנִים לְאַחַר מ"ת וּבֵין מַה שֶּׁהָיָה אֶפְשָׁר גַּם בְּשָׁעַת מ"ת כְּגוֹן לִתְקוֹעַ מְיֻשָּׁב וּמְעֻמָּד דְּאֵין זֶה תָּלוּי בְּהִשְׁתַּנּוּת הָעִנְיָן.

ולענ"ד זֶה דּוֹחֵק דְּהַרְבֵּה תַּקָּנוֹת תִּקְּנוּ חֲכָמִים שֶׁלֹּא תְּלוּיִים בְּהִשְׁתַּנּוּת עִנְיָנִים אוֹ קַלְקוּל הַדּוֹרוֹת כְּגוֹן גְּזֵרָה שֶׁמָּא יַעַבִירֻנּוּ וּשְׁבוּת לְשַׁבָּת וּשְׁנִיּוֹת לַעֲרָיוֹת וּאעפ"כ לֵיכָּא מִשּׁוּם ב"ת וב"ת.

אֲבָל לענ"ד יֵשׁ לְיַתֵּן טַעַם אַחֵר לָמָּה לֹא תֵּירְצוּ הַתּוֹסָ' כֵּן דְּיֵשׁ חִילּוּק בֵּין מַה שֶּׁהוּא מִצְוַת חֲכָמִים שֶׁהוּא בִּכְלָל לֹא תָּסוּר וּמְבָרְכִים עָלָיו וּבֵין מַה שֶּׁהוּא מִנְהָג שֶׁעָלָיו אֵין מְבָרְכִים וְצִוָּנוּ וְלָכֵן בְּכָל מִצְוַת חֲכָמִים לֵיכָּא מִשּׁוּם בַּל תּוֹסִיף שֶׁהַתּוֹרָה נָתְנָה רְשׁוּת לַחֲכָמִים לְתַקֵּן וְצִוָּה מִלֹּא תָּסוּר וְלָכֵן מְבָרְכִים עָלָיו וְצִוָּנוּ אֲבָל מִנְהָג שֶׁאֵין מְבָרְכִים עָלָיו כְּמוֹ דְּאָמְרִינַן בְּסֻוכָּה (דַּף מ"ד) לְעִנְיַן עֲרָבָה בַּשְּׁבִיעִי הֲרֵי זֶה אֵינוֹ בִּכְלַל מִצְוַת חֲכָמִים וְהָכָא דְּקָאָמַר לָמָּה תּוֹקְעִין וּמְרִיעִין כְּשֶׁהֵן יוֹשְׁבִין וכו' דְּמַשְׁמַע דְּאֵין זֶה רַק מִנְהָג וּכְמוֹ שפי' הָרָ"ן עַל מַה דְּקָאָמַר לָמָּה תּוֹקְעִין בְּשׁוֹפָר שֶׁל אַיִל שֶׁהַקְּשָׁה עַל הַמִּנְהָג וְתַדַּע שֶׁמִּנְהָג הוּא וְלֹא תַּקָּנַת חֲכָמִים שֶׁלֹּא מָצָאנוּ בְּמִשְׁנָה אוֹ בְּבָרַיְיתָא שֶׁתּוֹקְעִים ב' פְּעָמִים וְגַם לֹא מְבָרְכִים עַל תְּקִיעַת מְעֻמָּד אֲפִילּוּ הִפְסִיק בֵּין דְּמְיֻשָּׁב לְמְעֻמָּד הֲרֵי דְּרַק מִנְהָג הוּא וְאֵין זֶה בִּכְלָל לֹא תָּסוּר וְלָכֵן לָא נִיחָא לְהוּ לְהַתּוֹסָ' לְתָרֵץ כְּהָרַשְׁבָּ"א.

עוֹד י"ל לָמָּה לֹא נִיחָא לְהוּ לְהַתּוֹסָ' בְּחִילּוּק הָרַשְׁבָּ"א דהט"א הִקְשָׁה עַל שִׁיטַת הָרַשְׁבָּ"א אֵיךְ אֶפְשָׁר דְּמַה דְּתִקְּנוּ חֲכָמִים לֵיכָּא בַּל תּוֹסִיף הֲרֵי לְקַמָּן (דַּף כ"ז) מַקְשֶׁה לָמָּ"ד מִצְוֹת לָא בָּעֵי כַּוָּנָה אֶלָּא מֵעַתָּה הַיָּשֵׁן בַּשְּׁמִינִי בַּסֻּוכָּה יִלְקֶה.

וְכֵן מַקְשֶׁה בְּעֵירוּבִין וְשָׁם פירש"י וַאֲנַן יָתְבִינַן בָּהּ בִּשְׁמִינִי סָפֵק שְׁבִיעִי לְכַתְּחִלָּה וּמַאי קוּשְׁיָא כֵּינָן דְּרַבָּנָן צִיווּ כֵּן לֵיכָּא מִשּׁוּם בַּל תּוֹסִיף וְהִנִּיחַ בְּקֻוּשְׁיָא. אָמְנָם לענ"ד מִדִּבְרֵי הָרַשְׁבָּ"א שֶׁכָּתַב דְּלֵיכָּא בַּל תּוֹסִיף אֶלָּא דְּמוֹסִיף מִדַּעַת עַצְמוֹ כְּגוֹן יָשֵׁן בַּשְּׁמִינִי בַּסֻּוכָּה בְּמִתְכַּוְּנִין לְמִצְוָה אֲבָל בָּמָּה שֶׁתִּקְּנוּ חֲכָמִים לְצוֹרֶךְ לֵיכָּא ב"ת וְתַדַּע לְךָ דְּהָא שְׁמִינִי שֶׁל סֻּוכָּה בזה"ז מִצְוָה שֶׁל דִּבְרֵיהֶם וְאוֹכְלִים וְישֵׁנִים בָּהּ לְמִצְוָה ע"ש.

נִרְאֶה לְהֶדְיָא שֶׁהוּא מְפָרֵשׁ הַךְ אֶלָּא מֵעַתָּה הַיָּשֵׁן בַּשְּׁמִינִי בַּסֻּכָּה לֵילְקֵי בְּבֶן א"י שֶׁאֵין בּוֹ סָפֵק שְׁבִיעִי אֲבָל בִּסְפֵק שְׁבִיעִי אֲפִילּוּ מִתְכַּוְּנִין לְמִצְוָה שָׁרֵי וּדְלֹא כְּרַשִׁ"י בְּעֵירוּבִין וְכֵן מַשְׁמַע מִפִּי' רָשִׁ"י לְקַמָּן (דַּף כ"ז) שֶׁלֹּא פֵּירֵשׁ כְּמוֹ בְּעֵירוּבִין וְלָכֵן לק"מ עַל הָרַשְׁבָּ"א אֲבָל הַתּוֹסָ' י"ל שֶׁפֵּירְשׁוּ כְּמוֹ רַשִׁ"י בְּעֵירוּבִין וְלָכֵן לֹא שַׁיָּיךְ חִילּוּק הָרַשְׁבָּ"א: שָׁם ד"ה כְּדֵי.

וַדַּאי זֶהוּ שִׁיפּוּרָא דְּיִתְקַע בְּשׁוֹפָר גָּדוֹל: רַבִּים מַקְשִׁים וְכִי בְּכָל שָׁנָה יִדְאַג כֵּן אַחַר שֶׁרָאָה בְּשָׁנָה שֶׁעָבְרָה שֶׁאֵין זֶה שִׁיפּוּרָא דִּגְאוּלָּה. ולענ"ד יֵשׁ לְפָרֵשׁ לֹא שֶׁיִּסְבּוֹר דְּזֶה קוֹל הַשּׁוֹפָר שֶׁעָלָיו נֶאֱמַר וְהָיָה בַּיּוֹם הַהוּא יִתָּקַע בְּשׁוֹפָר גָּדוֹל אֶלָּא כֵּיוָן שֶׁזֶּה תּוֹקְעִים עַל סֵדֶר הַתְּפִלָּה אַחַר שֶׁהִזְכִּירוּ מַלְכֻיּוֹת וְזִכְרוֹנוֹת וְהִתְפַּלְּלוּ תְּקַע בְּשׁוֹפָר גָּדוֹל לְחֵרוּתֵנוּ נִזְכַּר בְּכָל שָׁנָה שֶׁנִּדַּאי יָבֹא הָעֵת שֶׁיְּקַוִּים כֵּן וּמְטָא זִמְנָא לְאִתְבַּלַּע ועי"ז יִתְעָרְבֵב: שָׁם ד"ה וְעִיּוּן.

וּמִיהוּ לֹא יִתָּכֵן לְפָרֵשׁ כֵּן: בלא"ה יִקָּשֶׁה בֵּין עַל פֵּירוּשׁ ר"ת בֵּין עַל פִּי' רָשִׁ"י מִמַּה דְּאָמְרִינַן בְּשַׁבָּת (דַּף קי"ח) תֵּיתֵי לִי דְּקָיְימִי עִיּוּן תְּפִלָּה וּמַה דְּאָמְרִינַן שָׁם (דַּף קכ"ז) שִׁשָּׁה דְּבָרִים שֶׁאָדָם אוֹכֵל פֵּירוֹתֵיהֶן בעוה"ז וְקֶרֶן מְיַנְיְהוּ עִיּוּן תְּפִלָּה אַלְמָא עִיּוּן תְּפִלָּה מְעַלְיוּתָא הוּא וּכְמוֹ שֶׁהֵבִיא הָרָ"ן.

וְלָכֵן נִרְאֶה דִּלְשׁוֹן עִיּוּן תְּפִלָּה הוּא כְּפִשׁוּטוֹ שֶׁחוֹשֵׁב בַּתְּפִלָּה וְיֵשׁ בָּזֶה לְטוֹב וְלָרַע אִם מְעַיֵּין וּמְכַוִּין בָּהּ הוּא לַטּוֹב וּבְהָכִי אַיְירִי בְּשַׁבָּת וְאִם חוֹשֵׁב מַחֲשָׁבוֹת אֲחֵרוֹת הוּא עִיּוּן תְּפִלָּה לְרַע וּמִזֶּה אַיְירִי בב"ב מַה דְּאָמַר דְּאֵין אָדָם נִיצוֹל בְּכָל יוֹם מֵעִיּוּן תְּפִלָּה וּלְפִי' ר"ת גַּם מַה דְּאָמְרִינַן דְּעִיּוּן תְּפִלָּה מַזְכִּיר עֲוֹנוֹתָיו שֶׁל אָדָם וְיֵשׁ עוֹד עִיּוּן תְּפִלָּה הַמְמֻצָּע בֵּין טוֹב לְרַע שֶׁמְּכַוְּנִין בִּתְפִלָּתוֹ בֶּאֱמֶת וּמְצַפֶּה שֶׁתִּשְׁמַע תְּפִלָּתוֹ וְהוּא מַה דְּאָמְרִינַן בַּבְּרָכוֹת (דַּף נ"ד) שֶׁבָּא לִידֵי כְּאֵב לֵב וּלְפִי' רָשִׁ"י גַּם עִיּוּן תְּפִלָּה דְּהָכָא מְפוֹרָשׁ כֵּן וּמַה שֶׁהִקְשׁוּ הַתּוֹסָפוֹת עַל פִּי' ר"ת מִסּוֹגְיָא דְּשָׁם מִדְּהִקְשָׁה מֵהָא דר' יִצְחָק עַל מַה דְּקָתָנֵי הַמַּאֲרִיךְ בִּתְפִלָּתוֹ י"ל דר"ת מְפָרֵשׁ גַּם שָׁם כֵּן דְּהַמַּקְשָׁן סָבַר דְּלָכָךְ אֵין נָכוֹן לְהַאֲרִיךְ בִּתְפִלָּה שעי"ז יָבוֹא לַחֲשׁוֹב מַחֲשָׁבוֹת חוּץ וְעַל זֶה מְשַׁנֵּי הָא דְּמְעַיֵּין הָא דְּלָא מְעַיֵּין וְהֵיכִי עָבֵיד דְּמַפִּיק בְּרַחֲמֵי וְהַךְ הֵיכִי עָבֵיד לְכְאוֹרָה צ"ב שֶׁהֲרֵי גַּם הַמַּקְשָׁן הֵבִין כֵּן אֲבָל לפי' ר"ת נִיחָא כֵּיוָן דס"ד דְּמַקְשָׁן דְּהַמַּאֲרִיךְ בִּתְפִלָּתוֹ הוּא גַּם בְּשֶׁחוֹשֵׁב רבּוֹת מַחֲשָׁבוֹת וְהַשְׁתָּא מְשַׁנֵּי דְּאַיְירִי בְּלֹא מְעַיֵּין וא"כ בָּמָה הֶאֱרִיךְ לָזֶה מְבָאֵר וְהֵיכִי עָבֵיד דְּמַפִּיק בְּרַחֲמֵי אֲבָל הַכֹּל בְּכַוָּנַת תְּפִלָּה לְבַד: שָׁם ד"ה וְנֶחְתָּמִים מַשְׁמַע דְּצַדִּיקִים גְּמוּרִים קָרֵי לְמִי שֶׁזְּכִיּוֹתָיו מְרֻבּוֹת: כצ"ל וְכֵן הוּא בַּתּוֹסָ' שֶׁבְּעֵין יַעֲקֹב וְהַמָּהַרְשָׁ"א כָּתַב עַל דִּבְרֵי הַתּוֹסָ' שֶׁאֵינָם מְבוֹאָרִים וְגַם הפ"י נִדְחַק לְפָרֵשׁ דִּבְרֵי הַתּוֹסָ' ולענ"ד י"ל בפי' דִּבְרֵיהֶם שֶׁהִקְדִּימוֹ לְהוֹכִיחַ דְּצַדִּיקִים גְּמוּרִים קָרֵי לְמִי שֶׁזְּכִיּוֹתָיו מְרֻבּוֹת לְבַד אַף שֶׁיֵּשׁ לָהֶם עוֹנוֹת ג"כ וְכֵן רְשָׁעִים גְּמוּרִים נִקְרְאוּ לְמִי שֶׁעֲוֹנוֹתָיו מְרֻבִּין אעפ"י שֶׁיֵּשׁ לָהֶם גַּם זְכִיּוֹת.

וְזֶה מוֹכִיחַ מִדְּקָא חָשִׁיב בֵּינוֹנִיִּים וְלֹא הִזְכִּיר מְצַדִּיקִים וּרְשָׁעִים שְׁאֵינָם גְּמוּרִים מַה דִּינָם וְאִי ס"ד דְּצַדִּיק גָּמוּר לֹא נִקְרָא רַק מִי שֶׁאֵין לוֹ עֲוֹנוֹת כְּלָל אֲבָל רֹוב זְכִיּוֹת לְבַד הוּא בֵּינוֹנִי א"כ מֻחֲצָה עַל מֻחֲצָה הוּא בִּכְלַל רָשָׁע שְׁאֵינוֹ גָּמוּר וְלֹא מְפוֹרָשׁ מַה דִּינוֹ וְכֵן אִיפְכָא אִם נֹאמַר דְּרָשָׁע גָּמוּר לֹא נִקְרָא רַק שֶׁאֵין לוֹ זְכִיּוֹת כְּלָל אֲבָל בְּרוֹב עוֹנוֹת לְבַד הוּא בֵּינוֹנִי א"כ מֻחֲצָה עַל מֻחֲצָה הוּא צַדִּיק שְׁאֵינוֹ גָּמוּר וְדִינוֹ לֹא נִתְבָּאֵר אע"כ דְּצַדִּיק גָּמוּר כְּבָר נִקְרָא בְּרוֹב זְכִיּוֹת וְכֵן רָשָׁע גָּמוּר בְּרוֹב עוֹנוֹת ולפ"ז מוּכָח דְּמַה דְּקָאָמַר הָכָא לְחַיִּים

וּלְמִיתָה הַיְינוּ לְחַיֵּי וּמִיתַת עוה"ב וְלֹא לעוה"ו שֶׁהֲרֵי בעוה"ז כְּתִיב וּמְשַׁלֵּם לְשׂוֹנְאָיו אֶל פָּנָיו הֲרֵי שֶׁצַּדִּיקִים לִפְעָמִים נֶחְתָּמִים לְמִיתָה וּרְשָׁעִים לְחַיִּים וְאֵין לוֹמַר שֶׁזֶּה דַּוְקָא בְּצַדִּיקִים וּרְשָׁעִים שֶׁאֵינָם גְּמוּרִים אֲבָל בַּגְּמוּרִים יֵשׁ חַיִּים לַצַּדִּיקִים וּמִיתָה לָרְשָׁעִים גַּם בעוה"ז לָזֶה הֲבִיאוּ מַה דְּאָמְרִינַן בְּקִדּוּשִׁין מִי שֶׁזְּכִיּוֹתָיו מְרֻבִּין מַעֲוֹנוֹתָיו וכו' הֲרֵי שֶׁזֶּה נֶאֱמַר בְּצַדִּיקִים שֶׁזְּכִיּוֹתֵיהֶם מְרֻבִּים וּבִרְשָׁעִים שֶׁעֲוֹנוֹתֵיהֶם מְרֻבִּים ג"כ וּלְפִי מַה שֶּׁהִקְדִּימוּ הֵם נִקְרְאוּ הָכָא צַדִּיקִים גְּמוּרִים וּרְשָׁעִים גְּמוּרִים וְלָכֵן ע"כ מוּכָח דְּמַה דְּקָרֵי הָכָא גַּבֵּי רְשָׁעִים מִיתָה וְגַבֵּי צַדִּיקִים חַיִּים הוּא לְחַיֵּי עוֹלָם הַבָּא: שָׁם בא"ד.

וְאָמְרִינַן בְּסוֹף פ"ק דְּקִדּוּשִׁין: כצ"ל וְכֵן הוּא בְּתוֹסָ' בְּעֵין יַעֲקֹב. וְרָאִיתִי בפ"י שֶׁהִקְשָׁה מָה רְאָיָה מֵהָא דְּקִדּוּשִׁין שֶׁהֲרֵי הָתָם מַסִּיק רָבָא דְּתַנָּאֵי הוּא דְּבָרַיְיתָא זוֹ דְּמִי שֶׁזְּכִיּוֹתָיו מְרֻבִּין אתי' כר' יַעֲקֹב דְּשָׁכַר מִצְוָה בְּהַאי עָלְמָא לֵיכָּא אֲבָל סְתָם מַתְנִיתַן חוֹלֵק עָלָיו וְדִילְמָא ר' כְּרוֹסְפְּדַאי אר"י כְּסְתָם מַתְנִיתַן ס"ל וְהִנִּיחַ בצ"ע.

ולענ"ד לק"מ שֶׁהֲרֵי מַה דְּפְלִיגִי רַבָּנָן ור' יַעֲקֹב הוּא דַּוְקָא אִם מְצוֹת לַצַּדִּיקִים נִשְׁתַּלְּמִין בָּזֶה הָעוֹלָם אֲבָל לְעִנְיַן תַּשְׁלוּמֵי שְׂכַר הָרְשָׁעִים בעוה"ז וַדַּאי לָא פְּלִיגִי דְּהָא כְּתִיב וּמְשַׁלֵּם לְשׂוֹנְאָיו אֶל פָּנָיו לְהַאֲבִידוֹ וא"כ אפי' נֵימָא דר"כ כת"ק דְּקִדּוּשִׁין ס"ל אַכַּתִּי מוּכָח דְּהָכָא לְעִנְיַן חַיֵּי עוה"ב אַיְירִי בָּמָה דְּאָמַר דִּרְשָׁעִים נִכְתָּבִים לְמִיתָה רַק דְּלָא נֵימָא דִּילְמָא בְּרָשָׁעִים גְּמוּרִים יֵשׁ מִיתָה גַּם בעוה"ז לָזֶה הֲבִיאוּ מֵהַהִּ דְּקִדּוּשִׁין וְכִדְפֵיְרַשְׁנוּ: שָׁם דַּף י"ז ע"א בַּגְּמָרָא וַעֲלֵיהֶם אָמְרָה חַנָּה: פי' מְדַכְּתִיב מֵמִית וּמְחַיֶּה וְלֹא מְחַיֶּה וּמֵמִית ע"כ אַיְירֵי קְרָא מֵחַיִּים שֶׁאַחַר הַמָּוֶת דְּהַיְינוּ אַחַר תחה"מ וּכְמוֹ דְּיָלְיף בְּסַנְהֶדְרִין (דַּף צ"א) מִמַּה דִּכְתִיב אֲנִי אָמִית וַאֲחַיֶּה שֶׁתְּחִיַּית הַמֵּתִים מִן הַתּוֹרָה וְאַחַ"כ כְּתִיב מוֹרִיד שָׁאוּל וַיַּעַל הֲרֵי שֶׁאַחַר תחה"מ עֲדַיִין יֵשׁ יְרִידַת שָׁאוּל וא"כ אַיְירֵי בְּבֵינוֹנִים שֶׁיּוֹרְדִים לְגֵיהִנֹּם וּמֵיָּד עוֹלִין וְלָכֵן עַל דָּבָר זֶה אָמְרָה חַנָּה הַפָּסוּק הַזֶּה: שָׁם וַעֲלֵיהֶם אָמַר דָּוִד אָהַבְתִּי: בפ' זֶה י"ל דְּהִנֵּה יֵשׁ ב' מִדּוֹת אַהֲבַת ה' וְיִרְאַת ה' וְאִם אָמְנָם אֶפְיְלוּ הַפֻּוְרְעָנוּת אִם בָּא מהקב"ה הוּא לְטוֹבָה וְיֵשׁ לְעוֹרֵר אַהֲבַת ה' כְּדִכְתִיב כִּי אֲשֶׁר יֶאֱהַב ה' יוֹכִיחַ עִם כָּל זֶה בְּרוֹב בְּנֵי אָדָם רַק הַטּוֹבוֹת הַבָּאִים מהקב"ה מְעוֹרְרִים אַהֲבָה וְהַפּוּרְעָנוּת אֵינוֹ מְעוֹרֵר רַק יִרְאָה וְלָכֵן דָּוִד שֶׁחָשַׁב עַצְמוֹ כְּבֵינוֹנִי בְּפָרָשָׁה זוֹ פָּתַח אָהַבְתִּי כִּי יִשְׁמַע ה' אֶת קוֹלִי הַטּוֹבָה שֶׁיַּעֲשֶׂה לִי הקב"ה שֶׁיִּשְׁמַע תְּפִלָּתִי מְעוֹרֵר אָהַבְתִּי וּמְפָרֵשׁ בְּאֵיזֶה תְּפִלָּה מְדַבֵּר שֶׁנֶּחְשָׁב לוֹ חֶסֶד גָּדוֹל כ"כ בִּתְפִלָּה שֶׁלָּעָתִיד כַּאֲשֶׁר כְּבָר אֲפָפוּנִי חֶבְלֵי מָוֶת דְּהַיְינוּ אַחַר שֶׁמֵּת וְקָם בתחה"מ וּמְצָרֵי שְׁאוֹל מְצָאוּנִי דְּהַיְינוּ שְׁמְצָרֵי שְׁאוֹל הֵם לַנֶּגְדִּי שֶׁאֵירָא לְצָרָה וְיָגוֹן אֶמְצָא בְּשָׁאוּל לְמָרֵק אַשְׁמוּתִי לְמַעַן אֶהְיֶה רָאוּי לִהְיוֹת בֶּן עוה"ב וְאָז בְּשֵׁם ה' אֶקְרָא אָנָּה ה' מַלְּטָה נַפְשִׁי שֶׁלֹּא אֶמְצָא צָרָה וְיָגוֹן בְּשָׁאוּל אָכֵן חַנּוּן ה' וְצַדִּיק וֵאלֹהֵינוּ מְרַחֵם וְאוֹמֵר לְנַפְשִׁי שׁוּבִי נַפְשִׁי לִמְנוּחָיְכִי כִּי ה' גָּמַל עָלָיְכִי וּבְזֶה נִמְצָא כִּי רַב חֶסֶד מַטָּה כְּלַפֵּי חֶסֶד שֶׁלֹּא יִצְטָרֵךְ הַבֵּינוֹנִי עוֹד מֵירוּק גְּהֵינָם אַחַר הַתְּחִיָּה וְזֶהוּ מַה דְּקָאָמַר וַעֲלֵיהֶם אָמַר דָּוִד אָהַבְתִּי וְכָל הַפָּרָשָׁה: שָׁם מַטָּה כְּלַפֵּי חֶסֶד: הפ"י והט"א הִקְשׁוּ לָמָּה בְּהַהִ דְּרַבִּי כְּרוֹסְפְּדַאי לְעֵיל בג' סְפָרִים שֶׁנִּפְתָּחִים בר"ה לָא אָמְרִינַן בֵּינוֹנִים מַטָּה כְּלַפֵּי חֶסֶד וְכִי פְּלִיג עַל ב"ה.

אָמְנָם כְּבָר עָמַד ע"ז בְּשׁוּ"ת הָרַשְׁבָּ"א סי' ת"פ וְתֵירֵץ דְּבֵינוֹנִי אַיְירֵי בְּשֶׁיֵּשׁ בּוֹ ג"כ עָוֹן פּוֹשְׁעֵי יִשְׂרָאֵל בְּגוּפוֹ דְּעַל זֶה גַּם לב"ה יֵשׁ דִּין דְּוַהֲבָאתִי אֶת הַשְּׁלִישִׁית בָּאֵשׁ וְעוֹד תֵּירֵץ שֶׁיֵּשׁ חִילּוּק בֵּין דִּין שֶׁל ר"ה שֶׁהוּא לעוה"ז וּבֵין דִּין דעוה"ב דְּאַיְירֵי בּוֹ הַבָּרַיְיתָא דְּדַוְקָא

בּוֹ רַב חֶסֶד מַטָּה כְּלַפֵּי חֶסֶד: שָׁם שֶׁנֶּאֱמַר וַיָּצְאוּ וְרָאוּ: קָשֶׁה דְּהָכָא מוּקִי קְרָא זֶה בְּפוֹשְׁעִים מִיִּשְׂרָאֵל דְּכָל הָנֵי דְּקָחֲשִׁיב לָא שָׁיְיכִי רַק גַּבֵּי יִשְׂרָאֵל כְּמוֹ שֶׁפֵּירְשָׁם רַשִׁ"י וּבְעֵירוּבִין (דַּף י"ט) מוּקִי בְּאוה"ע ע"ש וּבְיוֹתֵר יֵשׁ לִתְמֹהַּ דְּמַהַתּוּס' נִרְאֶה שֶׁרָצוּ לְהַשְׁווֹת סֵוּגְיָא דְּהָכָא עִם סֵוּגְיָא דְּהָתָם וְלֹא הֵעִירוּ ע"ז אָכֵן מֵרִיטְבָ"א מַשְׁמַע שֶׁכְּתוּת הָאֵלֶּה לֹא נֶחְשְׁבוּ עוֹד בִּכְלַל יִשְׂרָאֵל ולפ"ז י"ל שֶׁהֵם בִּכְלַל אוה"ע: שָׁם וְהֵם אֵינָם כֵּלִים: הַמַּהַרְשָׁ"א כָּתַב שֶׁצָּרִיךְ בֵּאוּר כֵּיוָן שֶׁגִּהֵינָם כָּלֶה אֵיךְ שַׁיָּיךְ שֶׁנִּידּוֹנִים לְדוֹרֵי דּוֹרוֹת.

ולענ"ד כֵּיוָן שֶׁהַכָּתוּב אוֹמֵר אֵלֶּה לְחַיֵּי עוֹלָם וְאֵלֶּה לַחֲרָפוֹת וּלְדִרְאוֹן עוֹלָם א"כ נֶחֱשָׁב עוֹנֶשׁ לָהֶם הַחֲרָפָה שֶׁרוֹאִין הַצַּדִּיקִים בְּשִׂמְחָה וְהֵם בְּחֶרְפָּה וּכְמוֹ דִּכְתִיב (יְשַׁעְיָה ס"ה) הִנֵּה עֲבָדַי יִשְׂמָחוּ וְאַתֶּם תֵּבוֹשׁוּ הִנֵּה עֲבָדַי יָרֹנּוּ וגו' וְכֵיוָן דְּזֶה מִתְנַגֵּד לְחַיֵּי עוֹלָם עַל הַצַּדִּיקִים א"כ עוֹנֶשׁ זֶה הוּא לָרְשָׁעִים ג"כ לְעוֹלָם גַּם אַחַר שֶׁכָּלָה הַגֵּיהִנֹּם שֶׁהוּא בְּרִיאָה מִכְּלַל הַבְּרוּאִים וּלְעֵת שֶׁיִּכְלֶה העוה"ז וְיָבֹא הַתַּחְלַת עוה"ב גַּם גֵּיהִנֹּם יִכְלֶה אֲבָל הָעוֹנֶשׁ שֶׁל הַבּוּשָׁה לָרְשָׁעִים לֹא יִכְלֶה וְהַיְינוּ דִּין שֶׁלָּהֶם לְדוֹרֵי דּוֹרוֹת וּמַה דִּכְתִיב וְנִידּוֹנִים בָּהּ לְדוֹרֵי דּוֹרוֹת הַפֵּירוּשׁ הוּא כָּל זְמַן שֶׁגֵּיהִנֹּם יֵשׁ וְאַחַר שֶׁכָּלָה נִידּוֹנִים בְּדִין זֶה: שָׁם שֶׁפָּשְׁטוּ יְדֵיהֶם בְּזָבוּל: אע"ג דְּזֶה לֹא שַׁיָּיךְ רַק בְּאוֹתָם שֶׁהָיוּ בִּזְמַן הַחֻרְבָּן וְהָכָא מַשְׁמַע דְּכָל הָרְשָׁעִים שֶׁבְּכָל דּוֹר הַדִּין כֵּן י"ל כֵּיוָן דְּכָל דּוֹר שֶׁאֵין ביהמ"ק נִבְנָה בְּיָמָיו כְּאִלּוּ חָרַב בְּיָמָיו וְהָרְשָׁעִים הַלָּלוּ הִגְדִּילוּ עֲוֹונוֹת עַד שֶׁאִם הָיָה בהמ"ק נִבְנָה נֶחֱרַב עַל יְדֵיהֶם נֶחֱשָׁב לָהֶם כְּאִלּוּ פָּשְׁטוּ יָדָם בִּזָּבוּל: שָׁם ר"א אוֹמֵר כּוֹבֶשׁ: בָּזֶה רַבּוּ הַפֵּירוּשִׁים רַשִׁ"י פי' הָכָא כּוֹבֶשׁ לְכַף שֶׁל זְכִיּוֹת שֶׁיַּכְרִיעוּ וּבְפֵירוּשׁ בְּעֵין יַעֲקֹב מַטְמִין מִן הָעֲוֹונוֹת תַּחַת הַכִּסֵּא הַכָּבוֹד.

וּבָעֲרָכִין (דַּף ח') פירש"י כֵּן וְהַשְׁלָ"ה מַסֶּכֶת יוֹמָא פי' ע"ד דְּאָמְרִינַן נִפּוּחַ קָשֶׁה לַמַּשּׂאוֹי מַה שֶּׁכּוֹבֶשׁ עוֹנוֹת זוֹ עִם זוֹ נִמְצָא שֶׁזְּכִיּוֹת יֵשׁ לָהֶם נָפוּחַ וּמַכְרִיעַ וְכָתַב עָלָיו בְּעִיּוּן יַעֲקֹב ופי' זֶה נ"ל עִיקַּר דְּאִיתָא בַּמִּדְרָשׁ אֶת קָרְבָּנִי לַחְמִי כְּבָשִׂים בְּנֵי שָׁנָה ב"ש אוֹמְרִים כְּבָשִׂים שֶׁהֵם כּוֹבְשִׁים עֲוֹונוֹתֵיהֶם שֶׁל יִשְׂרָאֵל שֶׁנֶּאֱמַר יִכְבֹּוש עֲוֹונוֹתֵינוּ ב"ה אוֹמְרִים כָּל דָּבָר שֶׁנִּכְבַּשׁ סוֹפוֹ לָצוּף אֶלָּא כְּבָשִׂים שֶׁמְּכַבְּסִין עֲוֹונוֹתֵיהֶם שֶׁל יִשְׂרָאֵל עכ"ד.

ולענ"ד גַּם עפ"י הַפֵּירוּשׁ שֶׁל כּוֹבֶשׁ דְּנִטְמָן תַּחַת כִּסֵּא הַכָּבוֹד שַׁיָּיךְ לוֹמַר כֵּיוָן דְּרַק נִכְבַּשׁ דְּהַיְינוּ נִתְכַּסָּה סוֹפוֹ לָצוּף לְמַעְלָה וּלְהִתְגַּלּוֹת וְלָכֵן לענ"ד הַפֵּירוּשׁ הַיּוֹתֵר מַסְכִּים עִם הַסֵּוּגְיָא דַּעֲרוּכִין הוּא פי' הֶעָרוּךְ דלר"א דְּאָמַר כּוֹבֵשׁ לֹא מַעֲקִירוֹ לְגַמְרֵי אֶלָּא כּוֹבְשׁוֹ וְגַנְּזוֹ שֶׁאִם לֹא יֶחֱטָא עוֹד הקב"ה מוֹחֲלוֹ וְאִם יֶחֱטָא הקב"ה מְצָרְפוֹ עִם שְׁאָר עוֹנוֹת וְזֶה דַּעַת רַבָּה בַּעֲרוּכִין וְרַבִּי יוֹסֵי בר' חֲנִינָא אוֹמֵר נוֹשֵׂא שהקב"ה מַעֲבִירוֹ לְגַמְרֵי וּמְחָלוֹ וְזֶה דַּעַת רַב יְהוּדָה בַּעֲרוּכִין וּבָזֶה א"ש מַה דְּמַיְיתֵי הָכָא דְּבֵי ר' יִשְׁמָעֵאל לְבַסּוֹף דְּאִם הוּא דֵּעָה שְׁלִישִׁית אֵיךְ מַטָּה כְּלַפֵּי חֶסֶד הו"ל לַהֲבִיאוֹ קוֹדֶם ר"א וריב"ח שֶׁהֵם אָמוֹרָאִים אֲבָל לפי"ז י"ל דר' יוֹסֵי בר' חֲנִינָא הוּא דְּמַיְיתֵי לֵיהּ לְסַיֵּעַ לִדְבָרָיו וּלְפָרֵשׁ דְּבָרָיו דְּלִכְאוֹרָה יֵשׁ לְדַקְדֵּק וְכֵן דְּקָדֵק הַמַּהַרְשָׁ"א לָמָּה מַיְיתֵי לַנּוֹשֵׂא רְאָיָה מִפָּסוּק שֶׁבַּנְּבִיאִים נוֹשֵׂא עָוֹן וְעוֹבֵר עַל פֶּשַׁע וְלֹא מִפָּסוּק שֶׁבְּתוֹרָה דִּכְתִיב נוֹשֵׂא עָוֹן וָפֶשַׁע וְחַטָּאָה וְעוֹד אֵיךְ פְּלִיג ר"א ע"ז אֲבָל לפ"ד י"ל דְּוַדַּאי גַּם ר"א ס"ל דְּנוֹשֵׂא הקב"ה עָוֹן מִכָּל עֲוֹונוֹת אֲבָל לֹא נֶאֱמַר בַּתּוֹרָה מַה נַּעֲשָׂה בּוֹ וּלְזֶה אָמַר הקב"ה כּוֹבְשׁוֹ וְטוֹמְנוֹ עַד שֶׁיִּרְאֶה אִם יֶחֱטָא עוֹד אֲבָל ריב"ח ס"ל דְּמַעֲבִירוֹ לְגַמְרֵי וּמַיְיתֵי מִקְרָא דְּנוֹשֵׂא עָוֹן וְעוֹבֵר עַל פֶּשַׁע דְּהַהִוא וְעוֹבֵר עַל פֶּשַׁע מְפָרֵשׁ מַה דִּכְתִיב נוֹשֵׂא דְּהַיְינוּ נוֹשֵׂא וְעוֹבֵר עַל פֶּשַׁע שֶׁמַּעֲבִיר אוֹתוֹ וּלְסִיּוּעַ פי' זֶה

מַיְתֵי הַהִ דְּתָנָא דְּבֵי ר' יִשְׁמָעֵאל וְזֶהוּ מַה דִּמְסַיְּים וְכֵן הוּא הַמִּדָּה דְּפִירוּשׁוֹ קָשֶׁה אֲבָל לפ"ד א"ש דה"ק דִּכְמוֹ דְּבַהַהִ נוֹשֵׂא עָוֹן מְפָרֵשׁ הַפָּסוּק דְּנוֹשֵׂא וְעוֹבֵר כֵּן הפי' ג"כ בְּמִדָּה שֶׁל י"ג מִדּוֹת דִּכְתִיב נוֹשֵׂא עָוֹן וּפָשַׁע דג"כ נוֹשֵׂא וּמַעֲבִיר לְגַמְרֵי אָכֵן רָבָא י"ל דס"ל כְּרִבִּי אֶלְעָזָר (בְּעָרוּךְ גָּרַס בַּעֲרָכִין רָבָא תַּחַת רַבָּה וא"כ רָבָא לְשִׁיטָתוֹ קָאֵי) וְלָכֵן קָאָמַר וְעָוֹן עַצְמוֹ אֵינוֹ נִמְחָק פי' אֲפִילּוּ לְתַנָּא דְּבֵי ר' יִשְׁמָעֵאל ס"ל רַק מַעֲבִיר וְלֹא מוֹחֵק לְגַמְרֵי אֶלָּא אִי אִיכָּא רֻבְּא עָוֹן מִצְטָרֵיף בַּהֲדֵי וְהַיְינוּ כמ"ד כּוֹבֵשׁ אוֹ י"ל דְּרָבָא חוֹלֵק עַל הַדְּרָשָׁה דְּיָלִיף מְעֻוָּבָר עַל פֶּשַׁע דהקב"ה מַעֲבִיר לְגַמְרֵי אֶלָּא דּוֹרֵשׁ מְעֻוָּבָר עַל פֶּשַׁע דְּרָשָׁה דִּידֵיהּ דְּמַיְיתֵי בְּסָמוּךְ לְמִי נוֹשֵׂא עָוֹן לְמִי שֶׁעוֹבֵר עַל פֶּשַׁע וְלָכֵן ס"ל דְּעָוֹן עַצְמוֹ אֵינוֹ נִמְחָק: שָׁם צְבִיתוּ לִיהּ זְוָוְדָתָא: הָעִיוּן יַעֲקֹב הִקְשָׁה מַזֶּה עַל מַה שכ' הָרַמְבַּ"ן בת"ה וְהוּבָא בב"י י"ד סי' של"ט כָּלְלוּ שֶׁל דָּבָר.

כָּל שֶׁהוּא מִשּׁוּם עִסְקֵי הַמֵּת אֵין עוֹשִׂין לוֹ עַד שֶׁתֵּצֵא נַפְשׁוֹ וְהִנִּיחַ בצ"ע. ולענ"ד י"ל דַּחֲלִישׁ לִיהּ עָלְמָא דְּקָאָמַר שֶׁכְּבָר הָיָה נִרְאֶה כְּמֵת וְכֵן מַשְׁמַע מִדְּקָאָמַר לִיהּ מַאי חֲזִית וְעָנָה לִיהּ אֵין הָכִי הָוֵי וכו' מַשְׁמַע שֶׁכְּבָר בָּאָה נִשְׁמָתוֹ לִכְנֵי ב"ד שֶׁל מַעְלָה אֶלָּא שֶׁהַוְחְזָרָה לוֹ וְכֵן מָצָאנוּ מַעֲשֶׂה בַּזּוֹהַר בָּאָב שֶׁמֵּת ועפ"י בְּכַיִּית בְּנוֹ הַקָּטָן הַוְחְזָרָה לוֹ נִשְׁמָתוֹ.

וְכֵן פי' הֶעָרוּךְ עֵרֶךְ נָגַד מַה דְּאָמְרִינַן בפ"ק דב"ב בְּיוֹסֵף בָּרְיֵי דְּרִיבָּ"ל חֲלִישׁ וְאִתְנַגִּיד פי' נִרְאֶה לוֹ כְּאִלּוּ פָּרְחָה נִשְׁמָתוֹ וְחָזְרָה ע"ש: שָׁם בְּתוֹסֶפֶת ד"ה כִּי לֵית. אֶלָּא נִדּוֹנִים י"ב חֹדֶשׁ וְעוֹלִים: ולפ"ז יֵשׁ ה' כִּתּוֹת חוּץ מִן הַצַּדִּיקִים דְּהַיְינוּ מֻחֲצָה זְכִיּוֹת וּמֻחֲצָה עֲוֹנוֹת עֲלֵיהֶם נֶאֱמַר וְרַב חֶסֶד מַטֶּה כְּלַפֵּי חֶסֶד וּבְמֻחֲצָה עַל מֻחֲצָה וְיֵשׁ ג"כ עָוֹן דְּפוֹשְׁעֵי יִשְׂרָאֵל בְּגוּפָן בְּתוֹךְ הַמֻּחֲצָה עֲוֹנוֹת עֲלֵיהֶם נֶאֱמַר וְהֵבֵאתִי הַשְּׁלִישִׁית בָּאֵשׁ דְּיוֹרְדִין לְגֵיהִנָּם וְנִידּוֹנִים שָׁם י"ב חֹדֶשׁ וְעוֹלִין וְאִם רֻבָּם עוֹנוֹת וְיֵשׁ בְּתוֹךְ הָרֹוב עָוֹן פּוֹשְׁעֵי יִשְׂרָאֵל בְּגוּפָן נִדּוֹנִין י"ב חֹדֶשׁ בְּגֵיהִנָּם וְאַחַ"כ גּוּפָן כָּלָה וְנִשְׁמָתָן נִשְׂרֶפֶת וְהַמִּינִים וְהַמָּסוֹרוֹת וְהָאֶפִּיקוֹרְסִים נִדּוֹנִין לְדוֹרֵי דּוֹרוֹת בְּגֵיהִנָּם וּבְרֻבָּן עוֹנוֹת וְאֵין בָּהֶם עָוֹן דְּפוֹשְׁעֵי יִשְׂרָאֵל בְּגוּפָן נִדּוֹנִין י"ב חֹדֶשׁ בְּגֵיהִנָּם וְאַחַ"כ עוֹלִין כְּמוֹ בְּמֻחֲצָה עַל מֻחֲצָה וְיֵשׁ בָּהֶם עָוֹן דְּפוֹשְׁעֵי יִשְׂרָאֵל בְּגוּפָן: שָׁם ד"ה אָמַר רַב.

בַּעֲרָיוֹת שֶׁכֵּן ב"נ מֻזְהָר עֲלָיו: וַדַּאי גַּם יִשְׂרָאֵל מְיַקְּרָא פּוֹשֵׁעַ יִשְׂרָאֵל בְּגוּפָן בַּעֲרָיוֹת שֶׁמֻּזְהָר עֲלָיו אֶלָּא מִפְּנֵי שֶׁחָלַק הַתַּנָּא וַחֲשִׁיב פּוֹשְׁעֵי יִשְׂרָאֵל בְּגוּפָן לְבַד וּפוֹשְׁעֵי אוה"ע לְבַד מַשְׁמַע שֶׁיֵּשׁ בְּיִשְׂרָאֵל עוֹד עָוֹן אַחֵר שֶׁנִּקְרָא עָלָיו פּוֹשֵׁעַ בְּגוּפוֹ שֶׁלֹּא שַׁיָּיךְ באוה"ע וּלְזֶה מְפָרֵשׁ שֶׁהוּא קַרְקַפְתָּא דְּלָא מַנַּח תְּפִילִין: שָׁם ע"ב בַּגְּמָרָא שֶׁמַּשִּׂים עַצְמוֹ כְּשִׁירַיִּים: בְּפֵירוּשׁ זֶה י"ל דִּלְפָעְמִים אָדָם עוֹבֵר עַל פֶּשַׁע שֶׁלֹּא לְהַקְפִּיד עַל מַה שֶׁנַּעֲשָׂה לוֹ מֵאֲחֵרִים מִפְּנֵי שֶׁהוּא מַחְשִׁיב עַצְמוֹ חָשׁוּב כ"כ שֶׁלֹּא יִגַּע אֵלָיו פְּגַם כָּבוֹד מֵאָדָם שֶׁמַּחְשִׁיב שָׁפֵל וְנִבְזֶה נֶגְדּוֹ.

אָמְנָם אֵין זֶה הַמִּדָּה שֶׁגּוֹרֵם לוֹ כַּפָּרַת עָוֹן כִּי אִם מִדַּת עֲנִיווּת וְכֵן מָצָאתִי א"ע בְּרִי"ף וְיֵשׁ לְהוֹסִיף בָּזֶה בְּבֵיאוּר עִנְיָן שִׁירַיִּים דְּגַם בְּמִדַּת עֲנִיווּת יֵשׁ ב' מַדְרֵיגוֹת הָאַחַת שאעפ"י שֶׁאֵינוֹ מַגְבִּיהַּ עַצְמוֹ עַל חֲבֵירוֹ עכ"ז גַּם לֹא מַחְשִׁיב עַצְמוֹ שָׁפֵל נֶגְדּוֹ כִּי אִם בְּחָשְׁבוֹ שֶׁהַכֹּל נִבְזֶה וְהֶבֶל וְלָמָּה זֶה יַקְפִּיד עַל הֶבֶל אֲבָל עִיקַּר הָעֲנִיווּת הוּא דֶּרֶךְ שֵׁנִי שֶׁלַּאֲחֵרִים יַחְשׁוֹב חָשׁוּב וְטוֹב נֶגְדּוֹ וּלְהַצִּיב נֶגֶד עֵינָיו הַמַּעֲלוֹת שֶׁנִּמְצְאוּ בַּחֲבֵירוֹ וְלֹא בּוֹ אַף שֶׁבֶּאֱמֶת מַעֲלוֹתָיו מַכְרִיעוֹת מַעֲלוֹת חֲבֵירוֹ וּבָזֶה גָּדְלָה עֲנִיווּת מֹשֶׁה רַבֵּינוּ עַד שֶׁהֵעִיד הַכָּתוּב עָלָיו עָנָיו מְאֹד

מִכֹּל הָאָדָם אֲשֶׁר עַל פְּנֵי הָאֲדָמָה וְזֶה מַה שֶּׁנֶּאֱמַר בּוֹ שֶׁמֵּשִׂים עַצְמוֹ כְּשִׁירַיִּים שֶׁחוֹשֵׁב הָאֲחֵרִים כְּעִיקָּר וְאֶת עַצְמוֹ מֵשִׂים לְשִׁירַיִּים וְהוּא מִדַּת עֲנִיווּת בֶּאֱמֶת: שָׂם וּלְבַסּוֹף וּלְךָ ה' הַחֶסֶד: מַה שֶּׁכָּתוּב זֶה בַּתְּחִלָּה כְּבָר רָצוּ הַתּוֹסָ' לְבָאֵר.

וְעוֹד י"ל דְּפֵירוּשׁ הַפָּסוּק כָּךְ הוּא עפ"י מַה דְּאָמְרִינַן בְּנִדָּה (פֶּרֶק ג') עַל פָּסוּק וְלֹא נִשְׁבָּע לַמִּרְמָה שֶׁקּוֹדֶם שֶׁבָּא הָאָדָם לָעוֹלָם מַשְׁבִּיעִין אוֹתוֹ תְּהֵא צַדִּיק וְאַל תְּהֵא רָשָׁע וּבַזּוֹהַר נִתְבָּאֵר יוֹתֵר שֶׁמַּרְאִין לוֹ חֶלְקוֹ בג"ע אִם יִצְדַּק וְחָלְקוּ בְּגֵיהִנָּם אִם יַרְשִׁעַ.

וּבָזֶה א"ש מַה דִּכְתִיב כִּי אַתָּה תְשַׁלֵּם לְאִישׁ כְּמַעֲשֵׂהוּ בִּלְשׁוֹן עָתִיד וְלָא כְּתִיב מְשֻׁלָּם דה"ק דִּלְךָ ה' הַחֶסֶד לְבַסּוֹף כַּאֲשֶׁר בַּתְּחִלָּה הֲוִסְכַּם וְנֶאֱמַר לְכָל אִישׁ וְאִישׁ כִּי אַתָּה תְּשַׁלֵּם לוֹ כְּמַעֲשֵׂהוּ ואעפ"כ לְבַסּוֹף אַתָּה גּוֹמֵל חֶסֶד עִמּוֹ וְלֹא תַּעֲנִישׁ אוֹתוֹ עַל פִּי מַעֲשָׂיו: שָׂם כְּתִיב וְרַב חֶסֶד וּכְתִיב וֶאֱמֶת: מַה שֶׁהִיפֵּךְ הַגְּמָרָא הַסֵּדֶר דְּבַתְּחִלָּה הו"ל לְמַיְיתִי הַקֻּוְשְׁיָא מֵרַב חֶסֶד שֶׁהוּא פָּסוּק בַּתּוֹרָה וְאַחַ"כּ הַקֻּוְשְׁיָא מֹוְלֶךְ ה' הַחֶסֶד שֶׁקִּדּוּם לְפָסוּק דְּצַדִּיק ה' בְּכָל דְּרָכָיו וְהוּא הִיפֵּךְ הַסֵּדֶר.

בְּזֶה י"ל עפ"י הַכְּלָל שֶׁסִּדֵּר הַגְּמָרָא לְסַדֵּר הַקֻּוְשְׁיוֹת עפ"י הַקַּל קַל תְּחִלָּה דְּהַיְינוּ מִתְּחִלָּה הַקֻּוְשְׁיוֹת שֶׁבְּקַל לְתָרֵץ וְאַחַ"כּ מַה שֶּׁקָּשֶׁה יוֹתֵר וְכֵן הָכָא דְּהַקֻּוְשְׁיָא מַצְדִּיק ה' הִיא הַקַּל בְּיוֹתֵר לְתָרֵץ בַּתְּחִלָּה צַדִּיק וּלְבַסּוֹף חָסִיד שֶׁבְּזֶה כָּתוּב כַּסֵּדֶר וְאַחַ"כּ הֵבִיא מֶלֶךְ ה' הַחֶסֶד דְּבַזֶּה אֵין הַתֵּירוּץ מִתְּחִלָּה וְסוֹף פָּשׁוּט כ"כ שֶׁצָּרִיךְ לַהֲפוֹךְ הַסֵּדֶר ואע"פ כֵן מְתָרֵץ הָכִי וְעַל פִּי הַפֵּירוּשׁ שֶׁכָּתַבְנוּ אֲבָל עַתָּה מַקְשֶׁה הַקֻּוְשְׁיָא מֵרַב חֶסֶד וֶאֱמֶת שֶׁהִיא קָשָׁה בְּיוֹתֵר לוֹמַר שֶׁהִיפֵּךְ הַחֶסֶד וְלֹא הִקְדִּים אֱמֶת לְרַב חֶסֶד ומכ"מ מְתָרֵץ הָכִי וּמַה שֶׁמַּקְדִּים וְרַב חֶסֶד י"ל שֶׁהֲרֵי הקב"ה הֶרְאָה לְמֹשֶׁה אֵיךְ יַעֲשׂוּ לְבַקֵּשׁ כַּפָּרָה אִם חָטְאוּ וְלָכֵן וַדַּאי יֵשׁ לְבַקֵּשׁ לְהַקְדִּים וְרַב חֶסֶד לֶאֱמֶת ומכ"מ שְׁנֵיהֶם הֵם מִדּוֹת שֶׁל הקב"ה וּבְיוֹתֵר הֲוִצְרְכוּ יִשְׂרָאֵל זֶה שֶׁיַּקְדִּים הקב"ה חֶסֶד לֶאֱמֶת אָז כְּשֶׁנֶּאֶמְרוּ י"ג מִדּוֹת שֶׁבָּהֶם הוֹדִיעַ הקב"ה לְמֹשֶׁה שֶׁכָּפַר עַל עֲוֹן הָעֵגֶל: שָׂם וַאֲנִי מוֹחֵל לָהֶם: מִזֶּה מַשְׁמַע דר"י דָּרַשׁ וַיִּקְרָא ה' שהקב"ה הוּא שֶׁקָּרָא לי"ג מִדּוֹת כְּדֵי שֶׁיְּלַמֵּד מֹשֶׁה.

וְכֵן נִרְאֶה מפי' רַבֵּינוּ נִסִּים שֶׁהֵבִיאוּ הַתּוֹסָ' וְגַם מפי' רָשִׁ"י בְּחֻוְמָּשׁ נִרְאֶה כֵּן. אָמְנָם בְּתַרְגּוּם יְרוּשַׁלְמִי אִיתַּי וְצָלִי מֹשֶׁה וְאָמַר הֲרֵי שֶׁמְּפָרֵשׁ וַיִּקְרָא עַל מֹשֶׁה שֶׁמֹּשֶׁה קָרָא כֵּן.

ואע"פ שֶׁלִּכְאוֹרָה פְּשָׁטָא דִּקְרָא מַסְכִּים עִם פֵּירוּשׁ זֶה מכ"מ יֵשׁ קְצָת רְאָיָה ג"כ דְּוַיִּקְרָא לָא קָאֵי עַל מֹשֶׁה מִמַּה דִּכְתִיב אַחַ"כּ וַיְמַהֵר מֹשֶׁה וַיִּפֹּול וגו' וְאִם הַקּוֹרֵא ג"כ מֹשֶׁה הָיָה לָמָּה הַכָּפִיל שְׁמוֹ: שָׂם קוֹדֶם שֶׁיֶּחֱטָא הָאָדָם: הָרֹא"שׁ הִקְשָׁה לָמָּה צָרִיךְ רַחֲמִים טֶרֶם חֵטְא.

וְתֵירֵץ שֶׁלֹּא יֵעָנֵשׁ אַף שֶׁחוֹטֵא לְבַסּוֹף בַּאֲשֶׁר הוּא שָׂם. ולענ"ד זֶה דּוֹחַק קְצָת שֶׁיִּקָּרֵא זֶה מִדַּת רַחֲמִים וְגַם מַה שֶׁתֵּירֵץ עוֹד שֶׁלֹּא יֵעָנֵשׁ עַל מַחְשֶׁבֶת ע"ז קָשֶׁה קְצָת דממנ"פ אִם הַמַּחֲשָׁבָה נֶחְשָׁב חֵטְא א"כ אֵין זֶה קוֹדֶם שֶׁיֶּחֱטָא.

וְהַמָּהַרְשָׁ"א פֵּירֵשׁ מִשּׁוּם דְּשִׁיתֵּף הקב"ה רַחֲמִים בִּבְרִיאָה וְזֶהוּ מַה דְּקָאָמַר קוֹדֶם שֶׁיֶּחֱטָא. ולענ"ד אֵין זֶה בְּמַשְׁמָעוּת קוֹדֶם שֶׁיֶּחֱטָא כִּי הַשִּׁיתּוּף רַחֲמִים בִּבְרִיאָה הָיָה לְמַעַן יִמְצָא הַחוֹטֵא מְחִילָה אַחַר שֶׁיֶּחֱטָא.

ולענ"ד יֵשׁ לְפָרֵשׁ ע"פ מַה דְּאָמְרִינַן בְּסֻוְכָּה (דַּף נ"א) יִצְרוֹ שֶׁל אָדָם מִתְגַּבֵּר עָלָיו בְּכָל יוֹם וְאִלְמָלֵא הקב"ה עוֹזְרוֹ לֹא יָכוֹל לוֹ שֶׁנֶּאֱמַר צוֹפֶה רָשָׁע לַצַּדִּיק וּמְבַקֵּשׁ לַהֲמִיתוֹ וּכְתִיב

ה' לֹא יַעַזְבֶנּוּ בְיָדוֹ ע"ש וְאֵין לְךָ מִדַּת הָרַחֲמִים גָּדוֹל מִזֶּה שהקב"ה עוֹזְרוֹ קוֹדֶם שֶׁיֶּחֱטָא וְעַיֵּין לְקַמָּן: שָׁם עַד שֶׁבָּא ר"ע וְלִמֵּד: עַיֵּין מַה שֶּׁכָּתַבְתִּי בְּסִפְרִי ע"ל בְּנִדָּה (דַּף ע'): שָׁם בְּתוֹסְ' ד"ה שָׁלֹשׁ.

וּמִכָּל מָקוֹם קַשְׁיָא: לְפִי מַה שֶּׁכָּתַבְתִּי לְעֵיל דְּפֵירוּשׁ קוֹדֶם שֶׁיֶּחֱטָא דְּהַיְינוּ שהקב"ה עֶזָרוֹ לְבַל יִכָּשֵׁל בְּחֵטְא שֶׁפִּיר הָוֵי ב' מִדּוֹת שֶׁהָרַחֲמִים חֲלוּקִים דְּקוֹדֶם הַחֵטְא הקב"ה מְרַחֵם עָלָיו לְהָקֵל מֵעָלָיו עוֹל וּלְחַזְקוֹ נֶגֶד יצה"ר וְאַחַר הַחֵטְא הָרַחֲמִים לְבַל יֵעָנֵשׁ וּבָזֶה א"ש מַה דְּדָרִישׁ הַפְּסִיקְתָּא דְּבָפְסוּק יֵשׁ לְדַקְדֵּק מַהוּ הַכָּפֶל עֲזָבַנִי ה' וה' שְׁכָחָנִי וְלָמָּה שִׁנְּתָה הַלָּשׁוֹן דְּבַתְּחִלָּה עֲזָבַנִי וְאַחַ"כ שְׁכָחָנִי.

אֲבָל לפ"ז א"ש דְּהָכִי דָּרִישׁ דְּצִיּוּן מְקוֹנֵן קוֹדֶם שֶׁחָטָאתִי עֲזָבַנִי ה' בְּיָדִי יצה"ר דְּבָזֶה שַׁיָּיךְ לְשׁוֹן עֲזִיבָה כְּדִכְתִיב ה' לֹא יַעַזְבֶנּוּ בְיָדוֹ וּלְאַחַר שֶׁחָטָאתִי ה' עֲנָשַׁנִי בַּגָּלוּת וּשְׁכָחָנִי. וְלָכֵן מֵשִׁיב רַק עַל שְׁכָחָנִי בְּאָמְרוֹ הֲתִשְׁכַּח אִשָּׁה עוּלָהּ אֲבָל עַל עֲזָבַנִי לֹא מֵשִׁיב דְּמַה דְּהוֹי הוֹי.

וְעַיֵּין עוֹד מַה שֶּׁכָּתַבְתִּי מִזֶּה בְּסִפְרִי מִנְחַת עָנִי לפ' בְּרֵאשִׁית: שָׁם ד"ה וְשָׁב וְרָפָא. סְלִיחַת הֶעָוֹן קָרָא דְּרְפוּאָה: לפ"ז יִקָּשֶׁה אֵיךְ קָאָמַר אֵיזֶהוּ דָּבָר שֶׁצָּרִיךְ דְּרְפוּאָה וכו' שֶׁהֲרֵי סְלִיחַת הֶעָוֹן נִקְרָא דְּרְפוּאָה.

שׁוּב רָאִיתִי שֶׁהָרִי"ף בְּעֵין יַעֲקֹב הִקְשָׁה כֵּן וּמַה שֶּׁתֵּירֵץ דְּדָרַשׁ מִלְּשׁוֹן וְרָפָא לוֹ דְּמַשְׁמַע שֶׁהוּא עַצְמוֹ מְרַפֵּא עַצְמוֹ מַה שֶּׁלֹּא שַׁיָּיךְ בְּסִלִיחַת הֶעָוֹן לֹא הֲבַנְתִּי שֶׁהֲרֵי בַּמְּגִלָּה זֶה וְשָׁב וְרָפָא לוֹ בְּעַצְמוֹ דְּמַיְיתֵי הָכָא דָּרַשׁ עַל סְלִיחַת עָוֹן.

אָכֵן לענ"ד י"ל דְּהַתּוֹסְ' רָצוּ לְבָאֵר מַה דְּקָאָמַר הָכָא אֵיזֶהוּ דָּבָר שֶׁצָּרִיךְ דְּרְפוּאָה הֲוֵי אוֹמֵר זֶה גְּזַר דִּין דִּלְמָא וְרָפָא לוֹ כְּפִשׁוּטוֹ שֶׁנִּתְרַפֵּא מֵחָלְיוֹ אִם נֶעֱנַשׁ עַל עֲבֵירוֹת לָזֶה כָּתְבוּ שֶׁדָּרַשׁ הָכָא כְּמוֹ שֶׁדָּרַשׁ בְּמְגִלָּה עַל סְלִיחַת עָוֹן לְאַפּוֹקֵי עַל חוֹלִי מַמָּשׁ אֲבָל בֶּאֱמֶת גַּם בַּמְּגִלָּה הַפֵּירוּשׁ כְּמוֹ הָכָא דְּסְלִיחַת הֶעָוֹן קָרָא דְּרְפוּאָה מִפְּנֵי שע"י תְּשׁוּבָה מְרַפֵּא עַצְמוֹ מִגְּזָר דִּין שֶׁלּוֹ שֶׁבָּהּ נִסְלַח עֲוֹנוֹ וּבָזֶה א"ש מַה שֶּׁדָּרַשׁ רַב לְקַמָּן שֶׁגְּזָר דִּין שֶׁל צִבּוּר נִקְרָע מִדְּכְתִיב בְּכָל קָרְאֵנוּ אֵלָיו וְלָמָּה לֹא יָלִיף כְּמוֹ ר' יוֹחָנָן מִשּׁוּם וְרָפָא לוֹ.

אֲבָל לפ"ז י"ל דְּהוּא דָּרַשׁ עַל דְּרְפוּאָה מַמָּשׁ אוֹ עכ"פ אֵין רְאָיָה כ"כ כֵּיוָן שֶׁאֶפְשָׁר לְפָרֵשׁ כֵּן: שָׁם ד"ה אֲשֶׁר. לֹא יִשָּׂא פָּנִים לְזָקֵן: מִזֶּה אֵין רְאָיָה כ"כ דְּגַם זֶה יֵשׁ לְפָרֵשׁ שֶׁלֹּא יִרְאֶה פָּנִים צְהֻבּוֹת וּמְרַחֵם לַזָּקֵן דְּאִם עַל פְּנֵי זָקֵן קָאֵי ה"ל לִכְתּוֹב לֹא יִשָּׂא פְּנֵי זָקֵן.

אֲבָל בְּנִדָּה הֵבִיאוּ הַתּוֹסְ' מִמַּה דִּכְתִיב גַּבֵּי לוֹט הִנֵּה נָשָׂאתִי פָּנֶיךָ דְּמִזֶּה וַדַּאי נִרְאֶה דְּקָאֵי עַל פְּנֵי אָדָם. וְכֵן מַשְׁמַע מֵאֵת פְּנֵי אִיּוֹב שֶׁהֵבִיאוּ הַתּוֹסְ' לְקַמָּן.

וְעַיֵּין בְּתוֹסְ' בְּנִדָּה וּמַה שֶּׁכָּתַבְתִּי בְּסִפְרִי ע"ל שָׁם: שָׁם דַּף י"ח ע"א בִּגְמָרָא ר' אֶלְעָזָר אוֹמֵר כָּאן קוֹדֶם גז"ד: הט"א כָּתַב דר"א ע"כ כְּרַבִּי יוֹסִי אוֹ כר"נ ס"ל דְּאָדָם נִדּוֹן בְּכָל יוֹם וּבְכָל שָׁעָה דְּאִי כר"מ ור"י דְּאָדָם נִדּוֹן בר"ה וְנֶחְתַּם בְּיוה"כ אֵיךְ אֶפְשָׁר שֶׁשְּׁנַיִם שֶׁעָלוּ לְמִטָּה שֶׁלְּזֶה הָיָה קוֹדֶם גז"ד וְלָזֶה לְאַחַר גז"ד.

ולענ"ד י"ל דר"א כר"מ אוֹ כר' יְהוּדָה ס"ל וּמַשְׁכַּחַת שֶׁהָיָה בֵּין ר"ה לְיוה"כ וּלְאַחַד מֵהֶם נִגְזַר הַדִּין בר"ה שֶׁל שָׁנָה שֶׁעָבְרָה וְנֶחְתַּם בְּיוה"כ וַעֲתָה נַעֲשָׂה בּוֹ הַדִּין וְכִדְאָמְרִינַן לְעֵיל (דַּף ט"ז) אָדָם שֶׁאֵירַע בּוֹ קֶרִי אוֹ אוֹנֶס קוֹדֶם יוה"כ נִידּוֹן לְשָׁעָבַר וּלְאַחַד נִגְזַר הַדִּין בר"ה

זֶה וַעֲדַיִן לֹא נֶחְתַּם אוֹ שֶׁלִּשְׁנֵיהֶם נִגְזַר הַדִּין בר"ה זֶה וְהָאֶחָד הָיָה רָשָׁע גָּמוּר בר"ה וְנֶחְתַּם לְמִיתָה וְהָאֶחָד הָיָה בֵּינוֹנִי שֶׁקּוֹל וַעֲדַיִן לֹא נֶחְתַּם דִּינוֹ: שָׁם בְּגִזַר דִּין שֶׁיֵּשׁ עִמּוֹ שְׁבוּעָה: עַיֵּין מַה שֶׁכָּתַבְתִּי בְּסַוְגְיָא זוֹ בְּסִפְרִי ע"ל בִּיבָמוֹת (דַּף ק"ה): שָׁם הָתָם בְּיָחִיד: הַיּוֹצֵא מֵהַסַּוְגְיָא דִּבְיָחִיד יֵשׁ חִילּוּק בֵּין קוֹדֶם גז"ד לְאַחַר גז"ד דִּלְאַחַר גז"ד אֵינוֹ נִקְרָע אֲבָל בְּצִיבּוּר לְעוֹלָם נִקְרָע חוּץ מגז"ד שֶׁיֵּשׁ עִמּוֹ שְׁבוּעָה שֶׁאֵינוֹ נִקְרָע וְגַם בְּיָחִיד יֵשׁ שֶׁנִּקְרָע כְּגוֹן בְּשֵׁב בֵּין ר"ה ליוה"כ וְכָל זֶה לר"ע ולר' אֶלְעָזָר וּלְתַנָּא דְּבָרַיְיתָא דִּלְעֵיל הַשֵּׁב בֵּנְתַיִם אֲבָל לר' יִצְחָק אֲפִילּוּ גז"ד דְּיָחִיד דְּכָל הַשָּׁנָה נִקְרָע ע"י תְּשׁוּבָה.

וְהִנֵּה הָרִי"ף וְהָרֹא"ש הֵבִיאוּ הַסַּוְגְיָא דְּמְחַלֵּק בֵּין יָחִיד לְצִבּוּר וּבֵין כָּל הַשָּׁנָה לעשי"ת וְאַחַ"כ הֵבִיאוּ הָא דר' יִצְחָק וְלִכְאוֹרָה יֵשׁ סְתִירָה בָּזֶה. וְהַנִּרְאֶה דְּדַעְתָּם כְּדַעַת הָרַמְבַּ"ם הל' תְּשׁוּבָה (פ"ב) שֶׁכָּתַב אעפ"י שֶׁהַתְּשׁוּבָה וְהַצְּעָקָה יָפָה לְעוֹלָם בַּעֲשָׂרָה יָמִים שֶׁבֵּין ר"ה ליוה"כ הִיא יָפָה בְּיוֹתֵר וּמִתְקַבֶּלֶת הִיא מִיָּד שֶׁנֶּאֱמַר דָּרְשׁוּ ה' בְּהִמָּצְאוֹ בד"א בְּיָחִיד אֲבָל בְּצִבּוּר כָּל זְמַן שֶׁעוֹשִׂין תְּשׁוּבָה וְצוֹעֲקִין בְּלֵב שָׁלֵם הֵם נַעֲנִים שֶׁנֶּאֱמַר כה' אֱלֹהֵינוּ בְּכָל קָרְאֵנוּ אֵלָיו עכ"ל.

וְהִנֵּה גַּם בְּדִבְרֵי הָרַמְבַּ"ם יֵשׁ סְתִירָה בָּזֶה דְּתְחִלָּה כָּתַב שֶׁהַתְּשׁוּבָה יָפָה לְעוֹלָם וְהֵם דִּבְרֵי ר' יִצְחָק ואעפ"כ הֵבִיא הַחִילּוּק בֵּין יָחִיד לְצִבּוּר וּבֵין עֲשָׂרָה יָמִים לְכָל הַשָּׁנָה. אָמְנָם ע"ז כְּבָר הֵעִיר הַפְּרָשַׁת דְּרָכִים (דַּף כ"ט) וְכָתַב דְּדַעַת הָרַמְבַּ"ם דְּרַבִּי יִצְחָק ע"כ ג"כ צָרִיךְ לְיַיֵּשֵׁב הַסְּתִירָה שֶׁבֵּין בְּהִמָּצְאוֹ וּבֵין בְּכָל קָרְאֵנוּ אֵלָיו וע"כ גַּם כֵּן מְיַיֵּשֵׁב בְּחִילּוּק שֶׁבֵּין יָחִיד לְצִבּוּר וּבֵין עֲשָׂרָה יָמִים לְכָל הַשָּׁנָה ואע"ג דס"ל דְּגַם לְיָחִיד נִקְרָע אַחַר גז"ד זֶה מְיַיֵּשֵׁב דְּלְצִבּוּר וְכֵן לְיָחִיד בַּעֲשָׂרֶת יְמֵי הַתְּשׁוּבָה וַדַּאי מְהַנֵּי לְגַמְרֵי אֲבָל לְיָחִיד בִּשְׁאָר יְמוֹת הַשָּׁנָה אֵינוֹ מוֹעִיל בְּוַדַּאי אֲבָל מכ"מ אֶפְשָׁר שֶׁיִּקָּרַע גז"ד.

וּמַהָרָ"ן נִרְאֶה שג"כ הַוָּקְשָׁה לוֹ אֵיךְ מְתָרֵץ ר' יִצְחָק רוּמְיָא דִּקְרָא וּמְתָרֵץ בְּעִנְיָן אַחֵר שֶׁכָּתַב ור' יִצְחָק אָמַר יָפָה צְעָקָה לָאָדָם דַּאֲפִילּוּ הֵיכָא דְּלָא מִיקָּרַע גז"ד מְמַעֲטַת אֶת הַפְּוּרְעָנוּת עכ"ל. וּבָזֶה מְתוֹרָץ ג"כ דַּעַת הָרַמְבַּ"ם וְהֵיא ג"כ שִׁיטַת הָרִי"ף וְהָרֹא"ש וּמַה שֶּׁפָּסְקוּ כר' יִצְחָק אע"ג דִּפְלִיגִי עָלָיו ר"ע ור"א וְגַם סְתָם בָּרַיְיתָא דְּהַשֵּׁב בֵּנְתַיִם י"ל כֵּיוָן דִּלְעֵיל (דַּף ט"ז) אָמְרִינַן כְּמַאן מַצְלִינַן הָאִידָּנָא וכו' ואיב"א רַבָּנָן וס"ל כר' יִצְחָק וְהַשְׁתָּא כֵּיוָן דְּסָתָם מַתְנִיתִין דִּלְעֵיל דְּלָא כר' יוֹסֵי ואעפ"כ מַצְלִינַן אַקְצִירֵי וּמַרְיְעֵי ע"כ צ"ל דס"ל כר' יִצְחָק וְלָכֵן פָּסְקוּ כְּוָותֵיהּ: שָׁם אֵלּוּ עֲשָׂרָה יָמִים: מִזֶּה מַשְׁמַע שֶׁנִּבֵּל מֵת אַחַר יוה"כ ולפ"ז פְּלִיג רַבָּה בַּר אַבּוּהּ אַמָּה דְּאִיתָא בַּמִּדְרָשׁ כְּתִיב וּשְׁמוּאֵל מֵת וַיִּסְפְּדוּ לוֹ כָּל יִשְׂרָאֵל וּסְמִיךְ לֵיהּ וְאִישׁ בְּמָעוֹן אָמַר הקב"ה הַכֹּל צוֹוְחִין וְטוֹפְחִין עַל מִיתָתוֹ שֶׁל צַדִּיק וְהָרָשָׁע זֶה יוֹשֵׁב וְעוֹשֶׂה מַרְזֵיחִין וַהֲלֹא שְׁמוּאֵל מֵת כ"ח אִיָּיר כִּדְאִיתָא בְּמִגִּילַּת תַּעֲנִית וְאֵיךְ שַׁיָּיךְ שע"ז נֶעֱנַשׁ נָבָל אַחַר עֲשָׂרֶת יָמִים שֶׁמַּהַפָּסוּק נִרְאֶה דַּעֲשָׂרֶת יָמִים אֵלּוּ הָיָה מִיָּד אַחַר שֶׁעָשָׂה מִשְׁתֶּה וּמָרַד בְּדָוִד וַאֲפִילּוּ נִימָא שֶׁהֶסְפֵּד שֶׁל כָּל יִשְׂרָאֵל מָשַׁךְ עַד סָמוּךְ לר"ה וְאָז עָשָׂה נָבָל הַמִּשְׁתֶּה מכ"מ יֵשׁ מִדְרָשׁ אַחֵר שֶׁנִּרְאֶה בְּפֵירוּשׁ שֶׁמֵּת נָבָל סָמוּךְ לְמִיתָתוֹ שֶׁל שְׁמוּאֵל דְּאִיתָא בַּמִּדְרָשׁ תָּלָה לוֹ לְהקב"ה ז' יְמֵי אֶבְלוֹ שֶׁל שְׁמוּאֵל הַצַּדִּיק שֶׁלֹּא יִתְעָרֵב אֶבְלוֹ בְּאֶבְלוֹ שֶׁל צַדִּיק וְעָשָׂה שִׁלשָׁה יָמִים וּמֵת בְּהִכָּרֵת עכ"ל.

מִיהוּ הַמִּדְרָשׁ הַזֶּה בלא"ה פְּלִיג אַגְּמָרָא דִּידַן שֶׁהֲרֵי נָתַן טַעַם לַעֲשָׂרָה יָמִים שֶׁלֹּא הֶזְכַּר כָּאן: שָׁם בְּמַתְנִיתִין מִפְּנֵי חֲנֻכָּה: הפ"י הַקְּשָׁה הֲרֵי ע"פ מַה דְּאָמְרִינַן סַנְהֶדְרִין (דַּף מ"א)

לֹא שַׁיָּיךְ טָעוּת בַּעֲבוּר רַק עַד חֲצִי הַחוֹדֶשׁ וַהֲרֵי חֲנֻכָּה הוּא אַחַר חֲצִי הַחוֹדֶשׁ וְתֵירֵץ דְּמַה דְּאָמְרִינַן בְּסַנְהֶדְרִין הוּא דַּוְקָא לְעִנְיַן דְּרוֹב הָעוֹלָם יוֹדְעִים אַחַר חֲצִי הַחוֹדֶשׁ מָתַי קִדְּשׁוּ ב"ד וְאַפְּתִי הֲוְצְרְכוּ שְׁלוּחִים מִפְּנֵי הַמִּיעוּט עכ"ד.

אָמְנָם מִדִּבְרֵי הָרַמְבַּ"ם לֹא מַשְׁמַע כֵּן אֶלָּא שֶׁכָּל הָעוֹלָם יוֹדְעִים מָתַי קִדְּשׁוּ ב"ד אֶת הַחוֹדֶשׁ וכ"כ גַּם הַבַּרְטְנוּרָא סַנְהֶדְרִין (פ"ה). אָמְנָם לענ"ד י"ל דְּזֶה שַׁיָּיךְ דַּוְקָא בִּמְקוֹמוֹת שֶׁקְּרוֹבִים לִירוּשָׁלַיִם וְאֶפְשָׁר לָהֶם לֵידַע ע"י עוֹבְרִים וְשָׁבִים אֲבָל הַשְּׁלוּחִים דְּמוֹדִיעִים לִמְקוֹמוֹת הָרְחוֹקִים דְּאֵיךְ אֶפְשָׁר לָהֶם לֵידַע שָׁם אִם לֹא ע"י הַשְּׁלוּחִים.

וְהִנֵּה הט"א הִקְשָׁה שֶׁמִּדִּבְרֵי רַשְׁ"י מַשְׁמַע שֶׁלֹּא הָלְכוּ רַק עַד הַפֶּסַח וְלָמָּה לֹא הָלְכוּ עַד יוֹם שְׁבִיעִי ש"פ לְהוֹדִיעַ לָרְחוֹקִים. ולענ"ד י"ל כֵּינָן דְּאָמְרִינַן בְּתַעֲנִית (פ"א) ט"ו יוֹם אַחַר הֶחָג כְּדֵי שֶׁיַּגִּיעַ אַחֲרוֹן שֶׁבְּיִשְׂרָאֵל לִנְהַר פְּרָת הֲרֵי שעכ"פ בִּזְמַן הַבַּיִת לֹא הָיָה דָּרִים מִיִּשְׂרָאֵל רָחוֹק מִירוּשָׁלַיִם יוֹתֵר מִמַּהֲלַךְ י"ד יוֹם עִם הַשַּׁבָּתוֹת שֶׁהֲרֵי בט"ו כְּבָר שָׁאֲלוּ עַל הַגְּשָׁמִים א"כ ע"כ הָרְחוֹקִים בְּיוֹתֵר שָׁבוּ לְבֵיתָם בְּעֶרֶב שֶׁל י"ד וַאֲפִילּוּ הַדָּרִים מְעַט יוֹתֵר וַדַּאי שָׁמְעוּ בְּיָמִים הַקְּרוֹבִים וְלָכֵן לֹא הֻצְרְכוּ לַשְּׁלוּחִים: שָׁם בְּרַשְׁ"י ד"ה וְעַל אֱלוּל.

הוֹלְכִין אַחַר רֹוב שָׁנִים: ק"ל לָמָּה לִי טַעַם דְּרוֹב אֲפִילּוּ לֵיכָּא רוֹב מִטַּעַם סָפֵק לְבַד ג"כ ע"כ עוֹשִׂין יוֹם ל' וְיוֹם ל"א אֱלוּל מִסְּפֵק ר"ה וּכְמוֹ שֶׁכָּתַב רַשְׁ"י בְּבֵיצָה וּכְמוֹ שֶׁכָּתְבוּ גַּם הַתּוֹסָ' כָּאן וְאִם יָדְעוּ מָתַי הִתְחִיל אֱלוּל לֹא יָדְעוּ יוֹם ל' שֶׁלּוֹ.

שׁוּב רָאִיתִי שֶׁגַּם בט"א הִקְשָׁה עַל רַשְׁ"י כֵּן. ולענ"ד אוּלַי י"ל דְּגַם הָכָא לֹא כְּיִוּוֵן רַשְׁ"י לוֹמַר הַטַּעַם שֶׁל רֹוב לָמָּה שֶׁאֵין עוֹשִׂין רַק יוֹם ל"א אֶלָּא שֶׁרָצָה לְבָאֵר אַפְּתִי לָמָּה הֻצְרְכוּ לְשָׁלְחַ שְׁלוּחִים עַל אֱלוּל לֹא יִשְׁלְחוּ וְיַעֲשׂוּ ר"ה בְּיוֹם ל"א לְבַד כְּגוֹן אִם הָיָה יוֹם ל' שֶׁל אָב בְּיוֹם א' יַעֲשׂוּ ר"ה בְּיוֹם ג' לְבַד מִטַּעַם סָפֵק סְפֵקָא שֶׁמָּא הָיָה אָב מָלֵא וְהַיּוֹם יוֹם ל' וְאת"ל שֶׁהָיָה חָסֵר שֶׁמָּא הָיָה אֱלוּל מָלֵא וְהַיּוֹם יוֹם ל"א וְאע"ג דְּאֵין עוֹשִׂין סְפֵק סְפֵקָא לְכַתְּחִלָּה אֶלָּא אִם לֹא שׁוֹלְחִים שְׁלוּחִים מִמֵּילָא הָוֵי סָפֵק סְפֵקָא וְלֹא אֲנַחְנוּ עָשִׂינוּ אוֹתוֹ לָכֵן כָּתַב רַשְׁ"י דע"כ הוֹלְכִין אַחַר רֹוב שָׁנִים דְּאֵין אֱלוּל מְעֻבָּר וא"כ לֵיכָּא סָפֵק בְּזֶה רַק מִטַּעַם רֹוב אָנוּ צְרִיכִים לַעֲשׂוֹת ר"ה בְּיוֹם ל' וע"כ צָרִיךְ לִשְׁלֹחַ שְׁלוּחִים לֵידַע מָתַי יוֹם ל' דְּהָוֵי סְפֵקָא דְּאוֹרַיְיתָא אֲבָל מכ"מ גַּם רַשְׁ"י ס"ל דְּלָא סוֹמְכִין עַל רֹוב זֶה ג"כ לְעִנְיָן שֶׁלֹּא לַעֲשׂוֹת גַּם יוֹם ל"א מִסָּפֵק: שָׁם ע"ב בַּגְּמָרָא קָרָא לֵיהּ צוֹם: הַמַּהַרְשָׁ"א וְהָרִי"ף בע"י והט"א הִקְשׁוּ מַה קֻּשְׁיָא בְּזֶה הֲרֵי הַפֵּירוּשׁ פָּשׁוּט מַה שֶּׁהָיָה עַד עַתָּה צוֹם יִהְיֶה לְשָׂשׂוֹן וּלְשִׂמְחָה בְּבִנְיַן בַּיִת שֵׁנִי וְתֵירְצוּ בִּדְחוּקִים.

ולענ"ד הָיָה נִרְאֶה שֶׁהַקֻּשְׁיָא הִיא דהו"ל לוֹמַר יוֹם צוֹם הָרְבִיעִי וגו' יִהְיֶה לְשָׂשׂוֹן וּלְשִׂמְחָה אֲבָל אֵיךְ אָמַר הַצּוֹם יִהְיֶה לְשָׂשׂוֹן דְּמַשְׁמַע בְּעוֹד שֶׁהוּא צוֹם הוּא ג"כ לְשָׂשׂוֹן וּלְשִׂמְחָה וּבָזֶה יֵשׁ סְתִירָה. שׁוּב רָאִיתִי שֶׁכְּבָר הִקְשָׁה הב"י (סִימָן תק"נ) קֻּשְׁיָא זוֹ וְתֵירֵץ כְּתֵירוּצֵנוּ וְתֵימָא עַל הַגְּדוֹלִים שֶׁלֹּא הִזְכִּירוּ זֶה.

וְכָעֵת מָצָאתִי בָּרִיטָב"א שֶׁכְּבָר פֵּירֵשׁ קָרוֹב לָזֶה דהו"ל לְמֵימַר הַיָּמִים אֲשֶׁר צַמְתֶּם: שָׁם אָמַר רַב פָּפָּא שָׁאנֵי ט"ב: יֵשׁ לְהִסְתַּפֵּק אִם כַּוָּנַת ר"פ כֵּינָן שֶׁהַוְכְּפְלוּ צָרוֹת בט"ב לָא תָּלֵי בְּרָצוּ מִתְעַנִּין אֶלָּא יֵשׁ חִיּוּב לְהִתְעַנּוֹת מִדִּבְרֵי קַבָּלָה אוֹ שֶׁכַּוָּנָתוֹ דאע"ג דְּתָלֵי בְּרָצוּ מִתְעַנִּין מכ"מ שָׁלְחוּ שְׁלוּחִים מִפְּנֵי הַתַּעֲנִית וְכֵינָן שֶׁהַוְכְּפְלוּ בּוֹ צָרוֹת.

וְהִנֵּה מִדִּבְרֵי רַשְׁ"י בַּמְּגִילָה (דַּף ה') שֶׁכָּתַב ד"ה אֲבָל וְז"ל וְהַאי דְּנָקֵט ט"ב מִשּׁוּם דְּהַוְכְּפְלוּ בּוֹ צָרוֹת וְהַכֹּל מִתְעַנִּין בּוֹ אֲבָל שְׁאָר צוֹמוֹת אָמְרִינַן בְּמַסֶּכֶת ר"ה רָצוּ מִתְעַנִּין רָצוּ אֵין מִתְעַנִּין עכ"ל.

מַשְׁמַע מִזֶּה דְּהַהִ דְּרָצוּ אֵין מִתְעַנִּין עַל ט"ב לֹא נֶאֱמַר. אָמְנָם מֵהָרַמְבַּ"ם נִרְאֶה שֶׁכָּל ד' תַּעֲנִיּוֹת שָׁוִין מִדִּבְרֵי קַבָּלָה וּבְשָׁעָה שֶׁאֵין גְּזֵרָה וְאֵין שָׁלוֹם מִדִּבְרֵי קַבָּלָה רָצוּ מִתְעַנִּין רַק שֶׁעַתָּה שֶׁקִּבְּלוּ הַצִּיבּוּר עֲלֵיהֶם אֵין ב"ד יָכוֹל לְבַטֵּל ט"ב וכ"נ ממש"כ הב"י רֵישׁ סִימָן תקנ"א.

וְכָעֵת מָצָאתִי בָּרִיטְבָ"א שֶׁכָּתַב בְּפֵירוּשׁ כֵּן מִדִּבְרֵי קַבָּלָה רָצוּ מִתְעַנִּין גַּם עַל ט"ב נָאֱמַר: שָׁם וּמִי הֲרָגוֹ: הפ"י והט"א הִקְשׁוּ מַה קֻּשְׁיָא הָא מְפוֹרָשׁ בַּקְּרָא דְּיִשְׁמָעֵאל הֲרָגוֹ. ולענ"ד אֵין זֶה מְפוֹרָשׁ (דְּבִמְלָכִים ב' כ"ה) כְּתִיב וַיְהִי בַּחוֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי בָּא יִשְׁמָעֵאל וגו' וַעֲשָׂרָה אֲנָשִׁים אִתּוֹ וַיַּכּוּ אֶת גְּדַלְיָהוּ וַיָּמׇת וּבְיִרְמְיָה (מ"א) כְּתִיב וַיָּקָם יִשְׁמָעֵאל וגו' וַעֲשָׂרֶת הָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר הָיוּ אִתּוֹ וַיַּכּוּ אֶת גְּדַלְיָהוּ בֶּן אֲחִיקָם בֶּן שָׁפָן בַּחֶרֶב וַיָּמֶת אֹותוֹ הֲרֵי שְׁבִשְׁנֵי מְקוֹמוֹת כְּתִיב וַיַּכּוּ אֶת גְּדַלְיָהוּ וּבְסַנְהֶדְרִין (דַּף ע"ח) אָמְרִינַן ת"ר הִכּוּהוּ עֲשָׂרָה בְּנֵי אָדָם בַּעֲשָׂרָה מַקְלוֹת וָמֵת בֵּין בְּבַת אַחַת בֵּין בְּזֶה אַחַר זֶה פְּטוּרִין ריב"ב אוֹמֵר בְּזֶה אַחַר זֶה הָאַחֲרוֹן חַיָּיב מִפְּנֵי שֶׁקֵּרֵב אֶת מִיתָתוֹ עכ"ל.

הֲרֵי לְרַבָּנָן לְעוֹלָם פָּטוּר כְּשֶׁהִכּוּהוּ עֲשָׂרָה בְּנֵי אָדָם ולריב"ב עכ"פ לֹא חַיָּיב רַק הָאַחֲרוֹן וּבְהִכּוּהוּ בְּזֶה אַחַר זֶה וַהֲרֵי בַּפָּסוּק נֶאֱמַר וַיַּכּוּ א"כ הֵיאַךְ יְחַשֵּׁב יִשְׁמָעֵאל בֶּן נְתַנְיָה הַהוֹרֵג וצ"ל דְּדָרְשׁוּ כֵּן מִדִּכְתִיב וַיָּמׇת אוֹתוֹ לְשׁוֹן יָחִיד וְהָיָה מְקֻבָּל שֶׁהָעֲשָׂרָה לֹא קָרְבוּ מִיתָתוֹ ועכ"פ טוּבָא קמ"ל הַבָּרַיְיתָא דְּנֶהֱרָג ע"י יִשְׁמָעֵאל שֶׁהוּא לְבַד נִקְרָא הַהוֹרְגוֹ: שָׁם ד"ה ג' בְּתִשְׁרֵי: הט"א הִקְשָׁה לְמַאי דְּפֵירְשׁוּ מִקְצָת מְפָרְשִׁים בְּשֵׁם הַיְרוּשַׁלְמִי דְּגְדַלְיָה נֶהֱרַג בב' בְּתִשְׁרֵי אֶלָּא שֶׁאוֹתוֹ ב' בְּתִשְׁרֵי חָל בַּשַּׁבָּת לְפִיכָךְ נִדְחָה צוֹם גְּדַלְיָה לג' בְּתִשְׁרֵי אֵיךְ אֶפְשָׁר לוֹמַר כֵּן כֵּיוָן דְּאָמְרִינַן שֶׁהַבַּיִת נֶחֱרַב בְּאֶחָד בְּשַׁבָּת וְאֵיךְ אֶפְשָׁר שֶׁבְּאוֹתָהּ שָׁנָה הָיָה ב' בְּתִשְׁרֵי בְּשַׁבָּת ע"ש.

וְלֹא יָדַעְתִּי מִי כָּתַב כֵּן שֶׁלֹּא מָצָאתִי רַק שֶׁהָרְבִּינוּ יְרֻחָם כָּתַב שֶׁנֶּהֱרַג בר"ה וְנִדְחָה לְיוֹם ג' אֲבָל שֶׁהָיָה יוֹם ב' בְּשַׁבָּת לֹא מָצָאתִי וְכָל שֶׁכֵּן שֶׁאִי אֶפְשָׁר שֶׁהַיְרוּשַׁלְמִי ס"ל כֵּן דְּבַיְרוּשַׁלְמִי דְּתַעֲנִית פ"ד הֵבִיא ג"כ בָּרַיְיתָא זוֹ דבג' בְּתִשְׁרֵי נֶהֱרַג גְּדַלְיָה: [מִבֵּן הַמְחַבֵּר לְלַמֶּדְךָ שֶׁשְּׁקוּלָה מִיתַת צַדִּיקִים.

ק"ל אֵיךְ יוֹדְעִים מִזֶּה שֶׁשְּׁקוּלָה ג' בְּתִשְׁרֵי כט"ב אוּלַי שֶׁשְּׁקוּלָה כַּעֲשָׂרָה בְּטֵבֵת אוֹ כי"ז בְּתַמּוּז וְהָרָאָיָה שֶׁלֹּא הֶחְמִירוּ בְּתַעֲנִית זֶה כִּבְתִשְׁעָה בְּאָב. עוֹד יֵשׁ לְדַקְדֵּק לָמָּה לֹא הֵבִיא הַשַּׁ"ס פְּסוּקִים לִרְאָיָה אֵצֶל ט"ב וְצוֹם גְּדַלְיָה כְּמוֹ שֶׁהֵבִיא הַשַּׁ"ס לְעֵיל בי' דְּטֵבֵת וי"ז בְּתַמּוּז.

לָכֵן לוּלֵא דְּמִסְתְּפֵינָא הָיִיתִי אוֹמֵר שֶׁיֵּשׁ חִסָּרוֹן בַּשַּׁ"ס וְאוּלַי שֶׁנֶּחְסַר הַפָּסוּק דִּזְכַרְיָה ז כִּי צַמְתֶּם וְסָפוֹד בַּחֲמִישִׁי וּבַשְּׁבִיעִי וגו' וּמִזֶּה לָמַד הַשַּׁ"ס שֶׁשְּׁקוּלָה מִיתַת צַדִּיקִים לִשְׂרֵיפַת בֵּית אֱלֹהֵינוּ בַּאֲשֶׁר שֶׁהַנָּבִיא הִשְׁוָה אוֹתָם]: שָׁם וְתִבְטַל מִצְוָתָהּ: נ"ל דְּהָכִי פָּרִיךְ אִי ס"ד דיו"ט תָּלוּי בְּמִצְוֹת הַדְּלָקַת הַנֵּרוֹת כְּמוֹ שֶׁתֵּירֵץ רַב יוֹסֵף דְּשָׁאנֵי חֲנֻכָּה דְּאִיכָּא מִצְוָה

וּמִשּׁוּם מִצְוָה לֹא בִּטְלוּ אֶת הַיו"ט א"כ לְאַחַר הַחֻרְבָּן דְּבִטְלוּ אֶת הַיו"ט דְּהָנֵי כִּי הָנֵי תְּבַטֵּל הַיו"ט עִם הַמִּצְוָה אע"כ דַּי"ט לָא תָּלֵי בְּמִצְוֹת וא"כ קָשֶׁה כְּקֻשְׁיַּת רַב כָּהֲנָא.

וּבְזֶה מְיֻשָּׁב מַה שֶּׁהִקְשָׁה הָרַשְׁבָּ"א עַל תֵּירוּץ הַתּוֹסָ' דְּלִכְדְּ לָא פָּרֵיךְ ר"כ מִמַּתְנִיתַן דְּלְעוֹלָם לָא חֲשִׁיב יו"ט וַאֲפִילּוּ הָכֵי מַדְלִיקִין זֵכֶר לְנֵס שֶׁהָרֵי פָּרִיךְ וְתִבְטַל אֵיהוּ וְתִבְטַל מִצְוָתָהּ אַלְמָא אִי אֶפְשָׁר שֶׁתִּבַּטֵּל אֵיהִי וְלֹא תִּבַּטֵּל מִצְוָתָהּ ע"ש.

אָמְנָם לפ"ד א"ש די"ל דְּהַתּוֹסָפָת מְפָרְשִׁים כִּדְכָתַבְנוּ דְּאַבַּיֵי לֹא רָצָה לְהוֹכִיחַ רַק דְּלָא זֶה בָּזֶה תַּלְיָא וְזֶה ג"כ סְבָרַת ר"כ וְלָכֵן לֹא הִקְשָׁה מִמַּתְנִיתַן: שָׁם עֲשָׂאוּהוּ י"ט: עַיֵּין בְּמָהַרְשָׁ"א ח"א שֶׁנִּרְאֶה מִדְּבָרָיו שי"ל דְּהַהּ יוֹחָנָן כה"ג שֶׁהֶחְזִיקַר פֶּה הוּא אוֹתוֹ יַנַּאי הַמֶּלֶךְ שֶׁנַּעֲשָׂה צָדוֹקִי וְהָרַג הַחֲכָמִים.

ולענ"ד ז"א אֶלָּא הוּא אוֹתוֹ יוֹחָנָן כה"ג שֶׁשִּׁימֵשׁ אַחַר שִׁמְעוֹן הַצַּדִּיק כמ"ש הָרַמְבַּ"ם ה' מַעֲשֵׂר (פ"ט) וְשָׁמַזְכִּירִין בַּעַל הַנִּסִּים מַתִּתְיָהוּ בֶּן יוֹחָנָן כה"ג וְהוּא הָיָה צַדִּיק וְעַיֵּין בְּסֵדֶר הַדּוֹרוֹת: שָׁם בְּרַשִׁ"י ד"ה דְּאָמַר.

מִדְּקָתָנֵי וּכְשֶׁהַמִּקְדָּשׁ קַיָּים: ק"ק לָמָּה צָרִיךְ רַשִׁ"י לְרָאָיָה זוֹ הָא בְּפֵירוּשׁ תְּנַן עַל אָב מִפְּנֵי הַתַּעֲנִית וי"ל ע"פ מַה שֶּׁהֵעִיר הַטּוּרֵי אֶבֶן שֶׁאֵין לְפָרֵשׁ מִפְּנֵי הַתַּעֲנִית לִבְזְמַן הַבַּיִת כְּדֵי שֶׁלֹּא יִתְעַנּוּ מִפְּנֵי שֶׁהוּא לְשָׁשׁוֹן וּלְשִׂמְחָה דא"כ אַתַּמּוּז וְטֵבֵת נָמֵי לִיפְקוּ שֶׁגַּם הֵם הָיוּ בַּזְּמַן הַבַּיִת לְשָׁשׁוֹן וּלְשִׂמְחָה עכ"ד וְהַשְׁתָּא לְפִי דַּעַת הַמַּקְשָׁן שֶׁהִקְשָׁה בֶּאֱמֶת דְּעַל תַּמּוּז וְטֵבֵת נָמֵי לִיפְקוּ אֵין לְהָבִיא רְאָיָה מִמַּה דְּתָנַן וְעַל אָב מִפְּנֵי הַתַּעֲנִית דְּבִזְמַן הַזֶּה אַיְירֵי דְּהָיָה אֶפְשָׁר לוֹמַר כס"ד דט"א דְּיָצְאוּ כְּדֵי שֶׁלֹּא לְהִתְעַנּוֹת וְלָכֵן כְּתִיב רַשִׁ"י הָרְאָיָה מִמַּה דְּתָנַן וּכְשֶׁהַמִּקְדָּשׁ קַיָּים: שָׁם בְּתוֹסָ' ד"ה זֶה תִּשְׁעָה בְּתַמּוּז.

וּפְלִיג אַשַׁ"ס דִּילָן: הט"א כָּתַב דְּכַנְוָנַת הַתּוֹסָפָת בָּזֶה שְׁמוּכָח מִמַּה דְּקָאָמַר ר"פ שָׁאנֵי ט"ב הוֹאִיל וְהֻכְפְּלוּ בּוֹ צָרוֹת וְאִי ס"ד דְּבָרַאשׁוֹן נָמֵי הֻבְקְעָה הָעִיר בי"ז בְּתַמּוּז א"כ גַּם בי"ז בְּתַמּוּז הֻכְפְּלוּ בּוֹ צָרוֹת אָכֵן הֵשִׁיב עַל רְאָיָה זוֹ וּמַסִּיק דְּגַם עפ"י גְּמָרָא דִּילָן דְּבָרַאשׁוֹן נָמֵי הֻבְקְעָה הָעִיר בי"ז ע"ש.

וְתָמַהְתִּי עַל גָּדוֹל כָּמוֹהוּ דְּנָהִירִין לֵיהּ שְׁבִילֵי דְּשַׁ"ס אֵיךְ שָׁכַח במכ"ה הַגְּמָרָא דְּתַעֲנִית (דַּף כ"ח) דְּאִיתָא הָתָם הֻבְקְעָה הָעִיר בי"ז הָוֵי וְהָכְתִיב בַּחֹדֶשׁ הָרְבִיעִי בְּתִשְׁעָה לַחֹדֶשׁ וַיֶּחֱזַק הָרָעָב בָּעִיר וּכְתִיב בָּתְרֵיהּ וַתִּבָּקַע הָעִיר אָמַר רָבָא ל"ק כָּאן בָּרִאשׁוֹנָה כָּאן בַּשְּׁנִיָּה דְּתַנְיָא בָּרִאשׁוֹנָה הֻבְקְעָה הָעִיר בְּתִשְׁעָה בְּתַמּוּז בַּשְּׁנִיָּה בי"ז בּוֹ ע"כ.

וּפָשׁוּט לפ"ז שְׁמָהּ שֶׁכָּתְבוּ הַתּוֹסָ' וּפְלִיג אַשַׁ"ס דִּילָן שֶׁכַּוָּנָתָם עַל גְּמָרָא זוֹ דְּתַעֲנִית דְּאָמְרִינַן בפ' דְּבְתִשְׁעָה הֻבְקְעָה בָּרִאשׁוֹנָה. וְכֵן כ' הָרִיטְבָ"א וְז"ל אֲבָל בי"ז בְּתַמּוּז לֹא הֻכְפְּלוּ שֶׁהָרֵי לְפוּם גְּמָרָא דִּילָן בט' בְּתַמּוּז הֻבְקְעָה הָעִיר בָּרִאשׁוֹנָה ובי"ז בְּתַמּוּז הֻבְקְעָה בַּשְּׁנִיָּה עכ"ל: שָׁם ד"ה וְיָרַד.

לָא הָוֵי לוֹ לְאַקְשׁוֹיֵי: הפ"י תֵּירֵץ עַל קֻשְׁיָא זוֹ דְּמִמַּתְנִיתַן לָא הָוֵי מָצֵי לְאַקְשׁוּיֵי כֵּיוָן דְּאָמְרִינַן דְּהָנָךְ כִּי הָנֵי א"כ בְּהָנֵי ג"כ בְּאֵין שָׁלוֹם וְאֵין שִׂמְד רָצוּ מִתְעַנִּין רָצוּ אֵין מִתְעַנִּין וא"כ י"ל דְּבַחֲנֻכָּה רָצוּ שֶׁלֹּא לְהִתְעַנּוֹת אֶלָּא לַעֲשׂוֹת יו"ט אֲבָל מִבָּרַיְיתָא פָּרִיךְ מִדְּקָאָמְרִי הִתְעַנּוּ עַל מַה שֶּׁהִתְעַנִּיתֶם וְסַיֵּים כֵּן נ"ל נָכוֹן.

וַאֲנִי תָּמַהּ דא"כ מַה פָּרִיךְ לְקַמָּן מִבָּרַיְיתָא בְּעָשָׂרִים וּתְמָנְיָא בּוֹ וכו' קַמַּיְיתָא בְּטוּל אַחֲרִינְיְיתָא מוֹסִיפִין הֲרֵי שֵׁם אַחַר שֶׁבִּטְּלוּ הַגְּזֵרָה ומכ"מ יַד הָאֲוִמּוֹת תַּקִּיפָה הָיוּ בְּכָלַל אֵין שָׁלוֹם וְאֵין שְׁמָד ואעפ"כ פְּשׁוּטָא לֵיהּ דְּקַמָּיְיתָא בָּטֵל וְשָׁעַל כֵּן אִי אֶפְשָׁר דְּאַחֲרִנְיְיתָא מוֹסִיפִין אע"כ רָצוּ מִתְעַנִּין אָמְרִינַן אֲבָל רָצוּ לַעֲשׂוֹת יו"ט לָא אָמְרִינַן וא"כ אֵיךְ אֶפְשָׁר שֶׁהָיָה תָּלוּי בִּרְצוֹנָם לַעֲשׂוֹת חֲנֻכָּה י"ט.

אָכֵן לענ"ד י"ל בְּיִישׁוּב קֻוּשְׁיָתָם שֶׁהֲרי לְכְאוֹרָה מִמַּתְנִיתַן ל"ק די"ל כְּמוֹ שֶׁתֵּירֵץ אַקֻּוּשְׁיָא דִּלְקַמָּן דְּאַיְירִי בִּזְמַן שבהמ"ק קַיָּם. אָכֵן זֶה אֵינוֹ דִּיֵּיק דְּאַיְירִי בַּזְּמַן הַזֶּה מִדְּקָאָמַר בְּסֵיפָא וּכְשֶׁהָיָה בהמ"ק קַיָּם יוֹצְאִין אַף עַל אִיָּיר וּכְמוֹ שֶׁכָּתַב רַשִׁ"י לְעֵיל וְכֵיוָן דְּמִמַּתְנִיתַן לֹא יָכוֹל לְהַקְשׁוֹת רַק מִדִּיּוּקָא דְּסֵיפָא לָכֵן נִיחָא לֵיהּ לְהַקְשׁוֹת מִבָּרַיְיתָא בְּפֵירוּשׁ דְּזֶה פְּשִׁיטָא דר"א ור"י לֹא בִּזְמַן הַבַּיִת הָיוּ כְּמוֹ שֶׁכָּתַב רַשִׁ"י עַד שֶׁלֹּא הֻזְצְרַךְ לְפָרֵשׁ כְּמוֹ שֶׁמְּפָרֵשׁ לְקַמָּן גַּבֵּי יְהוּדָה בֶּן שַׁמּוּעַ: שָׁם דַּף י"ט ע"א בַּגְּמָרָא רֹאשׁ חוֹדֶשׁ דְּאוֹרָיְיתָא: באו"ח סי' תי"ח הֵבִיא הב"י דִּבְרֵי רַבֵּינוּ יְרֻחָם שֶׁכָּתַב שֶׁכֵּיוָן דְּבָטְלָה מְגִלַּת תַּעֲנִית מֻוָתָּר לְהִתְעַנּוֹת בר"ח וְז"ל כָּתַב רַבֵּינוּ יְרֻחָם בִּנְתִיב ר"א אָסוּר לְהִתְעַנּוֹת בר"ח כָּךְ פָּשׁוּט בִּמְגִלַּת תַּעֲנִית וְנִרְאֶה כֵּיוָן דְּבָטְלָה מְגִלַּת תַּעֲנִית דְּאֵינוֹ אָסוּר עכ"ל.

והב"י הִקְשָׁה עָלָיו מִמַּה דְּאָמְרִינַן הָכָא וּבְתַעֲנִית דר"ח דְּאוֹרָיְיתָא הוּא וְהִשְׁאַגְתָּ אַרְיֵה בְּתִשׁוּבָה סי' ק"א בֵּיאֵר הַקֻּוּשְׁיָא יוֹתֵר כֵּיוָן דְּאָמְרִינַן דְּאוֹרָיְיתָא הוּא וא"צ חִיזּוּק אַלְמָא שר"ח אֵינוֹ בִּכְלַל יָמִים הַכְּתוּבִים בִּמְגִלַּת תַּעֲנִית וְסֵיֵּם וְזֶה רְאָיָה בְּרוּרָה שֶׁאֵין עָלֶיהָ תְּשׁוּבָה ולענ"ד י"ל דְּמַה שר"ח דְּאוֹרָיְיתָא הוּא פי' רַשִׁ"י מוֹעֵד דְּאוֹרָיְיתָא דְּהַיְינוּ דְּאָמְרִינַן דר"ח אִיקְּרִי מוֹעֵד אָכֵן שְׁמוֹעֵד אָסוּר בְּתַעֲנִית לֹא כָּתוּב בְּתוֹרָה ואע"ג דיו"ט וְשַׁבָּת אָסוּר בְּתַעֲנִית זֶה אָתֵי מֵוקְּרֵאת לְשַׁבָּת עוֹנֶג וּמַה דִּכְתִיב לָכֶם כְּדְאָמְרִינַן בְּפֶסָחִים (דַּף ס"ה) אָכֵן מִזֶּה אַפַּתִּי לֹא שָׁמַעְנוּ שר"ח מְדְּאִקְּרִי ג"כ מוֹעֵד אָסוּר ג"כ בְּתַעֲנִית כְּמוֹ יו"ט דא"כ לְתָסוּר גַּם בְּמָלְאכָה כְּמוֹ יו"ט וא"כ בְּמַה דְּאָמְרִינַן הָכָא ר"ח דְּאוֹרָיְיתָא הוּא לֶאֱסוֹר בְּתַעֲנִית הַיְינוּ מִשּׁוּם שֶׁנֶּאֱמַר בד' צוֹמוֹת כִּי צַמְתֶּם וְסָפוּד בַּחֲמִישִׁי וּשְׁבִיעִי וגו' וּמִכָּאן וְאֵילָךְ יִהְיֶה לְשָׂשׂוֹן וּלְשִׂמְחָה וּלְמוֹעֲדִים טוֹבִים כמ"ש רַשִׁ"י דְּבָזֶה גַּלִּי קְרָא דְּמוֹעֲדִים אֲסוּרִים בְּתַעֲנִית וא"כ ה"ה ר"ח דְּאִיקְּרִי מוֹעֵד מִדְּאוֹרָיְיתָא אֲבָל לפ"ז דַּוְקָא בִּזְמַן שבהמ"ק קַיָּם שֶׁהָיוּ הַמּוֹעֲדִים דִּמְגִלַּת תַּעֲנִית אֲסוּרִים בְּתַעֲנִית גַּם ר"ח אָסוּר אֲבָל לְאַחַר חֻרְבַּן דְּבָטְלָה מְגִלַּת תַּעֲנִית לְרַב ור"ח מִדְּבָטְלוּ מוֹעֲדִים טוֹבִים דִּדְבְרֵי קַבָּלָה וְאָמְרִינַן הָנֵי הָנֵי כִּי הָנֵי א"כ בָּטֵל ג"כ אִיסּוּר תַּעֲנִית בר"ח שֶׁלֹּא נֶאֱמַר רַק מִדְּאִקְּרִי מוֹעֵד כִּי הָנֵי וְזֶהוּ טַעְמוֹ שֶׁל רַבֵּינוּ יְרֻחָם שס"ל דבזה"ז מֻוָתָּר לְהִתְעַנּוֹת בר"ח.

וְאִין קֻוּשְׁיָא מִמַּה דְּאָמְרִינַן הָכָא וּבְתַעֲנִית (דַּף י"ז) ר"ח דְּאוֹרָיְיתָא הוּא שְׁהֲרי זֶה אָמְרִינַן לְבִזְמַן שבהמ"ק קַיָּם דִּבְזֶה בֶּאֱמֶת אָסוּר בְּתַעֲנִית אֲבָל בַּזְּמַן הַזֶּה שֶׁבָּטַל מְגִלַּת תַּעֲנִית גַּם זֶה בָּטֵל וּמַה שֶּׁכָּתַב הר"י שֶׁאִיסּוּר תַּעֲנִית בר"ח פָּשׁוּט בִּמְגִלַּת תַּעֲנִית לֹא מָצָאתִי שָׁם כֵּן וְנִרְאֶה שֶׁכֵּיוָן עַל מַה שֶּׁשָּׁם בַּבָּרַיְיתָא דְּמַיְיתֵי הָכָא שַׁבָּתוֹת וי"ט הֵם אֲסוּרִים לִפְנֵיהֶם וּלְאַחֲרֵיהֶם מֻוָתָּרִים כָּתוּב אַחַר יָמִים טוֹבִים וְרָאשֵׁי חֳדָשִׁים וְנִרְאֶה שֶׁזֶּה חָסֵר בִּגְמָרָא שֶׁלָּנוּ הָכָא וּבְתַעֲנִית: שָׁם דה"ל יוֹם שֶׁלְּאַחַר ר"ח: הפ"י הִקְשָׁה הָא אִיכָּא לְמֵימַר דְּאַבַּתִּי הָוֵי מֻוָתָּר בְּהֶסְפֵּד משא"כ עַכְשָׁיו דְּאִיכָּא נָמֵי יוֹם שֶׁלְּפָנֵי ג' בְּתִשְׁרֵי ה"ל מֻוָטָּל בֵּין שְׁנֵי יו"ט וְאָסוּר בְּהֶסְפֵּד ע"ש.

וְלֹא הֵבַנְתִּי דְּלָזֶה לֹא הֻזְקַרְךְּ לְתַקֵּן יו"ט דבלא"ה ה"ל מוּטָל בֵּין ב' יו"ט דַּהֲרֵי יוֹם גְּדַלְיָה הוּא בְּעַצְמוֹ ג"כ יו"ט: שָׁם בֵּין לְאַחֲרֵיהֶם: זֶה כְּרַבִּי יוֹסֵי דס"ל דְּלְאַחֲרֵיהֶם ג"כ אָסוּר וּדְלֹא כת"ק וְלָכֵן פָּרִיךְ הָכָא ג"כ בִּפְשִׁיטוּת תִּיפּוֹק לֵיהּ שהו"ל יוֹם שֶׁלְּאַחַר ר"ח כֵּינָן דְּבָרַיְיתָא דְּתַעֲנִית כְּרַבִּי יוֹסֵי אָתְיָא וְכִדְאָמְרִינַן בְּתַעֲנִית (דף י"ח) לֶאֱסוֹר יוֹם שֶׁלְּאַחֲרָיו כְּמַאן כר' יוֹסֵי ע"ש וְאֵין לְהַקְשׁוֹת הֲרֵי לְקַמָּן מַסִּיק תַּנָּאֵי הִיא ור' יוֹסֵי ס"ל אֵין בהמ"ק קַיָּים מֻוָתָּרִים וא"כ בָּרַיְיתָא דְּמִגִּלַּת תַּעֲנִית בְּעֶשְׂרִים וּתְמָנְיָא בֵּיהּ לָא אָתֵי כר' יוֹסֵי דַּהֲרֵי ר' יְהוּדָה בֶּן שַׁמּוּעַ לְאַחַר הַחֻרְבָּן הָוֵי די"ל דְּהַהִוא בָּרַיְיתָא ס"ל כְּוָותֵיהּ בַּחֲדָא וּפְלִיג עֲלֵיהּ בַּחֲדָא וְכֵן צ"ל גַּם בְּתַעֲנִית (שָׁם) דְּפָרִיךְ כְּמַאן כר' יוֹסֵי וכו' תִּיפּוֹק לי' דה"ל יוֹמָא דְּבָתַר עֶשְׂרִים וּתְמָנְיָא בֵּיהּ דְּתַנְיָא וכו' ע"ש וּמַה פָּרִיךְ דממנ"פ אִי ר' יוֹסֵי הִיא הֲרֵי לֵית לֵיהּ י"ט דְּעֶשְׂרִים וּתְמָנְיָא שֶׁלֹּא נִתְקַן עַד לְאַחַר הַחֻרְבָּן וְלָכֵן גַּם שָׁם צָרִיךְ לְפָרֵשׁ כֵּן דס"ל דְּלְעִנְיַן לְאַחֲרָיו ס"ל כר' יוֹסֵי וּלְעִנְיַן בָּטְלָה מְגִלַּת תַּעֲנִית לָא ס"ל כְּוָותֵיהּ וּבָזֶה א"ש ג"כ מַה שֶּׁהִתּוֹסָ' ד"ה אֲסוּרִים כָּתְבוּ וְז"ל וְאָתְיָא הַךְ בָּרַיְיתָא כר' יוֹסֵי וכו' א"נ כְּרַבָּנָן וּבְלֹא הַשְׁלָמָה עכ"ל.

וַהֲרֵי ע"כ לָאו ר' יוֹסֵי הִיא דלר' יוֹסֵי לֵיכָּא הַךְ דְּעֶשְׂרִים וּתְמָנְיָא אֲבָל לפ"ד אָתֵי שַׁפִּיר דְּכַוָּנָתָם דְּבָזֶה דְּמִתְעַנֶּה וּמַשְׁלִים ס"ל כר' יוֹסֵי: שָׁם וְתִיפּוֹק לֵיהּ דה"ל יוֹם שֶׁלְּפָנֵי יוֹם: הט"א והפ"י וּבְשׁו"ת כְּנֶסֶת יְחֶזְקֵאל הִקְשׁוּ דְּקֻוּשְׁיָא זוֹ הו"ל לְהַקְשׁוֹת לְעֵיל מִיָּד קוֹדֶם הַקֻּוּשְׁיָא דְּהָוֵי יוֹם דְּלְאַחַר ר"ח כֵּינָן שֶׁהִיא מִצּוֹם גְּדַלְיָה דְּאַיְירִי בֵּיהּ והט"א הִנִּיחַ בְּקֻוּשְׁיָא והפ"י והכ"י תֵּירְצוּ בְּדֶרֶךְ רָחוֹק.

ולענ"ד י"ל בְּפַשְׁטוּת דְּבַתְחִלָּה לֹא הֻזְקְשָׁה לוֹ דְּהָוֵי יָדַע שי"ל דְּיוֹם הַכָּתוּב בְּדִבְרֵי קַבָּלָה א"צ חִיזּוּק וְלָכֵן הִקְשָׁה מר"ח דְּלָא יָדַע שר"ח נִקְרָא ג"כ כָּתוּב אָכֵן אַחַר שֶׁתֵּירֵץ דר"ח דְּאוֹרָיְיתָא וְדִיּוּק דְּאוֹרָיְיתָא לָא בָּעֵי חִיזּוּק דְּמַשְׁמַע דַּוְקָא דְּאוֹרָיְיתָא אֲבָל מַה שֶּׁאֵינוֹ מִדְּאוֹרָיְיתָא בָּעֵי חִיזּוּק פָּרִיךְ דא"כ גַּם צוֹם גְּדַלְיָ' בָּעֵי חִיזּוּק וְתִיפּוֹק לֵיהּ דה"ל יוֹם שֶׁלְּפָנֵי גְּדַלְיָ' וּמְשַׁנֵּי דְּמַה דְּקָאָמַר דְּאוֹרָיְיתָא לָא בָּעֵי חִיזּוּק לָא אָתֵי לְאַפּוּקֵי רַק דִּבְרֵי סוֹפְרִים אֲבָל דִּבְרֵי קַבָּלָה כְּדְאוֹרָיְיתָא דָּמֵי.

וְשׁוּב מָצָאתִי רְאָיָה לָזֶה מִדִּבְרֵי הָרִיטְבָ"א שֶׁכָּתַב שס"ד שֶׁל הַמַּקְשָׁן וְתִיפּוֹק לֵיהּ דְּהָוֵי יוֹם שֶׁלְּאַחַר ר"ח הָיָה שֶׁהָיָה סוֹבֵר שר"ח מִדְּרַבָּנָן אֲבָל שֶׁמִּדְּאוֹרַיְיתָא לָא בָּעֵי חִיזּוּק יָדַע שַׁפִּיר וְהַתָּרְצָן לֹא חִיְּשׁ לוֹ רַק שר"ח דְּאוֹרָיְיתָא הִיא: שָׁם בְּתוֹסָ' הָא ר' יְהוּדָה.

וְי"ל דמכ"מ רַבִּי שֶׁסִּדֵּר הַמִּשְׁנָה: לֹא יָדַעְתִּי הַאֵיךְ כָּתְבוּ שֶׁסִּדֵּר הַמִּשְׁנָה הֲלֹא לֹא מִשְׁנָה אֶלָּא מְגִלַּת תַּעֲנִית הִיא ומנ"ל שֶׁרַבִּי סִדְּרָהּ: שָׁם בא"ד. כֵּינָן דְּבָיְמָיו הָיָה שֶׁלֹּא לְצוֹרֶךְ: ק"ל לְפִי מַה דְּמַסִּיק תַּנָּאֵי הִיא א"כ ע"כ ר' יוֹסֵי וּמַאן דס"ל כְּוָותֵיהּ דְּבָטְלָה מְגִלַּת תַּעֲנִית לֹא הִסְכִּים עִם הַיו"ט שֶׁל כ"ח אֲדָר שֶׁתִּקְּנוּ יְהוּדָה בֶּן שַׁמּוּעַ וַחֲבֵרָיו כְּמוֹ שֶׁאֶכְתּוֹב לְקַמָּן ולפ"ז מַה פָּרִיךְ שָׁם תִּיפּוֹק לֵיהּ דְּהָוֵי יוֹמָא דְּבָתַר כ"ח דְּלִפְי פִי' הַתּוֹסָ' דְּתַנָּא דְּמִגִּלַּת תַּעֲנִית לֹא הָיָה צָרִיךְ לְהַזְכִּירוֹ דִּלְמָא הֻזְקַרְךְּ לְהַזְכִּיר מֵרֵישׁ יַרְחָא מִפְּנֵי הַךְ תַּנָּא דס"ל כר' יוֹסֵי וצ"ע: שָׁם ע"ב בַּגְּמָרָא תַּנָּאֵי הִיא דְּתַנְיָא: בָּרַיְיתָא זוֹ נִשְׁנֵית בִּמְגִלַּת תַּעֲנִית אַחֲרֵי מַה דַּחֲשִׁיב י"ט דְּקָרְבַּן עֲצִים שֶׁהָיָה בט"ו בְּאָב וְסֵדֶר מְגִלַּת תַּעֲנִית הוּא דַּחֲשִׁיב כָּל הַיָּמִים טוֹבִים שֶׁל כָּל הַשָּׁנָה מַתְחִיל מֵרֵישׁ יַרְחָא דְּנִיסָן וּמְסַיֵּים בי"ט שֶׁל עֶשְׂרִים וּתְמָנְיָא בַּאֲדָר וּמִדְּנִשְׁנָה הַךְ פְּלוּגְתָּא אִם נוֹהֵג הי"ט גַּם בִּזְמַן שֶׁאֵין בהמ"ק קַיָּים בְּאֶמְצַע בֵּין נִיסָן לַאֲדָר

וְלֹא לְבַסּוֹף מַשְׁמַע דְּרַק עַל יו"ט דְּקָרְבַּן עֲצִים פְּלִיגִי שְׁבִזֶּה שַׁיָּיךְ טַעַם שֶׁל ר' יוֹסֵי מִפְּנֵי שֶׁאֵבֶל הוּא לָהֶם דְּאֵיךְ יִשְׂמְחוּ בְּיוֹם שֶׁהָיוּ מְבִיאִים קָרְבַּן עֲצִים וְהַמְקַדֵּשׁ חָרֵב וּבָטֵל עֲבוֹדָה אֲבָל לְעִנְיַן י"ט שֶׁאֵין בָּהֶם זִכָּרוֹן לבהמ"ק וַעֲבוֹדָה כְּגוֹן מַה דְּתָנֵי לְעֵיל בִּתְלָתָא בְּתִשְׁרֵי בְּטֵילַת אַדְכָּרְתָּא אוֹ מַה דְּתָנָא בְּעֶשְׂרִים וּתְמָנְיָא אֲתָא בְּשׁוּרְתָּא אֵיךְ שַׁיָּיךְ בָּזֶה מִפְּנֵי שֶׁאֵבֶל הֵיא לוֹ ולפ"ז קָשֶׁה אֵיךְ יָלִיף מִזֶּה דס"ל לר' יוֹסֵי דְּבָטְלָה מְגִלַּת תַּעֲנִית וצ"ל דס"ל לְהַגְּמָרָא כֵּיוָן דְּרוֹב היו"ט הֵם לְזֵכֶר בהמ"ק וַעֲבוֹדָה וְהֵם בִּטְּלוּ ע"כ ג"כ כְּמוֹ שֶׁל קָרְבַּן עֲצִים ע"פ טַעַם ר' יוֹסֵי שֶׁאָבֵל הוּא לוֹ לָכֵן גַּם שָׁאָר יו"ט בִּטְּלוּ: שָׁם אֵין בהמ"ק קַיָּים מֻוָתָּרִין: לפ"ז מַה דְּתָנֵי בְּמְגִלַּת תַּעֲנִית בְּעֶשְׂרִים וּתְמָנְיָא בּוֹ אָתַת בְּשׁוּרְתָּא וכו' לָאו כ"ע הוּא אֶלָּא יְהוּדָה בֶּן שַׁמּוּעַ תִּיקֵּן י"ט זֶה וְאָזַיל בְּשִׁיטַת ר"מ רַבּוֹ דְּקָאָמַר די"ט נוֹהֲגִין גַּם בִּזְמַן שֶׁאֵין בהמ"ק קַיָּים אֲבָל לר' יוֹסֵי בֶּאֱמֶת לֹא תִּיקְּנוּ י"ט זֶה: שָׁם דְּלָא אִצְטְרִיךְ הָרַשְׁבָּ"א תֵּימַהּ דְּאֵיךְ אֶפְשָׁר דִּבְכָל הַשָּׁנִים הַלָּלוּ לֹא חָל ר"ה ע"פ רְאָיָה אוֹ חֶשְׁבּוֹן באד"ו עַד שֶׁהָיוּ צְרִיכִין לְעַבֵּר מִשּׁוּם יַרְקָיָא אוֹ מַתְיָא ונ"ל עפ"י מַה דְּאָמְרִינַן לְקַמָּן מְאַיְּמִין עַל הָעֵדִים לְעַבְּרוֹ אוֹ לְקַדְּשׁוֹ וּבְנִיסָן וּבְתִשְׁרֵי מַסְקִינַן דִּמְאַיְּמִין בֵּין לְעַבְּרוֹ בֵּין לְקַדְּשׁוֹ.

ולפ"ז י"ל דְּהָכִי פֵּירוּשׁוֹ דְּלָא אִצְטְרִיךְ שֶׁלְּעוֹלָם הָיוּ בָּאִים עֵדִים בְּיוֹם שְׁלֹשִׁים שֶׁהָיָה אֶפְשָׁר לְקַדְּשׁוֹ הָא אִצְטְרִיךְ דְּהַיְינוּ כְּשֶׁהָיָה יוֹם שְׁלֹשִׁים בה' אוֹ בְּיוֹם ו' אָז מְעַבְּרִין וּמְקַדְּשִׁין בְּיוֹם שְׁלֹשִׁים וְאֶחָד ע"י שֶׁמְּאַיְּמִין עַל הָעֵדִים לִשְׁתּוֹק אֲבָל כְּשֶׁלֹּא רָצוּ לִשְׁתּוֹק וְהֵעִידוּ עֵדוּתָם ע"כ מְקַדְּשִׁים בְּיוֹם שְׁלֹשִׁים וְלֹא חוֹשְׁשִׁין מִשּׁוּם יַרְקָיָא אוֹ מַתְיָא דְּהָא לָא אָמְרִינַן לְקַמָּן רַק דְּמְאַיְּמִין עַל הָעֵדִים וְלָא אָמְרִינַן דְּאֵין מְקַבְּלִים אוֹתָם וְכֵן נִרְאֶה גַּם מִדִּבְרֵי הָרַמְבַּ"ם שֶׁאִם לֹא שָׁמְעוּ הָעֵדִים עַל הָאִיּוּם מְקַבְּלִים אוֹתָם וע"ז הֻזְקְרְכוּ לְשָׁלוֹחַ שְׁלוּחִים דְּהָא אִי אֶפְשָׁר לְיַדַּע אֲפִילּוּ כְּשֶׁחָל יוֹם שְׁלֹשִׁים בד"ו אִם קִדְּשׁוּ ב"ד אוֹ לֹא וע"ז פָּרִיךְ הָא מְקַלְקֵל ר"ה וא"כ הַלֹּא טוֹב שֶׁאֲפִילּוּ לְצוֹרֶךְ שֶׁל מַתְיָא וְיַרְקָיָא לֹא יַעַבְרוּ וּמִמֵּילָא לֹא יִצְטָרְכוּ לִשְׁלִיחוּת הָעֵדִים וּמְשַׁנֵּי מוּטָב לִשְׁלוֹחַ שְׁלוּחִים כְּדֵי שֶׁיֵּדְעוּ מָתַי יוה"כ וְסֻכּוֹת וְלֹא יִתְקַלְקְלוּ כֻּלְּהוּ מוֹעֲדוֹת מִשּׁוּם יַרְקָיָא וּמַתְיָא וּמְתוֹרָץ בָּזֶה גַּם מַה שֶּׁהִקְשׁוּ הַתּוֹסָפוֹת עַל רַשְׁ"י הֲרֵי מִמֵּילָא יָדְעוּ שֶׁיַּעַבְרוּ ב"ד כְּשֶׁחָל יוֹם שְׁלֹשִׁים באד"ו: שָׁם הָא מְקַלְקֵל ר"ה: רַשְׁ"י פֵּירֵשׁ דְּנִמְצָא שֶׁלֹּא עָשָׂאוּהוּ בְּנֵי הַגּוֹלָה כַּהֲלָכָה וְהַתּוֹסָ' פֵּירְשׁוּ שֶׁהַקִּלְקוּל הוּא מַה שֶּׁעוֹשִׂים שְׁנֵי י"ט מְסֻפָּק.

וְרַשְׁ"י וְתוֹסָ' בָּזֶה לְשִׁיטָתַיְיהוּ קָאֵי דְּרַשְׁ"י פֵּירֵשׁ לְעֵיל בְּמַתְנִיתַן (דַּף י"ח) שֶׁסָּמְכוּ עַל רֹוב שָׁנִים וְעָשׂוּ בַּגּוֹלָה רַק יוֹם א' וְהַתּוֹסָ' שָׁם כָּתְבוּ שֶׁעָשׂוּ ב' יָמִים וְלָכֵן הֻזְקְרְכוּ לְדַחֹק דְּגַם זֶה נִקְרָא קִלְקוּל: שָׁם בְּתוֹסָ' ד"ה מֵימוֹת.

מִשּׁוּם מָחֳרַת י"ט: אֵין לְפָרֵשׁ דְּכַוָּנָתָם מִשּׁוּם דְּלְאַחֲרָיו אָסוּר בְּתַעֲנִית שֶׁהֲרֵי זֶה רַק לר' יוֹסֵי וְעוֹד דְּאָמְרִינַן לְעֵיל דְּאוֹרָיְיתָא לָא בָּעֵי חִיזּוּק אֶלָּא כַּוָּנָתָם מִשּׁוּם דְּאִסְרוּ חַג שֶׁל י"ט אָסוּר בְּתַעֲנִית וע"ז כָּתְבוּ דְּזֶה מִנְהָג שֶׁל אַחֲרוֹנִים הוּא אֲבָל בִּימֵי עֶזְרָא עֲדַיִן לֹא הָיוּ נוֹהֲגִין בּוֹ אִיסּוּר תַּעֲנִית.

וְהִנֵּה בְּסֵוָכָה (דַּף מ"ה) אָמְרִינַן כָּל הָעוֹשֶׂה אִיסּוּר לָחָג בַּאֲכִילָה וּשְׁתִיָּה מַעֲלָה עָלָיו הַכָּתוּב כְּאִלּוּ בָּנָה מִזְבֵּחַ וְהִקְרִיב עָלָיו קָרְבָּן שֶׁנֶּאֱמַר אִסְרוּ חַג בַּעֲבוֹתִים ופירש"י בְּשֵׁם יֵשׁ אוֹמְרִים דְּהַיְינוּ יוֹם שֶׁלְּאַחַר חַג ע"ש.

וּלְפִי פִּי' זֶה שַׁפִּיר י"ל דְּנָהֲגוּ גַּם בִּימֵי עֶזְרָא שֶׁלֹּא לְהִתְעַנּוֹת בַּיּוֹם שֶׁלְּאַחַר הֶחָג שֶׁהֲרֵי מִקְרָא יָלִיף כֵּן אֲבָל הַתּוֹסָ' דְּהָכָא י"ל דס"ל כפי' קַמָּא שֶׁהֵבִיא רַשִׁ"י שָׁם דְּקָאֵי עַל י"ט עַצְמוֹ. וְיֵשׁ לְהָבִיא רְאָיָה לפי' זֶה מִמַּה דְּאָמְרִינַן תַּעֲנִית (דַּף י"ח) לֹא נִצְרְכָה אֶלָּא לְאֻסּוֹר יוֹם שֶׁלְּאַחֲרָיו ע"ש וְאִי ס"ד דְּאִסְרוּ חַג מִקְרָא יָלִיף ל"ל לְאֻסּוֹר תַּעֲנִית בְּיוֹם שֶׁאַחַר הַפֶּסַח ע"י מְגִילַּת תַּעֲנִית אֶלָּא ע"כ דְּקְרָא עַל י"ט עַצְמוֹ קָאֵי וְאִיסּוּר תַּעֲנִית בְּאִסְרוּ חַג שֶׁל י"ט תַּקָּנָה שֶׁל חֲכָמִים אַחֲרוֹנִים הִיא.

אָמְנָם מַה שֶּׁכָּתְבוּ הַתּוֹסָ' וְעוֹד שֶׁהֲרֵי דָּבָר שֶׁבִּצְבוּר הוּא לֹא זָכִיתִי לְהָבִין דְּאִם בִּימֵי עֶזְרָא כְּבָר הָיָה הַמִּנְהָג שֶׁלֹּא לְהִתְעַנּוֹת בְּאִסְרוּ חַג מַה לִּי אִם הוּא דָּבָר שֶׁל צִבּוּר אוֹ שֶׁל יָחִיד: שָׁם ד"ה וא"ל. קַשְׁיָא דְּלֵיכָּא קַלְקוּל אֶלָּא מיוה"כ לְחוּד: הַמְפָרֵשׁ עַל הָרַמְבַּ"ם בה' קִידּוּשׁ הַחֹדֶשׁ (פ"ז) כָּתַב בְּשֵׁם ר"ח שְׁמָהּ שֶׁלִּפְעָמִים עָבְרוּ לָאֱלוּל הי' עפ"י סוֹד הָעִיבּוּר שֶׁבְּיָדָם מהל"מ וּמַה שֶּׁאָמְרוּ מִשּׁוּם יַרְקָיָא וּמִשּׁוּם מַתְיָא לֹא שָׁוֶה עִיקַּר הַטַּעַם אֶלָּא מִפְּנֵי שֶׁלֹּא נִתְגַּלָּה סוֹד הָעִיבּוּר אָמְרוּ טַעַם זֶה לַהֲמוֹן הָעָם וְגַם לְעֻלָּא נִדְמֶה שֶׁזֶּה הַטַּעַם וְלָכֵן פֵּירֵשׁ כֵּן אֲבָל הָאֱמֶת אֵין זֶה עִיקַּר הַטַּעַם ע"ש.

ולפ"ז י"ל דְּגַם רַשִׁ"י ס"ל כֵּן וּמַה דְּנָקַט מִשּׁוּם יַרְקָיָא וּמִשּׁוּם מַתְיָא מִפְּנֵי שֶׁזֶּהוּ הַטַּעַם שֶׁמְּפוֹרָשׁ לְקַמָּן אֲבָל מַה דְּקָאָמַר הָכָא וְאַל יִתְקַלְקְלוּ כֻּלְּהוּ מוֹעֲדוֹת כַּוָּנָתוֹ עַל הַקַּלְקוּל עפ"י סוֹד הָעִיבּוּר וּבָזֶה מְתֻרָּץ מַה שֶּׁהִקְשׁוּ הַתּוֹסָ' עַל פִּי' רָשִׁ"י דְּלֵיכָּא קַלְקוּל רַק מיוה"כ לְחוּד וּמַה שֶּׁהִקְשׁוּ עוֹד שֶׁהֲרֵי מִקְּבִיעוּת אֱלוּל כְּבָר יָדְעוּ קְבִיעוּת תִּשְׁרֵי דְּלָא אד"ו רֹאשׁ דְּלִפְי דִּבְרֵי ר"ח שֶׁהַכֹּל תָּלוּי בְּסוֹד הָעִיבּוּר אֶפְשָׁר שֶׁבֶּאֱלוּל חָשְׁבוּ ב"ד וְעָמְדוּ עַל הַמֶּחְקָר שֶׁעַל פִּי סוֹד הָעִיבּוּר צָרִיךְ לַעֲשׂוֹת אֱלוּל מָלֵא וְלָכֵן לֹא יָדְעוּ מִקּוֹדֶם: שָׁם דַּף כ' ע"א בַּגְּמָרָא דְּאִיקְּלַע יוֹם שְׁלֹשִׁים וְאֶחָד בְּשַׁבָּת: ק"ק דא"כ יִקְשֶׁה לר"א ב"ר צָדוֹק דס"ל לְקַמָּן (דַּף כ"ד) דִּבְיוֹם ל"א אֵין מְקַדְּשִׁין א"כ לֹא שַׁיָּיךְ מִשּׁוּם מִצְוָה לְקַדֵּשׁ עַל הָרְאִיָּה.

וי"ל דְּהַשְׁתָּא מְתֻרָּץ דְּהַהִיא תַּנָּא ס"ל כְּהַהִיא דְּמַתְנִיתִין דס"ל לְקַמָּן בֵּין בִּזְמַנּוֹ בֵּין שֶׁלֹּא בִּזְמַנּוֹ מְקַדְּשִׁין אוֹתוֹ ולפ"ז ר"א בר"צ ע"כ פְּלִיג עַל הַהִיא מַתְנִיתִין דס"ל דְּעַל נִיסָן מְחַלְּלִין שַׁבָּת וְכֵן נִרְאֶה מִדִּבְרֵי הָרִיטְבָ"א: שָׁם תִּיּוּבְתָּא.

הַטּוּרִי אֶבֶן הִקְשָׁה מַה קֻּשְׁיָא דְּדִילְמָא הָנֵי דְּשָׁלְחוּ לְמָר עֻקְבָא אֲדָר הַסָּמוּךְ לְנִיסָן לְעוֹלָם חָסֵר ס"ל כְּבֶן עַזַּאי דס"ל הָכִי כִּדְאָמְרִינַן בִּבְכוֹרוֹת (דַּף נ"ד) וְתֵירֵץ דְּבֶן עַזַּאי ס"ל כַּאֲחֵרִים דְּכָל הַחֲדָשִׁים אֶחָד מָלֵא וְאֶחָד חָסֵר לְפִי סֵדֶר הַחֲדָשִׁים וְכִיוָן דְּנִיסָן מָלֵא מֵמִילָא אֲדָר חָסֵר וַאֲפִילּוּ כְּשֶׁיֵּשׁ ב' אֲדָר שְׁנִיהֶם חֲסֵרִים אֲבָל הָנָךְ דְּשָׁלְחוּ לְמַר עוּקְבָא ע"כ לָא ס"ל כַּאֲחֵרִים דא"כ לָמָּה שָׁלְחוּ עַל אֲדָר הַסָּמוּךְ לְנִיסָן דַּוְקָא תִּיפּוֹק לֵיהּ דְּכָל ו' חֲדָשִׁים שֶׁאַחַר הַמְּלֵאִים הֵם חֲסֵרִים עכ"ד.

וּדְבָרָיו תְּמוּהִים דְּאֵיךְ אֶפְשָׁר דְּטַעַם דב"ע כַּאֲחֵרִים שֶׁהֲרֵי בִּבְכוֹרוֹת שָׁם אָמְרִינַן בכ"ט בְּאָב בֶּן עַזַּאי לְטַעְמֵיהּ דְּאָמַר הָאֱלוּלִיִּים מִתְעַשְּׂרִים בִּפְנֵי עַצְמָן וְלִיעַשְּׂרִינְהוּ בְּיוֹם ל' זְמַנִּין דְּמִסַּפְרִין לֵיהּ לְאָב וכו' ע"ש.

וְאִי ס"ד דב"ע כַּאֲחֵרִים ס"ל א"כ אָב לְעוֹלָם מָלֵא עפ"י סֵדֶר הַחֲדָשִׁים דְּנִיסָן מָלֵא וְאִיָּיר חָסֵר סִיוָן מָלֵא תַּמּוּז חָסֵר אָב מָלֵא וְאֵיךְ קָאָמַר זְמַנִּין דְּמִסַּפְרִין לי' לְאָב אע"כ דב"ע לָא ס"ל כַּאֲחֵרִים וּבְיִשּׁוּב קֻשְׁיַּית הט"א לענ"ד י"ל דִּלְקַמָּן (דַּף כ"א) אָמְרִינַן ת"ר בָּרְאשׁוֹנָה

הָיוּ מְחַלְּלִין עַל כֻּלָּן וכו' הִתְקִינוּ שֶׁלֹּא יְהִיוּ מְחַלְּלִין אֶלָּא עַל נִיסָּן וְעַל תִּשְׁרֵי בִּלְבַד ע"ש הֲרֵי מַה שֶּׁמְּחַלְּלִין עַל שְׁנֵי חֲדָשִׁים הָאֵלֶּה הוּא תַּקָּנַת ריב"ז וּבֵית דִּינוֹ וְלָכֵן פָּרִיךְ שַׁפִּיר כֵּינָן דְּמִזֶּה מוּכָח דְּזִמְנִין מָלֵא וְזִמְנִין חָסֵר הָאֵיךְ שָׁלְחוּ לְמַר עוּקְבָא לְעוֹלָם חָסֵר לְבַטֵּל תַּקָּנַת ריב"ז וּבֵית דִּינוֹ וּבָזֶה מְתֻרָּץ ג"כ מַה שֶּׁהִקְשׁוּ הַתּוֹסָ' לְעֵיל ד"ה אֶדֶר דְּאִם לְעוֹלָם חָסֵר אַמַּאי יוֹצְאִין עַל נִיסָּן מִפְּנֵי הַפֶּסַח וְעַל מַה שֶּׁכָּתְבוּ וּמִיהוּ לְבַסּוֹף מַסְקִינַן בְּתִיוּבְתָּא כ' הפ"י דְּלָא יָדַע מָה הוֹעִילוּ בָּזֶה דְּאַכַּתִּי מֵעִיקָּרָא מַאי קָסָבַר וְעוֹד דִּלְמָא פָּרִיךְ מִסֵּיפָא דְּמַתְנִיתִין וְלֹא מֵרִישָׁא אָכֵן עפ"י דְּבָרֵינוּ יֵשׁ לוֹמַר בְּיִישׁוּב קֻוּשְׁיָיתָם דְּיָדַע דְּיֵשׁ פְּלוּגְתָּא דְּתַנָּאֵי בָּזֶה בֵּין ר"ע וּבֶן עַזַּאי וְלָכֵן לָא קָשֶׁה לֵיהּ מִמַּתְנִיתִין דְּעַל נִיסָּן שְׁלוּחִים יוֹצְאִין דס"ל דְּמַתְנִיתִין ר"ע הִיא וְהֵם שָׁלְחוּ לְמַר עוּקְבָא דַּהֲלָכָה כְּבֶן עַזַּאי אֲבָל מִמַּתְנִיתִין דְּעַל ז' חֲדָשִׁים שְׁלוּחִים יוֹצְאִים פָּרִיךְ מִתַּקָּנַת ריב"ז וְלָכֵן אַסִּיק בְּתִיוּבְתָּא: שָׁם לְאֵורְתָּא טָרַח וּמַיְיתִי: הפ"י הֲבִיא בְּשֵׁם שָׁמַעְתִּי מַקְשִׁים אַכַּתִּי לְיַעְבְּרֵי' מִשּׁוּם יַרְקָיָא דְּהָא אִם חָל יוה"כ בְּאֶחָד בְּשַׁבָּת הו"ל ר"ה וְסֵכּוֹת בְּיוֹם ו' וְהָוֵי מִשּׁוּם יַרְקָיָא וְתֵירֵץ בְּדוֹחַק ולענ"ד י"ל דְּלִקַּמָּן אָמְרִינַן דמ"ד מַתְיָא לִית לֵיהּ מִשּׁוּם יַרְקָיָא דְּאֶפְשָׁר בְּחַמִּימֵי ופי' רַשְׁי' שׁוֹרֶה בְּחַמִּין וְחוֹזֶרֶת לְקַדְמוּתָן וְהִנֵּה זֶה שַׁיָּיךְ ביו"ט שֶׁמֻּתָּר לִשְׁרוֹת בְּחַמִּין אֲבָל בְּשַׁבָּת ויוה"כ אִי אֶפְשָׁר לְמֶיעֱבַד הָכִי דְּהָא תְּנַן בְּשַׁבָּת (דַּף קמ"ה) כָּל שֶׁלֹּא בָּא בְּחַמִּין בע"ש דְּהַיְינוּ שֶׁלֹּא נִתְבַּשֵּׁל מע"ש אֵין שׁוֹרִין אוֹתוֹ בְּחַמִּין בְּשַׁבָּת וְלָכֵן י"ל דִּלְהַהִּ תֵּירוּצָא דְּאִיכָּא בֵּינַיְיהוּ יוה"כ שֶׁחָל לִהְיוֹת אַחַר הַשַּׁבָּת הָוֵי ס"ל דמ"ד מִשּׁוּם יַרְקָיָא ג"כ רַק לְעִנְיַן יוה"כ קָאָמַר דְּהַיְינוּ כְּשֶׁחָל יוה"כ בע"ש דְּבָזֶה אִיכָּא מִשּׁוּם יַרְקָיָא בְּשַׁבָּת שֶׁאַחַר יוה"כ אֲבָל מִשּׁוּם י"ט שֶׁסָּמוּךְ לְשַׁבָּת הָוֵי ס"ל דְּלֵיכָּא חֲשַׁשׁ דְּאֶפְשָׁר בְּחַמִּימֵי וּכְמוֹ דס"ל לְפִי הַמַּסְקָנָא מ"ד מִשּׁוּם מַתְיָא אֲבָל אַחַר דְּפָרִיךְ דְּלִיעְבְּרֵי' מִשּׁוּם מַתְיָא וְהֲוָצְרַךְ לְתָרֵץ אִיכָּא בֵּינַיְיהוּ י"ט הַסָּמוּךְ לְשַׁבָּת ע"כ הֲוָצְרַךְ לוֹמַר דְּלָמ"ד מִשּׁוּם יַרְקָיָא לֵית לֵיהּ דְּאֶפְשָׁר בְּחַמִּימֵי.

שׁוּב אַחֲרֵי כְּתְבִי זֹאת מָצָאתִי כִּדְבָרִים הָאֵלֶּה בְּבַעַל הַמָּאוֹר אֶלָּא שֶׁבֵּיְיאַרְתִּי בְּמַה שֶּׁקִּיצֵּר וְשָׁמַחְתִּי שֶׁכִּוַּנְתִּי לְדַעַת הַגָּאוֹן: שָׁם אֶפְשָׁר בְּחַמִּימֵי: א"ל דְּהַתִּינַח בי"ט הַסָּמוּךְ לַשַּׁבָּת מַאַחֲרָיו אֲבָל בְּסָמוּךְ מִלְּפָנָיו הֵיאַךְ אֶפְשָׁר בְּחַמִּימֵי בְּשַׁבָּת לְפִי מַה שֶּׁכָּתַבְתִּי שֶׁאֵין שׁוֹרִין בְּחַמִּין בְּשַׁבָּת די"ל דְּהָא ע"כ לֹא שַׁיָּיךְ שֶׁיִּתְבַּשׁוּ הַיְרָקוֹת אֶלָּא בְּיוֹם שֵׁנִי אַחַר שֶׁנִּתְלַשׁוּ דאל"כ בְּכָל שַׁבָּת יִהְיֶה הַחֲשָׁשׁ זֶה וְכֵינָן דְּאֶפְשָׁר בְּחַמִּימֵי בי"ט סָמוּךְ לְשַׁבָּת לֹא יִהְיוּ יְבֵשִׁים בַּשַּׁבָּת: שָׁם אֶפְשָׁר בְּעַמְמֵי: הט"א כָּתַב דְּמִזֶּה מוּכָח דְּבְשַׁבָּת ויוה"כ אָסוּר לִקְבּוֹר ע"י עֲמָמִים וְהִקְשָׁה דְּאַמַּאי לָא חֲשִׁיב זֶה בִּדְבָרִים שֶׁבֵּין שַׁבָּת לְיו"ט.

ולענ"ד לק"מ עפ"י מַה שֶּׁכָּתְבוּ הַתּוֹס" בב"ק (דַּף פ"א) הֲבִיאוּ גַּם המג"א (סי' שי"א) דְּהַטַּעַם שֶׁאֵין קוֹבְרִין ע"י עַמְמֵי בְּשַׁבָּת הוּא מִשּׁוּם כְּבוֹד הַמֵּת שֶׁגְּנַאי הוּא לוֹ שֶׁמְּחַלְּלִין עָלָיו שַׁבָּת ע"ש. וְלָכֵן לֹא שַׁיָּיךְ מֵאֵין בֵּין שַׁבָּת לְיו"ט דְּבָזֶה לָא חֲשִׁיב רַק בָּמָה שֶׁיֵּשׁ חִילּוּק לְעִנְיַן מְלָאכָה אוֹ שְׁבוּת אֲבָל הָכָא אֵין בָּזֶה מִשּׁוּם שְׁבוּת: שָׁם אִי הָכִי מ"ש לְדִידָן: לְשׁוֹן אִי הָכִי קָשֶׁה וי"ל דה"ק דְּהָא אֶפְשָׁר לְפָרֵשׁ שֶׁהַטִּיבוּתָא בְּעִיבּוּר אֱלוּל הָיָה שעי"ז יוּכְלוּ הַשְּׁלוּחִים לֵילֵךְ יוֹם אֶחָד יוֹתֵר לְהוֹדִיעַ יוה"כ וְסֵכּוֹת דְּאִם יְקַדְּשׁוּ בְּיוֹם ל' שֶׁהוּא בְּיוֹם ב' אֲזַי לֹא יָכְלוּ לֵילֵךְ רַק עַד סוֹף יוֹם א' אֲבָל אִם יַעַבְּרוּ ב"ד וְלֹא יְקַדְּשׁוּ עַד יוֹם ג' יֵשׁ יוֹם יוֹתֵר לַהֲלִיכָה לֹא בִּלְבַד בִּשְׁאָר חֲדָשִׁים שֶׁיּוּכְלוּ לֵילֵךְ מִבְּעָרָב שֶׁל ל"א אֶלָּא אפי' בְּנִיסָּן וְתִשְׁרֵי אַף שֶׁלֹּא יָכְלוּ לֵילֵךְ עַד שֶׁיִּשְׁמְעוּ מִפִּי ב"ד מְקֻדָּשׁ כִּדְאָמְרִינַן לְקַמָּן (דַּף כ"א) מכ"מ יְכוֹלִים לְהַרְחִיק הֲלִיכָתָם כְּגוֹן שֶׁבַּיּוֹם ל' בָּאוּ הָעֵדִים בְּעָרָב וְאִם אָז יְקַדְּשׁוּ לֹא

יַתְחִילוּ הֲלִיכָתָם רַק מִבְּעֶרֶב אֲבָל אִם יִקַּדְּשׁוּ יוֹם ל"א יִקַּדְּשׁוּ מִיָּד בַּבֹּקֶר וְיֵשׁ לָהֶם כָּל שָׁעוֹת שֶׁל יוֹם לֵילֵךְ לְמֶרְחוֹק יוֹתֵר וְיִשְׁמְעוּ כָּל הַדָּרִים בַּמֶּרְחוֹק זֶה מָתַי קִדְּשׁוּ ב"ד אֶת הַחֹדֶשׁ וְיֵשׁ בָּזֶה טִיבוּתָא לָהֶם וְאִם זֶה הַטִּיבוּתָא אָז א"ש שֶׁהוּא רַק לִבְנֵי בָבֶל וְלֹא לִבְנֵי א"י שֶׁלָּהֶם יָבוֹאוּ הַשְּׁלוּחִים קוֹדֶם יוה"כ וְסֵכוֹת בְּוַדַּאי גַּם אִם לֹא יַעַבְרוּ אֲבָל הַשְׁתָּא דְּמָפְרֵשׁ דְּהַטִּיבוּתָא הִיא מִשּׁוּם יַרְקָיָא וּמַתְנָא לָכֵן ש פָּרִיךְ אִי הָכִי מ"ש לְדִידַן: שָׁם הָא בְּנִיסָן וְתִשְׁרֵי: הפ"י הִקְשָׁה הֵיאַךְ שַׁיָּיךְ תִּיקּוּן מוֹעֲדִים בְּנִיסָן בִּשְׁלָמָא בְּתִשְׁרֵי שַׁיָּיךְ מִשּׁוּם אד"ו אֲבָל בְּנִיסָן מַאי תִּיקּוּן מוֹעֲדִים אִיכָּא וְהִנִּיחַ בצ"ע ולענ"ד י"ל עפ"י מַה דְּאָמְרִינַן לְעֵיל וְאַל יִתְקַלְקְלוּ כֻּלְּהוּ מוֹעֲדוֹת וְכָתְבוּ הַתּוֹסָ' דְּלָמָּ"ד שֶׁמְּעַבְּרִין מִשּׁוּם יַרְקָיָא נִיחָא דְּשַׁיָּיךְ אַכּוּלְּהוּ דְּהַיְינוּ בֵּין אַסֻּכּוֹת בֵּין אַפֶּסַח וְשָׁבוּעוֹת וּכְמוֹ שֶׁכָּתַבְתִּי לְעֵיל וא"כ י"ל דְּאַבַּיֵי דְּמָתֵרֵץ הָכִי הָא בְּנִיסָן וְתִשְׁרֵי ס"ל כמ"ד מִשּׁוּם יַרְקָיָא וְלָכֵן שַׁיָּיךְ תִּיקּוּן מוֹעֲדוֹת גַּם בְּנִיסָן: שָׁם בְּתוֹסָ' ד"ה מַאי טִיבוּתָא.

כְּדֵי שֶׁלֹּא יְהֵיֶה תְּרֵי יוֹמִין מְסָפֵק: ק"ק דְּהָא ע"כ הֲוְצָרְכוּ לַעֲשׂוֹת ב' יָמִים מְסָפֵק כְּמוֹ שֶׁכָּתְבוּ הַתּוֹסָ' לְעֵיל (דַּף י"ח) דְּדִלְמָא עִבְּרוּהוּ לֶאֱלוּל וְכִדְאָמְרִינַן לְעֵיל בְּסוּגִין מִימוֹת עֶזְרָא וְאֵילָךְ לֹא מָצְאנוּ אֱלוּל מְעֻבָּר לֹא מְצִינוּ דְּלָא אִצְטְרִיךְ הָא אִצְטְרִיךְ מְעַבְּרִין לֵיהּ וּבְשְׁלָמָא עַל פִּי מַה שֶּׁכָּתַב רַשְׁ"י שָׁם דְּהָא אִצְטְרִיךְ פֵּירוּשׁוֹ מִשּׁוּם יַרְקָיָא וּמַתְנָא שַׁפִּיר י"ל דְּקָאָמַר מַאי טִיבוּתָא אִיכָּא כֵּיוָן דְּמִימוֹת עֶזְרָא וְאֵילָךְ לֹא הָיָה אֱלוּל מְעֻבָּר לֹא הֲוְצָרְכוּ לַעֲשׂוֹת ב' יָמִים וְעַכְשָׁיו שֶׁעִבְּרוּהוּ צְרִיכִים לַעֲשׂוֹת ב' יָמִים וְעַל זֶה מְשַׁנֵּי טִיבוּתָא הוּא מִשּׁוּם יַרְקָיָא וּמַתְנָא וְלָכֵן זֶה מַכְרִיעַ הַקִּלְקוּל שֶׁצְּרִיכִים לַעֲשׂוֹת ב' יָמִים אֲבָל לְפִי מַה שֶּׁכָּתְבוּ הַתּוֹסָ' לְעֵיל בְּפֵירוּשׁ הָא אִצְטְרִיךְ דְּלָאו מִשּׁוּם אד"ו אֶלָּא דְּזִמְנִין דְּלֹא רָאוּ הָעֵדִים הַלְּבָנָה בְּיוֹם שְׁלֹשִׁים וְלָכֵן הֲוְצָרְכוּ לַעֲשׂוֹת ב' יָמִים ר"ה מְסָפֵק אֵיךְ פֵּירְשׁוּ הָכָא מַאי טִיבוּתָא דְּמוּטָב שֶׁלֹּא יַעַבְרוּ שֶׁלֹּא יְצְטָרְכוּ לַעֲשׂוֹת תְּרֵי יוֹמָא מְסָפֵק הָא אֲפִילּוּ לֹא יַעַבְרוּ לְטוֹבָתָם ג"כ הָיוּ צְרִיכִים לַעֲשׂוֹת ב' יָמִים דְּדִלְמָא לֹא רָאוּ הָעֵדִים הַלְּבָנָה בְּיוֹם ל': שָׁם ד"ה בֵּין מִלְּפָנָיו.

יוֹם הַכִּפּוּרִים בְּאֶחָד בְּשַׁבָּת: לְכְאוֹרָה הָיָה אֶפְשָׁר לְיַיְשֵׁב הַגִּירְסָא שֶׁהָרֵי לָמָּ"ד מִשּׁוּם יַרְקָיָא לֹא בִּלְבַד מִשּׁוּם י"ט שֶׁל ר"ה וְשֶׁל סֻכּוֹת מְעַבְּרִינַן אִי מִיקַּלַּע י"ט סָמוּךְ לְשַׁבָּת אֶלָּא גַּם בִּשְׁאָר י"ט כְּמוֹ שֶׁכָּתְבוּ הַתּוֹסָ' לְעֵיל בד"ה וְאַל יִתְקַלְקְלוּ וא"כ י"ל דְּמַה דְּקָאָמַר הָכָא י"ט הַסָּמוּךְ לַשַּׁבָּת בֵּין מִלְּפָנָיו בִּשְׁאָר י"ט קָאָמַר וְלֹא בר"ה וְסֻכּוֹת אֲבָל לִי א"ע נִרְאֶה דז"א דְּגַם לְעִנְיַן שְׁאָר י"ט דְּהַיְינוּ פֶּסַח וּשְׁבוּעוֹת אִי אֶפְשָׁר לְפָרֵשׁ אוֹ מִלְּפָנָיו דְּאִם נִפְרֵשׁ כְּגוֹן שֶׁהָיָה ל' אֲדָר בְּיוֹם ו' וְאִם לֹא יַעַבְרוּ וְיַעֲשׂוּ הַיּוֹם ר"ח נִיסָן יִהְיֶה פֶּסַח בְּיוֹם ו' שֶׁהוּא לִפְנֵי שַׁבָּת וְלָכֵן מְעַבְּרִין מִשּׁוּם יַרְקָיָא דז"א דְּמַה מַרְוִיחִין בָּזֶה דְּאִם מְעַבְּרִין עַד שֶׁיִּהְיֶה יוֹם רִאשׁוֹן בְּשַׁבָּת הֲרֵי יֵשׁ הֶפְסֵד בָּזֶה לְעִנְיַן שְׁבִיעִי שֶׁל פֶּסַח שעי"ז יָחוּל שְׁבִיעִי בְּיוֹם ו' לִפְנֵי הַשַּׁבָּת וְיֵשׁ הֶפְסֵד יַרְקָיָא וְאִם לֹא יַעַבְרוּ יִהְיֶה הֶפְסֵד בְּיוֹם רִאשׁוֹן אֲבָל לֹא בְּיוֹם שְׁבִיעִי וא"כ לָמָּה יְעַבְּרוּ מִשּׁוּם יַרְקָיָא דְּמַאי חָזֵית לָחוּשׁ מִשּׁוּם יַרְקָיָא יוֹתֵר בְּיוֹם רִאשׁוֹן מִבְּיוֹם הַשְּׁבִיעִי וְגַם אֵין לְפָרֵשׁ לְעִנְיַן י"ט שֶׁל שְׁבוּעוֹת כֵּיוָן דְּתָלֵי בְּפֶסַח שֶׁהוּא לְעוֹלָם בְּיוֹם חֲמִשִּׁים שֶׁל עֹמֶר וְלָכֵן קָאָמַר אִם בְּלֹא עִבּוּר אֲדָר יִהְיֶה שְׁבוּעוֹת בְּיוֹם ו' לִפְנֵי שַׁבָּת מְעַבְּרִין אֲדָר כְּדֵי שֶׁיָּחוּל שְׁבוּעוֹת בַּשַּׁבָּת דז"א דְּאָז יוֹם רִאשׁוֹן ש"פ בְּיוֹם ו' וא"כ מַה שֶּׁחָשַׁשְׁנוּ לְעַבֵּר מִשּׁוּם יַרְקָיָא לְגַבֵּי שְׁבוּעוֹת יֵשׁ הֶפְסֵד לְגַבֵּי פֶּסַח דְּאִם לֹא נְעַבֵּר יִהְיֶה פֶּסַח בְּיוֹם ה' וּשְׁבוּעוֹת בְּיוֹם ו' וְאִם נְעַבֵּר יהי' שְׁבוּעוֹת בְּשַׁבָּת וּפֶסַח בְּיוֹם ו' וּמַאי

חֲזֵית לַחֲשָׁשׁוֹת מִשּׁוּם יַרְקַיָּא לְגַבֵּי שְׁבוּעוֹת וְלָא לְגַבֵּי פֶּסַח לָכֵן לְעִנְיַן שְׁאָר י"ט דְּהַיְינוּ פֶּסַח וּשְׁבוּעוֹת לָמֶ"ד מִשּׁוּם יַרְקַיָּא אִי אֶפְשָׁר לִמְצוֹא בְּחֹל י"ט לִפְנֵי שַׁבָּת שֶׁיַּעַבְרוּ וְלָכֵן אִי אֶפְשָׁר לְיַשֵּׁב הַגִּירְסָא אוֹ מִלְּפָנֶיהָ וְאוּלַי י"ל דְּמַשְׁכַּחַת בְּחֹל יוֹם ל' שֶׁל אֲדָר בְּשַׁבָּת וְאִם נִתְקַדְּשׁוּ בּוֹ בַּיּוֹם יִהְיֶה רִאשׁוֹן ש"פ בַּשַּׁבָּת וּשְׁבִיעִי ש"פ בְּיוֹם ו' וּשְׁבוּעוֹת בְּיוֹם א' וְיֵשׁ מִשּׁוּם יַרְקַיָּא בַּשְּׁבִיעִי ש"פ מִלְּפָנָיו וּבִשְׁבוּעוֹת מֵאַחֲרָיו וְאִם יַעַבְרוּ וְיִהְיֶה ר"ח נִיסָן וּפֶסַח בְּיוֹם א' אָז יִהְיֶה מִשּׁוּם יַרְקַיָּא רַק בְּרִאשׁוֹן ש"פ מֵאַחֲרָיו אֲבָל לֹא בַּשְּׁבִיעִי שֶׁהוּא בַּשַּׁבָּת וְלֹא בִּשְׁבוּעוֹת שֶׁהוּא בְּיוֹם ב' וְלָכֵן מְעַבְּרִין דְּמוּטָב לָחוּשׁ לַיַּרְקַיָּא בִּשְׁנֵי מוֹעֲדִים מִבְּמוֹעֵד א' וע"ז קָאָמַר י"ט הַסָּמוּךְ לַשַּׁבָּת בֵּין מִלְּפָנָיו בֵּין מִלְּאַחֲרָיו.

אַחֲרֵי כִּתְבֵי זֹאת מָצָאתִי רֹוב דְּבָרִים הָאֵלֶּה בְּבַעַל הַמָּאוֹר ע"ש אֶלָּא שכ' בִּקְצָרָה. ולענ"ד בֵּיאַרְתִּי הַדְּבָרִים ע"פ כַּוָּוְנָתוֹ.

מִיהוּ מֵרִיטְבָ"א נ' דַּחֲבֵיל עָלְמָא לֹא שַׁיָּיְךְ רַק בְּתִשְׁרֵי שֶׁהוּא סוֹף קַיְיטָא וְלֹא בַּעֲצֶרֶת וא"כ כש"כ דְּלֹא שַׁיָּיְךְ בְּפֶסַח: שָׁם ע"ב בַּגְּמָרָא וּתְמָנֵי סְרֵי מֵעַתִּיקָא: הבעה"מ בֵּיאֵר כָּל הַסֻּוגְיָא עפ"י חָכְמַת הַתְּכוּנָה הַמַּסְכֶּמֶת עִם הַיָּדוּעַ כָּעֵת לְחַכְמֵי הַתְּכוּנָה והפ"י הֵעִיד שֶׁמָּצָא סַעַד לִדְבָרָיו בְּסֵפֶר הַזֹּהַר בְּכַמָּה מְקוֹמוֹת.

וּבְעָנְיִי לֹא מָצָאתִי סַעַד לְדַעְתּוֹ רַק בְּמָקוֹם אֶחָד בַּזֹּהַר פ' וַיִּקְרָא בַּפָּסוּק אִם זֶבַח שְׁלָמִים קָרְבָּנוֹ דְּאִיתָא שָׁם (דַּף י') וּבְסִפְרָא דְּרַב הַמְנוּנָא סָבָא פָּרֵישׁ יַתִּיר דְּהָא כָּל יִשּׁוּבָא מִתְגַּלְגֵּל בְּעִיגּוּלָא כְּכַדּוּר אִילָן לְתַתָּא וְאִילָן לְעֵילָּא וְכָל אִינּוּן בָּרְיִין מְשַׁנְּיָיִן בְּחִזְוִוּיְיהוּ מִשִּׁינּוּיָיָא דַּאֲוִירָא כְּפוּם כָּל אֲתַר וַאֲתַר וְקָיְימִין בְּקִיּוּמַיְיהוּ כִּשְׁאָר בְּנֵי נָשָׁא וְעַל דָּא אִית אֲתַר בִּישׁוּבָא כַּד נַהֵיר לְאִילֵּין חָשִׁיךְ לְאִילֵּין לְאִילֵּין יְמָמָא וּלְאִילֵּין לְיַלָּא וְאִית אֲתַר דְּכֻוְלְהָא יְמָמָא וְלָא אִישְׁתְּכַח בֵּיהּ לֵילְיָא בַּר בְּשַׁעְתָּא חֲדָא זְעֵירָא וכו' ע"ש.

וְהַבַּעַל הַמָּאוֹר קָרָא לְצַד שֶׁכְּנֶגֶד יְרוּשָׁלַיִם שֶׁהוּא טַבּוּר הָאָרֶץ טַבּוּר הַיָּם. וע"פ הַזֹּוהַר שֶׁיָּדַע כְּבָר שֶׁיֵּשׁ יִישּׁוּב גַּם לְמַטָּה לֹא צָרִיךְ זֶה שֶׁגַּם שָׁם יֵשׁ טַבּוּר הָאָרֶץ בְּיִישּׁוּבָהּ אֶלָּא שֶׁיְּרוּשָׁלַיִם הוּא הָעֶלְיוֹן: שָׁם מֵעֶרֶב עַד עֵרֶב עַיֵּין מַה שֶּׁכָּתַבְתִּי בָּזֶה בְּסִפְרִי ע"ל בְּסֻוכָּה (דַּף מ"א): שָׁם דִּילְמָא חֲסָרוּהָ לְאָב: ק"ק דִּילְמָא לְהָא לָא חָיְישִׁינַן מִטַּעַם סְפֵיקָא דִּילְמָא לָא חַסְרוּהָ לָאָב ואת"ל חֲסָרוּהָ דִּילְמָא לָא חָסְרוּ לֶאֱלוּל וי"ל דא"כ גַּם לְשֶׁתְּסַר לָא נִיחוּשׁ דְּהָוֵי סְפֵק סְפֵיקָא אִיפְּכָא דִּילְמָא חַסְרוּהָ לָאָב ואת"ל לֹא חֲסָרוּהָ דִּילְמָא חָסְרוּ לֶאֱלוּל אע"כ דְּלָא אָמְרִינַן ס"ס בכה"ג כֵּיוָן דְּהָוֵי ס"ס דְּסָתְרִי אַהֲדָדֵי וּכְמוֹ שֶׁכָּתְבוּ הַתּוֹסָ' בְּנִדָּה (דַּף ל') וְעַיֵּין מַה שֶּׁכָּתַבְתִּי בְּסִפְרִי ע"ל שָׁם: שָׁם בְּרַשִׁ"י ד"ה כִּי סָלֵיק.

אֵין מְאַיְּימִין שֶׁהֲרֵי הַכֹּל רָאוּ: מִזֶּה מַשְׁמַע דְּהַטַּעַם הוּא מִשּׁוּם מֵחֲזֵי כְּשִׁיקְרָא וְקָשֶׁה שֶׁהֲרֵי לְקַמָּן יָלְפִי ר"י ור"ל מִקְרָא אַלְמָא דְּמִדְּאוֹרַיְיתָא הוּא שׁוּב א"ע רָאִיתִי שֶׁכֵּן הִקְשָׁה גַּם בט"א וְהִנִּיחַ בְּקֻוְשְׁיָא וְעוֹד הִקְשָׁה אִי טַעְמָא מִשּׁוּם רִינּוּן הָעָם מ"ט דר"ל אַלִּיבָּא דְּרָבָא דְּאִם נִרְאֶה קוֹדֶם לַיְלָה מְקַדְּשִׁין הָאִיכָּא רִינּוּן כֵּיוָן דְּרָאוּ הַיְשָׁנָה בִּתְחִלַּת הַלַּיְלָה וְגַם קֻוְשְׁיָא זוֹ הִנִּיחַ בצ"ע.

ולענ"ד שִׁיטַת רַשִׁ"י כָּךְ הִיא דְּוַדַּאי כָּל הֵיכָא דִּמְאַיְּימִין עַל הָעֵדִים בֵּין לְקַדְּשָׁן בֵּין לְעַבְּרָן מְקַדְּשִׁים שֶׁלֹּא עפ"י מוֹלַד הַלְּבָנָה דא"כ לָמָּה מְאַיְּימִין וַאֲפִילּוּ הָכֵי נִתְּנָה הַתּוֹרָה רְשׁוּת לְקַדֵּשׁ דִּכְתִיב אֲשֶׁר תִּקְרְאוּ אוֹתָם בֵּין בִּזְמַנָּן בֵּין שֶׁלֹּא בִּזְמַנָּן אֵין לִי מוֹעֲדוֹת אֶלָּא אֵילּוּ

דְּבִקְרִיאַת ב"ד תְּלָה הַכָּתוּב כִּדְאָמְרִינַן לְקַמָּן (ס"פ ב') וְלָכֵן כְּשֶׁרָאוּ ב"ד צוֹרֶךְ לְעַבֵּר אוֹ לְקַדֵּשׁ עָשׂוּ כֵּן נֶגֶד דַּרְכֵי הַמּוֹלָד וְהֶוְתֵּר לְאַיִּים עַל הָעֵדִים שֶׁיִּהְיֶה נִרְאֶה עכ"פ בְּעֵינֵי הָעוֹלָם כְּאִלּוּ עפ"י דַּרְכֵי הַמּוֹלָד קִדְּשׁוּ אֲבָל בְּמָקוֹם שֶׁנִּרְאָה לְכָל שעפ"י דִּין תּוֹרָה וְדַרְכֵי הַמּוֹלָד אִי אֶפְשָׁר לְקַדֵּשׁ בָּזֶה לֹא רָצוּ חֲכָמִים לְהַתִּיר לְאַיִּים עַל הָעֵדִים וְלָכֵן אִם עפ"י דִּין תּוֹרָה הָיָה מֻוָתָּר לְקַדֵּשׁ אעפ"י שֶׁאֵין לַיְלָה וָיוֹם מִן הֶחָדָשׁ אָז הָיָה מֻוָתָּר לְאַיִּים עַל הָעֵדִים שֶׁיָּעִידוּ שֶׁיָּדְעוּ הַכֹּל שֶׁלֹּא עָשׂוּ ב"ד שֶׁלֹּא כַּדִּין אֲבָל אַחַר דְּיָלְפִינַן מִקְרָא דְּבָעֵינַן לַיְלָה וָיוֹם מִן הֶחָדָשׁ א"כ כְּשֶׁיְּקַדְּשׁוּ ב"ד לְמָחָר ע"פ אִיּוּם הָעֵדִים יָדְעוּ הַכֹּל שֶׁזֶּהוּ כְּנֶגֶד דִּין תּוֹרָה בָּזֶה לֹא הִתִּירוּ לְאַיִּים וְלָכֵן לר"ל אַלִּיבָּא דְּרָבָא דְּלָא בָּעֵינַן רַק חֲצוֹת לַיְלָה מִן הַחֹדֶשׁ מֻוָתָּר לְאַיִּים עַל הָעֵדִים לוֹמַר שֶׁנִּרְאָה הַלְּבָנָה וְיִקְדְּשׁוּהוּ וְלִיכָּא בָּזֶה מִשּׁוּם רִינּוּן כֵּיוָן שֶׁיָּדְעוּ הַכֹּל שב"ד שֶׁקִּדְּשׁ לֹא עָשׂוּ נֶגֶד דִּין תּוֹרָה דְּרִינּוּן לֹא שַׁיָּךְ רַק בְּשֶׁיֵּדְעוּ הַכֹּל שעפ"י דִּין תּוֹרָה אִי אֶפְשָׁר לְקַדֵּשׁ בְּאוֹתוֹ עֵת שֶׁקִּדֵּשׁ הב"ד: שָׁם בְּתוֹסֶפֶת ד"ה חֲצוֹת.

וְזֶהוּ תֵּימָא מַמַּאי דְּקָרָא קָפִיד: כְּבָר הֵעִיר הפ"י די"ל דְּטַעַם דְּרַשִּׁ"י כֵּיוָן דהב"ד שֶׁבִּירוּשָׁלַיִם מְקֻדָּשִׁין לָכֵן הַכֹּל תָּלוּי בָּהֶם אָמְנָם בְּלֹא זֶה נלע"ד לְיַיְשֵׁב קוּשְׁיָא זוֹ מִדִּבְרֵי רַשִּׁ"י עַצְמוֹ שֶׁכָּתַב לְקַמָּן (דַּף כ"ה) ד"ה זִיל לָעַיִן טַב וְז"ל דּוֹאֲג הָיָה שֶׁלֹּא יְרַגְּנוּ עָלָיו בְּנֵי עִירוֹ כְּשֶׁיְּקַדְּשֵׁנוּ לְמָחָר לְפִי שֶׁרָאוּ הַיְשָׁנָה כָּל יוֹם כ"ט וְסִלֵּק תְּלוּנָּתָם מֵעַלָּי עכ"ל הֲרֵי דס"ל דְּרִינּוּן הָעָם לֹא שַׁיָּךְ אֶלָּא בְּמָקוֹם שֶׁמְּקַדְּשִׁין אוֹתוֹ אֲבָל שֶׁלֹּא בְּאוֹתוֹ מָקוֹם אֲפִילּוּ קָרוֹב לַמָּקוֹם שֶׁרָאוּ כְּמוֹ עַיִן טָב שע"כ לֹא הָיָה רָחוֹק מִמָּקוֹם שֶׁרָאוּ רַק כְּמַהֲלַךְ יוֹם א' אוֹ פָּחוֹת מ"מ לָא חָיְישִׁינַן לְרִינּוּן וא"כ כש"כ שֶׁלֹּא שַׁיָּךְ רִינּוּן בְּמָקוֹם קִידּוּשׁ בא"י בָּמָה שֶׁרָאוּ אוֹתָהּ בְּבָבֶל בִּתְחִלַּת הַלַּיְלָה וּכְפִי מַה שֶּׁבֵּיאַרְתִּי דַּעַת רַשִּׁ"י לְעֵיל אעפ"י שֶׁבָּעֵינָן יוֹם וָלַיְלָה מִן הַחֹדֶשׁ הוּא מִן הַתּוֹרָה מ"מ בְּמָקוֹם דְּלֵיכָּא רִינּוּן לֹא חָיְישִׁינַן לָזֶה וּכְמוֹ שֶׁנִּרְאָה גַּם מִדִּבְרֵי רַשִּׁ"י לְקַמָּן (שָׁם) לָכֵן לָא חָיְישִׁינַן רַק לְרִינּוּן שֶׁבִּמְקוֹם קִידּוּשׁ בא"י וְלֹא בְּמַה שֶׁרָאוּ אוֹתָהּ בְּבָבֶל כֵּיוָן שֶׁשָּׁם לֹא מְקַדְּשִׁים לָא חָיְישִׁינַן לְרִינּוּן כְּמוֹ שֶׁקִּדֵּשׁ ר"ח בְּעַיִן טַב וְלֹא חָשַׁשׁ בָּמָה שֶׁרָאוּ אוֹתָהּ בְּטִבֶּרְיָא: שָׁם בא"ד.

וְעוֹד מִשֶּׁהַלְּבָנָה מַתְחֶלֶת לְהִתְחַסֵּר: גַּם קוּשְׁיָא זוֹ מְתוֹרֶצֶת עפ"י רַשִּׁ"י לְשִׁיטָתוֹ מִמַּה שֶּׁכָּתַב לְקַמָּן (דַּף כ"ה) ד"ה עַדִי שֶׁקֶר וְז"ל. ונ"ל דְּעַל הַחֲדָשָׁה הֵעִידוּ וכו' וע"ז קָאָמַר פְּעָמִים שֶׁבָּא בַּדֶּרֶךְ אֲרֻכָּה וְשׁוֹהֶה לָבוֹא עכ"ל.

הֲרֵי שר"ג הֶחְלִיט שֶׁאֶפְשָׁר שֶׁיֵּרָאֶה הַיָּרֵחַ הֶחָדָשׁ בְּשַׁחֲרִית בִּתְחִלָּה וְגַם ריב"נ לֹא הֶחְלִיט שֶׁעַדַי שֶׁקֶר הֵם רַק שֶׁלְּדַעְתּוֹ אִי אֶפְשָׁר שֶׁמִּמַּהֲרַת הַלְּבָנָה לָרוּץ בי"ב שָׁעוֹת מִמִּזְרָח לַמַּעֲרָב אֲבָל שֶׁאִי אֶפְשָׁר שֶׁתִּרְאֶה חֲדָשָׁה בְּשַׁחֲרִית לָא קָאָמַר הֲרֵי שֶׁיָּדְעוּ שֶׁאֶפְשָׁר הֲלִיכַת הַלְּבָנָה בְּדֶרֶךְ אַחֵר מִמַּה שֶׁיָּדוּעַ לָנוּ וא"כ אֵין תֵּימַהּ ג"כ שֶׁתִּרְאֶה הַיְשָׁנָה בִּתְחִלַּת הַלַּיְלָה: שָׁם דַּף כ"א ע"א בגמ' לֹא שָׁמַעְתִּי מִפִּי ב"ד מְקֻדָּשׁ: רַשִּׁ"י וְכֵן הַתּוֹסָ' פֵּירְשׁוּ דַּאֲפִילּוּ יוֹדֵעַ וַדַּאי שֶׁקִּדְּשׁוּ ב"ד אֶת הַחֹדֶשׁ כְּגוֹן שֶׁיָּצָא בְּיוֹם ל' בְּעֶרֶב וַעֲדַיִן לֹא קִדְּשׁוּ מכ"מ בְּנִיסָן וְתִשְׁרֵי לֹא יָכוֹל לְהָעִיד אֲבָל הבעה"מ וְהָרַשְׁבָּ"א ס"ל דבכה"ג יְכוֹלִים לְהָעִיד וְרַק בְּיֵשׁ סָפֵק שָׁמָּא קִדְּשׁוּ בְּיוֹם ל' בָּזֶה אֵין יָכוֹל לְהָעִיד וְלֹא הֵבַנְתִּי אֵיךְ אֶפְשָׁר לְפָרֵשׁ כֵּן שֶׁהֲרֵי לְקַמָּן (ע"ב) אָמְרִינַן עַל כֵּן לָן יוֹצְאִין מִבָּעֶרֶב עַל נִיסָן וְעַל תִּשְׁרֵי עַד שֶׁיִּשְׁמְעוּ מִפִּי ב"ד מְקֻדָּשׁ וְכֵיוָן דְּעַל שְׁאָר חֲדָשִׁים יוֹצְאִין מִבְּעֶרֶב ע"כ דְּיָדְעוּ וַדַּאי שֶׁקִּדְּשׁוּ ב"ד לְמָחָר כְּמוֹ שפי' רַשִּׁ"י ואעפ"כ אָמְרִינַן דְּעַל נִיסָן וְתִשְׁרֵי לֹא יוֹצְאִים עַד שֶׁשָּׁמְעוּ מִפִּי ב"ד מְקֻדָּשׁ.

וְהִנֵּה הָרַשְׁבָּ"א הֵבִיא רְאָיָה לִשִׁיטָתוֹ דְּבִידַע וַדַּאי שב"ד קִידֵּשׁ יָכוֹל לְהָעִיד אעפ"י שֶׁלֹּא שָׁמַע מב"ד מְקַוְּדֵּשׁ מִמַּה דְּאָמְרִינַן לְקַמָּן (דַּף כ"ב) בָּא אֶחָד בְּסוֹף הָעוֹלָם וְאָמַר קִדְּשׁוּ ב"ד אֶת הַחוֹדֶשׁ נֶאֱמָן וְלֹא הֲבָנְתִּי רְאָיָה זוֹ דְּשָׁם לָא אַיְירֵי רַק לְעִנְיָן דְּכָל אָדָם שֶׁבָּא וּמֵעִיד שֶׁקִּדְּשׁוּ ב"ד הַחוֹדֶשׁ נֶאֱמָן אעפ"י שֶׁאֵין מַכִּירִין אוֹתוֹ וַהֲרֵי אֶפְשָׁר דְּאַיְירֵי שֶׁהוּא אוֹמֵר שֶׁשָּׁמַע בְּעַצְמוֹ מִפִּי ב"ד מְקַוְּדֵּשׁ אוֹ שֶׁמֵּעִיד שֶׁשָּׁמַע מִפִּי עֵדִים שֶׁהֵעִידוּ שֶׁשָּׁמְעוּ מִפִּי ב"ד מְקַוְּדֵּשׁ אֲבָל הָכָא לֵיכָּא לְמִשְׁקַל קוֹדֶם שֶׁקִּדְּשׁוּ וְלֹא שָׁמַע מִפִּי ב"ד וְגַם לֹא שָׁמַע מִפִּי אֲחֵרִים שֶׁשָּׁמְעוּ מִפִּי ב"ד מְקַוְּדֵּשׁ וּבְזֶה י"ל שַׁפִּיר דְּלָא יָכוֹל לְהָעִיד אֲפִילּוּ יָדַע וַדַּאי שֶׁלֹּא קִדְּשׁוּ בְּיוֹם ל'.

ובלא"ה לֹא הֵבַנְתִּי רְאָיָה זוֹ דְּדִלְמָא אַיְירֵי בִּשְׁאָר חֲדָשִׁים שֶׁהֲרֵי שֶׁשָּׁמְעוּ מִפִּי ב"ד מְקַוְּדֵּשׁ לָא בָּעֵינַן רַק בְּנִיסָן וְתִשְׁרֵי לָכֵן שִׁיטַת הבעה"מ וְהָרַשְׁבָּ"א צ"ע: שָׁם יָתֵיב בְּתַעֲנִיתָא תְּרֵי יוֹמָא: ק"ל הֵיאַךְ אֶפְשָׁר דְּרָבָא הי' מְסַוֵּפֵק מָתַי יוה"כ הֲרֵי סִימָן גָּדוֹל הָיָה לוֹ דְּאָמְרִינַן בְּתַעֲנִית (דַּף כ"א) דְּאָתֵי לֵיהּ שְׁלָמָא מִמְּתִיבְתָּא דְּרַקִּיעַ כָּל מַעֲלֵי יוֹמָא דְּכִפּוּרָא ע"ש.

וְהַיְינוּ לְהַרְאוֹת לוֹ דְּבָעֶרֶב יוה"כ שֶׁהוּא הַיּוֹם שֶׁכָּל הָעוֹלָם מְלֻכְלָכִים בְּיוֹתֵר בַּחַטָּאִים שֶׁל כָּל הַשָּׁנָה עכ"ז הָיָה נָקִי שֶׁרָאוּי לִיתֵּן לוֹ שָׁלוֹם מִן הַשָּׁמַיִם עכ"פ הָיָה לוֹ בָּזֶה סִימָן מְתֵי יוה"כ וְאוּלַי מֵאוֹתָהּ מַעֲשֶׂה וְאֵילָךְ שֶׁהִתְעַנָּה ב' יָמִים נִיתַּן לוֹ שָׂכָר זֶה שֶׁלֹּא לְהַצְרִיכוֹ עוֹד לְהִתְעַנּוֹת ב' יָמִים: שָׁם בְּרַשִׁ"י ד"ה לֹא שָׁמַעְתִּי.

שֶׁלֹּא הָיִיתִי בַּמָּקוֹם שֶׁיָּשְׁבוּ סַנְהֶדְרִין שָׁם: נִרְאֶה שֶׁרַשִׁ"י רָצָה לְפָרֵשׁ כֵּיוָנשע"כ בי"ט שֶׁל ר"ה לֹא הָלַךְ א"כ אֵיךְ אֶפְשָׁר שֶׁלֹּא שָׁמַע מִפִּי ב"ד מְקַוְּדֵּשׁ וְהַתּוֹסָ' דָּחֲקוּ שֶׁיָּצָא בְּיוֹם ל' סָמוּךְ לַחֲשִׁיכָה אֲבָל רַשִׁ"י כָּתַב בִּפְשִׁיטוּת שֶׁלֹּא הי' בְּמָקוֹם הַסַּנְהֶדְרִין וַאֲפִילּוּ הָיָה בָּעִיר לֹא יָכוֹל לְהָעִיד וּמַה שֶּׁהַתּוֹסָ' לֹא כָּתְבוּ כֵּן י"ל דס"ל דַּאֲפִי' שָׁמַע מִפִּי שֶׁשָּׁמַע עַד מִפִּי עֵד ג"כ יָכוֹל לְהָעִיד וְאִם הי' בָּעִיר שֶׁקִּדְּשׁוּ בּוֹ אִי אֶפְשָׁר שֶׁלֹּא שָׁמַע מִפִּי אַחֵר וְלָכֵן דָּחֲקוּ לְפָרֵשׁ שֶׁיָּצָא קוֹדֶם הַלַּיְלָה וּמִיָּד אַחַר יו"ט הָלַךְ לְדַרְכּוֹ וְלָכֵן אֶפְשָׁר שֶׁלֹּא שָׁמַע גַּם מִפִּי אַחֵר שֶׁשָּׁמַע מב"ד מְקַוְּדֵּשׁ אֲבָל רַשִׁ"י י"ל דס"ל כֵּיוָן דְּקִידּוּשׁ הַחוֹדֶשׁ אָמְרִינַן לְקַמָּן ר"פ רָאוּהוּ ב"ד שֶׁדִּינוֹ כְּדִינֵי מָמוֹנוֹת וְלָכֵן כְּמוֹ בד"מ אֵין יָכוֹל לְהָעִיד עַד מִפִּי עֵד כְּמוֹ כֵן בְּקִידּוּשׁ הַחוֹדֶשׁ וַאֲפִילּוּ שָׁמַע מֵאַחֵר וְלֹא הָיָה בְּמָקוֹם שֶׁסַּנְהֶדְרִין יָשְׁבוּ שָׁם לִשְׁמוֹעַ מִפִּיהֶם מַמָּשׁ לֹא יָכוֹל לְהָעִיד וְעַל כֵּן פֵּירֵשׁ כִּפְשׁוּטוֹ: שָׁם בְּתוֹסָפֹת ד"ה לֵוִי אִיקְּלַע.

אִיסּוּר כָּרֵת דְּאוֹרָיְיתָא: בְּסִפְרֵי ע"ל בִּכְרִיתוֹת (דַּף י"ח) נִסְתַּפַּקְתִּי בְּמִי שֶׁאָכַל בְּיוה"כ וְשׁוּב אָכַל שֵׁנִית אִם חַיָּיב עַל אֲכִילָה שְׁנִיָּה כָּרֵת בְּמֻזִיד וְחַטָּאת בְּשׁוֹגֵג אִי נֵימָא דְּחַיָּיב עַל כָּל הַתְּרָאָה וְעַל כָּל הֶעְלֵם בְּיֵשׁ יְדִיעָה בֵּנְתַיִם אוֹ אִי נֵימָא כֵּיוָן דִּכְתִיב וַעֲנִיתֶם וגו' מֵעֶרֶב עַד עֶרֶב וְכֵיוָן שֶׁכְּבָר אָכַל וְאִי אֶפְשָׁר לְקַיֵּים עוֹד הָעִינּוּי מֵעֶרֶב עַד עֶרֶב אֵינוֹ חַיָּיב עַל אֲכִילָה שְׁנִיָּה וְיֵשׁ נַפְקוּתָא רַבָּתִי לְעִנְיַן חוֹלֶה שֶׁאָכַל מִפְּנֵי הַסַּכָּנָה וּכְבָר רָמַזְתִּי שָׁם שֶׁיֵּשׁ רְאָיָה מִדִּבְרֵי הַתּוֹסָ' כָּאן דְּחַיָּיב כָּרֵת גַּם בְּאוֹכֵל ביוה"כ מִי שֶׁאָכַל כְּבָר אֲבָל א"ע נִרְאֶה שֶׁאֵין רְאָיָה מִכָּאן די"ל דְּהַתּוֹסָ' הִקְשׁוּ קֻוּשְׁיָא זוֹ דְּדַוְקָא לְתֵירוּץ אִי נָמֵי שֶׁכָּתְבוּ דְּאַיְירֵי שֶׁבָּא לְוֵי ביוה"כ שֶׁל בְּנֵי בָבֶל סָמוּךְ לַחֲשִׁיכָה וְעַל פִּי תֵירוּץ זֶה עֲדַיִן לֹא אָכְלוּ וְעַל זֶה הִקְשׁוּ הֵיאַךְ הִנִּיחָם לַעֲבוֹר אִיסּוּר כָּרֵת וּבָזֶה יִתְבָּאֵר הֶמְשֵׁךְ הַתּוֹסָ' אֲבָל עפ"י תֵּירוּצָם הָרִאשׁוֹן שֶׁבָּא בְּיוֹם י"א אַחַר שֶׁכְּבָר אָכְלוּ אֶפְשָׁר דס"ל דְּלֵיכָּא אִיסּוּר כָּרֵת ואע"ג דְּוַדַּאי אָסוּר לֶאֱכוֹל גַּם מִי שֶׁאָכַל כְּבָר כַּמְבוֹאָר בה' תַּעֲנִית (סי' תקס"ח) שָׁם הַטַּעַם שֶׁלֹּא יְהֵא

חוֹטֵא נִשְׁכָּר אֲבָל מ"מ אֶפְשָׁר לוֹמַר דְּמִן הַתּוֹרָה אִיסּוּר כָּרֵת לֵיכָּא אָכֵן כְּבָר הוֹכַחְתִּי מִדִּבְרֵי הַתּוֹסָ' בִּכְרִיתוּת דס"ל דְּמִי שֶׁאָכַל שַׁחֲרִית וְאָכַל בְּעֶרֶב חַיָּיב חַטָּאת עַל אֲכִילָה שְׁנִיָּה ע"ש.

וְלָכֵן יֵשׁ לְפָרֵשׁ גַּם הָכָא דְּקוֹשְׁיָיתָם גַּם עַל תֵּירוּצָם הָרִאשׁוֹן: שָׁם בא"ד וַאֲפִילּוּ מֻוָּטָעִין: הט"א תָּמַהּ עַל הַתּוֹסָ' דְּזֶה לֹא שַׁיָּיךְ רַק אִם טָעוּ ב"ד הַמְקַדְּשִׁים הַחֹדֶשׁ אֲבָל אִיךְ שַׁיָּיךְ לוֹמַר דְּאִם ב"ד עָשׂוּ ר"ח וְקִדְּשׁוּ כַּדִּין וְהָרְחוֹקִים טָעוּ שֶׁיֵּשׁ בָּזֶה ג"כ אַתֶּם וַאֲפִילּוּ שׁוֹגְגִים וּמֻוָּטָעִים וּשְׁאִילוּ יַעֲשׂוּ י"ט הַיּוֹם וְאִילּוּ לְמָחָר וְהֵבִיא רְאָיָה לָזֶה מִמַּה דְּאָמְרִינַן בְּמָנָחוֹת (דַּף מ') הַשְׁתָּא חָמֵץ בְּפֶסַח ויה"כ דְּכָרֵת סָמְכִינַן אַדַּיְסְקָא הָכָא דַּעֲשֵׂה בְּעָלְמָא לֹא כש"כ וּמָה רְאָיָה דְּהָתָם לֵיכָּא כָּרֵת אפי' טָעוּ דְּאַתֶּם אפי' שׁוֹגְגִים.

ולע"ד אֵין רְאָיָה מִזֶּה דְּרַשִׁ"י פֵּירֵשׁ הָתָם כְּשֶׁהָיוּ מְעַבְּרִים הַשָּׁנָה הָיוּ שׁוֹלְחִין אִגֶּרֶת לַגּוֹלָה ע"ש וע"כ הֶוְצְרַךְ לְפָרֵשׁ כֵּן דְּלִעְנַיִן קִידּוּשׁ הַחֹדֶשׁ לֹא מָצָאנוּ דְּשָׁלְחוּ אִגֶּרֶת אֶלָּא שְׁלוּחִים וְסָמְכוּ עַל אִגְּרוֹת אֵלּוּ גַּם לְעִנְיַן יוה"כ לֵידַע שֶׁעָבְרוּ ב"ד וְשֶׁזֶּה הַחֹדֶשׁ תִּשְׁרֵי וְכֵינָן דְּאִיְירִי לְעִנְיַן עִיבּוּר שָׁנָה לָא קַשְׁיָא מֵאִתָּם אֲפִילּוּ שׁוֹגְגִים שֶׁהֲרֵי עפ"י מַה שֶּׁכָּתְבוּ הַתּוֹסָ' לְקַמָּן בְּסָמוּךְ וְהוֹכִיחוּ מֵחִזְקִיָּה דִּלְעִנְיַן עִיבּוּר שָׁנָה לֹא שַׁיָּיךְ אַתֶּם אֲפִילּוּ שׁוֹגְגִים וְלָכֵן גַּם מַה שֶּׁהֵבִיא רְאָיָה עוֹד מִמַּה דְּאָמְרִינַן בִּבְרָכוֹת אֵין מְעַבְּרִים שְׁנַיִם וּמִמַּה דְּפִלִיגִי תַּנָּאֵי אִם עִבְּרוּ בַּגָּלִיל אֵינָהּ רְאִי' דְּזֶה לְעִנְיַן עִיבּוּר שָׁנָה אֲבָל לְעִנְיַן עִיבּוּר חֹדֶשׁ שַׁפִּיר י"ל דְּגַם הַיְחִידִים שֶׁטָּעוּ וְקָרְאוּ מִקְרָא קֹדֶשׁ בְּיוֹם שֶׁלֹּא קִדְּשׁוּ ב"ד בְּאוֹפֶן שֶׁלֹּא יָכְלוּ לִשְׁמוֹעַ הֵם בִּכְלַל אַתֶּם אֲפִילּוּ מֻוָּטָעִים שֶׁהֲרֵי תִּקְרְאוּ מִקְרָאֵי קֹדֶשׁ כְּתִיב גַּם בְּעֵם שֶׁאוֹמְרִים מְקֻדָּשׁ מְקֻדָּשׁ וְכֵינָן דְּהָכָא לְוַי לֹא יָכוֹל לְהָעִיד שַׁפִּיר כָּתְבוּ דְּלֵיכָּא כָּרֵת דְּאַתֶּם אֲפִילּוּ מֻוָּטָעִים כְּתִיב וע"כ צ"ל כֵּן דְּאִי נֵימָא דְּאִיסּוּר כָּרֵת תָּלֵי דַּוְקָא בִּקְרִיאַת ב"ד א"כ הָרְחוֹקִים שֶׁאִי אֶפְשָׁר שֶׁיָּבֹאוּ אֵלּוּ הַשְׁלוּחִים וְאָכְלוּ ביוה"כ שֶׁל אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל נֵימָא שֶׁחַיָּיבִים חַטָּאת עַל שְׁגִגְתָּם מַה שֶּׁלֹּא נִמְצָא בְּשׁוּם מָקוֹם וְעוֹד דא"כ הָרְחוֹקִים לָמָּה לֹא הֶוְצְרְכוּ לַעֲשׂוֹת ב' יָמִים יוה"כ מְסָפֵק דאע"ג דְּאָמְרִינַן בַּיְרוּשַׁלְמִי הֵבִיאוּ הב"י (סי' תרכ"ד) דְּמִשּׁוּם סַכָּנָה לֹא תִּיקְּנוּ כֵּן הֵיאַךְ הִתִּירוּ אִיסּוּר כָּרֵת דֶּרֶךְ כְּלָל מִשּׁוּם סַכָּנָה עכ"פ הָא צָרִיךְ לְשַׁעֵר בְּכָל אֶחָד וְאֶחָד כְּמוֹ גַּבֵּי חוֹלֶה אִם יֵשׁ סַכָּנָה אֲצָלוֹ אוֹ לֹא אע"כ דְּלֵיכָּא בָּזֶה וַדַּאי אִיסּוּר כָּרֵת דְּגַם אִם עָשׂוּ שֶׁלֹּא בְּקִידּוּשׁ ב"ד מ"מ גַּם מִקְרָא קוֹדֶשׁ שֶׁלָּהֶם נִקְרָא מִקְרָא קוֹדֶשׁ בְּשֶׁלֹּא יָכְלוּ לֵידַע וְרַק לְכַתְּחִלָּה תִּקְּנוּ לִשְׁלוֹחַ שְׁלוּחִים שֶׁאֵין עוֹשִׂין שׁוּגֵג לְכַתְּחִלָּה וְעוֹד שֶׁלֹּא יְהִיוּ יִשְׂרָאֵל אֲגֻדּוֹת אֲגֻדּוֹת אֲבָל בְּדִיעֲבַד וַדַּאי אֶפְשָׁר לֵידַע לֵיכָּא כָּרֵת דְּקָרִינַן גַּם בָּזֶה אַתֶּם אֲפִילּוּ שׁוֹגְגִים: שָׁם בא"ד.

וְלָא אָמְרִינַן אַתֶּם אֲפִילּוּ שׁוֹגְגִים: מַה שֶּׁפִּשִׁיטָא לְהוּ לְהַתּוֹסָ' כָּאן דְּאַתֶּם אֲפִילּוּ שׁוֹגְגִים לֹא שַׁיָּיךְ רַק בְּעִיבּוּר חֹדֶשׁ וְלֹא בְּעִיבּוּר שָׁנָה מִתְנַגֵּד לְמַה שכ' הָרָן"ן בְּסַנְהֶדְרִין (דַּף י"א) בְּשֵׁם הָרַמְבַּ"ן גַּם לְעִנְיַן עִיבּוּר הַשָּׁנָה אָמְרִינַן כֵּן וְלִכְאוֹרָה מַשְׁמַע כֵּן שֶׁהֲרֵי אַתֶּם דָּרְשִׁינַן מִינֵּיהּ אֲפִילּוּ מְזִידִין וְשׁוֹגְגִים לָא כְּתִיב אֶצֶל קִידּוּשׁ הַחֹדֶשׁ אֶלָּא אֶצֶל קִידּוּשׁ מוֹעֲדוֹת כְּדִכְתִיב אֵלֶּה מוֹעֲדֵי ה' וגו' וַהֲרֵי קִידּוּשׁ מוֹעֲדוֹת תָּלוּי בְּעִיבּוּר שָׁנָה כְּמוֹ בְּקִידּוּשׁ חֹדֶשׁ דְּאִם זֶה אָדָר שֵׁנִי אָז ט"ו בּוֹ אֵינוֹ פֶּסַח וא"כ מנ"ל דְּלָא אָמְרִינַן אַתֶּם אֲפִילּוּ שׁוֹגְגִים גַּם לְעִנְיַן עִיבּוּר שָׁנָה וְאוּלַי הַתּוֹסָ' לֹא כָּתְבוּ כֵּן רַק לְעִנְיַן מַה שֶּׁעִיבֵּר חִזְקִיָּה בְּיוֹם ל' שֶׁל אָדָר דְּכֵינָן שֶׁהַתּוֹרָה מִיעֲטָהּ בפי' אֵין אַחֵר נִיסָּן לָכֵן לֹא מוֹעִיל בָּזֶה טָעוּת ב"ד אֲבָל אִם טָעוּ הב"ד

בְּחִישׁוּב תְּקוּפָה וְכַדּוֹמֶה אֶפְשָׁר שֶׁגַּם לְהַתּוֹסָ' בְּדִיעֲבַד מְעֻוָּבָר אָכֵן מִמַּה שֶׁכָּתַבְתִּי לְעֵיל בְּסְתִירַת רְאָיַת הט"א מִשְּׁמַע דִּלְעִנְיַן עִיבּוּר שָׁנָה לֹא שַׁיָּיךְ אַתֶּם אֲפִילּוּ שׁוֹגְגִים: [מִבֶּן הַמְחַבֵּר מָצָאתִי רְאָיָה לְשִׁיטַת הָרַמְבַּ"ן וְהָרַ"ן מֵהַסִּפְרָא וְז"ל לֹא הָיְתָה הַשָּׁנָה צְרִיכָה לְעַבֵּר וְעִבְּרוּהָ אֲנוּסִים אוֹ שׁוֹגְגִים אוֹ מֻוָּטְעִים מִנַּיִן שֶׁהִיא מְעֻוּבֶּרֶת שֶׁנֶּאֱמַר אֲשֶׁר תִּקְרְאוּ אֹתָם מוֹעֲדַי וכו' וְאַחַ"כ הֵבִיא הַהֲלָכָה לְעִנְיַן קִידּוּשׁ הַחֹדֶשׁ ג"כ וְזֶה מְקוֹר הָרַמְבַּ"ן דְּגַם לְעִנְיַן עִיבּוּר הַשָּׁנָה אָמְרִינַן כֵּן]: ד"ה כִּי חָזִית.

וְקַשְׁיָא לפי' הַקּוּנְטְרֶס: לענ"ד י"ל בְּיִשּׁוּב דַּעַת רַשְׁ"י שֶׁהֲרֵי בֵּין מוֹלָד לַמּוֹלָד הוּא כ"ט יָמִים וַחֲצִי וא"כ הַחֲצִי הוּא י"ד יוֹם י"ח שָׁעוֹת וּמְעַט יוֹתֵר וְעַד אוֹתוֹ זְמַן מֻוָּתָּר לְקַדֵּשׁ הַלְּבָנָה וְלֹא יוֹתֵר כַּמְבֹאָר בטוש"ע א"ח (סי' תכ"ו) ולפ"ז מַה דְּאָמְרִינַן עַד ט"ז הוּא לָאו דַּוְקָא דְּמִקָּצָת ט"ו ג"כ הוּא מִן הַיָּשָׁן אֶלָּא כֵּינָן דְּלָא הָוֵי יוֹם שָׁלֵם לָא קָחֲשִׁיב וְלָכֵן הָכָא דְּבָעֵינַן שֶׁיִּהְיֶה הָאָבִיב דְּהַיְינוּ תְּקוּפַת נִיסָן בַּחֹדֶשׁ בְּעוֹד שֶׁהַלְּבָנָה בְּחִידּוּשָׁהּ כָּתַב רַשְׁ"י שֶׁפִּיר שֶׁיִּהְיֶה תּוֹךְ י"ד יוֹם שֶׁבְּזֶה וַדַּאי בְּחִידּוּשָׁהּ אֲבָל מִיּוֹם י"ד וְאֵילָךְ יְשָׁנָה הִיא הַיְינוּ בְּסוֹף יוֹם ט"ו כְּבָר הִתְחִילָה הַיְשָׁנָה וְאִם חָל הַתְּקוּפָה בְּשֵׁשׁ שָׁעוֹת אַחֲרוֹנוֹת שֶׁל ט"ו צָרִיךְ לְעַבֵּר.

אוֹ אֶפְשָׁר שֶׁרָצָה הַכָּתוּב שֶׁיִּהְיֶה : הָאָבִיב בַּיּוֹם שֶׁכָּל הַיּוֹם הוּא מִן הַחֹדֶשׁ: שָׁם ד"ה עָבְרָה. עַל אֶחָד אֵין מְעַבְּרִין: הפ"י רָצָה לְתָרֵץ קַוּשְׁיָא זוֹ דְּזֶה דַּוְקָא בִּזְמַן הַבַּיִת שֶׁהָיוּ סִימָנִין דְּאָבִיב וּפֵירוֹת הָאִילָן משא"כ עַתָּה דְּלֵיכָּא אֶלָּא סִימָן דְּתְקוּפָה ע"ש.

וְלֹא יָדַעְתִּי מֵאַיִן פְּשִׁיטָא דְּסִימָן דְּאָבִיב לָא הָוֵי רַק בִּזְמַן הַבַּיִת דאעפ"י שֶׁעַל פִּי פֵּירוּשׁ הַיֵּשׁ מְפָרְשִׁים שֶׁהֵבִיא רַשְׁ"י שָׁם שֶׁהוּא מִפְּנֵי הָעוֹמֶר לֹא שַׁיָּיךְ רַק בִּזְמַן הַבַּיִת מ"מ לְפִי פי' רָשְׁ"י מִדְּכְתִיב בְּחֹדֶשׁ הָאָבִיב יִהְיֶה נִיסָּךְ כְּשֶׁבְּשְׁלָהּ הַתְּבוּאָה וְכֵן נִרְאֶה דַּעַת הַתּוֹסָ' שָׁם ד"ה אוֹ דִּילְמָא לָא תָּלֵי זֶה בִּזְמַן הַבַּיִת א"כ גַּם בַּזְמַן הַזֶּה שַׁיָּיךְ סִימָן אָבִיב וְלָכֵן שַׁפִּיר הִקְשׁוּ הַתּוֹסָ' לָמָּה לֹא בָּעֵינַן ב' סִימָנִים: שָׁם ע"ב בַּגְּמָרָא שְׁלוּחִים יוֹצְאִים מִבְּעֶרֶב: הִקְשָׁה הט"א אַמָּה דְּאָמְרִינַן לְעֵיל (דַּף י"ט) שְׁלַחוּ לֵיהּ לְמָר עֻוקְבָא אַדָּר הַסָּמוּךְ לְנִיסָן לְעוֹלָם חָסֵר וּפָרִיךְ מַמַּתְנִיתַן דְּעַל נִיסָן וְתִשְׁרֵי מְחַלְּלִין אִי אָמְרַתְּ בְּשִׁלָּמָא זִימְנִין מָלֵא וְזִימְנִין חָסֵר מְשׁוּם הָכִי מְחַלְּלִין אא"א לְעוֹלָם חָסֵר לָמָּה מְחַלְּלִין וּמְשַׁנֵּי מִפְּנֵי דְּמִצְוָה לְקַדֵּשׁ עַל הָרְאָיָה וְהִקְשָׁה הט"א דְּאַמַּתְּי אֵיךְ שַׁיָּיךְ הַטַּעַם דְּבָהֶם שְׁלוּחִים יוֹצְאִים דְּמֵהֵר שְׁלִיחוּת הַשְּׁלוּחִים.

ולענ"ד י"ל דִּלְהַךְ ס"ד בֶּאֱמֶת הֲרֵי מְפָרְשִׁינַן כפי' הַבַּעַל הַמָּאוֹר דְּהַךְ שֶׁבָּהֶם שְׁלוּחִים יוֹצְאִים לְסוּרְיָא אֵינוֹ טַעַם לְחַלּוּל שַׁבָּת שׁוּב מָצָאתִי שֶׁהִשְׁאַגְתָּ אַרְיֵה בְּהַקְדָּמָתוֹ שֶׁהֵבִיא ג"כ קַוּשְׁיָא זוֹ תֵּירֵץ כֵּן וְעוֹד בלא"ה קַוּשְׁיָא זוֹ כְּבָר נִכְלֶלֶת בְּמַה שֶׁהִקְשׁוּ הַתּוֹסָ' לְעֵיל דְּאִם לָעוֹלָם חָסֵר לָמָּה שׁוֹלְחִים שְׁלוּחִים עַל נִיסָן.

עוֹד הִקְשָׁה הט"א עַל מַה דְּאָמְרִינַן לְעֵיל (שָׁם) אִי אָמְרַתְּ בְּשִׁלָּמָא לְעוֹלָם חָסֵר מְשׁוּם הָכִי מְחַלְּלִינַן דְּמִצְוָה לְקַדֵּשׁ עַל הָרְאִיָּ' אא"א פְּעָמִים מָלֵא פְּעָמִים חָסֵר אַמַּאי מְחַלְּלִינַן נַעֲבְרִ' הָאִידָּנָא וּנְקַדְּשִׁ' לְמָחָר וּמַאי קוּשְׁיָא הָא בְּמַתְנִיתַן מְפָרֵשׁ הַטַּעַם כְּדֵי שֶׁיִּהְיוּ הַשְּׁלוּחִים יוֹצְאִים וְהִגִּיעַ בְּקַוּשְׁיָא.

ולענ"ד לק"מ שֶׁהֲרֵי כְּבָר כָּתַב רַשְׁ"י דְּמְשׁוּם טַעַם דְּשְׁלוּחִים יוֹצְאִים לְבַד אֵין מְחַלְּלִין שַׁבָּת כֵּינָן דְּהַשְּׁלוּחִים עַצְמָם אֵינָם מְחַלְּלִים שַׁבָּת וְשָׁאֵין זֶה רַק סְנִיף אֲבָל עִיקַּר טַעַם

הַחִילּוּל לְקַדֵּשׁ הַחֹדֶשׁ בִּזְמַנּוֹ מִשּׁוּם תִּיקּוּן הַמּוֹעֲדוֹת וְלָכֵן קָאָמַר שַׁפִּיר דְּאִי אָמְרַתְּ זִמְנִין מָלֵא א"כ קִדֵּשׁ הַחוֹדֶשׁ בִּזְמַנּוֹ תָּלוּי בְּרָצוֹן ב"ד וְלֵיכָא בָּזֶה מִשּׁוּם תִּיקּוּן הַמּוֹעֲדוֹת אַמַּאי מְחַלְּלִינַן לְקַדְּשׁוֹ לְמָחָר דְּמִשּׁוּם שְׁלִיחוּת הַשְּׁלוּחִים לְבַד לָא מְחַלְּלִינַן: שָׁם אֲשֶׁר תִּקְרְאוּ אוֹתָם בְּמוֹעֲדָם: ק"ק לָמָּ"ד תְּחוּמִין דְּרַבָּנָן דקיי"ל כְּוָותֵיהּ מַאי חִילּוּל שַׁבָּת אִיכָּא בִּיצִיאַת הָעֵדִים דְּאִצְטְרִיךְ קְרָא לְרַבּוּיֵי וּבְשִׁלְמָא לְשִׁיטַת הָרִי"ף דִּי"ב מִילִין דְּאוֹרָיְיתָא לכ"ע א"ש אֲבָל לְהָנָךְ שִׁיטוֹת דְּפְלִיגִי עָלָיו וס"ל דַּאֲפִי' בְּיוֹתֵר מִי"ב מִילִין לֵיכָּא אִיסּוּר תְּחוּמִין מִן הַתּוֹרָה מַאי אִיכָּא לְמֵימַר וי"ל דְּצָרִיךְ קְרָא דְּמֻוָּתָר לְחַלֵּל שַׁבָּת בִּשְׁבִיל מְזוֹנוֹת וּבִשְׁבִיל מַקָּלוֹת כִּדְאָמְרִינַן לְקַמָּן בְּמַתְנִיתַן וְאֵין לוֹמַר הֵיא גּוּפָא מנ"ל דְּמִי עָדִיף מִמַּכְשִׁירֵי מִצְוָה דאעפ"י שֶׁהַמִּצְוָה דּוֹחֶה שַׁבָּת מ"מ הַמַּכְשִׁירִין אֵינָן דּוֹחִין די"ל דְּהָכָא ע"כ גַּלִּי קְרָא דְּהָנָךְ מַכְשִׁירִין דּוֹחִין אֶת הַשַּׁבָּת דאל"כ קְרָא דְּבִמוֹעֲדָם ל"ל דְּדָחֵי שַׁבָּת.

וּבָזֶה אָתֵי שַׁפִּיר מַה שֶּׁיֵּשׁ לְדַקְדֵּק דִּלְקַמָּן סוֹף פִּירְקִין מַיְיתֵי מַתְנִיתַן דְּרָשָׁה דִּבְמוֹעֲדָם דְּמֻוָּתָר לְחַלֵּל שַׁבָּת עַל קִידּוּשׁ הַחֹדֶשׁ וְלָמָּה לֹא מַיְיתֵי הַךְ דְּרָשָׁה מִיָּד בְּמִשְׁנָה זוֹ דְּעַל שְׁנֵי חֳדָשִׁים מְחַלְּלִין אֶת הַשַּׁבָּת אֲבָל לפ"ד א"ש דְּהָכָא הָא אָפְשָׁר לוֹמַר דִּמְחַלְּלִין מִשּׁוּם דִּתְחוּמִין דְּרַבָּנָן וְהִתִּירוּ חֲכָמִים לְצוֹרֶךְ קִידּוּשׁ הַחוֹדֶשׁ אֲבָל לְקַמָּן דְּמַיְיתֵי דְּלוֹקְחִין בְּיָדָם מַקָּלוֹת וּמְזוֹנוֹת דַּאֲפִילּוּ בְּמָלְאכָה דְּאוֹרָיְיתָא מֻוּתָּר לְחַלֵּל שַׁבָּת לָזֶה צָרִיךְ לְהָבִיא דְּרָשָׁה דִּבְמוֹעֲדָם אָכֵן מִזֶּה לִכְאוֹרָה רְאָיָה נָגֶד שִׁיטַת הָרִי"ף דִּבְתְחוּמִין עַצְמוֹ לֵיכָּא אִיסּוּר שַׁבָּת וְלָכֵן א"ש דְּקָרָא ע"כ אָתֵי לְרַבּוֹת הֵיתֵר טְלְטוּל ברה"ר אֲבָל לְשִׁיטַת הָרִי"ף דִּילְמָא מַה דִּכְתִיב בְּמוֹעֲדָם אָתֵי לְרַבּוֹת דַּוְקָא הַהֲלִיכָה דְּאִי אֶפְשָׁר מִבְּלִי חִילּוּל שַׁבָּת אֲבָל מנ"ל דְּלוֹקְחִין בְּיָדָם מְזוֹנוֹת וּמַקָּלוֹת דְּזֶה הָוֵי כְּהֶכְשֵׁר מִצְוָה שֶׁלֹּא שַׁיָּיךְ לְמִצְוָה עַצְמָהּ וְלֹא עָדִיף מִלַּחְתּוֹךְ לוּלָב מִמֶּחֱבָר אוֹ לַעֲשׂוֹת אִיזְמֶל לְמִילָה דְּאָסוּר וְהָכִי אָמְרִינַן בְּסֻכָּה (דף מ"ג) דְּאָתֵי קְרָא דְּבְיוֹם אֲפִילּוּ בַּשַּׁבָּת לְמַכְשִׁירִין כֵּיוָן דְּלְהַתִּיר נְטִילָה ל"צ דְּטְלְטוּל בְּעָלְמָא הָוֵי אֲבָל אִי הָוָה צָרִיךְ לִנְטִילָה לָא יָלְפִינַן מִינֵּיהּ לְהַתִּיר מַכְשִׁירִין: שָׁם וְעִכְּבוֹ ר"ע בְּלוּד: בַּבָּרַיְיתָא אָמַר ר' יְהוּדָה ח"ו דר"ע עִכְּבָן וא"כ צָרִיךְ טַעַם לַתַּנָּא דְּמַתְנִיתַן לָמָּה עִכְּבָן אֲבָל י"ל דְּלִכְאוֹרָה קָשֶׁה עַל טַעַם דר"ג נִמְצֵאתָ מַכְשִׁילָן לע"ל וְכִי מַסְפִּיק טַעַם זֶה לְחַלֵּל שַׁבָּת הֲלֹא בְּמָקוֹם שֶׁגָּזְרוּ חֲכָמִים עַל שׁוֹפָר וְלוּלָב גָּזְרוּ לְבַטֵּל מִצְוָת עֲשֵׂה מִפְּנֵי אִיסּוּר שַׁבָּת הֶחָמוּר וְגַם זֶה רַק בְּשֵׁב וְאַל תַּעֲשֶׂה וְהָכָא הַתִּיר חִלּוּל שַׁבָּת שֶׁלֹּא לְצוֹרֶךְ בְּקוּם וַעֲשֵׂה שֶׁלֹּא יָבֹא לְבַטֵּל מִצְוַת עֲשֵׂה דְּקִדּוּשׁ ב"ד אָמְנָם לְפִי דְּבָרֵינוּ הַנַּ"ל א"ש דִּלְדִידַן דקיי"ל תְּחוּמִין דְּרַבָּנָן אֵין כָּאן רַק אִיסּוּר דְּרַבָּנָן בְּמַה שֶּׁיֵּלְכוּ לב"ד לְהָעִיד דְּאִיסּוּר דְּרַבָּנָן יְכוֹלִים ב"ד לְהַתִּיר מִפְּנֵי הַצּוֹרֶךְ דְּהֵם אָמְרוּ וְהֵם אָמְרוּ וְזֶה הָיָה טַעַם ר"ג אֲבָל ר"ע לְשִׁיטָתוֹ אָזִיל דס"ל תְּחוּמִין דְּאוֹרָיְיתָא כִּדְאָמְרִינַן סוֹטָה (דף כ"ח) וְלָכֵן עִכְּבָן אֲבָל ר"י סָבַר כֵּיוָן דר"ע בְּעַצְמוֹ אָמַר לְקַמָּן מִדְּכְתִיב אַתֶּם אֲפִילּוּ מְזִידִין דְּכָל מַה שֶּׁעָשָׂה ר"ג עָשׂוּי אֵין סְבָרָא לוֹמַר שֶׁהָיָה מִתְנַגֵּד לר"ג בְּדָבָר שֶׁנּוֹגֵעַ לְקִידּוּשׁ הַחֹדֶשׁ אֲבָל ת"ק סָבַר כֵּיוָן דְּאֵין זֶה נוֹגֵעַ לְקִידּוּשׁ הַחֹדֶשׁ עַצְמוֹ כָּעֵת עִכְּבָן ר"ע לְאַפְרוֹשֵׁי מֵאִיסּוּרָא: שָׁם רַב וּשְׁמוּאֵל חַד אָמַר: הַלָּשׁוֹן קָשֶׁה דְּחַד אָמַר וְחַד אָמַר לָא מַשְׁכַּחַת רַק אִם פְּלִיגִי בְּדָבָר אֶחָד אֲבָל הָכָא חַד אָמַר נ' שַׁעֲרֵי בִינָה וְחַד אָמַר בַּנְּבִיאִים לֹא קָם הֵם דְּבָרִים מְחֻלָּקִים וְהֵיאַךְ שַׁיָּיךְ בָּזֶה לְשׁוֹן חַד וְחַד אָמַר וְעוֹד י"ל דְּהָכָא מַיְיתֵי הַךְ מֵימְרָא דנ' שַׁעֲרֵי בִינָה וכו' רַק בְּשֵׁם חַד וּבְנָדָרִים (דַּף ל"ח) קָאָמַר רַב וּשְׁמוּאֵל דְּאָמְרִי תַּרְוַיְיהוּ נ' שַׁעֲרֵי בִינָה וכו' וְלָכֵן לוֹקֵי דְּמִסְתַּפֵּינָא הָיִיתִי אוֹמֵר דְּהַהּ חַד אָמַר עוֹמֵד שֶׁלֹּא בְּמְקוֹמוֹ וצ"ל לְקַמָּן בְּקֵשׁ קוֹהֶלֶת לְמְצוֹא דִּבְרֵי חֵפֶץ רַב וּשְׁמוּאֵל

חַד אָמַר בִּקֵּשׁ קוֹהֶלֶת לִהְיוֹת כְּמֹשֶׁה וכו' וְעַל זֶה שַׁיָּיךְ שֶׁפִּיר וְחַד אָמַר בַּנְּבִיאִים לֹא קָם וכו' אֶלָּא מָה אֲנִי מְקַיֵּים בִּיקֵּשׁ קוֹהֶלֶת דְּהַשְׁתָּא פְּלִיגִי בְּדָבָר אֶחָד בְּפֵירוּשׁ הַפָּסוּק בִּקֵּשׁ קוֹהֶלֶת וְהָכָא גָּרְסִינַן כְּמוֹ בִּנְדָרִים רַב וּשְׁמוּאֵל דְּאָמְרִי תַּרְוַיְיהוּ נ' שַׁעֲרֵי בִינָה וכו' וְכֵן נִרְאֶה מִדִּבְרֵי רַשְׁ"י.

אַחַר כָּתַבְתִּי כֵּן נִדְפְּסוּ הַגְּוָסְחוֹת מִשֶּׁ"ס יָשָׁן כ"י וְשָׁמַחְתִּי לִרְאוֹת שֶׁכִּוַּנְתִּי אֶל הָאֱמֶת: שָׁם שֶׁלֹּא בְּעֵדִים: בְּזוֹהַר פ' יִתְרוֹ בְּפָסוּק וְאַתָּה תֶּחֱזֶה אִיתָא דְּשָׁלְמֹה בֶּאֱמֶת דָּן שֶׁלֹּא בְּעֵדִים כְּמֹשֶׁה וי"ל דס"ל כמ"ד הָרִאשׁוֹן דְּבִקֵּשׁ לִהְיוֹת נָבִיא כְּמֹשֶׁה וע"ז יָצָא ב"ק שֶׁמִּיחָה בְּיָדוֹ אֲבָל עַל שֶׁדָּן שֶׁלֹּא בְּעֵדִים ע"י רוּחַ הַקֹּדֶשׁ לֹא מִיחוּ: שָׁם בְּרַשְׁ"י ד"ה שֶׁבָּהֶם שְׁלוּחִים.

לְפִי שֶׁאֵין תִּיקּוּן הַמּוֹעֲדוֹת תָּלוּי בָּהֶן: לְקַמָּן בַּגְּמָרָא פֵּירֵשׁ רַשְׁ"י טַעַם אַחֵר לָמָּה שֶׁאֵין מְחַלְּלִין גַּם בִּשְׁאָר חֲדָשִׁים לְפִי שֶׁאֵין חִילּוּל שַׁבָּת שֶׁל הָעֵדִים מְמַהֵר יְצִיאַת הַשְּׁלוּחִים וּכְבָר הֵעִירוּ הַתּוֹסָ' עַל זֶה בָּמָה שֶׁכָּתְבוּ וּבְמַתְנִיתַן פֵּירֵשׁ הַקּוּנְטְרֵס וכו' ע"ש שֶׁנִּדְחֲקוּ כְּאֵלּוּ ב' טְעָמִים אֶחָד הֵם.

ולענ"ד י"ל דְּרַשְׁ"י רָצָה לְפָרֵשׁ בָּזֶה מַה דְּנֶאֱמַר בְּמַתְנִיתַן שֶׁבָּהֶם שְׁלוּחִים יוֹצְאִים וּבָהֶם מְתַקְּנִים אֶת הַמּוֹעֲדוֹת הֲרֵי שֶׁנִּקַּט ב' טְעָמִים לָמָּה עַל ב' חֲדָשִׁים מְחַלְּלִים וְעַל שְׁאָר חֲדָשִׁים לֹא וְעַל זֶה מְפָרֵשׁ רַשְׁ"י בְּמַתְנִיתַן מַה דְּקָאָמַר וּבָהֶן מְתַקְּנִים אֶת הַמּוֹעֲדוֹת מִשּׁוּם דִּבְנְיָסָן וְתִשְׁרֵי תְּלוּיִים הַמּוֹעֲדוֹת וְלֹא בִּשְׁאָר חֲדָשִׁים וּלְקַמָּן בַּגְּמָרָא מְפָרֵשׁ טַעַם רִאשׁוֹן דְּמַתְנִיתַן מַה דְּקָאָמַר שֶׁבָּהֶם שְׁלוּחִים יוֹצְאִים דְּהַיְינוּ שֶׁאֵינָם יוֹצְאִים עַד שֶׁיִּשְׁמְעוּ מִפִּי ב"ד מְקֻוָּדָּשׁ וְלָכֵן הַחִלּוּל מְמַהֵר שְׁלִיחוּת הַשְּׁלוּחִים מַה שֶּׁאֵין כֵּן בִּשְׁאָר חֲדָשִׁים וּמַה שֶּׁלֹּא פֵּירֵשׁ רַשְׁ"י כְּסֵדֶר הַמִּשְׁנָה הַיְינוּ כֵּיוָן שֶׁהַפִּ' שֶׁל בָּהֶם הַשְּׁלוּחִים יוֹצְאִים לֹא שַׁיָּיךְ רַק אַחַר שֶׁפֵּירְשׁוּ הַגְּמָרָא לָכֵן לֹא הֵבִיאוּ עֲדַיִין בְּמַתְנִיתַן: שָׁם ד"ה עַל נִיסָן.

נִמְצָא שֶׁלֹּא הָלְכוּ י"ב יָמִים שְׁלֵמִים: מַה שֶּׁפֵּירֵשׁ דְּלָא הָוֵי שְׁלֵמִים הוּא לְעִנְיַן נִיסָן אֲבָל לְעִנְיַן תִּשְׁרֵי יֵשׁ נַפְקוּתָא לְיוֹם שֶׁלֵּם שֶׁאִם לֹא יְחַלְּלוּ שַׁבָּת בְּיוֹם ל' וִיקַדְּשׁוּ ב"ד יוֹם א' אֵין לָהֶם רַק ה' יָמִים בְּשָׁבוּעַ זוֹ שֶׁהֲרֵי בְּיוֹם א' שֶׁהוּא ר"ה אִי אֶפְשָׁר לָהֶם לָצֵאת אֲבָל ע"י שֶׁיְּקַדְּשׁוּ ב"ד בְּשַׁבָּת יָצְאוּ מִיָּד בְּמוֹצָאֵי שַׁבָּת וְיֵשׁ לָהֶם בְּשָׁבוּעַ זוֹ ו' יָמִים וּלְשָׁבוּעַ שֵׁנִית אֵין נַפְקוּתָא כְּמוֹ לְעִנְיַן פֶּסַח דע"כ לֹא יָלְכוּ רַק עַד שַׁבָּת בֵּין שֶׁהוּא י"ט שֶׁל סֻכּוֹת אוֹ עֶרֶב סֻכּוֹת וְצָרִיךְ טַעַם לָמָּה נִקַּט רַשְׁ"י הַנַּפְקוּתָא הַקְּטַנָּה וְלֹא הַנַּפְקוּתָא הַיּוֹתֵר גְּדוֹלָה לְעִנְיַן סַךְ תִּשְׁרֵי שֶׁהוּא יוֹם וָלַיְלָה וְעַיֵּין לְקַמָּן: שָׁם בא"ד.

י"ב יָמִים שְׁלֵמִים: הט"א הִקְשָׁה הָא אָמְרִינַן לְעֵיל כָּל הֵיכָא דְּמָטוּ שְׁלוּחֵי נִיסָן וְלָא שְׁלוּחֵי תִּשְׁרֵי אַפִּ"ה עוֹשִׂין בְּנִיסָן ב' יָמִים גְּזֵרָה נִיסָן אַטוּ תִּשְׁרֵי וא"כ מַה נַּפְקוּתָא אִם יַקְדִּימוּ הַשְּׁלוּחִים לָצֵאת הֲרֵי מ"מ צְרִיכִים בְּנִיסָן לַעֲשׂוֹת ב' יָמִים בְּמָקוֹם שֶׁיַּגִּיעוּ שָׁם ע"ש שֶׁהֵאֲרִיךְ.

וְלָא יָדַעְנָא מַה קֻשְׁיָא הֲרֵי רַשְׁ"י פֵּירֵשׁ מַה דְּקָתָנֵי בְּמַתְנִיתַן שֶׁבָּהֶם שְׁלוּחִים יוֹצְאִים וְאָז עֲדַיִין לֹא הָיָה הַתַּקָּנָה שֶׁבְּמָקוֹם שֶׁלֹּא יַגִּיעוּ שְׁלוּחֵי תִּשְׁרֵי גַּם בְּנִיסָן עָבְדִי תְּרֵי יוֹמֵי שֶׁהֲרֵי לְעֵיל קָאָמַר מַכְרִיז ר' יוֹחָנָן כָּל הֵיכָא דְּמָטוּ וכו' מַשְׁמַע שֶׁבִּימֵי ר' יוֹחָנָן תִּקְּנוּ תַּקָּנָה זוֹ.

וּבָזֶה יֵשׁ לְיַישֵׁב מַה שֶּׁהִקְשֵׁיתִי לְעֵיל לָמָּה נִקַּט רַשִׁ"י הַנַּפְקוּתָא הַקְּטַנָּה לְעִנְיַן נִיסָּן וְלֹא הַנַּפְקוּתָא הַגְּדוֹלָה דְּיוֹם וָלַיְלָה שֶׁלֹּא לָעִנְיָן תִּשְׁרֵי דְּהַשְׁתָּא י"ל דקמ"ל דַּאֲפִילּוּ לְעִנְיַן נִיסָּן הָוֵי נַפְקוּתָא בִּשְׁלִיחוּת הָעֵדִים שֶׁלֹּא נִטְעֲה כְּמוֹ שֶׁהִקְשָׁה הט"א: שָׁם בְּתוֹסֶפֶת ד"ה עַל שֵׁנִי.

וְקַשְׁיָא דְּבַגְּמָרָא תַּנְיָא: הפ"י הִקְשָׁה הֵיאַךְ שַׁיָּיךְ קַשְׁיָא זוֹ לְפֵירוּשׁ הַקּוּנְטְרֵס שֶׁהֵבִיאוּ הַתּוֹסָ' הֲלֹא קָשֶׁה כֵּן עַל הַבָּרַיְיתָא דְּקָתָנֵי בָּהּ בָּרִאשׁוֹנָה הָיוּ מְחַלְּלִין אַף עַל כֻּלָּן ע"ש שֶׁתֵּירֵץ בְּדוֹחַק.

ולענ"ד י"ל עפ"י מַה שֶּׁכָּתַבְתִּי לְעֵיל דְּמַתְנִיתַן יֵשׁ לְפָרֵשׁ עַל ב' חֲדָשִׁים מְחַלְּלִין עַל תְּחוּמִין דְּרַבָּנָן כֵּן הָיָה אֶפְשָׁר לְפָרֵשׁ ג"כ בַּבָּרַיְיתָא דְּקָתָנֵי מְחַלְּלִין סְתָמָא וּבָזֶה לֹא הָיָה קָשֶׁה מִשְּׁאָר ר"ח דאעפ"י שֶׁאֵינָם בִּכְלַל בְּמוֹעֲדָם מ"מ מִפְּנֵי צוֹרֶךְ הַקָּרְבָּן הָיוּ הַחֲכָמִים מַתִּירִין אִיסּוּר תְּחוּמִין דְּרַבָּנָן אֲבָל רַשִׁ"י כָּתַב דְּמִדְּאוֹרַיְיתָא מְחַלְּלִין עַל כֻּלָּן הֵרִי שֶׁמְּפָרֵשׁ מַה דְּקָתָנֵי בַּבָּרַיְיתָ' בָּרִאשׁוֹנָה מְחַלְּלִין עַל כֻּלָּן דְּמִדְּאוֹרַיְיתָא קָאָמַר עַל זֶה הִקְשׁוּ הַתּוֹסְפוֹת שַׁפִּיר מנ"ל כֵּן: שָׁם ד"ה עַל נִיסָּן.

וְדָבָר תֵּימַהּ פֵּירֵשׁ: לענ"ד תֵּימַהּ עַל תְּמִיהָתָם שֶׁהִקְשׁוּ הָא כִּי מִקְלַע יוֹם ל' בְּשַׁבָּת ע"כ צְרִיכִים לְחַלֵּל דְּאִי מְאַחֲרִין עַד א' בְּשַׁבָּת מִקְלַע יוֹם עֶרְבָה בְּשַׁבָּת וְדָחֵינַן לֵיהּ כִּדְאָמְרִינַן סֵוֹכָּה (דַּף מ"ג) הֲלֹא שָׁם פְּלִיגִי אָמוֹרָאֵי בְּהָכִי אֲבָל בִּימֵי הַמִּשְׁנָה ע"כ לֹא חָשׁוּ דְּלָא לַמְקַלְּעַ יוֹם עֶרְבָה בְּשַׁבָּת דְּהָא תְּנַן הָתָם עֶרְבָה שִׁבְעָה כִּיצַד חָל יוֹם ז' שֶׁל עֶרְבָה בְּשַׁבָּת עֶרְבָה שִׁבְעָה וַאֲפִילּוּ הָנֵי תַּנָּאֵי דְּחָשׁוּ לִתְרֵי שְׁבֵי בַּהֲדֵי וְשָׁלֹא יָחוּל ר"ה בד' ובו' ע"כ לֹא חָשְׁשׁוּ שֶׁלֹּא תָּחוּל ג"כ בא' שֶׁהֲרֵי בְּסֵוֹכָּה (דַּף נ"ד) מוּקִי מַתְנִיתִין דְּשָׁם כמ"ד שֶׁלֹּא חָל יוֹם רִאשׁוֹן שֶׁל סֻכּוֹת בְּיוֹם ו' שֶׁלֹּא תָּחוּל יוה"כ בְּיוֹם א' וְהַהִּ תַּנָּא גּוּפָא אָמַר שָׁם דְּחָל יוֹם עֶרְבָה בְּשַׁבָּת עֶרְבָה שִׁבְעָה וְלָכֵן גַּם מַה שֶּׁכָּתְבוּ הַתּוֹסָ' בְּסַנְהֶדְרִין (דַּף י"ג) בְּשֵׁם ר"ת דִּפְלִיגִי תַּנָּאֵי אִם חָל ר"ה באד"ו וְהֵבִיאוֹ מֵהַהִ דְּסֵוֹכָּה (דַּף נ"ד) מַה שֶּׁכָּתְבוּ באד"ו הוּא לָאו דַּוְקָא דְּרַק בד"ו פְּלִיגִי תַּנָּאֵי כִּדְמוּכָח מִמַּה שֶּׁכָּתַבְנוּ וְלָכֵן ל"ק עַל מִשְׁנָתֵנוּ לפי' רַשִׁ"י הֵרֵי צָרִיךְ לְחַלֵּל מִפְּנֵי יוֹם עֶרְבָה שֶׁבְּזְמַן הַמִּשְׁנָה חָל יוֹם עֶרְבָה בְּשַׁבָּת לכ"ע וְעַיֵּין מַה שֶּׁכָּתַבְתִּי בָּזֶה בְּסִפְרִי ע"ל בַּנִּדָּה (דַּף ס"ז): שָׁם דַּף כ"ב ע"א בַּגְּמָרָא ח"ו שר"ע עִכְּבָן: הַתּוֹסָ' יו"ט שֶׁה הִקְשָׁה עַל הַבַּרְטְנוּרָא לָמָּה לֹא פֵּירֵשׁ עַל וְעִכְּבָן ר"ע שֶׁלֹּא ר"ע עִכְּבָן אֶלָּא שֶׁזִּפֵּר כְּמוֹ שֶׁהֵבִיא עַל מַתְנִיתִין לֹא פָּרָתוֹ שֶׁל ראב"ע הָיְתָה.

וְלֹא הֵבַנְתִּי מַאי קוּשְׁיָא דְּהָתָם נִרְאֶה מִבָּרַיְיתָא שֶׁמְּפָרֵשׁ לְמַתְנִיתִין דְּלֹא שֶׁלּוֹ הָיְתָה אֶלָּא שֶׁל שְׁכֵנְתּוֹ וְעַל שֶׁלֹּא מִיחָה בָּהּ נִקְרֵאת עַל שְׁמוֹ הֲרֵי שֶׁרָצָה לְפָרֵשׁ לָמָּה נִקְרֵאת עַל שְׁמוֹ אֲבָל הָכָא לָא מְפָרֵשׁ ר' יְהוּדָה אִם שֶׁזִּפֵּר עִכְּבָן לָמָּה נִקְרָא עַל שֵׁם ר"ע א"כ ע"כ דִּפְלִיג עַל תַּנָּא דְּמַתְנִיתִין: שָׁם וְהוֹרִידוּהוּ מִגְּדֻלָּתוֹ: בְּשְׁאִילַת יַעֲבֵ"ץ יֵשׁ פִּלְפּוּל אָרֹךְ אִם מַעֲשֶׂה זֶה בְּשַׁבָּת אוֹ בְּחוֹל הָיָה דִּלְכְאוֹרָה מַשְׁמַע שֶׁבְּחוֹל הָיָה דְּאִי בְּשַׁבָּת מַה פְּשַׁע דְּשִׁזְּפֵר שֶׁהָיָה רוֹצֶה לְעַכֵּב הָעֵדִים מֵחֲלּוֹל שַׁבָּת אָמְנָם לְבַסּוֹף מַסִּיק דִּבְשַׁבָּת הָיָה וְלֹא יָדַעְתִּי לָמָּה לֹא הִזְכִּיר דְּאִם בְּחוֹל הָיָה צָרִיךְ לוֹמַר שֶׁהָיָה בְּנִיסָּן דְּאִי בְּתִשְׁרֵי אֵין חִילּוּק בֵּין שַׁבָּת לְחוֹל דְּגַם אִי בְּחוֹל הָוֵי מ"מ הָיָה יו"ט שֶׁל ר"ה שֶׁיָּדְעוּ שב"ד קִדְּשׁוּ הַחוֹדֶשׁ ע"י עֵדִים הָרְאשׁוֹנִים וא"כ יֵשׁ חִילּוּל יו"ט דְּתִתְחוּמִין: שָׁם בְּרַשִׁ"י ד"ה שֶׁאִם יִפָּסֵל יְכָשֵׁל בְּפִיו: הָרַמְבַּ"ם כָּתַב בְּחִבּוּרוֹ שֶׁאִם יִמָּצֵא אֶחָד מֵהֶם פָּסוּל מִפְּנֵי שֶׁהוּא גַּזְלָן כְּמוֹ שֶׁהֵבִיא הַתּוֹסָ' יו"ט וּמַה שֶּׁלֹּא פֵּירֵשׁ גַּם רַשִׁ"י כֵּן י"ל שֶׁלְּשׁוֹן אִם יִפָּסֵל קְשִׁיתֵי' דְּמַשְׁמַע יִפָּסֵל לְהַבָּא וְאִי

אַיְיֵרֵי בְּפִסּוּל גַּזְלָנוּת אוֹ שְׁאָר פְּסוּל עֵדוּת הֲרֵי כְּבָר הוּא פָּסוּל וְהֵיאַךְ שַׁיָּיְךְ שֶׁאִם יִפָּסֵל וְלָכֵן פֵּירֵשׁ שֶׁאִם יִפָּסֵל יִכָּשֵׁל בְּפִיו דִּבְזֶה שַׁפִּיר שַׁיָּיְךְ לְשׁוֹן עָתִיד אֲבָל הָרַמְבַּ"ם שֶׁשִּׁינָּה לְשׁוֹן הַמִּשְׁנָה וְכוֹתֵב שֶׁאִם יִמָּצֵא אֶחָד מֵהֶם פָּסוּל דְּיֵשׁ לְפָרֵשׁ בֶּאֱמֶת שֶׁכְּבָר הוּא פָּסוּל רַק שֶׁעֲדַיִין לֹא נִיכָּר וְיִמְצָא כֵּן אַחַ"כּ שַׁפִּיר כָּתַב שֶׁפְּסוּל גַּזְלָן הוּא פְּסוּלוֹ.

וְעוֹד י"ל מָה הַטַּעַם שֶׁל רַשִׁ"י בְּפֵירוּשׁוֹ עַל פִּי מַה שֶׁכָּתַב רַבֵּינוּ יְשַׁעְיָ' הַזָּקָן בְּסֵפֶר הַמַּכְרִיעַ הֲבֵאתִיו בְּסִפְרֵי ע"ל בְּמַכּוֹת (דַּף ו') שֶׁרָצָה לְהוֹכִיחַ בְּמַה דְּאָמְרִינַן שָׁם נִמְצָא אֶחָד מֵהֶם קָרוֹב אוֹ פָּסוּל עֵדוּתָן בְּטֵלָה שֶׁאֵין זֶה רַק בְּנִתְכַּוְּוְנוּ לְהָעִיד יַחַד וְזַ"ל וְעוֹד רְאָיָה גְּדוֹלָה שֶׁבִּרְאָיָה לְבַד אֵין הַפָּסוּל פּוֹסֵל אֶת הֶכְשֵׁר ואעפ"י שֶׁמִּתְכַּוֵּוְן לִרְאוֹת כְּדֵי לְהָעִיד דִּתְנַן פ"ק דר"ה אָב וּבְנוֹ שֶׁרָאוּ אֶת הַחֹדֶשׁ יֵלְכוּ לֹא שֶׁמִּצְטָרְפִים זע"ז אֶלָּא שֶׁאִם יִפָּסֵל א' מֵהֶם יִצְטָרֵף הַשֵּׁנִי עִם אַחֵר אַלְמָא שֶׁרָאוּ יַחַד וְהָלְכוּ לב"ד כְּדֵי לְהָעִיד אֵין זֶה פּוֹסֵל אֶת זֶה מִכָּל הָנֵי נִרְאֶה לִי לוֹמַר שֶׁאֵין הַפָּסוּל פּוֹסֵל אֶת הַכְּשֵׁרִים בִּרְאָיָה לְבַד ואעפ"י שֶׁנִּתְכַּוְּוְנוּ לְהָעִיד עַד שֶׁיָּעִידוּ בְּיַחַד וְאָב וּבְנוֹ דְּעֵדוּת הַחֹדֶשׁ שֶׁהָיוּ הוֹלְכִים לְהָעִיד לֹא הָיוּ מַגִּידִים בְּיַחַד אֶלָּא הָאֶחָד הָיָה מֵעִיד עִם אַחֵר וְאִם הָיָה נִפְסַל הָיָה מֵעִיד הַשֵּׁנִי עכ"ל.

ולפ"ז י"ל דִּלְרַשִׁ"י הֲוִקְשָׁה קֻוְשְׁיַיְת ר"י הַזָּקֵן הֵיאַךְ יִצְטָרֵף הָאַחֵר עִם הַשֵּׁנִי כֵּיוָן שֶׁכְּבָר נִפְסַל כְּשֶׁהֵעִיד עִם הָרִאשׁוֹן דְּפָסוּל הָיָה וְלָכֵן פֵּירֵשׁ דְּמַה דְּקָאָמַר שֶׁאִם יִפְסֹול אֵין הַפֵּירוּשׁ שֶׁפָּסוּל הוּא אֶלָּא שֶׁיִּכָּשֵׁל בְּפִיו שֶׁזֶּה וַדַּאי אֵין פָּסוּל לִפְסֹול הָאַחֵר שֶׁהֵעִיד עִמּוֹ אֲבָל אִם פָּסוּל מַמָּשׁ הָוֵי הָיָה גַּם הָאַחֵר פָּסוּל דְּלָא ס"ל כר"י הַזָּקֵן דִּכְשֶׁבָּאוּ לְהָעִיד יַחַד לֹא נִפְסַל אֲבָל הָרַמְבַּ"ם י"ל דס"ל כר"י הַזָּקֵן וְלָכֵן פֵּירֵשׁ דְּגַם אִם פָּסוּל מַמָּשׁ הָיָה מ"מ יָעִיד עִם הַשֵּׁנִי: [מִבֶּן הַמְחַבֵּר כִּסְבָרַת ר"י הַזָּקָן מָצָאתִי דפי' בְּתוֹסְ' סַנְהֶדְרִין ד"ה לָא סַגִּי אִי נָמֵי לָא אָמְרִינַן נִמְצָא אֶחָד מֵהֶם קָרוֹב אוֹ פָּסוּל אֶלָּא בְּבָאוּ בְּבַת אַחַת תּוֹךְ כְּדֵי דִבּוּר דְּאָז חֲשִׁיבִי עֵדוּת אַחַת וְהָכָא שֶׁבָּאוּ שְׁתֵּי כִּתֵּי עֵדִים זוֹ אַחַר זוֹ עכ"ל.

וְגַם כָּאן אַף שֶׁנִּתְכַּוְּוְנוּ לְהָעִיד עֵדוּת אַחַת אֲבָל רַק שֶׁיִּצְטָרְפוּ עִם כַּת אַחֶרֶת וְזֶה מַמָּשׁ כִּסְבָרַת סֵפֶר הַמַּכְרִיעַ]. וְעַיֵּין בְּסַנְהֶדְרִין (דַּף מ"א) בְּתוֹסְ' ד"ה כְּמַאן כר"ע שֶׁכָּתְבוּ אָמַר אֵינִי יוֹדֵעַ כְּנִמְצָא אֶחָד מֵהֶם קָרוֹב אוֹ פָּסוּל דָּמֵי ע"ש.

אָכֵן מִדְּלָא כָּתַב רַשִׁ"י כֵּן נִרְאֶה שֶׁדַּעְתּוֹ דְּפָסוּל לָא מִיקְּרֵי לִפְסֹול גַּם הָאַחֵר אֶלָּא מִי שֶׁפָּסוּל לְכָל עִדִּיּוֹת דֻּומְיָא דְּקָרוֹב אֲבָל לֹא מִי שֶׁפָּסוּל רַק לְעֵדוּת זֶה ע"י שֶׁאָמַר אֵינִי יוֹדֵעַ אוֹ שֶׁנִּכְשַׁל בִּבְדִיקוֹת וּמִזֶּה רְאָיָה לְמַה שֶׁכָּתַבְנוּ בְּשִׁיטַת רַשִׁ"י שָׁם בְּתוֹסֶפֶת ד"ה וּפָסְלוּ.

וְדָרְשִׁינַן נַמֵּי כְּשֵׁרִין וּמְיֻוְחָסִים: לִכְאוֹרָה זֶה דֹּוחַק שֶׁנְּיַלֵּף מַלְכָּם ב' דְּרָשׁוֹת מֵחוֹלְקוֹת דְּבִשְׁלָמָא לְרַבָּנָן שֶׁדָּרְשׁוּ מְסוּרָה לָכֶם לִגְדוֹלֵי דּוֹר שֶׁכְּמוֹתְכֶם י"ל נָמֵי לִמְיֻוְחָסִים כְּמוֹתְכֶם אֲבָל הֲרֵי ב"ד שֶׁל כֹּהֲנִים הָוֵי ס"ל כר"ש דְּדָרֵישׁ לָכֶם אעפ"י שֶׁאַתֶּם אַחִים הֵיאַךְ שַׁיָּיְךְ לֵילַף שׁוּב מִזֶּה ג"כ מְיֻוְחָסִים כְּמוֹתְכֶם.

וְלֹא יָדַעְתִּי לָמָּה לֹא כָּתְבוּ הַתּוֹסְ' דְּפָסוּל גֵּרִים וּמְשֻׁוְחְרָרִים דְּדָמֵי לְדִינֵי מָמוֹנוֹת כִּדְאָמְרִינַן לְקַמָּן (דַּף כ"ה) דְּמִשְׁפַּט כְּתִיב בֵּיהּ וַהֲרֵי הַתּוֹסְ' לְשִׁיטָתָם לְפִי מַה שֶׁכָּתְבוּ בְּנִדָּה (דַּף מ"ט) גֵּר שֶׁאֵין אִמּוֹ מִיִּשְׂרָאֵל פָּסוּל לְדִינֵי מָמוֹנוֹת לְדִין לְיִשְׂרָאֵל וכ"כ ג"כ בְּסַנְהֶדְרִין וא"כה"ה דְּפָסוּל עֶבֶד מְשֻׁוְחְרָר.

אָכֵן לפ"ז יִקָּשֶׁה לְפִי הָאֱמֶת לְדִידַן דְּפָסְקִינַן כב"ד שֶׁקִּבְּלוּ לְעֶבֶד מְשֻׁחְרָר וְאַמַּאי כָּשֵׁר כֵּיוָן דְּפָסוּל לְדִינֵי מָמוֹנוֹת אע"כ יְהֵיהּ מוּכָח כְּשִׁיטַת רַשִׁ"י שֶׁהֵבִיאוּ הַתּוֹסָ' שָׁם דְּגֵר כָּשֵׁר לד"מ וְיִקָּשֶׁה עַל הַתּוֹסָ' וְיֵשׁ לוֹמַר דהט"א הִקָּשָׁה דְּהָכָא מַשְׁמַע דְּמַה דְּדָרְשִׁינַן מַלְכָּם הַיְינוּ לְעִנְיַן עֵדוּת הַחֹדֶשׁ וּלְקַמָּן ר"פ רָאוּהוּ ב"ד מַשְׁמַע דִּלְעִנְיַן דַּיָּנִים כְּתִיב וְתֵירֵץ דְּנַדַּאי קְרָא לְעִנְיַן דַּיָּנִים כְּתִיב דְּמֹשֶׁה וְאַהֲרֹן דַּיָּנִים הָיוּ ומ"מ יָלִיף מִינֵּיהּ ג"כ דִּקְרוֹבִים כְּשֵׁרִים לְעֵדוּת דְּכָל הַכָּשֵׁר לָדוּן כָּשֵׁר לְהָעִיד ע"ש אָכֵן הַתִּינַח לְעִנְיַן הֶכְשֵׁר הַדַּיָּנִים אֲבָל לְעִנְיַן פְּסוּל הַדַּיָּנִים אֵין רְאָיָה עַל הָעֵדִים דְּהָא תְּנַן בְּנִדָּה (שָׁם) וְיֵשׁ שֶׁכָּשֵׁר לְהָעִיד וְאֵין כָּשֵׁר לָדוּן וְלָכֵן שַׁפִּיר י"ל דְּאַף דְּגֵר פָּסוּל לִהְיוֹת דַּיָּן בְּקִידּוּשׁ הַחֹדֶשׁ מ"מ לִהְיוֹת עֵד כָּשֵׁר.

כֵּן י"ל שֶׁלֹּא יִקָּשֶׁה לְדִידַן עפ"י הִלְכָתָא אֲבָל עַל הַתּוֹסָ' לֹא שַׁיָּיךְ תֵּירוּצֵנוּ שֶׁהֲרֵי הַתּוֹסָ' כָּתְבוּ דְּפָסוּל עֶבֶד מְשֻׁחְרָר לְעֵדוּת הָוֵי מַלְכָּם בְּדוֹמִין בְּיִחוּס כְּמוֹתְכֶם הֲרֵי שֶׁפְּשִׁיטָא לְהוּ דְּיָלְפִינַן גַּם לְעִנְיַן פְּסוּל עֵדוּת מִדַּיָּנִים וא"כ הָוֵי מָצֵי לְמֵימַר בְּפְשִׁיטוּת דְּמִשְׁפַּט כְּתִיב בֵּיהּ וּלְשִׁיטָתָם גֵּר וְעֶבֶד מְשֻׁחְרָר פָּסוּל לד"מ: שָׁם ד"ה אֵלּוּ.

א"נ בְּסָחוֹרָה דְּרַבָּנָן: ק"ק דְּבִירוּשַׁלְמִי לֹא מַשְׁמַע כֵּן דְּאִיתָא שָׁם אֵיזֶהוּ סוֹחֵר שְׁבִיעִית זֶה שֶׁהוּא יוֹשֵׁב וּבָטֵל כָּל שְׁנֵי שָׁבוּעַ כֵּיוָן שֶׁהִגִּיעַ שְׁבִיעִית הִתְחִיל מַפְשִׁיט אֶת יָדָיו וְנוֹשֵׂא וְנוֹתֵן בְּפֵירוֹת עֲבֵירָה עכ"ל וְכֵן הֵבִיא הָרִיטְבָ"א בְּשֵׁם הַתּוֹסָפְתָּא וּמִזֶּה מַשְׁמַע שֶׁהוּא עַצְמוֹ נוֹשֵׂא וְנוֹתֵן: שָׁם בא"ד.

דְּמֻוָתָּר לִמְכֹּר פֵּירוֹת שְׁבִיעִית לע"ה: לֹא יָדַעְתִּי אָנָה נִמְצָא זֶה כֵּן שָׁם ובלא"ה הַלָּשׁוֹן קָשֶׁה דְּאֵיךְ שַׁיָּיךְ עַל זֶה מִשּׁוּם דְּאֵין מוֹסְרִין וכו'. וְלָכֵן נִרְאֶה דְּצָרִיךְ לְהַגִּיהַּ דְּאָסוּר לַעֲנוֹת פֵּירוֹת שְׁבִיעִית מע"ה: שָׁם בא"ד.

אֲבָל הָכָא אִצְטְרִיךְ לְמֵימַר: הָרָ"ן בְּסַנְהֶדְרִין כ' עוֹד טַעַם אַחֵר לָמָּה שָׁתָנִי הָכָא עֲבָדִים מִפְּנֵי שֶׁבַּמִּשְׁנָה דִּלְעֵיל אַיְיתִי הָא דְּקִבְּלוּ עֶבֶד מְשֻׁחְרָר לָכֵן תָּנֵי הָכָא דַּעֲבָדִים שֶׁאֵינָם מְשֻׁחְרָרִים פְּסוּלִים וְעוֹד דקמ"ל דְּעֶבֶד כָּשֵׁר ג"כ לְעֵדוּת אִשָּׁה וְכֵן כָּתַב גַּם הָרִיטְבָ"א כָּאן: פֶּרֶק שְׁנֵי שָׁם בְּמַתְנִיתַן מִשְּׁקִלְקְלוּ הַבַּיְתוֹסִים: הפ"י כְּתַב שֶׁבְּכֻלְּהוּ תַּלְמוּדָא מַשְׁמַע שֶׁהַקִּלְקוּל הי' שֶׁרָצוּ הַבַּיְתוֹסִים שֶׁיְּקַבֵּע ר"ח נִיסָן בְּשַׁבָּת כְּדֵי שֶׁיִּהְיֶה יוֹם הַקָּרֵבַת הָעוֹמֶר מְמֻחֶרֶת שַׁבַּת בְּרֵאשִׁית וְלָכֵן הִקָּשָׁה כֵּיוָן דְּהַקִּלְקוּל לֹא שַׁיָּיךְ רַק בְּנִיסָן לָמָּה חִלְּלוּ שַׁבָּת בְּשִׁאָר חֳדָשִׁים לְשַׁלֵּחַ אַחֵר עִמּוֹ וְגַם בַּיְרוּשַׁלְמִי הֵעִיר עַל זֶה.

ולענ"ד אעפ"י דְּבְהַךְ מַעֲשֶׂה דִּלְקַמָּן שֶׁשָּׁכְרוּ הַבַּיְתוֹסִים לְהַטְעוֹת אֶת הַחֲכָמִים כָּתַב רַשִׁ"י וְהַתּוֹסָ' כֵּן שֶׁחָל ל' שֶׁל אֲדָר בְּנִיסָן וְרָצוּ שֶׁיְּקֻדַּשׁ בּוֹ בַּיּוֹם מ"מ מוּכָח ג"כ אִיפְכָא שֶׁגַּם בְּשִׁאָר יָמִים רָצוּ לְהַטְעוֹת אֶת הַחֲכָמִים שֶׁהֲרֵי לְעֵיל סוֹף פִּרְקֵן כָּתַב רַשִׁ"י וְאִם צוֹדֶה לָהֶם שֶׁהַבַּיְתוֹסִים וְהַכּוּתִים הָיוּ אוֹרְבִים לָהֶם לְעַכְּבָם כְּדֵי לְהַטְעוֹת אֶת הַחֲכָמִים וַהֲרֵי שַׁבָּת הָיָה וְלָמָּה עִכְּבוּם הֲרֵי רוֹצִים שֶׁיְּקֻדַּשׁ נִיסָן בַּשַּׁבָּת אע"כ שֶׁלֹּא בְּנִיסָן אֶלָּא בַּחֳדָשִׁים אֲחֵרִים ג"כ רָצוּ לְהַטְעוֹת הַחֲכָמִים שֶׁיִּהְיֶה קִידּוּשׁ הַחוֹדֶשׁ שֶׁלֹּא כַּדִּין וְלָכֵן א"ש ג"כ שֶׁהִתִּירוּ לְחַלֵּל שַׁבָּת לְשַׁלֵּחַ אַחֵר עִמּוֹ לְהַעִידוֹ בְּכָל הֶחֳדָשִׁים.

וּמַה שכ' רַשִׁ"י לְקַמָּן שֶׁהַמַּעֲשֶׂה בְּיוֹם ל' שֶׁל אֲדָר הָיָה אֶפְשָׁר מִשּׁוּם דְּמִסְתָּמָא לֹא עָשׂוּ עֵסֶק גָּדוֹל וּלְבַזְבֵּז מָמוֹן הַרְבֵּה לְשָׁכֹּר עַדֵי שָׁקֶר אִם לֹא שֶׁהָיָה הַדָּבָר לָהֶם לְתוֹעֶלֶת גָּדוֹל: שָׁם ע"ב בַּגְּמָרָא וְחַד מִי מְהֵימַן: הַתּוֹסָ' הִקְשׁוּ דִּלְמָא מֻוָתָּר לוֹ לְחַלֵּל שַׁבָּת שֶׁמָּא יִצְטָרֵף

עִם אַחֵר וְתֵירְצוּ דְּמַקְשֶׁה עַל לִישָׁנָא דְּמַתְנִיתִין דִּנְקֵט אַחֵר דְּמַשְׁמַע דְּחַד מְהֵימַן וְלֹא הֲבַנְתִּי הֵיאַךְ מַשְׁמַע מִלִּישָׁנָא דְּמַתְנִיתִין כֵּן הֲלֹא ג"כ יֵשׁ לְפָרֵשׁ דְּמְשַׁלְּחִין עִמּוֹ אַחַר חַד שֶׁמָּא יִמְצָא שָׁם אַחֵר לְהִצְטָרֵף עִמּוֹ.

ולענ"ד י"ל בְּיִישׁוּב קֻוּשְׁיָתָם דְּהִנֵּה הפ"י כְּתַב דְּמַה שֶׁכָּתְבוּ הַתּוֹסָ' דְּאוֹתוֹ אַחֵר ג"כ מְחַלֵּל שַׁבָּת הַיְינוּ דאל"כ מַאי קמ"ל מַתְנִיתִין דְּמְשַׁלְּחִין אַחֵר עִמּוֹ דְּלִיכָּא לְמֵימַר דקמ"ל דְּאֶחָד מְהֵימַן דְּהָא מַסְקִינַן דְּבָעֵינַן שְׁנַיִם ע"ש.

אָמְנָם לענ"ד יֵשׁ לְהָשִׁיב שֶׁהֲרֵי שֶׁמְּוָתָּר לְאַחֵר ג"כ לְחַלֵּל שַׁבָּת מוּכָח מִמַּתְנִיתִין דְּלְעֵיל דְּתְנַן מוֹלִיכִין אוֹתוֹ עַל הַחֲמוֹר וּכְמוֹ שֶׁכָּתַב הָרַשְׁבָּ"א וְלָכֵן נלענ"ד אִיפְכָּא דְּוַדַּאי לְעִנְיַן שֶׁאַחֵר מֻוָּתָּר לְחַלֵּל שַׁבָּת לֹא צָרִיךְ לְהַשְׁמִיעֵנוּ דְּזֶה מוּכָח מִמַּתְנִיתִין דְּלְעֵיל אֲבָל הַמַּקְשָׁן הָוָה ס"ל דְּרָצָה לְהַשְׁמִיעֵנוּ דְּעַד אֶחָד נֶאֱמָן לְהָעִיד עָלָיו וְלָכֵן פָּרִיךְ וְחַד מִי מְהֵימַן וְלָכֵן ל"ק דִּילְמָא לְהַשְׁמִיעֵנוּ שֶׁיֵּלֵךְ עַל סִפֵּק שֶׁמָּא יִצְטָרֵף עִם אַחֵר דְּזֶה כְּבָר מוּכָח מִמַּתְנִיתִין דְּלְעֵיל דְּאָב וּבְנוֹ יֵלְכוּ שֻׁמָּוָתָּר לְחַלֵּל שַׁבָּת עַל זֶה וְכֵן מוּכָח מִמַּתְנִיתִין דְּמוֹלִיכִין עַל הַחֲמוֹר אע"כ דְּהַחֲזוּשׁ הוּא דְּחַד מְהֵימַן וְלָכֵן פָּרִיךְ מִבָּרַיְיתָא אָכֵן אַחַר שֶׁתֵּרֵץ זוּג אַחֵר פָּרִיךְ אִי הָכִי מַאי לְמֵימְרָא וּמְשַׁנֵּי דְּאַשְׁמוֹעִינַן דְּמִסְפֵּיקָא מְחַלְּלִינַן שַׁבָּת דְּאֶפְשָׁר שֶׁהָעֵד לֹא יִרְצֶה לְהָעִיד וּכְמוֹ שֶׁכָּתַב הָרַשְׁבָּ"א דְּתֵירוּץ זֶה קָאֵי גַּם לְתֵירוּצוֹ דְּרַב נְהוֹרַאי אַחֵר הָוֵי בַּהֲדִיהּ וּבָזֶה א"ש לְשׁוֹן אִי הָכִי דְּקָאֵי גַּם אַשִּׁינּוּיָא קָמָא דְּמַאי אַחַר זוּג אַחֵר.

וּמַה דְּפִשִּׁיטָא לְהַתּוֹסָ' דְּמַתְנִיתִין אָב וּבְנוֹ וכו' אַיְירֵי בְּשַׁבָּת הַיְינוּ דְּמַיְיתֵי עַל בָּבוֹת דְּמַתְנִיתִין דְּלְקָנֵי' דְּאַיְירֵי בְּשַׁבָּת וְעוֹד דְּאִי אַיְירֵי בְּחוֹל מַאי קמ"ל דְּיֵלְכוּ פְּשִׁיטָא מִי יְעַכֵּב אוֹתָם: שָׁם אֶלָּא מַאי אוֹתוֹ אוֹתוֹ הַזּוּג: ק"ק דְּאַמַּאי לָא פָּרִיךְ מִמַּתְנִיתִין דְּלְעֵיל מִי שֶׁרָאָה אֶת הַחֹדֶשׁ וְאֵינוֹ יָכוֹל לְהַלֵּךְ אֲלָמָּא חַד מְהֵימַן דְּשָׁם דּוֹחֵק לְפָרֵשׁ דְּהַזּוּג אֵינוֹ יָכוֹל לְהַלֵּךְ וְשָׁמּוֹלִיכִין אוֹתוֹ עַל הַחֲמוֹר הָאֶחָד ואע"ג דְּבְסֵיפָא נְקֵט לְשׁוֹן רַבִּים וְאִם צוֹדָה לָהֶם וכו' לוֹקְחִים בְּיָדָם מְזוֹנוֹת זֶה יֵשׁ לְפָרֵשׁ עַל הָעֵד עִם הַמּוֹלִיךְ אוֹתוֹ: שָׁם וְהָתַנְיָא מַעֲשֶׂה בְּרַבִּי נְהוֹרַאי: ק"ק דְּלִיקְשֵׁי בְּקִיצּוּר ב' בָּרַיְיתוֹת אַהֲדָדֵי וְכֵן הֵעִיר גַּם ספ"י ולענ"ד י"ל עפ"י מַה שֶׁכָּתְבוּ הַתּוֹסָ' דְּתֵירוּץ ר"א סָהֲדָא אַחֲרִינָא הָוֵי בְּהֶדְיָ' יֵשׁ לְפָרֵשׁ דְּרַב נְהוֹרַאי הָלַךְ לְהִצְטָרֵף עִם הָעֵד לְהָעִיד עַל הַחֹדֶשׁ ולפ"ז י"ל דְּזֶה יָדַע גַּם הַמַּקְשָׁן וְלָכֵן לֹא הי' ק"ל בָּרַיְיתוֹת אַהֲדָדֵי וְלֹא הָיָה קָשֶׁה לוֹ מַאי לְמֵימְרָא די"ל דְּרָצָה לְהַשְׁמִיעֵנוּ דְּלְעֵדוּת הַחֹדֶשׁ צָרִיךְ שְׁנֵי עֵדִים אֲבָל אַחַר דְּקָאָמַר וְחַד מִי מְהֵימַן מִשְׁפָּט כְּתִיב בּוֹ הֲרֵי שֶׁפְּשִׁיטָא לוֹ מִקְרָא דְּעֵד אֶחָד לֹא נֶאֱמָן לְהָעִיד עַל הַחֹדֶשׁ וא"כ ע"כ אִי אֶפְשָׁר לְפָרֵשׁ דר' נְהוֹרַאי עַל הַחֹדֶשׁ הֵעִיד עִם עֵד אַחֵר דְּיִקְשֶׁה דא"כ מַאי לְמֵימְרָא אע"כ דְּהָלַךְ לְהָעִיד עַל הָעֵד וְלָכֵן פָּרִיךְ שַׁפִּיר וְחַד לָא מְהֵימַן וְהָתַנְיָא וּכְשֶׁתֵּרֵץ דְּהַפִּ' הוּא דר"נ עִם עֵד אַחֵר הֵעִיד עַל הָעֵד פָּרִיךְ שׁוּב אִי הָכִי מַאי לְמֵימְרָא אָכֵן בָּזֶה מְשַׁנֵּי שַׁפִּיר דְּה"א מִסְפֵּיקָא לָא מְחַלְּלִינַן שַׁבָּת: שָׁם לְהַטְעוֹת אֶת הַחֲכָמִים: רַשְׁ"י וְתוֹסָ' פֵּירְשׁוּ שֶׁחָל ל' שֶׁל אֲדָר בַּשַּׁבָּת וְהֵם חֲפָצִים שֶׁיְּקַדְּשׁ הַחֹדֶשׁ בְּיוֹם זֶה כְּדֵי שֶׁיִּהְיֶה עֲצֶרֶת אַחַר הַשַּׁבָּת והט"א הַקְּשָׁה לְהָנֵי דְּשָׁלְחוּ לְמַר עוּקְבָא דַּאֲדָר הַסָּמוּךְ לְנִיסָן לְעוֹלָם חָסֵר לָמָּה הֻזְקְרְכוּ לָזֶה וְכָתַב דְּלְהָנֵי דְּשָׁלְחוּ צָרִיךְ לוֹמַר בֶּאֱמֶת דְּלָא מְשׁוּם עֲצֶרֶת אַחַר הַשַּׁבָּת רָצוּ לְהַטְעוֹת אֶלָּא מִפְּנֵי שִׂנְאָה בְּלֹא טַעַם כְּמוֹ הַכּוּתִים שֶׁהִשִּׂיאוּ מַשָּׂאוֹת שֶׁלֹּא בִּזְמַנָּן אָכֵן כְּבָר כָּתַבְתִּי לְעֵיל דְּמִמַּה שֶׁהוֹצִיאוּ מָמוֹן הַרְבֵּה לִשְׁכּוֹר עֵדֵי שֶׁקֶר מִשְּׁמַע שֶׁהָיָה לְדַעְתָּם לְתוֹעֶלֶת גָּדוֹל.

אָמְנָם לענ"ד שַׁפִּיר י"ל דְּגַם לְהָנֵי דְּשָׁלְחוּ לְמַר עוּקְבָא הָיָה הַטָּעוּת לְתוֹעַלְתָּם עפ"י מַה דְּאִיתָא בַּיְרוּשַׁלְמִי דְּקַלְקְלוֹתֵיהֶן מִן אֲדָר הֲוָת פִּי' דְּבְיוֹם ל' שֶׁל שְׁבָט קִלְקְלוּ שֶׁהָיָה חָל בְּיוֹם ו' וְיָרְאוּ שֶׁמָּא יַעַבְרוּ ב"ד אֶת הַחֹדֶשׁ וְיַקְדְּשׁוּ אֲדָר בְּשַׁבָּת וְאָז יִהְיֶה ר"ח נִיסָן בְּיוֹם א' וַעֲצָרַת בְּיוֹם ב' וְלָכֵן שָׂכְרוּ עַדֵי שֶׁקֶר שֶׁיְּקַדְּשׁוּ ב"ד אֲדָר בְּיוֹם ו' וְאָז יִהְיֶה בְּוַדַּאי ר"ח נִיסָן בְּשַׁבָּת כֵּיוָן דַּאֲדָר הַסָּמוּךְ לְנִיסָן לְעוֹלָם חָסֵר.

ולפ"ז י"ל דְּהָנֵי דְּשָׁלְחוּ לְמַר עוּקְבָא ס"ל כפי' הַיְרוּשַׁלְמִי: שָׁם וְאוֹקְדִינּוּן דָּוִד: הט"א הִקְשָׁה שָׁזֶּה דְּלָא כר"י וְלֹא כַּחֲכָמִים בע"ז (דַּף מ"ד) דלר"י הוּא לִישָׁנָא דִּזְרוּיֵי וּלְרַבָּנָן לִישָׁנָא דִּנְטִילָה. ולענ"ד י"ל דִּלְהָכִי נָקַט הַגְּמָרָא וּמְתַרְגְּמִינַן שֶׁהֲרֵי בִּמְגִילָה (דַּף ד') אָמְרִינַן תַּרְגּוּם שֶׁל נְבִיאִים יוֹנָתָן בֶּן עֻזִּיאֵל אֲמָרוֹ שֶׁהוּא ג"כ תַּנָּא וא"כ נָקַט מַתְנִיתַן לִישָׁנָא דְּהַהִוא תַּנָּא: שָׁם אַמָּלֵא לָא עָבְדִינַן מַאי טַעְמָא: הפ"י והט"א הָעִירוּ מָה רִיוַח יִהְיֶה בְּזֶה אִם הָיוּ מְתַקְּנִים לַעֲשׂוֹת מַשּׂוֹאוֹת גַּם אַמָּלֵא.

ולענ"ד י"ל בְּפַשְׁטוּת כִּי אָז לֹא הָיָה אֶפְשָׁר לַכּוּתִים לְהַטְעוֹת אֶת בְּנֵי הַגּוֹלָה לַעֲשׂוֹת חָסֵר כַּאֲשֶׁר עָשׂוּ דְּגַם אִם יַעֲשׂוּ מַשּׂוֹאוֹת בְּלַיִל שֶׁאַחַר ל' וב"ד עָשׂוּ מָלֵא הֲלֹא אָז יַעֲשׂוּ מַשּׂוֹאוֹת בַּלַּיְלָה שֶׁאַחַר ל"א וְיַחְשְׁבוּ בְּנֵי גוֹלָה שב"ד טָעוּ שֶׁבַּתְּחִלָּה רָצוּ לַעֲשׂוֹת חָסֵר וְחָזְרוּ בָּהֶם וְעָשׂוּ מָלֵא וְאָז גַּם הֵם יַעֲשׂוּ מָלֵא וַאֲפִילּוּ לֹא יַחְשְׁבוּ כֵּן עכ"פ יֵרָאֶה לָהֶם סָפֵק אֵיזֶה מִן הַמַּשּׂוֹאוֹת הוּא אֱמֶת וּמְסָפֵק יַעֲשׂוּ הַמּוֹעֲדִים שְׁנֵי יָמִים וְנִתְבַּטֵּל בָּזֶה מַחֲשֶׁבֶת הַכּוּתִים לְהַחֲטִיאָם בַּעֲשִׂיַּית הַמּוֹעֲדִים.

וְקָרוֹב לְזֶה כָּתַב גַּם הפ"י אֲבָל לֹא מָפְרֵשׁ לָמָּה לֹא שַׁיָּיךְ קִלְקוּל אֲבָל לָמָּה שֶׁפִּירַשְׁתִּי נִיחָא: שָׁם בְּתוֹסְ' ד"ה אֶלָּא מַאי. יָכוֹל לוֹמַר אֶחָד מֵאוֹתוֹ הַזּוּג: לענ"ד י"ל דא"כ לָמָּה נָקַט בְּכֹהֲאי גַּוְונָא וְלָא נָקַט בְּפַשְׁטוּת אִם מַכִּירִין אוֹתָם דְּמַה לִי אִם לֹא מַכִּירִין אֶחָד אוֹ לֹא מַכִּירִין שְׁנֵיהֶם הֲרֵי לְעוֹלָם צָרִיךְ עֵדוּת וְלָכֵן יוֹתֵר מַשְׁמַע דְּאוֹתוֹ בֶּאֱמֶת קָאֵי עַל הַזּוּג: שָׁם דַּף כ"ג ע"א בַּגְּמָרָא מִשּׁוּם בִּיטוּל מְלָאכָה לָעָם: רַשִׁ"י פֵּירֵשׁ דבר"ה אַיְירֵי וְהַתּוֹסְ' כָּתְבוּ דְּבָכָל ר"ח יֵשׁ בִּיטוּל מְלָאכָה כִּדְאָמְרִינַן בְּמְגִילָה והט"א בֵּיאֵר שִׁיטַת רַשִׁ"י דעכ"כ הֲוָצְרְךְ לְפָרֵשׁ דְּעַל ר"ה קָאֵי דְּאִי אַשְׁאָר ר"ח אַכַּתִּי יִקְשֶׁה דְּלִיתַקְּנוּ דִּלְיַעְבֵּד אַמָּלֵא בַּלַּיְלָה שֶׁבֵּין ל' לל"א כֵּיוָן דְּאִם לֹא קִדְּשׁוּ ב"ד בל' בַּדַּאי ר"ח בל"א וּבָזֶה לֵיכָּא בִּיטוּל מְלָאכָה ב' יָמִים דְּמֵיָּד בִּכְנִיסַת לֵיל ל"א יָדְעוּ אִם קִדְּשׁוּ ב"ד יוֹם ל' אוֹ אִם יִהְיֶה ר"ח לְמָחָר בְּיוֹם ל"א וְלָכֵן פֵּירֵשׁ רַשִׁ"י דְּמִשּׁוּם בִּיטוּל מְלָאכָה בר"ה לֹא תִּקְנוּ כֵּן דבר"ה לֹא שַׁיָּיךְ שֶׁיַּעֲשׂוּ מַשּׂוֹאוֹת בְּלֵיל ל"א אִם עִבְּרוּ ב"ד אֶת הַחֹדֶשׁ כֵּיוָן שֶׁהוּא לֵיל י"ט אָסוּר הַבְעָרָה שֶׁלֹּא לְצוֹרֶךְ אוֹכֶל נֶפֶשׁ וְתֵימַה עַל הַתּוֹסְ' שֶׁחָלְקוּ עַל רַשִׁ"י וּפֵירְשׁוּ דְּעַל כָּל ר"ח קָאֵי עכ"ד ולענ"ד לֹא מַסְפִּיק זֶה לְפָרֵשׁ שִׁיטַת רַשִׁ"י דְּהָא בֵּין לְשִׁיטַת רַשִׁ"י בֵּין לְשִׁיטַת הַתּוֹסְ' בְּבֵיצָה (דַּף י"ב) הַוְתְּרָה הַבְעָרָה אוֹ הוֹצָאָה שֶׁלֹּא לְצוֹרֶךְ אוֹכֶל נֶפֶשׁ הֵיכִי שֶׁיִּהְיֶה בְּהַבְעָרָה אוֹ בְּהוֹצָאָה קְצָת צוֹרֶךְ י"ט וְלָכֵן לָמָּה יֵאָסֵר לַעֲשׂוֹת מַשּׂוֹאוֹת בי"ט לְהוֹדִיעַ לַגּוֹלָה שֶׁלְּמָחָר הוּא י"ט וַדַּאי וְכִי יֵשׁ צוֹרֶךְ קְצָת גָּדוֹל מִזֶּה לְהוֹדִיעַ לְיִשְׂרָאֵל שֶׁיָּחוֹגוּ י"ט בְּוַדַּאי וְלֹא בְּסָפֵק אָכֵן בִּירוּשַׁלְמִי מַשְׁמַע שֶׁאָסוּר לְהַשִּׂיא מַשּׂוֹאוֹת בי"ט אֲבָל לענ"ד קָשֶׁה מ"ט לֹא.

וּמַה שֶּׁהֵבִיא הט"א רְאָיָה לְשִׁיטַת רַשִׁ"י דבר"ה אַיְירֵי וְלֹא בְּכָל ר"ח דבר"ת יִהְיֶה תַּקָּנָה לַעֲשׂוֹת מַשּׂוֹאוֹת עַל חֹדֶשׁ מָלֵא דַּוְקָא ואעפ"כ לֹא יִהְיֶה בִּיטוּל מְלָאכָה ב' יָמִים דְּהָא אֶפְשָׁר שֶׁיַּעֲשׂוּ מַשּׂוֹאוֹת בְּלַיְלָה שֶׁלִּפְנֵי ל"א וּמִתּוֹךְ כָּךְ הִקְשָׁה עַל הַתּוֹסְ' וְהִנִּיחַ בְּקֻשְׁיָא.

לענ"ד י"ל שֶׁהַרי גַּם לְאַחַר שֶׁבָּטְלוּ הַמַּשׂוֹאוֹת וְשָׁלְחוּ עֵדִים אָמְרִינַן לְעֵיל דְּעַל נִיסָן וְתִשְׁרֵי כֵּיוָן שֶׁקְּבִיעוּת הַמּוֹעֲדוֹת תְּלוּיִין בָּהֶן לֹא הָלְכוּ הָעֵדִים עַד שֶׁשָּׁמְעוּ מִפִּי ב"ד מְקֻדָּשׁ אעפ"י שֶׁיָּדְעוּ בְּוַדַּאי שֶׁלְּמָחָר יְקַדְּשׁוּ ב"ד אֶת הַחוֹדֶשׁ וְלָכֵן גַּם בְּמַשׂוֹאוֹת לֹא רָצוּ לְהוֹדִיעַ לַגּוֹלָה הַקִּידּוּשׁ עַד לְמָחָר אַחַר שֶׁקִּדְּשׁוּ ב"ד וְכֵיוָן דִּבְנִיסָן וְתִשְׁרֵי הֲוָצְרְכוּ כֵּן גַּם בְּשְׁאָר חֳדָשִׁים לֹא יָכְלוּ רַק לְתַקֵּן כֵּן דְּאִם בְּשְׁאָר חֳדָשִׁים יַעֲשׂוּ מַשׂוֹאוֹת בְּלַיְלָה שֶׁלִּפְנֵי ל"א וּבְנִיסָן וְתִשְׁרֵי בַּלַּיְלָה שֶׁלְּאַחַר ל"א יִטְעוּ הָעוֹלָם לוֹמַר שֶׁבְּלֵיל ל"א הָיָה סִימָן חָסֵר וְעוֹד מִשּׁוּם לָא פְּלוּג תִּקְּנוּ לַעֲשׂוֹת אַחַר וְלֹא אַמָּלֵא: שָׁם בְּתוֹסְ' ד"ה מִשּׁוּם.

וּלְחִנָּם דָּחַק לְפָרֵשׁ ר"ה: לענ"ד י"ל שאע"פ שֶׁרַשׁ"י בְּעַצְמוֹ כָּתַב בַּמְּגִילָּה דְּהָכָא עַל כָּל ר"ח קָאֵי מ"מ הָיָה לוֹ כָּאן שִׁיטָה אַחֶרֶת דִּלְפִי מַה דְּמַשְׁמַע בַּמְּגִילָּה שָׁם יֵשׁ חִילּוּק בָּזֶה בֵּין מַתְנִיתַן וּבָרַיְיתָא דְּמַתְנִיתַן נִתְנָה טַעַם לָמָּה שֶׁקּוֹרִין בר"ח וחוה"מ אַרְבָּעָה מִפְּנֵי שֶׁיֵּשׁ בּוֹ קָרְבַּן מוּסַף וּבָרַיְיתָא נִתְנָה הַטַּעַם מִפְּנֵי שֶׁאֵין בּוֹ בִּיטּוּל מְלָאכָה לָעָם וּמִדְּלָא נָתְנָה גַּם הַמִּשְׁנָה טַעַם זֶה וּבְפֶרֶט בַּגְּמָרָא דְּשָׁם דְּקָאָמַר הִלְכָךְ בר"ח וּמוֹעֵד דְּאִיכָּא קָרְבַּן מוּסָף קוֹרִין ד' בי"ט דְּאָסוּר בַּעֲשׂיַית מְלָאכָה חֲמִשָּׁה וְלָא קָאָמַר בר"ח וּמוֹעֵד גַּם כֵּן דְּלֵיכָּא בִּיטּוּל מְלָאכָה לָעָם מַשְׁמַע דס"ל דְּאֵין זֶה חָשׁוּב אֵין בִּיטּוּל מְלָאכָה כֵּיוָן דְּרַק לְנָשִׁים אֵין בִּיטּוּל וְגַם לָהֶם רַק מִנָּהג וּכְמוֹ שֶׁנִּרְאֶה ג"כ מִסֶּוּגְיָא דַּחֲגִיגָה שֶׁהֵבִיאוּ הַתּוֹסָפֹת בְּמַגִּילָּה שָׁם דְּנִקְרָא ר"ח מֻוָתָּר בַּעֲשׂיַית מְלָאכָה וְלָכֵן פֵּירֵשׁ רַשׁ"י כָּאן דְּעַל ר"ה קָאֵי וְעַל רַשׁ"י אֵין לְהַקְשׁוֹת סְתִירָה כמש"כ במ"א דְּדַרְכּוֹ לְפָרֵשׁ בְּמָקוֹמוֹת שׁוֹנוֹת ע"פ פֵּירוּשִׁים חֲלוּקִים: שָׁם ד"ה אַרְבָּעָה.

תֵּימַהּ דבפ' לוּלָב הַגָּזוּל: הט"א תֵּירֵץ עַל קֻושְׁיָא זוֹ דְּבִפְסָחִים מַשְׁמַע שר' יְהוּדָה חָזַר בּוֹ וְהוֹדָה לַחֲכָמִים שֶׁכָּל דִּין שֶׁתְּחִלָּתוֹ לְהַחְמִיר וְסוֹפוֹ לְהָקֵל אֵינוֹ דִּין וא"כ מַכְשִׁיר ג"כ סֻוכָּה שֶׁאֵינָהּ מֵאַרְבָּעָה הַמִּינִים.

ולענ"ד דְּוַחַק לוֹמַר כֵּן ע"פ הת"כ שֶׁהֵבֵאתִי בְּסִפְרִי ע"ל בְּסֻוכָּה שָׁם דְּקָאָמַר ג"כ ר' יְהוּדָה דָּן ק"ו וַחֲכָמִים הֵשִׁיבוּ לוֹ כָּל דִּין שֶׁאַתָּה דָּן תְּחִלָּתוֹ לְהַחְמִיר וְסוֹפוֹ לְהָקֵל אֵינוֹ דִּין ע"ש וְאִם הָיָה חוֹזֵר ע"י תְּשׁוּבָה זוֹ הֵיאַךְ אָמַר שׁוּב ק"ו כָּזֶה ובלא"ה קָשֶׁה דממנ"פ אֵיזֶה ק"ו אָמַר בְּרִיּשָׁא אִם אָמַר הָא דְּסֻוכָּה בְּרִיּשָׁא וְהֵשִׁיבוּ לוֹ רַבָּנָן כֵּן לָמָּה לֹא חָזַר אָז וְאִם חָזַר הֵיאַךְ אָמַר שׁוּב הק"ו בִּפְסָחִים וְכֵן אִיפְּכָא.

וְדוַחַק לוֹמַר דהק"ו דת"כ וּדְסֻוכָּה אָמַר ר"י בְּרִיּשָׁא וְלֹא חָזַר ע"י תְּשׁוּבַת חֲכָמִים וק"ו דִּפְסָחִים אָמַר לְבַסּוֹף וְאָז חָזַר דְּמַה נִתְחַדֵּשׁ לוֹ בָּזֶה וְגַם דְּוַחַק לוֹמַר דְּרָבָא שֶׁהֵבִיא רְאָיָה מֵהַבָּרַיְיתָא דִּנְסָרִים שֶׁל אֶרֶז פְּלִיג עַל רַב יְהוּדָה א"ר וס"ל דְּלָא הָדַר ר"י: שָׁם בא"ד.

לְעִנְיַן מִקָּח וּמִמְכָּר פְּלִיגִי: מַה שֶׁהִקְשָׁה הט"א בְּזֶה וְכֵן הִקְשָׁה הכפ"ת בְּסֻוכָּה דא"כ מנ"ל דִּפְלִיגָא אַרַבָּה ב"ר הוּנָא תֵּירַצְתִּי בְּסִפְרִי ע"ל שָׁם: שָׁם ד"ה שִׁטָּה. לָאו הַיְינוּ תּוּרְנִיתָא דְּהָכָא: רַשׁ"י שָׁם כָּתַב דְּהַיְינוּ תּוּרְנִיתָא דְּהָכָא וּמַה שֶׁהִקְשׁוּ הַתּוֹסָפוֹת כָּאן עַל פֵּירוּשׁ זֶה יְיֻשַּׁבְתִּי עַל פִּי' הָרֹאֹ"ה וְהָרִיטְבָ"א בְּסִפְרִי ע"ל נְדָה (דַּף ס"ב) ע"ש אֲבָל בְּשַׁבָּת (דַּף צ') פִּי' רַשׁ"י כְּמוֹ הַתּוֹסְ' דְּהָכָא וּכְבָר כָּתַבְתִּי שֶׁאֵין לְהַקְשׁוֹת סְתִירָה בְּרַשׁ"י: שָׁם ד"ה עֲרֵמוֹנִים.

וְקַשְׁיָא דבפ' לוּלָב הַגָּזוּל: עַיֵּין מַה שֶׁכָּתַבְתִּי בָּזֶה בְּסִפְרִי ע"ל שָׁם: וּמַה שֶׁכָּתְבוּ הַתּוֹסָ' דְּלָאו הָכִי הוּא פי' שֶׁאֵינוֹ עָבוֹת וְקָלוּעַ אֲבָל אֵין לְפָרֵשׁ דְּלָאו הָכִי הוּא שֶׁעֲנָפָיו חוֹפִין אֶת עֻצּוֹ שֶׁהֲרֵי זֶה בֶּאֱמֶת תֵּירוּץ הַגְּמָרָא: שָׁם ע"ב בַּגְּמָרָא.

זוֹ פּוּמְבְּדִיתָא: הֵיא הָעִיר עַל גְּבוּל בָּבֶל וְהָא דְּלָא מְפָרֵשׁ כִּפְשׁוּטוֹ דְּעַל כָּל בָּבֶל קָאָמַר דְּזֶה אִי אֶפְשָׁר שֶׁיִּרְאֶה כָּל מְדִינַת בָּבֶל כִּמְדוּרַת אֵשׁ אֲפִילּוּ אִם כָּל אֶחָד נוֹטֵל אֲבוּקָה בְּיָדוֹ אֵין לְרָאוֹת לְמֶרְחוֹק כָּל כָּךְ וְלָכֵן ק"ל עַל מַה שֶׁפֵּירֵשׁ הַבַּרְטְנוּרָא כָּל הַגּוֹלָה בְּנֵי בָּבֶל וְהַתּוֹסָפוֹת י"ט צִיֵּין גְּמָרָא וַהֲרֵי הָכָא מְפָרֵשׁ פּוּמְבְּדִיתָא לְבַד: שָׁם תְּלָתִין וְתַרְתֵּין: הַתּוֹסָ' הִקְשׁוּ הֲרֵי בִּזְמַן שבהמ"ק קַיָּים נָמֵי מְרַחֲקִי ט"ו יוֹם כִּדְאָמְרִינַן עַד שֶׁגִּיעַ אַחֲרוֹן שֶׁבְּיִשְׂרָאֵל לִנְהַר פְּרָת.

ולענ"ד אוּלַי י"ל ע"פ מַה דְּאָמְרִינַן גִּיטִּין (דַּף נ"ז) אֶרֶץ צְבִי כְּתִיב בַּהּ מַה צְּבִי זֶה אֵין עוֹרוֹ מַחֲזִיק אֶת בְּשָׂרוֹ אַף א"י בִּזְמַן שֶׁיּוֹשְׁבִין עָלֶיהָ רָווְחָא וּבִזְמַן שֶׁאֵין יוֹשְׁבִים עָלֶיהָ גָּמְדָא ע"ש ולפ"ז א"י רַווְחָא וְגָמְדָא ע"פ הַיּוֹשְׁבִים שֶׁבָּהּ וְלָכֵן מַתְנִיתַן דְּתַעֲנִית בע"כ אַיְירֵי בִּזְמַן שֶׁכָּל יִשְׂרָאֵל הָיוּ יוֹשְׁבִים בא"י וְלֹא בַּגּוֹלָה שֶׁהֲרֵי אָמַר שֶׁגִּיגִּיעַ אַחֲרוֹן שֶׁבְּיִשְׂרָאֵל לִנְהַר פְּרָת הָיָה מְרֻוָּוח מַהֲלָךְ ט"ו יוֹם אֲבָל הַךְ דְּמַשּׁוֹאוֹת דְּאַיְירֵי בְּעֵת שֶׁהָיָה עַם רַב מִיִּשְׂרָאֵל בַּגּוֹלָה בְּבָבֶל כְּמוֹ שֶׁאָמַר עַד שֶׁהָיָה נִרְאֶה כָּל הַגּוֹלָה כִּמְדוּרַת אֵשׁ אָז כְּבָר גָּמְדָא עַד שֶׁלֹּא הָיָה עוֹד גְּבוּל א"י רַק ל"ב פַּרְסָאוֹת: שָׁם טוּבָא הָוֵי: צ"ל דְּקַוּשְׁיָא זוֹ לְהַךְ לִישָׁנָא דְּאִיכָּא דְּאָמְרִי לְהָךְ גִּיסָא דא"י הָוֵי קְיָימוּ דְּלְהַךְ לִישָׁנָא דְּבֵינֵי וּבֵינֵי הָוֵי קְיָימוּ לֹא מַקְשֶׁה מִידִי דְּדִלְמָא בֶּאֱמֶת טוּבָא הָוֵי דְּהָא קָחֲשִׁיב אַף חֲרִיס וכו' וְחַבְרוֹתֶיהָ וְלָא קָאָמַר כַּמָּה הָוֵי הַךְ דְּחַבְרוֹתֶיהָ דְּקָיְימִי בֵּינֵי וּבֵינֵי: שָׁם בְּרַשִׁ"י ד"ה חָצֵר.

בְּיוֹם הַשַּׁבָּת שֶׁחִלְּלוּהוּ: כָּתַב הַתּוֹסָ' י"ט שֶׁמֵּהָרַמְב"ם נִרְאֶה דְּאַף בִּימוֹת הַחֹול מִתְכַּנְּסִים שָׁם ע"ש. ולענ"ד אַף שֶׁהַפְּשָׁטוּת כֵּן רַשִׁ"י לֹא רָצָה לְפָרֵשׁ הָכִי דא"כ אֵיךְ ס"ד דְּגְּמָרָא דְּהָא נִקְרָא בֵּית יָזֵק לְשׁוֹן צַעַר כֵּינָן דִּבְכָל יְמוֹת הַחֹול לֹא הָיָה צַעַר שָׁם: שָׁם בְּתוֹסָ' ד"ה כַּמָּה.

וְקָשֶׁה הֵיאַךְ אֶפְשָׁר שֶׁיִּרּוּשָׁלַיִם הָוְיָא טַבּוּר שֶׁל א"י: הפי' כָּתַב זֶה לִי יָמִים רַבִּים חִפַּשְׂתִּי וְלֹא מָצָאתִי מְבוֹאָר בַּשַּׁ"ס דִּירוּשָׁלַיִם הָיָה בְּאֶמְצַע א"י וְהִנִּיחַ בצ"ע וּבְיוֹתֵר הו"ל לְהַקְשׁוֹת שֶׁהֲרֵי בִּמְגִילָה (דַּף ו') אָמְרִינַן לָמָּה נִקְרָא שְׁמָהּ טְבֶרְיָא שֶׁיּוֹשֶׁבֶת בְּטַבּוּרָהּ שֶׁל אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל הֲרֵי שֶׁטְּבֶרְיָא הוּא אֶמְצָעוֹ שֶׁל א"י וְלֹא יְרוּשָׁלַיִם ובלא"ה לְשׁוֹן הַתּוֹסָ' קָשֶׁה שֶׁאֵין לוֹ הַמֻּשָׁךְ לְמַה שֶׁקִּדּוּם כֵּינָן שֶׁלֹּא הִזְכִּירוּ עַד עַתָּה מִזֶּה שֶׁיִּרּוּשָׁלַיִם הִיא טַבּוּר שֶׁל א"י וְלָכֵן נ"ל דְּכַוָּנַת הַתּוֹסָ' לֹא לְהַחֲלִיט שֶׁיִּרּוּשָׁלַיִם הִיא טַבּוּר א"י אֶלָּא שֶׁאֲפִילּוּ אִם נֶאֱמַר כֵּן עכ"פ הַמֶּרְחָק עַד גְּבוּל א"י הוּא עֶשְׂרִים יוֹם וכש"כ אִם נֹאמַר שֶׁאֵינוֹ יוֹשֵׁב בְּטַבּוּר שֶׁאָז מִצַּד אֶחָד הוּא רָחוֹק יוֹתֵר וְאוּלַי חֲסֵרִים ב' תֵּיבוֹת וְכֵן צ"ל הֵיאַךְ אֶפְשָׁר שֶׁאֲפִילּוּ נֹאמַר שֶׁיִּרּוּשָׁלַיִם הָוֵי טַבּוּר שֶׁל א"י פי' הֵיאַךְ אֶפְשָׁר שֶׁהָיָה מַהֲלָךְ ט"ו יוֹם מִירוּשָׁלַיִם עַד סוֹפָהּ שֶׁל כָּל א"י שֶׁאֲפִילּוּ נֹאמַר שֶׁיִּרּוּשָׁלַיִם הוּא טַבּוּר א"י ג"כ יֵשׁ לְכָל הַפָּחוֹת מַהֲלָךְ ד' יוֹם לְכָל צַד וכש"כ אִם אֵינוֹ יוֹשֵׁב בְּטַבּוּרוֹ: שׁוּב רָאִיתִי בְּרִיטְבָ"א בְּתַעֲנִית (דַּף י') שֶׁכָּתַב וְז"ל ואע"ג דְּאָמְרִינַן הָתָם שא"י הָיָה מַהֲלָךְ מ' יוֹם לְפִי שֶׁהוּא מַהֲלָךְ ת' פַּרְסָה עַל ת' פַּרְסָה וּמַהֲלָךְ אָדָם בֵּינוֹנִי בַּיּוֹם י' פַּרְסָאוֹת וִירוּשָׁלַיִם בְּאֶמְצַע א"י וְיֵשׁ מִמֶּנָּה לְכָל צַד הַגְּבוּלִים מַהֲלָךְ כ' יוֹם אֲפִילּוּ הָכִי כְּדֵי שֶׁלֹּא תִּתְאַחֵר זְמַן הַשְׁאֵלָה מז' בּוֹ שֶׁהוּא זְמַן רְבִיעָה

בֵּינוֹנִית לר"מ רָמֵי עֲלַיְיהוּ דְּלֵיזְלוּ טְפֵי מֵאָדָם בֵּינוֹנִי אוֹ שֶׁיֵּלְכוּ בַּלַּיְלָה קְצָת כְּדֵי שֶׁיַּגִּיעוּ לְבֵיתָם בט"ו יוֹם עכ"ל.

ואע"ג דְּהָרִיטְבָ"א מְתָרֵץ בָּזֶה קֻוּשְׁיַית הַתּוֹסָפְת הֲרֵי הֶחְלִיט ג"כ דִּירוּשָׁלַיִם הוּא בְּאֶמְצַע א"י וְקָשֶׁה עָלָיו מִגְּמָרָא דִּמְגִילָּה כַּנַ"ל וְדוֹחֵק לוֹמַר דְּרָבָא שֶׁאָמַר שָׁם שֶׁנִּקְרָא טְבֶרְיָא שֶׁטּוֹבָה רְאִיָּתָהּ חוֹלֵק עַל רַב יִרְמְיָה וְסוֹבֵר שֶׁלֹּא הָיָה בְּטִיבּוּרָהּ שֶׁל א"י דְּהָוֵי פְּלוּגְתָּא בְּמְצִיאוּת: שָׁם ד"ה לֹא הָיוּ.

אַף בְּלֹא מְחִיצוֹת: בְּעֵירוּבִין (דַּף מ"ז) חָלְקוּ הַתּוֹסָ' שֶׁזֶּה דַּוְקָא לְמִי שֶׁשָּׁבַת שָׁם אֲבָל הַבָּא לְשֵׁם מֵחוּץ לַתְּחוּם אֵינָהּ כד' אַמּוֹת בְּלֹא מְחִיצוֹת ע"ש. וְכֵן מָצָאתִי בְּרִיטְבָ"א בְּעֵירוּבִין שֶׁכָּתַב כְּסָבָרָא זוֹ: שָׁם בא"ד עוֹד תְּנַן הַנּוֹתֵן עֵירוּבוֹ: הַמַּהַרְשָׁ"א כָּתַב בְּתוֹסָ' יְשָׁנִים זוֹ הָרָאָיָה אֵינָהּ ודו"ק עכ"ל.

ונ"ל דס"ל לְהַתּוֹסָפוֹת יְשָׁנִים דְּמִזֶּה אֵין רְאָיָה דְּעִיבּוּרָהּ שֶׁל עִיר בָּתַר עִיר גְּרִירָא: שָׁם בא"ד. תֵּחָשֵׁב כְּוֻלָּהּ כד' אַמּוֹת: הפי' כָּתַב דלפ"ז צָרִיךְ לוֹמַר דְּאוֹתוֹ חָצֵר הָיָה חוּץ לְעִיבּוּרָהּ שֶׁל עִיר אוֹ שְׁמָהּ דְּקָתָנֵי לֹא הָיוּ זָזִין מִשָּׁם הַיְינוּ שֶׁלֹּא זָזִין לָצֵאת חוּץ מֵעִיבּוּרָהּ שֶׁל יְרוּשָׁלַיִם ע"ש.

ולענ"ד כָּל זֶה דּוֹחֵק אָכֵן י"ל דְּכֵיוָן דִּבְעֵירוּבִין (דַּף מ"א) פְּלִיגִי תַּנָּאֵי בָּזֶה אִם בְּבָא מֵחוּץ לַתְּחוּם וּנְתָנוּהוּ בְּעִיר מֵקֵף מְחִיצוֹת אוֹ בַּדִּיר וּבְסוֹהֵר מְהַלֵּךְ אֶת כֻּלָּהּ דְּדַוְקָא לר"ג וראב"ע מְהַלֵּךְ אֶת כֻּלָּהּ אֲבָל לר' יְהוֹשֻׁעַ ור"ע אֵין לוֹ אֶלָּא ד' אַמּוֹת א"כ י"ל דְּקוֹדֶם הַתַּקָּנָה הָיוּ ס"ל כר"י ור"ע וּלְכָךְ לֹא הָיוּ זָזִין מִשָּׁם: שָׁם ד"ה אוֹ דִּילְמָא.

קוֹדֶם ר"ג הָכִי הָוֵי: פי' כֵּיוָן שֶׁלֹּא הָיוּ זָזִים מִשָּׁם וַדַּאי הָיָה לָהֶם כְּזִקִּים א"כ מַה מְּהַנֵּי לָזֶה סְעוּדוֹת גְּדוֹלוֹת. אָמְנָם נִרְאֶה דְּרַשִׁ"י מְיַיּשֵׁב זֶה בָּמֶה שֶׁכָּתַב אַלְמָא לָא הָוֵי לְהוּ צַעֲרָא דְּרָצָה לְהוֹכִיחַ שאע"פ שֶׁהָיוּ אֲסוּרִים בְּזִקִּים לֹא הָיָה לָהֶם צַעַר ע"י סְעוּדוֹת גְּדוֹלוֹת וְעַיֵּין בָּרַשְׁבָּ"א שֶׁכַּוָּנָתוֹ צ"ע גַּם מַה שֶּׁהִקְשָׁה הפי' עַל קֻוּשְׁיַית הַתּוֹסָ' לֹא הֵבַנְתִּי: שָׁם בא"ד.

אֶלָּא כַּמָּה מְבוֹאוֹת: הַלָּשׁוֹן אֶלָּא אֵינוֹ מְדֻיָּקְדָּק וְגַם יֵשׁ סְתִירָה דְּבַתְּחִלָּה כָּתְבוּ דְּכֵיוָן דְּבִתְחִלָּה הָיוּ יְכוֹלִים לָלֶכֶת בְּכָל הָעִיר גַּם עַתָּה מִשֶּׁנִּפְרְצָה מַשְׁמַע שֶׁבְּכָל הָעִיר יְכוֹלִים לֵילֵךְ גַּם קוֹדֶם תַּקָּנָה וְתַקָּנַת ר"ג הָיָה שֶׁיְּכוֹלִים לֵילֵךְ גַּם אֲלָפִים אַמָּה חוּץ לָעִיר וְאַחַ"כ כָּתְבוּ דְּרַק בַּמְּבוֹאוֹת וַחֲצֵרוֹת הַפְּתוּחִים לְחָצֵר הָיוּ יְכוֹלִים לֵילֵךְ וְלָכֵן נ"ל דְּהַהִ תֵּיבַת אֶלָּא מְיֻיתָּר וְכַוָּנָתָם כֵּיוָן דְּבִתְחִלָּה הָיוּ יְכוֹלִים לֵילֵךְ בְּכָל הָעִיר גַּם עַתָּה מִשֶּׁנִּפְרְצָה הֲוּתְרוּ לֵילֵךְ עכ"פ בַּמְּבוֹאוֹת וַחֲצֵרוֹת הַפְּתוּחִים לְחָצֵר.

וּבְיוֹתֵר נלע"ד דְּתֵיבַת אֶלָּא ט"ס הוּא וצ"ל אִי נָמֵי וְתֵירוּץ אַחֵר הוּא שֶׁבַּתְּחִלָּה כָּתְבוּ שֶׁהָיוּ יְכוֹלִים לֵילֵךְ בְּכָל הָעִיר כְּמוֹ קוֹדֶם שֶׁנִּפְרְצָה אִי נָמֵי אַף שֶׁלֹּא הָיוּ יְכוֹלִים לָלֶכֶת בְּכָל הָעִיר עכ"פ בְּמְבוֹאוֹת וַחֲצֵרוֹת הָיוּ יְכוֹלִים לֵילֵךְ וְלָכֵן הָיָה לָהֶם הַמָּקוֹם מַרְוִיחַ: שׁוּב זְמַן רַב אַחַר כְּתְבֵי כֵּן מָצָאתִי בְּשׁוּ"ת רשד"ם חֵלֶק ח"מ (סי' קי"א) שֶׁהִגִּיהַּ ג"כ הָכִי תַּחַת אֶלָּא שצ"ל אִי נָמֵי.

וְהִנְאַנִי: שָׁם דַּף כ"ד ע"א בַּגְּמָרָא תָּנָא חֲדָא לְצָפוֹנָהּ דְּבָרָיו קַיָּימִין: הַמַּהַרְשָׁ"א דִּקְדֵּק דְּמַיְיתֵי אַהַךְ פִּסְקָא דְּכַמָּה הָיָה גָּבוֹהַּ וּלְאֵין הָיָה נוֹטֶה פֵּירוּשָׁא דְּרִישָׁא לְצָפוֹנָהּ אוֹ לְדָרוֹמָהּ וְלָכֵן כָּתַב דְּהַהִ פִּסְקָא אֵין כָּאן מְקוֹמוֹ אֶלָּא לְקַמָּן גַּבֵּי הָא דת"ר אֶחָד אוֹמֵר גָּבוֹהַּ עכ"ד.

ולענ"ד א"צ לְהַגִּיהַּ כְּזֶה אֶלָּא בְּדֶרֶךְ פְּשׁוּט שֶׁחָסֵר מֵהַפְּסָקָא לְצָפּוֹנָהּ אוֹ לְדָרוֹמָהּ וּבְזֶה הַכֹּל א"ש דְּבַתְּחִלָּה מְפָרֵשׁ הַךְ דִּלְצָפוֹנָה וְאַח"כ הַךְ דְּכַמָּה הָיָה גָּבוֹהַּ ע"י בָּרַיְיתָא דת"ר אֶחָד אוֹמֵר הָיָה גָּבוֹהַּ וכו': שָׁם בְּעָלְמָא הוּא דַּחֲזַי: הט"א הִקְשָׁה מַזֶּה עַל מַה דְּאָמַר אַבַּיֵי גּוּפָא בִּכְרִיתוֹת (דַּף י"ב) דְּהֵיכָא דְּלֹא נִתְכַּוְּנִין לְעֵדוּת לֹא יָכוֹל לְהָעִיד א"כ לָמָּה צָרִיךְ לְטַעַם אֵימַר כּוֹבִיתָא דְּעֵיבָא הוּא דְּחָזֵי.

וְעַיַּיִן מַה שֶּׁכָּתַבְתִּי בְּחִידּוּשַׁי לִכְרִיתוּת בְּסִפְרֵי ע"ל שָׁם דעפ"ז יֵשׁ לְיַישֵׁב: שֵׁם קְרִי בֵּיהּ אַתֶּם: הט"א הִקְשָׁה דְּהָכָא דָּרַשׁ אַתֶּם עַל כָּל הָעָם וּלְקַמָּן סוֹף פִּרְקָן דָּרַשׁ מֵאַתֶּם ג"פ אֲפִילּוּ שׁוֹגְגִין וּמְזִידִין וּמְטַמְּאִין ואב"ד קַאֵי.

ולענ"ד מְשׁוּם הָא לָא קַשְׁיָא כֵּינָן דְּדָרְשִׁינַן מֵאַתֶּם דְּמְיֻתָּר דְּגַם הָעָם צָרִיךְ לְקַדֵּשׁ עִם הב"ד א"כ מַה שֶּׁדָּרְשִׁינַן אַתֶּם אֲפִילּוּ מְזִידִים וּמְטַמְּאִים לָא קַאֵי עַל הב"ד לְבַד אֶלָּא גַּם עַל הָעָם הַמְקַדֵּשׁ הַחֹדֶשׁ עִם הב"ד אָכֵן הָא קַשְׁיָא הֵיאַךְ יָלִיף הָכָא מִנֵּיהּ קְרִיאַת הָעָם כֵּינָן דְּצָרִיךְ לְדָרָשָׁה דְּאַתֶּם אֲפִילּוּ שׁוֹגְגִים.

ולענ"ד י"ל דִּלְקַמָּן (דַּף כ"ה) אַהָא דְּאָמְרִינַן בְּמַתְנִיתִין שָׁם אֲשֶׁר תִּקְרְאוּ אוֹתָם בֵּין בִּזְמַנָּם בֵּין שֶׁלֹּא בִּזְמַנָּם אֵין לְךָ מוֹעֲדוֹת אֶלָּא אֵלּוּ כָּתַב רַשְׁ"י אֲשֶׁר תִּקְרְאוּ בְּקְרִיאַת ב"ד תְּלָאוֹ הַכָּתוּב עכ"ל וּמִדְּלָא כָּתַב דְּדָרַשׁ אַתֶּם אֲפִילּוּ מֻזָּטָעִים מַשְׁמַע דס"ל דְּתַנָּא דְּמַתְנִיתִין לָא יָלִיף מִדְּרָשַׁת ר"ע דְּיָלִיף מֵאַתֶּם אֶלָּא דְּיָלִיף מֵאֲשֶׁר תִּקְרְאוּ לְחוּד מִדְּלֹא הִזְכִּיר דְּרָשָׁה דְּאַתֶּם ולפ"ז י"ל דְּרַב פַּפָּא הָכָא מְפָרֵשׁ אַלִּיבָּא דְּתַנָּא דְּמַתְנִיתִין דל"צ אַתֶּם לַאֲפִילּוּ מֻזָּטָעִים דְּמֵאֲשֶׁר תִּקְרְאוּ לְחוּד נָפְקָא וְלָכֵן יָלִיף מִנֵּיהּ קְרִיאַת הָעָם אֲבָל ר"נ בַּר יִצְחָק רָצָה לְיַתֵּן טַעַם לִקְרִיאַת הָעָם דְּשַׁיָּיךְ גַּם אַלִּיבָּא דר"ע וְלָכֵן יָלִיף מִדְּרָשָׁה אַחֲרִינָא: שָׁם הַלָּכָה כר"א ב"ר צָדוֹק: וְכֵן פָּסַק הָרַמְבַּ"ם וְהִנֵּה בָּזֶה יֵשׁ ד' פְּלֻגְתּוֹת לת"ק דְּמַתְנִיתִין בֵּין בִּזְמַנּוֹ בֵּין שֶׁלֹּא בִּזְמַנּוֹ מְקַדְּשִׁין אוֹתוֹ ולר"א ב"ר צָדוֹק רַק בִּזְמַנּוֹ וְלִכְפָלִימוֹ רַק שֶׁלֹּא בִּזְמַנּוֹ ולר"א בר"ש בֵּין בִּזְמַנּוֹ בֵּין שֶׁלֹּא בִּזְמַנּוֹ אֵין מְקַדְּשִׁין אוֹתוֹ וּבְסַנְהֶדְרִין (דַּף י') לְאוּקִימְתָּא דְּאַבַּיֵי יֵשׁ לוֹמַר דְּאָתֵי סְתָם מַתְנִיתַן שָׁם כת"ק דְּהָכָא אֲבָל רָבָא מוּקֵי כר"א ב"ר צָדוֹק וְרַב נַחְמָן מוּקֵי כְּפָלִימוֹ וְרַב אַשִׁי מוּקֵי כר"א בר"ש וְכֵינָן דְּרַב אַשִׁי דְּבָתְרָא הוּא מוּקֵי סְתָם מַתְנִיתַן שָׁם כר"א בר"ש לְכְאוֹרָה הַהֲלָכָה כֵּן דְּהָוֵי מַחֲלוֹקֶת בר"ה וּסְתָם בְּסַנְהֶדְרִין וּבְשֵׁנִי סְדָרִים יֵשׁ סֵדֶר לַמִּשְׁנָה כמש"כ הַתּוֹסָ' יו"ט בְּסוֹטָה (פ"ט) וּבְשַׁעַר הַמֶּלֶךְ ה' אִישׁוּת הֵבִיא פְּלוּגְתָּא דְּרַאשׁוֹנִים בָּזֶה וצ"ל כֵּינָן דְּרַב יְהוּדָה א"ש אָמַר בְּפֵירוּשׁ דַּהֲלָכָה כר"א בר"צ פָּסַק הָרַמְבַּ"ם כֵּן.

אָכֵן עַל הָרַמְבַּ"ם בפי' הַמִּשְׁנָיוֹת קָשֶׁה שֶׁאַחַר שֶׁהֵבִיא דַּעַת ת"ק כָּתַב ור' אֶלְעָזָר אוֹמֵר כִּי אֵין חַיָּיבִין בְּקִידּוּשׁ הַחֹדֶשׁ עַל כָּל פָּנִים וּמֵבִיא הַטַּעַם דְּשִׁנַּיִם אַתָּה מְקַדֵּשׁ וְאִי אַתָּה מְקַדֵּשׁ חֲדָשִׁים וְסֵיּוּם וַהֲלָכָה כר"א בר"צ וְהֵיאַךְ הֵבִיא דַּעַת ר"א בר"ש שֶׁלֹּא הֻזְכַּר בַּמִּשְׁנָה וְשָׁבַק דַּעַת ר"א בר"צ שֶׁהֻזְכַּר שָׁם וְשֶׁפָּסַק כְּוָותֵיהּ וְאֵין זֶה מִדַּרְכּוֹ הָרַמְבַּ"ם וְעַיַּיִן בִּבְרַטְנוּרָא שֶׁמִּתּוֹךְ דְּבָרָיו יֵשׁ לְלָמּוֹד קְצָת יִישׁוּב לָזֶה: שָׁם בְּתוֹסָ' ד"ה אַכְסַדְרָה.

שֶׁהָיָה פְּתוּחוֹ גְּדוֹלָה: שֶׁהָיָה פֶּתַח הָאוּלָם בְּרָחְבּוֹ וּבְגָבְהוֹ כְּפָלַיִם כְּפֶתַח שֶׁל הֵיכָל שֶׁפֶּתַח הֵיכָל גָּבְהוֹ עֶשְׂרִים וְרָחְבּוֹ עֶשֶׂר וּפֶתַח הָאוּלָם גָּבְהוֹ אַרְבָּעִים וְרָחְבּוֹ עֶשְׂרִים לָכֵן הָיָה כְּאַכְסַדְרָה אע"פ שֶׁהָיָה לוֹ גִּיפּוּפִים ט"ו מִכָּאן וט"ו מִכָּאן וּבְתֵירוּץ זֶה ס"ל לְהַתּוֹסָ' כְּשִׁיטַת הָרַמְבַּ"ם שֶׁלֹּא הָיָה הָאוּלָם לְצַד הַמִּזְרָח פָּתוּחַ לְגַמְרֵי אֲבָל בע"ז (דַּף מ"ג) ס"ל כְּשִׁיטַת

הָרָאָבְ"ד שֶׁהֵבִיא הַתּוֹסְ' יו"ט ג"כ מִדּוֹת (ספ"ד) שֶׁהָאוּלָם הָיָה פָּתוּחַ לְצַד הַמִּזְרָח לְגַמְרֵי וְלָכֵן הָיָה דּוֹמֶה לְאַכְסַדְרָה מַמָּשׁ.

אֲבָל צ"ע דְּקָרֵי בְּמִדּוֹת נָאֶמַר שהי' פָּתַח הָאוּלָם כ' אַמָּה הֲרֵי שֶׁלֹּא הָיָה פָּתוּחַ לְגַמְרֵי: שָׁם בא"ד וְשָׁמָּא לְפִי שֶׁהָיָה שָׁם: פי' דַּאֲפִילּוּ נֵימָא דְּמִשּׁוּם פְּתִיחוּ הַגְּדוֹלָה לָא מִיקְרֵי אַכְסַדְרָה י"ל דְּלָכְךְ נִקְרָא כֵּן מִשּׁוּם דְּלִצַד הַמִּזְרָח הָיָה בֵּית הַחֲלִיפוֹת מִכָּאן וּמִכָּאן וְשָׁם לֹא נִקְרָא כּוֹתֶל הָאוּלָם אֶלָּא כּוֹתֶל בֵּית הַחֲלִיפוֹת וּלְצַד מַעֲרָב הַכּוֹתֶל שֶׁהִפְסִיק בֵּין הָאוּלָם לַהֵיכָל הָיָה בְּמִילּוֹאוֹ נִקְרָא כּוֹתֶל הָאוּלָם לָכֵן נִקְרָא הָאוּלָם אַכְסַדְרָה כְּאִלּוּ לְצַד מִזְרָח אֵין כָּאן כּוֹתֶל: שָׁם ע"ב בַּגְּמָרָא כְּדֶרֶךְ שֶׁעָשׂוּ בֵּית חַשְׁמוֹנַאי: הַמַּהַרְשָׁ"א ח"א פ' בְּמַה מַדְלִיקִין הֵבִיא דִּבְרֵי הרא"מ שֶׁהִקְשָׁה כֵּינָן דְּכֻלָּם הָיוּ טְמֵאֵי מֵתִים שֶׁמִּטַּעַם זֶה לֹא הָיוּ יְכוֹלִים לַעֲשׂוֹת שָׁמָּן עַד ח' יָמִים וְעַל כֵּן הָיָה נֵס חֲנֻכָּה הֵיאַךְ הָיוּ מַדְלִיקִין בְּטָהֳרָה שֶׁהָרֵי טָמְאוּ הַמְּנוֹרָה וְתֵירֵץ שֶׁעָשׂוּ שֶׁל עֵץ וְהִדְלִיקוּ בּוֹ וכרי' יוֹסִי ב"ר יְהוּדָה דְּהָכָא ע"ש וְהַמַּהַרְשָׁ"א בְּחִוּלִּין (דַּף נ"ה) בח"א הִקְשָׁה עַל זֶה דְּאַכַּתִּי קָשֶׁה לת"ק דְּפוֹסֵל בְּשֶׁל עֵץ וְלָכֵן כָּתַב בֵּין לת"ק וּבֵין לר"י בר"י אִית לָן לְמֵימַר דְּלֹא הָיָה אֶפְשָׁר לָהֶם אֶלָּא בְּשִׁבְרֵי כְּלֵי חֶרֶס ע"ש וְצָרִיךְ לְפָרֵשׁ כַּוָּנָתוֹ דאעפ"י דְּשֶׁל חֶרֶס פָּסוּל לכ"ע מ"מ כֵּינָן שֶׁלֹּא הָיָה אֶפְשָׁר בְּעִנְיָן אַחֵר שֶׁהֲרֵי גַּם שֶׁל עֵץ פָּסוּל לת"ק לָכֵן עָשׂוּ כֵּן וּבְזֶה יֵשׁ לְפָרֵשׁ מַה שֶּׁאָמְרוּ לוֹ מִשָּׁם רְאָיָה שַׁפּוּדִין שֶׁל בַּרְזֶל וכו'.

וְלִכְאוֹרָה דּוֹחֵק לוֹמַר שר"י בר"י אָמַר שֶׁקֶר אַלִּיבָּא דַּחֲכָמִים שֶׁלֹּא עָשׂוּ מְנוֹרָה שֶׁל עֵץ וְעוֹד דִּלְשׁוֹן מִשָּׁם רְאָיָה בְּכָל מָקוֹם הוּא בְּנִיחוּתָא שֶׁמְּבִיאִין רְאָיָה לְדִבְרֵיהֶם שֶׁפָּסוּל שֶׁל עֵץ כמ"ש בְּסִפְרֵי סֵדֶר חֲנֻכָּה (דַּף ב') וּמָה רְאָיָה הִיא זוֹ אֲבָל עפ"י הַנָּ"ל י"ל דְּוַדַּאי אֱמֶת הָיָה שֶׁעָשׂוּ שֶׁל עֵץ בִּימֵי חֲנֻכָּה שֶׁעֲדַיִן הָיוּ טְמֵאֵי מֵתִים מִשּׁוּם טֻמְאָה וּמִזֶּה הוֹכִיחַ ר"י בר"י דְּשֶׁל עֵץ כָּשֵׁר דאל"כ אֵיךְ הִדְלִיקוּ בְּשֶׁל עֵץ דְּדוֹחֵק לוֹמַר כֵּינָן דְּאִי אֶפְשָׁר בְּעִנְיָן אַחֵר הָיוּ מַכְשִׁירִין כמ"ש הַמַּהַרְשָׁ"א אֲבָל חֲכָמִים הֵשִׁיבוּ דְּאַדְּרַבָּה מִשָּׁם רְאָיָה לְדָבָרֵינוּ דְּשַׁפּוּדִין שֶׁל בַּרְזֶל הָיוּ פי' כְּשֶׁנִּטְהֲרוּ הָיוּ עוֹשִׂין שַׁפּוּדִין שֶׁל בַּרְזֶל וְחַפּוּם בִּבְדִיל וְאִם הָיָה שֶׁל עֵץ כָּשֵׁר לָמָּה לֹא הִנִּיחוּ מְנוֹרָה שֶׁל עֵץ אע"כ דְּשֶׁל עֵץ פָּסוּל וּבִימֵי חֲנֻכָּה רַק מִפְּנֵי הַדָּחָק הִדְלִיקוּ בָּהּ כמ"ש הַמַּהַרְשָׁ"א אֲבָל שֶׁל חֶרֶס וַדַּאי פָּסוּל ור"י בר"י י"ל דְּלָא פְּלִיג עַל חֲכָמִים שאח"כ עָשׂוּ שֶׁל בַּרְזֶל ומ"מ ס"ל דְּאֵין רְאָיָה מִשָּׁם דְּשֶׁל עֵץ פָּסוּל אֶלָּא דְּשֶׁל בַּרְזֶל עָדִיף מִשֶּׁל עֵץ כְּמוֹ שאח"כ עָשׂוּ שֶׁל כֶּסֶף וְשֶׁל זָהָב.

אָכֵן הִקְשָׁה הַמַּהַרְשָׁ"א עַל מַה שֶּׁכָּתַב הרא"מ דְּלָכְךְ עָשׂוּ שֶׁל עֵץ וְשֶׁל חֶרֶס דְּהָיוּ טְמֵאֵי מֵתִים דְּעַל כֵּן לֹא יָכְלוּ לַעֲשׂוֹת שָׁמָּן טָהוֹר עַד אַחַר ז' יָמִים דא"כ שֶׁכֻּלָּם הָיוּ טְמֵאֵי מֵתִים אֵיךְ הִדְלִיקוּ בִּימֵי חֲנֻכָּה הֲלֹא הַדְלָקָה הִיא בַּהֵיכָל וְאֵיךְ נִכְנְסוּ בְּטֻמְאָה לְשָׁם.

ולענ"ד לק"מ דְּהָוְתִרוּ לְיַכְּנֵס בְּטֻמְאָה דְּהַדְלָקַת נֵרוֹת הָיוּ מִקְרְבָּנוֹת שֶׁקִּבּוּעַ לָהֶם זְמַן שְׁדּוֹחֶה שַׁבָּת וְטֻמְאָה וכמ"ש הָרַמְבַּ"ם ה' תְּמִידִין וּמוּסָפִים (פ"ג ה"י) וּמַה דְּאָמְרִינַן שֶׁהַיּוֹנִים טָמְאוּ כָּל הַשָּׁמָנִים צ"ל שֶׁהָיָה טֻמְאַת שֶׁרֶץ וּנְבֵלָה שֶׁלֹּא הֻזּוּתְרָה בְּצִבּוּר אֲבָל לפ"ז קָשֶׁה הַקּוֹשְׁיָא לָמָּה לֹא עָשׂוּ שָׁמָּן טָהוֹר בְּיוֹם א' אִם רַק מִשּׁוּם טֻמְאַת מֵת וְלָכֵן ע"כ צ"ל שֶׁלֹּא הָיָה אֶפְשָׁר לָהֶם כמש"כ הַמַּהַרְשָׁ"א בפ' בְּמַה מַדְלִיקִין בְּשֵׁם הָרָ"ן וְלָכֵן ל"ק אֵיךְ הִדְלִיקוּ הֲרֵי טָמְאוּ הַמְּנוֹרָה כֵּינָן שֶׁלֹּא הָיוּ כָּאן רַק טֻמְאַת מֵת שֶׁהֻזּוּתְרָה בְּצִבּוּר וצ"ע עַל הרא"מ וּמַהַרְשָׁ"א.

גַּם צ"ע עַל מַה שֶּׁכָּתַב הָרָ"ן בְּשַׁבָּת דְּהִקְשָׁה הֲלֹא הַפַּךְ שֶׁמָּן שֶׁמָּצְאוּ אַף שֶׁהָיָה חָתוּם בְּחוֹתָם שֶׁל כה"ג הֲרֵי הָיָה טָמֵא בְּהֶיסֵּט הַזָּב דְּנָכְרִים מְטַמְּאִים כְּזָבִים וְתֵירֵץ דע"כ לֹא מָצְאוּ אוֹתוֹ דאל"כ הָיוּ פּוֹתְחִים אוֹתוֹ ע"ש.

וק"ל הֲלֹא מַה שֶּׁנָּכְרִים מְטַמְּאִים כְּזָבִים הוּא מי"ח דָּבָר שֶׁגָּזְרוּ בּוֹ בַּיּוֹם שֶׁגָּבְרוּ ב"ש עַל ב"ה כִּדְאָמְרִינַן שַׁבָּת (דַּף י"ז) וְעַיֵּין בָּרַמְבַּ"ם ה' מוּ"מ (פ"ב) וַהֲרֵי אָז עֲדַיִן לֹא גָּזְרוּ דְּחִשְׁמוּנָאִים קָדְמוּ הַרְבֵּה לב"ש וב"ה וְלָכֵן ע"כ צ"ל דְּטָמְאוּ הַשְּׁמָנִים בְּטֻמְאַת שֶׁרֶץ וּנְבֵלָה כְּמוֹ שֶׁכָּתַבְתִּי וְאֵיךְ הִקְשָׁה הָרָ"ן עַל הַפַּךְ שֶׁמָּצְאוּ שֶׁנִּטְמָא בְּהֶיסֵּט.

שׁוּב רָאִיתִי שֶׁהַתּוֹסְ' בְּשַׁבָּת (דַּף כ"א) כָּתְבוּ ג"כ כְּדִבְרֵי הָרָ"ן רַק שֶׁהוֹסִיפוּ אִם אָז כְּבָר גָּזְרוּ עַל הַנָּכְרִים שֶׁיִּהְיוּ כְּזָבִים ע"ש שֶׁנִּרְאֶה שֶׁנִּסְתַּפְּקוּ בְּזֶה אֲבָל לֹא יָדַעְתִּי אֵיךְ יֵשׁ סָפֵק כֵּיוָן דמי"ח דָּבָר הוּא: שָׁם דַּאֲחֵרִים עָשׂוּ לוֹ: בְּיוֹמָא (דַּף נ"ד) כָּתְבוּ הַתּוֹסְ' דְּשַׁמָּשִׁים שֶׁבְּמָדוֹר הָעֶלְיוֹן כְּגוֹן שְׂרָפִים וְאוֹפַנִּים וּמַלְאֲכֵי שָׂרַת אָסוּר אֲפִילּוּ הֵיכָא דַּאֲחֵרִים עָשׂוּ לוֹ וַאֲפִילּוּ לֵיכָּא חֲשָׁדָא כְּגוֹן הֵיכָא דִּשְׁכִיחִי רַבִּים גַּבֵּיהּ מִדְּכְתִיב לֹא תַעֲשׂוּן לֹא תַעֲשׂוּן תְּרֵי זִימְנֵי עכ"ל.

וְהִקְשָׁה בְּתוֹסְ' ר"ע הָכָא בְּמַתְנִיתַן דלפ"ז ל"ל גַּם אַתֶּם לְמַעֵט נָכְרֵי מִשְּׁלִיחוּת הָא מִדְּאִצְטְרִיךְ לֹא תַעֲשׂוּן לֶאֱסֹור ע"י אֲחֵרִים מוּכָח דְּאֵין שְׁלִיחוּת לְנָכְרֵי דְּאִלּוּ יֵשׁ שְׁלִיחוּת מִמֵּילָא אָסוּר דְּהָוֵי כִּשְׁלוּחוֹ וְהִנִּיחַ בצ"ע וְלֹא הֵבַנְתִּי שְׁמָהּ דְּיָלְפִינַן מִלֹּא תַעֲשׂוּן יְתֵירָה אֲפִילּוּ בַּאֲחֵרִים עָשׂוּ לוֹ אֵינוֹ בְּמֵה שֶׁמְּצִנָּה לַאֲחֵרִים אֶלָּא לֶאֱסֹור לְהַשְׁהוֹת אֶצְלוֹ אֲפִילּוּ כְּשֶׁאֲחֵרִים עָשׂוּ לוֹ כְּמוֹ שֶׁהֵבִיאוּ הַתּוֹסָפוֹת שָׁם דִּמְדִּכְתִיב לָכֶם נִדְרַשׁ לֶאֱסֹור אֲפִילּוּ כְּשֶׁאֲחֵרִים עוֹשִׂים לָכֶם דְּמַשְׁמַע לָכֶם לֹא יִמְצָא לָכֶם וְכֵן נִדְרַשׁ בת"כ פ' קְדוֹשִׁים מֵאֱלֹהֵי מַסֵּכָה לֹא תַעֲשׂוּ יָכוֹל יַעֲשׂוּ אֲחֵרִים ת"ל לֹא לָכֶם ולפ"ז אֲפִילּוּ עָשׂוּ אֲחֵרִים בְּלֹא צִיווּי מִמֶּנּוּ אָתֵי קְרָא דְּלָכֶם שֶׁלֹּא יִשְׁהֶה בְּבֵיתוֹ אֲפִילּוּ הֵיכָא דְּלֵיכָּא חֲשָׁדָא כְּגוֹן הֵיכִי דִּשְׁכִיחִי רַבִּים וא"כ אֵיךְ נֵילַף מִזֶּה דְּאֵין שְׁלִיחוּת לְנָכְרֵי דְּאִי יֵשׁ שְׁלִיחוּת תִּיפּוֹק לֵיהּ דְּהָוֵי הַנָּכְרִי שְׁלוּחוֹ ול"ל לֹא תַעֲשׂוּן יַתִּירָא הֲרֵי צָרִיךְ קְרָא שֶׁלֹּא יִשְׁהֶה בְּבֵיתוֹ הֵיכִי דְּעָשָׂה הַנָּכְרִי מֵעַצְמוֹ בְּלֹא צִיווּי מִמֶּנּוּ וְהֵבִיא לְבֵיתוֹ שֶׁלֹּא יִשְׁהֶה.

ובלא"ה צָרִיךְ לוֹמַר כֵּן לְהָנָךְ שִׁיטוֹת דס"ל דְּיֵשׁ שְׁלִיחוּת לְנָכְרֵי לְחוּמְרָא כמ"ש הָרַמְבַּ"ם ה' מַלְוֶה (פ"ד) לְעִנְיַן רִבִּית וְכֵן נִרְאֶה מִדִּבְרֵי הַתּוֹסָפוֹת שְׁבוּעוֹת (דַּף ג') א"כ ל"ל קְרָא שֶׁלֹּא יַעֲשׂוּ אֲחֵרִים הֲרֵי שְׁלוּחוֹ כְּמוֹתוֹ אע"כ דְּהַפֵּירוּשׁ שֶׁלֹּא יִשְׁהֶה בְּבֵיתוֹ אִם עָשָׂה הַנָּכְרִי מֵעַצְמוֹ: שָׁם בְּרַשִׁ"י ד"ה פַּרְצוּף אָדָם.

עַד דְּאִיכָּא כֻּלְהוּ בַּהֲדֵי הֲדָדֵי: ק"ק דְּאִם זוֹ הִיא הַקּוּשְׁיָא קָשֶׁה אֵיךְ מְתָרֵץ זֶה בָּמָה דְּיָלִיף פַּרְצוּף אָדָם מְלֹא תַעֲשׂוּן אוֹתִי דְּאַכַּתִּי קָשֶׁה אֵיךְ קָאָמַר דְּמוּת ד' פָּנִים תִּיפּוֹק לֵיהּ מִשּׁוּם צוּרַת אָדָם לְחוּדֵיהּ וְזֶהוּ קוּשְׁיַת הַתּוֹסְ' ד"ה לֹא וע"כ צ"ל כְּאֶחָד מִתֵּירוּצֵיהֶם וא"כ אֵין קוּשְׁיָא וְלָכֵן ע"כ צָרִיךְ לְפָרֵשׁ דְּקוּשְׁיַת הַגְּמָרָא הִיא דְּכֵיוָן דְּקָאָמַר דְּמֵאוֹתִי יָלִיף דְּמוּת ד' פָּנִים א"כ לְפַרְצוּף אָדָם לֵיכָּא קְרָא וְתִשְׁתְּרִי וּבַבְּרַיְיתָא קָתָנֵי דְּאָסוּר וּבָזֶה מְתוֹרָץ מַה דְּקָאָמַר אֶלָּא מֵעַתָּה דְּלִכְאוֹרָה בְּפַשְׁטוּת הָוֵי מָצֵי לְהַקְשׁוֹת פַּרְצוּף אָדָם מנ"ל.

אֲבָל לפ"ז י"ל דְּלָזֶה יָדַע דְּרָשָׁה דְּאָתֵי לִדְרוֹשׁ אוֹתוֹ אֲבָל אַחֵר דְּקָאָמַר דְּאָתֵי קָאֵי עַל ד' פָּנִים פָּרִיךְ מנ"ל דְּפַרְצוּף אָדָם לְחוּד ג"כ אָסוּר וּמְתָרֵץ דְּיָלִיף מֵאִתִּי וְתַרְתֵּי שִׁמְעִית מִנַּיהּ וּכְמוֹ שֶׁכָּתַב הָרִיטְבָ"א בע"ז (דף מ"ג) וְלָכֵן פי' רַשִׁ"י צ"ע: שָׁם בְּתוֹסְ' ד"ה חוּץ.

וְכֵן תַּנְיָא לְקַמָּן: לְפִי מַה שֶׁכָּתְבוּ הַתּוֹסְ' לְקַמָּן בְּשֵׁם בה"ג דְּהַהִ דְּרַב יְהוּדָה צוּרַת דְּרָקוֹן הָיָה אֵין רְאָיָה מִזֶּה דְּיֵשׁ לְפָרֵשׁ גַּם הַבָּרַיְיתָא כֵּן: שָׁם ד"ה לֹא תַעֲשׂוּן. אִי נָמֵי אִם מָצָא: בע"ז תֵּירְצוּ הַתּוֹסְ' עוֹד תֵּירוּץ אַחֵר דְּלַעֲבוֹר עָלָיו בִּשְׁנֵי לָאוִין: שָׁם בא"ד שֶׁעַל הַכַּפּוֹרֶת: לֹא הֻבְּנְתִּי שֶׁהֲרֵי מָלֵא תַּעֲשׂוּן כְּדְמוּת שַׁמָּשַׁיִן לֹא שָׁמַעְנוּ רַק שֶׁלֹּא יַעֲשֶׂה אֶת כָּל הַשַּׁמָּשִׁים שֶׁהֲרֵי לְכָךְ מֻוָתָּר לַעֲשׂוֹת מְנוֹרָה שֶׁל חֲמִשָּׁה וְשִׁשָּׁה וא"כ לֹא יָדַעְנוּ רַק שֶׁלֹּא יַעֲשֶׂה כָּל הַכְּרוּב אֲבָל פַּרְצוּף אָדָם לְחוּד שֶׁאָסוּר הֵיאַךְ נֵילִיף מִזֶּה: שָׁם ד"ה לֹא.

הָנֵי תִּלְתָּ מִילֵי דְּאַבַּיֵי לָא הָדַר בֵּיהּ: הָרִיטְבָ"א בע"ז מְפָרֵשׁ יוֹתֵר שֶׁכָּתַב וְז"ל הֲוֵי יוֹדֵעַ שֶׁכָּל הַסֻּוגְיָא הַזֹּאת מַשְׁמָעוּת הַמַּתְנֶיתָא מְפָרֵשׁ וְכֵן נוֹנַת אַבַּיֵי לוֹמַר דְּאִי מֵהָא יָכוֹלְנוּ לוֹמַר שֶׁלֹּא אָסְרָה תּוֹרָה אֶלָּא כָּךְ וְכָךְ דּוֹק וְתַשְׁכַּח עכ"ל וְכֵן כָּתַב הָרִיטְבָ"א גַּם כָּאן בְּחִידּוּשָׁיו.

וּבָזֶה מְתוֹרָץ מַה שֶׁהִקְשָׁה הפ"י עַל הַתּוֹסְ' דְּהָכָא: שָׁם ד"ה מִמַּעַל. לְמַאי דְּסָלִיק אַדַּעְתַּיהּ: ק"ק הֲרֵי גַּם לְמַסְקָנָא קָשֶׁה כֵּינָן דְּיָלִיף בַּבָּרַיְיתָא דְּלִעֵיל מִלֹּא תַּעֲשׂוּן אָתֵי אִיסּוּר עֲשָׂיָיה דְּשָׁרְפִים וְחַיּוֹת הַקּוֹדֶשׁ וּמַלְאָכֵי הַשָּׁרֵת ל"ל מִמַּעַל לְעוֹשֶׂה לְעָבְדָם הֲרֵי גַּם בְּלֹא לְעָבְדָם אָסוּר עֲשָׂיָיְ' גְּרִידָא וְאִם נָאֱמַר דְּאָתֵי קְרָא לַעֲבוֹר עָלָיו בִּשְׁנֵי לָאוִין אִם עוֹשֶׂה לְעָבְדָם גַּם הַשְׁתָּא לְמַאי דס"ד ל"ק די"ל ג"כ דְּאָתֵי קְרָא לִשְׁנֵי לָאוִין לַעֲשָׂיָיה וי"ל דִּלְמַסְקָנָא ל"ק כֵּינָן דְּמִסְתַּבֵּר טְפֵי לֶאֱסוֹר בְּעוֹשֶׂה לְעָבְדָם לָכֵן אִי לָאו קְרָא דְּלֹא תַּעֲשֶׂה לְךָ פֶּסֶל וגו' אֲשֶׁר בְּשָׁמַיִם מִמַּעַל הָוֵי מוֹקְמִינַן קְרָא דְּלֹא תַּעֲשׂוּן אִתִּי לְמִסְתַּבֵּר טְפֵי בְּעוֹשֶׂה לְעָבְדָם אֲבָל עֲשָׂיָיה גְּרִידָא לָא וְרַק הַשְׁתָּא דְּמְיַוְתָּר קְרָא מוֹקְמִינַן לְהָכִי אֲבָל לס"ד דְּגַם קְרָא דְּלֹא תַּעֲשֶׂה לְךָ אַיְירִי בַּעֲשָׂיָיה גְּרִידָא קַשְׁיָא לְהוּ לְהַתּוֹסְ' דא"כ מִמַּעַל ל"ל אָכֵן לְפִי מַה שֶׁתֵּירְצוּ הַתּוֹסְ' בע"ז אַקַּוּשְׁיָא שֶׁהִקְשׁוּ הַתּוֹסְ' ד"ה לֹא תַּעֲשׂוּן לַעֲבוֹר עָלָיו בִּשְׁנֵי לָאוִין גַּם קַוּשְׁיָא זוֹ יֵשׁ לְתָרֵץ כֵּן: שָׁם ד"ה שָׁאנֵי.

ואע"ג דְּבָכָל מִילֵי אֲמִירָה לְנָכְרִי שְׁבוּת: מַשְׁמַע לְהוּ לְהַתּוֹסָפוֹת דר"ג צִיְּוָה לַעֲשׂוֹת לוֹ דְּמַשְׁמַע כֵּן מִלְּשׁוֹן דַּאֲחֵרִים עֲשׂוּ לוֹ וְעַל כָּרְחָךְ דְּצִיְּוָה דְּמַאַיִן יֵדְעוּ אֲחֵרִים הַצּוּרוֹת שֶׁהָיָה צָרִיךְ לְהַרְאוֹת לְהַדְּיוֹטוֹת וְכֵן כָּתַב הָרִיטְבָ"א בע"ז אֲבָל הָרֹא"ש כָּתַב שָׁם דְּקָנָאן ר"ג מִן הַנָּכְרִי עֲשׂוּי ע"ש.

אָמְנָם עַל פִּי' זֶה יִקָּשֶׁה מַה שֶׁהֵבִיא הָרִיטְבָ"א רְאָיָה דְּאֵיךְ יָדְעוּ הַנָּכְרִים הַצּוּרוֹת שֶׁהָיָה צָרִיךְ לְהַרְאוֹת לְהֶדְיוֹטוֹת וי"ל דבלא"ה קָשֶׁה מָה הִקְשָׁה מר"ג הֲרֵי ר"ג לֹא הָיָה לוֹ צוּרוֹת לְבָנָה שְׁלֵמוֹת רַק מְעַט כְּמוֹ שֶׁהַלְּבָנָה בִּשְׁעַת חִדּוּשָׁהּ.

וא"ע רָאִיתִי שֶׁכָּבָר הִקְשָׁה הפ"י כֵּן וְתֵירֵץ שֶׁלְּמַעַן הָרְאוֹת ע"כ הָיָה עוֹשֶׂה בַּתְּחִלָּה כָּל עִיגּוּל הַלְּבָנָה כְּכַדּוּר שָׁחוֹר וּמִתּוֹכוֹ מְצַיֵּיר קו קָטָן לָבָן כְּמוֹ שֶׁנִּרְאֶה בְּעֵת חִדּוּשָׁהּ ולפ"ז י"ל דר"ג קָנָה מִן הַנָּכְרִי צוּרַת לְבָנָה עָגֹל שְׁלֵמָה וְהוּא צִיֵּיר עָלָיו הַקּו לָבָן וּבָזֶה אֵין אִיסּוּר עֲשָׂיָיה כֵּינָן דְּהַלְּבָנָה הָיָה עָשׂוּי: שָׁם בא"ד.

וְדָשׁ בָּהּ: אֵין זֶה סְתִירָה לְמַה שֶׁכָּתְבוּ מִסֻּוגְיָא דמ"ק דַּאֲפִילּוּ בִּדְרַבָּנָן יֵשׁ שְׁבוּת דְּשָׁאנֵי הָתָם דְּהָוֵי שְׁבוּת דְּמְלָאכֶת חוה"מ וּבְשַׁבָּת ויו"ט וַדַּאי לכ"ע יֵשׁ שְׁבוּת וְכֵן כָּתְבוּ הַתּוֹסְ'

בב"מ שָׁם אָמְנָם בְּמַה שֶׁהִקְשׁוּ עַל תֵּירוּץ דְּהָכָא מִסֻּוְגְיָא דב"מ לִכְאוֹרָה יֵשׁ לוֹמַר כֵּיוָן דְּהָאֶיבָעְיָא דְּהָתָם לֹא נִפְשְׁטָה וּמִשּׁוּם הָכִי הָרָאָב"ד פָּסַק לְקֻוְלָּא א"כ ל"ק עַל ר"ג וְאִם קֻוְשְׁיָיְתָם לָמָּה לֹא פְּשַׁט הַאִבַּעְיָא מֵהַךְ דר"ג הֲרֵי י"ל דְּסֻוְגְיָא דְּהָתָם אָזֵיל אַלִּיבָּא הַתֵּירוּץ דְּאִיבָּעֵית אֵימָא דִּפְרָקִים הָוֵי אוֹ דִּלְהִתְלַמֵּד עֲבִיד וְלָכֵן אֵין לִפְשׁוֹט מֵהַךְ דר"ג דַּאֲמִירָה לְנָכְרִי מֻוְתָּר וְיֵשׁ לוֹמַר לְפִי מַה דְּכָתַב הָרֹא"שׁ שָׁם דִּלְמַסְקָנָא נִפְשַׁט הַאִיבַּעְיָא כֵּיוָן דְּאֵין הֲלָכָה כר' חַדְקָא א"כ הַקֻּוְשְׁיָא עַל תֵּירוּץ דְּהָכָא דַּאֲפִילּוּ נֵימָא דְּהַתֵּירוּץ דְּהָכִי אָזֵיל אַלִּיבִּי דְּרַב פָּפָּא דִּמְתָרֵץ כְּרַב חַדְקָא וא"כ לֹא נִפְשְׁטָה הַאִיבַּעְיָא מֵהַךְ דְּאָבוּהָ דִּשְׁמוּאֵל מ"מ יִקְשֶׁה לָמָּה לֹא פְּשַׁט מֵהַךְ דר"ג דְּהָכָא וּמִזֶּה נִרְאֶה דְּדַעַת הַתּוֹסָפוֹת כְּדַעַת הָרֹא"שׁ שָׁם דִּלְמַסְקָנָא נִפְשְׁטָה הַאִיבַּעְיָא דַּאֲמִירָה לְנָכְרִי גַּם בִּשְׁאָר אִיסּוּרִים חוּץ משויו"ט אָסוּר: שָׁם ד"ה וְהָא.

דְּאֵינָהּ בּוֹלֶטֶת בָּרָקִיעַ: כֵּן כָּתְבוּ הַתּוֹסָ' בע"ז ג"כ בְּשֵׁם רִ"י ור"ת וְרִיבָ"א וּמִזֶּה תַּמָּה הַשָּׁ"ךְ בי"ד סי' קמ"א ס"ק כ"ח עַל מַה שֶׁכָּתַב העט"ז דִּבְחַמָּה וּלְבָנָה אֵין אִיסּוּר בַּעֲשִׂיָּיָה אֶלָּא בְּבוֹלֵט שֶׁכֵּן נִרְאִין בְּרָקִיעַ בּוֹלְטִין וְרַק מִשּׁוּם חֲשָׁדָא אָסוּר שֶׁאֵיךְ שִׁינָּה אֶת הַיָּדוּעַ שֶׁחַמָּה וּלְבָנָה נִרְאִין שֶׁקּוֹעִין בְּרָקִיעַ כמש"כ הַתּוֹסְ' וְהָרֹא"שׁ וְהָרָ"ן פּוֹסְקִים ע"ש אָמְנָם לֹא הָיָה לְפָנָיו הָרִיטְבָ"א שֶׁכָּתַב בט"ז כְּדִבְרֵי העט"ז וְזַ"ל וְשָׁמְעִינַן מִינָּהּ שֶׁדְּמוּת חַמָּה וּלְבָנָה וּמְשַׁמְּשִׁין הָאֲמוּרִים לְמַעְלָה אֵינָן אֲסוּרִים אֶלָּא בְּבוֹלְטִין וכו' וְכֵן בַּדִּין דִּסְתָם חַמָּה וּלְבָנָה וּמַזָּלוֹת אֵינָן נִרְאִים לְעוֹלָם לְמַרְאִית הָעַיִן אֶלָּא בּוֹלְטִין ואע"פ שֶׁאוֹמְרִים לִפְעָמִים מַזָּל שׁוֹקֵעַ יָדוּעַ הוּא שֶׁאֵין הַשְּׁקִיעָה הַהִיא כְּעֵין הַשְּׁקִיעָה הַנִּזְכֶּרֶת כָּאן ודר"ג בּוֹלְטִין הָיָה שֶׁכֵּן מַרְאֵיהֶן וכו' וְכֵן דַּעַת מוֹרִי הָרַשְׁבָּ"א נר"ו וְגַם מִקְצָת רַבָּנֵי צָרְפַת זַ"ל כֵּן פָּסְקוּ עכ"ל.

וְכֵן נִרְאֶה גַּם מִדִּבְרֵי הָרַשְׁבָּ"א הָכָא שֶׁכָּתַב אַמָּה דְּפָרִיךְ וְהָא ר"ג יָחִיד הָוֵי דְּהָוֵי מָצֵי לְמֵימַר דְּצוּרָה דר"ג לֹא הָיָה בּוֹלֶטֶת וְלֹא כָּתַב כְּתֵירוּץ הַתּוֹסָ' דְּגַבֵּי לְבָנָה אֵין חִילּוּק כֵּיוָן דְּאֵינָהּ בּוֹלֶטֶת בָּרָקִיעַ גַּם הָרַמְבַּ"ן בע"ז כָּתַב וְזַ"ל וּבְדִין הוּא דהו"ל לִפְרֹוק דר"ג שׁוֹקַעַת הָוֵי אֶלָּא דְּלָא מִצְטְרִיךְ לְהָכֵי וְנִיחָא לֵיהּ לְאוֹקְמָא בְּבוֹלֵט כְּעֵין חַמָּה בָּרָקִיעַ לִבְדֹּוק בָּהּ הֶדְיוֹטוֹת עכ"ל הֲרֵי שֶׁהָרַמְבַּ"ן וְהָרַשְׁבָּ"א וְהָרִיטְבָ"א וע"פ עֵדוּת הָרִיטְבָ"א גַּם מִקְצָת רַבָּנֵי צָרְפַת ס"ל דְּחַמָּה וּלְבָנָה נִרְאִין בּוֹלְטִין בְּרָקִיעַ וּכְדִבְרֵי העט"ז וְגַם כָּאן בר"ה הֵבִיא הָרִיטְבָ"א ב' דֵּעוֹת הַלָּלוּ בְּקִיצּוּר: שָׁם דַּף כ"ה ע"א בְּמַתְנִיתַן וְעַרְבִית בַּמַּעֲרָב: בָּזֶה רַבּוּ הַפֵּירוּשִׁים בְּשֵׁם רַבּוֹתָיו הֵבִיא רַשִׁ"י שַׁחֲרִית בַּמִּזְרָח אֶת הַיְשָׁנָה וְעַרְבִית בַּמַּעֲרָב אֶת הַחֲדָשָׁה וְהִקְשָׁה עַל זֶה הֲרֵי כ"ד שָׁעוֹת מִכַּסֵּי סֵיהֲרָא וְאֵיךְ אָמַר ר"ג פְּעָמִים בָּא בַּאֲרֻוְכָּה אָכֵן כְּבָר כָּתְבוּ הַתּוֹסָ' דִּכְפֵירוּשׁ זֶה מַשְׁמַע בַּיְרוּשַׁלְמִי וְרַשִׁ"י פֵּירֵשׁ דִּשְׁנֵיהֶם הָיָה הַחֲדָשָׁה שֶׁאָמְרוּ שֶׁרָאוּ הַחֲדָשָׁה שַׁחֲרִית בַּמִּזְרָח וְעַרְבִית בַּמַּעֲרָב וְהַתּוֹסָ' הִקְשׁוּ עַל זֶה דְּלָמָּה לֹא אֶפְשָׁר שֶׁתֵּלֵךְ בי"ב שָׁעוֹת כָּל רוּחַ דְּרוֹמִית וּקְצָת מִן הַמִּזְרָח וּמִמַּעֲרָב.

אָכֵן לפענ"ד מִשּׁוּם זֶה אֵין תֵּימָא כ"כ דִּלְמָא יָדַע ריב"נ לְפִי הַחֶשְׁבּוֹן דְּאִי אֶפְשָׁר אֲבָל בְּיוֹתֵר ק"ל עַל פי' זֶה לְפִי מַה שֶׁכָּתְבוּ הַתּוֹסָפוֹת לְעֵיל (דַּף כ') שֶׁסֵּדֶר הַלְּבָנָה הוּא שֶׁבְּחִדּוּשָׁהּ נִרְאֵית בִּתְחִלַּת הַלַּיְלָה וּמִיָּד שׁוֹקַעַת וּבְסוֹף הַחֹוְדֶשׁ לֹא נִרְאֵית רַק בְּסוֹף הַלַּיְלָה וא"כ אֵיךְ אֶפְשָׁר שֶׁרָאוּ אוֹתָהּ בְּחִדּוּשָׁהּ בְּשַׁחֲרִית בַּמִּזְרָח לר"ג שֶׁהֶאֱמִין לָהֶם ואעפ"י שֶׁלְּרַשִׁ"י לְשִׁיטָתוֹ ל"ק כֵּן שֶׁגַּם לְעֵיל (דַּף כ') כָּתַב שֶׁאֶפְשָׁר שֶׁהַיְשָׁנָה תִּרְאֶה בִּתְחִלַּת הַלַּיְלָה וא"כ ה"ה ג"כ הַחֲדָשָׁה בִּתְחִלַּת הַיּוֹם.

מ"מ הַתּוֹסָ' הָיוּ יְכוֹלִים לְהַקְשׁוֹת כֵּן עַל פֵּירוּשׁ רָשִׁ"י כְּמוֹ שֶׁהִקְשׁוּ גַּם לְעֵיל עָלָיו וּלְפִי' רַבּוֹתָיו שֶׁל רַשִׁ"י דְּהַיְשָׁנָה רָאוּ בְּשַׁחֲרִית א"ש וּבְיוֹתֵר ק"ל לפי' רָשִׁ"י דְּאִם עַל הַחֲדָשָׁה הֵעִידוּ עַל כָּרְחָךְ הָיָה זֶה בְּיוֹם ל' דִּבְיוֹם כ"ט אי אֶפְשָׁר שֶׁתִּרְאֶה הַחֲדָשָׁה כְּמוֹ שֶׁאָמַר ר"ג בַּבָּרַיְיתָא לְקַמָּן אֵין חִידּוּשָׁהּ שֶׁל לְבָנָה פָּחוֹת מכ"ט וּמֶחֱצָה וא"כ שֶׁהֵעִידוּ שֶׁרָאוּ אוֹתָהּ בְּיוֹם ל' שַׁחֲרִית בַּמִּזְרָח וְעַרְבִית בַּמַּעֲרָב הַךְ עַרְבִית הָיָה לֵיל ל"א וא"כ בָּמָה פְּלִיגִי ריב"נ ור"ג אִם עֵדֵי שֶׁקֶר הֵם הֲלֹא בְּלֹא עֵדִים ג"כ הַחֹדֶשׁ מְעֻוָּבָר כֵּינָן דְּלֹא נִתְקַדֵּשׁ בְּיוֹם ל' וְהָרַמְבַּ"ם וְהַבַּעַל הַמָּאוֹר פֵּירְשׁוּ דְּעַל מַה שֶׁאָמְרוּ שֶׁרָאוּ שַׁחֲרִית לֹא הִשְׁגִּיחוּ לָא ריב"נ וְלָא ר"ג דְּהָוֵי מִלְּתָא דְּלָא רַמְיָא וְאֶפְשָׁר שֶׁעֲנָנִים רָאוּ רַק שֶׁהָיוּ מְחֻלָּקִים אִם בְּדַרְכֵי הַחֶשְׁבּוֹן הָיָה אֶפְשָׁר שֶׁיִּתְרָאֶה הַיָּרֵחַ בַּלַּיְלָה שֶׁאָמְרוּ הָעֵדִים וְכֵן פֵּירֵשׁ הַבַּרְטְנוּרָא ואעפ"י שֶׁהַפִּי' הַזֶּה הוּא הַמְחֻזָּר יוֹתֵר מ"מ גַּם עָלָיו י"ל א"כ לְעִנְיַן מָה הִזְכִּיר כְּלָל שֶׁאָמְרוּ הָעֵדִים שֶׁרָאוּ שַׁחֲרִית בַּמִּזְרָח וְאוּלַי לְמַעַן הִשְׁמִיעֲנוּ חִידּוּשׁ לר"ג דאעפ"כ קִבְּלָן אַף שע"כ טָעוּ בָּזֶה: שָׁם וּבְלֵיל עִבּוּרוֹ לֹא נִרְאָה: גַּם בְּזֶה ק"ל כֵּינָן דִּבְלֵיל עִבּוּרוֹ לֹא נִרְאָה א"כ ע"כ כְּבָר אֲתָא לֵיל ל"א וַעֲדַיִין לֹא נִתְקַדֵּשׁ הַחֹדֶשׁ שֶׁהֲרֵי קָאָמַר אַחַ"כ וְקִבְּלָן ר"ג מַשְׁמַע שֶׁאַחַר שֶׁבְּלֵיל עִבּוּרוֹ לֹא נִרְאָה קִבְּלָן וא"כ בְּמַה פְּלִיגִי אֲפִילּוּ בְּלֹא עֵדִים ג"כ נִתְקַדֵּשׁ הַחֹדֶשׁ בְּיוֹם ל"א וַהֲרֵי מַשְׁמַע דִּבְיוֹם ל' נִתְקַדֵּשׁ מִמַּה שֶׁהָיָה יו"כ שֶׁל ר' יְהוֹשֻׁעַ בְּיוֹם י"א שֶׁל ר"ג וְעַל כָּרְחָךְ צָרִיךְ לְפָרֵשׁ שר"ג קִדֵּשׁ בְּיוֹם ל' וְאַחַ"כ כְּשֶׁלֹּא נִרְאָה בְּלֵיל עִבּוּרוֹ אָמְרוּ רחב"ד וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ שֶׁעֵדֵי שֶׁקֶר הֵם וְשֶׁלֹּא כַּדִּין נִתְקַדֵּשׁ.

וְכֵן נִרְאֶה מִדִּבְרֵי הָרִיטְבָ"א אָכֵן לפ"ז אִיפְכָּא הו"ל לְמֵיתְנֵי וְקִבְּלָן ר"ג וּבְלֵיל עִבּוּרוֹ לֹא נִרְאָה אָמַר רחב"ד עַדַי שֶׁקֶר הָיוּ ונ"ל שֶׁזֶּה הֶחוּקְשָׁה לְרַשִׁ"י שֶׁכָּתַב רְאִינוּהוּ בִּזְמַנּוֹ בְּיוֹם שְׁלֹשִׁים וְלֵיל שְׁלֹשִׁים שֶׁהָיוּ מְצַפִּים ב"ד וְהָעָם שֶׁתִּהֵא מְגֻלָּה וְיִרְאֻנָּה מֵאַחַר שֶׁהָעֵדִים רָאוּהָ בַּיּוֹם לֹא נִרְאָה לָהֶם עכ"ל וי"ל לָמָּה פֵּירֵשׁ שֶׁרָאוּהָ בְּיוֹם שְׁלֹשִׁים וְלֹא פֵּירֵשׁ שֶׁרָאוּהוּ בְּלֵיל שְׁלֹשִׁים דְּהַיְינוּ בְּלַיְלָה שֶׁלִּפְנֵי שְׁלֹשִׁים וּכְמוֹ שֶׁפֵּירֵשׁ הָרַמְבַּ"ם וְעוֹד מַה בָּעֵי בְּזֶה שֶׁהָיוּ מְצַפִּים ב"ד וְהָעָם לִרְאוֹתָהּ וְעַל כֵּן י"ל שֶׁרַשִׁ"י מְפָרֵשׁ שֶׁהָעֵדִים בָּאוּ בְּיוֹם ל' סָמוּךְ לָעֶרֶב וְאָמְרוּ שֶׁרָאוּ אוֹתָהּ וְהָיוּ מְצַפִּים ב"ד וְהָעָם בְּיוֹם ל' סָמוּךְ לִשְׁקִיעַת הַחַמָּה שֶׁיִּהְיֶה עוֹד שֶׁהוּת בַּיּוֹם לְקַדֵּשׁ לִרְאוֹתָהּ וּמַה שֶּׁקָּרָא לָזֶה לֵיל עֲבוּרוֹ מִפְּנֵי שֶׁהָיָה סָמוּךְ לַלַּיְלָה וּכְשֶׁלֹּא נִרְאָה אָז אָמַר ר"ד בֶּן הָרְכִינָס עֲדֵי שֶׁקֶר הֵם אֲבָל ר"ג קִבְּלָן וְקִדֵּשׁ הַחֹדֶשׁ בְּעוֹד יוֹם סָמוּךְ לִשְׁקִיעַת הַחַמָּה וְלָכֵן פֵּירֵשׁ שֶׁרָאוּ בְּיוֹם ל' דְּאִי בְּלַיְלָה שֶׁלִּפָנָיו כְּבָר הָיָה ר"ג מְקַדֵּשׁ אוֹתוֹ: שָׁם שָׁלַח לוֹ ר"ג: הַמַּהֲרְשָׁ"א בח"א כָּתַב דְּמַה דְּאָמְרִינַן בִּבְרָכוֹת פ' תְּפִלַּת הַשַּׁחַר בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה דְּאֶשְׁתָּקַד צַעֲרוֹ לר' יְהוֹשֻׁעַ דְּלָאו דַּוְקָא אֶלָּא אַעֵדוּת דְּקִידּוּשׁ הַחֹדֶשׁ שֶׁהָיָה בר"ה צַעֲרוֹ ביוה"כ.

וְלֹא יָדַעְתִּי לָמָּה צָרִיךְ לָזֶה הֲרֵי הַצַּעַר הָיָה מִשָּׁעָה שֶׁגָּזַר עָלָיו כַּנִּרְאֶה מִמַּה דְּאָמַר מָצְאוּ ר"ע מֵיצַר וַהֲרֵי מַה שֶּׁגָּזַר עָלָיו מִסְתָּמָא הָיָה מִיָּד בר"ה כְּשֶׁשָּׁמַע שֶׁחָלַק ר"י עָלָיו וְרָצָה לְעַבֵּר הַחֹדֶשׁ.

גַּם מַה שֶּׁדִּקְדֵּק הַמַּהֲרְשָׁ"א לָמָּה גָּזַר עַל ר' יְהוֹשֻׁעַ וְלֹא גַּם עַל ר"ד בֶּן הָרְכִינָס. לענ"ד לק"מ שֶׁהֲרֵי רדב"ה אַף שֶׁאָמַר עֲדֵי שֶׁקֶר הֵם מ"מ לֹא חָלַק עָלָיו לְבַטֵּל הַקִּידּוּשׁ שֶׁל ר"ג שֶׁהֲרֵי הוּא בְּעַצְמוֹ אָמַר לר"י אִם בָּאִין אָנוּ לָדוּן וכו' א"כ הִשְׁוָה י"כ שֶׁלּוֹ לְשֶׁל ר"ג אֲבָל רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ שֶׁאָמַר רוֹאֶה אֲנִי אֶת דְּבָרֶיךָ וְרָצָה לְעַבֵּר נֶגֶד ר"ג עָלָיו גָּזַר ר"ג: שָׁם מִימוֹת

מֹשֶׁה וְעַד עַכְשָׁיו: פי' מִפְּנֵי דקיי"ל סְמִיכַת זְקֵנִים בִּשְׁלֹשָׁה כְּדִתְנַן סַנְהֶדְרִין (פ"א) וְאֵין סְמִיכָה אֶלָּא מִן הַמֻּסְמָךְ וְלָכֵן אִם שָׁרַק ב"ד אֶחָד מֵימוֹת מֹשֶׁה עַד עַכְשָׁיו לֹא הָיוּ רְאוּיִם לִסְמוֹךְ.

כָּל הַסְּמִיכוֹת שֶׁאַחֲרָיו אֵינָם וְלֹא הָוֵי ב"ד: שֵׁם שֶׁנֶּאֱמַר וַיַּעַל מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן: מִזֶּה מַשְׁמַע דְּמִקְרָא זֶה יָלִיף מִדְּלֹא נִתְפָּרְשׁוּ שְׁמוֹת שֶׁל הַזְּקֵנִים הַלָּלוּ. וְתֵימַה דא"כ אֵיךְ אָמְרִינַן בַּבָּרַיְיתָא לְקַמָּן שֶׁלֹּא יֹאמַר פְּלוֹנִי כְּאֶלְדָּד וּמֵידָד הֲלֹא פָּסוּק זֶה כְּתִיב אֵצֶל הַזְּקֵנִים שֶׁבִּשְׁעַת מ"ת וּבָהֶם לֹא הָיוּ אֶלְדָּד וּמֵידָד שֶׁאָסַף מֹשֶׁה עִם הַשִּׁבְעִים אִישׁ עפ"י צִיווּי הקב"ה וּזְקֵנִים שֶׁהָיוּ בִּשְׁעַת מ"ת מֵתוּ בְּתַבְעֵרָה כִּדְאִיתָא בְּסִפְרֵי הֶבְיאוֹ רַשִׁ"י בַּחֻמָּשׁ פ' בְּהַעֲלוֹתְךָ וְעוֹד קָשֶׁה שֶׁרַשִׁ"י פֵּירֵשׁ שֶׁלֹּא יֹאמַר וְכִי ב"ד זֶה כְּמֹשֶׁה וְאַהֲרֹן כְּאֶלְדָּד וּמֵידָד אוֹמְרִים לוֹ שֶׁמָּא חָשׁוּב כְּשִׁלְשָׁה מִן הַשְּׁאָר שֶׁלֹּא נִתְפָּרְשׁוּ שְׁמוֹתָם עכ"ל וּמִדְּכָתַב מִן הַשְּׁאָר מַשְׁמַע שֶׁאַיְירִי מִן הַשְּׁאָר שֶׁל ע' זְקֵנִים וַהֲלֹא אֵין אֵלּוּ הַזְּקֵנִים שֶׁהָיָה אֶלְדָּד וּמֵידָד עִמָּהֶם.

וּבְיוֹתֵר תֵּימַהּ עַל הַמַּהַרְשָׁ"א ח"א שֶׁפֵּירֵשׁ דְּהִקְשָׁה לָמָּה לֹא נִתְפָּרְשׁוּ שְׁמוֹתָם שֶׁל זְקֵנִים שֶׁהָרֵי חֲשׁוּבִים וּנְבִיאִים הָיוּ כְּדִכְתִיב וַיִּתְנַבְּאוּ וְלֹא יָסְפוּ וְלֹא הִרְגִּישׁ שֶׁלֹּא אֵצֶל הַזְּקֵנִים הַלָּלוּ כָּתוּב כֵּן וא"ל שֶׁהַזְּקֵנִים הָאֵלֶּה הָיוּ אוֹתָם שֶׁנִּתְמַנּוּ ע"י מֹשֶׁה דְּאִי אֶפְשָׁר לוֹמַר כֵּן שֶׁהָרֵי כְּתִיב שָׁעָלוּ לְהַר סִינַי וּמָנוּי הַזְּקֵנִים הָיָה בְּשָׁנָה הַשֵּׁנִית אַחַר שֶׁהוּקַם אֹהֶל מוֹעֵד וּכְבָר נָסְעוּ מִסִּינַי וְעוֹד הֲרֵי חָשַׁב נָדָב וַאֲבִיהוּא עִמָּהֶם וְהֵם מֵתוּ בְּיוֹם שֶׁהוּקַם הַמִּשְׁכָּן אָכֵן גַּם עַל הַבָּרַיְיתָא לְקַמָּן י"ל דְּקָאָמַר שֶׁלֹּא יֹאמַר אָדָם פְּלוֹנִי כְּמֹשֶׁה וְאַהֲרֹן כְּנָדָב וַאֲבִיהוּא פְּלוֹנִי כְּאֶלְדָּד וּמֵידָד דממנ"פ אִי אַיְירִי מִזְּקֵנִים הָרִאשׁוֹנִים הָרֵי שָׁם לֹא הָיָה אֶלְדָּד וּמֵידָד וְאִם אַיְירִי מִזְּקֵנִים שְׁנִיִּים שָׁם לֹא הָיָה נָדָב וַאֲבִיהוּא.

אָמְנָם עַל הַבָּרַיְיתָא י"ל דְּמִשְּׁנֵיהֶם יָלִיף דְּבִזְקֵנִים הָרִאשׁוֹנִים הֻזְכְּרוּ מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן נָדָב וַאֲבִיהוּא לְבַד וּבִזְקֵנִים שְׁנִיִּים מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן וְאֶלְדָּד וּמֵידָד וּמַתְנִיתַן לֹא הֵבִיא רַק מִזְּקֵנִים הָרִאשׁוֹנִים וּמַה שֶּׁחָסַר בְּמַתְנִיתַן הִשְׁלִימָה הַבָּרַיְיתָא אֲבָל עַל רַשִׁ"י וּמָהַרְשָׁ"א שֶׁכָּתְבוּ עַל פָּסוּק וַיַּעַל מֹשֶׁה כֵּן צ"ע: שָׁם שֶׁתָּבֹא אֶצְלִי בְּמַקֶּלְךָ וּבְמֻעוֹתֶיךָ: הָא דִּבְקֵשׁ שְׁנֵי דְּבָרִים מִמֶּנּוּ וְלָא סַגִּי בְּאֶחָד י"ל כֵּיוָן דְּבִכְרִיתוֹת (דַּף י"ד) מְבֹאָר שֶׁיֵּשׁ סָפֵק אִם עֵרוּב וְהוֹצָאָה לִיוה"כ אוֹ לֹא לָכֵן לָא הָוֵי סַגִּי בְּמַקֵּל לְבַד דְּסָבַר דְּלָמָא ס"ל אֵין עֵרוּב וְהוֹצָאָה לִיוה"כ וְיָכוֹל לָבוֹא בְּמַקְלוֹ אעפ"י שיוה"כ הוּא לָכֵן בִּקֵּשׁ ג"כ שֶׁיָּבֹא בְּמֻעוֹתָיו וְזֶה וַדַּאי מֻוְקָצֶה הוּא וּבְמֻעוֹתָיו לְחוּד סַגִּי דְּאֵין זֶה פִּרְסוּם בִּפְנֵי הָעוֹלָם וְרָצָה שֶׁיְּפַרְסֵם בִּפְנֵי הָעוֹלָם שֶׁאֵינוֹ חוֹשֵׁב לִיוה"כ לָכֵן בִּקֵּשׁ שֶׁיָּבֹא ג"כ בְּמַקְלוֹ שֶׁהוּא פִּרְסוּם לְעֵין כֹּל אֲבָל ר' יְהוֹשֻׁעַ עָשָׂה עוֹד יוֹתֵר מִמַּה שֶּׁבִּיקֵּשׁ ר"ג מִמֶּנּוּ שֶׁלָּקַח גַּם מְעוֹתָיו בְּיָדוֹ וְלֹא כַּאֲשֶׁר רְגִילִים לְיִשָּׂא הַמָּעוֹת צְרוֹר עַל מָתְנָיו מְכֻוָּסָה וְלָכֵן קָאָמַר נָטַל מַקְלוֹ וּמְעוֹתָיו בְּיָדוֹ לַעֲשׂוֹת פִּרְסוּם יוֹתֵר גַּם בִּפְנֵי הָעוֹלָם שֶׁלֹּא יַחְשְׁבוּ דְּלָמָא ס"ל אֵין עֵרוּב וְהוֹצָאָה לִיוה"כ: שָׁם בַּגְּמָרָא מַאי טַעְמָא דְּבֵי רַבִּי: פי' מְשׁוּם דר"ג אָמַר כָּךְ מְקֻבָּלַנִי מִבֵּית אֲבִי אַבָּא וְרַבִּי הָיָה נָכְד ר"ג שֶׁהָיָה בֶּן רַשְׁבָּ"ג לָכֵן קָרָא רַבִּי יוֹחָנָן דְּבֵי רַבִּי לִכְבוֹדוֹ.

אֲבָל לְשׁוֹן מַאי טַעְמָא ק"ק דַּהֲרֵי טַעְמוֹ לֹא מִקְרָא רַק שע"י סוֹד הָעִיבּוּר וְהִלּוּךְ הַמַּזָּלוֹת יָדַע כֵּן וְאִם רָצָה לְמָצוֹא סָמְךְ לְזֶה מִן הַפָּסוּק הוולל"מ מַאי קְרָא כִּלְשׁוֹן הַשַּׁ"ס בִּשְׁאָר מְקוֹמוֹת וְלֹא מַאי טַעְמָא: שֵׁם שֶׁמֶשׁ יֵדַע מְבוֹאוֹ.

פְּשָׁטָא דִּקְרָא מַשְׁמַע דְּקָאֵי עַל הקב"ה הַדּוֹמְיָא דַּעֲשָׂה יֶרַח אֲבָל לפ"ז לֹא שַׁיָּיךְ יֶרַח לֹא יָדַע מְבוֹאוֹ וְלָכֵן נִרְאֶה דְּהַדְרָשָׁה מְפָרֵשׁ יָדַע הַיּוֹדֵעַ מִבְּנֵי אָדָם מְבוֹאוֹ אֲבָל שֶׁל יֶרַח לֹא נוֹדַע לְכָל בְּנֵי אָדָם כ"א לְמַעֲמִיקִים בְּסוֹד הָעִבּוּר: שָׁם שֶׁלֹּא קִדְּשׁוּ ב"ד אֶת הַחֹדֶשׁ: רַשְׁ"י כָּתַב שֶׁאֵין מַסְפִּידִין ביו"ט וְאִם כֵּן ס"ל שר"ה הָיָה וְלֹא יָדַעְתִּי מִנַּיִן לוֹ שֶׁהֲרֵי גַּם בְּרֹאשׁ הַחֹדֶשׁ אֵין מַסְפִּידִין כְּמוֹ שֶׁנִּפְסַק בטוש"ע א"ח (סי' ת"ך) רַק לְחָכָם בְּפָנָיו וְאוּלַי הֶוְקֵּשָׁה לְרַשְׁ"י לָמָּה הִקְפִּיד ר"ג כ"כ שֶׁיֵּדְעוּ הָעָם מֵיָּד שֶׁלֹּא קִדְּשׁוּ ב"ד אֶת הַחֹדֶשׁ שֶׁהֲרֵי נַדַּאי יוֹדֵעַ לָהֶם בְּאֵיזֶה יָמִים שֶׁהֲרֵי אָמְרִינַן בלא"ה שֶׁלֹּא יַעֲבֹור חֲצִי הַחֹדֶשׁ עַד שֶׁיֵּדְעוּ כָּל הָעָם מָתַי קִדְּשׁוּ ב"ד אֶת הַחֹדֶשׁ וְלָכֵן פֵּירֵשׁ שר"ה הָיָה וְדָאַג ר"ג שֶׁמָּא יַחְשְׁבוּ שֶׁהַיּוֹם ר"ה וְיַעֲשׂוּ מְלָאכָה לָעֶרֶב וּמָחָר וְלָכֵן מִיהֵר לַעֲשׂוֹת פִּרְסוּם לַדָּבָר לְהוֹדִיעַ לָהֶם שֶׁלֹּא קִדְּשׁוּ ב"ד אֶת הַחֹדֶשׁ וְשֶׁלְּמָחָר יִהְיֶה ר"ה: שָׁם אִתָּם ג' פְּעָמִים: הט"א הִקְשָׁה שֶׁהָכָא ס"ל ר"ע יֵשׁ אִם לַמָּסוֹרֶת וּבְסַנְהֶדְרִין (דַּף ד') גַּבֵּי נְפָשׁוֹת מֵת ס"ל יֵשׁ אִם לַמִּקְרָא וְהִנִּיחַ בְּקֻשְׁיָא ובמכ"ה לֹא נִזְכַּר שֶׁכְּבָר עָמְדוּ הַתּוֹסָ' סֵוָקָה (דַּף ו') בְּכַיּוֹצֵא בָּזֶה לְהַקְשׁוֹת סְתִירָה בְּדִבְרֵי ר"ע וְתֵירְצוּ שֶׁהֵיכָא שֶׁהַמִּקְרָא לֹא סוֹתֵר הַמְּסוֹרָה דּוֹרֵשׁ ר"ע מִקְרָא וּמְסוֹרָה וְלָכֵן גַּם הָכָא א"ש.

[מִבֵּן הַמְחַבֵּר וּבְיוֹתֵר קָשֶׁה שֶׁהָא בְּמָקוֹמוֹ בְּסַנְהֶדְרִין שָׁם ג"כ הֶאֱרִיכוּ הַתּוֹסָ' לְהוֹכִיחַ כֵּן שֶׁהֵיכָא שֶׁהַמִּקְרָא לֹא סוֹתֵר הַמְּסוֹרָה דּוֹרֵשׁ ר"ע שְׁנֵיהֶם. ולענ"ד י"ל דהט"א בָּאֱמֶת לֹא הָעָלִים עֵינוֹ מִסְּבָרַת הַתּוֹסָפוֹת אָכֵן הַמָּהַרְשָׁ"א וְהַמְפָרְשִׁים כְּבָר הִקְשׁוּ שֶׁהַתּוֹסָ' סָתְרוּ סְבָרָתָם הַנַּ"ל מִתּוֹךְ הָרְאָיוֹת וְהַקֻּשְׁיוֹת שֶׁהִקְשׁוּ אַחַ"כ [עַיֵּין מַה שֶׁכָּתַב גַּם אדמ"ו זַ"ל בְּסֵוָכָה דַּף ו'] וְכֵן לענ"ד גַּם שִׁיטַת הט"א.

וְלָכֵן לֹא רָצָה לְתָרֵץ קֻשְׁיָתוֹ ע"פ סְבָרַת הַתּוֹסָ' אַף שֶׁלֹּא סָתְרָה הַמְּסוֹרָה אֶת הַמִּקְרָא כָּאן]: שָׁם אַתֶּם אֲפִילּוּ מְזִידִין: עַל שׁוֹגְגִים וּמֻטְעִין פֵּירֵשׁ רַשְׁ"י אֲבָל מְזִידִין צָרִיךְ בֵּיאוּר וְכִי ס"ד שב"ד יְקַדְּשׁוּ בְּמֵזִיד הַחֹדֶשׁ שֶׁלֹּא כַּדִּין וְהַתּוֹרָה אָמְרָה שֶׁמְּקֻדָּשׁ הַחֹדֶשׁ מב"ד כָּזֶה וְאֵין לוֹמַר כְּדְאָמְרִינַן לְעֵיל מְאַיְּמִין עַל הָעֵדִים שֶׁלֹּא בְּזִמָּנָן לְקַדְּשׁוֹ אוֹ לְעַבְּרוֹ.

אֵין זֶה מֵזִיד כְּיָון שע"פ הַחֶשְׁבּוֹן אוֹ מִפְּנֵי טַעַם אַחֵר צְרִיכִים הב"ד לְקַדְּשׁוֹ אוֹ לְעַבְּרוֹ. וי"ל דְּאַתֶּם אֲפִילּוּ מְזִידִין הַיְינוּ כְּמוֹ דְּהַדְּ מַעֲשֶׂה דר"ג דְּכָאן דְּאַחַר שֶׁקִּדֵּשׁ ר"ג אֶת הַחֹדֶשׁ ע"פ עֵדוּת הָעֵדִים יָדַע שֶׁטָּעָה כְּמוֹ שֶׁאָמַר ר' דּוֹסָא ב"ה ואעפ"כ לֹא חָזַר בּוֹ מִדִּכְתִיב אַתֶּם אֲפִילּוּ שׁוֹגְגִים וּמְזִידִים וּמֻטְעִים כְּמוֹ שֶׁכָּתַב הַבַּעַל הַמָּאוֹר ולפ"ז אֲפִילּוּ שׁוֹגְגִים הַיְינוּ כְּסִבּוּרִים שֶׁהוּא רָאוּי לְהִתְעַבֵּר וְטָעוּ וְלֹא נוֹדַע לָהֶם טָעוּתָם וַאֲפִילּוּ מֻטְעִין הַיְינוּ שֶׁהִטְעוּ אוֹתָם עַדֵי שֶׁקֶר וְלֹא נוֹדַע לב"ד שֶׁקִּרוֹתָם וַאֲפִילּוּ מְזִידִים הַיְינוּ אֲפִילּוּ נוֹדַע לָהֶם שֶׁשָּׁגְגוּ אוֹ שֶׁהִטְעוּ אוֹתָם הָעֵדִים וְיכוֹלִים לַחֲזוֹר מִקִּידּוּשׁ דְּהַשְׁתָּא מְזִידִים הֵם שֶׁיּוֹדְעִים שֶׁהַקִּידּוּשׁ בְּטָעוּת הוּא ואעפ"כ אָמְרָה הַתּוֹרָה שֶׁהַחֹדֶשׁ מְקֻדָּשׁ.

אָכֵן בָּרַמְבַּ"ם ה' קה"ח (פ"ב) כָּתַב שׁוֹגְגִים מֻטְעִים וַאֲנוּסִים וְלֹא כָּתַב מְזִידִים וְנִרְאֶה מִזֶּה שֶׁלְּפָנָיו הָיָה הַגִּירְסָא אֲנוּסִים תַּחַת מְזִידִים וְלֹא רָאִיתִי מִי שֶׁהֵעִיר ע"ז. מִבֵּן הַמְחַבֵּר וְכֵן הַגִּרְסָא בְּסִפְרָא פ' אָמוּר וּכְבָר הֵעִיר עַל הַגָּוְסָאוֹת בַּעַל הַגָּהוֹת מַיְימוֹ' שָׁם]: שָׁם נִתְמַתֵּנִי נִתְמַתֵּנִי: מַה שֶׁכָּפַל עַיֵּין בְּמָהַרְשָׁ"א אָכֵן גַּם סוֹף מַכּוֹת מָצָאנוּ כֵּן אָמְרוּ לוֹ עֲקִיבָא נִתְמַתֵּנוּ עֲקִיבָא נִתְמַתֵּנוּ ע"ד הַכָּתוּב נַחֲמוּ נַחֲמוּ עַמִּי יֹאמַר אֱלֹהֵיכֶם בְּכִפְלַיִם.

אָמְנָם יֵשׁ לְפָרֵשׁ ג"כ נִתַּמְתֵּנִי שֶׁלֹּא אֶעֱשֶׂה אִיסּוּר לְחַלֵּל יוה"כ שֶׁבְּחֶשְׁבּוֹנִי וְשׁוּב נִתַּמְתֵּנִי שֶׁהוֹרֵיתָ לִי שֶׁאֲנִי מְחֻיָּיב לָחוֹג אֶת יוה"כ שֶׁל ר"ג ע"פ מְצַוַּת הַתּוֹרָה וְאִם אָחוּג גַּם יוה"כ שֶׁלִּי הָיִיתִי עוֹבֵר עַל בַּל תּוֹסִיף: שָׁם בְּתוֹסֶפֶת ד"ה לְאַוְרְתָּא.

שֶׁיְּכוֹלָה לִרְאוֹת בַּיּוֹם: נ"ל שצ"ל בְּיוֹם ל'. ופי' דִּבְרֵיהֶם דְּאִם לֹא יִהְיֶה הַמּוֹלָד קוֹדֶם י"ח שָׁעוֹת שֶׁהוּא קוֹדֶם חֲצוֹת הַיּוֹם שֶׁל ל' אָז לֹא תִּרְאֶה הַלְּבָנָה עוֹד קוֹדֶם לֵיל ל"א שֶׁהֲרֵי שֵׁשׁ שָׁעוֹת מִכַּסֵּי סֵיהֲרָא חַדְתָּא לִבְנֵי מִזְרָח אֲבָל כְּשֶׁיִּהְיֶה הַמּוֹלָד קוֹדֶם י"ח שָׁעוֹת דְּהַיְינוּ קוֹדֶם חֲצוֹת יוֹם ל' אָז יְכוֹלָה לִרְאוֹת בְּיוֹם ל' דְּאַחַר שֵׁשׁ שָׁעוֹת עֲדַיִין יוֹם ל' הוּא וְיִקָּדְשׁוּ הַחֹדֶשׁ: שָׁם בא"ד שֶׁמָּא לֹא הָיָה כ"כ שַׁחֲרִית: צ"ל וְשֶׁמָּא וְתֵירוּץ הוּא עַל קֻוּשְׁיָתָם אֲבָל לֹא זָכִיתִי לַהֲבִינוֹ דְּמַה בְּכָךְ שֶׁכְּבָר יָצָא הַשֶּׁמֶשׁ בִּגְבוּרָתוֹ הֲרֵי יוֹתֵר מכ"ד שָׁעוֹת לָא מִכַּסֵּי סֵיהֲרָא לֹא לִבְנֵי מִזְרָח וְלֹא לִבְנֵי מַעֲרָב וַהֲלֹא מִן שַׁחֲרִית שֶׁל כ"ט עַד מְעַט קוֹדֶם חֲצוֹת שֶׁל ל' הוּא יוֹתֵר מכ"ד שָׁעוֹת וְאִם כַּוָּנָתָם שֶׁכֵּיוָן שֶׁיָּצָא הַשֶּׁמֶשׁ בִּגְבוּרָתוֹ לֹא נִרְאֶה הַלְּבָנָה עוֹד הֲרֵי רַבִּי חַיָּיא רָאָה אוֹתָהּ הֲרֵי שֶׁהָיְתָה רְאוּיָה לְהֵרָאוֹת לִבְנֵי מַעֲרָב וְעוֹד דְּרַשִּׁ"י כָּתַב ד"ה זִיל לְפִי שֶׁרָאוּ הַיְשָׁנָה כָּל יוֹם כ"ט מַשְׁמַע שֶׁאֶפְשָׁר שֶׁתִּרְאֶה הַלְּבָנָה גַּם בַּיּוֹם: שָׁם בא"ד כְּדִפְרִישַׁת פֶּרֶק קַמָּא: פי' שֶׁכָּתְבוּ שָׁם דְּהַיְשָׁנָה אִי אֶפְשָׁר לְהֵרָאוֹת בִּתְחִלָּה אֶלָּא בְּסוֹף הַלַּיְלָה: שָׁם ד"ה זִיל.

שָׁם הָיוּ קְבוּעִים לְקַדֵּשׁ הַחֹדֶשׁ: וא"כ מִזֶּה יִקָּשֶׁה עַל רַשִּׁ"י וּמוֹרוֹ שֶׁכָּתְבוּ שֶׁמְּשׁוּם לְעֵז אוֹ מְשׁוּם גְּזֵרָה לֹא רָצָה רַבִּי לְקַדֵּשׁ בְּמְקוֹמוֹ. אֲבָל לענ"ד הוֹכִיחַ רַשִּׁ"י דע"כ הָיוּ מְקַדְּשִׁים הַחֹדֶשׁ בְּמָקוֹם יְשִׁיבַת רֹאשׁ ב"ד וְרַק מִפְּנֵי טַעַם אַחֵר לֹא קִידֵּשׁ אָז רַבִּי הַחֹדֶשׁ דְּאִם הָיוּ רְגִילִים לְקַדֵּשׁ בְּעַיִן טַב לָמָּה לֹא הָלַךְ רַבִּי לְשָׁם הֲלֹא עִיקַּר מִצְוַת הַחֹדֶשׁ תָּלוּי בּוֹ כִּדְאָמְרִינַן לְעֵיל רֹאשׁ ב"ד אוֹמֵר מְקֻדָּשׁ וּמִפְּנֵי זֶה אָמְרִינַן לְקַמָּן (דַּף ל"א) שֶׁהָיוּ הָעֵדִים הוֹלְכִים לְמָקוֹם יְשִׁיבַת רֹאשׁ ב"ד מִפְּנֵי שֶׁעִיקַּר מִצְוַת הַחֹדֶשׁ תָּלוּי בּוֹ אע"כ דְּלְעוֹלָם קִדּוּשׁ הַחוֹדֶשׁ בְּמָקוֹם יְשִׁיבַת הב"ד הַגָּדוֹל שֶׁהָיָה בְּמָקוֹם רֹאשׁ ב"ד כְּנִרְאֶה שָׁם מִמַּה דְּאָמְרִינַן עֶשֶׂר גָּלִיּוֹת גָּלוּ סַנְהֶדְרִין וְקָחֲשִׁיב בָּהֶם בֵּית שְׁעָרִים צִפּוֹרִי וּטְבֶרְיָא מְקוֹמוֹת שֶׁל רַבִּי וְרַק אִם הָיוּ צְרִיכִים לְקַדֵּשׁ בְּמָקוֹם אַחֵר הָיוּ מְקַדְּשִׁים בְּעַיִן טַב: שָׁם ע"כ בַּגְּמָרָא וְאוֹמֵר וּבָאתָ אֶל הַכֹּהֲנִים: הָא דְּמַיְיתֵי וְאוֹמַר י"ל דְּבִרְאָיָה רִאשׁוֹנָה לָא סַגִּי די"ל דְּאַף שֶׁלֹּא נִתְפָּרְשׁוּ שְׁמוֹתָם שֶׁל זְקֵנִים מכ"מ הָרָאשֵׁי ב"ד הָיוּ גְּדוֹלִים שֶׁהָיוּ מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן אֲבָל אַבַּתִּי לָא מוּכָח דְּגַם הֵיכִי דְּהָרָאשֵׁי ב"ד אֵינָם חֲשׁוּבִים כְּמֹשֶׁה וְאַהֲרֹן לָזֶה מַיְיתֵי מוּבְאַת אֶל הַכֹּהֲנִים וְאַבַּתִּי שֶׁמָּא תֹּאמַר שֶׁהַיָּמִים הָרִאשׁוֹנִים הָיוּ טוֹבִים מֵאֵלֶּה וּלְכָךְ יֵשׁ לִשְׁמוֹעַ לָרִאשׁוֹנִים יוֹתֵר עכ"פ מִלְּאַחֲרוֹנִים לָזֶה מַיְיתֵי וְאוֹמֵר אַל תֹּאמַר שֶׁהָיוּ יָמִים רִאשׁוֹנִים טוֹבִים מֵאֵלֶּה: שָׁם הָיוּ טוֹבִים מֵאֵלֶּה: עַיֵּין פי' רָשִׁ"י וְהַמַּהַרְשָׁ"א כָּתַב שֶׁאֵין לְפָרוּשׁוֹ הֶמְשֵׁךְ לִדְרָשַׁת הַגְּמָרָא ולענ"ד י"ל דְּרַק עפ"י דְּרָשַׁת הַגְּמָרָא יֵשׁ לְפָרֵשׁ מַה דְּאָמַר הַכָּתוּב כִּי לֹא מֵחָכְמָה שָׁאַלְתָּ עַל זֶה וְלֹא מְפָרֵשׁ לָמָּה אֵין כָּאן חָכְמָה אֲבָל י"ל ע"פ מַה דְּאָמְרִינַן סוֹף עֵירוּבִין לְחַד מ"ד פַּרְנָס לְפִי הַדּוֹר וְעַיֵּין בַּזּוֹהַר פ' חַיֵּי שָׂרָה אֶפְשָׁר כֵּן לָכֵן אִם תִּשְׁאַל מָה הָיָה שֶׁהַיָּמִים הָרִאשׁוֹנִים הָיוּ טוֹבִים מֵאֵלֶּה דְּהַיְינוּ הַפַּרְנָסִים הָיוּ טוֹבִים מִפַּרְנְסֵי דּוֹר זֶה הֲלֹא יָכוֹל לְהָשִׁיב לְךָ שֶׁזֶּה הָיָה מִפְּנֵי שֶׁהַדּוֹר הָיָה הָגוּן יוֹתֵר וּפַרְנָס לְפִי הַדּוֹר וְלָכֵן לֹא מֵחָכְמָה שָׁאַלְתָּ עַל זֶה שֶׁפְּגַמְתָּ בְּכְבוֹד עַצְמְךָ שֶׁגַּם אַתָּה בֶּן הַדּוֹר הַזֶּה וְאֶפְשָׁר שֶׁזֶּה כַּוָּנַת רַשִּׁ"י מִפְּנֵי שֶׁהַדּוֹרוֹת הָיוּ טוֹבִים וְצַדִּיקִים

לְפִיכָךְ הָיוּ הַיָּמִים הָרִאשׁוֹנִים טוֹבִים דְּהַיְינוּ לְפִי מַה שֶׁדָּרַשׁ זֶה עַל הַפַּרְנָסִים שֶׁאִי אֶפְשָׁר שֶׁיִּהְיוּ פַּרְנָסִים אַחֲרוֹנִים כָּרִאשׁוֹנִים בַּאֲשֶׁר שֶׁאֵין הַדּוֹרוֹת טוֹבִים וְצַדִּיקִים כְּרִאשׁוֹנִים: שָׁם ק"ו קָטַנִּים לַגְּדוֹלִים: יֵשׁ לוֹמַר דְּזֶה אָמַר ר"ג לר' יְהוֹשֻׁעַ לְהִתְנַצְּלוּת שְׁמָהּ שֶׁגָּזַר עָלָיו כֵּן לֹא הָיָה לִפְגֹּם בִּכְבוֹדוֹ אֶלָּא לְמַעַן יִלְמְדוּ הַקְּטַנִּים ק"ו מִמֶּנּוּ: שָׁם בְּמַתְנִיתַן וְלֹא הִסְפִּיקוּ לוֹמַר מְקֻוָּדָּשׁ: בט"א דְּקַדֵּק לָמָּה לֹא אָמַר מְקֻוָּדָּשׁ מְקֻוָּדָּשׁ כְּמוֹ בְּסֵיפָא וְתֵירֵץ דְּכֵינָן דְּאָמַר ה"ז מְעֻוָּבָר וְלֹא רָאוּי לְקַדֵּשׁ וְזֶה תָּלוּי בִּלְבַד בְּרֹאשׁ ב"ד אִם הוּא לֹא הִסְפִּיק לוֹמַר מְקֻוָּדָּשׁ עַד שֶׁחָשְׁשָׁיְכָה אָז הָוֵי מְעֻוָּבָר אֲבָל אִם הוּא אָמַר אעפ"י שֶׁהָעָם לֹא הִסְפִּיק לוֹמַר אֲמִירַת הָעָם אֵינוֹ מְעַכֵּב עכ"ד.

וְלֹא הֻבְּנְתִּי דא"כ הֵיאַךְ קָאָמַר וְלֹא הִסְפִּיקוּ ל"ר הול"ל וְלֹא הִסְפִּיק לְשׁוֹן יָחִיד כֵּינָן דְּרַק אֲמִירַת הָרֹאשׁ ב"ד מְעַכֵּב. אֲבָל לענ"ד בְּפַשְׁטוּת י"ל דִּבְרֵישָׁא דַּאֲפִילּוּ אָמְרוּ ב"פ אֵינוֹ מְקֻוָּדָּשׁ לֹא הִקְפִּיד לוֹמַר מַה שֶּׁהָיָה צָרִיךְ לוֹמַר אִם הָיָה מְקֻוָּדָּשׁ וְלָכֵן לֹא נָקַט מְקֻוָּדָּשׁ רַק פַּעַם אֶחָד אֲבָל בְּסֵיפָא דְּבָאֱמֶת מְקֻוָּדָּשׁ שָׁם נָקַט מַה שצ"ל כְּדִינוֹ: שָׁם רָאוּהוּ ב"ד בִּלְבַד: עַיֵּין רַשְׁ"י וְתוֹסְ' וְהַמַּהַרְשָׁ"א הִקְשָׁה לָמָּה הֻזְקַרְךְ רַשְׁ"י לְפָרֵשׁ דְּאַיְירֵי בְּאֵיכָא שְׁהוּת דְּהָא קָתָנֵי וְיָעִידוּ בִּפְנֵיהֶם וְיֹאמְרוּ מְקֻוָּדָּשׁ הֲרֵי דְּאַיְירֵי דְּאֵיכָא שְׁהוּת לְקַדֵּשׁ וְעוֹד דְּבַגְּמָרָא אַיְירֵי בְּרָאוּהוּ בַּלַּיְלָה דְּוַדַּאי אֵיכָא שְׁהוּת וְכֵן הִקְשָׁה הפ"י וְהוֹסִיף לְהַקְשׁוֹת מֵהֵיכִי תֵּיתֵי דְּאַיְירֵי בְּסָמוּךְ לַחֲשָׁשְׁיָכָה ע"ש שֶׁנִּדְחַק בְּיִשּׁוּב פי' רַשְׁ"י.

ולענ"ד פָּשׁוּט דְּרַשְׁ"י רָצָה לְפָרֵשׁ מָה הָיָה ס"ד דְּמַקְשָׁן לְבַד דְּמַקְשָׁה וְאַמַּאי לֹא תְּהֵא שְׁמִיעָה גְּדוֹלָה מֵרְאִיָּה וְלָא הָוֵי ס"ל דְּאַיְירֵי בְּרָאָה בַּלַּיְלָה וּמַאי מַקְשָׁה דִּלְמָא אַיְירֵי בְּרֵישָׁא דְּלֵיכָּא שְׁהוּת וּכְמוֹ דְּמַשְׁמַע רִיהֲטָא לְיַשְׁנָא דְּמַתְנִיתַן דִּבְרֵישָׁא אָמַר רָאוּהוּ ב"ד וְכָל יִשְׂרָאֵל וכו' עַד שֶׁחָשְׁשָׁיְכָה ה"ז מְעֻוָּבָר וְשׁוּב אָמַר רָאוּהוּ ב"ד בִּלְבַד דְּמַשְׁמַע דְּהַחִילּוּק הוּא בִּלְבַד שֶׁשָּׁם רָאוּהוּ עִם כָּל יִשְׂרָאֵל וְהָכָא אַיְירֵי בְּרָאוּהוּ בִּלְבַד וְלָכֵן כָּתַב רַשְׁ"י דְּוַדַּאי גַּם הַמַּקְשָׁן יָדַע דְּאַיְירֵי דְּאֵיכָא שְׁהוּת דא"כ לֹא שַׁיָּיךְ עָמְדוּ שְׁנַיִם וְאָמְרוּ מְקֻוָּדָּשׁ רַק שֶׁלֹּא יָדַע דְּאַיְירֵי בְּרָאוּהוּ בַּלַּיְלָה וְלָכֵן מַקְשָׁה לֹא תְּהֵא שְׁמִיעָה גְּדוֹלָה מֵרְאִיָּה.

שׁוּב מָצָאתִי בפי' מָהָרָ"ל בֶּן חָבִיב עַל הָרַמְבַּ"ם שֶׁהִרְגִּישׁ ג"כ בְּפֵירוּשׁ זֶה רַק שֶׁהִקְשָׁה דא"כ הו"ל לוֹמַר קָא ס"ד. ולענ"ד זֶה אֵינוֹ דְּכֵן דֶּרֶךְ רַשְׁ"י בְּכַמָּה מְקוֹמוֹת שֶׁמְּפָרֵשׁ סְבָרַת הַמַּקְשָׁן בְּמַתְנִיתַן וְהַרְבֵּה פְּעָמִים לָא קָאָמַר קס"ד.

וְעַיֵּין בְּתוֹסְ' יו"ט ר"פ ב' דְּנָדָה שֶׁמְּפָרֵשׁ שָׁם ג"כ פי' רַשְׁ"י כֵּן וְכָתַב כְּמוֹ שֶׁכָּתַבְתִּי הַרְבֵּה פְּעָמִים שֶׁדַּרְכּוֹ שֶׁל רַשְׁ"י לְפָרֵשׁ בַּמִּשְׁנָה כדס"ד בַּגְּמָרָא וְלֹא כְּפִי הַמַּסְקָנָא ע"ש שֶׁשָּׁם רַשְׁ"י ג"כ לֹא כָּתַב בְּפֵירוּשׁוֹ בְּמַתְנִיתַן קס"ד.

אָכֵן הָכָא בלא"ה לֹא שַׁיָּיךְ זֶה שְׁמָהּ שֶׁכָּתַב רַשְׁ"י אַלִּיבָּא דְּמַקְשָׁן דְּאַיְירֵי בְּיֵשׁ שְׁהוּת אֵין זֶה ס"ד אֶלָּא הָאֱמֶת וְרַשְׁ"י לֹא רָצָה לוֹמַר רַק דְּזֶה יָדַע גַּם הַמַּקְשָׁן דְּאַיְירֵי בְּאֵיכָא שְׁהוּת: שָׁם בַּגְּמָרָא ל"ל לְמֵיתְנֵי רָאוּהוּ ב"ד: הט"א הִקְשָׁה לָמָּה לֹא מְתָרֵץ דְּרָאוּהוּ ב"ד אוֹ כָּל יִשְׂרָאֵל קָאָמַר וְתֵירֵץ דא"כ ה"ל לְמֵינְקַט ג"כ וְנֶחְקְרוּ הָעֵדִים וְעוֹד דְּמִדְּקָאָמַר רָאוּהוּ ב"ד בִּלְבַד מַשְׁמַע דְּרֵישָׁא אַיְירֵי עִם כָּל יִשְׂרָאֵל וְעוֹד דְּאִי רֵישָׁא אַיְירֵי ג"כ דְּרָאוּהוּ ב"ד בִּלְבַד מַאי קמ"ל דה"ז מְעֻוָּבָר דְּאִי דְּלָא נֵימָא דה"ל כְּתַחְלַת דִּין וְנַקְדַּשָׁא בַּלַּיְלָה הָא מכש"כ דְּסֵיפָא דְּנֶחְקְרוּ הָעֵדִים כְּבָר שָׁמְעִינַן דְּלָא אָמְרִינַן כֵּן עכ"ד.

וּמִן הַתֵּימַהּ שֶׁלֹּא הֵעִיר הט"א דִּבְירוּשַׁלְמִי בֶּאֱמֶת מְפָרֵשׁ מַתְנִיתִין כֵּן דְּרָאוּהוּ ב"ד אוֹ כָּל יִשְׂרָאֵל קָאָמַר וְנִרְאֶה שֶׁמְּפָרֵשׁ כֵּן שֶׁלֹּא יִקְשֶׁה כְּקֻשְׁיַת הַגְּמָרָא דְּהָכָא. וּמַה שֶּׁהִקְשָׁה הט"א עַל פֵּירוּשׁ זֶה יֵשׁ לְיַישֵׁב אַלִּיבָּא דִּירוּשַׁלְמִי דְּמַה דְּלָא קָאָמַר ג"כ וְנֶחְקְרוּ הָעֵדִים כְּמוֹ דְּקָאָמַר וְכָל יִשְׂרָאֵל הַיְינוּ דְּוֹכָל יִשְׂרָאֵל קָאֵי עַל רָאוּהוּ וּבְזֶה שַׁפִּיר יֵשׁ לְפָרֵשׁ אוֹ כָּל יִשְׂרָאֵל אֲבָל נֶחְקְרוּ הָעֵדִים שֶׁהוּא עִנְיָן חָלוּק לְעַצְמוֹ בָּזֶה לָא הָוֵי מְפָרְשִׁינַן אוֹ נֶחְקְרוּ אִם הָוֵי כְּתִיב וְנֶחְקְרוּ וּמַה דְּדָיֵיק מִדִּכְתִיב בִּמְצִיעֲתָא ב"ד בִּלְבַד מִכְּלָל דְּרִישָׁא עִם ב"ד קָאָמַר י"ל דְּהַהִוא בִּלְבַד ר"ל בִּלְבַד שֶׁלֹּא הָיוּ עֵדִים שָׁם אֲבָל מִכָּל יִשְׂרָאֵל דְּרִישָׁא לָא אַיְירִי וּמַה דְּדָיֵיק דא"כ מַה קמ"ל בְּרִישָׁא דְּלָא לִיקַּדְּשׁוּ ב"ד בַּלַּיְלָה מִסֵּיפָא שָׁמְעִינַן י"ל דִּכְבָר הִקְשָׁה הָרַשְׁבָּ"א אִיפְכָא מִסֵּיפָא ל"ל מֵרָאוּהוּ ב"ד דְּרִישָׁא שָׁמְעִינַן דְּלָא אָמְרִינַן דְּנִקְּדְּשָׁא בַּלַּיְלָה וְתֵירֵץ דְּמַרִישָׁא לָא שָׁמְעִינַן רַק דְּרָאָיִת ב"ד לָא הָוֵי כִּתְחִלַּת דִּין אֲבָל נֶחְקְרוּ הָעֵדִים דְּנַדַּאי הָוֵי תְּחִלַּת דִּין הֵ"א דְּנִקְּדְּשׁוּ בַּלַּיְלָה לָכֵן קמ"ל סֵיפָא ולפ"ז אִיכָּא לְמֵימַר ע"פ פֵּירוּשׁ הַיְרוּשַׁלְמִי דְּלָא זוֹ אַף זוֹ קָתָנֵי לֹא בִּלְבַד בְּרָאוּהוּ ב"ד דְּלָא הָוֵי תְּחִלַּת דִּין גָּמוּר אָמְרִינַן דְּלָא נְקַדְּשָׁא בְּלַיְלָה אֶלָּא גַּם בְּנֶחְקְרוּ הָעֵדִים: שָׁם אָמַר קְרָא כִּי חֹק לְיִשְׂרָאֵל: הט"א הִקְשָׁה דְּאַכַּתִּי לְקַדְּשָׁא לְמָחָר לְמַפְרֵעַ עַל תְּחִלַּת דִּין דְּיוֹם שְׁלֹשִׁים וּמִתּוֹךְ כָּךְ נִדְחַק דְּאַיְירִי בְּרָאוּהוּ בְּיוֹם כ"ט סָמוּךְ לְלַיְלָה אֲבָל קִידּוּשׁ לְמַפְרֵעַ לָא אָמְרִינַן.

וְהִנֵּה אַף דְּהָרַמְבַּ"ם מְפָרֵשׁ כֵּן מכ"מ מִשְׁאָר מְפָרְשִׁים לָא מַשְׁמַע דְּמְפָרְשִׁי הָכִי אֲבָל קֻשְׁיָתוֹ כְּבָר הִקְשָׁה הָרַשְׁבָּ"א וְתֵירֵץ דְּדַוְקָא בְּקִדְּשׁוּהוּ בַּלַּיְלָה מִיָּד סָמוּךְ לִתְחִלַּת דִּין דְּיוֹם אָז שַׁיָּיךְ דְּמְקַדְּשִׁין לְמַפְרֵעַ אֲבָל לְמָחָר לֹא מְקַדְּשִׁין לְמַפְרֵעַ כֵּיוָן שֶׁעָבַר זְמַן שֶׁאֵין רָאוּי לְקַדֵּשׁ בּוֹ בֵּין הָעֲדָאַת הָעֵדִים וּבֵין הַקִּידּוּשׁ: שָׁם אֵימַת הָוֵי חֹק בִּגְמַר דִּין: הפ"י הִקְשָׁה הֲרֵי בַּבֵּיצָה פ"ב דָּרַשׁ חֹק לִישָׁנָא דְּמְזוֹנוֹת וְיָלִיף מִזֶּה דְּכָל מְזוֹנוֹתָיו קְצוּבוֹת לוֹ מר"ה.

ולענ"ד י"ל שֶׁלְּעִיל (דַּף ח') אָמְרִינַן ת"ר כִּי חֹק וכו' מְלַמֵּד שֶׁאֵין ב"ד שֶׁל מַעְלָה נִכְנָסִין לַדִּין אא"כ קִדְּשׁוּ ב"ד שֶׁל מַטָּה אֶת הַחוֹדֶשׁ תַּנָּיָא אִידַּךְ כִּי חֹק לְיִשְׂרָאֵל אֵין לִי אֶלָּא לְיִשְׂרָאֵל וכו' ע"ש וְהִנֵּה לְפִי הַנִּרְאֶה מַה דְּדָרַשׁ הָכָא חוֹק עַל קִידּוּשׁ וְכָתְבוּ רַשׁ"י וְתוֹסָ' דְּהוּא עפ"י סֻגְיָא דִּלְעֵיל זֶה לֹא שַׁיָּיךְ רַק לְבָרַיְיתָא רִאשׁוֹנָה דְּקָאָמַר עַד שֶׁיְּקַדְּשׁוּ ב"ד אֶת הַחוֹדֶשׁ דלפ"ז קָאֵי חֹק עַל הַקִּידּוּשׁ אֲבָל לְבָרַיְיתָא שְׁנִיָּה דְּקָאָמַר כִּי חֹק אֵין לִי אֶלָּא לְיִשְׂרָאֵל מִזֶּה נִרְאֶה דְּדָרַשׁ חֹק עַל דִּין וְלֹא עַל קִידּוּשׁ ולפ"ז י"ל דְּסֻגְיָא דְּבֵיצָה אָזְלָא אַלִּיבָּא דְּבָרַיְיתָא שְׁנִיָּה דִּלְעֵיל וּבָזֶה מְתֻרָץ ג"כ מַה שֶּׁהִקְשָׁה הַמַּהַרְשָׁ"א בַּבֵּיצָה שָׁם הֵיכִי קָאָמַר דִּמְזוֹנָתָיו קְצוּבִים מר"ה הֲרֵי אָמְרִינַן דְּבָפֶסַח נִידּוֹנִין עַל הַתְּבוּאָה די"ל דְּמַתְנִיתִין דִּלְעֵיל ס"ל כְּמַתְנִיתִין דְּהָכָא דָּחוּק קָאֵי עַל קִידּוּשׁ וְלֹא עַל חֹק מְזוֹנוֹת אֲבָל בָּרַיְיתָא דְּבֵיצָה אָתְיָא כר"מ דס"ל לְעֵיל דְּהַכֹּל נִדּוֹן בר"ה גַּם מְזוֹנוֹת: שָׁם בְּתוֹסָ' ד"ה לֹא תְּהֵא.

דַּאֲפִילּוּ בד"נ אָמְרִינַן הָכִי: וַדַּאי בְּפַשְׁטוּת י"ל דְּרַשׁ"י כָּתַב כֵּן אַלִּיבָּא תֵּירוּץ שֵׁנִי דְּגְמָרָא שָׁם דְּבָדְיֵנִי מָמוֹנוֹת וכש"כ בד"נ בְּרָאוּהוּ בַּיּוֹם ג"כ אֵינָם נַעֲשִׂים דַּיָּינִים וכ"כ הפ"י והט"א כָּתַב תֵּירוּץ זֶה עַל רַשׁ"י בְּשֵׁם הָרַמְבַּ"ן בַּמִּלְחָמוֹת פ"ב דְּכְתֻבּוֹת.

אָכֵן לענ"ד אוּלַי י"ל דַּאֲפִילּוּ לְתֵירוּץ רִאשׁוֹן דְּשָׁם כָּתַב רַשׁ"י כֵּן דְּהָרַשְׁבָּ"ם בב"ב (דַּף קי"ג) כָּתַב דְּמַה דְּאָמְרִינַן בְּרָאוּהוּ בַּיּוֹם יְכוֹלִים לָדוּן ע"פ רְאָיָתָם וּשְׁמִיעָתָם זֶה דַּוְקָא בְּלֹא נִתְכַּוְּונוּ לְהָעִיד אֲבָל בְּנִתְכַּוְּונוּ לְהָעִיד כְּבָר נַעֲשׂוּ עֵדִים וְאֵין נַעֲשִׂים דַּיָּינִים וְכֵן כָּתַב

בְּשֵׁם רַשְׁ"י שָׁם וְלִכְאוֹרָה קָשָׁה דא"כ מַה פָּרִיךְ הָכָא לֹא תְּהֵא שְׁמִיעָה גְּדוֹלָה מֵרְאִיָּה דִּלְמָא אֵיירֵי בְּנִתְכַּוְּונוּ לְהָעִיד.

אָכֵן ז"א דא"כ אֵיךְ יַעַמְדוּ שְׁנַיִם וְיָעִידוּ לִפְנֵי הָאַחֵרִים הָא כֻּלָּם פְּסוּלִים לְדִין בְּנִתְכַּוְּונוּ לְהָעִיד כמ"ש הָרַשְׁבָּ"ם שָׁם. אָמְנָם עַל שִׁיטַת הָרַשְׁבָּ"ם יֵשׁ חוֹלְקִים כמש"כ בְּשִׁטָּה מְקֻבֶּצֶת שָׁם דִּבְנִתְכַּוְּונוּ לְהָעִיד לְבַד לֹא נַעֲשׂוּ עֵדִים לִהְיוֹת פָּסוּל לְדִין ע"ש וְיֵשׁ לוֹמַר דְּרַשְׁ"י מַכְרִיעַ בֵּין ב' הַשִּׁיטוֹת דְּהַדַּיָּנִים עַצְמָם אֵין יְכוֹלִים לָדוּן ע"פ רְאִיָּיה וּשְׁמִיעָה בְּשֶׁנִּתְכַּוְּונוּ לְהָעִיד אֲבָל לִהְיוֹת דַּיָּנִים לָדוּן ע"פ עֵדִים בָּזֶה לֹא נִפְסְלוּ וא"כ שַׁפִּיר הָוֵי מָצֵי לְאוֹקָמָא בְּנִתְכַּוְּונוּ לְהָעִיד וְלָכֵן לֹא יְכוֹלִים לִהְיוֹת כֻּלָּם דַּיָּנִים אֲבָל אִם יָעִידוּ בִּפְנֵיהֶם שַׁפִּיר יְכוֹלִים לָדוּן לָזֶה מְתָרֵץ רַשְׁ"י כֵּיוָן דִּבְעֵדוּת הַחוֹדֶשׁ לָא בָּעֵינַן עֵדוּת רַק רְאָיָה לָכֵן כֻּלָּם יְכוֹלִים לִהְיוֹת דַּיָּנִים לָדוּן בְּלֹא עֵדוּת כְּלָל משא"כ בד"מ וד"נ דְּלָא יְכוֹלִים כֻּלָּם לָדוּן ע"פ רְאָיָתָם כְּשֶׁנִּתְכַּוְּונוּ לְהָעִיד: שָׁם ד"ה עַד.

גְּבֵי עֵדוּת הַחוֹדֶשׁ אֵין לְהַכְשִׁיר: ק"ק דַּאֲפִילּוּ נֵימָא דִּבְקִידּוּשׁ הַחוֹדֶשׁ ג"כ שַׁיָּיךְ תַּקָּנָה דִּנְעִילַת דֶּלֶת ג"כ א"צ קְרָא שֶׁהֲרֵי תַּקָּנָה זוֹ מִדְּרַבָּנָן הִיא וא"כ א"צ קְרָא לְהָכִי וּבְקִיצּוּר מִבָּעֵי לְהוּ לְמֵימַר כֵּיוָן דְּמִדְּאוֹרַיְיתָא בָּעֵי שְׁלֹשָׁה בְּדִינֵי מָמוֹנוֹת בְּקִידּוּשׁ הַחוֹדֶשׁ לֹא צָרִיךְ קְרָא דְּעַד דְּאִיכָּא אַהֲרֹן בַּהֲדָךְ.

שׁוּב רָאִיתִי בְּסַנְהֶדְרִין (דַּף ה') בְּתוֹסְ' ד"ה וְאִם שֶׁכָּתְבוּ בְּלָשׁוֹן אַחֵר לְהוֹכִיחַ דְּקָאֵי הַסְּוּגְיָא לָמֵ"ד מִדְּאוֹרַיְיתָא חַד נָמֵי כָּשֵׁר דְּאִי מִדְּאוֹרַיְיתָא בָּעֵי שְׁלֹשָׁה וְרַבָּנָן הִכְשִׁירוּ בְּיָחִיד מֻמְחֶה מִשּׁוּם נְעִילַת דֶּלֶת מַאי מַיְיתֵי מִמַּשֶּׁה ע"ש וְכַוָּנָתָם נִרְאֶה כְּמוֹ שֶׁכָּתַבְנוּ דְּאִי לָמֵ"ד מִדְּאוֹרַיְיתָא צָרִיךְ ג' קָאֵי קָשֶׁה ממנ"פ אִם לְהוֹכִיחַ דבקה"ח צָרִיךְ שְׁלֹשָׁה מִדְּאוֹרַיְיתָא ל"צ קְרָא לְהָכִי כֵּיוָן דְּגַם בְּדִינֵי מָמוֹנוֹת צָרִיךְ ג' וְאִי דְּלָא כָּשֵׁר מִדְּרַבָּנָן מֻמְחֶה כְּמוֹ בד"מ מַאי מַיְיתֵי מִמַּשֶּׁה אֲבָל לְשׁוֹנָם הָכָא צ"ע: שָׁם דַּף כ"ו ע"א בַּגְּמָרָא וְהִצִּילוּ הָעֵדָה: עַיֵּין מַה שֶּׁכָּתַבְתִּי כ בָּזֶה בְּסִפְרֵי ע"ל בְּמַכּוֹת (דַּף י"ג): שָׁם דְּרַחֲמָנָא אָמַר וְשָׁפְטוּ הָעֵדָה: הַתּוֹסְ' הִקְשָׁה דִּבְמַכּוֹת נָפְקָא לֵיהּ מִקְּרָא דְּעַד עָמְדוֹ לִפְנֵי הָעֵדָה לַמִּשְׁפָּט.

והט"א כָּתַב דִּלְרַמְבַּ"ם מְתוֹרֶצֶת קֻושְׁיָא זוֹ דִּלְפֵירוּשׁוֹ (ה' רוֹצֵחַ פ"א) הַהַ דְּעַד עָמְדוֹ לֹא רָצָה לְצַוּוֹת שֶׁלֹּא יִהְיוּ דַּיָּנִים אֶלָּא שֶׁלֹּא יָמִיתוּ בְּלֹא קַבָּלַת עֵדוּת וְדִין. וְכָתַב עוֹד דלפ"ז מַה דְּאָמַר רָבָא בְּסַנְהֶדְרִין (דַּף ע"ח) דִּטְרַפָּה שֶׁהָרַג בִּפְנֵי ב"ד חַיָּיב כֵּיוָן דְּלָא בָּעֵי עֵדוּת פְּלִיג עַל ר"ע.

אָכֵן תָּמַהְתִּי דְּאֵיךְ אֶפְשָׁר לוֹמַר כֵּן שֶׁאַחַר שֶׁהֵבִיא הָרַמְבַּ"ם בה' רוֹצֵחַ (פ"א) דִּין הַנַּ"ל הֵבִיא שָׁם (פ"ב) דִּין דְּרָבָא וא"כ דְּבָרָיו סוֹתְרִים זא"ז וּמִן הַתֵּימַהּ עַל הט"א שֶׁלֹּא הֵעִיר ע"ז. אֲבָל לענ"ד י"ל ע"פ מַה שֶּׁכָּתַב הָרִיטְבָ"א בְּמַכּוֹת (דַּף י"ב) שֶׁכְּבָר הֵעִיר ג"כ עַל סְתִירַת דִּבְרֵי רָבָא מֵהַהִ דר"ע וְתֵירֵץ דְּשָׁאנֵי הָתָם כֵּיוָן דְּאִי אֶפְשָׁר לְדוּנוֹ בִּפְנֵי עֵדָה אַחֶרֶת דה"ל עֵדוּת שֶׁאֵין יָכוֹל לְהַזִּימוֹ הִלְכָךְ דַּיָּנֵי לֵיהּ אִינְהוּ מִשּׁוּם וּבְעַרְתָּ הָרַע מִקִּרְבֶּךָ ע"ש וּבָזֶה א"ש דְּצָרִיךְ רָבָא לְפָרֵשׁ דִּכְתִיב וּבְעַרְתָּ הָרַע מִקִּרְבֶּךָ וְזֶה לְלֹא צוֹרֶךְ דְּתִיפּוֹק לֵיהּ דְּרוֹצֵחַ הוּא וּפְשִׁיטָא דְּרוֹצֵחַ חַיָּיב מִיתָה אֲבָל לפ"ד הָרִיטְבָ"א א"ש וְזֶה ג"כ שִׁיטַת הָרַמְבַּ"ם: שָׁם שֶׁהוּא גָּדוֹל כְּפָר: וּמַה שֶּׁרַבִּי יוֹסִי לֹא דָּרַשׁ כֵּן י"ל דְּלָא ס"ל שֶׁמַּיּוֹם שֶׁנִּבְרָא בְּקוֹמָתוֹ נִבְרָא דִּכְפִי הַנִּרְאֶה מִסְּוּגְיָא דִּלְעֵיל (דַּף י"א) פְּלִיגִי בָּזֶה ר' אֱלִיעֶזֶר ור' יְהוֹשֻׁעַ דְּשָׁם ר' יְהוֹשֻׁעַ דָּרִישׁ עֵץ פְּרִי דִּלְקוֹמָתָן נִבְרְאוּ וא"כ ה"ה בְּהֵמוֹת וְחַיּוֹת כְּמוֹ שֶׁאָמַר כָּל

מַעֲשֶׂה בְּרֵאשִׁית לְקוֹמָתָן נִבְרְאוּ אֲבָל ר"א דְּלָא דָּרֵשׁ קְרָא כֵּן לֵית לֵיהּ הָא דְּרִיבָּ"ל דְּבְקוֹמָתָן נִבְרְאוּ וא"כ י"ל דְּרַבִּי יוֹסֵי ס"ל כְּוָותֵיהּ וְרַבָּנָן ס"ל כר' יְהוֹשֻׁעַ וּבָרַיְיתָא דע"ז (דף ח') שֶׁאָדָם הָרִאשׁוֹן הִקְרִיב שׁוֹר שֶׁנּוֹלַד בְּקַרְנָיו ס"ל כְּרַבָּנָן דְּהָכָא וְכֵן מֵימְרָא דְּרַב יְהוּדָה אָמַר שְׁמוּאֵל שׁוֹר שֶׁהִקְרִיב אדה"ר קֶרֶן אַחַת הָיָה לוֹ בְּמִצְחוֹ אַתְיָא כְּרַבָּנַן וְלָא כר' יוֹסֵי שֶׁלֹּא דָּרַשׁ שׁוֹר שֶׁהוּא פָּר.

שׁוּב רָאִיתִי בט"א שֶׁפִּשִׁיטָא לֵיהּ דע"כ ר' יוֹסֵי ג"כ ס"ל דִּרְשׁוּת דְּשָׁם מִמַּה דִּכְתִיב מַקְרִין מַפְרִיס. אָכֵן לענ"ד ר' יוֹסֵי דָּרַשׁ מִמַּקְרִין מַפְרִיס רַק דִּבְשׁוֹר מִשְׁתַּעֵי קְרָא כְּמוֹ שֶׁאָכְתּוֹב לְקַמָּן: שָׁם לְפִי שֶׁאֵין קָטֵיגוֹר נַעֲשָׂה סָנֵיגוֹר: הט"א הִקְשָׁה דְּאַכַּתִּי יִקָּשֶׁה לָמָּה נִשְׁתַּנְּתָה הָאַבְנֵט לִהְיוֹת שֶׁל בּוּץ וְלֹא כְּשֶׁל כָּל הַשָּׁנָה שֶׁל כִּלְאַיִם לָמֶ"ד דְּשֶׁל הֶדְיוֹט נָמֵי הָיָה שֶׁל כִּלְאַיִם א"כ לָמָּה נִשְׁתַּנְּתָה מִבִּגְדֵי הֶדְיוֹט בְּאַבְנֵט לְבַד וְהִנִּיחַ בְּקוֹשְׁיָא.

ולענ"ד י"ל דִּלְפִי הַמְבֹאָר בָּרַמְבַּ"ם ה' כְּלֵי מִקְדָּשׁ (פ"ח) אֲפִילּוּ לָמֶ"ד שֶׁל כִּלְאַיִם הָיָה נִשְׁתַּנְּתָה שֶׁל כה"ג מִשֶּׁל הֶדְיוֹט דְּשֶׁל כה"ג הָיָה מַעֲשֶׂה רוֹקֵם וע"ש בְּמִשְׁנֶה לַמֶּלֶךְ. וְלָכֵן כֵּיוָן דע"י אַבְנֵט עכ"פ לֹא הָיָה שָׁוֶה לְשֶׁל הֶדְיוֹט רָצְתָה הַתּוֹרָה שֶׁהַכֹּל יִהְיֶה שֶׁל מִין אֶחָד שֶׁל בּוּץ: שָׁם נַעֲשָׂה סָנֵיגוֹר.

הַמָּהַרְשָׁ"א בח"א הֵבִיא בְּשֵׁם הרא"מ פ' שְׁמִינִי הֲרֵי אָמְרִינַן בִּפְסִיקְתָּא קַח לְךָ עֵגֶל יָבֹא עֵגֶל וִיכַפֵּר עַל מַעֲשֶׂה עֵגֶל הֲרֵי דְּקָטֵיגוֹר נַעֲשָׂה סָנֵיגוֹר. וְתֵירֵץ כְּתֵירוּץ הַגְּמָרָא דְּהָכָא דְּמִבִּפְנִים קָאָמְרִינַן וְעֵגֶל מִבַּחוּץ הוּא וְהַמָּהַרְשָׁ"א הִקְשָׁה עַל זֶה דמכ"מ אֵין סְבָרָא לוֹמַר דְּמַה שֶּׁהוּא קָטֵיגוֹר בִּפְנִים יִהְיֶה כַּפָּרָה וְסָנֵיגוֹר בַּחוּץ.

ולענ"ד בְּיוֹתֵר יֵשׁ לְהַקְשׁוֹת דַּהֲרֵי בְּמִדְרַשׁ רַבָּה פ' פְּקוּדֵי אִיתָא אָמַר הקב"ה יָבֹא זָהָב הַמִּשְׁכָּן וִיכַפֵּר עַל זָהָב הָעֵגֶל וַהֲלֹא מִזָּהָב זֶה נַעֲשׂוּ גַּם אָרוֹן וְכַפּוֹרֶת וּכְרוּבִים וא"כ הָוֵי סָנֵיגוֹר בִּפְנִים וְאֵיךְ שׁוּב יִקָּרֵא קָטֵיגוֹר.

אֲבָל לענ"ד י"ל דְּוַדַּאי הַדָּבָר שֶׁהוּבָא לְכַפָּרָה עַל הַדָּבָר בְּעַצְמוֹ בָּזֶה לֹא שַׁיָּיךְ קָטֵיגוֹר דְּכֵן דֶּרֶךְ הַתְּשׁוּבָה הַשְּׁלֵמָה וְהָאֲמִיתִּית לָשׁוּב בְּאוֹתוֹ דָּבָר שֶׁחָטָא בּוֹ עַל דֶּרֶךְ שֶׁאָמְרוּ בְּאוֹתוֹ מָקוֹם וּבְאוֹתָהּ אִשָּׁה וּתְשׁוּבָה כְּזוֹ הִיא סָנֵיגוֹר וַדַּאי כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ זְדוֹנוֹת נַעֲשׂוֹת כִּזְכִיּוֹת וְלָכֵן הָעֵגֶל וְהַזָּהָב שֶׁהוּבְאוּ לְכַפֶּרֶת עָוֹן הָעֵגֶל הָוֵי סָנֵיגוֹר וְלֹא קָטֵיגוֹר אֲבָל בְּמַה שֶׁלֹּא בָּא לְכַפֶּרֶת עָוֹן הָעֵגֶל רַק לְצוֹרֶךְ אַחֵר כְּגוֹן בִּגְדֵי כה"ג וְשׁוֹפָר בְּזֶה שַׁיָּיךְ הַזְּכֶרֶת הַחֵטְא וְנַעֲשָׂה קָטֵיגוֹר וא"ל דא"כ כִּי פָּרִיךְ הָאִיכָּא אָרוֹן כו' לִישָׁנֵי הַאי לְכַפָּרָה הוּבָא.

די"ל דַּהֲרֵי הָיָה ג"כ מִזָּהָב שֶׁלֹּא הוּבָא לְכַפָּרָה מַה שֶּׁהֵבִיאוּ שֵׁבֶט לֵוִי וְהַנְּשִׂים שֶׁלֹּא חָטְאוּ בְּעֵגֶל וְלֹא הֻזְקְרכוּ לְכַפָּרָה וְלָכֵן מְשַׁנֵּי חוֹטֵא בַּל יַקְרִיב: שָׁם לִמְכִירָה כִּירָה: ק"ק הֲרֵי לֹא הַמְּכִירָה אֶלָּא הַלְקִיחָה שֶׁל לוֹקֵחַ נִקְרָא כִּירָה בְּפָסוּק אֲשֶׁר כָּרִיתִי לִי והול"ל קוֹרִין לְלִקִיחָה כִּירָה וְאוּלַי מְפָרֵשׁ הַמֵּ"ם שֶׁל מְכִירָה לְשׁוֹן מַפְעִיל כְּמוֹ מַגִּישׁ שֶׁגּוֹרֵם לַנְּגִישָׁה וְכֵן כָּאן מְכִירָה שֶׁגּוֹרֵם שֶׁיַּעֲשֶׂה הַלְקִיחָה שֶׁל לוֹקֵחַ ע"י שֶׁמּוֹכֵר לוֹ אָכֵן הַלָּשׁוֹן קוֹרִין לִמְכִירָה כִּירָה לֹא מְיֻוָּשָׁב בָּזֶה: שָׁם אֵלּוּ כְּלָיוֹת: רַשִׁ"י כָּתַב טוּחוֹת לְשׁוֹן חֲלוּקוֹת וְלֹא יָדַעְתִּי הֵיכָן מָצִינוּ לָשׁוֹן זֶה וְגַם לֹא יָדַעְתִּי לָמָּה כְּלָיוֹת נִקְרְאוּ חֲלוּקוֹת וְאִי מִשּׁוּם שֶׁהֵם שְׁנַיִם לְיָמִין וְלִשְׂמֹאל כִּדְאָמְרִינַן בִּבְרָכוֹת (דף ס"א) כְּמוֹ כֵן יִקְרְאוּ יָדַיִם וְרַגְלַיִם חֲלוּקוֹת וְאוּלַי כַּוָּנָתוֹ שֶׁיּוֹעֲצוֹת דְּעוֹת חֲלוּקוֹת שֶׁל יָמִין לַטּוֹב וְשֶׁל שְׂמֹאל לָרַע כִּדְאָמְרִינַן שָׁם וּבְתְהִלִּים (נ"א)

בְּפָסוּק הֵן אֱמֶת חָפַצְתָּ בַּטֻּחוֹת פֵּירֵשׁ רַשִׁ"י בְּטוּחוֹת אֵלּוּ כְּלָיוֹת שֶׁהֵן חֲלָקוֹת וּמַשְׁמַע שֶׁמְּפָרֵשׁ מִלְּשׁוֹן וְטָח אֶת הַבַּיִת שֶׁהוּא מַחֲלִיק אֶת כֹּותֶל הָאֶבֶן בֶּעָפָר ולפ"ז גַּם הָכָא צָרִיךְ לִהְיוֹת לְשׁוֹן חֲלָקוֹת וְלֹא חֲלוּקוֹת אֲבָל לוּלֵא פי' רַשִׁ"י הָיָה אֶפְשָׁר לְפָרֵשׁ דְּטוּחוֹת לְשׁוֹן מְכֻוָּסֶה דְּהַיְינוּ שֶׁהַכְּלָיוֹת מְכֻוָּסוֹת בְּחֵלֶב הַכְּלָיוֹת וְכֵן מַשְׁמַע מִסֵּיפָא דִּקְרָא וּבְסָתוּם חָכְמָה תּוֹדִיעֵנִי וְגַם לְשׁוֹן וְטָח אֶת הַבַּיִת יֵשׁ לְפָרֵשׁ כֵּן שֶׁמְּכַסֶּה קִיר הָאֶבֶן בְּעָפָר: שָׁם בְּרַשִׁ"י ד"ה וּמִקְצָתָן.

יָעִידוּ בִּפְנֵי יָחִיד: הט"א (בְּאַבְנֵי מִלּוּאִים) תָּמַהּ עַל זֶה הֲרֵי לְקַבָּלַת עֵדוּת צָרִיךְ ג"כ שְׁלֹשָׁה וּמַה דְּאָמְרִינַן בִּכְתֻבּוֹת לִיתְּבוּ בְּדֶוֶקְתַּיְיהוּ וְלִיקַדְּשׁוּ הַפֵּירוּשׁ דְּיִקְּחוּ שְׁנַיִם אֲחֵרִים לְקַבָּלַת עֵדוּת וְאַחַ"כ יָשְׁבוּ הַשָּׁנִים הָעֵדִים עִמָּהֶם וִיקַדְּשׁוּ.

וּמִלְּבַד דְּפֵירוּשׁ זֶה דּוֹחֵק הוּא דְּמַה מַרְוִיחִים בָּזֶה כֵּיוָן דעכ"פ צָרִיךְ לְיִקַּח שְׁנַיִם. במכ"ה לֹא רָאָה שֶׁבִּירוּשַׁלְמִי מְבֹאָר כְּדִבְרֵי רַשִׁ"י דְּאִיתָא שָׁם וְיָקוּם חַד וְיִתּוֹב חַד וְיָקוּם חַד וְיָתֵיב חַד שַׁנְיָא הוּא שֶׁאֵין עֵד נַעֲשֶׂה דַּיָּין וְהַמְפָרֵשׁ כָּתַב דְּהַקֻּוּשְׁיָא הוּא לָמָּה יוֹשִׁיבוּ שְׁנַיִם לֹא יוֹשִׁיבוּ אֶלָּא אֶחָד וְכָל אֶחָד יָעִיד בִּפְנֵי שְׁלֹשָׁה.

אֲבָל לֹא רָאָה מַה שֶּׁכָּתַב הָרַמְבַּ"ן הֶבִיאוֹ הַשִּׁיטָה מְקֻבֶּצֶת שָׁם וְז"ל אִי ס"ד עַד נַעֲשֶׂה דַּיָּין לִיתְּבוּ בְּדֶוֶקְתַּיְיהוּ וכו' כְּלוֹמַר אַחַר שֶׁהֵעִידוּ כָּל אֶחָד בִּפְנֵי שְׁנַיִם יַחֲזְרוּ וְיֵשְׁבוּ וִיקַדְּשׁוּ כְּפֵירוּשׁ רַשִׁ"י דְּאִי לָא תֵּימָא הָכִי מַאי קוּשְׁיָא דִּלְמָא שָׁאנֵי הָתָם דְּלָא מְקַיְּימֵי הַגָּדָה כְּלָל וְכֵן הִקְשׁוּ בִּירוּשַׁלְמִי וְלִיקַּח חַד וּלְיַתֵּב חַד וּמְשַׁנֵּי אֵין עֵד נַעֲשֶׂה דַּיָּין עכ"ל.

הֲרֵי מְפָרֵשׁ הַיְרוּשַׁלְמִי כִּפְשׁוּטוֹ דְּלָא בָּעֵינַן קַבָּלַת עֵדוּת בִּפְנֵי שְׁלֹשָׁה אֶלָּא כְּשֶׁיִּרְצֶה לְהָעִיד יֵשֵׁב הָאֶחָד עִם הַיָּחִיד וְיָעִיד עֵדוּתוֹ לִפְנֵי הַשָּׁנִים וְאַחַ"כ יֵשֵׁב הַמֵּעִיד עִם הַיָּחִיד וִיקַבֵּל עֵדוּתוֹ שֶׁל הָאֶחָר וְזֶה מַה שֶּׁכָּתַב רַשִׁ"י יָעִידוּ בִּפְנֵי הַיָּחִיד דְּהַיְינוּ כְּשֶׁיֵּשֵׁב הָאֶחָד עִמּוֹ ועכ"פ מוּכָח דְּלָא בָּעֵינַן קַבָּלַת עֵדוּת בִּפְנֵי שְׁלֹשָׁה דְּמַה דְּמְפָרֵשׁ הַמְפָרֵשׁ דְּכַוָּנַת הַיְרוּשַׁלְמִי דְּיִקְּחוּ אֶחָד עִם הַשָּׁנִים אֵין זֶה בְּמַשְׁמָעוּת וְיָקוּם חַד וְיָתֵיב חַד שֶׁהֲרֵי הַיְרוּשַׁלְמִי לֹא הִזְכִּיר מִזֶּה דְּיִקְּחוּ אֶחָד מֵחַבְרֵיהֶם: שָׁם ד"ה וְתִיטַב.

וּבְשׁוֹר קָא מִשְׁתַּעֵי קְרָא: אע"ג דְּהַהוּא שׁוֹר דִּקְרָא הוּא עִם פַּר שׁוֹפָר מכ"מ אַיְירֵי קְרָא בְּשׁוֹר דִּכְתִיב מַקְרִין מַפְרִיס שֶׁהוּא שׁוֹר שֶׁיֵּשׁ לוֹ קֶרֶן וּפַרְסָה שְׁסוּעָה שְׁמָהּ שֶׁדָּרְשִׁינַן מִזֶּה בע"ז (דַּף ע"ח) קַרְנוֹתָיו קוֹדְמִין לְפַרְסוֹתָיו וְשַׁקְרָן אַחַת הָיָה לוֹ בְּמִצְחוֹ הֲרֵי ר' יוֹסִי לָא ס"ל דְּרָשׁוֹת הַלָּלוּ כְּמוֹ שֶׁכָּתַבְתִּי לְעֵיל וְלָכֵן ל"צ לָמָּה שֶׁכָּתַב הַמְהַרְשָׁ"א דר"י דָּרַשׁ נָמֵי מִגְּזֵרָה שָׁוָה: שָׁם בְּתוֹסֶפֶת ד"ה כֵּיוָן.

וי"ל דְּהַשְּׁבָטִים זִכָּרוֹן הֵם: ק"ק הֲרֵי ע"י חֹשֶׁן וְאֵפוֹד נַעֲלוּ הַשְּׁבָטִים לְזִכָּרוֹן כִּדְכְתִיב וְנָשָׂא אַהֲרֹן אֶת שְׁמוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּחֹשֶׁן הַמִּשְׁפָּט לְזִכָּרוֹן וגו' וא"כ מַאי שְׁנָא מִשּׁוֹפָר דְּמַעֲלָה לְיִשְׂרָאֵל לְזִכָּרוֹן כִּדְכְתִיב וּתְקַעְתֶּם בַּחֲצֹצְרוֹת וְנִזְכַּרְתֶּם לִפְנֵי ה' אֱלֹהֵיכֶם וְהָכָא נָמֵי הָאֵפוֹד וְהַחֹשֶׁן מַעֲלִים הַשְּׁבָטִים לְזִכָּרוֹן וְלוּלֵא דִּבְרֵיהֶם הָיָה נלענ"ד לְחַלֵּק בְּעִנְיָן אַחֵר דְּשָׁם לֹא הַחֹשֶׁן וְהָאֵיפוֹד הֵם הַמַּזְכִּירִים אֶלָּא הָאַבְנֵי שׁוֹהַם וּמִלּוּאִים שֶׁעֲלֵיהֶם נִפְתְּחוּ שְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל וְאִם כֵּן לֹא הַזָּהָב הוּא הַמַּזְכִּיר אֲבָל הָכָא הַמַּזְכִּיר הוּא הַשּׁוֹפָר: שָׁם ד"ה לְנָדָה.

כִּי עֲדַת חָנֵף גַּלְמוּד: בְּסוֹטָה אָמְרִינַן כָּל עֵדָה שֶׁיֵּשׁ בָּהּ חֲנֵפָה מְאוּסָה כְּנָדָה שֶׁנֶּאֱמַר כִּי עֲדַת חָנֵף גַּלְמוּד וְעִנְיַן הַמָּשָׁל הוּא דְּאֵין עֵדָה פְּחוּתָה מֵעֲשָׂרָה וּבָהּ כְּתִיב וְנִקְדַּשְׁתִּי בְתוֹךְ בְּנֵי

יִשְׂרָאֵל כִּדְאָמְרִינַן בִּמְגִילָּה וְכֵן אָמְרִינַן כָּל בֵּי עֶשָׂרָה שְׁכִינָה שָׁרְיָא וא"כ עֶדָה הִיא הַדְּבֵקָה לְהקב"ה כְּמוֹ הָאִשָּׁה הַדְּבֵקָה לְבַעְלָהּ אֲבָל כְּשֶׁיֵּשׁ בָּהּ חֲנֻפָּה שֶׁמְּאוּסָה לְהקב"ה כִּדְכְתִיב כִּי לֹא לְפָנָיו חָנֵף יָבֹא אָז הִיא מְאוּסָה וְגַלְמוּדָה מֵהקב"ה כְּנֶגֶד הַגַּלְמוּדָה מִבַּעְלָהּ.

וְהָא דְּלָא מְפָרֵשׁ הַגְּמָרָא נָפְקָא מִינַּהּ זֶה ג"כ כְּמוֹ דִּמְפָרֵשׁ בְּסוֹטָה וּבַאֲשֶׁר כָּרִיתִי לִפְרוּשֵׁי קְרָא מִשּׁוּם דְּהָכָא בלא"ה יֵשׁ נַפְקוּתָא טוּבָא שֶׁאִם אוֹמֶרֶת אִשָּׁה גַּלְמוּדָה אֲנִי שֶׁיִּפְרְשׁוּ מִמֶּנָּה וּלְהַחֲזִיקָהּ נִדָּה.

א"נ י"ל דְּלָא קָאָמַר נפ"מ לְפָרוּשֵׁי קְרָא אֶלָּא לְפָרוּשֵׁי קְרָא שֶׁל תּוֹרָה: שָׁם ע"ב בַּגְּמָרָא הָוֵי אָמֵינָא לֵיהּ הֵיכִי: ק"ק הָא לְפִי הַנִּרְאֶה הַאי גַּבְרָא אַתָּא לְקַמֵּיהּ דְּלֵוִי לְתִבּוֹעַ הַפְּלוֹנִי לְדִין וְאֵיךְ יִשָּׁאֵל מִמֶּנּוּ הֲרֵי אָסוּר לִשְׁמוֹעַ דִּבְרֵי בַּעַל דִּין קוֹדֶם שֶׁיָּבֹא בַּעַל דִּין חֲבֵירוֹ מִשּׁוּם לֹא תִשָּׂא שֵׁמַע שָׁוְא וְאִם בֶּאֱמֶת הָיָה הַבַּעַל דִּין חֲבֵירוֹ שָׁם הָא מֵהַתְּשׁוּבָה שֶׁהֵשִׁיב הָיָה מֵבִין מַה קִּבֵּל עָלָיו וְעוֹד מַה קָאָמַר וְהוּא סָבַר מִלְּתָא דְּאִיסּוּרָא קָאָמַר לֵיהּ מַה בְּכָךְ אִם בְּפָנָיו תָּבַע לֵיהּ לַדִּין אַפִּילּוּ מִלְּתָא דְּאִיסּוּרָא הָוֵי ג"כ צָרִיךְ לַחְקוֹר לָדוּן בְּדִין מִשְׁכַּב זְכוּר אוֹ בְּנוֹשֶׁת: שָׁם בְּרַשֵׁ"י ד"ה מַאי.

כָּל שִׁבְעַת הַיָּמִים לֹא הָיָה אוֹכֵל: מִלְּשׁוֹן זֶה מַשְׁמַע דְּקָאֵי עַל שִׁבְעַת הַיָּמִים שֶׁל כה"ג אָכֵן מִפָּשְׁטֵת הַגְּמָרָא דְּשָׁם מַשְׁמַע דְּקָאֵי עַל הַזָּב וְכֵן נִרְאֶה מִדִּבְרֵי תוס' הָכָא וְכֵן פֵּירֵשׁ רַשֵׁ"י שָׁם אֵין מַאֲכִילִין אוֹתוֹ בִּימֵי בְּדִיקָתוֹ עכ"ל.

וּפֵירוּשׁ דְּבָרָיו נִרְאֶה עפ"י מַה שֶּׁכָּתַב הָרִיטְבָ"א אֵין מַאֲכִילִין אוֹתוֹ בֵּין רְאָיָה לִרְאָיָה שֶׁהוּא חוֹשֵׁשׁ שֶׁמָּא יִגְמֹור רְאָיוֹתָיו עכ"ל. וְהַיְינוּ לְפִי מַה דְּתָנַן זָבִים פ"ב דְּשְׁנַיִם בּוֹדְקִים אוֹתוֹ אִם הָיָה בְּאוֹנָס וּפֵירוּשׁ הי' בּוֹדְקִין אוֹתוֹ שֶׁלֹּא לְהַאֲכִילוֹ דְּבָרִים שֶׁמְּבִיאִים לִידֵי זִיבָה שֶׁאָז לֹא נִטְמָא שֶׁתּוֹלִין בְּאוֹנֶס וְדִילְמָא בְּלֹא זֶה ג"כ הָיָה רוֹאֶה וְאָז הוּא זָב בֶּאֱמֶת וְלָזֶה צָרִיךְ בְּדִיקָה לֵידַע אִם יִהְיֶה זָב אוֹ לֹא.

וְכֵן יֵשׁ לְפָרֵשׁ גַּם לְשׁוֹן רַשֵׁ"י שָׁם מַה שֶּׁכָּתַב בִּימֵי בְּדִיקָתוֹ אָכֵן י"ל ג"כ ע"פ מַה שֶּׁכָּתְבוּ הַתּוֹסָ' יְשָׁנִים שָׁם דְּאֵין מַאֲכִילִין אוֹתוֹ בִּימֵי ז' נְקִיִּים קָאָמַר שֶׁאָז סוֹתֵר אֶפִּילּוּ בְּאוֹנֶס ולפ"ז יֵשׁ לְפָרֵשׁ גַּם מַה שֶּׁכָּתַב רַשֵׁ"י שָׁם בִּימֵי בְּדִיקָתוֹ בִּימֵי ז' נְקִיִּים וְגַם הָכָא אֶפְשָׁר לְפָרֵשׁ דִּבְרֵי רַשֵׁ"י מַה שֶּׁכָּתַב כָּל שִׁבְעַת הַיָּמִים דְּהַיְינוּ יְמֵי ז' נְקִיִּים אֲבָל זֶה דּוֹחֵק וּבְיוֹתֵר נִרְאֶה דְּכַוָּנַת רַשֵׁ"י דִּלְכָךְ נָקֵט הָתָם הַבָּרַיְיתָא דְּאֵין מַאֲכִילִין לְזָב לְהַשְׁמִיעֵנוּ דְּגַם לכה"ג אֵין מַאֲכִילִין כֵּן כָּל שִׁבְעַת הַיָּמִים וְכֵן נִרְאֶה מֵהָרַמְבַּ"ם: שָׁם ד"ה שְׁמִצּוֹת.

וְכָל כִּנּוּפְיָא בַּחֲצוֹצְרוֹת: הָרַמְבַּ"ם בְּפֵירוּשׁ הַמִּשְׁנָיוֹת וְאַחֲרָיו הַבַּרְטְנוּרָא כָּתְבוּ הַטַּעַם דְּסָתָם תַּעֲנִית עַל צָרוֹת הַצִּבּוּר וּכְתִיב וְכִי תָּבוֹאוּ וגו' עַל הַצַּר הַצֹּורֵר אֶתְכֶם וַהֲרֵעוֹתֶם בַּחֲצוֹצְרוֹת.

אָכֵן בִּגְמָרָא לְקַמָּן מַשְׁמַע כפי' רַשֵׁ"י דְּאָמְרִינַן כָּל כִּנּוּפְיָא בְּכֶסֶף דִּכְתִיב עֲשֵׂה לְךָ שְׁתֵּי חֲצוֹצְרוֹת כֶּסֶף: שָׁם ד"ה כַּמָּה דִּפְשִׁיט. מִשּׁוּם דְּשַׁוְיָה בגז"ש: ק"ק לָמָּה לִי טַעַם זֶה וְלָא סַגִּי בְּטַעַם דְּרַבִּי יְהוּדָה גַּם לת"ק דְּאָמַר וביוה"כ כַּמָּה דְּפָשֵׁיט אִינָשׁ דַּעְתֵּיהּ טְפֵי מְעַלִּי.

וּמִזֶּה נלע"ד דְּרַשֵׁ"י לָא גָּרַס בַּגְּמָרָא הַךְ וביוה"כ כַּמָּה דְּפָשֵׁיט וכו' וְטַעֲמֵיהּ דר' יְהוּדָה דיוה"כ בַּפְּשׁוּטִים הוּא כמש"כ הַתּוֹסָ' ד"ה ר' יְהוּדָה שֶׁכָּתְבוּ אֲבָל יוֹבֵל דְּשִׁלּוּחַ עֲבָדִים וְשָׂדוֹת הַחוֹזְרוֹת לִבְעָלִים אֵין לָחוּשׁ אֶלָּא שֶׁיִּהְיֶה שָׁם שׁוֹפָר עָלָיו עכ"ל.

וְהַמָּהַרְשָׁ"א הִקְשָׁה עַל זֶה דְּהָא קָאָמַר טַעְמָא בַּגְּמָרָא לר' יְהוּדָה וביוה"כ כַּמָּה דְּפָשְׁטִי וכו' וְהִנִּיחַ בְּקֻשְׁיָא. ולפ"ז א"ש דְּגַם הַתּוֹסָ' לֹא גָּרְסוּ בַּגְּמָרָא שֶׁלֹּא הֻזְכַּר רַק טַעַם הַפְּלוּגְתָּא שֶׁבֵּין ת"ק ור' יְהוּדָה לְעִנְיַן ר"ה דת"ק סָבַר כַּמָּה דְּפָשְׁטִי וכו' ור"י ס"ל כַּמָּה דְּכָיֵיף וכו' וּלְעִנְיַן יוה"כ לֹא הֻזְכַּר בַּגְּמָרָא טַעַם דְּפִלּוּגְתַּיְיהוּ כְּלָל וְנָתַן רַשְׁ"י טַעַם לת"ק מִשּׁוּם דְּשַׁוְיָה בגז"ש וְהַתּוֹסָ' נָתְנוּ טַעַם לר' יְהוּדָה דְּכֵיוָן דְּלִשְׁלוֹחַ עֲבָדִים וכו' אֵין לָחוּשׁ אֶלָּא שֶׁיִּהְיֶה שָׁם שׁוֹפָר עָלָיו.

וא"ע מָצָאתִי בְּקָרְבָּן נְתַנְאֵל שֶׁכָּתַב ג"כ הָכִי שֶׁמַּרַשְׁ"י וְתוֹסָ' נִרְאֶה שֶׁלֹּא גָּרְסוּ הַךְ וביוה"כ כַּמָּה דְּפָשְׁטִי וְשָׂמַחְתִּי שֶׁכְּוַנְתִּי לְדַעַת הַגָּדוֹל. וּבְזֶה מְיֻשָּׁב ג"כ מַה שֶּׁהִקְשָׁה הפ"י בד"ה בְּרַשְׁ"י וּמַה שֶּׁהִקְשָׁה בד"ה בְּתוֹסָפָּת: שָׁם בְּתוֹסָ' ד"ה שֶׁל יָעֵל.

וְכִדְאָמַר ר' אַבָּהוּ: אֵין לְהַקְשׁוֹת דְּתַרְתֵּי טַעְמֵי ל"ל מִשּׁוּם דְּכָיֵיף טְפֵי מְעַלֵּי וּמִשּׁוּם זְכִירַת עֲקֵדַת יִצְחָק. דְּיֵשׁ לוֹמַר דְּאִי מִשּׁוּם זְכִירַת עֲקֵדַת יִצְחָק הָוֵי אָמֵינָא דְּגַם אִם עָשָׂה הַשּׁוֹפָר שֶׁל אַיִל פָּשׁוּט ע"י מַיִם חַמִּין שַׁפִּיר דָּמֵי וְאִי מִשּׁוּם דְּכָיֵיף לְחוּד גַּם שֶׁל חַיָּה אוֹ שֶׁל תַּיִשׁ כָּפוּף הוּא לָכֵן צָרִיךְ תְּרֵי טַעְמֵי: שָׁם דַּף כ"ז ע"א בַּגְּמָרָא וּתְרֵי קָלֵי מִי מְשְׁתַּמְעִי: הט"א הִקְשָׁה דִּלְמָא דַּוְקָא תְּרֵי קָלֵי יַחַד לָא מִשְׁתַּמְעִי אֲבָל אִם מְכַוְּנוֹן לְקוֹל אֶחָד מִשְׁתַּמַּע וְתֵירֵץ בְּדוֹחַק.

ולענ"ד לס"ד דְּמַקְשָׁן לָא תָּלֵי קוֹל בְּמַחֲשָׁבָה עַד שֶׁיָּכוֹל לְהַפְרִיד קוֹל מִקּוֹל ע"י כַּוָּנָה אֶלָּא הָוֵי ס"ד דִּבְשׁוּם עִנְיָן אִי אֶפְשָׁר לִשְׁמֹעַ וְרַק הַתָּרָצָן חִידֵּשׁ לוֹ סְבָרָא זוֹ בְּמַה שֶׁאָמַר כֵּיוָן שֶׁחָבִיב יָהֵיב דַּעְתּוֹ דַּהֲרֵי גַּם לְפִי סְבָרַת הַתָּרָצָן לֹא הַשֵּׁנִי קוֹלוֹת כְּאֶחָד שׁוֹמֵעַ ע"י דְּיָהֵיב דַּעְתּוֹ שֶׁהֲלֹא לֹא צָרִיךְ לִשְׁמֹעַ רַק מֵאֶחָד מְגִילָּה וְהַלֵּל וא"כ מַה שֶּׁחִידֵּשׁ הַתָּרָצָן הוּא שע"י כַּוָּנָה יָכוֹל לִשְׁמֹעַ קוֹל אֶחָד מִשֵּׁנִי קוֹלוֹת ולפ"ז מַה שֶּׁהִקְשָׁה הט"א הוּא תֵּירוּץ הַגְּמָרָא.

אָמְנָם מַה שֶּׁפָּשְׁטִי להט"א בְּתֵירוּצוֹ דְּצָרִיךְ לִשְׁמֹעַ קוֹל חֲצוֹצְרוֹת עִם קוֹל שׁוֹפָר נִרְאֶה כֵּן מִתּוֹסָ' סוֹטָה (דַּף ל"ט) ע"ש אֲבָל הָרִיטְבָ"א כָּאן כָּתַב בְּפֵירוּשׁ דְּלֹא צָרִיךְ לִשְׁמֹעַ חֲצוֹצְרוֹת רַק קוֹל שׁוֹפָר: שָׁם וּמָשַׁךְ בַּשְּׁנִיָּה כִּשְׁתַּיִם: הַמַּהַרְשָׁ"א כָּתַב דְּאֵין לְפָרֵשׁ דְּמָשַׁךְ בַּשְּׁנִיָּה שֶׁבְּסוֹף סֵדֶר תשר"ת כִּשְׁתַּיִם לָצֵאת גַּם תְּחִלַּת תְּקִיעָה שֶׁל סֵדֶר תש"ת שֶׁהֲרֵי רַבִּי אַבָּהוּ הוּא דְּתִקֵּן ג' סְדָרִים וְלָכֵן אֵין לְפָרֵשׁ הַמִּשְׁנָה כֵּן עכ"ד.

אָמְנָם תָּמַהְתִּי שֶׁבְּרַשְׁבָּ"א מְפָרֵשׁ בָּאֱמֶת כֵּן דְּקָאֵי עַל ב' סְדָרִים וְקָשָׁה עָלָיו מַה שֶּׁכָּתַב הַמַּהַרְשָׁ"א: שָׁם וּבִלְבַד שֶׁלֹּא יִהְיוּ שְׁנַיִם קוֹרִין: בַּמְּגִילָּה (דַּף כ"א) לֹא נִשְׁנָה כֵּן וְנִרְאֶה שֶׁלֹּא הֵבִיא כָּאן רַק תְּחִלַּת הַבָּרַיְיתָא וְסוֹף הַבָּרַיְיתָא וְחָסֵר בֵּנְתַיִם תֵּיבַת וכו': שָׁם הָא לָא דָּמְיָא: הַיּוֹם תְּרוּעָה הִקְשָׁה לפרש"י דִּבְהַלֵּל וּמְגִילָּה אִי אֶפְשָׁר לִקְרוֹת שֶׁלֹּא יִהְיֶה אֶחָד לְפָנִים וְאֶחָד לְאָחוֹר דְּמַשְׁמַע דְּאִם קוֹרִין יַחַד א"צ לְטַעַם דְּחָבִיב יָהֲבִי דַּעְתַּיְיהוּ א"כ לִפְלוֹג ג"כ בְּתוֹרָה בֵּין קוֹרִין יַחַד לְאֵין קוֹרִין יַחַד.

וְלֹא הֻבְנְתִּי כֵּיוָן דְּרַשְׁ"י כָּתַב דְּאִי אֶפְשָׁר לְכַוְּנוֹן דִּבּוּרָם יַחַד א"כ אָתֵי הַבָּרַיְיתָא כמ"ד אִי אֶפְשָׁר לְצַמְצֵם וְאֵיךְ שַׁיָּיךְ דִּיפְלוֹג בְּתוֹרָה בֵּין קוֹרִין יַחַד לְלֹא קוֹרִין יַחַד כֵּיוָן דְּאִי אֶפְשָׁר לִקְרוֹת יַחַד: שָׁם הַתּוֹרָה חָסָה.

רַשְׁ"י כָּתַב דְּכְתִיב וְצִוָּה הַכֹּהֵן וּפִנּוּ אֶת הַבַּיִת וְהוּא מַה דְּתָנַן נָגָעִים (פי"ב) והט"א הִקְשָׁה הֲרֵי בְּמָנָחוֹת (דַּף ע"ו) יָלִיף מִנֵּהִשְׁקִית אֶת הָעֵדָה וְאֶת בְּעִירָם וְתֵירֵץ דְּדָרָשָׁה דְּשָׁם הִיא

לר' יְהוּדָה דס"ל דְּצָרִיךְ לְפַנּוֹת אֲפִילּוּ דְּבָרִים שֶׁאֵינָם מְקַבְּלִים טֻמְאָה א"כ ע"כ לֹא טַעְמָא מִשּׁוּם דְּחָסָה תּוֹרָה.

וּדְבָרָיו תְּמוּהִים שֶׁהֲרֵי במ"ק (דַּף ח') מַסִּיק בַּגְּמָרָא דלר' יְהוּדָה ג"כ הַכֹּל טָמֵא אֲפִילּוּ חֲבִילֵי עֵצִים שֶׁאֵינָם מְקַבְּלִים טֻמְאָה בְּעָלְמָא מכ"מ בְּבֵית מְנֻגָּע נִטְמְאוּ וא"כ גַּם לר' יְהוּדָה י"ל דְּהַטַּעַם דְּהַתּוֹרָה חָסָה עַל מָמוֹנָם שֶׁל יִשְׂרָאֵל (וְאוּלַי מִטַּעַם זֶה הֵבִיא רַשִׁ"י בְּחֻלִּין (דַּף מ"ט:) לִרְאָיָה דְּהַתּוֹרָה חָסָה מת"כ שֶׁנִּשְׁנָה שָׁם בְּכָל הַכָּתוּב בַּמִּשְׁנָה דִּנְגָעִים וְשָׁבַק הַמִּשְׁנָה ומֵבִיא מת"כ לְרַמֵּז דַּאֲפִילּוּ ר' יְהוּדָה דִּסְתָם ת"כ כְּוָותֵיהּ מוֹדֶה לָזֶה).

ולענ"ד י"ל דְּוַדַּאי עִיקַּר הָרְאָיָה דְּהַתּוֹרָה חָסָה הִיא רַק מוֹהִשְׁקִית דְּמֻוָּפְנוֹ אֶת הַבַּיִת לֹא מוּכָח שֶׁגְּזֵרַת הַכָּתוּב הוּא שֶׁהֲרֵי הַתּוֹרָה צִוְּוָתָה לְפַנּוֹת ג"כ כְּלֵי מַתְּכוֹתָיו וּבְגָדָיו שֶׁיֵּשׁ לָהֶם טָהֳרָה בְּמִקְוֶה וְשֶׁאֵין בְּזֶה הֶפְסֵד מָמוֹן וְלָכֵן לֵיכָּא לְמֵילַף רַק מִנְּהִשְׁקִית.

אָכֵן אַחַר דְּהֶרְאָנוּ הַכָּתוּב כֵּן דָּרְשִׁינַן דְּגַם טַעַם דְּפִינּוּי הוּא רַק מִפְּנֵי כְּלֵי חֶרֶס וּכְדֵי שֶׁלֹּא לְחַלֵּק צִוָּה הַכָּתוּב לְפַנּוֹת הַכֹּל וְלָכֵן רַשִׁ"י בְּתוֹרָה הֵבִיא עַל וְהִשְׁקִיתָ טַעַם דְּחָסָה הַתּוֹרָה ומַה דְּנִקַּט רַשִׁ"י הָכָא וּבְחֻלִּין מֻוָּפְנוֹ אֶת הַבַּיִת הַיְינוּ מִפְּנֵי שֶׁמִּשְׁנָה הוּא: שָׁם וּבְהַר הַבַּיִת: הט"א הִקְשָׁה הֲרֵי לִפְנֵי ה' לֹא נִקְרָא אֶלָּא מִקְדָּשׁ לְבַד וְתֵירֵץ דְּמָצָאנוּ גַּם הַר הַבַּיִת שֶׁנִּקְרָא בֵּית ה' ע"ש.

וַאֲנִי תָּמַהּ שֶׁהֲרֵי גַּם יְרוּשָׁלַיִם נִקְרָא לִפְנֵי ה' כִּדְכְתִיב וְאָכַלְתָּ לִפְנֵי ה' אֱלֹהֶיךָ מַעְשַׂר דְּגָנְךָ וגו' וּבְכוֹרוֹת בְּקָרְךָ וגו' וּתְרוּמַת יָדְךָ וַהֲרֵי מַעֲשֵׂר שֵׁנִי וּבכורים לֹא נֶאֱכָלִים בַּמִּקְדָּשׁ רַק בִּירוּשָׁלַיִם הֲרֵי דִּירוּשָׁלַיִם נִקְרָא לִפְנֵי ה' כְּמוֹ שֶׁהֶאֱרַכְתִּי בָּזֶה בְּסִפְרִי בִּכּוּרֵי יַעֲקֹב סי' תרנ"ח ע"ש וא"כ צ"ל דִּבְכָל מָקוֹם הָיָה הַקַּבָּלָה בָּזֶה בְּאֵיזֶה מְקוֹמוֹת יִהְיֶה הַדְּבָרִים אֲבָל לֹא דְּיָלִיף מִלִּפְנֵי ה': שָׁם מֵתִיב רַב עֵינָא: ק"ק הֵיאַךְ שַׁיָּיךְ הַקֻּוְשְׁיָא עַל רַב שְׁמוּאֵל לְפֵרוּךְ בְּלֹא זֶה עַל מַה דְּמְצַלֵּינַן הָאִידָּנָא זֶה הַיּוֹם מִמַּתְנִיתַן דְּשָׁוֶה יוֹבֵל.

וי"ל ע"פ מַה שֶּׁכָּתְבוּ הַתּוֹסָ' דְּרַב עֵינָא מְפָרֵשׁ זֶה הַיּוֹם תְּחִלַּת מַעֲשֶׂיךָ עַל דִּין וְלֹא עַל בְּרִיאָה וְלָכֵן ל"ק לוֹ עַל מַה דְּמַצְלִינַן אֶלָּא עַל רַב שְׁמוּאֵל דְּקָאָמַר כְּמַאן כר' אֱלִיעֶזֶר הֲרֵי דְּמְפָרֵשׁ עַל הַבְּרִיאָה וְלָכֵן קָשֶׁה מִמַּתְנִיתַן דְּשָׁוֶה יוֹבֵל.

וּבָזֶה מְתֻרָּץ מַה שֶּׁהִקְשָׁה הט"א מַה פָּרִיךְ מִמַּתְנִיתַן דִּלְמָא מַתְנִיתַן אַתְיָא כְּרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ וְתֵירֵץ בְּדֹחַק. ולפ"ז א"ש כֵּיוָן דְּפְשִׁיטָא דְּמַצְלִינַן זֶה הַיּוֹם ומַה שֶּׁכָּתַב גַּם הָרִיטְבָ"א א"כ אַלִּיבָּא דר' יְהוֹשֻׁעַ ע"כ הַפֵּירוּשׁ לְעִנְיַן דִּין וְלָכֵן מוּכָח דְּכֵן הַפֵּירוּשׁ וְלֹא עַל הַבְּרִיאָה וַאֲפִילּוּ אָתֵי מַתְנִיתַן כר' יְהוֹשֻׁעַ ג"כ קָשֶׁה עַל רַב שְׁמוּאֵל: שָׁם בַּתּוֹסֶפְתָּ כְּמַאן מַצְלִינַן.

אֲבָל בִּשְׁאָר יוֹמָא לָא: הַמְהַרְשָׁ"א מָחַק זֶה וְשׁוּב כָּתַב דְּאֶפְשָׁר לְהַגִּיהַּ יוֹמֵי דְּכִפּוּרֵי אֲבָל כָּתַב דְּדֹחַק הוּא ע"ש. אָמְנָם בָּרִיטְבָ"א שֶׁהֶעְתִּיק דִּבְרֵי הַתּוֹסָ' כָּתוּב כֵּן אֲבָל יוֹמֵי דְּכִפּוּרֵי לָא הֲרֵי דְּגִירְסָא זוֹ נְכוֹנָה וְכַוָּנָתָם דְּאִם אָמְרִינַן דְּהַפֵּירוּשׁ הוּא עַל דִּין וּלְכָךְ נֶאֱמַר גַּם ביוה"כ שֶׁל יוֹבֵל עַל כָּרְחָךְ הַיְינוּ דְּגַם ביוה"כ הוּא יוֹם הַדִּין דְּהַחֲתִימָה הוּא ביוה"כ א"כ בְּכָל יוה"כ לָמָּה לֹא נֶאֱמַר ע"כ דְּהָעִיקָּר דִּין הוּא בר"ה וְלֹא ביוה"כ וביוה"כ שֶׁל יוֹבֵל לֹא נֶאֱמַר אֶלָּא מִשּׁוּם דְּיוֹבֵל הֶוְקְשָׁה לר"ה: שָׁם בא"ד.

לֹא נִבְרָא אֶלָּא אֶחָד: פֵּירוּשׁ דְּשָׁם נֶאֱמַר ר"א רָמֵי כְּתִיב זָכָר וּנְקֵבָה בְּרָאָם וּכְתִיב בָּרָא אוֹתוֹ בַּתְּחִלָּה עָלָה בְּמַחֲשָׁבָה לִבְרֹאוֹ שְׁנַיִם וּלְבַסּוֹף לֹא נִבְרָא אֶלָּא אֶחָד ע"ש הֲרֵי שֶׁנֶּאֱמַר לָשׁוֹן בְּרָאָם עַל הַמַּחֲשָׁבָה: שָׁם ד"ה כְּמַאן דְּלָא כר"א.

תֵּימַהּ הָא ע"כ לֹא שָׁוּוּ לְכֻלּ: הַיּוֹם תִּרוּעָה הִקְשָׁה לָמָּה הִקְשׁוּ הַתּוֹסְ' קֶרֶן שְׁיָא זוֹ עַל לִישָׁנָא בָּתְרָא וְלֹא עַל לִישָׁנָא קַמָּא וְלֹא עַל קֶרֶן שִׁית רַב עִינָא ולענ"ד י"ל דְּצָרִיךְ לְהָבִין מַה קֶּרֶן שִׁיתָם הָא לָא שָׁוּוּ לְכָל דְּאַדְרַבָּה זֶה בְּעַצְמוֹ הָרְאָיָה דְּלָמָּה תָּנֵי רַק הַחִילּוּק שֶׁבַּיּוֹבֵל תּוֹקְעִין וְלֹא ג"כ הַחִילּוּק שֶׁל זֶה הַיּוֹם תְּחִלַּת מַעֲשֶׂיךָ.

אֲבָל י"ל דְּהַקֶּרֶן הוּא מִמַּה דְּמוּכָח מִמַּתְנִיתִין דְּהָכָא וַהֲרֵי בְּמַתְנִיתִין גַּם חִילּוּק שֶׁבַּיּוֹבֵל תּוֹקְעִין לָא תָּנֵי וּבָזֶה א"ש דְּעַל לִישָׁנָא קַמָּא לֹא הָיוּ יְכוֹלִים לְהַקְשׁוֹת די"ל דְּקֶרֶן שִׁית רַב עִינָא לֹא הָיָה מִמַּתְנִיתִין אֶלָּא מִבָּרַיְיתָא לָמָּה לֹא חָשִׁיב גַּם חִילּוּק דְּזֶה הַיּוֹם אֲבָל עַל לִישָׁנָא בָּתְרָא מַקְשׁוּ שַׁפִּיר דְּאָמַר רַב שְׁמוּאֵל הָא דְּתָנֵן שָׁוֶה הַיּוֹבֵל וכו' כְּמַאן דְּלָא כר"א הֲרֵי דְּרָצָה לְהוֹכִיחַ דְּמַתְנִיתִין דְּלָא כר"א וְעַל זֶה הִקְשׁוּ שַׁפִּיר הֲרֵי מִמַּתְנִיתִין אֵין רְאָיָה: שָׁם ד"ה שׁוֹפָר.

וְתֵימַהּ דְּאִם נֶחֱלַק לְגַמְרֵי: כָּתַב הפ"י הַתּוֹסְ' לֹא רָצוּ לְפָרֵשׁ אַלִּיבָּא דְּרַשִׁ"י כְּמוֹ שֶׁכָּתְבוּ לְפֵירוּשָׁם דְּזוֹ וְאֵצ"ל זוֹ קָתָנֵי מִשּׁוּם דס"ל דְּדָמֵי לְגַמְרֵי וְלֹא הִזְכִּיר שֶׁבְּרֹאשׁ"ש כָּתַב גַּם לפרש"י כֵּן וּמַה שֶׁלֹּא נִיחָא לְרַשִׁ"י לְפָרֵשׁ כְּפֵירוּשׁ הַתּוֹסְ' לענ"ד י"ל מִשּׁוּם דְּקַשְׁיָא לֵיהּ לָמָּה נָקַט וְדָבְקוּ דְּכֵיוָן דְּהַפְסוּל מִשּׁוּם סָדָק מַה לִּי אִם דְּבָקוּ אוֹ לוֹ דְּבָקוּ וְאַדְרַבָּה בְּדָבְקוּ יֵשׁ לִטְעוֹת דְּהַפְסוּל מִשּׁוּם דָּבָק דְּהָוֵי אֵינוֹ מִינוֹ וְכִסְבָרַת הָרַמְבַּ"ן שֶׁהֵבִיא הָרֹאשׁ"ש וְלָכֵן לָא הו"ל לְנָקוֹט וְדָבְקוּ וְעוֹד דְּבַבָּרַיְיתָא דִּלְקַמָּן נָקַט נִסְדַּק לְאָרְכּוֹ פָּסוּל וְלָא קָאָמַר וְדָבְקוּ וְלָכֵן פֵּירֵשׁ רַשִׁ"י דְּמַתְנִיתִין אַיְירֵי שֶׁנֶּחֱלַק לְגַמְרֵי לִשְׁתֵּי חֲתִיכוֹת וְאִי אֶפְשָׁר לִתְקוֹעַ בּוֹ אא"כ דְּבָקוּ וְלָכֵן ע"כ הֲוָצְרַךְ לְמִנַּקְט וְדָבְקוּ אֲבָל בָּרַיְיתָא אַשְׁמְעִינַן כְּוָותֵיהּ טְפֵי דְּבִנְסְדַּק לְאָרְכּוֹ דְּהַיְינוּ כְּפֵירוּשׁ הַתּוֹסְ' דְּכָאן שֶׁלֹּא נֶחֱלַק רַק דְּהַסָּדָק הוּא ע"פ כָּל אָרְכּוֹ דְּבָזֶה אֶפְשָׁר לִתְקוֹעַ בְּלֹא דָּבָק וַאֲפִילּוּ הָכִי פָּסוּל: שָׁם בא"ד.

וּלְכָךְ נִרְאֶה דְּנִסְדַּק מִצַּד אֶחָד: הפ"י כְּתַב דצע"ג לְיַשֵּׁב אַלִּיבָּא פֵּירוּשׁ הַתּוֹסְ' מַה דַּאֲמוּר בִּירוּשַׁלְמִי דְּלָא נִצְרַךְ רַק לר' נָתָן. ולענ"ד שַׁפִּיר י"ל דִּלְפֵירוּשׁ הַתּוֹסְ' ג"כ קָאָמַר שַׁפִּיר דְּלָא נִצְרַךְ אֶלָּא לר' נָתָן דִּלְרַבָּנָן דְּסָתָמוֹ אֲפִילּוּ בְּמִינוֹ פָּסוּל דע"כ אֵין הַפָּסוּל מִשּׁוּם דְּלָא תִּקַּע בְּמִקְצָת שֶׁלָּא בְּמִין שׁוֹפָר אֶלָּא מִשּׁוּם דְּנֶקֶב מוֹצִיאוֹ מִשָּׁם שׁוֹפָר א"כ כש"כ דְּנִסְדַּק כָּל אָרְכּוֹ מוֹצִיאוֹ מִשֶּׁם שׁוֹפָר וּכְמוֹ שֶׁכָּתְבוּ הַתּוֹסְ' דְּאֵין זֶה קֶרוּי שׁוֹפָר אֲבָל לר' נָתָן דְּדַוְקָא נִסְתַּם שֶׁלֹּא בְּמִינוֹ פָּסוּל אֲבָל בְּמִינוֹ כָּשֵׁר הֲרֵי דְּנֶקֶב קָטָן לֹא מוֹצִיאוֹ מִשֶּׁם שׁוֹפָר שַׁפִּיר צָרִיךְ לְהַתָּנָא לְהַשְׁמִיעֵנוּ דְּנִסְדַּק כָּל אָרְכּוֹ אֵין שֶׁם שׁוֹפָר עָלָיו: שָׁם ע"ב בְּמַתְנִי' וְכֵן מִי שֶׁהָיָה עוֹבֵר: כָּתַב הָרִיטְבָ"א צָרִיךְ בֵּיאוּר בְּמַה משו' אוֹתָם והתוי"ט כָּתַב שֶׁמַּשְׁוֶה אוֹתָם שֶׁבִּשְׁנֵיהֶם הַשּׁוֹמֵעַ וְהַמַּשְׁמִיעַ אֵינָם בְּמָקוֹם א' ולענ"ד אֵין זֶה בְּמַשְׁמָעוּת הַמָּתְנִיתָן שֶׁהֲרֵי מַה שֶּׁאֵינוֹ יוֹצֵא אֵינוֹ בִּשְׁבִיל שֶׁאֵינוֹ בְּמָקוֹם אֶחָד עִם הַמַּשְׁמִיעַ אֶלָּא מִפְּנֵי שֶׁלֹּא כִּוְּנוּ לִבּוֹ וְאִם הָיָה עִמּוֹ בביה"כ וְלֹא כִּוְּנוּ לִבּוֹ ג"כ לֹא יָצָא.

ולענ"ד י"ל דְּמַשְׁוֶה אוֹתָם דְּבִשְׁנֵיהֶם הַתּוֹקֵעַ כָּשֵׁר וְהַשּׁוֹפָר כָּשֵׁר וְהַתְּקִיעָה כְּשֵׁרָה וְהַשּׁוֹמְעִים שׁוֹמְעִים קוֹל ואעפ"כ הָאֶחָד יוֹצֵא וְהָאֶחָד אֵינוֹ יוֹצֵא בָּזֶה מִפְּנֵי שֶׁשָּׁמַע קוֹל הַבָּרָה וּבָזֶה מִפְּנֵי שֶׁלֹּא נִתְכַּוְּנוּ: שָׁם בַּגְּמָרָא אִיכָּא דְּמַתְנִי: הי"ת הִקְשָׁה עַל מַה שֶּׁכָּתַב

הָרֹא"שׁ דְּאֵין רְאָיָה דַּהֲלָכָה כְּלִישָׁנָא בָּתְרָא כֵּיוָן שֶׁאֵין יָכוֹל לְהַקְדִּים סֵיפָא לְרֵישָׁא שֶׁהָרֹא"שׁ סָתַר דְּבָרִים אֵלֶּה בְּמַה שֶׁכָּתַב בפ' כָּל הַבָּשָׂר גַּבֵּי חַמֵּי הָאוּר דַּהֲלָכָה כר' יוֹחָנָן מִשּׁוּם דְּאָתֵי כְּלִישָׁנָא בָּתְרָא אע"ג דְּגַם שָׁם קָאֵי לִישָׁנָא קַמָּא אַרִישָׁא וְלִישָׁנָא בָּתְרָא אַסֵּיפָא.

ולענ"ד י"ל דְּהַמְעַיֵּן שָׁם יִרְאֶה דְּלָא כָּתַב הָרֹא"שׁ הַלָּשׁוֹן מִשּׁוּם דְּאָתֵי כְּלִישָׁנָא בָּתְרָא אֶלָּא דַּהֲלָכָה כר"י וּכְלִישָׁנָא בָּתְרָא דְּלִעֵיל דְּהַיְינוּ שר"ל כֵּיוָן דְּסָתָם גְּמָרָא מַיְיתֵי ב' לְשׁוֹנוֹת וְקַיְימָא לַן דְּבְשֶׁל סוֹפְרִים הוֹלְכִין אַחַר לִישָׁנָא דְּמֵיקֵל לָכֵן בְּזֶה הֲלָכָה כר"י אֲבָל לֹא מִשּׁוּם דְּלִישָׁנָא בָּתְרָא הוּא אֶלָּא אֲפִילּוּ הָוֵי לִישָׁנָא קַמָּא לְקוּלָּא ג"כ הָוֵי פָּסְקִינַן כֵּן וּלְהַכְרִיעַ דַּעַת ר"י עַל דַּעַת חִזְקִיָּה: שָׁם אֶלָּא לָאו ש"מ כִּדְרַב הוּנָא: הפ"י הִקְשָׁה מַה סַּיְיעְתָּא לְרַב הוּנָא דְּהָא אִיכָּא לְאוֹקְמָא הַךְ בָּרַיְיתָא יָצָא כְּשֶׁשָּׁמַע קוֹל שׁוֹפָר בַּתְּחִלָּה וקמ"ל דאע"ג דְּבְסוֹף תְּקִיעָה שָׁמַע קוֹל הֲבָרָה עִמּוֹ מכ"מ יָצָא וְהִנִּיחַ בצ"ע וְלֹא הֵבִנְתִּי דְּהָא לְקַמָּן מוּכָח דְּאִם קוֹל שׁוֹפָר עִם קוֹל הַבָּרָה שָׁמַע לֹא יָצָא מִמַּה דְּפָרִיךְ אַמַּאי אִם קוֹל הַבָּרָה שָׁמַע לֹא יָצָא דְּלִיפּוֹק בַּתְּחִלַּת תְּקִיעָה מִקַּמָּא דְּלִיעַרְבֵּב קָלָא אַלְמָא דְּגַם הָעוֹמֵד עַל שְׂפַת הַבּוֹר שׁוֹמֵעַ בַּתְּחִלָּה לְעוֹלָם קוֹל תְּקִיעָה ואעפ"כ לֹא יָצָא כמש"כ הפ"י בְּעַצְמוֹ לְקַמָּן בְּסוּגְיִן וא"כ אֵיךְ אֶפְשָׁר לְפָרֵשׁ בָּרַיְיתָא דְּקָתָנֵי יָצָא דְּאַיְירִי בְּהָכִי דְּאַפַּתִּי יִקְשֶׁה מַתְנִיתִין אַבָּרַיְיתָא: שָׁם בְּתוֹסְ' ד"ה נִיקַּב.

וּבִירוּשַׁלְמִי גָּרַס בְּהֶדְיָא: בַּיְרוּשַׁלְמִי שָׁלְנוּ לֹא נִמְצָא כֵּן וְאוּלַי כַּנָּוָתָם דְּבְמַתְנִיתִין קָתָנֵי אִם מְעַכֵּב אֶת הַתְּקִיעָה וּמִלְּשׁוֹן זֶה מַשְׁמַע דַּעְתָּהּ לְאַחַר דְּסָתְמוּ מְעַכֵּב הַתְּקִיעָה דְּאִם הַפֵּירוּשׁ קוֹדֶם שֶׁסָּתְמוּ הול"ל אִם הָיָה מְעַכֵּב אֶת הַתְּקִיעָה וְכֵן הִקְשָׁה בְּרִיטְבָ"א עַל הפ"י שֶׁאַיְירִי קוֹדֶם שֶׁסָּתְמוּ אָמְנָם בַּיְרוּשַׁלְמִי אַף שֶׁבְּמַתְנִיתִין כָּתוּב אִם עִיכֵּב אֶת הַתְּקִיעָה דג"כ יֵשׁ לְפָרֵשׁ שֶׁעַתָּה עִכֵּב מכ"מ מַיְיתֵי הַבָּרַיְיתָא שֶׁכָּתוּב שָׁם אִם הָיָה מְעַכֵּב וּמִזֶּה מַשְׁמַע דְּאַיְירִי קוֹדֶם שֶׁסָּתְמוּ: שָׁם בא"ד.

וּבִירוּשַׁלְמִי קָתָנֵי בְּמִילְתָא דְּרַבָּנָן: ק"ק מָה רְאָיָה מִזֶּה לָמָּה שֶׁפֵּירְשׁוּ לְאַחַר שֶׁסָּתְמוּ וְעוֹד שֶׁלְּפִי דִּבְרֵיהֶם דִּלְעֵיל גָּרַס בִּירוּשַׁלְמִי לְהֶדְיָא אִם הָיָה מְעַכֵּב קוֹדֶם שֶׁסָּתְמוּ וא"כ דִּבְרֵי הַיְרוּשַׁלְמִי סוֹתְרִים זא"ז וְקוֹשְׁיָא זוֹ הִקְשָׁה גַּם הַיּוֹם תְּרוּעָה אָכֵן זֶה הָיָה אֶפְשָׁר לְתָרֵץ דַּהֲרֵי הַתּוֹסָפוֹת לֹא חָזְרוּ מִדִּבְרֵיהֶם הָרִאשׁוֹנִים וּפֵירְשׁוּ דְּאַיְירִי לְאַחַר שֶׁסָּתְמוּ מִפְּנֵי הַקּוֹשְׁיָא דִּלְלִישָׁנָא בָּתְרָא דר' יוֹחָנָן מַתְנִיתִין דְּלָא כְּמַאן ולפ"ז לְלִישָׁנָא קַמָּא דר"י שָׁפִיר יֵשׁ לְפָרֵשׁ דְּקוֹדֶם שֶׁסָּתְמוּ קָאָמַר וא"כ י"ל דְּמַה שֶּׁכָּתְבוּ לְעֵיל בְּשֵׁם הַיְרוּשַׁלְמִי אָזַיל לְלִישָׁנָא קַמָּא דר' יוֹחָנָן וּמַה שֶּׁכָּתְבוּ הָכָא אָזַיל אַלִיבָּא דִּלִישָׁנָא בָּתְרָא אֲבָל בָּזֶה אַכַּתִּי לֹא מְתוֹרָץ קֻשְׁיָתָנוּ הָרִאשׁוֹנָה הֵיכִי מוּכָח מֵהַיְרוּשַׁלְמִי כֵּן אֲבָל בֶּאֱמֶת לְפִי מַה דְּמַשְׁמַע מֵהָרֹא"שׁ מַה שֶּׁכָּתְבוּ וּבַיְרוּשַׁלְמִי קָתָנֵי בְּמִילְתָא דְּרַבָּנָן אֵינוֹ רְאָיָה להפ"י דִּלְאַחַר שֶׁסָּתְמוּ קָאָמַר אֶלָּא דְּבוּר בְּפְנֵי עַצְמוֹ שֶׁהֵבִיאוּ הַיְרוּשַׁלְמִי לְפָרֵשׁ מַתְנִיתִין דְּאָתְיָא כְּרַבָּנָן וַאֲפִילּוּ הָכִי דְּאֶפְשָׁר דְּאָתֵי כְּרַבָּנָן מְפָרֵשׁ הַיְרוּשַׁלְמִי ג"כ דְּאֶפְשָׁר דְּאָתֵי כר' נָתָן וְאַיְירִי לְדִידֵיהּ בְּסָתְמוֹ שֶׁלֹּא בְּמִינוֹ: שָׁם ד"ה צָפָּהוּ זָהָב.

קְרֵי מָקוֹם הַנָּחַת הַפֶּה: הי"ת הִקְשָׁה דא"כ הַיְינוּ הוֹסָפָה שֶׁפּוֹסֵל בֵּין בְּמִינוֹ בֵּין שֶׁלֹּא בְּמִינוֹ וּמִתּוֹךְ כָּךְ רָצָה לוֹמַר דְּהוֹסָפָה לֹא פּוֹסֵל רַק בְּצַד הָרָחָב וְלֹא בְּצַד הַקָּצָר וְתֵימָה עַל הב"י שֶׁכָּתַב דְּצִפָּהוּ זָהָב פָּסוּל מִטַּעַם הוֹסָפָה וְהִנִּיחַ בצ"ע.

ולענ"ד י"ל דְּבֶאֱמֶת כַּוָּוְנַת הַתּוֹסָ' דְּהַפְּסוּל בְּצִפָּהוּ בְּמָקוֹם שֶׁמַּנִּיחַ פִּיו הוּא מִטַּעַם הוֹסָפָה ואעפ"י שֶׁזֶּה גַּם בְּמִינוֹ פּוֹסֵל מכ"מ נְקַט צִפָּהוּ זָהָב מִשּׁוּם סֵיפָא לְהַשְׁמִיעֵנוּ דִּשְׁלָא בִּמְקוֹם הַנָּחַת הַפֶּה לֹא פּוֹסֵל מִטַּעַם חֲצִיצָה וְזֶה לֹא יָכוֹל לְהַשְׁמִיעֵנוּ רַק בְּזָהָב דִּבְמִין שׁוֹפָר פְּשִׁיטָא דְּלָא חוֹצֵץ דְּמִין בְּמִינוֹ אֵינוֹ חוֹצֵץ וְלָכֵן נְקַט זָהָב דַּאֲפִילּוּ זָהָב אֵינוֹ חוֹצֵץ: שָׁם ד"ה אִם קוֹל חִיצוֹן.

שֶׁהַקּוֹל יוֹצֵא בַּאֲוִיר: הָרֹא"שׁ מְפָרֵשׁ אַף קוֹל חִיצוֹן וְהַיְיְנוּ דס"ל כְּשִׁיטַת הָרַמְבַּ"ן דְּאִם תָּקַע וְלֹא נָגַע הַשּׁוֹפָר בִּשְׂפָתוֹ לֹא יָצָא וא"כ אֵיךְ אֶפְשָׁר שֶׁתָּקַע בַּפְּנִימִי שֶׁיּוֹצֵא לְחוּץ מִן הַחִיצוֹן כְּמוֹ שֶׁהֻוְצְרַךְ לְפָרֵשׁ אַלִּיבָּא דְּשִׁיטָה זוֹ וְיִשְׁמַע קוֹל חִיצוֹן וְלֹא גַּם שֶׁל פְּנִימִי וְלָכֵן מְפָרֵשׁ דְּשָׁמַע גַּם קוֹל חִיצוֹן קָאָמַר.

אֲבָל רַשִׁ"י כָּתַב דְּאִיכָּא מְחִיצַּת פְּנִימִי שֶׁמַּפְסֶקֶת הַתְּקִיעָה וְנִרְאֶה שֶׁמְּפָרֵשׁ שֶׁאִם קוֹל פְּנִימִי שָׁמַע כְּגוֹן שֶׁפְּנִימִי יוֹצֵא לְחוּץ מִן הַחִיצוֹן יָצָא וְאִם קוֹל הַחִיצוֹן שָׁמַע כְּגוֹן שֶׁהַחִיצוֹן פּוֹלֵט לַחוּץ וְתָקַע בּוֹ לֹא יָצָא אֲבָל לְהַתּוֹסָ' לֹא נִרְאוּ ב' הַפֵּירוּשִׁים וְלָכֵן פֵּירֵשׁ דְּתָקַע בֵּין ב' הַשּׁוֹפָרוֹת וְלָא אִיכָּא תְּקִיעָה בְּשׁוֹפָר אֶחָד כ"א בִּשְׁנַיִם: שָׁם ד"ה וְשָׁמַע.

דְּהָא הָנֵי נָשֵׁי קַיְיְמָא לְחוּדַיְיְהוּ: עַיֵּין בְּמָהַרְשָׁ"א שֶׁהִקְשָׁה דְּהָא הַשְׁתָּא קַיְיְמָא בְּהַךְ שִׁיטָה לְחַלֵּק בֵּין צֵירוּף וּבֵין לָצֵאת א"כ מָה רְאָיָה מִבִּרְכַּת כֹּהֲנִים דְּלָצֵאת הוּא והפ"י הֶאֱרִיךְ לְתָרֵץ קֻוְשְׁיָא זוֹ וְכֵן בְּיוֹם תְּרוּעָה.

וְלֹא הֵבַנְתִּי מֵאַיִן פְּשִׁיטָא לְהַגְּדוֹלִים דְּבִרְכַּת כֹּהֲנִים לָצֵאת הוּא דְּזֶה לֹא שַׁיָּיְךְ רַק בְּדָבָר שֶׁהוּא חִיּוּב הַמֻּוְטָל עַל הָאָדָם וּבְזֶה שַׁיָּיְךְ לָצֵאת י"ח אֲבָל בְּבִרְכַּת כֹּהֲנִים וְכִי הֲיִשְׂרָאֵל מְחֻוְיָיְב לִשְׁמֹוְעַ בִּרְכַּת כֹּהֲנִים וַהֲרֵי בְּשׁוּם מָקוֹם לֹא צִוְּתָה הַתּוֹרָה כֵּן וּבִרְשׁוּתוֹ הַדָּבָר תָּלוּי אִם רוֹצֶה לִהְיוֹת מִתְבָּרֵךְ מֵהַכֹּהֲנִים וְלָכֵן לָא הָוֵי זֶה רַק בִּכְלַל צֵירוּף שֶׁאִם הוּא אֵצֶל הַמִּתְבָּרְכִים גַּם הוּא מְצֹוְרָף עִמָּהֶם לִהְיוֹת מִתְבָּרֵךְ וְכֵן מוּכָח דְּבִרְכַּת כֹּהֲנִים הוּא עִנְיַן צֵירוּף וְלֹא לָצֵאת דאל"כ לָמָּה מַיְיְתֵי הַגְּמָרָא בְּסוֹטָה רְאָיָה מֵהָא דְּאָמַר רִיבָּ"ל דְּאֵין מְחִיצָּה שֶׁל בַּרְזֶל מַפְסִיק וְלָא מַיְיְתֵי מִמַּתְנִיתַן דְּהָכָא דְּגַם מִי שֶׁאֲחוֹרֵי ביהכ"נ יוֹצֵא יְדֵי שׁוֹפָר וּמְגִילָּה אע"כ דְּרָצָה לְהוֹכִיחַ דַּאֲפִילּוּ לְצֵירוּף לֹא יַפְסִיק וא"כ מוּכָח דְּבִרְכַּת כֹּהֲנִים הוּא עִנְיַן צֵירוּף וְלֹא עִנְיָן לָצֵאת: שָׁם דַּף כ"ח ע"א בַּגְּמָרָא לְאַחַר שֶׁעָלָה עַמּוּד הַשַּׁחַר לֹא יָצָא: צ"ע אֵיךְ אֶפְשָׁר לְכַוֵּוְן חִילּוּק זֶה בְּשִׁיעוּר תְּקִיעָה שֶׁהוּא תִּשְׁעָה קוֹלוֹת שֶׁנִּמְשְׁכוּ אֵיזֶה רְגָעִים.

ולענ"ד מִזֶּה רְאָיָה לְהָנָךְ פּוֹסְקִים שֶׁהוּבְאוּ בַּטּוּר (סי' תקפ"ו) וְכֵן נִפְסַק בש"ע שֶׁלְּרַבָּה לְפִי הַמַּסְקָנָא אִם תָּקַע מִקְצָת בְּחִיּוּב וּמִקְצָת בִּפְטוּר אֲפִילּוּ הֲוָה הַחִיּוּב יוֹתֵר מִשִּׁיעוּר תְּקִיעָה ג"כ לֹא יָצָא ולפ"ז שַׁפִּיר מַשְׁכַּחַת דִּין זֶה בְּתֵקַע זְמַן מַה בְּלִי הֶפְסֵק מִן קוֹדֶם ע"ה עַד לְאַחַר ע"ה וְלָכֵן אֲפִילּוּ נִתְבָּרֵר שֶׁתָּקַע לְאַחֵר ע"ה שִׁיעוּר תְּקִיעָה וְיוֹתֵר מ"מ לֹא יָצָא כֵּיוָן שֶׁהִתְחִיל קוֹדֶם ע"ה.

שׁוּב א"ע רָאִיתִי שֶׁגַּם בִּבְאֵר הַגּוֹלָה הֵעִיר ע"ז. וּבָזֶה יֵשׁ לְיַיְשֵׁב מַה שֶׁהִקְשָׁה הַיּוֹם תְּרוּעָה לְפִי הַמַּסְקָנָא דְּרַבָּה אַיְיְרֵי בְּתוֹקֵעַ וְעוֹלֶה לְנַפְשֵׁיהּ ל"ל לְחַלֵּק בֵּין שָׁמַע מִקְצָת תְּקִיעָה בַּבּוֹר וּבֵין שָׁמַע מִקְצָת קוֹדֶם ע"ה לִפְלוֹג בְּשָׁמַע מִקְצָת תְּקִיעָה בַּבּוֹר גּוּפָא בֵּין תּוֹקֵעַ עַצְמוֹ וּבֵין אַחַר שֶׁשָּׁמַע מִמֶּנּוּ עַל שְׂפַת הַבּוֹר אֲבָל לפ"ז י"ל דְּאַגַּב אוֹרְחָא רָצָה לְהַשְׁמִיעֵנוּ דְּאַחֵר לֹא יָצָא אֲפִילּוּ שָׁמַע בְּמִקְצָת הַתְּקִיעָה שִׁעוּר תְּקִיעָה כֵּיוָן דְּחִילּוּק בֵּין קוֹדֶם לְאַחֵר ע"ה אִי

אֶפְשָׁר בְּלָאו הָכִי אֲבָל בְּעוֹמֵד עַל שְׂפַת הַבּוֹר לֹא שָׁמַעְנוּ כֵּן דְּשָׁם אֶפְשָׁר דְּהִתְחִיל בַּבּוֹר וְעָלָה וְסִיֵּים חוּץ לַבּוֹר הַכֹּל בְּתוֹךְ זְמַן שִׁיעוּר תְּקִיעָה שָׁם בְּשׁוֹפָר שֶׁל שְׁלָמִים לֹא יִתְקַע וְאִם תָּקַע לֹא יָצָא: מַה דְּלָא יָצָא יֵשׁ לוֹמַר מִפְּנֵי ב' טְעָמִים אוֹ מִטַּעַם מה"ב אוֹ מִשּׁוּם דְּאִם אָמְרִינַן דְּיָצָא הֲרֵי נָהֲגָה וְלָכֵן אָמְרִינַן דְּלָא יָצָא וְאָז לֵיכָּא הֲנָאָה.

שׁוּב רָאִיתִי שֶׁגַּם בָּרִיטְבָ"א כָּתַב כֵּן וְעַיֵּין בָּזֶה בָּרַשְׁבָּ"א יְבָמוֹת (דַּף ק"ג) וְעַיֵּין בְּשַׁעַר הַמֶּלֶךְ ה' שׁוֹפָר וּבְסֶוּגְיָא זוֹ הֶאֱרַכְתִּי במ"א: שָׁם כְּפָאוֹ וְאָכַל מַצָּה יָצָא: הפ"י הִקְשָׁה דְּלֵימָא סְתָמָא מִצְוֹת אֵין צְרִיכוֹת כַּוָּנָה וּמַה שֶּׁתִּירֵץ דקמ"ל ג"כ עוֹד דְּלָא בִּלְבַד בְּסְתָמָא אֶלָּא אֲפִילּוּ גִּלֵּי דַּעְתַּיְהוּ דְּלָא נִיחָא לֵיהּ יָצָא וּמִתּוֹךְ כָּךְ הֲוָקְשָׁה לוֹ עַל רַבֵּינוּ שְׁמוּאֵל דס"ל בְּגַלֵּי דַּעְתּוֹ דְּלָא נִיחָא לֵיהּ לָא יָצָא.

ולענ"ד אֵין זֶה עִנְיָן גַּלֵּי דַּעְתּוֹ דְּלָא נִיחָא לֵיהּ דְּאוּלַי רָצָה לֶאֱכוֹל עוֹד אַחַר זְמַן וְרַק בְּעֵת הַזֹּאת כְּפָאוּהוּ נֶגֶד רְצוֹנוֹ וּבָזֶה לָא גַּלֵּי דַּעְתּוֹ דְּלָא נִיחָא לֵיהּ לְאַבֵּד הַמִּצְוָה. אֲבָל לענ"ד י"ל דְּטוּבָא קמ"ל הַךְ דְּשָׁלַחוּ לֵיהּ כֵּינָן דקיי"ל אוֹנֵס רַחֲמָנָא פַּטְרֵיהּ מֵעוֹנֶשׁ לָאו וְלָכֵן ה"א כְּמוֹ דְּאֵין עוֹבֵר עַל ל"ת בְּאוֹנֵס כֵּן גַּם לֹא מְקַיֵּים עֲשֵׂה בְּאוֹנֵס וּכְעֵין דְּקָאָמַר לְקַמָּן כֵּינָן דְּמִתְעַסֵּק בְּמִקּוֹם שְׁנָּהֳגָה חַיָּיב בל"ת כֵּן ה"א דְּקַיֵּים ג"כ עֲשֵׂה הָכִי יֵשׁ ג"כ ה"א אִיפְכָּא דְּבָמָקוֹם דְּלָא עוֹבֵר עַל ל"ת לָא מַקְרֵי ג"כ עֲשֵׂה לָזֶה קמ"ל כְּפָאוֹ וְאָכַל מַצָּה יָצָא דְּשָׁמְעִינַן מִינֵּיהּ תַּרְתֵּי דְּהַיְינוּ דְּמִצְוֹת לֹא צְרִיכוֹת כַּוָּנָה וְשֶׁיּוֹצֵא בְּמִצְוָה שֶׁמְּקַיֵּים בְּאוֹנֵס: שָׁם כְּשׁוֹטֶה לְכָל דְּבָרָיו: מַה שֶּׁהִקְשָׁה הט"א (בְּאַבְנֵי מִלּוּאִים) מַזֶּה עַל הָרַמְבַּ"ם ה' קָרְבַּן פֶּסַח (פִּ"ה) מְתוֹרָץ עפ"י מַה שֶּׁכָּתַב הכ"מ בְּשֵׁם הר"י קוֹרְקוֹס שָׁם: שָׁם שֶׁכְּפָאוּהוּ פַּרְסִיִּים: הַיּוֹם תְּרוּעָה הִקְשָׁה מַאי קמ"ל אַבּוֹהַּ דִּשְׁמוּאֵל הָא שָׁמְעִינַן דְּעוֹשֶׂה מִצְוָה בַּעַל כָּרְחוֹ יָצָא מֵהָא דְּתַנְיָא בִּכְתֻבּוֹת (דַּף פ"ו) בד"א בְּמִצְוַת ל"ת אֲבָל בְּמִצְוַת עֲשֵׂה כְּגוֹן שא"ל עֲשֵׂה סֻכָּה וְאֵינוֹ עוֹשֶׂה לוּלָב וְאֵינוֹ נוֹטֵל מַכִּין אוֹתוֹ עַד שֶׁתֵּצֵא נַפְשׁוֹ הֲרֵי שֶׁמּוֹעִיל מִצְוָה שֶׁכּוֹפִין אוֹתוֹ עָלֶיהָ וְגַם רָבָא לָמָּה הוֹכִיחַ הַתּוֹקֵעַ לָשִׁיר יָצָא מֵאָבוֹהּ דִּשְׁמוּאֵל וְלֹא מִבָּרַיְיתָא שָׁם.

וְתֵירֵץ דְּכְפָאוּהוּ יְהוּדִים פְּשִׁיטָא דְּיָצָא דַּאֲפִילּוּ אֵין לוֹ כַּוָּנָה מ"מ מוֹעִיל לוֹ כַּוָּנַת הַכּוֹפֶה אוֹתוֹ כִּדְאִיתָא בְּחֻלִּין (דַּף ל"א) דְּאָנְסָה חֲבֶרְתָּהּ וְאַטְבְּלָה הֲרֵי דְּמוֹעִיל לָהּ כַּוָּנַת חֲבֶרְתָּהּ וע"כ נָקַט הָכָא כְּפָאוּהוּ פַּרְסִיִּים וְלֹא כְּפָאוּהוּ יְהוּדִים עכ"ד.

וּדְבָרָיו תְּמוּהִים לענ"ד דְּאֵיךְ שַׁיָּךְ דְּאַחַר מְכַוֵּן בִּשְׁבִילוֹ וְהוּא יוֹצֵא וְכִי נֵימָא דְּאִם אַחֵר עוֹשֶׂה מַעֲשֶׂה בִּשְׁבִילוֹ יוֹצֵא ומ"ש כַּוָּנָה מִמַּעֲשֶׂה אִם כַּוָּנָה צְרִיכָה לְהַמַּעֲשֶׂה וּמַה דְּמַיְיתֵי מְאַנְסָה חֲבֶרְתָּהּ וְטָבְלָה אֵין רְאָיָה לָזֶה דְּשָׁם הַכַּוָּנָה הִיא שֶׁנּוֹדַע שֶׁטָּבְלָה כָּרָאוּי דְּאִם לֹא כִּיוְּנָה חָיְישִׁינַן דִּלְמָא לֹא שָׁמְרָה דִּינֵי חֲצִיצָה וְכַדּוֹמֶה וּלְזֶה שַׁפִּיר מְהַנֵּי כַּוָּנַת הָאִשָּׁה הַמַּטְבֶּלֶת כַּנַּרְאֶה מִמַּה דְּמַיְיתֵי שָׁם חֲרֶשֶׁת וְשׁוֹטָה מְתַקְּנוֹת אוֹתָן וְהֵן אוֹכְלוֹת בִּתְרוּמָה אַלְמָא דְּכַוָּנָה הִיא רַק לִשְׁמִירָה שֶׁתִּטְבּוֹל כָּרָאוּי וְזֶה מַעֲלָה בִּתְרוּמָה אוֹ אֲפִילּוּ לְבַעְלָהּ אֲבָל הָכָא דְּבָעֵינַן כַּוָּנָה דְּקִיּוּם הַמִּצְוָה מַה מוֹעִיל כַּוָּנָה שֶׁל אַחֵר לְעוֹשֶׂה הַמִּצְוָה וּמַה שֶּׁהִקְשָׁה דְּהָא שָׁמְעִינַן מִבָּרַיְיתָא דְּכְפָאוּהוּ מוֹעִיל לַמִּצְוָה לענ"ד י"ל דְּשָׁם לֹא כָּתוּב רַק שֶׁכּוֹפִין לַעֲשׂוֹת סֻכָּה וְלוּלָב דְּהַיְינוּ מִי שֶׁאֵינוֹ רוֹצֶה לִבְנוֹת לוֹ סֻכָּה בְּעֶרֶב סֻכּוֹת וּלְהָכִין לוֹ לוּלָב כּוֹפִין אוֹתוֹ דְּכֵן מַשְׁמַע מִלְּשׁוֹן אוֹמְרִים לוֹ עֲשֵׂה סֻכָּה כו' וְלֹא כְּתִיב שֵׁב בַּסֻּכָּה וְאֵינוֹ יוֹשֵׁב וְעַל לוּלָב ג"כ לֹא אָמַר טוֹל לוּלָב אֶלָּא אָמַר סְתָם לוּלָב דְּמַשְׁמַע דְּקָאֵי עַל עֲשֵׂה דְּרֵישָׁא ואעפ"י שֶׁמְּסַיְּים וְאֵינוֹ נוֹטֵל ע"כ הַפֵּירוּשׁ דְּמִגַּלֶּה רְצוֹנוֹ שֶׁאֵינוֹ רוֹצֶה לְטוֹל

ובלא"ה צ"ל כֵּן דַּהֲרי רַק בְּמִצְוַת עֲשֵׂה כּוֹפִין כֵּן וּמִצְוַת עֲשֵׂה דְּלוּלָב אֵינָהּ רַק בְּיוֹם רִאשׁוֹן דְּשָׁאָר יָמִים דְּרַבָּנָן וביו"ט וַדַּאי אֵין לוֹמַר מַכִּין אוֹתוֹ עַד שֶׁתֵּצֵא נַפְשׁוֹ דַּהֲרי אֵין מְמִיתִין אֲפִילּוּ חַיָּיבֵי מִיתוֹת ב"ד ביו"ט וא"כ ע"כ לָא אַיְירֵי רַק מַעֲשֶׂיהָ דְּהַיְינוּ הַהֲכָנָה לְסֻכָּה וְלוּלָב וְהָעֲשָׂיָה וַדַּאי אֵינָהּ צְרִיכָה כַּוָּנָה וְלָכֵן לָא שָׁמְעִינַן מִשָּׁם דְּמִצְוֹת אֵינָן צְרִיכוֹת כַּוָּנָה.

וּמַה דְּבֶאֱמֶת לֹא כָּתוּב בַּבָּרַיְיתָא שֵׁב בַּסֻּכָּה וְטוֹל לוּלָב י"ל עפ"י הַנַּ"ל דְּבָזֶה לֹא שַׁיָּיךְ מֵכִין עַד שֶׁתֵּצֵא נַפְשׁוֹ דַּעֲשֵׂה דְּלוּלָב אֵינָהּ רַק ביו"ט וּבַסֻּכָּה עכ"פ בְּיוֹם רִאשׁוֹן לֹא שַׁיָּיךְ כֵּן כֵּיוָן דְּהוּא יו"ט וְלָכֵן נִקֵּט הָעֲשָׂיָה שֶׁהִיא בְּחוֹל.

שׁוּב בָּא לִידֵי הָרִיטְבָ"א וְרָאִיתִי שֶׁהִקְשָׁה ג"כ קֻושְׁיָא זוֹ לָמָּה לֹא קָאָמַר דְּכְפָאוּהוּ ב"ד שֶׁל יִשְׂרָאֵל וְתֵירֵץ וְיֵשׁ לוֹמַר דְּאִי בב"ד שֶׁל יִשְׂרָאֵל וַדַּאי כֵּיוָן דַּעֲבִיד גָּמַר וְאָכַל לְשֵׁם מִצְוָה דְּאָמַר מִצְוָה לִשְׁמוֹעַ דִּבְרֵי חֲכָמִים כְּמוֹ דְּאָמְרִינַן בְּגֵט הַמְעֻוָּשֶׁה בב"ד שֶׁל יִשְׂרָאֵל עכ"ל והנלענ"ד כָּתַבְתִּי: שָׁם בְּרֹאשׁ"י ד"ה כְּתוּתֵי.

וּכְשָׁרוּף דָּמֵי: עַיֵּין מַה שֶּׁכָּתַבְתִּי בָּזֶה בְּסִפְרִי ע"ל יְבָמוֹת (דַּף ק"ג) וְסֻכָּה ר"פ לוּלָב הַגָּזוּל: שָׁם ד"ה הַתּוֹקֵעַ. רוּחַ רָעָה מֵעָלָיו: הַךְ מֵעָלָיו קֻשָּׁה דְּמַשְׁמַע שֶׁהַשֵּׁד שׁוֹרָה עָלָיו וא"כ אֵיךְ יֹוצֵא הָא אָמְרִינַן לְעֵיל דִּכְפָאוּהוּ שֵׁד הוּא שׁוֹטֶה דְּפָטוּר מִן הַמִּצְוֹת וְאִם עָשָׂה מִצְוָה לֹא יָצָא.

וצ"ל דמש"כ רַשְׁ"י לְהַבְרִיחַ מֵעָלָיו הפי' מֵעַל אַחַר אַף שֶׁהַלָּשׁוֹן מֵעָלָיו לֹא מַשְׁמַע כֵּן: שָׁם בְּתוֹסֶפֶת ד"ה אָמַר. וְתֵימָא שֶׁבַּסּוֹף כִּיסּוּי הַדָּם: עַיֵּין בפ"י שֶׁכָּתַב בְּהֶמְשֵׁךְ דִּבְרֵי הַתּוֹסָ' דְּאַחַר שֶׁהֵבִיא גִּירְסַת ר"ח כָּתְבוּ דמכ"מ גַּם אִי גָּרְסִינַן רָבָא קֻשָּׁה הַסְּתִירָה דְּאִם תָּקַע יָצָא וע"כ צ"ל אֶחָד מֵהַחִילּוּקִים שֶׁכָּתְבוּ הַתּוֹסָ' בפ' כִּיסּוּי דָּם בֵּין ע"ז שֶׁל יִשְׂרָאֵל אוֹ שֶׁל נָכְרִי אוֹ בֵּין קוֹדֶם בִּיטּוּל אוֹ לְאַחַר בִּיטּוּל ולפ"ז שַׁפִּיר י"ל דְּרַב יְהוּדָה גָּרְסִינַן שֶׁזֶּה כַּוָּנַת הַתּוֹסָ'.

וְסַיֵּים מכ"מ לענ"ד צ"ל דְּגָרְסִינַן רָבָא דִּלְרַב יְהוּדָה יְקֻשָּׁה ל"ל טַעְמָא דִּכְתוּתֵי מִיכְתַּת שִׁיעוּרֵי' בְּשׁוֹפָר שֶׁל עיה"נ תִּיפּוּק לֵיהּ לָמָּ"ד דְּמִצְוַת לֵיהָנוֹת נָתְנוּ ע"ש שֶׁכָּתַב זֶה כְּמֵשִׁיב עַל הַתּוֹסָ' וְתֵימָא שֶׁהֲרֵי זֶה כָּתְבוּ הַתּוֹסָ' בְּעַצְמָם כֵּן בס"פ כִּיסּוּי הַדָּם.

ולענ"ד י"ל עפ"י מַה שֶּׁכָּתַב הַכֹּל בּוֹ בְּשֵׁם גָּאוֹן דַּאֲפִילּוּ אִי מִצְוֹת לָאו לֵיהָנוֹת נָתְנוּ מכ"מ הַתּוֹקֵעַ עַצְמוֹ מִקְרֵי נֶהֱנֶה. ולפ"ז אִם הַטַּעַם דִּלְרַב יְהוּדָה בְּשׁוֹפָר שֶׁל שְׁלָמִים לֹא יָצָא דְּאִי אָמְרַתְּ יָצָא הֲרֵי נֶהֱנֶה וּלְכָךְ לֹא יָצָא וכמש"כ לְעֵיל א"כ בְּתוֹקֵעַ עַצְמוֹ לֹא שַׁיָּיךְ זֶה דַּאֲפִילּוּ אָמְרִינַן לֹא יָצָא הֲרֵי נֶהֱנֶה מכ"מ וּלְכָךְ י"ל דְּיָצָא דְּמַה לִּי חַד הֲנָאָה מַה לִּי תְּרֵי הֲנָאוֹת.

ולפ"ז י"ל דִּלְעוֹלָם רַב יְהוּדָה גָּרְסִינַן ומכ"מ א"ש דְּקָאָמַר בְּשׁוֹפָר שֶׁל עיה"נ טַעַם דְּכָתוּת וְלֹא הַטַּעַם שֶׁמִּצְוֹת לֵיהָנוֹת נָתְנוּ לְהַשְׁמִיעֵנוּ ק שֶׁגַּם הַתּוֹקֵעַ עַצְמוֹ לֹא יָצָא: שָׁם ד"ה אָמַר רָבָא. הַיְינוּ בִּירָקוֹת דְּרַבָּנָן: פי' דְּאַיְירֵי בַּזְּמַן הַזֶּה דְּמָרוֹר דְּרַבָּנָן כְּמוֹ שֶׁאָמַר רָבָא גּוּפָא בְּפִסְחִים (דַּף ק"ך) מַצָּה בזה"ז דְּאוֹרָיְיתָא מָרוֹר דְּרַבָּנָן וְשֶׁאַיְירֵי בזה"ז שָׁם מוּכָח מִדְּמַזְכִּיר בַּבָּרַיְיתָא וּבְמַתְנִיתִין שָׁם שְׁנֵי תַּבְשִׁילִין שֶׁהֵם זָכָר לַפֶּסַח וְלַחֲגִיגָה א"כ ע"כ בזה"ז אַיְירֵי וְלָכֵן תָּמַהְתִּי עַל הָרַשְׁבָּ"ם שָׁם שֶׁכָּתַב אַמָּה דְּקָאָמַר שָׁם א"כ מַאי מִצְוָה כְּלוֹמַר מִצְוָה לְהָבִיא מִן הַתּוֹרָה דְּאַכַּתִּי לֹא קַיְימִ מִצְוַת אֲכִילַת מָרוֹר עכ"ל הֲרֵי מִצְוָה דְּרַבָּנָן הוּא וְלֹא מִן הַתּוֹרָה: שָׁם ע"ב בַּגְּמָרָא אֲבָל הָכָא זִכְרוֹן תְּרוּעָה כְּתִיב: הי"ת והפ"י דְּקֻדְּקוּ לָמָּה

צָרִיךְ לְטַעַם זֶה וְלֹא מְחַלֵּק בְּקִצּוּר בֵּין מַצָּה וְשׂוֹפָר דִּבְמַצָּה לָא הָוֵי מִתְעַסֵּק שֶׁכֵּן נֶהֱנָה משא"כ בְּשׂוֹפָר.

ולענ"ד י"ל דִּנְקַט כֵּן דַּהֲרֵי ע"כ צ"ל דְּתוֹקֵעַ לָשִׁיר לָא הָוֵי מִתְעַסֵּק דַּהֲרֵי מִתְעַסֵּק לֹא יָצָא כְּדִתְנַן לְקַמָּן בְּמַתְנִיתַן וא"כ אַכַּתִּי קָשֶׁה מַה קמ"ל רָבָא לָזֶה קָאָמַר דאע"ג דִּבְעָלְמָא כה"ג לָא מִיקְרֵי מִתְעַסֵּק מכ"מ לְעִנְיַן שׁוֹפָר ה"א כֵּיוָן דִּכְתִיב זִכְרוֹן תְּרוּעָה הָוֵי מִתְעַסֵּק לָזֶה קמ"ל רָבָא דאע"ג דִּלְגַבֵּי מַה דִּכְתִיב זִכְרוֹן תְּרוּעָה חָשׁוּב גַּם זֶה מִתְעַסֵּק מכ"מ יָצָא כֵּיוָן דְּלָא הָוֵי מִתְעַסֵּק גָּמוּר כְּמוֹ מִתְעַסֵּק דְּמַתְנִיתַן דִּלְקַמָּן דְּאַיְירִי בְּמָנַבֵּח וְכֵן יֵשׁ לְפָרֵשׁ גַּם כַּוָּונַת רַשׁ"י שֶׁכָּתַב דאע"ג דְּמִתְעַסֵּק הוּא יָצָא וּמְתוֹרָץ בָּזֶה מַה שֶּׁהִקְשָׁה הַמָּהַרְשָׁ"א דְּאֵיךְ אֶפְשָׁר לוֹמַר כֵּן דַּהֲרֵי לְקַמָּן תְּנַן דְּלָא יָצָא: שָׁם מְצוֹת א"צ כַּוָּונָה: הט"א כָּתַב דע"כ צ"ל לְפִי הַמַּסְקָנָא מַה שֶּׁכָּתְבוּ הַתּוֹסָ' לְעֵיל דְּיֵשׁ לְפָרֵשׁ מַה דְּקָאָמַר ר' יוֹסֵי מִצָּוָה לְהָבִיא חֲזָרַת דְּהָוֵי מִשּׁוּם הֶכֵּירָא שֶׁהֲרֵי בְּסֵוָקָה (דַּף מ"ב) קָאָמַר אַלִּיבָּא דר' יוֹסֵי מִדְּאַגְּבָהָא נָפֵיק בֵּיהּ אַלְמָא דס"ל מִצְוֹת אֵין צְרִיכוֹת כַּוָּונָה ע"ש אָכֵן אַכַּתִּי קָשֶׁה דַּהֲרֵי לְקַמָּן קָאָמַר ר' יוֹסֵי אֲבָל בְּיָחִיד לָא יָצָא עַד שֶׁיִּתְכַּוֵּין שׁוֹמֵעַ וּמַשְׁמִיעַ אַלְמָא דס"ל מִצְוֹת צְרִיכוֹת כַּוָּונָה וְעַיֵּין מש"כ בָּזֶה בְּסִפְרֵי ע"ל שָׁם: שֵׁם סְבוּר חֲמוֹר בְּעָלְמָא הוּא: לִכְאוֹרָה תָּמוּהַּ דְּאַכַּתִּי קָשֶׁה מַשְׁמַע קוֹל מְגִילָה.

שׁוּב רָאִיתִי שבט"א הִקְשָׁה כֵּן וְהִנִּיחַ בְּקֻשְׁיָא. ולענ"ד י"ל דִּלְעִנְיַן מְגִילָה יֵשׁ לְפָרֵשׁ קָסָבוּר שֶׁהַקּוֹרֵא הוּא נָכְרִי אוֹ קָטָן לָמָּ"ד שֶׁקָּטָן אֵינוֹ מוֹצִיא וְזֶהוּ דְּקָאָמַר אִם כִּיוֵּן לִבּוֹ לִשְׁמוֹעַ דְּהַיְינוּ שֶׁבֵּן חִיּוּבָא קוֹרֵא יָצָא וְאִם לָאו שֶׁסָּבוּר שֶׁלָּאו בֶּן חִיּוּבָא קוֹרֵא אֵינוֹ יוֹצֵא וְהָא דִּנְקַט חָמוּר בְּעָלְמָא הוּא ה"ה דְּהָוֵי מָצֵי לְמִינְקַט ג"כ הָכִי שֶׁסָּבוּר נָכְרִי הוּא אֶלָּא דִּלְעִנְיַן תְּקִיעָה בלא"ה קָאָמַר שַׁפִּיר.

וְהִנֵּה לְפִי מַה שֶּׁכָּתַב רַשׁ"י בִּבְרָכוֹת (דַּף י"ג) דְּקוֹרֵא לְהַגִּיהַּ הַפִּירוּשׁ שֶׁאֵין מִתְכַּוְּנִין לִקְרוֹת בְּפַשְׁטוּת י"ל דִּלְכָךְ ל"ק מִמְּגִילָה די"ל דְּאַף דְּשָׁמַע מכ"מ לֹא כִּיוֵּן לִבּוֹ לִשְׁמוֹעַ דְּסָבַר דְּהַקּוֹרֵא קָרָא לְהַגִּיהַּ וְלֹא כִּיוֵּן לִקְרוֹת אֲבָל לְפִי הַתּוֹסָ' שָׁם דְּקוֹרֵא לְהַגִּיהַּ הַיְינוּ שֶׁאֵינוֹ קוֹרֵא הַתֵּיבוֹת כְּהִלְכָתָן לֵיכָּא לְפָרֵשׁ כֵּן דְּאִם לֹא קָרָא כְּהִלְכָתָן פְּשִׁיטָא דְּהַשּׁוֹמֵעַ לֹא יָצָא אֲפִילּוּ כִּיוֵּן לִבּוֹ וְלָכֵן ע"כ צָרִיךְ לְפָרֵשׁ כְּמוֹ שֶׁכָּתַבְתִּי דְּסָבַר דְּהַקּוֹרֵא לָאו בַּר חִיּוּבָא הוּא: שָׁם הַיָּשָׁן בַּשְּׁמִינִי בַּסֵּוָקָה יִלְקֶה: קָשֶׁה דְּיִקְשֶׁה מִכָּל יו"ט שֵׁנִי דִּמְקַדְּשִׁין וְקוֹרֵא אוֹתוֹ מִקְרָא קוֹדֶשׁ וע"כ צ"ל כֵּיוָן דְּעוֹשֶׂה מְשׁוּם סָפֵק אֵינוֹ עוֹבֵר וא"כ גַּם מִסֵּוָקָה לָא פָּרִיךְ וְהָיָה אֶפְשָׁר לוֹמַר דְּפָרִיךְ מִבְּנֵי א"י דְּעוֹשִׂין רַק ז' יָמִים סֵוָקָה וְלֵיכָּא סָפֵק לָהֶם דְּאִם אֶחָד יוֹשֵׁב בַּסֵּוָקָה יִלְקֶה אֲבָל קָשֶׁה דְּרַשׁ"י לֹא כָּתַב כֵּן בְּעֵרוּבִין (דַּף צ"ו) דְּשָׁם פָּרִיךְ בַּגְּמָרָא הָכִי וּפֵירֵשׁ רַשׁ"י וְאָנָן מִיתָּב יָתְבִינַן בִּשְׁמִינִי סָפֵק שְׁבִיעִי לְכַתְּחִלָּה ע"ש הֲרֵי דס"ל דְּגַם בְּעוֹשֶׂה מִסָּפֵק ג"כ ס"ל לְהַמַּקְשָׁן דְּיִלְקֶה מִשּׁוּם ב"ת וא"כ קָשֶׁה דְּלִפְרוּךְ מִכָּל יו"ט שֵׁנִי וי"ל דְּבִשְׁאָר יו"ט שֵׁנִי מַה שֶּׁמּוֹסִיף אֵינוֹ מַעֲשֶׂה רַק דִּיבּוּר בְּעָלְמָא וְעַל זֶה אֵין מַלְקוּת אֲבָל בַּסֵּוָקָה כְּשֶׁנִּכְנָס לֵישֵׁב בָּהּ בָּזֶה עוֹשֶׂה מַעֲשֶׂה וּמְלוּלָב ביו"ט שֵׁנִי אֵין קֻשְׁיָא דְּזֶה אֵינוֹ נוֹטֵל מִשּׁוּם סָפֵק מִצְוָה דְּאוֹרַיְיתָא אֶלָּא עפ"י תַּקָּנַת ריב"ז שֶׁהִתְקִין לִיטּוֹל כָּל ז' זָכָר לְמִקְדָּשׁ אָכֵן רָאִיתִי בְּרִיטְבָ"א הָכָא וּבָעֵרוּבִין שֶׁפֵּירֵשׁ עַל הַקֻּשְׁיָא דְּיָשָׁן בַּשְּׁמִינִי בַּסֵּוָקָה יִלְקֶה וַאֲנַן קַיְימָא לַן דְּלָא לָקֵי עכ"ל וּמִזֶּה נִרְאֶה דִּמְפָרֵשׁ שֶׁהַקֻּשְׁיָא קָאֵי עַל בְּנֵי א"י דְּאֶצְלָם אֵין סָפֵק דאל"כ מַאי אֲנַן קיי"ל דְּלָא לָקֵי שַׁיָּיךְ.

דְּהָא פְּשִׁיטָא כֵּינָן שֶׁצָּרִיךְ לֵישֵׁב בָּהּ וְנִרְאֶה דס"ל דְּבַמָּה שֶׁעוֹשִׂין מִשּׁוּם סָפֵק לֹא שַׁיָּיךְ מִשּׁוּם ב"ת וּדְלָא כְּרַשָּׁ"י. שׁוּב רָאִיתִי שֶׁהָרִיטְבָ"א כָּתַב בְּפֵירוּשׁ הָכָא כֵּן.

וְהִנֵּה זֶה הַכֹּל לס"ד דְּגְּמָרָא אֲבָל לְפִי מַה דְּמַסִּיק דְּלַעֲבוֹר שֶׁלֹּא בִּזְמַנּוֹ בָּעֵי כַּוָּנָה וַדַּאי אֲפִילּוּ בֶּן א"י שֶׁיּוֹשֵׁב בַּשְּׁמִינִי בַּסֻּכָּה אֵינוֹ עוֹבֵר בב"ת אִם לֹא מְכַוֵּין לְשֵׁם מִצְוָה וְהָא דְּאָמְרִינַן סֻכָּה (דַּף מ"ח) דְּצָרִיךְ לִפְחוֹת ד' וְלִפְסוֹל הַסֻּכָּה כְּשֶׁיּוֹשֵׁב בָּהּ בַּשְּׁמִינִי י"ל דְּזֶה מִפְּנֵי מַרְאִית הָעַיִן דְּהָרוֹאֶה אוֹתוֹ יוֹשֵׁב בָּהּ יַחֲשׁוֹב שֶׁעוֹשֶׂה לְשֵׁם מִצְוָה וְעוֹבֵר בב"ת.

וְהִנֵּה מִדִּבְרֵי הָרַשְׁבָּ"א לְעֵיל (דַּף ט"ו) נִרְאֶה ג"כ שס"ל כִּכְפִי' הָרִיטְבָ"א שֶׁהַקּוֹשְׁיָא עַל בֶּן א"י שֶׁוַּדַּאי פָּטוּר מִסֻּכָּה בַּשְּׁמִינִי וְכָתַב שֶׁמִּי שֶׁיּוֹשֵׁב בָּהּ מִשּׁוּם סָפֵק מִזֶּה לָא פָּרִיךְ כֵּינָן שֶׁעוֹשֶׂה עפ"י תַּקָּנַת חֲכָמִים וּכְתִיב עַל פִּי הַתּוֹרָה אֲשֶׁר יוֹרוּךָ ע"ש וא"כ יִקָּשֶׁה זֶה לִפְי' רַשָּׁ"י אֲבָל בֶּאֱמֶת לק"מ דְּהַקּוֹשְׁיָא הִיא אִם שַׁיָּיךְ בָּזֶה מִשּׁוּם בַּל תּוֹסִיף לָא הָיוּ לַחֲכָמִים לְתַקֵּן לֵישֵׁב בַּשְּׁמִינִי בַּסֻּכָּה דִּבְקוּם וַעֲשֵׂה אֵין כֹּחַ בְּיַד חֲכָמִים לַעֲקוֹר דָּבָר מִן הַתּוֹרָה כִּדְאָמְרִינַן בִּיבָמוֹת (דַּף מ'): שָׁם הֲרֵי הוּא עוֹבֵר עַל בַּל תּוֹסִיף: הַתּוֹסָ' בְּעֵרוּבִין (דַּף ק') הִקְשׁוּ דִּלְיָתֵי עֲשֵׂה וְלִידָּחֵי לָאו דְּבַל תּוֹסִיף וְתֵירְצוּ דְּלָא דָּמֵי כְּלָל לְלָאו דְּכִלְאַיִם דְּהָכָא ע"י פְּשִׁיעָה הוּא בָּא וְהָיָה יָכוֹל לְהִתְקַיֵּים בְּלֹא דְּחִיַּית הַלָּאו עכ"ל וּכְבָר צָוְוחוּ קַדְמָאֵי שְׁיֵּשׁ רָאיוֹת בַּשַּׁ"ס דְּאָמְרִינַן עֲשֵׂה דּוֹחֶה ל"ת אֲפִילּוּ בָּא ע"י פְּשִׁיעָה שֶׁכֵּן מוּכָח מִמַּה דְּאָמְרִינַן בִּזְבָחִים (דַּף צ"ז) יִקַּדֵּשׁ לִהְיוֹת כָּמוֹהוּ כו' וּפָרִיךְ וְלִיתֵי עֲשֵׂה וְלִידָּחֵי ל"ת וַהֲרֵי שָׁם בָּא הַנְּגִיעָה ע"י פְּשִׁיעָה וּרְאָיָה זוֹ הֵבִיא הַשַּׁעַר הַמֶּלֶךְ ה' נְדָרִים (פ"ג) וְגַם הט"א הִקְשָׁה עַל הַתּוֹסָ' מְסֻגְיָא זוֹ וְכֵן ק"ל מִמַּה דְּאָמְרִינַן פְּסָחִים (דַּף נ"ט) יָבֹא עֲשֵׂה דְּפֶסַח וְיִדָּחֶה עֲשֵׂה דְּהַשְׁלָמָה ע"ש וְאַמַּאי דָּחֵי וַהֲרֵי בָּא ע"י פְּשִׁיעָה שהי' יָכוֹל לְהַקְרִיב קׇרְבָּן תָּמִיד שֶׁל ביה"ע.

והרי"ט אָלְגָּזִי הִקְשָׁה סְתִירָה בְּתוֹסָ' שֶׁכָּתְבוּ בְּחוֹלִין (דַּף ע"ח) דְּהֵ"א שֶׁאִם אֵין לוֹ פֶּסַח רַק שֶׁנִּשְׁחַט אִמּוֹ הַיּוֹם יָבֹא עֲשֵׂה וְיִדָּחֶה ל"ת וּלְפִי דִּבְרֵיהֶם בְּעֵרוּבִין הֵיאַךְ ס"ד לוֹמַר כֵּן כֵּינָן דְּבָא ע"י פְּשִׁיעָה שֶׁלֹּא הָיָה צָרִיךְ לִשְׁחוֹט הָאֵם הַיּוֹם אֲבָל לפענ"ד כַּוָּנַת דִּבְרֵיהֶם דִּבְכָל עֲשֵׂה דּוֹחֶה ל"ת הָוֵי שְׁנֵיהֶם בְּדָבָר אֶחָד דִּבְאוֹתוֹ דָּבָר שֶׁמְּקַיְּמִים הָעֲשֵׂה עוֹבֵר בל"ת וְלָכֵן אִי אֶפְשָׁר לְקִיּוּם הָעֲשֵׂה בְּלִי עֲבֵירַת ל"ת וּכְגוֹן בְּכִלְאַיִם בְּציצִית וּמִילָה בְּצָרַעַת וַאֲפִילּוּ בְּאוֹתָן דְּבָרִים הַבָּאִים ע"י פְּשִׁיעָה כְּגוֹן בְּיִקְדַּשׁ לִהְיוֹת כָּמוֹהוּ דְּאַף דְּנָגַע בְּפְשִׁיעָה מכ"מ עַתָּה בְּשָׁעָה שֶׁעוֹבֵר עַל הל"ת שֶׁאוֹכֵל פְּסוּלֵי הַמֻּקְדָּשִׁין בְּאוֹתוֹ דָּבָר עַצְמוֹ מְקַיֵּים הָעֲשֵׂה אֲבָל הָכָא בְּאוֹתוֹ דָּבָר שֶׁעוֹבֵר עַל לֹא תוֹסִיף דְּהַיְינוּ בְּדָם שֶׁל בְּכוֹר אֵינוֹ מְקַיֵּים הָעֲשֵׂה כְּלָל דְּהָעֲשֵׂה הִיא בְּדַם הָעוֹלָה אוֹ שֶׁל חַטָּאת והל"ת עוֹבֵר בְּדַם בְּכוֹר רַק שע"י הַפְּשִׁיעָה אִי אֶפְשָׁר לְהַפְרִידָם לָכֵן בָּזֶה אֵין עֲשֵׂה דּוֹחֶה ל"ת.

וְשׁוּב מָצָאתִי בְּרִיטְבָ"א בְּעֵרוּבִין שֶׁבֵּיאֵר כֵּן שֶׁכָּתַב וְז"ל שֶׁלֹּא אָמְרוּ עֲשֵׂה דּוֹחֶה ל"ת אֶלָּא כְּגוֹן כִּלְאַיִם בְּציצִית וּמִילָה בְּצָרַעַת שֶׁהַלָּאו בָּא מֵעַצְמוֹ עַל מִצְוַת עֲשֵׂה וְהוּא מִצְוָה שֶׁיֵּשׁ בָּהּ קוּם עֲשֵׂה וְאִי אֶפְשָׁר בְּלֹא דחי' אֲבָל הַזָּאַת מַתָּן א' וְהַזָּאַת מַתָּן ד' כָּל אַחַת הָוֵי לְעַצְמָהּ וְזֶה בְּפְשִׁיעָתוֹ גָּרַם שֶׁיִּתְעָרְבוּ וּבָא לָאו עִם עֲשֵׂה בְּיַחַד שֶׁיֵּשׁ קִיּוּם עֲשֵׂה בְּאַחַת וְאִיסּוּר לָאו בְּאַחַת וְכֵינָן שֶׁבִּשְׁבִיל פְּשִׁיעָתוֹ הוּא אֵין לָנוּ לְבַטֵּל הַלָּאו מִפְּנֵי קִיּוּם הָעֲשֵׂה וְכָזֶה כָּתַב הָרָאָבָ"ד ז"ל וַאֲחֵרִים מִן הַמְפָרְשִׁים ז"ל עכ"ל הֲרֵי בְּפֵירוּשׁ דְּרַק מִפְּנֵי שֶׁהָעֲשֵׂה בְּאַחַת וְהַלָּאו בְּאַחַת שֶׁנִּתְעָרְבוּ ע"י פְּשִׁיעָתוֹ בְּזֶה אָמְרִינַן דְּאֵין עֲשֵׂה דּוֹחֶה ל"ת אֲבָל אִם שְׁנֵיהֶם

הֵם עַל דָּבָר א' אעפ"י שֶׁבָּא ע"י פְּשִׁיעָה מכ"מ עֲשֵׂה דּוֹחֶה ל"ת ואע"ג דְּבַעֲשֵׂה דְּהַשְׁלָמָה ג"כ לָא הָוֵי בְּדָבָר אֶחָד מכ"מ כֵּיוָן דְּבַעֲשֵׂה שֶׁיֵּשׁ בּוֹ כָּרֵת לָא בָּעֵינַן בְּעִידָּנָא כְּמוֹ שֶׁכָּתְבוּ הַתּוֹסָ' שָׁם א"כ נֶחְשָׁב כְּמוֹ בַּדָּבָר בְּעַצְמוֹ: שָׁם רָבָא אָמַר לָצֵאת לָא בָּעֵי כַּוָּונָה: מִדְּלָא קָאָמַר הֲדַר אָמַר רָבָא מַשְׁמַע דְּסֻגְיָא עַד הַשְׁתָּא לֹא רָבָא אָמְרָה וּמִזֶּה רְאָיָה דמ"ד לְעֵיל זֹאת אוֹמֶרֶת הַתּוֹקֵעַ לָשִׁיר יָצָא דְּמַנִּיהּ דָּיֵיק דס"ל מִצְוֹת אֵין צְרִיכוֹת כַּוָּונָה שֶׁאֵין זֶה רָבָא כַּגִּירְסָא דִּלְפָנֵינוּ אֶלָּא רַבָּה וְכֵן הַגִּרְסָא בְּסֵפֶר הַמִּלְחָמוֹת וּבָרֹאשׁ"ש וּבְאוֹר זָרוּעַ: שָׁם בְּרֹאשׁ"י ד"ה קוֹרֵא לְהַגִּיהַ.

אַף קַרְיֵ' אֵין כָּאן אֶלָּא מְגַמְגֵּם: וּבְבָרְכוֹת (דַּף י"ג) פֵּירֵשׁ רַשׁ"י בְּקוֹרֵא לְהַגִּיהַ אֶת הַסֵּפֶר אִם יֵשׁ בּוֹ טָעוּת דַּאֲפִילּוּ לִקְרִיאָה נָמֵי לֹא נִתְכַּוְּנִין עכ"ל. וְזֶהוּ לְכְאוֹרָה פֵּירוּשׁ אַחֵר וְגַם הַתּוֹסָ' הִקְשׁוּ שָׁם עַל פֵּירֵשׁ רַשׁ"י תֵּימַהּ הָא אַפַּתִּי קָא קָרֵי וְלָכֵן פֵּירְשׁוּ פֵּירוּשׁ אַחֵר.

ולענ"ד כַּוָּונַת רַשׁ"י דְּבִשְׁלָמָא אִם מִתְכַּוְּנִין לִקְרוֹת ק"ש אֲפִילּוּ לֹא מְכַוְּנִין לָצֵאת מכ"מ יוֹדֵעַ שֶׁצָּרִיךְ לִקְרוֹת כָּל תֵּיבָה וְתֵיבָה וְקוֹרֵא כֵּן אֲבָל כְּשֶׁקּוֹרֵא לְהַגִּיהַּ אָז לֹא מִתְכַּוְּנִין לִקְרִיאָה וְלָכֵן לֹא יָצָא דְּאֵינוֹ קוֹרֵא כָּרָאוּי אֶלָּא מְגַמְגֵּם וְזֶהוּ מַה שֶּׁכָּתַב רַשׁ"י שָׁם דַּאֲפִילּוּ לִקְרִיאָה לֹא נִתְכַּוְּנִין וְלָכֵן מְגַמְגֵּם בִּלְשׁוֹנוֹ וְלֹא קוֹרֵא כָּרָאוּי שֶׁלֹּא מְפָרֵשׁ הַדְּבָרִים וְלֹא קוֹרֵא כָּל הַתֵּיבוֹת וְלָכֵן לֹא יָצָא אֲבָל בְּפֵירֵשׁ הַתּוֹסָ' לֹא נִיחָא לְרַשׁ"י דִּלְשׁוֹן אֵם כִּינּוּן לִבּוֹ לֹא מַשְׁמַע כֵּן כַּאֲשֶׁר בְּעַצְמָם כָּתְבוּ דִּלָּאו דַּוְקָא: שָׁם ד"ה דְּקָא מְנַבַּח.

וְאֵין תּוֹקְעַ שִׁיעוּר תְּקִיעָה: הַתּוֹסָפָת הִקְשׁוּ עַל פֵּירוּשׁ זֶה דא"כ בלא"ה לֹא יָצָא. ולענ"ד כַּוָּונַת רַשׁ"י לֹא שֶׁוַּדַּאי לֹא תָּקַע שִׁיעוּר תְּקִיעָה אֶלָּא שֶׁיֵּשׁ סָפֵק כֵּיוָן דְּמַשְׁמִיעַ לֹא מְכַוְּנִין לִתְקוֹעַ דִּלְמָא לֹא תָּקַע שִׁיעוּר תְּקִיעָה דְּהָוֵי אֶצְלוֹ מִלְּתָא דְּלָא רַמְיָא וְזֶה מְדֻיָּק בִּלְשׁוֹן הַגְּמָרָא דְּקָאָמַר דִּלְמָא דְּקָא מְנַבַּח וְלָמָּה קָאָמַר בְּתֵירוּץ זֶה דִּלְמָא וְלֹא ג"כ בְּתֵירוּצִים אֲחֵרִים דִּלְעֵיל דִּלְמָא בְּקוֹרֵא לְהַגִּיהַ אוֹ דִּלְמָא סְבוּר חֲמוֹר בְּעָלְמָא הוּא אֲבָל לְפֵירֵשׁ רַשׁ"י א"ש דְּהַהּ דִּלְמָא דְּהָכָא לֹא עַל סָפֵק הָאוֹקִימְתָּא קַאי אֶלָּא כֵּיוָן דְּלָא מְכַוְּנִין הַמַּשְׁמִיעַ לִתְקוֹעַ יֵשׁ לָחוּשׁ דִּלְמָא דְּקָא מְנַבַּח נַבּוֹחֵי וְלָא קָתָקַע שִׁיעוּר תְּקִיעָה: שָׁם ד"ה מַתַּן אַרְבַּע.

שְׁלָמִים וְאָשָׁם: מַה שֶּׁלֹּא פֵּירֵשׁ עַל חַטָּאת הַיְינוּ כמש"כ הַתּוֹסָפָת דְּחַטָּאת לְמַעְלָה מְחוּט הַסִּיקְרָה וְהָנֵי לְמַטָּה וּכְמוֹ שֶׁפֵּירֵשׁ הָכָא פֵּירֵשׁ ג"כ בִּזְבָחִים (דַּף פ') אָכֵן בְּעֵרוּבִין (דַּף ק') כָּתַב אַמָּה דְּקָאָמַר הַנִּיתָּנִין אַרְבַּע דְּדַם חַטָּאת זוֹ נִשְׁפַּךְ לְדַם חַטָּאת זוֹ וְכֵן כָּתַב שָׁם אָתֵי עֲשֵׂה דְּחַטָּאת דְּכְתִיב וְנָתַן עַל קַרְנוֹת וְדָחֵי לְבַל תּוֹסִיף דִּבְכוֹר עכ"ל הֲרֵי דְּמָפֵרֵשׁ דִּבְחַטָּאת אַיְירֵי וְהַתּוֹסָ' שָׁם כָּתְבוּ ג"כ כְּמוֹ הָכָא דִּלְיכָּא לְפָרֵשׁ בְּחַטָּאת דְּזֶה לְמַעְלָה וְזֶה לְמַטָּה וא"כ קָשֶׁה עַל רַשׁ"י שָׁם וי"ל דִּמְפָרֵשׁ דְּמַה דְּקָאָמַר ר"א יִנָּתְנוּ בְּמַתַּן אַרְבַּע הַיְינוּ לָצֵאת יְדֵי חַטָּאת אֲבָל מכ"מ שׁוּב יִתֵּן מַתָּנָה אַחַת לְמַטָּה לְשֵׁם בְּכוֹר ור"א בָּזֶה לְשִׁיטָתוֹ אָזֵיל דס"ל בַּזְּבָחִים (דַּף ע"ט) הַנִּיתָּנִין לְמַעְלָה שֶׁנִּתְעָרְבוּ בַּנִּיתָּנִין לְמַטָּה יִתֵּן לְמַטָּה וְאַחַ"כ יִתֵּן לְמַטָּה וּדְלֹא כַּחֲכָמִים דס"ל יִשְׁפְּכֻנּוּ לְאַמָּה וְגַם ר' יְהוֹשֻׁעַ דְּאָמַר יִתֵּן מַתָּנָה אַחַת ס"ל כר"א בְּהָא וס"ל דְּיִתֵּן אַחַת לְמַעְלָה לָצֵאת יְדֵי חַטָּאת וְאַחַת לְמַטָּה לָצֵאת יְדֵי בְּכוֹר.

אֲבָל קָשֶׁה לִי אִי אַיְירֵי בְּחַטָּאת הֵיאַךְ שַׁיָּיךְ בָּמָּה שְׁנוֹתֵן לְמַעְלָה בַּל תּוֹסִיף עַל מַתָּנוֹת דְּבְכוֹר דְּבַעַל תּוֹסִיף לָא הָוֵי אֶלָּא בְּמוֹסִיף עַל הַמִּצְוֹת בְּעִנְיָן שֶׁיִּהְיֶה הַדָּבָר בְּלִי הוֹסָפָה כָּשֵׁר כְּגוֹן שֶׁכּוֹפֵל אַחַת מֵהַפָּרָשִׁיוֹת בַּתְּפִילִין דְּכָל אַחַת מֵהַפָּרָשִׁיוֹת כְּשֵׁרָה בִּפְנֵי עַצְמָהּ וּבָזֶה אִיכָּא בַּל תּוֹסִיף וְכֵן בְּחָמֵשׁ צִיצִית דְּכָל אַחַת כְּשֵׁרָה אֲבָל אִם הוֹסִיף צִיצִית אַחַת בְּטַלִּית

בְּאֶמְצָעוֹ שֶׁלֹּא עַל הַכָּנָף אוֹ שֶׁהוֹסִיף פָּרָשָׁה בַּתְּפִילִּין שֶׁאֵינָהּ מד' פָּרָשִׁיּוֹת דְּקֹדֶשׁ וְכִי יְבִיאֵהּ בַּבַּיִת בְּפָנֵי עַצְמוֹ כו' וַדַּאי שֶׁאֵין בָּזֶה בַּל תּוֹסִיף כֵּיוָן שֶׁאֵין זֶה מִצְוָה בִּפְנֵי עַצְמָהּ לֹא שַׁיָּיךְ בַּל תּוֹסִיף וְכֵן מְבוֹאָר בש"ע א"ח (סי' ל"ד ס"ב) דִּלְכָךְ מֻוָתָּר לְהַנִּיחַ תְּפִילִּין שֶׁל רַשִׁ"י ור"ת בְּיַחַד וְלֵיכָּא מִשּׁוּם בַּל תּוֹסִיף כֵּיוָן דממנ"פ א' מֵהֶם פָּסוּל וע"ש במג"א וט"ז ולפ"ז כֵּיוָן דְּזְרִיקַת דַּם בְּכוֹר לְמַעְלָה פְּסוּלָה אֵיךְ שַׁיָּיךְ בַּל תּוֹסִיף וצ"ע: שָׁם בְּתוֹסֶפֶת ד"ה וּמְנָא.

תֵּימָא מַאי אֻולְמָא: הַמְהַרְשָׁ"א והי"ת הקשׁוּ הָא אֻולְמָא דְּזֶה מַתְנִיתַן וְזֶה בָּרַיְיתָא כְּדַאָמְרִינַן בַּגְּמָרָא. ולענ"ד י"ל כֵּיוָן דְּאָמְרִינַן לְקַמָּן דְּרַב שֶׁמֶן לְכָךְ פָּרִיךְ מִבָּרַיְיתָא וְלֹא מִמַּתְנִיתַן דְּהָתָם לָא סַגִּי דְּלָא יָהֵיב הָכָא אֵי בָּעֵי מְבָרֵךְ אֵי בָּעֵי לָא מְבָרֵךְ א"כ נָגֵד זֶה דְּמַיְיתֵי מִמַּתְנִיתַן יֵשׁ ג"כ הַסְּבָרָא דְּמִבָּרַיְיתָא מוּכָח יוֹתֵר א"כ מַאי אֻולְמָא.

אָכֵן גַּם בְּפַשְׁטוּת י"ל דאע"ג דִּלְהַקְשׁוֹת מִמַּתְנִיתַן עָדִיף מִלְּהַקְשׁוֹת מִבָּרַיְיתָא מכ"מ לְעִנְיַן הוֹכָחַת סְבָרָא לָא עָדִיף וא"כ מַקְשׁוּ הַתּוֹסָ' שַׁפִּיר ממנ"פ אִם הַסְּבָרָא מִצַּד עַצְמָהּ פְּשׁוּטָה ל"צ לְהוֹכָחָה וְאִם אֵינָהּ פְּשׁוּטָה מַאי אֻולְמָא הַךְ דְּמַתְנִיתַן בָּאֱמֶת יִקְשֶׁה גַּם מִמַּתְנִיתַן עַל רָבָא כְּמוֹ שֶׁמַּקְשֶׁה לְקַמָּן עַל רַב שֶׁמֶן דְּלָא ס"ל כְּתֵירוּץ דְּאִילּוּ מִתָּרְמִי דְּלִיקְשֵׁי מִמַּתְנִיתַן: שָׁם בא"ד.

וְאֵינוֹ עוֹשֶׂה אֶלָּא מַחֲמַת סָפֵק: לֹא הֵבַנְתִּי מַה סָּפֵק שַׁיָּיךְ בְּתַעֲרוֹבוֹת דָּם וְאוּלַי הַתּוֹסָ' כָּתְבוּ כֵּן לְהַהִּ שִׁיטָה בַּזְּבָחִים (דַּף פ') דְּאַיְירִי בְּנִתְעָרֵב כּוֹס בְּכוֹסוֹת דִּלְמָ"ד שָׁם דְּאַיְירִי בְּנִתְעָרֵב דָּם בְּדָם כַּנִּרְאֶה מִפֵּירוּשׁ רַשִׁ"י דְּכָאן ה"ל לְמֵימַר דְּאֵינוֹ עוֹשֶׂה אֶלָּא מֵחֲמַת תַּעֲרוֹבוֹת.

וְכִלְשׁוֹן זֶה כָּתַב בְּאֶמֶת הָרִיטְבָ"א: שָׁם בא"ד. אא"כ נוֹתֵן בְּמָקוֹם אַחֵר: יֵשׁ לְסַפֵּק אִם כַּוָּנָתָם בְּמָקוֹם אַחֵר דַּוְקָא כְּגוֹן הָכָא שֶׁדַּם הַבְּכוֹר נָתַן עַל קִיר הַמִּזְבֵּחַ וְדַם מַתָּן אַרְבַּע נוֹתֵן עַל הַקֶּרֶן אוֹ אֲפִילּוּ נוֹתֵן עַל הַקִּיר רַק שֶׁלֹּא בְּמָקוֹם הַזָּאָה רִאשׁוֹנָה ג"כ מִקְרֵי מָקוֹם אַחֵר: שָׁם בא"ד.

וְכַמָּה פָּרָשִׁיּוֹת בִּתְפִילִּין: כַּוָּנָתָם שֶׁכָּפַל הַפָּרָשִׁיּוֹת כְּגוֹן שְׁמַע וְהָיָה אִם שָׁמוֹעַ כַּמָּה פְּעָמִים בְּבָתִּים הַשַּׁיָּיכִים לָהֶם שֶׁאִם נָתַן שָׁם בְּאוֹתוֹ בַּיִת פָּרָשָׁה שֶׁאֵינָהּ מד' פָּרָשִׁיּוֹת פְּשִׁיטָא שֶׁעוֹבֵר עַל בַּל תּוֹסִיף דְּדָמֵי לְנוֹתֵן מִין אַחֵר בְּאֶגֶד לוּלָב.

אָכֵן יֵשׁ לְהִסְתַּפֵּק אִם שַׁיָּיךְ בַּל תּוֹסִיף ג"כ בְּמוֹסִיף עַל מִצְוַת הֲלָכָה לְמֹשֶׁה מִסִּינַי דלפ"ז לֹא יִקְשֶׁה מֵחוּטֵי צִיצִית דְּמִסְפָּרָם לֹא כְּתִיב בַּתּוֹרָה אֲבָל ד' פָּרָשִׁיּוֹת בִּתְפִלִּין יֵשׁ לוֹמַר דְּמִקְרֵי כְּתוּבִים בַּתּוֹרָה ע"פ דְּרָשָׁה טַט בְּכַתְפֵי שְׁתַּיִם פַּת בְּאַפְרִיקִי שְׁתַּיִם.

וְהִנֵּה הַתּוֹסָ' נָקְטוּ בַּהֲדַס וַעֲרָבָה לֵיכָּא בַּל תּוֹסִיף אָכֵן אִם גַּם בְּנוֹטֵל ב' לוּלָבִים אוֹ ב' אֶתְרוֹגִים לֵיכָּא בַּל תּוֹסִיף לֹא מְבוֹאָר בְּדִבְרֵיהֶם וְעַיֵּין ה' לוּלָב פ"ז שֶׁיֵּשׁ בָּזֶה פְּלֻגְתָּא בֵּין הָרַמְבַּ"ם וְהָרָאָבָ"ד דִּלְרַמְבַּ"ם עוֹבֵר וּלְרָאָבָ"ד אֵינוֹ עוֹבֵר.

אָכֵן לְפִי הַטַּעַם שֶׁל הַתּוֹסָ' מַשְׁמַע דס"ל בְּדִיעֲבַד דְּאֵינוֹ עוֹבֵר וע"ש בְּהָרַב הַמַּגִּיד שֶׁהִקְשָׁה עַל הָרָאָבָ"ד מִגְּמָרָא דְּעֵרוּבִין דְּאָמְרִינַן בְּמַנִּיחַ ב' תְּפִילִּין בְּבַת אַחַת אֵיכָא ב"ת וְהֵיא קֻוּשְׁיָא חֲמוּרָה לְכְאוֹרָה וְאוּלַי יֵשׁ לְחַלֵּק בֵּין אִם כּוֹפֵל מִצְוָה שְׁלֵימָה כְּגוֹן בְּזוּג תְּפִילִּין אוֹ אִם כּוֹפֵל רַק חֵלֶק מִמִּצְוָה כְּגוֹן לוּלָב אוֹ אֶתְרוֹג דְּבָזֶה לֵיכָּא ב"ת ולפ"ז אִם כָּפַל כָּל הד' מִינִים וְנוֹטְלָן בְּבַת אַחַת אֶפְשָׁר דְּגַם לְהָרָאָבָ"ד הָוֵי ב"ת: שָׁם ד"ה דִּלְמָא.

יִלְקֶה לר' יְהוֹשֻׁעַ: הַיּוֹם תְּרוּעָה הַקְּשָׁה כֵּינָן דְּהַתּוֹסָ' כָּתְבוּ לְעֵיל דר"י דְּאָמַר יְנָתֵן בְּמַתָּנָה אַחַת עִיקַּר טַעְמוֹ כֵּינָן דְּיָצָא בְּמַתָּנָה אַחַת א"כ בַּשְּׁמִינִי בַּסֻּכָּה דְּצָרִיךְ לֵישֵׁב מִשּׁוּם סְפֵק שְׁבִיעִי דְּלְמָא גַּם ר' יְהוֹשֻׁעַ מוֹדֶה.

ולענ"ד מִזֶּה אֵין קֻשְׁיָא עַל הַתּוֹסָ' כֵּינָן דְּקָאָמַר מִצְוֹת עוֹבֵר עֲלֵיהֶם שֶׁלֹּא בִּזְמַנָּן ע"כ גַּם מִטַּעַם סְפֵק לֹא יָשַׁב אֲבָל הָא קַשְׁיָא לִי כֵּינָן דְּהַסַּוּגְיָא הִיא דְּמִתְּחִלָּה קָאָמַר דְּקָסָבַר רָבָא מִצְוֹת א"צ כַּוָּנָה וְאַהָא פָּרִיךְ א"כ הַיְשָׁן בַּשְּׁמִינִי בַּסֻּכָּה יִלְקֶה וְתֵירֵץ מִצְוֹת אֵינוֹ עוֹבֵר אֶלָּא בִּזְמַנָּן וּפָרִיךְ מִבָּרַיְיתָא דְּמַנְיָן לַכֹּהֵן וּמְתָרֵץ דְּזֶה הָוֵי בִּזְמַנָּן כֵּינָן דְּאִי מִתָּרְמִי וּמַיְיתִי רְאָיָה לַסְּבָרָא דְּאִי מִתָּרְמִי מֵהָא דְּבַל תּוֹסִיף וְהַשְׁתָּא פָּרִיךְ דִּלְמָא קָסָבַר ר"י מִצְוֹת עוֹבֵר עֲלֵיהֶם שֶׁלֹּא בִּזְמַנָּן וְכֵינָן דְּקַיְימָא לַן דְּבִשְׁמִינִי סְפֵק שְׁבִיעִי יָתֵיב בְּסֻכָּה ע"כ מוּכָח דְּמִצְוֹת צְרִיכוֹת כַּוָּנָה וְקַשְׁיָא לְרָבָא וּמֵרַשׁ"י בֶּאֱמֶת מַשְׁמַע דְּמִפָּרֵשׁ כֵּן דְּכָתַב וּמִתַּרְתֵּי מִמַּתְנִיתִין וּבָרַיְיתָא אִיכָּא לַאֲתוֹבֵי לְרָבָא: שָׁם דַּף כ"ט ע"א בַּגְּמָרָא מַשְׁמִיעַ צָרִיךְ כַּוָּנָה: הט"א הַקְּשָׁה סְתִירָה מֵרֵישׁ לָקִישׁ אר"ל דְּבִפְסָחִים (דַּף ק"י) דָּיֵיק מִמַּתְנִיתִין שָׁם דְּמִצְוֹת צְרִיכוֹת כַּוָּנָה וּבְנָזִיר (דַּף כ"ג) קָאָמַר עַל מִי שֶׁאָכַל פֶּסַח שֶׁלֹּא לְשֵׁם מִצְוָה דְּפֶסַח מִיהָא עָבַד אַלְמָא דס"ל מִצְוֹת א"צ כַּוָּנָה.

ולענ"ד י"ל עפ"י מַה שֶּׁכָּתַב הָרָן"ן בִּסְתִירַת פִּסְקֵי הָרַמְבַּ"ם שֶׁפָּסַק בְּשׁוּלְחָן שֶׁצָּרִיךְ שֶׁיִּתְכַּוְּנוּ שׁוֹמֵעַ וּמַשְׁמִיעַ אַלְמָא דס"ל מִצְוֹת צְרִיכוֹת כַּוָּנָה ואעפ"כ פָּסַק דִּכְפָאוּהוּ וְאָכַל מַצָּה יָצָא דְּדָיֵיק מִנִּיהּ לְעֵיל דְּמִצְוֹת א"צ כַּוָּנָה וְתֵירֵץ הָרָן"ן דס"ל כִּצְרִיכוּתָא דִּלְעֵיל לְמַסְקָנָא דְּהַיְינוּ בַּאֲכִילַת מַצָּה שֶׁנֶּהֱנָה בְּזֶה א"צ כַּוָּנָה אֲבָל בִּתְקִיעַת שׁוֹפָר שֶׁלֹּא שַׁיָּיךְ הֲנָאָה בָּזֶה צָרִיךְ כַּוָּנָה ע"ש.

וְכֵן י"ל לר"ל דְּהָתָם בִּפְסָחִים דְּאַיְירִי לְעִנְיַן אֲכִילַת מָרוֹר דְּלֹא שַׁיָּיךְ טַעְמָא דְּנֶהֱנָה שֶׁהֲרֵי מָרוֹר הוּא וּכְמוֹ שֶׁכָּתַב גַּם הפ"י בִּשְׁמַעְתִּין בָּזֶה ס"ל לר"ל דְּצָרִיךְ כַּוָּנָה אֲבָל בְּאוֹכֵל פֶּסַח שֶׁלֹּא לְשֵׁם מִצְוָה שֶׁנֶּהֱנָה בְּזֶה יוֹצֵא מִשּׁוּם דְּנֶהֱנָה אע"פ שֶׁאוֹכֵל לְשֵׁם אֲכִילָה גַּסָּה: שָׁם בְּמַתְנִיתִין וְאִם לָאו הָיוּ נוֹפְלִים: הי"ת הַקְּשָׁה אִם כֵּן לָמָּה הָיָה מֹשֶׁה מַנִּיחַ יָדָיו וְלֹא הֵבִנְתִּי מַאי קוּשְׁיָא הָא מִקְרָא מָלֵא כְּתִיב וִידֵי מֹשֶׁה כְּבֵדִים וגו' דְּהַיְינוּ כְּשֶׁרָאוּ שֶׁכַּאֲשֶׁר הִנִּיחַ יָדוֹ וְגָבַר עֲמָלֵק אֲבָל יָדָיו נַעֲשִׂים כְּבֵדִים שֶׁלֹּא יָכוֹל לְהַגְבִּיהָם אָז לָקְחוּ אֶבֶן וַיָּשִׂימוּ תַּחְתָּיו וְאַהֲרֹן וְחוּר תָּמְכוּ בְיָדָיו וְאָז הָיוּ יָדָיו אֱמוּנָה בְּלִי הֶפְסֵק עַד בָּא הַשֶּׁמֶשׁ ועי"ז גָּבְרוּ יִשְׂרָאֵל וַיַּחְלְשׁוּ אֶת עֲמָלֵק: שָׁם כַּיּוֹצֵא בַּדָּבָר אַתָּה אוֹמֵר: מַיְיתֵי מִידֵי מֹשֶׁה וּמְנַחֵשׁ לְהוֹרוֹת שֶׁצָּרִיךְ הָאָדָם לְשַׁעְבֵּד לִבּוֹ לְהקב"ה בִּשְׁנֵי עִנְיָנִים בַּעֲשֵׂה טוֹב וְסוֹר מֵרָע כִּדְדָרְשִׁינַן בַּבְּרָכוֹת (פ"ט) בְּכָל לְבָבְךָ בִּשְׁנֵי יִצְרְךָ בְּיֵצֶר הַטּוֹב וּבְיֵצֶר הָרָע וּבְהִסְתַּכְּלוּת כְּלַפֵּי מַעְלָה עַל יְדֵי מֹשֶׁה שֶׁעָבְדוּ לָבָם לַעֲשׂוֹת טוֹב כְּיָדֵי מֹשֶׁה וּבְהִסְתַּכְּלוּת עַל הַנָּחָשׁ שֶׁהוּא יצה"ר שֶׁעָבְדוּ אֶת לִבָּם לָסוּר מֵרָע בְּהֶכֵּירָם שֶׁהַנָּחָשׁ הוּא הַמֵּמִית וּכְמוֹ כֵּן היצה"ר וְנַעֲשׂוּ שְׁלָמִים בְּסוּר מֵרָע וַעֲשֵׂה טוֹב: שָׁם בַּגְּמָרָא טֻמְטוּם אֵינוֹ מוֹצִיא לֹא אֶת מִינוֹ: הרא"מ בְּהַגָּהַת סְמָ"ג הִקְשָׁה לָמָּה אֵינוֹ מוֹצִיא מִטַּעַם סְפֵק סְפֵקָא שְׁמָא הוּא זָכָר ואת"ל שֶׁהוּא נְקֵבָה שְׁמָא גַּם הָאַחֵר נְקֵבָה וְתֵירֵץ דְּלָא אָמְרִינַן ס"ס בִּתְרֵי גּוּפֵי.

אָכֵן כְּבָר הוֹכַחְתִּי בְּסִפְרִי ע"ל נָדָה (דַּף ל"ד) דְּאָמְרִינַן ס"ס בִּתְרֵי גּוּפֵי והט"א שֶׁהִקְשָׁה ג"כ קֻשְׁיָא זוֹ תֵּירֵץ דְּהָוֵי תְּרֵי ס"ס דְּסָתְרָן אַהֲדָדֵי דְּאִם הָאֶחָד בָּא לְהוֹצִיא צ"ל שֶׁמָּא הוּא זָכָר וְעַל זֶה כְּבָר הִקְשָׁה בְּתוֹסָ' ר"ע הֲרֵי אֶפְשָׁר דִּשְׁנֵיהֶם אֻמֶּת דְּהַיְינוּ שֶׁשְּׁנֵיהֶם נְקֵבָה

ובלא"ה יֵשׁ לְהָשִׁיב עַל תֵּירוּץ זֶה לְפִי מַה שֶׁהוֹכַחְתִּי בְּסִפְרִי ע"ל בְּנִדָּה (דַּף כ"ט) דְּדִין זֶה אִי אָמְרִינַן ס"ס דְּסָתְרִי אַהֲדָדֵי תָּלֵי בְּשִׁיטוֹת דְּאִי אָמְרִינַן הֵיכִי דְּיֵשׁ חֶזְקַת אִיסּוּר לָא מְהַנֵּי ס"ס אֵין רְאָיָה דְּלָא אָמְרִינַן ס"ס דְּסָתְרִי אַהֲדָדֵי וא"כ הַקֻּוּשְׁיָא לְהַדְּ שִׁיטָה בִּמְקוֹמָהּ עוֹמֶדֶת לָמָּה לֹא מוֹצִיא טֻמְטוּם אֶת מִינוֹ מִטַּעַם ס"ס.

ולענ"ד י"ל כֵּינָן דְּלָא אָמְרִינַן ס"ס הֵיכָא דְּיֵשׁ סָפֵק אֶחָד בְּגוּפוֹ וְסָפֵק אֶחָד בְּתַעֲרֻבְתּוֹ מִטַּעַם דְּקוֹדֶם שֶׁבָּא סָפֵק הַשֵּׁנִי כְּבָר אָנוּ דָּנִין עַל סָפֵק הָרִאשׁוֹן לְחוּמְרָא וא"כ הָכָא נָמֵי כֵּינָן דְּאִם שׁוֹאֵל הַטֻּמְטוּם אִם צָרִיךְ לָצֵאת יְדֵי תְּקִיעָה אָנוּ דָּנִין לְחוּמְרָא שׁוּב כְּשֶׁבָּא הַסָּפֵק הַשֵּׁנִי שֶׁטֻּמְטוּם רוֹצֶה לְהוֹצִיאוֹ לֵיכָּא רַק חֲדָא סְפֵיקָא: שָׁם בְּתוֹסְפוֹת ד"ה דְּתָנַן.

וְעַתָּה גִּרְסַת רַבֵּינוּ יְצָחָק הַלֵּוִי נִיחָא: פֵּירוּשׁ מִשּׁוּם דְּבַמַּתְנִיתַן עֲרָכִין (דַּף כ"ט) דְּתָנֵי מַקְדִּישִׁין וְגוֹאֲלִין לְעוֹלָם אַיְירִי לְעִנְיַן שְׁדֵה אֲחֻזָּה שֶׁחוֹזֶרֶת לַכֹּהֲנִים בַּיּוֹבֵל וְגַם מְסַיֵּים שָׁם בֵּין לְפָנֵי הַיּוֹבֵל בֵּין לְאַחַר הַיּוֹבֵל אֲבָל בְּמַתְנִיתַן (דַּף ל"ג) שָׁם מַה דְּתָנֵי וְגוֹאֲלִין לְעוֹלָם הַיְינוּ לְעִנְיַן בָּתֵּי עָרֵי חוֹמָה כְּמוֹ שֶׁפֵּירֵשׁ רַשׁ"י שָׁם ואע"ג דְּבָרַיְיתָא שָׁם מַיְיתֵי ג"כ הַדְּ גְּאֻלָּה דִּשְׁדֵה אֲחֻזָּה מכ"מ הוֹכִיחַ רַשׁ"י שַׁפִּיר דְּמַתְנִיתַן רַק לָעִנְיַן בָּתֵּי עָרֵי חוֹמָה אַיְירִי דְּלִשְׁדֵה אֲחֻזָּה ל"צ כֵּינָן דִּכְבָר תָּנֵי כֵּן בְּמַתְנִיתַן (דַּף כ"ט) וּמַה דְּנָקְטָה הַבָּרַיְיתָא לְעִנְיַן שְׁדֵה אֲחֻזָּה ג"כ הַיְינוּ מִשּׁוּם דְּדָרַשׁ קְרָא דִּגְאֻלַּת עוֹלָם תִּהְיֶה לַלְוִיִּם וְזֶה וַדַּאי לְעִנְיַן שְׁדֵה אֲחֻזָּה ג"כ אַיְירִי: שָׁם ד"ה קמ"ל.

וְזֶה דּוֹחֵק לָמָּה דְּנָקְטָה לְרַבִּי: וְעַיֵּין בַּעֲרוּכִין (דַּף ג) דְּשָׁם נָקְטוּ הַתּוֹסָ' לְמַסְקָנָא כֵּן דְּנַקְטֵיהּ לְרַבִּי. ולענ"ד יֵשׁ לְיַישֵׁב מַה דְּנָקַט כֵּן לְרַבִּי אַף דְּלָא הִלְכְתָא כְּוָותֵיהּ דהט"א הִקְשָׁה הֵיאַדְּ ס"ד דְּלָא נוֹהֵג בַּלְוִיִּם כֵּינָן דְּיוֹבֵל לֹא נוֹהֵג בָּהֶם בִּשְׁדֵה אֲחֻזָּה הֲרֵי זֶה לָא תָּלֵי בַּלְוִיִּם אֶלָּא בְּעָרֵי לְוִיִּם וְתֵירֵץ דְּאָתֵי כְּרַבִּי דס"ל דִּקְרָא דַּאֲחֻזַּת עוֹלָם מַיְירֵי דַּוְקָא בַּלְוִיִּם וּבְעָרֵי לְוִיִּם ע"ש וְהַשְׁתָּא א"ש כֵּינָן דלפ"ז צ"ל שֶׁבָּרַיְיתָא דְּהָכָא רַבִּי הִיא לָכֵן קָאָמַר שַׁפִּיר קמ"ל דִּבְהַשְׁמָטַת כְּסָפִים אִיתָא שֶׁהוּא ג"כ לְרַבִּי: שָׁם ע"ב בַּגְּמָרָא אֲבָל פּוֹרֵס הוּא לְבָנָיו וְלִבְנֵי בֵיתוֹ.

הָרִיטְבָ"א כָּתַב דְּמִזֶּה רְאָיָה דְּאִיסּוּר בְּרָכָה לְבַטָּלָה הוּא דְּרַבָּנָן דִּלְפִיכָךְ הִתִּירוּ כָּאן לוֹמַר בְּרָכָה שֶׁאֵין צָרִיךְ לוֹ כְּדֵי לַחֲגֹּךְ בָּנָיו וּבְנֵי בֵיתוֹ דְּאִלּוּ הָיָה אִיסּוּר תּוֹרָה לֹא הי' מַתִּירִין לוֹ לַעֲשׂוֹת בְּיָדַיִם אִיסּוּר תּוֹרָה מִשּׁוּם חִינּוּךְ מִצְוֹת דְּדִבְרֵיהֶם עכ"ל וְעַיֵּין במג"א סי' רט"ו שֶׁהֵבִיא פְּלוּגְתַּת הָרִאשׁוֹנִים בָּזֶה אִם אִיסּוּר בְּרָכָה לְבַטָּלָה הוּא מִדְּאוֹרַיְיתָא אוֹ מִדְּרַבָּנָן וּבְשֵׁם הָרַמְבַּ"ם כָּתַב שֶׁהוּא מִן הַתּוֹרָה וא"כ יִקְשֶׁה עַל הָרַמְבַּ"ם מַרְאִית הָרִיטְבָ"א מִכָּאן.

אֲבָל בֶּאֱמֶת לֹא זָכִיתִי לְהָבִין רְאָיָה זוֹ דַּאֲפִילּוּ הוּא דְּאוֹרַיְיתָא מכ"מ כֵּינָן דְּמִצְוַת חִינּוּךְ הוּא מִדְּרַבָּנָן לָמָּה לֹא יִהְיֶה מֻוּתָּר לְבָרֵךְ כְּמוֹ עַל שְׁאָר מִצְוֹת דְּרַבָּנָן דִּמְבָרְכִים וְצִיְּונוּ מִלֹּא תָסוּר וּמַזְכִּיר שֵׁם שָׁמַיִם בְּהַבְּרָכָה וא"כ כֵּינָן דְּמִצְוָה ע"י לֹא תָסוּר לְחַגֹּךְ מֻוּתָּר ג"כ לְבָרֵךְ וְאוּלַי רְאָיָתוֹ מֵחִינּוּךְ בְּנֵי בֵיתוֹ אֲבָל מִלְּשׁוֹנוֹ מִמַּה שֶׁכָּתַב מֵחִינּוּךְ מִצְוֹת דְּדִבְרֵיהֶם מַשְׁמַע דְּמַיְירֵי בְּמָקוֹם שֶׁיֵּשׁ מִצְוַת חִינּוּךְ וְעוֹד ע"כ בָּמָּה שֶׁכָּתַב בְּנֵי בֵיתוֹ הַיְינוּ נָשִׁים כָּתַב בְּעַצְמוֹ לְחַד שִׁיטָה שְׁאֵין לְבָרֵךְ לָהֶם וא"כ ע"כ בְּנֵי בֵיתוֹ הֵם הַזְּכָרִים וְעַיֵּין בב"י סִימָן תקפ"ט: שָׁם וְלִבְנֵי בֵיתוֹ: כָּתַב הָרִיטְבָ"א בָּזֶה וְז"ל ק"ל דְּנָשִׁים סוֹמְכוֹת רְשׁוּת ואע"ג דִּסְמִיכָה מִשְׁתַּמֵּשׁ בְּקָדָשִׁים הוּא לֹא חָשִׁיב אִיסּוּר שֶׁלֹּא בְּמָקוֹם מִצְוָה דאע"ג דְּלָא מְחַיְּיבִי מִצְוֹת אִיכָּא עֲלֵיהֶם וְנוֹטְלוֹת עֲלֵיהֶם שָׂכָר עכ"ל וְתֵימָה לְכְאוֹרָה מַה שֶׁכָּתַב דאע"ג דְּמִשְׁתַּמֵּשׁ

בְּקָדָשִׁים לָא חַשִׁיב אִיסּוּר דְּהָא אָמְרִינַן בַּחֲגִיגָה (דַּף ט"ז) דְּמִשּׁוּם אִיסּוּר עֲבוֹדָה בְּקָדָשִׁים לֹא הִתִּירוּ לָנָשִׁים לִסְמוֹךְ דְּאָמְרִינַן לְהוּ אַקִּפּוּ יְדֵיכוּ מַה דְּלֵיכָּא סְמִיכָה כְּלָל כִּמְפוֹרָשׁ שָׁם.

אֲכָל לְפִי מַה שֶׁכָּתַבְתִּי לְקַמָּן (דַּף ל"ג) יִתְיַישֵׁב זֶה ע"ש: פְּרָק רְבִיעִי שָׁם בְּמַתְנִיתַן אֲבָל לֹא בַּמְּדִינָה: רַשִׁ"י כָּתַב לֹא בִּירוּשָׁלַיִם וְלֹא בְּגִבּוּלִין ובד"ה וְעוֹד זֹאת כָּתַב בְּעוֹדָהּ בְּבִנְיָנָהּ וְהוּא סְתִירָה מְבֹאָרֶת וּכְבָר הֵעִירוּ עַל זֶה הלח"מ וְלִמְפָרְשִׁים וּמַה שֶׁכָּתַב הַפְּנֵי יְהוֹשֻׁעַ בְּיִשּׁוּבָהּ לענ"ד הוּא דּוֹחֵק ולענ"ד כַּנָּוֹנַת רַשִׁ"י כְּמוֹ שֶׁכָּתַב הָרִיטְבָ"א וְז"ל וְכִי תֵּימָא א"כ דְּקוֹדֶם חֻרְבָּן לֹא הָיוּ תּוֹקְעִין בִּירוּשָׁלַיִם מַאי הַאי דְּקָתָנֵי סֵיפָא וְעוֹד זֹאת הָיְתָה יְרוּשָׁלַיִם וכו' וי"ל דִּלְעוֹלָם קוֹדֶם הַחֻרְבָּן כְּשֶׁגָּלוּ סַנְהֶדְרִין מִלִּשְׁכַּת הַגָּזִית וְיָשְׁבָה בִּירוּשָׁלַיִם קוֹדֶם שֶׁהָלְכוּ לְיַבְנֶה חָזְרָה יְרוּשָׁלַיִם בַּמִּקְדָּשׁ לִתְקוֹעַ בָּהּ וּבַעֲיָרוֹתֶיהָ וְעַל זֶה שָׁנִינוּ וְעוֹד זֹאת הָיְתָה וכו' אֲבָל כְּשֶׁהַמִּקְדָּשׁ קַיָּימוב"ד בְּלִשְׁכַּת הַגָּזִית לֹא הָיוּ תּוֹקְעִין בִּירוּשָׁלַיִם וְכֵן עִיקָּר עכ"ל וְזֶה ג"כ כַּנָּוֹנַת רַשִׁ"י בָּמָה שֶׁכָּתַב בְּעוֹדָהּ בְּבִנְיָנָהּ וְלֹא כָּתַב בְּקִיצּוּר קוֹדֶם חֻרְבָּן שר"ל שאע"ג שֶׁלֹּא הָיְתָה יְרוּשָׁלַיִם כַּמִּקְדָּם שֶׁלֹּא יָשְׁבוּ סַנְהֶדְרִין בְּלִשְׁכַּת הַגָּזִית מכ"מ הָיְתָה עוֹדָהּ בְּבִנְיָנָהּ אֲבָל לֹא רָצָה לְפָרֵשׁ כְּמוֹ שֶׁכָּתַב הַתּוֹסָ' דְּאַיְירֵי לְאַחַר חֻרְבָּן דְּיִקְשֶׁה כְּמוֹ שֶׁהִקְשָׁה הט"א דִּלְשׁוֹן הָיְתָה יְרוּשָׁלַיִם לְשׁוֹן עָבַר מַשְׁמַע דְּקָאֵי עַל קוֹדֶם חֻרְבָּן וְעוֹד דִּלְאַחַר חֻרְבָּן מָה עָדִיפָא יְרוּשָׁלַיִם מִשְּׁאָר עֲיָרוֹת וְלָכֵן פֵּירֵשׁ רַשִׁ"י דְּקָאֵי עַל קוֹדֶם חֻרְבָּן לְאַחַר שֶׁכִּבָּר גָּלוּ סַנְהֶדְרִין וְהוּא קָרוֹב לְמַה שֶׁכָּתַב הַמַּהַרְשָׁ"א אֶלָּא שֶׁהַמַּהַרְשָׁ"א רָצָה לְפָרֵשׁ דִּבְרֵי הַתּוֹסָ' כֵּן וְכָתַב דְּמַה שֶׁכָּתְבוּ לְאַחַר חֻרְבָּן לָאו דַּוְקָא הוּא וְזֶה דּוֹחֵק.

וְעוֹד י"ל בִּסְתִירַת דִּבְרֵי רַשִׁ"י דְּהִנֵּה בִּירוּשַׁלְמִי נָקַט לְמַסְקָנָא תִּירֵץ ר"ל בַּר חָמָא דִּלְקַמָּן דְּטַעַם דְּבַמִּקְדָּשׁ הָיוּ תּוֹקְעִין אֲבָל לֹא בַּמְּדִינָה הוּא מִדִּכְתִיב זִכְרוֹן תְּרוּעָה וְיוֹם תְּרוּעָה אֲבָל בְּמִקְדָּשׁ הָיוּ תּוֹקְעִין דִּכְתִיב גַּבֵּי יוֹם תְּרוּעָה וְהִקְרַבְתֶּם בְּמָקוֹם שֶׁהַקָּרְבָּנוֹת קְרֵבִים שָׁם לְעוֹלָם יִהְיֶה יוֹם תְּרוּעָה וּבְפִירוּשׁ אָמַר בַּיְרוּשַׁלְמִי שָׁם בִּירוּשָׁלַיִם דְּבַר תּוֹרָה ע"ש הֲרֵי דס"ל דִּבְמָקוֹם שֶׁהַקָּרְבָּנוֹת קְרֵבִים כָּל יְרוּשָׁלַיִם בִּכְלַל וא"כ לְפִי טַעַם דר"ל גַּם בִּירוּשָׁלַיִם הָיוּ תּוֹקְעִין אֲבָל לְטַעַם דְּרָבָא דְּגָזְרוּ בְּגִבּוּלִין שֶׁמָּא יַעֲבִירֻנּוּ וְלֹא בַּמִּקְדָּשׁ שֶׁאֵין שְׁבוּת בַּמִּקְדָּשׁ זֶה לֹא שַׁיָּיךְ רַק בַּמִּקְדָּשׁ וְלֹא בִּירוּשָׁלַיִם דְּכָל שְׁבוּתִים גָּזְרוּ בכ"מ בִּירוּשָׁלַיִם כְּמוֹ בְּשְׁאָר מְקוֹמוֹת.

וְלָכֵן י"ל דְּמַה שֶׁכָּתַב רַשִׁ"י בַּתְּחִלָּה לֹא בִּירוּשָׁלַיִם פֵּירֵשׁ כֵּן אַלִּיבָּא דְּמַסְקָנָא וּמַה שֶׁפֵּירֵשׁ בְּעוֹדָהּ בְּבִנְיָנָהּ פֵּירֵשׁ כֵּן אַלִּיבָּא דס"ד דְּתֵירוּץ רַבִּי לֵוִי שֶׁהוּא הַמַּסְקָנָא דִּירוּשַׁלְמִי: שָׁם בַּגְּמָרָא מְנָא הָנֵי מִילֵּי.

הפ"י הִקְשָׁה לְפִי מַה שֶׁכָּתְבוּ הַתּוֹסָ' דִּלְכָךְ אֵין דּוֹחֶה שׁוֹפָר שַׁבָּת בַּגְּבוּלִין כְּמוֹ לוּלָב מִשּׁוּם דבר"ה לֹא הָיָה יָדוּעַ קְבִיעַת הַחֹדֶשׁ א"כ מַה פָּרִיךְ מְנָא הָנֵי מִילֵּי דִּלְמָא לְכָךְ לֹא תּוֹקְעִין בַּמְּדִינָה וְהִנִּיחַ בצ"ע וְלֹא זָכִיתִי לְהָבִין דְּהַתּוֹסָ' כָּתְבוּ שַׁפִּיר כֵּן לְפִי הַמַּסְקָנָא דְּאִיכָּא טַעַם שֶׁלֹּא לִתְקוֹעַ בְּשַׁבָּת מִשּׁוּם גְּזֵרָה דִּרְבָּה בְּזֶה י"ל דְּהֵיכָא דְּיָדְעִינַן וַדַּאי שֶׁהוּא י"ט וְשֶׁיֵּשׁ מִצְוָה דְּאוֹרָיְיתָא לָא גָּזְרוּ רַבָּנָן אֲבָל בר"ה דְּלָא הָיָה יָדוּעַ קְבִיעוּת הַחֹדֶשׁ וְלֵיכָּא בִּיטּוּל וַדַּאי מִצְוָה דְּאוֹרָיְיתָא גָּזְרוּ אֲבָל הַמַּקְשֶׁן דְּאַכַּתִּי לֹא יָדַע טַעַם לָמָּה לֹא יִתְקְעוּ בְּשַׁבָּת א"כ מַה בְּכָךְ דְּלֹא יָדוּעַ קְבִיעוּת פָּרִיךְ שַׁפִּיר מְנָא הָנֵי מִילֵּי דְּלָא יִתְקְעוּ בַּשַּׁבָּת: שָׁם בַּמִּקְדָּשׁ הֵיכִי תָּקְעִינַן: הַיּוֹם תְּרוּעָה הִקְשָׁה מַה יַּעֲנֶה לְקֻושְׁיוֹת הַלָּלוּ ר"ל בַּר חָמָא וְנִדְחַק בְּיִשּׁוּב.

ובמכה"ר לֹא רָאָה הַיְרוּשַׁלְמִי הַנַּ"ל שֶׁכְּבָר מְתָרֵץ קֻושְׁיָא זוֹ וְאַסִּיק בְּמַסְקָנָא כֵּן: שָׁם וְהַיְינוּ טַעְמָא דְּלוּלָב: עַיֵּין מַה שֶׁכָּתַבְתִּי בָּזֶה בְּסֵוֹקָה (דַּף מ"ב) וְכֵן עַל מַה שֶׁהִקְשׁוּ הַתּוֹסָ' ד"ה שְׁמָא עַל רַשִׁ"י: שָׁם נִתְקַע וְאַחַ"כ נָדוּן: הט"א כָּתַב דְּאָמַר ר' יוֹחָנָן ב"ז כֵּן כְּפִי מַה דְּאָמְרִינַן בְּעֵרוּבִין (דַּף ס"ז) דְּבַדְּרַבָּנַן עָבְדִינַן מַעֲשֶׂה וְאַחַ"כ מוֹתְבִינַן תִּיוּבְתָּא.

ולענ"ד אֵין זֶה דּוֹמֶה לְכָאן דְּשָׁם אֲיִירֵי הֵיכִי דְּלִחָכָם פְּשִׁיטָא לַעֲשׂוֹת כְּפְסָקוֹ וְאַחַ"כ רוֹצֶה לִשְׁאוֹל עָלָיו מַנִּיחִין לוֹ לַעֲשׂוֹת מַעֲשֶׂה אע"ג דְּאֶפְשָׁר דְּעַל יְדֵי תְּיוּבְתָּא הָיָה חוֹזֵר בּוֹ וְכֵן פָּסַק הָרַמָ"א (סי' רמ"ב) אֲבָל הֵיכָא דְּלִחָכָם עַצְמוֹ פָּסְקוּ בְּסָפֵק וַדַּאי אֵין לַעֲשׂוֹת מַעֲשֶׂה עַד שֶׁיְּבָרֵר סְפֵיקוֹ וא"כ הָכָא דלריב"ז בְּעַצְמוֹ הָיָה סָפֵק דְּהָא קָאָמַר נְדוֹן א"כ אֵיךְ יַעֲשֶׂה מַעֲשֶׂה בְּסָפֵק אִיסּוּר דְּרַבָּנָן.

אָכֵן לענ"ד מַה דְּאָמַר ריב"ז נִתְקַע וְאַחַ"כ נָדוּן הַטַּעַם כֵּיוָן דְּמַה שֶׁהָיוּ מְסֻפָּקִים הַיְינוּ אִם יֵשׁ לִגְזוֹר אַף בְּמָקוֹם ב"ד שֶׁמָּא יַעֲבִירֻנּוּ וְזֶה וַדַּאי בְּאוֹתוֹ מַעֲמָד לֹא הָיָה מָקוֹם לִגְזֵרָה זוֹ שֶׁהֲרֵי הָיוּ יְכוֹלִים לְהַזְהִיר אֶת הָעָם שֶׁלֹּא יִטְעוּ וְהַסָּפֵק הָיָה רַק לְהַבָּא דִּלְמָא לֹא יַזְהִירוּ ב"ד כָּרָאוּי וְלָכֵן כֵּיוָן דִּבְזֶה לֹא הָיָה טַעַם לִגְזֵרָה זוֹ אָמַר עכ"פ עַתָּה נִתְקַע וְאַחַ"כ נָדוּן אִם יֵשׁ לִגְזוֹר לְהַבָּא וְאַחַר שֶׁתָּקְעוּ אָמַר ריב"ז אַחַר שֶׁכְּבָר עָשִׂינוּ מַעֲשֶׂה יִהְיֶה גְּנַאי שֶׁנֶּאֱסוֹר דָּבָר שֶׁעָשִׂינוּ דְּלָאו כּוֹלָא עָלְמָא דִּינָא גְּמִירִי וְיִהְיֶה לַעַז וְלָכֵן לֹא נִגְזוֹר כְּלָל: שָׁם כְּבָר נִשְׁמַע קֶרֶן בְּיַבְנֶה: הי"ת הִקְשָׁה מִסֻּגְיָא דְּעֵרוּבִין הַנַּ"ל שֶׁהֲרֵי שָׁם אָמְרִינַן עָבְדִינַן עֲוּבְדָּא וְאַחַ"כ מוֹתְבִינַן תִּיוּבְתָּא.

ולענ"ד לק"מ דְּוַדַּאי בַּדִּין שְׁמוּרָה לַיָּחִיד לֵיכָא גְּנַאי וְלַעַז אִם יַחֲזוֹר וְיֹאמַר טָעִיתִי אֲבָל בְּמַעֲשֶׂה דְּכָאן שֶׁהָיָה הַדָּבָר בְּפִרְסוּם וְהָיָה מַעֲשֶׂה ב"ד הַגָּדוֹל וַדַּאי חָיְישִׁינַן לְלַעַז וְעַיֵּין בְּסַנְהֶדְרִין (דַּף ט') דְּאָמְרִינַן ג"כ דְּחָיְישִׁינַן לְלַעַז ב"ד: שָׁם אָמְרוּ לוֹ הַיְינוּ ת"ק: ק"ק דְּמִדְּקָאָמַר ר' אֱלִיעֶזֶר לֹא תִּיקֵּן ריב"ז אֶלָּא בְּיַבְנֶה בִּלְבַד מַשְׁמַע דס"ל דַּאֲפִילּוּ בְּשְׁאָר מְקוֹמוֹת שֶׁגָּלוּ סַנְהֶדְרֵי גְּדוֹלָה כְּגוֹן אָוְשָׁא וּשְׁפַרְעָם וְצִפּוֹרִי וּטְבֶרְיָא כִּדְאָמְרִינַן לְקַמָּן (דַּף ל"א) לֹא הָיוּ תּוֹקְעִין וְדִלְמָא עַל זֶה חָלְקוּ אָמְרוּ לוֹ וס"ל דִּבְכָל מָקוֹם שְׁיֵּשׁ בּוֹ ב"ד דְּוֻמְיָא דְּיַבְנֶה תּוֹקְעִין דְּהַיְינוּ ב"ד הַגָּדוֹל כְּמוֹ יַבְנֶה וא"כ אִיכָּא טוּבָא בֵּין אָמְרוּ לת"ק דס"ל דְּגַם בב"ד שֶׁל כ"ג תּוֹקְעִין וא"ל דְּמִדְּקָאָמְרִי כָּל מָקוֹם שֶׁיֵּשׁ בּוֹ ב"ד וְלָא קָאָמְרִי שֶׁהָיָה בּוֹ ב"ד מַשְׁמַע שֶׁמַּיְירֵי מִמַּה שֶׁנּוֹהֵג גַּם בִּזְמַנָּם וא"כ ע"כ לֹא נִתְכַּוְּונוּ לב"ד הַגָּדוֹל שֶׁלֹּא הָיָה בִּזְמַנָּם עוֹד דז"א.

דַּהֲרֵי לְפִי מַה שֶׁכָּתַב רַשִׁ"י שָׁם בִּימֵי רַבִּי עֲדַיִין הָיוּ סַנְהֶדְרֵי גְּדוֹלָה וא"כ כָּל שֶׁכֵּן בִּימֵי ר' אֱלִיעֶזֶר שֶׁקָּדַם טוּבָא לְרַבִּי וְעַיֵּין בְּרִיטְבָ"א שֶׁכָּתַב בְּשֵׁם רַשִׁ"י דְּכֻלְּהוּ תַּנָּאֵי סָבְרִי דְּאֵין תּוֹקְעִין אֶלָּא בְּמָקוֹם שֶׁהָיָה שָׁם סַנְהֶדְרֵי גְּדוֹלָה וְאִי אֶפְשָׁר לוֹמַר כֵּן שֶׁהֲרֵי רַשִׁ"י כָּתַב עַל ר"א דְּתָקְעוּ בְּכָל מָקוֹם שֶׁגָּלוּ סַנְהֶדְרֵי גְּדוֹלָה וְאִם גַּם אָמְרוּ לוֹ ס"ל כֵּן א"כ אָמְרוּ לוֹ הֵם כר"א אע"כ דְּאָמְרוּ לוֹ סָבְרִי דְּלָא בָּעֵינַן רַק ב"ד קָבוּעַ כְּמוֹ יַבְנֶה אֲבָל סַגִּי בְּשֶׁל שְׁלֹשׁ וְעָשְׂרִים: שָׁם בְּתוֹסָ' ד"ה אֲבָל.

אֲבָל תְּקִיעַת שׁוֹפָר מַעֲשֶׂה חָכְמָה: הי"ת מְפָרֵשׁ וְלָכֵן בָּזֶה יֵשׁ לִגְזוֹר יוֹתֵר שֶׁיֵּלֵךְ אֵצֶל בָּקִי. ולענ"ד הַפֵּירוּשׁ דְּבָזֶה יֵשׁ ב' אִיסּוּרֵי דְּרַבָּנָן גְּזֵרָה דְּשָׁמָּא יַעֲבִירֻנּוּ וְגַם שֶׁהוּא מַעֲשֶׂה חָכְמָה שֶׁאֵין זֶה נֶחְשָׁב מְלָאכָה מכ"מ אִיסּוּר שְׁבוּת אִיכָּא דְּהָא מה"ט אֲפִילּוּ ביו"ט אֵין תּוֹקְעִין יוֹתֵר מִן הַצּוֹרֶךְ וּכְמוֹ שֶׁנִּרְאֶה מִדִּבְרֵי הַתּוֹסָפֹת לְקַמָּן ד"ה רְדַיְית שֶׁכָּתְבוּ וְכֵן

תְּקִיעַת שׁוֹפָר אָסוּר מִדְּרַבָּנָן וְזֶה אֲפִילּוּ בְּיוֹ"ט דְּלִיכָּא גְּזֵרַת שָׁמָּא יַעֲבִירֶנּוּ וְהַיְינוּ מִשּׁוּם שֶׁהוּא מַעֲשֶׂה חֻכְמָה וְגַם לְקַמָּן נִדְחַק הי"ת לְפָרֵשׁ מַה שֶּׁכָּתְבוּ דְּאָסוּר מִדְּרַבָּנָן מִשּׁוּם שָׁמָּא יְתַקֵּן כְּלֵי שִׁיר וְהַוְצָרְךְ לְחַלֵּק בֵּין גְּזֵרָה זוֹ לְגְזֵרָה דְּשָׁמָּא יַעֲבִירֶנּוּ ע"ש.

ולענ"ד כַּוָּנָתָם דִּלְקַמָּן כְּמוֹ הָכָא דְּמַעֲשֶׂה חֻכְמָה הִיא אִיסּוּר שְׁבוּת וְכֵן נִרְאֶה מִדִּבְרֵי הַתּוֹסָ' בְּחֻלִּין (דַּף פ"ד) אָכֵן במג"א סי' תקפ"ח מַשְׁמַע ג"כ שֶׁמִּפָּרֵשׁ מַה שֶּׁכָּתְבוּ הַתּוֹסָ' מַעֲשֶׂה חָכְמָה דְּהַיְינוּ הַגְּזֵרָה דְּשָׁמָּא יְתַקֵּן כְּלֵי שִׁיר וצ"ע מִדִּבְרֵי הַתּוֹסָ' דְּחֻלִּין: שָׁם דַּף ל' ע"א בְּמַתְנִיתִין וּבִמְדִינָה יוֹם אֶחָד: מַה דְּנָקַט כֵּן וְהוּא יָתֵר דה"ל לְמִתְנֵי בָּרִאשׁוֹנָה הָיָה הַלּוּלָב נִיטָּל בַּמִּקְדָּשׁ שִׁבְעָה וכו' הִתְקִין ריב"ז שֶׁיִּהְיֶה נִיטָּל גַּם בִּמְדִינָה שִׁבְעָה י"ל דְּבָא לְיַתֵּן טַעַם לָמָּה דַּוְקָא בְּלוּלָב תִּיקֵּן כֵּן וְלֹא גַּם בַּעֲרָבָה וְהִיא קֻוּשְׁיַית הַגְּמָרָא בְּסֻכָּה (דַּף מ"ג) וּמְתָרֵץ לוּלָב דְּיֵשׁ לוֹ עִיקָּר מִן הַתּוֹרָה בַּגְּבוּלִין עָבְדִינַן זֵכֶר לַמִּקְדָּשׁ עֲרָבָה דְּלֵית לַהּ עִיקָּר מה"ת לָא עָבְדִינַן זֵכֶר לַמִּקְדָּשׁ ע"ש וְלָכֵן נָקַט בְּמַתְנִיתִין וּבִמְדִינָה יוֹם אֶחָד דְּהַיְינוּ הָעִיקָּר מִן הַתּוֹרָה בְּגִבּוּלִין וְלָכֵן תִּיקֵּן ריב"ז בָּזֶה זֵכֶר לַמִּקְדָּשׁ.

וְהַטּוּר אֶבֶן הִקְשָׁה כֵּיוָן דְּמִקְרָא יָלִיף שֶׁיֵּשׁ לַעֲשׂוֹת זֵכֶר לַמִּקְדָּשׁ לָמָּה לֹא תִּיקֵּן גַּם בַּעֲרָבָה כֵּן. ולענ"ד י"ל דְּמִצְוָה שֶׁלֹּא הָיָה רַק בַּמִּקְדָּשׁ דָּמֵי לַעֲבוֹדָה וְלֹא שַׁיָּיךְ לַעֲשׂוֹת בָּזֶה זֵכֶר לַמִּקְדָּשׁ דְּאֵין עֲבוֹדָה בַּחוּץ וְרַק בְּמִצְוָה שֶׁנֶּהֱגָה גַּם בְּגִבּוּלִין דְּלָא דָּמֵי לַעֲבוֹדָה בָּהּ תִּקְנוּ זֵכֶר לַמִּקְדָּשׁ: שָׁם נִיטָּל בַּמְּדִינָה שִׁבְעָה: בְּסִפְרֵי בְּכּוּרֵי יַעֲקֹב (סי' תרנ"ח) בֵּיאַרְתִּי אֵיךְ הַדִּין בִּירוּשָׁלַיִם בַּזְּמַן הַזֶּה אִם נִיטָּל מִן הַתּוֹרָה כָּל שִׁבְעָה: שָׁם בַּגְּמָרָא מִכְּלָל דְּבָעֵי דְּרִישָׁה: רַשְׁ"י כָּתַב סֵיפָא דְּקָרָא צִיּוֹן הִיא והי"ת דְּקָדֵק מָה רַשְׁ"י בָּעֵי בָּזֶה.

ולענ"ד פָּשׁוּט שֶׁבַּגְּמָרָא שֶׁלִּפְנֵי רַשְׁ"י לֹא הָיָה כָּתוּב רַק רֵישָׁא דְּקָרָא כִּי אַעֲלֶה אֲרֻכָה לָךְ וּמִמַּכּוֹתַיִךְ אֶרְפָּאֵךְ וְכֵיוָן דְּדָרְשָׁה דְּבָעֵי דְּרִישָׁה אָתְיָא מִסֵּיפָא דְּקָרָא לָכֵן כָּתַב רַשְׁ"י הַסֵּיפָא וּמַה שֶּׁמֵּבִיא הַגְּמָרָא גַּם רֵישָׁא דְּקָרָא י"ל דְּבָזֶה רָצָה לְיַתֵּן טַעַם לָמָּה קָפִיד לַעֲשׂוֹת זֵכֶר לַמִּקְדָּשׁ מִשּׁוּם כִּי אַעֲלֶה אֲרֻכָה לָךְ דְּהַיְינוּ מְהֵרָה יִבָּנֶה בהמ"ק וְעוֹד י"ל דְּהַתּוֹסָ' בְּסֻכָּה כָּתְבוּ דְּלִכְךְ נָקַט הָכָא וְשָׁם ב' הַתַּקָּנוֹת דְּלוּלָב שִׁבְעָה וְיוֹם הֶנֵף אָסוּר כַּהֲדָדֵי מִשּׁוּם דריב"ז יַחַד תִּקְנָם וְצָרִיךְ טַעַם לָמָּה תִּיקֵּן ב' הַתַּקָּנוֹת יַחַד.

אֲבָל י"ל דְּלִכְאוֹרָה טַעֲמֵי ב' הַתַּקָּנוֹת הֲפוּכוֹת דִּבְלוּלָב תִּקֵּן לִזְכֹּר מַה שֶּׁהָיָה דְּלִזְמַן שֶׁיִּבָּנֶה בִּיהמ"ק שֶׁלֹּא יְבַטְּלוּ הַמִּצְוֹת לֹא צָרִיךְ תַּקָּנָה דְּמַה שֶּׁהוּא בַּמִּקְדָּשׁ הָוֵי כִּשְׁאָר עֲבוֹדוֹת שֶׁלֹּא חָשְׁשׁוּ שֶׁיְּבַטְּלוּ שֶׁהֲרֵי לֹא עָשׂוּ לָהֶם זֵכֶר וְלָכֵן בָּזֶה הַתַּקָּנָה שֶׁיִּהְיֶה זֵכֶר לַמִּצְוָה שֶׁנֶּהֱגָה מִקֹּדֶם הַחֻרְבָּן אֲבָל יוֹם הֶנֵף אָסוּר הָוֵי לְהִיפּוּךְ דְּאִי מִשּׁוּם מַה שֶּׁהָיָה נוֹהֵג לְשֶׁעָבַר הָיָה דַּי לְתַקֵּן שֶׁיִּהְיֶה אָסוּר עַד חֲצוֹת דְּהָא מַיְיתֵי דְּהָרְחוֹקִים לֹא נֶאֶסְרוּ רַק עַד חֲצוֹת שֶׁיָּדְעוּ שֶׁאֵין ב"ד מִתְעַצְּלִים הֲרֵי שֶׁלְּעוֹלָם לֹא עָבַר חֲצוֹת בְּלֹא הַקָּרָבָה ומכ"מ תִּיקֵּן ריב"ז אִיסּוּר כָּל הַיּוֹם הוּא מִשּׁוּם מְהֵרָה יִבָּנֶה בִּיהמ"ק וְיִהְיֶה דָּבָר חָדָשׁ שֶׁשָּׁמָּא יִתְאַחֵר עַד אַחַר חֲצוֹת וא"כ בָּזֶה הַתַּקָּנָה הִיא מִשּׁוּם מַה שֶּׁיִּהְיֶה וּבְלוּלָב הַתַּקָּנָה מִשּׁוּם מַה שֶּׁהָיָה וּשְׁנֵיהֶם רְמוּזִים בַּפָּסוּק כִּי אַעֲלֶה אֲרֻכָה לָךְ וּמִמַּכּוֹתַיִךְ אֶרְפָּאֵךְ רֶמֶז לְתַקֵּן מִשּׁוּם מְהֵרָה יִבָּנֶה בהמ"ק מַה שֶּׁצָּרִיךְ אָז הַיְינוּ תַּקָּנַת יוֹם הֶנֵף וְסֵיפָא דְּקָרָא דְּצִיּוֹן הִיא דּוֹרֵשׁ אֵין לָהּ מְלַמֵּד שֶׁבָּעֵי דְּרִישָׁה הוּא רֶמֶז לְתַקָּנַת לוּלָב שֶׁהִיא זֵכֶר לַמִּקְדָּשׁ לְמַה שֶּׁהָיָה אָז וְלָכֵן תִּיקֵּן ריב"ז ב' הַתַּקָּנוֹת הָאֵלֶּה יַחַד מִשּׁוּם דְּמָצָא לָהֶם סָמַךְ בַּפָּסוּק: שָׁם מ"ט מְהֵרָה יִבָּנֶה בִּיהמ"ק: מַה שִׁי"ל בְּסֵוּגְיָא זוֹ כָּתַבְתִּי בְּסִפְרִי ע"ל סֻכָּה (דַּף מ"א) ע"ש: שָׁם בְּתוֹסֶפֶת ד"ה וּבִיבְנָה.

דְּיֵשׁ אִיסּוּר שְׁבוּת בַּדָּבָר: הפ"י הֲבִיא דְּיֵשׁ פְּלוּגְתָּא בְּפוֹסְקִים בָּזֶה אִם אָסוּר לְתַקְּנוֹ אַחַר שֶׁיָּצְאוּ. ולענ"ד לְמַה שֶׁכָּתְבוּ הַתּוֹסָפוֹת דְּאַיְירִי בְּשֶׁלֹּא יָצְאוּ דַּוְקָא דְּאוֹתָם שֶׁיָּצְאוּ אָסוּר לָהֶם לְתַקְּנוֹ בלא"ה יֵשׁ טַעַם דְּלָא אַיְירִי בְּהוּ דְּלָמָּה הֲוָצְרְכוּ לְתַקְּנוֹ בִּפְנֵי ב"ד דְּבִשְׁלָמָא אוֹתָם שֶׁלֹּא יָצְאוּ עֲדַיִן הֲוָצְרְכוּ לָזֶה מִשּׁוּם גְּזֵרָה דְּשֶׁמָּא יַעֲבִירֻנּוּ לְמַעַן יַזְכִּירֵם ב"ד שֶׁלֹּא לְהוֹצִיא כמש"כ הָרִיטְבָ"א שֶׁלְּכָךְ לֹא מֻוְתָּר רַק בִּפְנֵי ב"ד אֲבָל אוֹתָם שֶׁכְּבָר יָצְאוּ הֲרֵי בָּהֶם לֹא שַׁיָּךְ גְּזֵרָה זוֹ שֶׁלֹּא טָרִידִי וְכִדְאָמְרִינַן לְעִנְיַן לוּלָב בְּשַׁבָּת בְּסֻוכָּה (דַּף מ"ב) וא"כ לָמָּה יִתְקְעוּ בִּפְנֵי ב"ד דַּוְקָא: שָׁם ע"ב בַּגְּמָרָא ר' יְהוּדָה הוּא דְּקָא טָעֵי: הפ"י הִקְשָׁה מנ"ל לרנב"י לוֹמַר דר"י טָעָה בְּדִבְרֵי ריב"ז וְעַיֵּין בְּסִפְרִי ע"ל סֻוכָּה (דַּף מ"א) שֶׁבֵּיאַרְתִּי שֶׁזֶּה הִיא קֻוּשְׁיַית הַתּוֹסָ' בְּמָנָחוֹת (דַּף ס"ח) וְסִילַּקְתִּי בָּזֶה מַה שֶּׁתָּמְהוּ הַצּאן קָדָשִׁים והט"א עַל דִּבְרֵי הַתּוֹסָ': שָׁם עִם תָּמִיד שֶׁל בֵּין הָעַרְבַּיִם: הר"מ אַלְשֵׁיךְ בְּשׁוּ"ת סִימָן קל"ח הִקְשָׁה מַזֶּה עַל מַה שֶּׁכָּתַב הַטּוּר וב"י וְרַמָּ"א שֶׁלְּכָךְ אֵין אוֹמְרִים שִׁיר שֶׁל יוֹם בְּמִנְחָה לְפִי שֶׁבַּמִּקְדָּשׁ לֹא אָמְרוּ שִׁיר בְּתָמִיד שֶׁל ביה"ע וַהֲרֵי מַסֶּוגְיָא זוֹ מַשְׁמַע שֶׁאָמְרוּ שִׁיר וְעַיֵּין בְּיוֹם תְּרוּעָה שֶׁהֲבִיא תֵּירוּץ הָאַלְשֵׁיךְ וְהַבְּאֵר שֶׁבַע.

וְכָתַב שֶׁדָּחוּקִים הֵם ולענ"ד גַּם תֵּירוּצוֹ דָּחוּק הוּא ולפענ"ד אֶפְשָׁר לוֹמַר דְּוַדַּאי כָּל יְמוֹת הַשָּׁנָה לֹא אָמְרוּ שִׁירָה בְּתָמִיד שֶׁל ביה"ע דְּלָא נִזְכַּר בְּשׁוּם מָקוֹם וְרַק בר"ה אָמְרוּ כַּנִּרְאֶה מִבָּרַיְיתָא דְּסוּגִין דְּקָאָמַר בְּמִנְחָה מַהוּ אוֹמֵר קוֹל ה' יָחִיל מִדְבָּר וְכֵן בְּשַׁבָּת כִּדְאָמְרִינַן לְקַמָּן בְּסוּגִין בְּמִנְחָתָא דְּשַׁבְּתָא מָה הָיוּ אוֹמְרִים וּמִדְּלֹא מָצָאנוּ בְּשׁוּם מָקוֹם שֶׁהַוְזַכַּר שִׁיר לי"ט שֶׁל פֶּסַח וְשָׁבוּעוֹת וְסֻוכּוֹת בַּמִּנְחָה מִזֶּה נִרְאֶה שי"ט שֶׁל ר"ה הֲוָבְדַּל מִזֶּה מִשְּׁאָר הַיָּמִים שֶׁחוּץ שִׁיר שֶׁל מוּסָף שֶׁאָמְרוּ בְּכָל י"ט שִׁיר לְעַצְמוֹ אָמְרוּ בר"ה גַּם שִׁיר שֶׁל מִנְחָה וְזֶה מַה דְּאָמְרִינַן בְּשִׁמְעָתִין הָכָא תִּרְגְּמוּ שֶׁלֹּא אָמְרוּ שִׁירָה כָּל עִיקָּר וְזֶה הָיָה קִלְקוּל שֶׁבַּמִּנְחָה הָיוּ צָרִיכִים לוֹמַר שִׁיר שֶׁל קוֹל ה' יָחִיל מִדְבָּר וו' זֵירָא אָמַר שֶׁכֵּיוָן שֶׁהָיוּ מְסַוְּפְקִים אִם יָבוֹאוּ וּצְרִיכִים לוֹמַר שִׁיר בְּתָמִיד שֶׁל ביה"ע וְאִם לֹא יָבוֹאוּ אֵין כָּאן שִׁיר כְּלָל אָמְרוּ שִׁיר שֶׁל חוֹל שֶׁסָּבְרוּ שֶׁטּוֹב לוֹמַר עכ"פ שִׁיר אֶחָד מִלְּהַקְרִיב בְּלֹא שִׁיר כְּלָל שֶׁאוּלַי הָיוּ סְבוּרִים דְּשִׁיר מְעַכֵּב הַקָּרְבָּן וַאֲפִילּוּ אֵינוֹ מְעַכֵּב עכ"פ מִצְוָה אִיכָּא וּבְזֶה נַדַּאי שֶׁבֵּין לְעַכֵּב בֵּין לְמִצְוָה אֵין קְפִידָא אֵיזוֹ שִׁיר יִהְיֶה דְּכֵיוָן דעכ"פ יֵשׁ שִׁיר תַּדַּע שֶׁהֲרֵי שִׁירָה הִיא מִדְּאוֹרַיְיתָא כִּדְאָמְרִינַן בַּעֲרוּכִין וְכָל הַשִּׁירוֹת שֶׁאָמְרוּ הָיוּ דִּבְרֵי קַבָּלָה שֶׁבַּתְּהִלִּים חוּץ מִשִּׁיר שֶׁל הָאֲזִינוּ וְאָז יָשִׁיר דְּשַׁבָּת וְלָכֵן בָּחֲרוּ לוֹמַר שִׁיר עכ"פ מִסָּפֵק שֶׁלֹּא לְהַקְרִיב קָרְבָּן שֶׁל י"ט שֶׁל ר"ה בַּמִּנְחָה בְּלִי שִׁירָה אֲבָל שֶׁל יו"ט לֹא רָצוּ לוֹמַר מִסָּפֵק דְּשֶׁמָּא לֹא יָבוֹאוּ עֵדִים וְאֵין לַשִּׁיר זֶה שַׁיָּיכוּת לְיוֹם זֶה כְּלָל משא"כ שִׁיר שֶׁל יוֹם דעכ"פ יֵשׁ לוֹ שַׁיָּיכוּת לַיּוֹם רַק שֶׁאִם חוֹל הוּא הָיָה לְלֹא צוֹרֶךְ אֲבָל אֵין כָּאן נִדְנוּד אִיסּוּר וְלָכֵן כשאח"כ בָּאוּ עֵדִים הָיָה הַקִּלְקוּל שֶׁלֹּא אָמְרוּ בְּמִנְחָה שִׁיר שֶׁל י"ט הַמְתֻוָּקָן לְכָךְ וְלָכֵן אֵין רְאָיָה כְּלָל מִסֶּוגְיָא זוֹ שֶׁבְּחוֹל אָמְרוּ שִׁיר בְּתָמִיד שֶׁל ביה"ע וְזֶהוּ שִׁיטַת הַטּוּר וב"י ולפ"ז צ"ל דְּגַם לָמָּ"ד שֶׁלֹּא אָמְרוּ שִׁירָה כָּל עִיקָּר אַיְירִי שֶׁבָּאוּ הָעֵדִים אַחַ"כ וְזֶה כְּתֵירוּץ הַתּוֹסָ' הָרִאשׁוֹן וּדְלֹא כְּתֵירוּצָם הַשֵּׁנִי בָּמָּה שֶׁכָּתְבוּ וּמִיהוּ אֶפְשָׁר לוֹמַר כְּשֶׁלֹּא בָּאוּ וכו' דִּלְתֵירוּץ זֶה לֹא הָיָה קִלְקוּל מַה שֶׁלֹּא אָמְרוּ שִׁירָה כְּלָל כֵּיוָן דְּכָל יוֹם חוֹל ג"כ לֹא הָיוּ אוֹמְרִים וּמִדִּבְרֵי רַשְׁ"י ג"כ מַשְׁמַע קָצַת שֶׁלֹּא אָמְרוּ שִׁיר בְּחוֹל שֶׁכָּתַב ד"ה נוֹהֲגִים וְז"ל לְפִי שֶׁלֹּא יָדְעוּ וכו' וְשִׁיר שֶׁל י"ט יֵשׁ לוֹמַר אוֹ שֶׁלֹּא יָבוֹאוּ וְנִמְצָא שֶׁהוּא חוֹל עכ"ל וּמִדְּלָא כָּתַב אוֹ לֹא יָבוֹאוּ וְשִׁיר שֶׁל חוֹל יֵשׁ לוֹמַר (כְּמוֹ שֶׁכָּתַב הַבַּרְטְנוּרָא) מַשְׁמַע דס"ל דְּאִם הוּא חוֹל אֵין כָּאן שִׁיר כְּלָל ולפ"ז

אֵין רְאָיָה כְּלָל מִסֵּוּגְיָא זוֹ שֶׁאָמְרוּ שִׁיר בְּתָמִיד שֶׁל בֵּיה"ע וא"ש שִׁיטַת הַטּוּר ור"ע וא"ח שֶׁכָּתְבוּ שֶׁלֹּא אָמְרוּ שִׁיר בַּמִּנְחָה: שָׁם מִפְּנֵי שֶׁחוֹזֵר וְכוֹפֵל אֶת הַפֶּרֶק: בט"א הִקְשָׁה הֲרֵי גַּם בְּסֵוּכּוֹת שֶׁאָמְרוּ הומב"הי כִּדְאָמְרִינַן בְּסֵוּכָּה (דַּף נ"ד) לְפָעָמִים כָּפְלוּ אֶת הַפֶּרֶק כְּשֶׁהָיָה שִׁיר שֶׁל יוֹם שָׁוֶה לְשִׁיר שֶׁל מוּסָף וְתֵירֵץ דְּשָׁם אֵין קְפִידָא עַל הַכֶּפֶל כֵּיוָן דבלא"ה כָּפְלוּ הַשִּׁיר שֶׁל יוֹם בְּשַׁחֲרִית וּבְמִנְחָה אֲבָל בר"ה שֶׁהָיָה בַּמִּנְחָה שִׁיר אַחֵר לֹא רָצוּ לְכַפּוֹל עכ"ד.

אָמְנָם תֵּירוּץ זֶה לֹא שַׁיָּיךְ לְשִׁיטַת הַטּוּר הַנַּ"ל דִּבְכָל יוֹם לֹא אָמְרוּ שִׁיר בַּמִּנְחָה א"כ גַּם בְּסֵוּכּוֹת לֹא אָמְרוּ. אָכֵן לפענ"ד י"ל עַל קֻוֹשְׁיַת הט"א דְּאָמְרוּ וְכָפְלוּ לֹא שַׁיָּיךְ רַק אִם כָּל הַמִּזְמוֹר אוֹמֵר ב' פְּעָמִים אֲבָל שָׁם בַּסֵּוּכּוֹת לֹא אָמְרוּ בְּכָל יוֹם רַק מִקְצָת הַמִּזְמוֹר לְמוּסָף וְלֹא נִקְרָא זֶה חוֹזֵר וְכוֹפֵל וּבָזֶה נִפְשָׁט ג"כ מַה שֶּׁמְּסֻפָּק הט"א בָּמָה שֶׁנֶּאֱמַר בַּבָּרַיְיתָא שֶׁאִם בָּאוּ עֲדִים קוֹדֶם תָּמִיד שֶׁל שַׁחַר אָמְרוּ בְּשַׁחֲרִית הֲסִירוֹתִי אִם אַחַ"כ בַּמּוּסָף אָמְרוּ כָּל הַמִּזְמוֹר אוֹ אָמְרוּ מֵהַרְנִינוֹ עַד הֲסִירוֹתִי וּלְפִי דְּבָרֵינוּ דְּחוֹזֵר וְכוֹפֵל אֶת הַפֶּרֶק לֹא שַׁיָּיךְ רַק אִם אוֹמֵר כָּל הַמִּזְמוֹר ב' פְּעָמִים וַדַּאי יֹאמְרוּ בַּמּוּסָף כָּל הַמִּזְמוֹר דְּלָמָּה יִשְׁתַּנֶּה אִם חָל בְּיוֹם ה' מָחַל בִּשְׁאָר יְמֵי שָׁבוּעַ כֵּיוָן דְּאֵין זֶה נִקְרָא כּוֹפֵל:שָׁם בְּרַשְׁ"י ד"ה הֲסִירוֹתִי.

מְשׁוּם דבר"ה יָצָא יוֹסֵף מִבֵּית הָאֲסוּרִים: לְפִי הַנִּרְאֶה מִגְּמָרָא דִּלְעֵיל (דַּף י"א) קָרָא דַּהֲסִירוֹתִי לֹא עַל יוֹסֵף נִדְרַשׁ אֶלָּא עַל אֲבוֹתֵינוּ בְּמִצְרַיִם דְּדָרַשׁ מִזֶּה דבר"ה בָּטְלָה עֲבוֹדָה מֵאֲבוֹתֵינוּ בְּמִצְרַיִם אָכֵן גַּם שָׁם כָּתַב רַשְׁ"י דַּהֲסִירוֹתִי בְּיוֹסֵף כְּתִיב וע"ש בְּמָהַרְשָׁ"א ח"א: שָׁם בְּתוֹסֶפֶת ד"ה וְנִתְקַלְקְלוּ.

וא"ת אַמַּאי לָא חָשִׁיב קַלְקוּל שֶׁל מוּסָף: מַה שי"ל בְּדִבְרֵי הַתּוֹסָ' כָּתַבְתִּי בַּאֲרִיכוּת בְּמָקוֹם אַחֵר: שָׁם בא"ד. דְּהִקְרִיבוּ כֶּבֶשׂ אֶחָד עַל תְּנַאי: הי"ת הִקְשָׁה דְּאִם אִיתָא דְּיכוֹלִים לְהַקְרִיב לְכַתְּחִלָּה עַל תְּנַאי הָיוּ יְכוֹלִים לַעֲשׂוֹת בְּלִי קַלְקוּל שֶׁהָיוּ מַקְרִיבִים עוֹלָה אַחַת עַל תְּנַאי דְּאִם יָבוֹאוּ עֲדִים יִהְיֶה עוֹלַת נְדָבָה וְעוֹלַת נְדָבָה אֵין טָעוּן שִׁירָה וְאַחַ"כ יַקְרִיבוּ מוּסָפִים וְתָמִיד וְאִם לֹא יָבוֹאוּ יִהְיֶה תָּמִיד אֶלָּא וַדַּאי לְכַתְּחִלָּה אֵין לְהַקְרִיב עַל תְּנַאי וּדְבָרָיו תְּמוּהִים שֶׁאֵיךְ יַקְרִיבוּ עַל תְּנַאי שֶׁאִם יָבוֹאוּ עֲדִים יִהְיֶה עוֹלַת נְדָבָה הֲרֵי עוֹלַת נְדָבָה בֵּין לב"ש בֵּין לב"ה אֵין קְרֵיבִים ביו"ט וְאִם יָבוֹאוּ עֵדִים וִיקַדְּשׁוּ הֲרֵי הָיָה יו"ט מִבְּעֶרֶב דַּהֲרֵי לְכָךְ נָהֲגוּ אוֹתוֹ הַיּוֹם קוֹדֶשׁ וּלְמָחָר קוֹדֶשׁ וא"כ הֲרֵי חִלְּלוּ יו"ט לְהַקְרִיב קָרְבָּן נְדָבָה וְלָכֵן בְּדִיּוּק כָּתְבוּ שֶׁרַק תְּנַאי זֶה הָיוּ יְכוֹלִים לְהַתְנוֹת שֶׁיִּהְיֶה מוּסָף: שָׁם בא"ד.

מִיהוּ אֶפְשָׁר לוֹמַר כְּשֶׁלֹּא בָּאוּ: ק"ק דא"כ הָוֵי אֱלוּל מְעֻבָּר וַהֲרֵי מִימוֹת עֶזְרָא וְאֵילָךְ לֹא מָצִינוּ אֱלוּל מְעֻבָּר כִּדְפָרִיךְ לְקַמָּן (דַּף ל"ב) עַל מַה דְּתַנְיָא בְּיוֹם שֵׁנִי יָרַד ר' חֲנִינָא וצ"ע: שָׁם דַּף ל"א ע"א בַּגְּמָרָא וְקָמִיפַלְגִי בִּדְרַב קַטִינָא: הַיּוֹם תְּרוּעָה והט"א הִקְשׁוּ מנ"ל דר' נַחֲמִיא כְּאַבַּיֵי ס"ל הֲרֵי בְּעַצְמוֹ מְפָרֵשׁ טַעְמוֹ שֶׁלֹּא רָצָה לְחַלֵּק בֵּין הַפְּרָקִים.

ולענ"ד י"ל דְּהָא צָרִיךְ טַעַם מַה דְּחָקוֹ לר"ע לְחַלֵּק בֵּין הַפְּרָקִים. אָכֵן י"ל דְּאַדְּרַבָּה טַעְמוֹ שֶׁל ר"ע הָיָה ג"כ מִשּׁוּם שֶׁלֹּא לְחַלֵּק בֵּין שִׁיר שֶׁל שַׁבָּת לְשִׁיר שֶׁל שְׁאָר הַיָּמִים דְּכֻלָּם הֵם מַעֲנְיָנוֹ שֶׁל בְּרִיאַת אוֹתוֹ יוֹם כְּמוֹ שֶׁמְּפָרֵשׁ וְשֶׁל שַׁבָּת לֹא הֶזְכֵּר בּוֹ מַעֲנְיַן שַׁבָּת וְלָכֵן מְפָרֵשׁ עַל עוֹלָם שֶׁכֻּלּוֹ שַׁבָּת שֶׁבְּזֶה הוּא מַעֲנְיָנוֹ שֶׁל יוֹם דְּמְדַבֵּר מִשְּׁכַר הַצַּדִּיקִים שֶׁשְּׁתוּלִים בְּבֵית ה' לעוה"ב וְהָרְשָׁעִים יֹאבְדוּ עֲדֵי עַד וְעָלַי עָשׂוֹר ג"כ מְדַבֵּר מַעֲנְיַן עוה"ב כמ"ש הַמָּהַרְשָׁ"א וְכֵיוָן דעוה"ב נִקְרָא שַׁבָּת לָכֵן הָוֵי מַעֲנְיָנוֹ שֶׁל שַׁבָּת וְזֶה טַעְמוֹ שֶׁל ר"ע וַדַּאי שֶׁזֶּה יַסְפִּיק נָגֶד טַעַם דר"נ שֶׁלֹּא לְחַלֵּק בֵּין הַפְּרָקִים וְלָכֵן מְפָרֵשׁ בַּגְּמָרָא דִּפְלִיגִי בִּדְרַב קַטִינָא דְּאִי

לָאו דר"נ ס"ל כְּאַבַּיֵי גַּם הוּא הָיָה מַכְרִיעַ כדר"ע וּמַה דְּקָאָמַר מָה רָאָה ר"ע לְחַלֵּק בֵּין הַפְּרָקִים לָא קָאָמַר רַק דְּאִם לֹא יֵשׁ גַּם בִּדְרָשַׁת ר' עֲקִיבָא חִילּוּק בֵּין הַפְּרָקִים גַּם הוּא הָיָה מַכְרִיעַ כִּדְרָשַׁת ר"ע: שָׁם מְכֻפֶּרֶת לִכְרוּב: מַשְׁמַע מִזֶּה שֶׁהָיָה זֶה בִּזְמַן חֻרְבַּן בַּיִת רִאשׁוֹן וְכֵן כָּתַב רַשׁ"י שֶׁבִּימֵי יְחֶזְקֵאל נִסְתַּלְּקָה מְכֻפֶּרֶת לִכְרוּב וְקָשֶׁה דִּלְפִי מַה דְּתָנַן שְׁקָלִים (פ"ז) נִגְנַז הָאָרוֹן וּמְפָרֵשׁ הַיְרוּשַׁלְמִי שָׁם שֶׁהָיָה זֶה בִּימֵי יֹאשִׁיָּהוּ וא"כ בִּימֵי יְחֶזְקֵאל לֹא הָיָה עוֹד כַּפֶּרֶת אָכֵן י"ל דְּמֵימְרָא דר' יוֹחָנָן דְּהָכָא אָזֵיל אַלִּיבָּא סְתָמָא דְּמַתְנִיתַן דְּיוֹמָא (דַּף נ"ג) דס"ל דְּאָרוֹן גָּלָה לְבָבֶל אוֹ יֵשׁ לוֹמַר דְּלָמָּ"ד נִגְנַז הָאָרוֹן כְּבָר נָסְעָה הַשְּׁכִינָה בִּימֵי יֹאשִׁיָּהוּ מִכַּפּוֹרֶת לַכְּרוּב וּבָזֶה אָתֵי שַׁפִּיר דְּיֹאשִׁיָּהוּ גָּנַז הָאָרוֹן דאע"ג דְּהַיְרוּשַׁלְמִי מְפָרֵשׁ שֶׁרָאָה שֶׁהַבַּיִת עָתִיד לֵיחָרֵב מכ"מ הי' אֶפְשָׁר לְהַמְתִּין עַד סָמוּךְ לַחֻרְבָּן וַהֲרֵי לְיֹאשִׁיָּהוּ כְּבָר בָּא הַבִּטָּחוֹן דְּבֵימָיו לֹא יֵחָרֵב הַבַּיִת כְּדִכְתִיב בִּקְרָא אֲבָל לפ"ז י"ל דְּגָנְזוֹ ע"י שֶׁרָאָה בְּרוּחַ הַקֹּדֶשׁ שֶׁכְּבָר נִסְתַּלְּקָה הַשְּׁכִינָה מְכֻפֶּרֶת שֶׁעַל הָאָרוֹן: שָׁם וּכְתִיב וַיִּרְכַּב עַל כְּרוּב: רַשׁ"י כָּתַב דְּלָא גָּרְסִינַן כֵּן דְּהַהִּ קְרָא בְּמִצְרַיִם כְּתִיב ובלא"ה מוּכָח כֵּן דִּלְפִי גִּירְסָא דִּלְפָנֵינוּ מְכֻפֶּרֶת לִכְרוּב וּמִכְּרוּב לִכְרוּב וּמִכְּרוּב לְמִפְתָּן הָוֵי לֵיהּ י"א מַסָּעוֹת: שָׁם אר"י שִׁשָּׁה חֳדָשִׁים נִתְעַכְּבָה שְׁכִינָה: הַמָּהַרְשָׁ"א בח"א כָּתַב שֶׁהַשִּׁשָּׁה חֳדָשִׁים הָיָה מֵעֲשָׂרָה בְּטֵבֵת שֶׁבָּאָה הָעִיר בַּמָּצוֹר עַד תִּשְׁעָה בְּתַמּוּז שֶׁהֻבְקְעָה הָעִיר ע"ש שֶׁהֶאֱרִיךְ בָּזֶה וּדְבָרָיו תְּמוּהִין שֶׁהֲרֵי לֹא שִׁשָּׁה חֳדָשִׁים אֶלָּא י"ח חֳדָשִׁים הָיוּ מֵעֵת שֶׁבָּא יְרוּשָׁלַיִם בַּמָּצוֹר עַד הֻבְקְעָה כְּדִכְתִיב (יִרְמְיָה נ"ב) וַיְהִי בַּשָּׁנָה הַתְּשִׁיעִית לְמָלְכוֹ בַּחֹדֶשׁ הָעֲשִׂירִי בֶּעָשׂוֹר לַחֹדֶשׁ בָּא נְבוּכַדְנֶאצַּר וגו' וַתָּבֹא הָעִיר בַּמָּצוֹר עַד עַשְׁתֵּי עֶשְׂרֵה שָׁנָה לַמֶּלֶךְ צִדְקִיָּהוּ בַּחֹדֶשׁ הָרְבִיעִי בְּתִשְׁעָה לַחֹדֶשׁ וגו' וַתִּבָּקַע הָעִיר הֲרֵי שֶׁהָיְתָה בַּמָּצוֹר מִשְּׁנַת תְּשַׁע לְצִדְקִיָּהוּ עַד שְׁנַת עַשְׁתֵּי עֶשְׂרֵה וּלְמַלְכֵי יִשְׂרָאֵל מִנַּיִן מָנִינַן א"כ הָוֵי מִטֵּבֵת שְׁנַת ט' עַד תַּמּוּז שְׁנַת י"א שְׁמֹנָה עָשָׂר חֳדָשִׁים וצ"ע: שָׁם וּכְנֶגְדָּן גָּלְתָה סַנְהֶדְרִין: רַשׁ"י כָּתַב דְּהָנָךְ גָּלְיוֹת דְּסַנְהֶדְרִין בְּבַיִת שֵׁנִי הָוֵי וְכָתַב הַמָּהַרְשָׁ"א דְּמִלְּשׁוֹן כְּנֶגְדָּן מַשְׁמַע דְּגַם בְּחֻרְבַּן בַּיִת רִאשׁוֹן גָּלוּ וְכַנִּרְאֶה ג"כ מִמַּה דְּיָלִיף ר"א מִפָּסוּק דִּישַׁעְיָה כֵּן.

ולענ"ד אַדְּרַבָּה מִלְּשׁוֹן כְּנֶגְדָּן מַשְׁמַע כפי' רַשׁ"י דִּכְנֶגֶד סִילּוּק הַשְּׁכִינָה שֶׁבְּבַיִת רִאשׁוֹן הָיָה גָּלוּת סַנְהֶדְרִין בְּבַיִת שֵׁנִי וּמַה דְּמַיְיתֵי מִפָּסוּק אֵין רְאָיָה די"ל דִּישַׁעְיָה נִבָּא עַל חֻרְבַּן בַּיִת שֵׁנִי דְּכְמוֹ כֵן אָמְרִינַן סוֹף מַכּוֹת דִּנְבוּאוֹת אוּרִיָּ' נִתְקַיְּימָה בְּחֻרְבַּן בַּיִת שֵׁנִי: שָׁם ע"ב בְּמַתְנִיתַן הִתְקִין ריב"ז שֶׁאֲפִילּוּ רֹאשׁ ב"ד: לֹא רָאִיתִי לָרַמְבַּ"ם שֶׁהֵבִיא תַּקָּנָה זוֹ כְּמוֹ שֶׁהֵבִיא שְׁאָר תַּקָּנוֹת שֶׁל ריב"ז וְאוּלַי י"ל כֵּיוָן שֶׁהָרַמְבַּ"ם לֹא הֵבִיא רַק דִּינִים שֶׁנּוֹהֲגִים בזה"ז אוֹ שֶׁיִּנְהֲגוּ לְכְשֶׁיִּבָּנֶה ביהמ"ק ב"ב וְהַהִּ תַּקָּנָה לֹא נִתְקָנָה רַק מִטַּעַם נִמְצָאתָ אַתָּה מַכְשִׁילָן לע"ל לָכֵן לָא הָוֵי רַק צוֹרֶךְ שָׁעָה דְּדִלְמָא לֹא יהי' זֶה חֲשָׁשׁ לֶעָתִיד כְּשֶׁיִּבָּנֶה ביהמ"ק וְעַל כֵּן לֹא בָּרוּר שֶׁתִּתְנַהֵג תַּקָּנָה זוֹ גַּם לע"ל וּרְאָיָה לָזֶה שֶׁגַּם מַה דְּאָמְרִינַן לְעֵיל (דַּף כ"א) שָׁלַח ר"ג וכו' שֶׁלֹּא יִתְעַכְּבוּ הָעֵדִים שֶׁבָּאוּ זוּג אַחַר זוּג בְּשַׁבָּת מִטַּעַם זֶה נִמְצֵאתָ אַתָּה מַכְשִׁילָן לע"ל לֹא הֵבִיא הָרַמְבַּ"ם: שָׁם בַּגְּמָרָא אֲבָל הָכָא עֶבֶד לוֹ לְאִישׁ מַלְוֶה: הַיּוֹם תְּרוּעָה והט"א הִקְשׁוּ דִּשְׁנֵי טְעָמִים סוֹתְרִים זא"ז מִדְּקָאָמַר לְעִנְיַן קִידּוּשׁ הַחֹדֶשׁ הַטַּעַם דְּאַתָּה מַכְשִׁילָן לע"ל מַשְׁמַע הָא לָאו הָכִי צָרִיךְ לֵילֵךְ אַחֲרָיו וַהֲדַר קָאָמַר לְעִנְיַן לוֶה הַטַּעַם דְּעֶבֶד לוֶה לְאִישׁ מַלְוֶה מַשְׁמַע הָא בלא"ה אֵין צָרִיךְ לֵילֵךְ אַחֲרָיו ולענ"ד י"ל דְּמַה דְּקָאָמַר אֲבָל הָכָא עֶבֶד לוֶה אֵין זֶה טַעַם לְעַצְמוֹ אֶלָּא לוֹמַר לָמָּה לֹא שַׁיָּיךְ גַּם בָּזֶה דְּאַתָּה מַכְשִׁילָן לְעָתִיד לָבֹא דַּאֲפִילּוּ אַתָּה מַצְרִיכוֹ לֵילֵךְ אַחַר רֹאשׁ ב"ד חוּץ לְמָקוֹם הַוַּעַד

עכ"ז לֹא יִמְנַע מִלְּלָוֹת דְּעָבֵד לוֹ לְאִישׁ מַלְוֶה וּמִיָּד כְּשֶׁלָּוֶה עַל מְנָת כֵּן לָוָה שֶׁיִּהְיֶה הוֹלֵךְ אַחַר הַמַּלְוֶה בְּכָל ב"ד שֶׁיִּרְצֶה: שָׁם צָרִיךְ שֶׁיַּפְרִישׁ רִבַּע לְקִינּוֹ: הט"א הֵבִיא כָּאן קוּשְׁיַת הַתּוֹסָ' בִּכְרִיתוֹת (דַּף ט') לָמָּה גַּם בִּשְׁאָר מְחֻסְרֵי כַּפָּרָה לֹא תִּקְנוּ כֵּן וְעַיֵּין מַה שֶּׁכָּתַבְתִּי שָׁם בְּסִפְרֵי ע"ל בִּישׁוּב קוּשְׁיָא זוֹ: שֵׁם רִבַּע לְקִינּוֹ: עַיֵּין מַה שֶּׁכָּתַבְתִּי בָּזֶה בְּסִפְרֵי ע"ל בִּכְרִיתוֹת (דַּף ט') בְּיִשּׁוּב שִׁיטַת רַשִׁ"י שֶׁהִקְשׁוּ הַתּוֹסָ' עָלָיו: שָׁם וְאִידָךְ פְּלוּגְתָּא: בט"א הִקְשָׁה הָא מִשְׁנָה שְׁלֵמָה שָׁנִינוּ בְּסוֹטָה (דַּף מ"ו) מִשֶּׁרַבּוּ הַמְנָאֲפִים פָּסְקוּ הַמַּיִם הַמָּרִים וריב"ז הִפְסִיקָן וְלֵימָא דְּהַיְינוּ אִידָךְ הַתָּקָנָה וּמַה שֶּׁתֵּרֵץ דְּתַקָּנָה זוֹ לֹא הָיָה דָּבָר חָדָשׁ לְגַמְרֵי דִּכְבָר קוֹדֶם שֶׁהִפְסִיקָן ריב"ז לֹא הָיָה מַשְׁקִים לְאֵשֶׁת הַמְנָאֵף.

לענ"ד דּוֹחֵק הוּא דְּהֵיכָן מָצָאנוּ כֵּן אָכֵן לענ"ד יוֹתֵר נִרְאֶה דְּבָזֶה לֹא שַׁיָּךְ תַּקָּנָה דַּעֲשֹׂה עַל פִּי הַכָּתוּב דִּכְתִיב לֹא אֶפְקוֹד עַל בְּנוֹתֵיכֶם וגו' וְכַנִּרְאֶה ג"כ מֵהַלָּשׁוֹן שֶׁל הַמִּשְׁנָה דְּקָאָמַר שֶׁנֶּאֱמַר מַשְׁמַע מִזֶּה שריב"ז לֹא הוֹרָה רַק מַה שֶּׁצִּוָּה הַכָּתוּב כְּשֶׁרָאָה שֶׁהִגִּיעַ הָעֵת לָזֶה כְּשֶׁרַבּוּ הַמְנָאֲפִים וּכְמוֹ שֶׁהֵעִיר הט"א בְּעַצְמוֹ רַק שֶׁהֵשִׁיב עַל זֶה שֶׁהֲרֵי רנב"י אָמַר לְעֵיל שריב"ז כר' יְהוּדָה ס"ל דְּקָאָמַר יוֹם הֶנֶף מִן הַתּוֹרָה הוּא אָסוּר וריב"ז דָּרַשׁ וְהִתְקִין וא"כ גַּם בְּתַקָּנָה זוֹ נִימָא הָכִי אֲבָל לענ"ד זֶה אֵינוֹ דְּשָׁם קָאָמַר דָּרַשׁ וְהִתְקִין דְּהַיְינוּ שֶׁדָּרַשׁ דְּעַד וְעַד בִּכְלָל וְהִתְקִין עַל פִּי זֶה דְּיוֹם הֶנֶף כֻּלּוֹ אָסוּר וְכֵיוָן דְּמָצָאנוּ בָּזֶה פְּלוּגְתָּא דְּתַנָּאֵי אִי עַד וְעַד בַּכְּלָל אוֹ לֹא שַׁיָּךְ בָּזֶה שֶׁהִתְקִין ריב"ז עַל פִּי מַה שֶּׁדָּרַשׁ אֲבָל בְּמַה שֶּׁהִפְסִיק מַיִם הַמְאָרְרִים לֹא הָיָה צָרִיךְ דְּרָשָׁה כֵּיוָן שֶׁמְּפוֹרָשׁ בַּפָּסוּק.

וְלָכֵן לֹא שַׁיָּךְ לַחְשׁוֹב אֶת זֶה בִּכְלַל תַּקָּנוֹתָיו: שָׁם הִלְבִּין הָיוּ שְׂמֵחִים: הי"ת כָּתַב שֶׁיֵּשׁ לְסַפֵּק מִפְּנֵי מַה לֹא רָצוּ שֶׁיִּהְיֶה מִצִּיצִין אִם בִּשְׁבִיל שֶׁלֹּא יִהְיוּ שְׂמֵחִין כְּשֶׁיַּלְבִּין וַיַּחְדְּלוּ מִלְּהִתְפַּלֵּל וְלָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה כָּרָאוּי אוֹ שֶׁלֹּא יִהְיוּ עֲצֵבִים כְּשֶׁלֹּא יַלְבִּין וְרִיעָא מַזָּלַיְיהוּ ע"י כֵּן וְהִנִּיחַ בצ"ע.

ולענ"ד יֵשׁ לְפָשְׁטוּ דְּהָיָה הַטַּעַם שֶׁלֹּא יִהְיֶה שְׂמֵחִים מִדְּפָרִיךְ לְקַמָּן בִּימֵי ריב"ז מִי הָוָה לָשׁוֹן שֶׁל זְהוֹרִית מַלְבִּין וּמַאי קוּשְׁיָא דִּילְמָא ה"ק כֵּיוָן דְּהָיוּ מְצִיצִין קוֹדֶם עֵת ריב"ז וְאִם הָיָה מַלְבִּין דַּוְקָא הָיוּ שְׂמֵחִים אֲבָל כְּשֶׁלֹּא הִלְבִּין הָיוּ עֲצֵבִים לָכֵן כְּשֶׁרָאָה ריב"ז בְּאַרְבָּעִים שָׁנָה שֶׁתָּמִיד הָיָה מַאְדִּים לֹא רָצָה שֶׁיִּרְאוּ וְרִיעָא מַזָּלַיְיהוּ עַל כֵּן תִּקֵּן שֶׁיִּהְיוּ קוֹשְׁרִים בְּסֶלַע בַּמָּקוֹם שֶׁלֹּא יִרְאוּ אֶלָּא וַדַּאי מַשְׁמַע דְּעִיקַּר הַטַּעַם שֶׁרָצוּ שֶׁלֹּא יִרְאוּ הָיָה מִפְּנֵי שֶׁהָיוּ שְׂמֵחִים כְּשֶׁהִלְבִּין וְלָכֵן פָּרִיךְ שַׁפִּיר כֵּיוָן דְּבִימֵי ריב"ז לֹא הִלְבִּין לֹא הֻזְקַרְךְ לְתַקָּנָה זוֹ וְכֵן מַשְׁמַע דְּלָא מִשּׁוּם שֶׁהָיוּ עֲצֵבִים תִּקְּנוּ שֶׁבְּיוֹמָא דְּמַיְיתֵי בָּרַיְיתָא זוֹ אִיתָא לֹא הִלְבִּין הָיוּ עֲצֵבִים וּמִתְבַּיְישִׁים וַהֲרֵי בְּמַה שֶׁהָיוּ מִתְבַּיְישִׁים וַדַּאי לֵיכָּא חֲשַׁשׁ לְרָעָה אע"כ דה"ק דאע"ג דְּבִלֹּא הִלְבִּין הָיוּ עֲצֵבִים וּמִתְבַּיְישִׁים וְטוֹב לָהֶם מכ"מ כְּשֶׁהִלְבִּין הָיוּ שְׂמֵחִים וְלֹא שָׁבוּ כָּרָאוּי וְלָכֵן הִתְקִינוּ שֶׁלֹּא יִהְיוּ רוֹאִים: שֵׁם עַל פֶּתַח הָאוּלָם: בְּיוֹמָא (דַּף ס"ח) אָמַר ר' יִשְׁמָעֵאל שֶׁהָיָה קָשׁוּר עַל פִּתְחוֹ שֶׁל הֵיכָל וְלֹא מָצָאנוּ שֶׁיֵּשׁ פְּלוּגְתָּא בָּזֶה וְגַם אִי נִימָא דר' יִשְׁמָעֵאל פְּלִיג וס"ל דְּלָא עַל פִּתְחוֹ שֶׁל אוּלָם אֶלָּא עַל פִּתְחוֹ שֶׁל הֵיכָל הָיָה קָשׁוּר קָשֶׁה דִּלְדִידֵיהּ לָמָּה הִתְקִין ריב"ז לְקָשׁוֹר בְּסֶלַע דְּעַל פֶּתַח הַהֵיכָל וַדַּאי לֹא הָיוּ יְכוֹלִים לְהַצִּיץ כֵּיוָן שֶׁפָּרְכֶת שֶׁל אוּלָם הָיָה מַפְסִיק וְעַיֵּין בַּיְרוּשַׁלְמִי דְּיוֹמָא (פ"ו) שֶׁהוּבָא שָׁם ג"כ הַךְ מַעֲשֶׂה וְשָׁם נֶאֱמַר שהי' קָשׁוּר בְּפֶתַח הַהֵיכָל וצ"ל דאע"ג דְּהַפָּרוֹכֶת שֶׁל אוּלָם הָיָה מַפְסִיק מכ"מ כְּשֶׁנִּכְנַס וְיָצָא הכה"ג הָיוּ מַגְבִּיהִים לוֹ אֶת הַפָּרוֹכֶת כִּדְאָמְרִינַן (תָּמִיד פ"ג)

וְהָיוּ מְצִיצִין כְּשֶׁנִּכְנַס לק"ק לְהוֹצִיא הַכַּף וְהַמַּחְתָּה וְלַהֵיכָל לְהַקְטִיר קְטֹרֶת שֶׁהָיָה כְּשֶׁכְּבָר נִשְׁלַח הַשָּׁעִיר לַמִּדְבָּר: שָׁם בְּרֹאשׁ"י ד"ה אֶלָּא לִמְקוֹם הַנּוֹעַד.

שֶׁל יְשִׁיבָה: בַּיְרוּשַׁלְמִי אִיתָא כִּינּוּי מַתְנִיתִין לְמָקוֹם הַנּוֹעַד שֶׁל חֹדֶשׁ וְהַמְפָרֵשׁ שָׁם הִקְשָׁה מַזֶּה עַל דִּבְרֵי רַשׁ"י אָמְנָם לֹא יָדַעְתִּי מַאי קוּשְׁיָא דְּהֵיכָן מָצְאנוּ שֶׁהַמָּקוֹם וָעֵד שֶׁל חֹדֶשׁ אֵינוֹ מְקוֹם וַעַד שֶׁל יְשִׁיבַת ב"ד וּמִפְּנֵי שֶׁמַּתְנִיתִין קָאָמַר סְתָם לְמָקוֹם הַנּוֹעַד הַוְצְרַךְ רַשׁ"י לְפָרֵשׁ אֵיזוֹ וָעֵד וְכָתַב שֶׁהוּא מְקוֹם יְשִׁיבַת ב"ד וְהַיְרוּשַׁלְמִי ג"כ לָזֶה נִתְכַּוְּנוּ וְקָאָמַר מְקוֹם הַנּוֹעַד שֶׁל חֹדֶשׁ דְּהַיְינוּ בְּמְקוֹם יְשִׁיבַת ב"ד שֶׁמְּקַדְּשִׁים שָׁם אֶת הַחֹדֶשׁ.

הֵן אֱמֶת שֶׁלְּפִי מַה שֶּׁכָּתְבוּ הַתּוֹסְ' לְעֵיל (דַּף כ"ה) הי' עַיִן טָב הַמָּקוֹם שֶׁקִּדְּשׁוּ שָׁם אֶת הַחֹדֶשׁ אֲבָל רַשׁ"י לְשִׁיטָתוֹ אָזַיל דְּפֵירֵשׁ שָׁם דְּרַק מִפְּנֵי גְּזֵרָה לֹא רָצָה רַבִּי לְקַדֵּשׁ הַחֹדֶשׁ בְּמָקוֹם יְשִׁיבָתוֹ וּמִזֶּה נִרְאֶה דַּעְתּוֹ דִּלְעוֹלָם מְקוֹם יְשִׁיבַת הב"ד הַגָּדוֹל הָיָה מְקוֹם קִידּוּשׁ הַחֹדֶשׁ וְלָכֵן לְשִׁיטָתוֹ אֵין סְתִירָה לִדְבָרָיו מֵהַיְרוּשַׁלְמִי: שָׁם בְּתוֹסְ' ד"ה רוֹבֵעַ.

מוּכָח בְּהֶדְיָא דְּהָוֵי רוֹבַע דִּינָר: כְּבָר הֵעִיר הי"ת עַל מַה דְּאָמְרִינַן בְּכַמָּה דֻּכְתֵי דְּשֶׁקֶל דִּילָן הוּא מַחֲצִית הַשֶּׁקֶל וְכֵן כָּתַב הָרַמְבַּ"ן בְּחוֹמֶשׁ הֶבִיאוֹ הַתּוֹסְ' יו"ט (שְׁקָלִים פ"ג מ"ו) שֶׁהָעָם קוֹרִין שְׁקָלִים לְמַחֲצִית הַשֶּׁקֶל שֶׁשּׁוֹקְלִין בְּכָל שָׁנָה וּלְהָכִי תְּנַן שָׁם הַנּוֹתֵן סְלַע וְנוֹטֵל שֶׁקֶל ע"ש ולפ"ז אֵין כָּאן סְתִירָה דְּבַכְּרִיתוּת אַיְירֵי מִסֶּלַע דְּקָאָמַר כֶּבֶשׂ בְּסֶלַע וְסֶלַע הוּא שֶׁקֶל שֶׁל תּוֹרָה וּמִזֶּה הוּא רוֹבַע דְּהַיְינוּ רוֹבַע דִּינָר שֶׁל תּוֹרָה הַחֵלֶק שִׁשָּׁה עָשָׂר אֲבָל רַשׁ"י כָּתַב הָכָא רוֹבַע שֶׁקֶל דְּהַיְינוּ מַה שֶּׁקּוֹרִין הָעָם שֶׁקֶל וְכֵיוָן דְּשֶׁקֶל שֶׁל תּוֹרָה הוּא סְלַע שֶׁל ד' דְּנָרִים גַּם לְשֶׁקֶל שֶׁקּוֹרִין הָעָם כֵּן מְחַשְּׁבִין ד' דְּנָרִים וא"כ הָוֵי רוֹבַע דִּינָר שֶׁל תּוֹרָה חֲצִי דִּינָר שֶׁל הָעָם וְעוֹד יֵשׁ לוֹמַר דְּהִנֵּה רַשׁ"י בַּכְּרִיתוֹת (דַּף ח') ד"ה קִנְיָן כָּתַב קִנְיָן בְּרִבְעָתַיִם ב' קִנְיָן בִּשְׁנֵי רְבִיעֵי דִּינָר כֶּסֶף ל"א רְבָעְתַיִם לְשׁוֹן חֲצִי הוּא עכ"ל וְלִכְאוֹרָה מַשְׁמַע דל"א מְפָרֵשׁ דְּכָל קֶן עָמַד בַּחֲצִי דִּינָר וא"כ יִקְשֶׁה עַל מַה דְּאָמַר שָׁם (דַּף י') דְּלָא מַיְיתֵי אֶלָּא חַד מִשִּׁיתְסַר בַּעֲשִׁירוּת דְּמַשְׁמַע דְּקֶן מְחִירוֹ רוֹבַע דִּינָר אֲבָל י"ל דהל"א מְפָרֵשׁ כֵּיוָן דְּיוֹלֶדֶת בַּעֲשִׁירוּת מְבִיאָה כֶּבֶשׂ וְעוֹף וּבְדַלּוּת ב' עוֹפוֹת דְּהַיְינוּ קֶן שָׁלֵם א"כ הָוֵי חַד פְּרִידָה שֶׁמְּבִיאָה תַּחַת כֶּבֶשׂ אֶחָד מט"ז דְּהַפְּרִידָה הָאַחֶרֶת הִיא מְבִיאָה שָׁוֶה לְקָרְבָּן שֶׁל עֲשִׁירָה אֲבָל לְעוֹלָם קֶן שָׁלֵם דְּהַיְינוּ ב' פְּרִידוֹת מְחִירוֹ רוֹבַע דִּינָר וְלָכֵן הַגֵּר דְּצָרִיךְ לְהָבִיא קֶן שָׁלֵם צָרִיךְ לְהַפְרִישׁ חֲצִי דִּינָר וּמַה שֶּׁפֵּירֵשׁ רַשׁ"י בִּכְרִיתוֹת (דַּף י') דְּרוֹבַע הָוֵי מְחִיר שֶׁל קֶן שָׁלֵם פֵּירֵשׁ עַל פִּי פֵּירוּשׁוֹ הָרִאשׁוֹן שֶׁל (דַּף ח') וְהָכָא פֵּירֵשׁ עַל פִּי פֵּירוּשׁוֹ הַשֵּׁנִי שָׁם: שָׁם ד"ה וּבִיקֵּשׁ.

הָוֵי מָצֵי פָּרִיךְ לֵיהּ: לענ"ד י"ל דְּלָא פָּרִיךְ לֵיהּ דְּהָוֵי קָאָמַר מַעֲרִימִין דְּהַיְינוּ לְכַתְּחִלָּה וַהֲרֵי לְכַתְּחִלָּה לֹא יָכוֹל לְחַלְּלוֹ עַל ש"פ גַּם בְּהֶקְדֵּשׁ לֹא בִּלְבַד לָמָּ"ד דַּחֲלָלוֹ בְּדִיעֲבַד דַּוְקָא אֶלָּא אֲפִילּוּ לָמָּ"ד לְכַתְּחִלָּה הֲרֵי כָּתְבוּ הַתּוֹסְ' שָׁם בב"מ (דַּף נ"ז) דְּזֶה דַּוְקָא בְּטָעָה אִם צָרִיךְ לְהַשְׁלִים אֲבָל לְכַתְּחִלָּה בְּמֵזִיד לכ"ע אָסוּר לְהוֹנוֹת לְהֶקְדֵּשׁ ע"ש וא"כ ה"ה לְמַעֲשֵׂר שֵׁנִי: שָׁם דַּף ל"ב ע"א בְּמַתְנִיתִין וְכוּלֵל מַלְכֵיוֹת עִמָּהֶן: נִרְאֶה שֶׁטָּעַם ריב"נ הוּא כֵּיוָן שֶׁמַּלְכֵיוֹת הוּא לְהַמְלִיךְ וּלְהַקְדִּישׁ שָׁם הקב"ה הוּא מֵעֵין קְדֻשַּׁת הַשֵּׁם לָכֵן כּוֹלֵל עִמָּהֶן אֲבָל מכ"מ אֵינוֹ תּוֹקֵעַ שְׁלֹא לְהַפְסִיק בִּקְדֻשַּׁת הַיּוֹם בֵּין תְּקִיעוֹת מַלְכֵיוֹת לִזְכְרוֹנוֹת אֲבָל ר"ע סוֹבֵר שאעפ"י שֶׁמַּלְכֵיוֹת הוּא מֵעֵין קְדֻשַּׁת הַשֵּׁם וְלֹא מֵעֵין קְדֻשַּׁת הַיּוֹם מכ"מ עָדִיף טְפֵי לְכְלוֹל עִם קְדֻשַּׁת הַיּוֹם וְלִתְקוֹעַ מִלְּהַזְכִּיר וְלֹא לִתְקוֹעַ: שָׁם בַּגְּמָרָא ת"ר מִנַּיִן שֶׁאוֹמְרִים אָבוֹת:

הפ"י תֵּימַהּ לָמָּה מֵבִיא זֶה בר"ה הֲרֵי בְּכָל הַשָּׁנָה מְבָרֵךְ אָבוֹת וּגְבוּרוֹת וּקְדֻשַּׁת הַשֵּׁם וּמַה שֶּׁתִּירֵץ דְּהָ"א כֵּיוָן שֶׁאוֹמֵר מַלְכֻיּוֹת זִכְרוֹנוֹת שׁוֹפָרוֹת לֹא יֹאמַר ג' רִאשׁוֹנוֹת דְּמֻרַבֶּה בְּשִׁבְחוֹ שֶׁל מָקוֹם לענ"ד אֵינוֹ מַסְפִּיק דְּאַכַּתִּי יִקָּשֶׁה לָמָּה חָשִׁיב עֲבוֹדָה וְהוֹדָאָה וב"כ שֶׁהֵם ג"כ בְּכָל הַשָּׁנָה וְלָכֵן נ"ל דְּעַל מַתְנִיתַן ל"ק כֵּיוָן דִּפְלִיגִי ריב"נ ור"ע בְּסֵדֶר בְּרָכוֹת שֶׁל מַלְכֻיּוֹת לָכֵן נָקַט כָּל הַסֵּדֶר שֶׁל שְׁאָר הַבְּרָכוֹת ג"כ וְלָכֵן פָּתַח מִתְּנָיָתָן סֵדֶר בְּרָכוֹת אוֹמֵר אָבוֹת וכו' וְעַל הַבְּרִיָּתָא ל"ק דְּבַתּוֹסֶפְתָּא בָּאֱמֶת לֹא כָּתוּב הַךְ מִנַּיִן שֶׁאוֹמְרִים אָבוֹת וכו' הָכָא אֶלָּא פָּתַח ר"א אוֹמֵר שַׁבָּתוֹן זִכָּרוֹן וכו' כְּמוֹ דְּאִיתָא לְקַמָּן וּמַה דְּמַיְיתֵי הָכָא הוּא מִבְּרִיָּתָא דְּמִגִּילָּה וְאַיְידֵי דְּמְפָרֵשׁ מִנַּיִן שֶׁאוֹמְרִים מַלְכֻיּוֹת זִכְרוֹנוֹת שׁוֹפָרוֹת מַיְיתֵי ג"כ בַּגְּמָרָא מַה דְּאִיתָא בַּבְּרִיָּתָא דְּמְגִלָּה מִנַּיִן שֶׁאוֹמְרִים אָבוֹת מִדְּהַזְכִּיר זֶה בְּמַתְנִיתַן דְּכָאן.

שׁוּב בָּא לְיָדִי הָרִיטְבָ"א וְרָאִיתִי שֶׁהֵעִיר ג"כ עַל קֻוּשְׁיָא זוֹ ע"ש והנלענ"ד כָּתַבְתִּי: שָׁם אָמַר לוֹ ר"ע מִפְּנֵי מָה: לענ"ד יֵשׁ לוֹמַר דר"א ור"ע בָּהּ פְּלִיגִי דְּהִנֵּה בַּחֲגִיגָה (דַּף י"ח) אִיתָא ר"ע אוֹמֵר אֵינָא צָרִיךְ וכו' לְלַמֵּדְךָ שֶׁאָסוּר בַּעֲשַׂיִת מְלָאכָה ע"ש וּדְרָשָׁה זוֹ אָתְיָא מִמַּה דִּכְתִיב אֵלֶּה מוֹעֲדֵי ה' מִקְרָאֵי קוֹדֶשׁ וגו' דְּדָרַשׁ ר"ע עַל אִיסּוּר עֲשַׂיִת מְלָאכָה בחה"מ כַּנִּרְאֶה מִדִּבְרֵי רַשְׁ"י שָׁם וע"ש בט"א שפי' ג"כ הָכִי וְלִכְאוֹרָה קָשֶׁה דר"ע סוֹתֵר אֶת עַצְמוֹ דְּהָכָא דָּרַשׁ מִקְרָאֵי קוֹדֶשׁ עַל קְדֻשַּׁת הַיּוֹם וְשָׁם דָּרַשׁ כר"א עַל עֲשַׂיִת מְלָאכָה אָמְנָם לק"מ שֶׁהֲרֵי גַּם הָכָא לֹא אָמַר ר"ע שֶׁאֵין לִדְרוֹשׁ ג"כ מִמִּקְרָאֵי קוֹדֶשׁ אִיסּוּר מְלָאכָה רַק שֶׁאָמַר לָמָּה לֹא נֶאֱמַר שַׁבָּתוֹן שֶׁכָּתוּב רִאשׁוֹן קָאֵי עַל מְלָאכָה וְלָכֵן שָׁם דִּכְתִיב מִקְרָאֵי קוֹדֶשׁ בְּרִישָׁא דָּרַשׁ עַל מְלָאכָה לְכָל הַיָּמִים דְּנִקְרְאוּ מוֹעֵד דְּגַם חוה"מ בִּכְלָל ולפ"ז י"ל דְּגַם ר"א דָּרַשׁ אִיסּוּר מְלָאכָה בחוה"מ כר"ע שָׁם וְנִרְאֶה לוֹ דְּוָחַק לְחַלֵּק בֵּין דְּרָשַׁת מִקְרָא קוֹדֶשׁ לִדְרוֹשׁ בר"ה עַל קְדֻשַּׁת הַיּוֹם וּבְאֵלֶּה מוֹעֲדֵי ה' עַל אִיסּוּר עֲשַׂיִת מְלָאכָה וְלָכֵן דָּרַשׁ תַּרְוַיְיהוּ עַל אִיסּוּר מְלָאכָה אֲבָל לר"ע נִיחָא לֵיהּ לִדְרוֹשׁ שַׁבָּתוֹן דִּכְתִיב רִאשׁוֹן עַל מְלָאכָה וּבִכְלָלוֹגְתָּא דר"א ור"ע בפי' מִקְרָאֵי קוֹדֶשׁ מָצָאנוּ ג"כ עוֹד פְּלוּגְתָּא דְּתַנָּאֵי דְּמַמַּה שֶׁאָמַר ר' יוֹנָתָן בַּחֲגִיגָה (שָׁם) תֹּאמַר בחוה"מ שֶׁקְּרוּי מִקְרָא קוֹדֶשׁ הוֹאִיל וְקְרוּי מִקְרָא קוֹדֶשׁ דִּין הוּא שֶׁאָסוּר בַּעֲשַׂיִת מְלָאכָה נִרְאֶה שֶׁדָּרַשׁ מִקְרָא קוֹדֶשׁ עַל עֲשַׂיִת מְלָאכָה וּבִשְׁבוּעוֹת (דַּף י"ג) מַיְיתֵי סִפְרָא דְּתַנְיָא לֹא הִתְעַנָּה בּוֹ וְלֹא קְרָאוֹ מִקְרָא קוֹדֶשׁ וְעָשָׂה בּוֹ מְלָאכָה מִנַּיִן כו' וע"ש בְּרַשְׁ"י וְתוֹסְ' הֲרֵי שֶׁקְּרָאוֹ מִקְרָא קוֹדֶשׁ קֻדֻּשַּׁת הַיּוֹם וְזֶהוּ כִּדְרָשַׁת ר"ע כָּאן: שָׁם רַבִּי יוֹסֵי בר"י אוֹמֵר אֵינוֹ צָרִיךְ: לענ"ד י"ל דְּנִיחָא לְרַבִּי לֵילַף מִסְּמוּכִין וְלֹא מִקְרָא דר"י בר"י דְּאִי מֵהָא אָתְיָא הָוֵי לֵיהּ לְהַקְדִּים זִכְרוֹנוֹת לְמַלְכֻיּוֹת שֶׁהֲרֵי כְּתִיב אֲנִי ה' אֱלֹהֵיכֶם אַחַר והי' לָכֶם לְזָכָרוֹן לָכֵן נִיחָא לֵיהּ לְרַבִּי לֵילַף מִסְּמִיכוּת אֲנִי ה' אֱלֹהֵיכֶם לִקְרָא דְּבְחוֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי דְּבְפָסוּק זֶה כְּתוּבִים כְּסֵדֶר אֲנִי ה' אֱלֹהֵיכֶם לְמַלְכֻיּוֹת זִכְרוֹן לְזִכְרוֹנוֹת וּתְרוּעָה לְשׁוֹפָרוֹת: שָׁם לְכָל מָקוֹם שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ זִכְרוֹנוֹת: הט"א כָּתַב דְּבִנְיַן אָב זֶה עַל כָּרְחָךְ לָא קָאֵי רַק עַל יוה"כ שֶׁל יוֹבֵל שֶׁהֲרֵי בְּתַעֲנִיּוֹת שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ וְנִזְכַּרְתֶּם לִפְנֵי ה' אֱלֹהֵיכֶם שֶׁהֲרֵי בְּתַעֲנִיּוֹת לֹא הָיוּ תּוֹקְעִים מַלְכֻיּוֹת דִּבְתַעֲנִית (פ"ב) אִיתָא רַק זִכְרוֹנוֹת וְשׁוֹפָרוֹת ולענ"ד לֹא יָדַעְתִּי אֵיךְ יֵשׁ לְפָרֵשׁ הַךְ כָּל מָקוֹם שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ זִכְרוֹנוֹת לְיוה"כ שֶׁל יוֹבֵל שֶׁהֲרֵי שָׁם לֹא נֶאֱמַר זִכְרוֹן וְאִם בְּמַה שֶׁהוּא בִּכְלַל מוֹעֲדֵיכֶם כְּמוֹ שֶׁכָּתַב הט"א לֹא שַׁיָּיךְ בְּזֶה כָּל מָקוֹם שֶׁנֶּאֱמַר זִכְרוֹנוֹת אֶלָּא הָכִי ה"ל לְמֵימַר מַה ת"ל אֲנִי ה' אֱלֹהֵיכֶם לְלַמֶּדְךָ שֶׁיִּהְיֶה מַלְכֻיּוֹת עִמָּהֶם שֶׁהֲרֵי רַק עַל זִכְרוֹן שֶׁבְּפָסוּק זֶה קָאֵי וְלָכֵן נלענ"ד דְּלָא כט"א אֶלָּא דְּמַה דְּקָאָמַר ר"י בר"י לְכָל מָקוֹם שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ זִכְרוֹנוֹת קָאֵי עַל תַּעֲנִית ג"כ

וס"ל דִּבְתַעֲנִיּוֹת ג"כ תָּקְעוּ לְמַלְכֻיּוֹת אוֹ דס"ל כְּאָבִיו רַבִּי יְהוּדָה דְּאָמַר בְּתַעֲנִית שָׁם (דַּף ט"ו) דְּגַם זִכְרוֹנוֹת וְשׁוֹפָרוֹת לֹא הָיוּ מַזְכִּירִים אֶלָּא רָעָב כִּי יִהְיֶה בָאָרֶץ וכו' וּמַתְנִיתַן דְּתַעֲנִית דְּלָא חֲשִׁיב רַק זִכְרוֹנוֹת וְשׁוֹפָרוֹת אָתְיָא כְּרַבִּי דְּיָלִיף מִסְּמִיכוּת דַּאֲנִי ה' אֱלֹהֵיכֶם לְחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי דְּמִזֶּה לֹא יָדַעְנוּ רַק שֶׁל ר"ה וְשֶׁל יוה"כ שֶׁל יוֹבֵל דְּיָלְפִינַן מגז"ש וּמֵהֶיקֵּשׁ מְהַדְּדֵי כִּדְאָמְרִינַן לְקַמָּן (דַּף ל"ד) וְעַל תַּעֲנִיּוֹת לֵית לָן קְרָא וְעוֹד י"ל שֶׁהֲרֵי בְּתַעֲנִית שָׁם נֶאֱמַר דְּתָקְעוּ בִּבְרָכָה שֶׁל גּוֹאֵל יִשְׂרָאֵל קוֹדֶם שֶׁתָּקְעוּ לְזִכְרוֹנוֹת וְשׁוֹפָרוֹת וְיֵשׁ לוֹמַר דְּהַיְינוּ תְּקִיעָה דְּמַלְכֻיּוֹת דְּמַה שֶׁנִּקְרָא הקב"ה גּוֹאֵל יִשְׂרָאֵל מַמְלִיכִים אוֹתוֹ יִשְׂרָאֵל שֶׁהוּא ה' אֱלֹהֵיהֶם ובלא"ה אֲנִי תָּמֵהַּ עַל הט"א שֶׁפְּשִׁיטָא לֵיהּ דִּבְמִלְחָמָה לֹא תָּקְעוּ מַלְכֻיּוֹת שֶׁהֲרֵי בְּתַעֲנִית (דַּף י"ז) אָמְרִינַן לְפִי שֶׁאֵין אוֹמְרִים זִכְרוֹנוֹת וְשׁוֹפָרוֹת אֶלָּא בר"ה וּבַיּוֹבְלוֹת וּבִשְׁעַת מִלְחָמָה ע"ש מַשְׁמַע שֶׁשָּׁוִים לַהֲדָדִי וְכֵן נִרְאֶה מִדִּבְרֵי רַשִׁ"י שָׁם שֶׁכָּתַב וְלָא אִתַּפְרַשׁ מנ"ל דְּאוֹמֵר בְּרָכוֹת וּפְסוּקֵי מַלְכֻיּוֹת זִכְרוֹנוֹת וְשׁוֹפָרוֹת בִּשְׁעַת מִלְחָמָה עכ"ל.

הֲרֵי דִּפְשִׁיטָא לֵיהּ לְרַשִׁ"י שֶׁהָיוּ תּוֹקְעִים לְמַלְכֻיּוֹת וְקֻוְשְׁיַת רַשִׁ"י מנ"ל לענ"ד י"ל דר' יְהוּדָה ס"ל כִּבְנוֹ ר' יוֹסֵי הָכָא וְיָלִיף מִבִּנְיַן אָב שֶׁכָּל מָקוֹם שֶׁנֶּאֱמַר זִכְרוֹנוֹת ג"כ מַלְכֻיּוֹת עִמָּהֶם וה"ה ג"כ לְשׁוֹפָרוֹת שֶׁהֲרֵי שׁוֹפָרוֹת ע"כ בִּקְרָא דִּוְכִי תָּבֹאוּ מִלְחָמָה כְּתִיב ג"כ דאל"כ מנ"ל בְּתַעֲנִיּוֹת שׁוֹפָרוֹת וְהַקֻּוְשְׁיָא רַק מנ"ל מַלְכֻיּוֹת וְזֶה אָתֵי מִבִּנְיַן אָב דְּכָאן וְכֵיוָן דלר"י בר"י תָּקְעוּ לְמַלְכֻיּוֹת זִכְרוֹנוֹת וְשׁוֹפָרוֹת כְּמוֹ בר"ה ויוה"כ שֶׁל יוֹבֵל אָמְרוּ ג"כ הַבְּרָכוֹת וְהַפְּסוּקִים כֵּן: שָׁם לְמֵימְרָא דְּעִבְּרוּהָ לֶאֱלוּל: אֵין לְהַקְשׁוֹת דִּלְמָא הָיָה בְּעֵת שֶׁשָּׁהוּ הָעֵדִים לָבֹא וְנָהֲגוּ אוֹתוֹ יוֹם קוֹדֶשׁ וּלְמָחָר קוֹדֶשׁ דְּיֵשׁ לוֹמַר שֶׁהֲרֵי הַמַּעֲשֶׂה הָיָה בִּימֵי רַשְׁבָּ"ג בְּנוֹ שֶׁל ר"ג דְּיַבְנֶה וּכְבָר מִקֹּדֶם מִשֶּׁחָרַב בהמ"ק הִתְקִין ריב"ז דִּמְקַבְּלִים עֵדוּת הַחֹדֶשׁ כָּל הַיּוֹם וְעוֹד דאע"ג דְּנָהֲגוּ אוֹתוֹ יוֹם קוֹדֶשׁ וּלְמָחָר קוֹדֶשׁ מכ"מ לֹא תָּקְעוּ וְלֹא בָּרְכוּ תְּפִלַּת מוּסָף בְּאוֹתוֹ יוֹם עַד לְמָחָר דְּבָזֶה לֹא שַׁיָּיְךְ קִלְקוּל: שָׁם רַב יוֹסֵף אָמַר כְּנֶגֶד עֲשֶׂרֶת הַדִּבְּרוֹת: עַיֵּין פֵּירֵשׁ רַשִׁ"י ולענ"ד י"ל דְּמָר אֲמַר חֲדָא וּמָר אֲמַר חֲדָא וְלָא פְלִיגִי דְּטַעַם דר' יוֹחָנָן כְּנֶגֶד עֲשָׂרָה מַאֲמָרוֹת שַׁיָּיְךְ עַל מַלְכֻיּוֹת כִּדְאָמְרִינַן לְעֵיל שֶׁבָּרָא הקב"ה עוֹלָמוֹ וּמָלַךְ עֲלֵיהֶם וְטַעַם דְּרַב יוֹסֵף שַׁיָּיְךְ עַל זִכְרוֹנוֹת עַל שֵׁם הַכָּתוּב זָכוֹר אֶת יוֹם אֲשֶׁר עָמַדְתָּ בְּחוֹרֵב שֶׁנָּתְנוּ עֲשֶׂרֶת הַדִּבְּרוֹת וְטַעַם דְּרַבִּי לֵוִי דְּהִלְּלוּהוּ בְּתֵקַע שׁוֹפָר שַׁיָּיְךְ עַל שׁוֹפָרוֹת: שָׁם הֵי נִינְהוּ וַיֹּאמֶר דִּבְרֵאשִׁית: הי"ת הִקְשָׁה דְּעַל מַתְנִיתַן דְּאָבוֹת בַּעֲשָׂרָה מַאֲמָרוֹת נִבְרָא הָעוֹלָם ה"ל לְהַקְשׁוֹת כֵּן וְאֵיךְ שַׁיָּיְךְ זֶה לְהָא דר' יוֹחָנָן וּמַה שֶׁתֵּירֵץ בְּשֵׁם י"מ דְּעַל מַתְנִיתַן י"ל כְּנֶאֱמַר בַּזֹּוְהַר וַיֹּאמֶר ה' אֱלֹהִים לֹא טוֹב הֱיוֹת הָאָדָם לְבַדּוֹ הוּא מַאֲמָר הָעֲשִׂירִי אֲבָל מר' יוֹחָנָן שֶׁאָמַר שֶׁבָּהֶן נִבְרָא הָעוֹלָם פָּרִיךְ שַׁפִּיר דְּלֵיכָּא לְמֵימַר דְּהַךְ וְיֹאמַר ה' אֱלֹהִים הוּא הָעֲשִׂירִי דע"י דִּיבּוּר זֶה לֹא הָיָה הַבְּרִיאָה עכ"ד וְלֹא הֵבַנְתִּי שֶׁהֲרֵי וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים נַעֲשֶׂה אָדָם הוּא וַדַּאי בִּכְלַל הָעֲשָׂרָה מַאֲמָרוֹת וַהֲלֹא גַּם ע"י דִּיבּוּר זֶה לֹא הָיָה הַבְּרִיאָה דְּאַחַ"כּ כְּתִיב וַיִּבְרָא אֱלֹהִים אֶת הָאָדָם ומ"ש בְּרִיאַת אָדָם מִבְּרִיאַת חַוָּה דְּבִשְׁנֵיהֶם כְּתִיב בַּתְּחִלָּה הַדִּיבּוּר וְאַחַ"כּ הַבְּרִיאָה אֲבָל לענ"ד אֵין כָּאן קֻוְשְׁיָא די"ל דְּבֶאֱמֶת לֹא עַל ר' יוֹחָנָן אֶלָּא עַל מַתְנִיתַן קֻוְשְׁיָתוֹ אֶלָּא כֵּיוָן דְּעַל אָבוֹת אֵין גְּמָרָא סִידֵּר הַקֻּוְשְׁיָא כָּאן וְעַיֵּין בְּסֻוְכָּה (דַּף י"ד) שֶׁכָּתַב רַשִׁ"י כְּעֵין זֶה לְעִנְיַן קֻוְשְׁיָא עַל מַתְנִיתַן דְּסֵדֶר טְהָרוֹת: שָׁם בִּדְבַר ה' שָׁמַיִם נַעֲשׂוּ: הט"א הִקְשָׁה הֲרֵי בִּכְתֻוְבּוֹת (דַּף הֵי) אָמְרִינַן גְּדוֹלִים מַעֲשֵׂה צַדִּיקִים וכו' דְּאִלּוּ בְּמַעֲשֵׂה שָׁמַיִם וָאָרֶץ כְּתִיב אַף יָדִי יָסְדָה אֶרֶץ וִימִינִי טִפְּחָה שָׁמָיִם וכו' אַלְמָא שָׁמַיִם וָאָרֶץ בְּיָדַיִם נִבְרְאוּ וְלֹא בְּמַאֲמָר בִּלְבַד וְהִנִּיחַ בְּקֻוְשְׁיָא ולענ"ד לק"מ עפ"י

גְּמָרָא דַּחֲגִיגָה (דַּף י"ב) דְּאָמְרִינַן שָׁם קַשְׁיָא קְרָאֵי אַהֲדָדֵי אָמַר ר"ל כְּשֶׁנִּבְרְאוּ בָּרָא שָׁמַיִם וְאַחַ"כ בָּרָא אֶרֶץ וּכְשֶׁנָּטָה נָטָה הָאָרֶץ וְאַחַ"כ נָטָה שָׁמַיִם ע"ש הֲרֵי דְּמוּקֵי קְרָא דְּמַקְדִּים אֶרֶץ לַשָּׁמַיִם עַל הַנְּטִיָּה וא"כ גַּם קְרָא דִּידִי יָסְדָה אֶרֶץ וימיני טִפְּחָה שָׁמַיִם אַיְירֵי בִּנְטִיֵּי' וְזֶה נִקְרָא מַעֲשֵׂי יְדֵי הקב"ה אֲבָל הַבְּרִיאָה שֶׁכָּתוּב בְּרֵאשִׁית בָּרָא אֱלֹהִים אֵת הַשָּׁמַיִם וְאֵת הָאָרֶץ הָיָה בְּמַאֲמַר: שָׁם בְּמַתְנִיתַן אֵין מַזְכִּירִין זִכָּרוֹן: הי"ת הִקְשָׁה לָמָּה הִזְכִּיר זִכָּרוֹן קוֹדֶם מַלְכוּת אָכֵן כְּבָר תֵּירֵץ הַתּוֹסָ' יו"ט שֶׁהוּא לָשׁוֹן נוֹפֵל עַל לָשׁוֹן כֵּינָן דְּאָמַר אֵין מַזְכִּירִין אָכֵן זֶה גּוּפָא צָרִיךְ טַעַם לָמָּה אָמַר אֵין מַזְכִּירִין וְלֹא אֵין אוֹמְרִים וי"ל דקמ"ל דַּאֲפִילּוּ אָמַר הָעֲשָׂרָה פְּסוּקִים כְּהִלְכָתָן וְרָצָה לְהוֹסִיף שֶׁל פֻּרְעָנוּת ג"כ אעפ"י שֶׁמֻּתָּר לְהוֹסִיף עַל הָעֲשָׂרָה פְּסוּקִים כמש"כ הָרֹאשׁוֹנִים מכ"מ לֹא יַזְכִּיר שֶׁל פֻּרְעָנוּת דִּבְזֶה שַׁיָּיךְ יוֹתֵר לְשׁוֹן הַזְכָּרָה כִּדְאָמְרִינַן לְקַמָּן בַּגְּמָרָא אַדְּכוֹרָא רִיתְחָא לָא מַדְכְּרִינַן.

וְכֵן יֵשׁ לְפָרֵשׁ בָּמָּה דְּאָמַר לְקַמָּן אֵין מַזְכִּירִין זִכְרוֹן שֶׁל יָחִיד שֶׁאֵין מַזְכִּירִין אֲפִילּוּ לְיוֹתֵר מִן י' פְּסוּקִים: שָׁם בְּתוֹסָ' ד"ה מַתְחִיל. וי"ל מִשּׁוּם דְּקָרָאֵי דְּתְהִלִּים מִשְׁלֵי וְאִיּוֹב קָדְמוּ לַנְּבִיאִים: לְכְאוֹרָה אֵין זֶה מַסְפִּיק שֶׁהֲרֵי יְהוֹשֵׁעַ שׁוֹפְטִים וּמִקְצָת שְׁמוּאֵל קָדְמוּ לִתְהִלִּים מִשְׁלֵי וְאֵין לוֹמַר דִּכְתוּבִים קָדְמוּ כֻּלָּם לַנְּבִיאִים דז"א שֶׁהֲרֵי מְגִילַּת אֶסְתֵּר עֶזְרָא דָּנִיֵּאל וד"ה אֶחֱרוּ לִנְבִיאִים אֲבָל י"ל בִּישׁוּב קֻושְׁיַת הַתּוֹסָ' כֵּינָן דְּהַפְּסוּקִים שֶׁמַּזְכִּירִים מִכְּתוּבִים הֵם רַק מִתְּהִלִּים וְהַפְּסוּקִים מִנְּבִיאִים הֵם מִישַׁעְיָה יִרְמְיָה זְכַרְיָה לָכֵן מַזְכִּיר כְּתוּבִים קוֹדֶם לִנְבִיאִים כֵּינָן דְּדָוִד קָדַם לַנְּבִיאִים הָאֱלֹה וְאוּלַי זֶה ג"כ כַּוָּנַת הַתּוֹסָ' וְהָרֹא"שׁ דְּאָמְרִי לֹא הִזְכִּיר רַק מִתְּהִלִּים שֶׁאָמְרוּ דָּוִד אֲבָל לֹא יָדַעְתִּי לְאֵיזֶה צוֹרֶךְ הִזְכִּירוּ דְּמִשְׁלֵי אִיּוֹב קָדְמוּ לַנְּבִיאִים שאעפ"י דְּאִם יִרְצֶה יָכוֹל לְהַזְכִּיר גַּם מֵאֵלֶּה פְּסוּקִים הֲלֹא כְּמוֹ כֵן יָכוֹל לְהַזְכִּיר ג"כ מִיְּהוֹשֵׁעַ שׁוֹפְטִים שְׁמוּאֵל שֶׁקָּדְמוּ לִכְתוּבִים אוֹ מִדָּנִיֵּאל עֶזְרָא ד"ה שֶׁאֶחֱרוּ לַנְּבִיאִים: שָׁם ע"ב בַּגְּמָרָא וּכְתִיב ה' צְבָאוֹת יָגֵן עֲלֵיהֶם: הט"א דְּקַדֵּק לְעִנְיַן מַה מֵבִיא פָּסוּק זֶה ולענ"ד י"ל מִשּׁוּם דְּבִשְׁאָר פְּסוּקִים שֶׁמֵּבִיא מְפֹרָשׁ דְּאַיְירֵי בְּפוּרְעָנוּת אה"ע אֲבָל בְּהַהִוא פָּסוּק וה' אֱלֹהִים בַּשּׁוֹפָר יִתְקַע לֹא כְּתִיב מְפֹרָשׁ דְּאַיְירֵי באוה"ע וְלָכֵן מַיְיתֵי מַה שֶּׁכָּתוּב אַחֲרָיו וה' צְבָאוֹת יָגֵן עֲלֵיהֶם דְּהַיְינוּ עַל יִשְׂרָאֵל מִכְּלָל דְּפָסוּק דִּלְפָנָיו בַּפֻּרְעָנוּת דאוה"ע מַיְירֵי: שָׁם אֵינָן כְּזִכְרוֹנוֹת: הַמָּהַרְשָׁ"א ח"א כָּתַב הַטַּעַם דְּפִקְידָה הוּא דָּבָר שֶׁבָּא מֵעֵת לְעֵת דַּוְקָא מַה שֶּׁאֵין כֵּן זְכִירָה שֶׁהוּא לְעוֹלָם בְּלִי הֶפְסֵק ולענ"ד צ"ע שֶׁהֲרֵי כְּתִיב וְתִפְקְדֵנוּ לַבְּקָרִים וְהוּא בְּלִי הֶפְסֵק כַּנִּרְאֶה מִסֵּיפָא דִּקְרָא דִּכְתִיב לָרֹגַע תִּבְחָנֵנּוּ וְכֵן אִיפְּכָא לְעִנְיַן זְכִירָה דִּכְתִיב זָכוֹר אֵת אֲשֶׁר עָשָׂה לְךָ עֲמָלֵק וְדַי אִם מַזְכִּיר פַּעַם אַחַת בַּשָּׁנָה ולענ"ד יֵשׁ לוֹמַר דְּטַעְמֵי' דר' יְהוּדָה דס"ל דְּאֵינָהּ כְּזִכְרוֹנוֹת דס"ל דִּפְקִידָה אֵינוֹ זִכָּרוֹן מַמָּשׁ אֶלָּא עִיּוּנִי בְּעָלְמָא כִּדְאָמְרִינַן לְעֵיל (דַּף ט"ז) וְלָכֵן גַּבֵּי שָׂרָה כְּתִיב אַחַר וה' פָּקַד אֶת שָׂרָה וַיַּעַשׂ ה' לְשָׂרָה כַּאֲשֶׁר דִּיבֵּר דגז"ד לֹא הָיָה בְּעֵת הַפְּקִידָה אֶלָּא אַחַר הַפְּקִידָה כְּמוֹ שֶׁכָּתַבְתִּי לְעֵיל וְלָכֵן כָּל מָקוֹם שֶׁהַפְּקִידָה הִיא יוֹתֵר מֵעִיּוּן בְּעָלְמָא אֶלָּא זְכִירָה מַמָּשׁ כָּפֵל הַכָּתוּב כְּדִכְתִיב פָּקוֹד יִפְקֹוד אֱלֹהִים אֶתְכֶם פָּקֹד פָּקַדְתִּי אֶתְכֶם וְכֵן פָּקַדְתִּי אֵת אֲשֶׁר עָשָׂה לְךָ עֲמָלֵק סֵיִם וְעַתָּה לֵךְ וְהִכִּיתָ וגו' פי' אַחַר שֶׁעָלָה לְעִיּוּן בְּעָלְמָא לִפְנֵי גְּזַרְתִּי עַתָּה שֶׁתֵּלֵךְ וְתַכֶּה אֶת עֲמָלֵק: שָׁם כֵּינָן דְּאָתֵי רַבִּים מִנַּיהּ: לענ"ד פי' רַבִּים הוּא כָּל יִשְׂרָאֵל דַּוְקָא וְלָכֵן וַיִּזְכֹּר אֱלֹהִים אֶת רָחֵל אע"ג דְּמַזְכִּירָהּ זוֹ בָּאוּ שְׁנֵי שְׁבָטִים אֶפְרַיִם וּמְנַשֶּׁה עִם כָּל זֶה אֵין לוֹמַר לְזִכְרוֹנוֹת דְּלָא מְקֵרֵי רַבִּים בְּעִנְיָן זֶה אֲפִילּוּ לר' יוֹסִי: שֵׁם זַמְּרוּ לְמַלְכֵּנוּ: רַשְׁ"י פֵּירֵשׁ דר' יְהוּדָה לָא חֲשִׁיב לֵיהּ דְּלָא אַמְלִיכְתֵּיהּ אֶלָּא עַל אֻמָּה אַחַת וק"ל דא"כ קְרָא דה' אֱלֹהָיו

עִמּוֹ וּתְרוּעַת מֶלֶךְ בּוֹ ג"כ לֵיכָּא מַלְכוּת דְּהָא בָּזֶה ג"כ אַמְלִיכְתֵּיהּ רַק עַל יִשְׂרָאֵל וּבְהָא ר' יְהוּדָה עַצְמוֹ ס"ל לְקַמָּן דְּהָוֵי מַלְכוּת וְכֵן ע"כ ס"ל ג"כ דְּוַיהִי בִּישֻׁרוּן מֶלֶךְ הוּא מַלְכוּת דאל"כ לָא מַשְׁמַע ג' מַלְכֵיוֹת לר' יְהוּדָה בַּתּוֹרָה וַהֲרֵי בָּזֶה כְּתִיב בִּישֻׁרוּן מֶלֶךְ.

וְרָאִיתִי בט"א שֶׁהִקְשָׁה ג"כ עַל פי' רָשִׁ"י מַהָא דְּאָמְרִינַן לְעֵיל דִּבְחַמָּה שְׁפוּכָה אֶמְלוֹךְ עֲלֵיכֶם לֵיכָּא מַלְכוּת מִשּׁוּם דְּפוּרְעָנוּת הוּא ול"ל טַעַם זֶה תֵּיפּוֹק לֵיהּ דְּלָא אִמְלִיךְ רַק עַל יִשְׂרָאֵל וְתֵירֵץ דְּהַךְ טַעְמָא' צָרִיךְ לְמָאן דְּלָא ס"ל כר' יְהוּדָה וְתֵימָא דְּמַה יַּעֲנֶה עַל וּתְרוּעַת מֶלֶךְ בּוֹ וַיְהִי בִּישֻׁרוּן מֶלֶךְ דְּמוֹדֶה בְּהוּ ר' יְהוּדָה דְּהָוֵי מַלְכוּת וְעוֹד דְּמַה דְּבָעֵינַן מַלְכֵיוֹת יָלִיף לְעֵיל מִקְרָא דַּאֲנִי ה' אֱלֹהֵיכֶם וַהֲרֵי זֶה ג"כ עַל יִשְׂרָאֵל נֶאֱמַר הֲרֵי דְּעִיקַּר מַלְכֵיוֹת הוּא עַל אֻמָּה יִשְׂרָאֵל וְלָכֵן לוּלֵא פי' רָשִׁ"י הי' נלענ"ד דְּטַעְמֵיהּ דר' יְהוּדָה דְּלָא חָשִׁיב אֶלָּא אַחַת עפ"י מַה דְּאָמְרִינַן דִּפְרָט וּכְלָל נַעֲשֶׂה כְּלָל מוֹסִיף עַל הַפְּרָט וְרִיבָּה הַכֹּל וּבָזֶה הַפְּרָט נִבְטֵל לְגַמְרֵי וּכְלֹא יְחַשֵּׁב משא"כ בִּכְלָל וּפְרָט וּכְלָל דְּבָזֶה הַפְּרָט מְמַעֵט מַה שֶּׁאֵין כְּעֵין הַפְּרָט וְלָכֵן כָּאן דִּכְתִיב בַּתְּחִלָּה זַמְּרוּ לְמַלְכֵּנוּ שֶׁהוּא הַפְּרָט וְאַחַ"כ כִּי מֶלֶךְ כָּל הָאָרֶץ אֱלֹהִים נַעֲשָׂה הַכְּלָל מוֹסִיף עַל הַפְּרָט וְלֹא נָחְשָׁב הַפְּרָט כְּלָל: שָׁם אֵינָהּ אוֹמְרָהּ כָּל עִיקָּר: הִקְשָׁה הי"ת ל"ל פְּלוּגְתָּא זוֹ הָא מַרִישָׁא שָׁמְעִינַן ולענ"ד י"ל דִּפְלוּגְתָּא דְּרִישָׁא הָיָה אֶפְשָׁר לְפָרֵשׁ דר' יוֹסֵי סָבַר דְּאוֹמֵר אוֹתוֹ הַפָּסוּק בְּעַצְמוֹ עִם זִכְרוֹנוֹת וּפַעַם שֵׁנִי עִם שׁוֹפָרוֹת וְכֵן עִם מַלְכֵיוֹת וְעִם שׁוֹפָרוֹת וּבְהָא פְּלִיג ר' יְהוּדָה וס"ל דְּאֵינוֹ אוֹמֵר פָּסוּק א' שְׁנֵי פְּעָמִים אֶלָּא אוֹמְרוֹ עִם זִכְרוֹנוֹת וְשׁוּב אֵינוֹ אוֹמְרוֹ עִם שׁוֹפָרוֹת וְכֵן דְּאָמְרוּ עִם מַלְכֵיוֹת שׁוּב אֵין אוֹמְרוֹ עִם שׁוֹפָרוֹת אֲבָל אִם לֹא אָמְרוּ עִם זִכְרוֹנוֹת אוֹ מַלְכֵיוֹת הֵ"א דְּמוֹדֶה ר' יְהוּדָה דְּאָז אוֹמְרוֹ עִם שׁוֹפָרוֹת לָזֶה קמ"ל דַּאֲפִילּוּ יוֹם תְּרוּעָה יִהְיֶה לָכֶם דְּעִיקָּרוֹ גַּבֵּי ר"ה מכ"מ לֹא יָצָא יְדֵי שׁוֹפָרוֹת: שָׁם אֵינָהּ מַלְכוּת: ק"ק מ"ט דר"י הֲרֵי עִיקַּר יַלְפוּתָא דְּבָעֵינַן מַלְכֵיוֹת הוּא מִמַּה דִּכְתִיב אֲנִי ה' אֱלֹהֵיכֶם כִּדְאָמְרִינַן לְעֵיל הֲרֵי דֶּאֱלֹהוּת נִקְרָא מַלְכוּת: שָׁם מִפְּנֵי מָה אֵין יִשְׂרָאֵל אוֹמְרִי' שִׁירָה לְפָנֶיךָ.

מַה שמ"ה שׁוֹאֲלִים כֵּן מִשּׁוּם דְּאָמְרִינַן בְּחֻלִּין (פ' ז') דְּאֵין רְשׁוּת למ"ה לוֹמַר שִׁירָה עַד שֶׁיִּשְׂרָאֵל אוֹמְרִים שִׁירָה וְלָכֵן עַל שֶׁמְּעַנְּבִים לוֹמַר שִׁירָה בר"ה ויוה"כ שׁוֹאֲלִים כֵּן וְעוֹד י"ל עפ"י מַה דַּאֲמָרָן (ספ"ד דְּסַנְהֶדְרִין) כְּשֶׁטָּבְעוּ מִצְרִיִּים בַּיָּם וְרָצוּ מ"ה לוֹמַר שִׁירָה אָמַר הקב"ה מַעֲשֵׂי יָדַי טוֹבְעִים בַּיָּם וְאַתֶּם מְבַקְּשִׁים לוֹמַר שִׁירָה הֲרֵי למ"ה לֹא נִיתַּן רְשׁוּת לוֹמַר שִׁירָה אָז אַף שֶׁיִּשְׂרָאֵל אָמְרוּ שִׁירָה וְלָכֵן י"ל דמ"ה יוֹדְעִים מֵאָז שֶׁאָמַר לָהֶם הקב"ה כְּשֶׁמֵּביא פּוּרְעָנוּת אֵין רָאוּי לוֹמַר שִׁירָה שע"כ ר"ה ויוה"כ שֶׁרַשָּׁעִים נִדּוֹנִים לְמִיתָה ג"כ אֵין רָאוּי לוֹמַר שִׁירָה בָּהֶם אֲבָל שׁוֹאֲלִים לָמָּה יִשְׂרָאֵל אֵין אוֹמְרִים שִׁירָה כְּמוֹ אָז הֲרֵי הֵם בְּטוּחִים שֶׁיָּצָא כְּאוֹר מִשְׁפָּטָם אֲשֶׁר ע"כ לוֹבְשִׁים לְבָנִים (וּכְמוֹ שֶׁהִקְשָׁה הַיּוֹם תְּרוּעָה) אֲבָל הקב"ה הֵשִׁיב אעפ"י שֶׁבְּטוּחִים בְּחַסְדֵי מכ"מ כְּשֶׁהַמֶּלֶךְ יוֹשֵׁב עַל כִּסֵּא דִּין וַעֲדַיִן סִפְרֵי חַיִּים וְסִפְרֵי מֵתִים פְּתוּחִים לְפָנָיו שֶׁלֹּא נִגְמַר הַדִּין עֲדַיִן גַּם לָהֶם אֵין רָאוּי לוֹמַר שִׁירָה אַף שֶׁבְּטוּחִים שֶׁאֲרַחֵם עֲלֵיהֶם: שָׁם וְאֵין עֵשֶׂה דּוֹחֶה ל"ת וַעֲשֵׂה: הָרַ"ן וְהָרִיטְבָ"א כָּתְבוּ דְּקוּשְׁטָא דְּמִילְתָא קָאָמַר אֲבָל בלא"ה אֵינוֹ דּוֹחֶה דְּלָא הָוֵי בְּעִידָּנָא.

אָכֵן הַשְּׁבוּלִי לֶקֶט כָּתַב בְּשֵׁם ר"ת הֶבְיאוֹ המג"א סי' תמ"ו דְּשׁוֹפָר הָוֵי עֲשֵׂה דְּרַבִּים וְלָא בָּעֵינַן בְּעִידָּנָא ובט"א הִקְשָׁה לְשִׁיטָה זוֹ דַּעֲשֵׂה דְּרַבִּים דָּחֶה גַּם שֶׁלֹּא בְּעִידָּנָא דא"כ לְחִזְקִיָּה וְרַבָּא וְאַבַּיֵי דס"ל די"ט רַק ל"ת הוּא אַמַּאי שׁוֹפָר לָא דָּחֵי יו"ט ולענ"ד י"ל דבלא"ה

קָשֶׁה ל"ל טַעְמָא דיו"ט עֲשֵׂה ול"ת תִּיפּוֹק לֵיהּ דְּהָא כָּל הָנֵי דַּחֲשִׁיב דְּיֵשׁ בָּהֶם חִלּוּל יו"ט אֵינוֹ קִיּוּם הַמִּצְוָה אֶלָּא מַכְשִׁירֵי מִצְוָה כְּגוֹן לַחְתּוֹךְ שׁוֹפָר אוֹ לַהֲבִיאוֹ מֵחוּץ לַתְּחוּם בָּזֶה לֹא מְקַיְּים הַמִּצְוָה רַק מַכְשִׁיר הַמִּצְוָה וַהֲרֵי אֲפִילּוּ בְּמִצְוֹת שֶׁדּוֹחִין שַׁבָּת ויו"ט כְּגוֹן מִילָה מכ"מ מַכְשִׁירֵי מִצְוָה כְּגוֹן לַעֲשׂוֹת אִיזְמֵל לְמִילָה לָא דָּחֵי שַׁבָּת ויו"ט וא"כ ל"ל טַעְמֵיהּ דיו"ט עֲשֵׂה ול"ת הוּא.

וצ"ל ג"כ כמש"כ הָרַ"ן דְּקוּשְׁטָא דְּמִילְתָא קָאָמַר אֲבָל מכ"מ בלא"ה לֹא דָּחֵי וּבָזֶה גַּם לִשְׁאָר אָמוֹרָאֵי דס"ל דיו"ט רַק ל"ת הוּא ג"כ א"ש: שָׁם דַּף ל"ג ע"א בִּגְמָרָא אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר וַאֲפִילּוּ בְּשַׁבָּת: הַתּוֹסָפוֹת וְכֵן הָרָ"ן וְהָרִיטְבָ"א מְפָרְשִׁים דְּאַיְירֵי בר"ה שֶׁחָל לִהְיוֹת בְּשַׁבָּת אֲבָל הָרַמְבַּ"ם ה' שׁוֹפָר (פ"ב) כָּתַב הַתִּינוֹקוֹת שֶׁלֹּא הִגִּיעוּ לְחִינּוּךְ אֵין מְעַכְּבִין אוֹתָם מִלְּתְקוֹעַ בְּשַׁבָּת שֶׁאֵינָהּ יו"ט שֶׁל ר"ה וּמַוָתָּר לַגָּדוֹל שֶׁיִּתְעַסֵּק עִמָּהֶם כְּדֵי לְלַמְּדָן ביו"ט בֵּין קָטָן שֶׁהִגִּיעַ לְחִינּוּךְ בֵּין קָטָן שֶׁלֹּא הִגִּיעַ לְחִינּוּךְ שֶׁהַתְּקִיעָה אֵינָהּ אִסּוּרָהּ אֶלָּא מִשּׁוּם שְׁבוּת עכ"ל.

וְכָתַב הָרַב הַמַּגִּיד וְכָתַב רַבֵּינוּ בְּשַׁבָּת שֶׁאֵינָהּ יו"ט שֶׁל ר"ה לְפִי שביו"ט שֶׁל ר"ה שֶׁחָל לִהְיוֹת בְּשַׁבָּת וַדַּאי מְעַכְּבִין אוֹתוֹ שֶׁלֹּא יֹאמְרוּ שֶׁתּוֹקְעִין ביו"ט שֶׁל ר"ה שֶׁחָל לִהְיוֹת בְּשַׁבָּת וְכֵן נִרְאֶה מֵהַיְרוּשַׁלְמִי עכ"ל ה"ה.

וְזֶה תֵּימָא דְּאַדְרַבָּה בַּיְרוּשַׁלְמִי כָּתוּב אִיפְּכָא כְּמוֹ שֶׁכָּתְבוּ הָרָ"ן וְהָרִיטְבָ"א שֶׁהֵבִיאוּ רְאָיָה מִן הַיְרוּשַׁלְמִי דְּאַיְירֵי בר"ה שֶׁחָל לִהְיוֹת בְּשַׁבָּת וְכֵן הֵעִיר עַל זֶה הַיּוֹם תְּרוּעָה. וְהִנֵּה בָּרִיטְבָ"א כְּשֶׁהֵבִיא הַיְרוּשַׁלְמִי לִרְאָיָה לְפֵירוּשׁוֹ כָּתַב וְהַמְפָרֵשׁ אוֹתוֹ בְּשַׁבָּת הַסְּמוּכָה ליו"ט טוֹעֶה הוּא וְלִישָׁנָא דְּמִתְעַסְּקִין עִמָּהֶם מַשְׁמַע דביו"ט שֶׁמַּוָתָּר בִּתְקִיעַת שׁוֹפָר לִגְדוֹלִים אַיְירֵי עכ"ל ולפ"ז י"ל דְּהָרַמְבַּ"ם מְפָרֵשׁ הַיְרוּשַׁלְמִי כְּהַמְפָרֵשׁ שֶׁהֵבִיאוּ הָרִיטְבָ"א אֲבָל אַכַּתִּי אֵין יְשׁוּב בְּזֶה לָמָּה שֶׁכָּתַב ה"ה שֶׁיֵּשׁ רְאָיָה מִיְּרוּשַׁלְמִי לְפֵירוּשׁוֹ שביו"ט הַסָּמוּךְ לַשַּׁבָּת אַיְירֵי והנלענ"ד דְּזַ"ל הַיְרוּשַׁלְמִי א"ר אֶלְעָזָר מַתְנִיתָא ביו"ט שֶׁל ר"ה שֶׁחָל לִהְיוֹת בְּשַׁבָּת וְתָנֵי כֵּן מִתְלַמְּדִין מִלְּתְקוֹעַ בַּשַּׁבָּת אֵין מְעַכְּבִין אֶת הַתִּינוֹקוֹת מִלְּתְקוֹעַ ביו"ט עכ"ל וְהַלָּשׁוֹן קָשֶׁה וְהַמְפָרֵשׁ כְּבָר הִגִּיהַּ בְּדָרְךְ רָחוֹק ולענ"ד א"צ רַק הַגָּהָה קְטַנָּה דְּתֵיבַת מִתְלַמְּדִין צ"ל מְעַכְּבִין וְהָכִי פֵּירוּשׁ הַיְרוּשַׁלְמִי דְּמַתְנִיתַן וַדַּאי ביו"ט אַיְירֵי כְּמוֹ שֶׁכָּתַב גַּם הָרִיטְבָ"א וְעַל מַה דְּתָנַן אֵין מְעַכְּבִין אֶת הַתִּינוֹקוֹת מִלְּתְקוֹעַ דְּהַיְינוּ ביו"ט דָּיְיקִינַן הָא בְּשַׁבָּת מְעַכְּבִין כְּמוֹ שֶׁדַּיְיק גַּם בִּגְמָרָא שָׁלָנוּ וְהַיְינוּ בְּשַׁבָּת שֶׁהוּא יו"ט לְזֶה מְפָרֵשׁ ר' אֶלְעָזָר ביו"ט שֶׁחָל לִהְיוֹת בַּשַּׁבָּת דְּבָזֶה מְעַכְּבִין וְעַל זֶה תָּנֵי כֵּן פי' תַּנְיָא נָמֵי הָכִי מְעַכְּבִין מִלְּתְקוֹעַ בְּשַׁבָּת פי' בְּשַׁבָּת שֶׁהוּא יו"ט וְאֵין מְעַכְּבִין הַתִּינוֹקוֹת לִתְקוֹעַ ביו"ט כֵּן יֵשׁ לְפָרֵשׁ הַיְרוּשַׁלְמִי וְכֵינָן דְּבַגְמָרָא דִּילָן מַקְשֶׁה מִדִּיוּקָא דְּמַתְנִיתַן אַבָּרַיְיתָא וּמְשַׁנֵּי כָּאן בְּקָטָן שֶׁהִגִּיעַ לְחִינּוּךְ כָּאן בְּלֹא הִגִּיעַ לְחִינּוּךְ וְהָרַמְבַּ"ם פֵּירֵשׁ כפי' בָּתְרָא שֶׁל הָרִי"ף שֶׁהֵבִיאוּ גַּם הַתּוֹסְ' דְּלֹא הִגִּיעַ לְחִינּוּךְ קִיל מֵהִגִּיעַ לְחִינּוּךְ וְהַהּ שַׁבָּת מְפָרֵשׁ בְּסָמוּךְ לִיו"ט דְּדוֹחֵק לוֹ לְפָרֵשׁ דְּאַיְירֵי בְּמָקוֹם שֶׁיֵּשׁ בּוֹ ב"ד וּבִפְנֵי ב"ד שֶׁתּוֹקְעִין בְּשַׁבָּת כַּנִּרְאֶה גַּם מֵהַתּוֹסְ' שֶׁלֹּא רָצוּ לְפָרֵשׁ כֵּן מִמַּה שֶׁהִקְשׁוּ וַהֲלֹא אֵין מִצְוַת יוֹם בַּשּׁוֹפָר לָכֵן פְּסַק הָרַמְבַּ"ם א"ש עפ"י גְּמָרָא דִּילָן וִירוּשַׁלְמִי: שָׁם בְּתוֹסְ' ד"ה הָא ר"י.

הֲלָכָה כְּרַבִּי יוֹסֵי דְּנִימּוּקוֹ עִמּוֹ: הפ"י הִקְשָׁה עַל שִׁיטַת ר"ת דְּמַה בְּכָךְ דִּבְעָלְמָא הֲלָכָה כְּרַבִּי יוֹסֵי נָגֶד ר' יְהוּדָה דְּנִימּוּקוֹ עִמּוֹ הֲרֵי הָכִי סְתָם מַתְנִיתַן כר' יְהוּדָה וְעוֹד הִקְשָׁה עַל

מַה דְּהֵבִיא ר"ת רְאָיָה מִמִּיכַל בַּת שָׁאוּל שֶׁהָיְתָה מְנַחֶשֶׁת תְּפִילִּין וּמַאֲשֶׁת יוֹנָה שֶׁעָלְתָה לָרֶגֶל הֲרֵי הַתּוֹסָ' בְּעֵרוּבִין כָּתְבוּ דְּבַפְּסִיקְתָּא אִיתָא דְּמִיחוּ בְּיָדָן חֲכָמִים.

וְעוֹד הִקְשָׁה עַל מַה שֶּׁהֵבִיא רְאָיָה מִפֶּרֶק אֵין דּוֹרְשִׁין שֶׁהֲרֵי אַדְרַבָּה מִשָּׁם רְאָיָה לְהֵיפּוּךְ דְּמַסְקִינַן דְּאָמְרוּ לְהוּ אַקְפּוּ יְדַיְיכוּ וא"כ מַשְׁמַע לְהָדְיָא שֶׁלֹּא הָיוּ סוֹמְכוֹת כְּלָל ע"ש ולענ"ד ל"ק מִידִי. שֶׁמַּה שֶּׁהִקְשָׁה מִסְּתָם מַתְנִיתַן דְּהָכָא הֲרֵי כָּתַב הָרַשְׁבָּ"א שֶׁאֵין זֶה נֶחְשָׁב סְתָם מַתְנִיתַן כֵּיוָן דְּלָא אָתֵי אֶלָּא מִדִּיוּקָא והפ"י בְּעַצְמוֹ הֵבִיא דִּבְרֵי הָרַשְׁבָּ"א שָׁם ומַה שֶּׁהִקְשָׁה מִפְּסִיקְתָּא תְּמֵהֲנִי שֶׁהֲרֵי בַּגְּמָרָא בְּעֵרוּבִין שָׁם מַיְיתֵי בָּרַיְיתָא דְּלִמֵּיכָל בַּת שָׁאוּל וּלְאֵשֶׁת יוֹנָה לֹא מִיחוּ בְּיָדָן חֲכָמִים וּמִי שָׁבְקִינַן סְתָמָא דְּבָרַיְיתָא דְּמַיְיתֵי בַּגְּמָרָא דִּילַן בְּלִי שׁוּם חוֹלֵק וְנִיחוּשׁ לְמַה שֶּׁכָּתוּב בַּפְּסִיקְתָּא בְּשֵׁם חַד מ"ד וּמַה שֶּׁהִקְשָׁה דַּהֲרֵי אָמְרוּ לְנָשִׁים אַקְפּוּ יְדַיְיכוּ אַלְמָא דְּלָא הִתִּירוּ לְנָשִׁים לְסַמּוֹךְ מִתּוֹרָץ ג"כ ע"פ מַה שֶּׁכָּתְבוּ הַתּוֹסָ' בְּעֵרוּבִין שָׁם ד"ה מִיכַל דְּלָמֶ"ד דְּלָא הָוֵי רְשׁוּת לְנָשִׁים אֲפִילּוּ סְמִיכָה בְּהַקָּפַת יָד אָסוּר דְּמִיחֲזֵי כַּעֲבוֹדָה בְּקָדָשִׁים וּכְמוֹ שֶׁכָּתַב גַּם הָרֹא"שׁ כָּאן בְּשֵׁם רָאַבְיָ"ה ע"ש: שָׁם בא"ד מִדִּכְתִיב אֶת ה' אֱלֹהֶיךָ תִּירָא: כָּתַב הַמַּהַרְשָׁ"א לָאו מֵהַאי קְרָא מָיְיתִינַן לֵיהּ הָתָם אֶלָּא מִדִּכְתִיב לְיִרְאָה אֶת ה' וְאֶת ה' אֱלֹהֶיךָ תִּירָא דְּדָרְשִׁינַן לְרַבּוֹת ת"ח עכ"ד וְתָמַהְתִּי שֶׁהֲרֵי בְּפֵירוּשׁ אָמְרִינַן בִּתְמוּרָה (דַּף ב') וְהָכְתִיב אֶת ה' אֱלֹהֶיךָ תִּירָא הַאי אַזְהָרַת עֲשֵׂה הוּא ע"ש הֲרֵי מְפוֹרָשׁ דְּאַזְהָרָה שֶׁלֹּא לְהוֹצִיא שֵׁם שָׁמַיִם לְבַטָּלָה אָתֵי מֵאֶת ה' אֱלֹהֶיךָ תִּירָא כְּדִבְרֵי הַתּוֹסָ' שׁוּב מָצָאתִי קוּשְׁיָא זוֹ בְּבִרְכֵּי יוֹסֵף ח"מ סי' ל"ד וּמַה דְּדָרְשִׁינַן בְּפִסְחִים (דַּף כ"ב) לְרַבּוֹת ת"ח זֶה אָתֵי מֵרִבּוּיָא דְּאַתְּ כִּדְאָמְרִינַן שָׁם שֶׁדָּרַשׁ כָּל אֵתִין שֶׁבַּתּוֹרָה: שָׁם ד"ה תַּנְיָא וַהֲלֹא אֵין מִצְוַת הַיּוֹם בְּשׁוֹפָר: קוּשְׁיָא זוֹ מְתוֹרֶצֶת עפ"י מַה שֶּׁכָּתְבוּ הַבַּעַל הַמָּאוֹר וְהָרָ"ן דְּאַיְירִי בְּאוֹתָן מְקוֹמוֹת שֶׁיֵּשׁ שָׁם ב"ד שֶׁתּוֹקְעִין שָׁם בַּשַּׁבָּת לְאַחַר הַחֻרְבָּן: שָׁם בא"ד לָא סָפֵינַן לֵיהּ בְּיָדַיִם: עַיֵּין מַה שֶּׁכָּתַבְתִּי בָּזֶה בְּסִפְרִי ע"ל בִּיבָמוֹת שָׁם: שָׁם ע"כ בַּגְּמָרָא תְּקִיעָה דְּכוּלְּהוּ בְּבֵי: אַפַּתִּי צָרִיךְ טַעַם לָמָּה נָקַט תְּקִיעָה לְשׁוֹן יָחִיד וּתְרוּעוֹת לְשׁוֹן רַבִּים לָכֵן מְדֻיָּק יוֹתֵר גִּרְסַת הַמִּשְׁנָה בַּמִּשְׁנָיוֹת שֶׁכָּתוּב שָׁם תְּקִיעוֹת לְשׁוֹן רַבִּים: שָׁם חַד בָּבָא וְתוּ לָא: הָרַמְבַּ"ם בְּחִבּוּרוֹ כָּתַב דְּשִׁיעוּר תְּקִיעָה כַּחֲצִי תְּרוּעָה מִשּׁוּם דְּמְפָרֵשׁ תְּקִיעָה דְּכוּלְּהוּ בְּבֵי דְּהַיְינוּ הַשֵּׁשׁ תְּקִיעוֹת הֵם כְּשֶׁלֹּשׁ תְּרוּעוֹת וּכְמוֹ שֶׁכָּתַב הָרַ"ן בְּשֵׁמוֹ ולפ"ז פְּלִיגִי מַתְנִיתַן וּבָרַיְיתָא דְּלַמַתְנִיתַן שִׁיעוּר תְּקִיעָה כַּחֲצִי תְּרוּעָה וּלְתַנָּא בָּרָא שִׁיעוּר תְּקִיעָה כִּתְרוּעָה שְׁלֵמָה אָכֵן לפ"ז צ"ע מַה דְּאָמַר אַבַּיֵי לְקַמָּן בְּהָא וַדַּאי פְּלִיגִי וּפֵירֵשׁ רַשְׁ"י אע"ג דְּאוֹקִימְתָּא בְּרֵישָׁא לָא פְּלִיגִי אֲבָל בְּסֵיפָא וַדַּאי פְּלִיגִי וְהַיְינוּ רַשְׁ"י לְשִׁיטָתוֹ דְּלִפֵּירוּשׁוֹ לָא פְּלִיגִי בְּרֵישָׁא אֲבָל לפי' הָרַמְבַּ"ם דִּבְרֵישָׁא ג"כ פְּלִיגִי אֵיךְ שַׁיָּיךְ הַלָּשׁוֹן בְּהָא וַדַּאי פְּלִיגִי: שָׁם בְּתוֹסָ' ד"ה שִׁיעוּר.

וְצָרִיךְ לִיזָּהֵר בַּשְּׁבָרִים: בְּמַהַרְשָׁ"א הִקְשָׁה דְּלָמָּה לֹא יַאֲרִיךְ בַּשֶּׁבֶר הֲרֵי אִם תְּרוּעָה שְׁבָרִים הוּא א"כ אֵין שֶׁבֶר אֶחָד כִּתְקִיעָה וְעַיֵּין מַה שֶּׁתֵּירֵץ. וּבְיוֹם תְּרוּעָה כָּתַב שֶׁאִי אֶפְשָׁר לוֹמַר כְּתֵירוּצוֹ וְגַם בְּהַגָּהַת אָשְׁרִי הִקְשָׁה עַל הָרֹא"שׁ כֵּן אֲבָל לענ"ד כַּוָּנַת הַתּוֹסָ' וְהָרֹא"שׁ כְּמוֹ שֶׁכָּתַב הָרִיטְבָ"א קוּשְׁיָא זוֹ בְּזֶה הַלָּשׁוֹן וְאֵיךְ יִהְיֶה שֶׁבֶר דְּתַנָּא בָּרָא כִּתְקִיעָה דְּתַנָּא דִּידַן עכ"ל וְהוּא קָרוֹב לְמַה שֶּׁתֵּירֵץ הב"י עַל קוּשְׁיָא זוֹ בסי' תק"ץ ע"ש: שָׁם בא"ד.

אִי אֶפְשָׁר לוֹמַר כֵּן: לענ"ד יֵשׁ רְאָיָה לפי' רָשְׁ"י מִמַּה דְּתָנַן בְּמָנָחוֹת (פ"ג) שְׁנֵי סְדָרִים מְעַכְּבִים זֶה אֶת זֶה שְׁנֵי בְּזִיכִים מְעַכְּבִים זא"ז הַסְּדָרִים וְהַבְּזִיכִים מְעַכְּבִים זֶה אֶת זֶה הֲרֵי

דְּהֵיכִי דְּקָאֵי עַל א' קָתָנֵי וְזֶה לְחוּד וְזֶה לְחוּד הָכִי נָמֵי הָוֵי צָרִיךְ לְמִתְנֵי הַבְּרָכוֹת מְעַכְּבוֹת זוֹ אֶת זוֹ הַתְּקִיעוֹת מְעַכְּבוֹת זא"ז וּמִדְּקָתָנֵי הַתְּקִיעוֹת וְהַבְּרָכוֹת מְעַכְּבִין זא"ז דְּוֻמְיָא דְּהַסְּדָרִים וְהַבָּזִיכִין מְעַכְּבִין זא"ז וּכְפִי' רָשִׁ"י וְעַיֵּין מַה שֶּׁכָּתַבְתִּי לְקַמָּן (דַּף ל"ד) בְּיִישׁוּב קֻוּשְׁיַּת הַתּוֹסָ': שָׁם דַּף לד ע"א בַּגְּמָרָא שֶׁאֵין ת"ל בַּחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי: לֹא יָדַעְתִּי לָמָּה כָּפַל הַתַּנָּא בָּזֶה מַה שֶּׁאָמַר כְּבָר בְּרִישָׁא לְעִנְיַן דְּבָעֵי שׁוֹפָר וְאוּלַי רָצָה לְרַמֵּז בָּזֶה שֶׁלֹּא יִקָּשֶׁה הֵיאַךְ נֵילַף מֵהֶיקֵּשׁ זֶה פְּשׁוּטָה לְפָנֶיהָ וּלְאַחֲרֶיהָ כֵּיוָן דְּצָרִיךְ לֵיהּ דְּתִקִיעָה בְּשׁוֹפָר אָכֵן ז"א דִּכְלָל בְּיָדֵינוּ אֵין הֶיקֵּשׁ לְמֶחֱצָה וְלָכֵן כָּפַל בָּזֶה לְהַשְׁמִיעֵנוּ דְּנֵילַף בְּזֶה כְּאִלּוּ נִכְתַּב הֶיקֵּשׁ לְדָבָר זֶה לְבַד.

וּבָרַיְיתָא זוֹ נִשְׁנָה בת"כ פ' אָמוֹר וְנִכְפְּלָה בפ' בְּהַר וּבִירוּשַׁלְמִי ר"ה פ"ג נִשְׁנָה בְּשִׁינּוּי לָשׁוֹן ע"ש: שָׁם הֶקֵּישָׁא לֹא צָרִיךְ: הַבַּעַל הַמָּאוֹר וְכֵן הָרִיטְבָ"א פֵּירְשׁוּ דה"ק דְּאִי מֵהֶקֵּישָׁא לֹא יָדַעְנוּ רַק דִּשְׁנַיִם שֶׁל ר"ה צְרִיכִים לִתְקוֹעַ גַּם ביוה"כ שֶׁל יוֹבֵל וְאַכַּתִּי לָא שָׁמְעִינַן דְּצָרִיךְ שְׁלֹשָׁה בָּזֶה וּבָזֶה לָכֵן צָרִיךְ גז"ש וְסִיֵּים הבעה"מ וְרַבִּינוּ שְׁלֹמֹה פֵּירֵשׁ כֵּן וְנִרְאֶה דְּחָסֵר תֵּיבַת לֹא וצ"ל לֹא פי' כֵּן וְהִנֵּה הט"א פֵּירֵשׁ ג"כ הָכִי (וְלֹא רָאָה הַבַּעַל הַמָּאוֹר) וְהֶקֵּשָׁה עַל פי' רָשִׁ"י שֶׁכֵּיוָן שֶׁהַכֹּל יָכוֹל לֵילֵךְ בֵּין בְּהֶיקֵּשׁ בֵּין בגז"ש מ"ש דִּלְעִנְיַן שׁוֹפָר וּלְפָנַי' וּלְאַחֲרָיו נָקַט דְּרָשָׁה דְּהֶיקֵּשׁ וּלְעִנְיַן שֶׁצָּרִיךְ שְׁלֹשָׁה נָקַט גז"ש וְעוֹד הֶקֵּשָׁה כֵּיוָן דְּהַכֹּל יָכוֹל לֵילֵךְ בְּהֶיקֵּשׁ גז"ש ל"ל וְקֻוּשְׁיָא הָאַחֲרוֹנָה הֶקֵּשָׁה גַּם הַקָּרְבָּן אַהֲרֹן בת"כ פ' אֱמֹר וְהִנִּיחַ בְּקֻוּשְׁיָא אָכֵן לענ"ד קָשָׁה ג"כ לפי' הַבַּעַל הַמָּאוֹר אִיפְּכָא כֵּיוָן דְּצָרִיךְ הגז"ש לִדְרָשָׁה דִּשְׁלֹשָׁה תְּרוּעוֹת וְהֶקֵּישָׁא לֹא צָרִיךְ לִדְרָשׁוֹת קַמָּיְתָא לְמָה נָקְטָה הַבָּרַיְיתָא הַהֶיקֵּשׁ כְּלָל וְעוֹד הֲוָקְשָׁה לִי לְפִירוּשָׁם דְּמֵהֶיקֵּשׁ לֹא יָדַעְנוּ רַק שְׁמָהּ שֶׁנֶּאֱמַר בר"ה שְׁתֵּי תְּרוּעוֹת הוּא ג"כ בְּיוֹבֵל מנ"ל לֵילֵךְ בגז"ש דְּצָרִיךְ ג' בְּשִׁנֵּיהֶם דְּמֵי עָדִיף גז"ש מֵהֶיקֵּשׁ שׁוּב רָאִיתִי שֶׁגַּם הפ"י הֶקֵּשָׁה כֵּן וְעוֹד ק"ל לְפִי הַכְּלָל שֶׁכָּתַב רַשִׁ"י בְּכְרִיתוֹת (דַּף כ"ב ע"ב) שֶׁאֵין הֶיקֵּשׁ וְאֵין גז"ש לְמֶחֱצָה לֹא שַׁיָּיךְ רַק לִלְמוֹד בְּהֶיקֵּשׁ אוֹ בגז"ש כָּל הָעִנְיָנִים שֶׁל צַד אֶחָד עַל צַד אַחֵר ג"כ אֲבָל לֹא שֶׁנִּלְמוֹד זֶה מִזֶּה ע"ש שֶׁלְּכֵן מָחַק רַשִׁ"י שָׁם גִּרְסַת הַגְּמָרָא שֶׁנִּרְאָה מִמֶּנּוּ דְּגַם לִלְמוֹד זֶה מִזֶּה וְזֶה מִזֶּה אָמְרִינַן הֶיקֵּשׁ וגז"ש וְא"כ מנ"ל הָכָא דְּבֵין בַּיּוֹבֵל וּבֵין בר"ה צָרִיךְ שְׁלֹשָׁה וּלְמֵילַף זֶה מִזֶּה וְזֶה מִזֶּה וְלָכֵן נלענ"ד די"ל דְּבֶאֱמֶת גַּם הָכָא לָא יָלְפִינַן רַק בְּחַד צַד דְּהַיְינוּ דע"י גז"ש יָלְפִינַן כְּאִלּוּ שְׁתֵּי תְּרוּעוֹת שֶׁל ר"ה כְּתוּבִים אֵצֶל יוֹבֵל וְיָדַעְנוּ בְּיוֹבֵל ג' תְּרוּעוֹת וְאַחַ"כ יָלְפִינַן בְּהֶיקֵּשׁ דְּכָל מַה דִּכְתִיב בַּיּוֹבֵל דְּהַיְינוּ שׁוֹפָר וּפְשׁוּטָה לְפָנֶיהָ וּלְאַחֲרֶיהָ וּשְׁלֹשָׁה תְּרוּעוֹת שֶׁהַכֹּל ג"כ בר"ה כֵּן מְשׁוּם אֵין הֶיקֵּשׁ לְמֶחֱצָה וְלָכֵן תַּרְוַיְיהוּ צְרִיכֵי הֶיקֵּשׁ וגז"ש וּמַה דְּקָאָמַר הֶקֵּישָׁא לֹא צָרִיךְ אִם לֹא בָּא לְלַמֵּד רַק עַל דְּצָרִיךְ שׁוֹפָר וּפְשׁוּטָה לְפָנֶיהָ וּלְאַחֲרֶיהָ דְּזֶה הָוֵי אֶפְשָׁר לֵילֵךְ בגז"ש אֲבָל אַחַר דְּנִצְרַךְ גז"ש דְּצָרִיךְ בְּכָל א' ג' תְּרוּעוֹת יָלְפִינַן הַשְׁתָּא מֵהֶיקֵּשׁ וְעַיֵּין בְּרִיטְבָ"א: שָׁם וְהַאי תַּנָּא מַיְיתֵי לֵיהּ בגז"ש מִמִּדְבָּר: הַאי תַּנָּא ג"כ אִית לֵיהּ גז"ש דִּשְׁבִיעִי שְׁבִיעִי דאל"כ מנ"ל דִּשְׁנֵי תְּרוּעוֹת מִדִּבְרֵי תוֹרָה אע"כ דְּיָלִיף ר"ה מִיּוֹבֵל וְיוֹבֵל מר"ה לִיתֵּן זֶה בְּזֶה וְכֵן כָּתְבוּ הַתּוֹסָ' לְעֵיל (דַּף כ"ו) אֶלָּא דִּפְלִיג אַתַּנָּא דִּלְעֵיל דְּיָלִיף פְּשׁוּטָה לְפָנֶיהָ וּלְאַחֲרֶיהָ מִוְּהָעֲבֶרֶת תַּעֲבִירוּ ולי' לָא מַשְׁמַע כֵּן כְּדַאָמְרִינַן לְקַמָּן אֶלָּא יָלִיף מִמִּדְבָּר בגז"ש דְּתְרוּעָה וּמִכֹּחַ זֶה פְּלִיג עוֹד בְּדָבָר שֵׁנִי אַתַּנָּא דִּלְעֵיל דִּלְתַנָּא דִּלְעֵיל דְּמְיַיתֵר ג' תְּרוּעוֹת ס"ל דְּכֻלָּם מִן הַתּוֹרָה וּלְהַךְ תַּנָּא כֵּיוָן דְּצָרִיךְ גז"ש דְּתְרוּעָה לֵילֵךְ לר"ה פְּשׁוּטָה לְפָנֶיהָ וּלְאַחֲרֶיהָ צָרִיךְ חַד תְּרוּעָה לְהַךְ גז"ש כֵּיוָן דְּרַק בר"ה מְיַיתֵר וּבְמִדְבָּר לֹא מְיַיתֵר וְלָכֵן לֵית לֵיהּ רַק

ב' תְּרוּעוֹת דְּאוֹרָיְיתָא וְאֶחָד מִדִּבְרֵי סוֹפְרִים וּלרשב"ן אָמַר ר' יוֹנָתָן דְּצָרִיךְ עוֹד חַד תְּרוּעָה לְבִיּוּם וְלֹא בַּלַּיְלָה ס"ל דְּרַק אֶחָד מִן הַתּוֹרָה וְכֵיוָן דְּהַהִיא תַּנָּא לֵית לֵיהּ וְהַעֲבַרְתָּ וְתַעֲבִירוּ לְפִשּׁוּטָהּ לְפָנֶיהָ וּלְאַחֲרֶיהָ ע"כ בַּיּוֹבֵל יָלִיף כֵּן מר"ה בגז"ש דִּשְׁבִיעִי שְׁבִיעִי לְאַחַר דְּיָלְפִינַן בר"ה כֵּן מִמִּדְבָּר בגז"ש דִּתְרוּעָה וְעַיֵּין בפנ"י שֶׁתִּימַהּ לָמָּה לֹא יָלִיף פְּשׁוּטָהּ לְפָנֶיהָ וּלְאַחֲרֶיהָ מִוַּהַעֲבַרְתָּ וּתְמַהֲנִי דְּהָא בפי' אָמְרִינַן בְּסוּגִין דְּהַהִיא תַּנָּא לָא מַשְׁמַע לֵיהּ וְאַחַ"כ כָּתַב דצ"ל דס"ל לְהַתּוֹסָ' דִּלְעֵיל דְּמַה דְּקָאָמַר לְקַמָּן דְּלָא מַשְׁמַע לֵיהּ קָאֵי אַתַּנָּא דְּמְדַבֵּר אֲבָל אִי אֶפְשָׁר לוֹמַר כֵּן דא"כ אֵיךְ קָאָמַר אִי ביוה"כ יָלִיף וכו' דְּהָא וַדַּאי יָלִיף מיוה"כ וּתְמַהֲנִי עַל תְּמִיהָתוֹ הֲרֵי הַךְ וְאִידַּךְ בַּיּוֹם וְלֹא בַּלַּיְלָה מנ"ל אִי אֶפְשָׁר לְפָרֵשׁ רַק אַתַּנָּא דְּיָלִיף מִמִּדְבָּר וא"כ אַלִּיבָּ' הֲרֵי קָאָמַר וְהַעֲבַרְתָּ מַשְׁמַע לֵיהּ וְכֵן נִרְאֶה מִפֵּירוּשׁ רָשְׁ"י וּמַה שֶּׁהִקְשָׁה הפ"י דא"כ אֵיךְ קָאָמַר אִי ביוה"כ יָלִיף עַיֵּין מַה שֶּׁכָּתַבְתִּי לְקַמָּן: שָׁם אִי בְּיוֹם הַכִּפּוּרִים יָלִיף: הִקְשָׁה הַיּוֹם תְּרוּעָה הֲלֹא בְּלֹא זֹאת הֻזְצְרַךְ לוֹמַר דביוה"כ יָלִיף דאל"כ ב' תְּרוּעוֹת מנ"ל הָא חַד כְּתִיב בר"ה וְחַד ביוה"כ וע"כ דְּיָלִיף ר"ה מיוה"כ ויוה"כ מר"ה וא"כ נֵילַף נָמֵי פְּשׁוּטָהּ דִּלְפָנֶיהָ וְדִלְאַחֲרֶיהָ וְהִנִּיחַ בצ"ע כֵּן הִקְשָׁה ג"כ הַפְּנֵי יְהוֹשֻׁעַ וְהִנִּיחַ בצ"ע.

ולענ"ד י"ל דְּבָאֱמֶת הָוֵי מָצֵי לְמֵימַר וּלְטַעְמִיךְ וּכְמוֹ שֶׁתִּרְצוּ הַתּוֹסָ' בְּדִבּוּכְתֵי טוּבָא וְעוֹד י"ל דְּאִי לָא הָוֵי יָלְפִינַן לְעִנְיָן בְּיוֹם ר"ה מיוה"כ הָיָה אֶפְשָׁר לוֹמַר דְּהַהִיא תַּנָּא דְּמְדַבֵּר לְעוֹלָם אית לֵיהּ דְּרָשָׁה דְּוֶהַעֲבַרְתָּ תַּעֲבִירוּ לִפְשׁוּטָהּ לְפָנֶיהָ ומכ"מ לָא יָלִיף ר"ה מיוה"כ לְעִנְיַן זֶה דְּצָרִיךְ הגז"ש דִּשְׁבִיעִי שְׁבִיעִי לְמֵילַף ב' תְּרוּעוֹת לָזֶה וב' תְּרוּעוֹת לָזֶה כֵּיוָן דְּדָרָשָׁה זוֹ מְשֻׁנָּה מִשְּׁאָר גז"ש כִּדְכָתְבִינַן לְעֵיל לֹא שַׁיָּיךְ בָּזֶה אֵין גז"ש לְמֵחֵצָה וְלָא יָלְפִינַן מִמָּנָּה רַק דְּרָשָׁה זוֹ אֲבָל אַחַר שֶׁתֵּירֵץ דְּבְיוֹם וְלֹא בַּלַּיְלָה ג"כ יָלִיף מגז"ש דר"ה מיוה"כ פָּרִיךְ א"כ פְּשׁוּטָהּ וּלְפָנֶיהָ נָמֵי נֵילַף.

שׁוּב רָאִיתִי בַּיַּלְקוּט שֶׁהָעְתִּיק גְּמָרָא זוֹ וְשָׁם לָא כְּתִיב הַךְ לָשׁוֹן אִי ביוה"כ יָלִיף אֶלָּא כְּתִיב סְתָם דִּפְשׁוּטָהּ לְפָנֶיהָ וּלְאַחֲרֶיהָ גַּם כֵּן נֵילַף מִיּוֹם הַכִּפּוּרִים: שָׁם נָפְקָא לֵיהּ מִבְּיוֹם הַכִּפֻּרִים: הָא דְּלָא פָּרִיךְ וְאִידָּךְ ל"ל יָלִיף ג"כ מיוה"כ וּבְיוֹם לָמָּה לִי די"ל דְּמִלְּתָא דְּאָתֵי בגז"ש טָרַח וְכָתַב לֵיהּ קְרָא כְּדִמְתָרְצִינַן בְּכַמָּה מְקוֹמוֹת.

וְרָאִיתִי בט"א שֶׁהִקְשָׁה דְּכֵיוָן דר' יוֹנָתָן ע"כ לֵית לֵיהּ גז"ש דִּשְׁבִיעִי לְמֵילַף ר"ה מִיּוֹבֵל א"כ פְּשׁוּטָהּ דִּלְפָנֶיהָ וּלְאַחֲרֶיהָ בְּיוֹבֵל מנ"ל וְכָתַב דצ"ל ס"ל הֵיפֶךְ מִהַתַּנָּא דְּיָלִיף מִמִּדְבָּר דְּהוּא דָּרַשׁ גז"ש דִּשְׁבִיעִי וְתַעֲבִירוּ וְהַעֲבַרְתָּ לֹא דָּרַשׁ לִפְשׁוּטָהּ לְפָנֶיהָ וּלְאַחֲרֶיהָ ולר' יוֹנָתָן אָמְרִינַן אִיפְּכָא דגז"ש לֵית לֵיהּ וּלְכָךְ אִצְטְרִיךְ בַּיּוֹם וְלֹא בְּלַיְלָה אֲבָל וְהַעֲבַרְתָּ דָּרַשׁ ביוה"כ לִפְשׁוּטָהּ.

ולענ"ד אִי אֶפְשָׁר לוֹמַר כֵּן דא"כ יִקְשֶׁה לר' יוֹנָתָן מנ"ל תְּרוּעָה בר"ה כֵּיוָן דְּחַד תְּרוּעָה צָרִיךְ לגז"ש וְחַד לְבִיּוּם וְלֹא בַּלַּיְלָה וע"כ דְּאִצְטְרִיךְ לְגוּפָא וא"כ אֵיךְ מְיַוֵּתֵר לגז"ש אע"כ דְּגַם הוּא ס"ל גז"ש דִּשְׁבִיעִי וְיָלִיף תְּרוּעָה בר"ה מִיּוֹבֵל וְעוֹד קָשֶׁה מַה דְּאָמַר דר' יוֹנָתָן דָּרַשׁ וְהַעֲבַרְתָּ לִפְשׁוּטָהּ הֲרֵי הַגְּמָרָא וְהַעֲבַרְתָּ תַּעֲבִירוּ לָא מַשְׁמַע לְהוּ וְכֵן פָּרִיךְ מַה דָּרְשִׁי בָּיָה הַכֹּל בִּלְשׁוֹן רַבִּים מַשְׁמַע דְּקָאֵי עַל שְׁנֵי תְּנָאִים דְּהַהִיא בָּרַיְיתָא עַל תַּנָּא קַמָּא דְּיָלִיף מִמִּדְבָּר וְעַל ר' יוֹנָתָן.

אָמְנָם עפ"י מַה שֶּׁכָּתַבְתִּי ל"ק קוּשְׁיַת הט"א דִּלְעוֹלָם הַךְ תַּנָּא דְּמַצְרִיךְ בַּיּוֹם וְלֹא בַּלַּיְלָה ג"כ ס"ל גז"ש דִּשְׁבִיעִי ומכ"מ קָאָמַר דְּאָתֵי קְרָא לְהָכִי דְּמִלְּתָא דְּאַתְיָא בגז"ש טָרַח וְכָתַב לֵיהּ קְרָא. אָכֵן א"ע נלענ"ד דְּאִי אֶפְשָׁר לוֹמַר כֵּן עפ"י מַה דְּאָמְרִינַן בְּשַׁבָּת (דַּף קל"א) וְלִכְתּוֹב רַחֲמָנָא בְּשׁוֹפָר וְלֵיתוֹ הָנָךְ וְלִגְמְרוּ מִינֵּיהּ ע"ש וּלְפִי דְּבָרֵינוּ לֹא מַקְשֶׁה מִידִי דְּלֵימָא דְּמִלְּתָא דְּאָתֵי בְּמַה מָּצִינוּ טָרַח וְכָתַב קְרָא אָכֵן עַל פִּי מַה שֶּׁכָּתְבוּ הַתּוֹסָ' שָׁם ד"ה נָפְקָא וְז"ל וְרַבָּנָן סָבְרִי דְּלֹא שַׁיָּיךְ לְאַקְשׁוֹיֵי וכו' וְזֶה בֶּעָשׂוֹר לַחוֹדֶשׁ עכ"ל בלא"ה מְתוֹרֶצֶת קוּשְׁיַת הַטּוּר אֶבֶן דְּתַנָּא דְּיָלִיף מִמִּדְבָּר ס"ל ג"כ כְּרַבָּנָן דר"א וְלָכֵן לָא יָלִיף בַּיּוֹם וְלֹא בַּלַּיְלָה מיוה"כ ור' יוֹנָתָן דְּהָכָא ס"ל כר"א: שָׁם אַף כָּאן בַּחֲצוֹצְרוֹת.

הַתּוֹסָ' לְעֵיל (דַּף כ"ו) בֵּאֲרוּ קוּשְׁיָא זוֹ דאע"ג דְּהַךְ תַּנָּא יָלִיף ג"כ שְׁבִיעִי שְׁבִיעִי מיוה"כ מ"מ פָּרִיךְ מנ"ל דְּיָלְפִינַן מִיּוֹבֵל דִּתְקִיעָה בְּשׁוֹפָר דִּלְמָא יָלְפִינַן מִמִּדְבָּר דְּבַחֲצוֹצְרוֹת ע"ש. אָכֵן קָשֶׁה לְפִי מַה דְּאָמְרִינַן בַּחֲגִיגָה (דַּף ו') דָּנִין דָּבָר הַנּוֹהֵג לְדוֹרוֹת מִדָּבָר הַנּוֹהֵג לְדוֹרוֹת וכו' וא"כ הָכִי נָמֵי עָדִיף לֵילַף מִיּוֹבֵל דְּנוֹהֵג לְדוֹרוֹת וְלֹא מִמִּדְבָּר דְּלָא נוֹהֵג לְדוֹרוֹת ואע"ג דְּהָתָם ב"ש קָאָמְרִי הָכִי וב"ה פְּלִיגִי מ"מ לָא פְּלִיגִי רַק מִשּׁוּם דְּנִיחָא לְהוּ לֵילַף קָרְבַּן יָחִיד מִקָּרְבַּן יָחִיד אֲבָל בלא"ה גַּם ב"ה מוֹדוֹ דְּהָכִי אָמְרִינַן בְּמָנָחוֹת (דַּף י"ט) דְּלָא יָלְפִינַן דּוֹרוֹת מִשָּׁעָה רַק מִשּׁוּם דְּתָנֵי קְרָא תְּרֵיסַר זְמָנֵי כְּמוֹ שֶׁכָּתְבוּ הַתּוֹסָ' שָׁם וא"ל דְּפָרִיךְ דְּלֵילַף מִמִּדְבָּר מִשּׁוּם דבלא"ה יָלְפִינַן מִמִּדַּבֵּר לָעִנְיָן לְקָנְיָו וּלְאַחֲרָיו הֲרֵי גַּם מִיּוֹבֵל יָלְפִינַן לְעִנְיָן מִנְיַן הַתְּקִיעוֹת וּלְעִנְיַן בַּיּוֹם וְלֹא בַּלַּיְלָה: שָׁם דַּהֲדַר עֲבִיד תְּקִיעָה וּתְרוּעָה וּתְקִיעָה: קָשֶׁה דא"כ אֵיךְ קָאָמַר אִיתְקִין ר"א בְּקַסְרֵי תשר"ת וְלָמָּה לֹא קָאָמַר דְּאַתְקִין ג"כ תש"ת ותר"ת וְהָיָה נלענ"ד דְּבָאֱמֶת ר"א לֹא אִתְּקִין רַק תשר"ת אֲבָל לתש"ת ותר"ת לֹא חָיֵישׁ וּכְמוֹ שֶׁכָּתַב הָרִיטְבָ"א בְּשֵׁם ר"ת דְּקוּשְׁיוֹת רַב עֲוִירָא וְרָבִינָא אֵינָם רַק לר' יְהוּדָה דס"ל שֶׁאֵין לְהַפְסִיק כְּלָל וְשֶׁנִּיחוֹשׁ גַּם לְהָא דר' יְהוּדָה אֲבָל ר' אַבּוּהּ לָא חָיֵישׁ לְזֶה אָמְנָם מִן הָרִאשׁוֹנִים לֹא מַשְׁמַע כֵּן אֶלָּא הַכֹּל הָיָה תַּקָּנַת ר"א וְכֵן מַשְׁמַע מִלְּשׁוֹן הַגְּמָרָא דְּקָאָמַר אֶלָּא ר"א מַאי אַתְּקִין וכו' וְלָכֵן לֹא יָדַעְתִּי לָמָּה הִזְכִּיר בְּהִתְקִין ר' אַבּוּהּ רַק תשר"ת וְלֹא ג"כ תש"ת ותר"ת: שָׁם וְדִלְמָא גַּבּוֹחֵי הָוֵי: הָא דְּמַקְדִּים קוּשְׁיָא דִּלְמָא יַלּוֹלֵי הָוֵי לְהַךְ קוּשְׁיָא י"ל כֵּיוָן דִּלְפִי מַה דְּמַסְקִינַן לְעֵיל מַתְנִיתַן ס"ל דִּתְרוּעָה יַלּוֹלֵי הָוֵי וּבָרַיְיתָא ס"ל דִּגְנוּחֵי הָוֵי לָכֵן מַקְדִּים הַקּוּשְׁיָא דִּלְמָא מַתְנִיתַן אֱמֶת לְהַקּוּשְׁיָא דִּלְמָא הַבָּרַיְיתָא אֱמֶת אֲבָל מֵרֹאשׁ"י נִרְאֶה שֶׁלְּפָנָיו הַגִּרְסָא שֶׁהַוְקוּדָם קוּשְׁיָא דִּגְנוּחֵי גְּנִיחַ לְקוּשְׁיָא דִּילּוּלֵי וְלָזֶה יֵשׁ לִיתֵּן טַעַם מִשּׁוּם דְּבְרִישָׁא גַּבּוֹחֵי וַהֲדַר יַלֵּיל וְלָזֶה גַּם אָנוּ מַקְדִּימִין סֵדֶר תש"ת לְסֵדֶר תר"ת: שָׁם בְּתוֹסָ' ד"ה נָעֲבָרֵיהּ.

פי' שֶׁיֹּאחֲזָנוּ בְּיָדוֹ וְיִתְקַע: לֹא הֵבַנְתִּי אֵיךְ יְפֹרַשׁ עפ"י פי' זֶה מַה דְּאָמְרִינַן לָא מָצֵית אָמְרַת וכו' אַף כָּאן בְּקוֹל דְּאֵיךְ מְמוֹעָט בָּזֶה שֶׁלֹּא יֹאחֲזָנוּ בְּיָדוֹ וְיִתְקַע וְהַתּוֹסָ' לֹא כָּתְבוּ רַק שפי' הַקּוּנְטְרֶס עִיקָּר וְלֹא שֶׁלֹּא שַׁיָּיךְ פי' זֶה כְּלָל: שָׁם ע"ב בַּגְּמָרָא תַּנְיָא נָמֵי הָכִי: הט"א הִקְשָׁה אֵיךְ שַׁיָּיךְ תַּנְיָא נָמֵי הָכִי בְּדָבָר שֶׁהוּא פְּלוּגְתָּא דְּתַנָּאֵי דְּבִמְגִילָּה (דַּף י"ח) פְּלִיגִי תַּנָּאֵי בְּהָכִי אִם שָׁהָה לִגְמוֹר אֶת כֻּלָּהּ אִם חוֹזֵר לְרֹאשׁ ולענ"ד י"ל כֵּיוָן דִּבְסֵוָכָּה (דַּף נ"ד) אָמַר רַב כָּהֲנָא אֵין בֵּין תְּקִיעָה תְּרוּעָה וּתְקִיעָה וְלֹא כְּלוּם וְאָמְרִינַן שָׁם לְאַפּוֹקֵי מדר' יוֹחָנָן דְּאָמַר שָׁמַע ט' תְּקִיעוֹת בט' שָׁעוֹת בַּיּוֹם יָצָא וּלְפִי מַה דְּאָמְרִינַן שָׁם רַב כָּהֲנָא ס"ל כר' יְהוּדָה דס"ל דִּתְקִיעָה תְּרוּעָה תְּקִיעָה אַחַת הִוא וְאָסוּר לְהַפְסִיק בֵּינֵיהֶם ולפ"ז ר' יוֹחָנָן ע"כ דס"ל כְּרַבָּנָן דר' יְהוּדָה וס"ל ג"כ כת"ק דר' מָנָא דִּבְהֶפְסֵיק א"צ לַחֲזוֹר לָרֹאשׁ וְלָכֵן שַׁפִּיר קָאָמַר

תַּנְיָא נָמֵי הָכִי דְּאִיכָּא תַּנָּא דס"ל כר' יוֹחָנָן דס"ל כְּהָנֵי ב' תַּנָּאֵי: שָׁם ע"ב בַּגְּמָרָא וְשֶׁל יוה"כ מְעַכְּבוֹת: הַתּוֹסָ' לְעֵיל (דַּף ל"ג) הוֹצִיאוּ מִפֵּירוּשׁ רָשִׁ"י שֶׁמְּפָרֵשׁ שֶׁהַתְּקִיעוֹת מְעַכְּבוֹת אֶת הַבְּרָכוֹת וְהַבְּרָכוֹת אֶת הַתְּקִיעוֹת וְהִקְשׁוּ עָלָיו מִמַּה דְּתָנַן מִי שֶׁבֵּירַךְ וְאַחַ"כ נִתְמַנָּה לוֹ שׁוֹפָר תּוֹקֵעַ וּמֵרִיעַ וְתוֹקֵעַ ג"פ הֲרֵי דְּלָא מְעַכְּבִין זא"ז וְכֵן הִקְשׁוּ מִמַּה דְּתַנְיָא לְקַמָּן שְׁתֵּי עֲיָרוֹת בְּאַחַת תּוֹקְעִין וכו' דג"כ מוּכָח דְּאֵין מְעַכְּבִין זא"ז וְלָכֵן פֵּירְשׁוּ דְּקָאֵי אַתְּקִיעוֹת לְעַצְמוֹ שֶׁמְּעַכְּבִין וְכֵן הַבְּרָכוֹת לְעַצְמָן מְעַכְּבִין זא"ז וְכֵן כָּתְבוּ הָרֹא"שׁ וְהָרַ"ן וּבְיוֹם תְּרוּעָה נִדְחַק לְיַישֵׁב וַאֲפִילּוּ בְּדוֹחַק לֹא יִישֵׁב רַק הַקּוֹשְׁיָא מִמִּי שֶׁבֵּירַךְ דְּמְפָרֵשׁ שֶׁאַיְירִי שֶׁלֹּא כַּדִּין וְזֶה נַדַּאי דּוֹחַק וְהַקּוֹשְׁיָא מִבָּרַיְיתָא דב' עֲיָרוֹת לֹא יִישֵׁב כְּלָל.

ולענ"ד י"ל דְּגַם בַּבָּרַיְיתָא יֵשׁ לְדַקְדֵּק כֵּיוָן דְּרוֹצָה לְהַשְׁמִיעֵנוּ דְּמַלְכֻיּוֹת זִכְרוֹנוֹת וְשׁוֹפָרוֹת מְעַכְּבִין זא"ז לָמָּה מַיְיתֵי בָּרַיְיתָא דִּלְעֵיל (דַּף ט"ז) אָמַר הקב"ה אִמְרוּ לְפָנַי וכו' דְּאַיְירִי בַּאֲמִירָה דְּהַיְינוּ בַּבְּרָכוֹת וְלֹא מַיְיתֵי ג"כ בָּרַיְיתָא דִּלְעֵיל (דַּף ל"ב) זִכָּרוֹן אֵלּוּ זִכְרוֹנוֹת תְּרוּעָה אֵלּוּ שׁוֹפָרוֹת וכו' לְפָרֵשׁ טַעַם לָמָּה תְּקִיעוֹת מַלְכֻיּוֹת זִכְרוֹנוֹת וְשׁוֹפָרוֹת מְעַכְּבִין זא"ז וְלָכֵן י"ל דְּבֶאֱמֶת שֶׁתְּקִיעוֹת מְעַכְּבוֹת זא"ז לֹא רָצָה הַבָּרַיְיתָא לְהַשְׁמִיעֵנוּ דְּזֶה פְּשִׁיטָא כֵּיוָן דְּהַתּוֹרָה צִוְּתָה יַחַד שְׁלָשְׁתָּן מִצְוָה אַחַת הֵם.

אֲבָל הַבָּרַיְיתָא רָצְתָה לְהַשְׁמִיעֵנוּ דְּהַבְּרָכוֹת מְעַכְּבוֹת אֶת הַתְּקִיעוֹת דְּאָמַר הקב"ה אִמְרוּ לְפָנַי בר"ה מַלְכֻיּוֹת זִכְרוֹנוֹת וְשׁוֹפָרוֹת וְלָכֵן הַתְּקִיעוֹת צְרִיכוֹת לְהַבְּרָכוֹת לִהְיוֹתָן מִצְוָה כְּתִקָּנָהּ אֲבָל הַבְּרָכוֹת בְּמָקוֹם שֶׁאֵין לוֹ שׁוֹפָר לֹא נִתְעַכְּבוּ ע"י הַתְּקִיעוֹת דְּרַק לְצַד אֶחָד יֵשׁ עִיכּוּב דְּהַבְּרָכוֹת מְעַכְּבוֹת אֶת הַתְּקִיעוֹת וְכִלְשׁוֹן הַבָּרַיְיתָא לְקַמָּן כְּשֶׁהוּא שׁוֹמְעָן עַל סֵדֶר הַבְּרָכוֹת וְלֹא אָמַר ג"כ אִיפְּכָא כְּשֶׁהוּא מְבָרֵךְ עַל סֵדֶר הַתְּקִיעוֹת אַלְמָא דְּרַק הַבְּרָכוֹת מְעַכְּבוֹת אֶת הַתְּקִיעוֹת אֲבָל אִיפְּכָא לֹא וְגַם מוּכָח מִבָּרַיְיתָא דִּלְקַמָּן דְּעִכּוּב זֶה הוּא דַּוְקָא בְּחֶבֶר עִיר דְּהַיְינוּ בְּצִבּוּר אֲבָל בְּיָחִיד לָא כִּדְאָמַר אֲבָל שֶׁלֹּא בְּחֶבֶר עִיר שׁוֹמְעָן עַל הַסֵּדֶר וְלֹא עַל סֵדֶר הַבְּרָכוֹת וְלָכֵן לֹא קָשֶׁה מִמִּי שֶׁבֵּירַךְ וְאַחַ"כ נִתְמַנָּה לוֹ די"ל דְּאַיְירִי בְּיָחִיד וְעוֹד דְּאִם אֵין לוֹ שׁוֹפָר מ"מ יָכוֹל לְבָרֵךְ וְגַם מִבָּרַיְיתָא דב' עֲיָרוֹת לֹא קָשֶׁה די"ל דְּמָקוֹם שֶׁתּוֹקְעִין לֹא הָיָה בְּחֶבֶר עִיר וְשָׁם תּוֹקְעִין בְּלֹא סֵדֶר בְּרָכוֹת וּמָקוֹם שֶׁמְּבָרְכִין אעפ"י שֶׁזֶּה ע"כ בְּצִבּוּר הוּא דְּיָחִיד אֵינוֹ יָכוֹל לְהוֹצִיא מ"מ ל"ק דְּתְּקִיעוֹת אֵין מְעַכְּבוֹת אֶת הַבְּרָכוֹת.

וְעַיֵּין בה' שׁוֹפָר סוֹף פ"ד שֶׁשָּׁם הָרָאָבָ"ד הִשִּׂיג עַל הָרַמְבַּ"ם וּכְפִי הַנִּרְאֶה ס"ל ג"כ כְּשִׁיטַת רַשִׁ"י דְּכָאן וְעַל פִּי דְּבָרֵינוּ א"ש מַה דְּקָאָמַר שֶׁל ר"ה וְשֶׁל יוה"כ מְעַכְּבוֹת וְלָא קָאָמַר מְעַכְּבוֹת זוֹ אֶת זוֹ כְּמוֹ שֶׁאָמַר בְּאֵין מְעַכְּבוֹת דְּרֵישָׁא דִּבְאֵין מְעַכְּבוֹת בֶּאֱמֶת לֹא הַבְּרָכוֹת מְעַכְּבוֹת אֶת הַתְּקִיעוֹת וְלֹא הַתְּקִיעוֹת מְעַכְּבוֹת אֶת הַבְּרָכוֹת וְלָכֵן נָקַט רַשִׁ"י גַּם הַךְ צַד אֵין מְעַכְּבוֹת אִם בֵּירַךְ וְלֹא תָּקַע אֲבָל לְעִנְיַן מְעַכְּבוֹת רַק חַד צַד מְעַכֵּב: שָׁם וְהָא סָפֵק: רַשִׁ"י פי' דְּהַסָּפֵק הוּא שֶׁמָּא כְּבָר הָלְכוּ לְבֵיתָם וּבְזֶה שַׁפִּיר שַׁיָּיךְ בְּאֶחָד תּוֹקְעִין שֶׁנּוֹדַּאי הוּא שֶׁתּוֹקְעִים אֲבָל הָרַמְבַּ"ם בְּחִבּוּרוֹ כָּתַב סָפֵק שֶׁיִּמָּצֵא שָׁם תּוֹקֵעַ ולפ"ז קָשֶׁה אֵיךְ קָאָמַר בְּלָשׁוֹן וַדַּאי בְּאֶחָד תּוֹקְעִים וְיֵשׁ לוֹמַר דְּהוּא מְפָרֵשׁ כְּמוֹ שֶׁכָּתַב הָרִיטְבָ"א שֶׁבְּשָׁנִים שֶׁעָבְרוּ תּוֹקְעִין שָׁם וְהַסָּפֵק הוּא אִם גַּם בְּשָׁנָה זוֹ יִתְקְעוּ: שָׁם בְּתוֹסָ' ד"ה מִתִּשְׁעָה.

וְנִרְאֶה לְקַיֵּים גִּרְסַת הַסְּפָרִים: מִזֶּה לְכְאוֹרָה קֻוּשְׁיָא עַל רַשִׁ"י דְּאֵיךְ כָּתַב דְּמִתְּרֵי גַּבְרֵי מִשְׁתְּמַע כֵּיוָן שֶׁלֹּא שָׁמַע עַל הַסֵּדֶר אֲבָל יֵשׁ לְיַישֵׁב שִׁיטַת רַשִׁ"י עפ"י מַה שֶּׁכָּתַב הָרִיטְבָ"א וְז"ל וּכְשֶׁאָמַר מט' בְּנֵי אָדָם לֹא יָצָא הַיְינוּ אעפ"י שֶׁשָּׁמְעָן כְּסֵדֶר אֶלָּא שֶׁהָיָה שׁוֹמֵעַ

הַתְּקִיעוֹת אוֹ הַתְּרוּעוֹת מט' בְּנֵי אָדָם וְהָיוּ קוֹלוֹת הַרְבֵּה בְּיַחַד וְכֵן פֵּירֵשׁ רַשִׁ"י ז"ל וְלָא נְהִירָא דא"כ ל"ל לְמִינְקַט מט' בְּנֵי אָדָם אֲפִילּוּ מב' וג' נָמֵי.

עוֹד דְּהָא מַשְׁמַע דְּלָא יָצָא כְּלָל וְאַמַּאי לִיפּוֹק יְדֵי סִימָן אֶחָד מִיהַת דְּהָא קיי"ל דִּתְרֵי קָלֵי מְשְׁתַּמְעִי בְּשׁוֹפָר וּמְגִילָּה דְּאַיְירִי בַּחֲבִיבָא לֵיהּ יָהֵיב דַּעְתֵּיהּ וְשָׁמַע אֶלָּא וַדַּאי כְּדַאֲמָרָן עכ"ל. הֲרֵי דְּהָרִיטְבָ"א מְפָרֵשׁ הַגֵּירְסָא דְּלָא יָצָא שֶׁשָּׁמַע הט' תְּקִיעוֹת כְּסִדְרָן רַק שֶׁהַרְבֵּה תָּקְעוּ תְּקִיעוֹת יַחַד וְהַרְבֵּה תָּקְעוּ תְּרוּעוֹת יַחַד וּבְזֶה קָאָמַר דְּלָא יָצָא וְעַל זֶה הִקְשָׁה רַשִׁ"י לָמָּה לֹא יָצָא הֲרֵי תְּרֵי קָלֵי מִתְּרֵי גַּבְרֵי מַשְׁתַּמְעִי וְלָכֵן מָחַק הַגֵּירְסָא לֹא יָצָא: שָׁם ד"ה לְדִידִי.

אע"ג דְּפָלִיגִי עֲלֵי' רַב וּשְׁמוּאֵל: לֹא תַּרְוַיְיהוּ פְּלִיגִי דִּלְשָׁנֵי לְשׁוֹנוֹת דְּמַיְיתֵי שָׁם לָא פְּלִיגִי רַק רַב אוֹ שְׁמוּאֵל וְכַוָּנַת הַתּוֹסָ' דְּנָגֵד כָּל אֶחָד מֵהֶם הֲלָכָה כר"י: שָׁם בא"ד. וְשׁוֹתְקִים עַד שֶׁיִּגְמֹר זוּלָתוֹת: הפ"י הִקְשָׁה דְּמִשּׁוּם הֶפְסֵק אֵין קְפִידָא דְּשׁוֹמֵעַ כְּעוֹנֶה וְהָוֵי כְּאִלּוּ אוֹמְרִים בְּעַצְמָם הַזּוֹלְתוֹת אֲבָל יוֹתֵר יֵשׁ לִתְמֹהַּ לָמָּה לֹא הִקְשׁוּ הַתּוֹסָ' מִטַּעַם שֶׁבְּמָקוֹם שֶׁאָמְרוּ לְקַצֵּר אֵין רַשַׁאי לְהַאֲרִיךְ וּכְמוֹ שֶׁכָּתַב הַטּוּר סי' ס"ח דְּמִטַּעַם זֶה יֵשׁ לִמְנוֹעַ לְאָמְרָם וְהִנִּיחַ דִּבְרֵי הַתּוֹסָ' בצ"ע.

ולענ"ד לק"מ שֶׁכְּפִי הַנִּרְאֶה הָיָה חִילּוּק בְּמִנְהָג אֲמִירַת הַזּוֹלְתוֹת וּפִיּוּטִים בֵּין יְמֵי הַתּוֹסָ' לִימֵי הַטּוּר שֶׁהַתּוֹסָ' כָּתְבוּ דהש"ץ אוֹמֵר וְהַצִּבּוּר שׁוֹתְקִים וּכְפִי הַנִּרְאֶה מֵהַטּוּר בְּיָמָיו כָּל הַצִּבּוּר אָמְרוּ הַפִּיּוּטִים עִם ש"ץ וְכֵן נִרְאֶה מִמָּהֲרִי"ל שֶׁהֵבִיא הַדֶּרְכֵי מֹשֶׁה שָׁם שֶׁהִקְפִּיד עַל הַבַּחוּרִים שֶׁלָּמְדוּ בְּשָׁעָה שֶׁאָמְרוּ הַקָּהָל קְרוֹבֵץ וְהֵם לֹא שָׁמוּ לִבָּם לוֹמַר אוֹתָם וְלָכֵן כְּשֶׁאוֹמְרִים כָּל הַקָּהָל הַפִּיּוּטִים שַׁיָּיךְ הַקְּפִידָא מֵאֵין רַשַׁאי לְהַאֲרִיךְ אֲבָל לְפִי הַמִּנְהָג בִּימֵי הַתּוֹסָ' שֶׁרַק ש"ץ אוֹמֵר הַזּוֹלְתוֹת אֵין קְפִידָא בָּזֶה עַל הַקָּהָל רַק עַל ש"ץ.

וְלָכֵן נִיחָא לְהוּ לְהַתּוֹסָ' מַה שֶּׁקָּשָׁה בָּזֶה עַל הַצִּבּוּר גַּם בלא"ה כְּבָר כָּתַב הַטּוּר שָׁם בְּשֵׁם הָרָאָבָ"ד והר"ת שֶׁאֵין קְפִידָא מִשּׁוּם אֵין רַשַׁאי לְהַאֲרִיךְ וּמַה שֶּׁהִקְשָׁה הפ"י הֲרֵי שׁוֹמֵעַ כְּעוֹנֶה וְאֵין כָּאן הֶפְסֵק יָדוּעַ שֶׁאֵין כָּל הַצִּיבּוּר שׁוֹמְעִים לְהָיוֹתָם כְּעוֹנִים וַהֲרֵי הַטּוּר הִקְפִּיד שֶׁיִּהְיֶה סִבָּה לְשִׂיחָה בְּטֵילָה כש"כ שֶׁיֵּשׁ לָחוּשׁ לְהֶפְסֵק כְּשֶׁלֹּא יִשְׁמְעוּ: שָׁם דַּף ל"ה ע"א בַּגְּמָרָא כֵּיוָן שֶׁאָמַר וּבְתוֹרָתְךָ כָּתוּב לֵאמֹר: בָּזֶה יֵשׁ ב' פֵּירוּשִׁים כְּמוֹ שֶׁהֵבִיא רַשִׁ"י דִּלְפִי' רַבּוֹתָיו קָאֵי עַל מַלְכֻיּוֹת זִכְרוֹנוֹת וְשׁוֹפָרוֹת וְלַפֵּי' עַצְמוֹ קָאֵי אַפְּסוּקֵי מוּסָף וְהָרַמְבַּ"ם בהל' תְּפִלָּה הֵבִיא עַל פְּסוּקֵי מוּסָף ובה' שׁוֹפָר הֵבִיא כֵּן עַל פְּסוּקֵי מַלְכֻיּוֹת זִכְרוֹנוֹת וְשׁוֹפָרוֹת דְּאִם לֹא אֲמָרָם אֶלָּא אָמַר כַּכָּתוּב בְּתוֹרָתְךָ יָצָא והלח"מ הִקְשָׁה הֵיאַךְ מְזַכֵּי שְׁטָרָא לְבֵי תְּרֵי והי"ת כָּתַב דְּהָרַמְבַּ"ם מְפָרֵשׁ דְּעַל שְׁנֵיהֶם קָאֵי רַק שֶׁהִקְשָׁה לָמָּה בְּמַלְכֻיּוֹת זִכְרוֹנוֹת שׁוֹפָרוֹת צָרִיךְ לוֹמַר עכ"פ פְּסוּק א' שֶׁל תּוֹרָה וּבְמוּסָפִים ל"צ אָמְנָם הָעִיקָּר קוֹשְׁיָא עַל פי' זֶה הוּא מַה שֶּׁהִקְשָׁה רַשִׁ"י הֲרֵי גַּם לריב"נ צ"ל עכ"פ אֶחָד מִכֻּלָּן וְלָכֵן הפי' הָעִיקָּר כְּמוֹ שֶׁהֵבִיא הָרַמְבַּ"ן פֵּירוּשׁ הַגְּאוֹנִים דְּאִם אָמַר תַּחַת פְּסוּק שֶׁבַּתּוֹרָה וּבְתוֹרָתְךָ כָּתוּב לֵאמֹר וְתַחַת פָּסוּק שֶׁל כְּתוּבִים וּבְדִבְרֵי קָדְשֶׁךָ כָּתוּב לֵאמֹר וְתַחַת פָּסוּק שֶׁל נְבִיאִים כָּכָתוּב בְּדִבְרֵי נְבִיאֶיךָ יָצָא כְּאִלּוּ אָמַר פְּסוּקִים שֶׁל תּוֹרָה כְּתוּבִים וּנְבִיאִים וְהָרַשְׁבָּ"א הֵבִיא ג"כ פֵּירוּשׁ זֶה אֶלָּא שֶׁהִקְשָׁה עָלָיו הֲרֵי ריב"נ רַק בְּדִיעֲבַד קָאָמַר דְּיָצָא בְּאֶחָד אֶחָד אֲבָל לְכַתְּחִלָּה עֲשָׂרָה צָרִיךְ וְתֵירֵץ דְּכֹל שֶׁאֵינוֹ בָּקִי הֲרֵי זֶה כְּדִיעֲבַד אֶלָּא שֶׁהִקְשָׁה הֲרֵי ר"ג וְרַבָּנָן בְּבָקִי פְּלִיגִי וְהִנִּיחַ בצ"ע וְלֹא הֲבַנְתִּי הֲרֵי קָאָמַר אִילֵימָא מִשּׁוּם דִּנְפִישִׁי קְרָאֵי

(א"כ הַכֹּל אֵינָם בְּקִיאִים) הָאָמַר ר"ח א"ר וכו' הֲרֵי דִּלְעִנְיַן שְׁאֵינוֹ בָּקִי בַּפְּסוּקִים אַיְירֵי וְשַׁפִּיר הָוֵי כְּדַעֲבַד: שָׁם לֹא פָּטַר ר"ג אֶלָּא עַם שֶׁבַּשָּׁדוֹת: לפ"ז לָא פְּלִיגִי ר"ג וְרַבָּנָן אֶלָּא אִם ש"ץ מוֹצִיא עַם שֶׁבַּשָּׁדוֹת הַבְּקִיאִים דְּאֵינוֹ בָּקִי גַּם לְרַבָּנָן מוֹצִיא בֵּין בְּשָׂדֶה בֵּין בָּעִיר וּבָקִי בְּעִיר גַּם לר"ג אֵינוֹ מוֹצִיא אָכֵן לפי"ז יֵשׁ לְתְמֹהַּ מָה הִקְשׁוּ רַבָּנָן לר"ג בַּבָּרַיְיתָא דְּלְעֵיל לְדָבָרֶיךָ לָמָּה צִיבּוּר מִתְפַּלְלִים בְּלַחַשׁ הֲרֵי הַבְּקִיאִים גַּם לר"ג צְרִיכִים לְהִתְפַּלֵּל וּכְבָר הִרְגִּישׁוּ הַמְפָרְשִׁים בְּזֶה ולענ"ד יֵשׁ לוֹמַר דְּרַשִׁ"י כָּתַב עַל לָמָּה צִיבּוּר מִתְפַּלְלִים בְּלַחַשׁ ומַה בָּעֵי בְּזֶה ולענ"ד בָּזֶה רָצָה לְתָרֵץ קֻושְׁיָא זוֹ דְּהָכִי הִקְשׁוּ חֲכָמִים לר"ג בְּשִׁלָּמָא לְדִידַן דְּאֵין ש"ץ מוֹצִיא רַק לָאֵינוּ בָּקִי א"ש דְּהַצִּיבּוּר הַבְּקִיאִים מִתְפַּלְלִים בְּלַחַשׁ שֶׁהִיא תְּפִלָּה לִבְקִיאִים וש"ץ מִתְפַּלֵּל בִּשְׁבִיל אֵינָם בְּקִיאִים אֲבָל לְדִידָךְ דהש"ץ מִתְפַּלֵּל גַּם לִבְקִיאִים שֶׁבַּשָּׂדוֹת עִם אֵינָם בְּקִיאִים א"כ לָמָּה מִתְפַּלְלִים צִיבּוּר הַבְּקִיאִים בְּלַחַשׁ דְּהַשְׁתָּא יֵשׁ חִילּוּק בֵּין תְּפִלַּת הַבְּקִיאִים עַצְמָם דְּקָצָת מִתְפַּלְלִים בְּלַחַשׁ וּקְצָת ע"י ש"ץ יִתְפַּלְלוּ כֻּלָּם עִם הש"ץ בְּקוֹל דְּהַשְׁתָּא אֵין אֲגֻדָּה אֲגֻדָּה בִּתְפִלָּתָם וְעַל זֶה הֵשִׁיב שֶׁמִּתְפַּלְלִים בְּלַחַשׁ כְּדֵי שֶׁיְּסַדֵּר ש"ץ אֶת תְּפִלָּתוֹ: שָׁם אֲבָל בָּעִיר לֹא: זֶה סִיּוּם הַמַּסְכְּתָא וּמַתְחֶלֶת בְּאֶחָד בְּנִיסָן ר"ה לַמְּלָכִים וּמְפָרֵשׁ בַּגְּמָרָא מ"ט מַקִּישׁ מַלְכוּת שְׁלֹמֹה לִיצִיאַת מִצְרַיִם מַה יְצִיאַת מִצְרַיִם מִנִּיסָן מָנִינַן אַף מַלְכוּת שְׁלֹמֹה וְשָׁם (דַּף ח') אָמְרִינַן כִּי חוֹק לְיִשְׂרָאֵל הוּא מְלַמֵּד שֶׁיִּשְׂרָאֵל נִכְנָסִין תְּחִלָּה לַדִּין וְיָלִיף מִלַּעֲשׂוֹת מִשְׁפַּט עַבְדּוֹ וּמִשְׁפַּט עַמּוֹ דְּמֶלֶךְ וְצִיבּוּר מֶלֶךְ נִכְנָס תְּחִלָּה וּבָזֶה א"ש דְּאִתַּקֵּשׁ מַלְכוּת שְׁלֹמֹה ליצ"מ דְּיִשְׂרָאֵל בִּכְלָל הֵם בְּגֶדֶר מֶלֶךְ נֶגֶד הָאֻמּוֹת שֶׁהֵם כְּצִיבּוּר וְכֵן כָּתַב רַשִׁ"י בְּוַיָּגֶשׁ ע"פ הַמִּדְרָשׁ בְּעֵשָׂו כְּתִיב אֶת כָּל נַפְשׁוֹת בֵּיתוֹ לְשׁוֹן רַבִּים וּבְיַעֲקֹב כְּתִיב כָּל הַנֶּפֶשׁ לְבֵית יַעֲקֹב מִשּׁוּם דְּיִשְׂרָאֵל נֶאֱחָדִים כְּאִלּוּ הֵם גּוּף אֶחָד וּבָזֶה יֵשׁ לְיַתֵּן טַעַם אֵיךְ ש"ץ מוֹצִיא עַם שֶׁבַּשָּׂדוֹת דְּפִיּוֹ כַּפֵּיהֶם וּמַחֲשַׁבְתּוֹ כְּמַחְשַׁבְתָּם דְּהֵם כְּנֶפֶשׁ אֶחָד עִם כָּל אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל וּרְאָיָה לָזֶה שֶׁהֲרֵי אֶחָד בְּנִיסָן ר"ה לַמְּלָכִים דְּאִתַּקֵּשׁ מַלְכוּת שְׁלֹמֹה ליצ"מ דביצ"מ נַעֲשׂוּ יִשְׂרָאֵל גּוֹי אֶחָד להקב"ה כְּמוֹ מֶלֶךְ וּבָזֶה נָעוּץ סוֹף הַמַּסֶּכֶת לִתְחִלָּתָהּ:א אֱמֶת לְדָבָר אֱמֶת שֶׁלֹּא יָצָא שׁוּם דָּבָר שֶׁקֶר מִפִּיו וְלָזֶה צָרִיךְ לִמְסוֹר נַפְשׁוֹ כְּדֵי לְהִדָּבֵק בְּגוּפָא דְּמַלְכָּא כַּיָּדוּעַ: אֱמוּנָה שֶׁיִּהְיֶה נֶאֱמָן בִּדְבָרָיו לְקַיֵּם כְּכָל הַיּוֹצֵא מִפִּיו וַאֲפִילּוּ יָהֵבִין לי' כָּל חַלְלֵי עָלְמָא לֹא יִשְׁנֶה בְּדִבּוּרוֹ.

וּבְכָלָל זֶה יַרְגִּיל עַצְמוֹ שֶׁלֹּא יַחְשׁוֹב אפי' בְּמַחֲשָׁבָה דָּבָר שֶׁקֶר וַהֲבַאי כְּדֵי לְקַיֵּם וְדוֹבֵר אֱמֶת בִּלְבָבוֹ. וּמַה שֶּׁעוֹלֶה בְּמֻוסָכָם בְּלִבּוֹ אֵיזֶה מִדָּה אוֹ הַנְהָגָה טוֹבָה וכ"ש לַעֲשׂוֹת אֵיזֶה מִצְוָה יְקַיֵּם.

וַאֲפִילּוּ לֹא הוֹצִיא מִפִּיו כְּדֵי לְקַיֵּם וְדוֹבֵר אֱמֶת בִּלְבָבוֹ. וּדְבָרִים הָעוֹזְרִים עַל הַנַּ"ל הוּא מִיעוּט שִׂיחָה עִם בְּנֵי אָדָם וְשֶׁלֹּא יַחְשׁוֹב מַחֲשָׁבוֹת רַבּוֹת כִּי אִם מַחֲשָׁבָה א' בַּעֲבוֹדַת הַבּוֹרֵא ית"ש בַּאֲשֶׁר הוּא שָׁם לְעֵת עַתָּה וַאֲפִילּוּ בַּעֲבוֹדַת ה' לֹא יַחְשׁוֹב רַק מַה שֶּׁיָּכוֹל לְקַיֵּם עַתָּה כִּי מַחֲשָׁבוֹת רַבּוֹת מְבַטֶּלֶת וּמְבַלְבֶּלֶת הָאָדָם מִן הָעֲבוֹדָה: אַהֲבָה לְחַזֵּק עַצְמוֹ בְּכָל יוֹם וְיוֹם בְּאַהֲבַת הַבּוֹרֵא ית' וְשֶׁלֹּא לְהַרְפּוֹת ח"ו וּבְכְלַל זֶה אַהֲבַת הַתּוֹרָה וְהַמִּצְוֹת וְאָהְבָתָ בְּנֵי אָדָם וַאֲפִילּוּ לַפּוֹשְׁעִים לְקַיֵּם וּבְעַד פּוֹשְׁעִים יַפְגִּיעַ לְהַחֲזִירָם בִּתְשׁוּבָה רַק שֶׁיִּשְׁנָא הַמַּעֲשִׂים רָעִים שֶׁעוֹשֶׂה.

וְיִזְכּוֹר לְהַעֲלוֹת כָּל הָאֲהָבוֹת שֶׁיֵּשׁ לוֹ בְּעִנְיָנֵי עוה"ז אוֹ אֵיזֶה אַהֲבָה רָעָה ח"ו שֶׁתָּבֹא לְלִבּוֹ לְבַטְלָהּ בַּיִּרְאָה וּלְהַעֲלוֹת הָאַהֲבָה לְהַשֵּׁ"י כַּיָּדוּעַ. יְזָהֵר מְאוֹד שֶׁלֹּא יִגָּשֵׁם מַחְשַׁבְתּוֹ בְּאַהֲבַת

דָּבָר גַּשְׁמִי שֶׁלֹּא יֶאֱהַב רַק הַדָּבָר הָרוּחָנִי הַמִּחְיָן וְהַמְקַיֵּם הַדָּבָר הַגַּשְׁמִי הַהוּא וְיוֹדֶה וְיִשַּׁבֵּחַ לְמִי שֶׁבָּרָא חֵלֶק יָפֶה כְּזֶה וַיֶּאֱהַב אוֹתוֹ: אֶרֶךְ רוּחַ לִסְבֹּל כָּל דָּבָר בְּסַבְלָנוּת גָּדוֹל וְלֹא יַבְהִילֵנוּ וְלֹא יַפְחִידֵנוּ שׁוּם דָּבָר בָּעוֹלָם וּמִשְׁמוּעָה רָעָה לֹא יִירָא וְיִהְיֶה נָכוֹן לִבּוֹ בָּטוּחַ בה' תָּמִיד.

וְיִסְבֹּל עֶלְבּוֹנוֹת וְלֹא יַקְפִּיד עַל שׁוּם דָּבָר בָּעוֹלָם וְלֹא יִנָּקֹם מִשּׁוֹנְאָיו וַאֲפִילּוּ בְּמַחֲשָׁבָה לֹא יִרְצֶה לְהִנָּקֵם. וְיִדְבַּק לְמִדַּת אֹרֶךְ אַפַּיִם, וְיִלְמֹד בס' חֶסֶד לְאַבְרָהָם לְפָחוֹת פַּעַם א' מִשְּׁבוּעָה בְּרֵיכַת אַבְרָהָם וּכְשֶׁיָּכוֹל וְיַרְגִּיל עַצְמוֹ בְּמִדּוֹת הַכְּתוּבִים שָׁם יִלְמֹד אוֹתוֹ פַּעַם אַחַת בְּחוֹדֶשׁ: אֶכְילָה וּשְׁתִיָּ' לש"ש וְיִלְמֹד מְאוֹד בס' ר"ח בְּשַׁעַר הַקְּדֻוָּשָׁה פֶּרֶק ט"ו וּבְשֶׁלָּ"ה אוֹת ק'.

וְיִזָּהֵר לְדַקְדֵּק כָּל מַה דְּאֶפְשָׁר בְּמַאֲכָלִים שֶׁיִּהְיֶה עַל צַד הַיּוֹתֵר כָּשֵׁר שֶׁלֹּא יְטַמְטֵם אֶת לִבּוֹ: ב בְּרָכָה יְזָהֵר מְאוֹד לְקַיֵּם מִילֵּי דִּבְרָכוֹת לְבָרְכָם בִּדְחִילוּ וּרְחִימוּ כָּל מַה דְּאֶפְשָׁר. וּבְיוֹתֵר בִּרְכַּת הַנֶּהֱנִין כִּי כְּשֶׁאֵינוֹ מְבָרֵךְ כָּרָאוּי הַמַּאֲכָל מְטַמְטֵם אֶת לִבּוֹ וּמְשַׁכֵּחַ עֲבוֹדַת הַשֵּׁ"י וּמַחֲטִיאוֹ ח"ו: יְזָהֵר מְאוֹד לְקַיֵּם אַל תְּהִי בָז לְכָל דָּבָר וְאַדְרַבָּה לְכָל דָּבָר שֶׁפֶל יִמָּצֵא אֵיזֶה מַעֲלָה טוֹבָה כַּיָּדוּעַ מְלֻבָּן הַבֵּינִי' שֶׁל הַגְּבִילָה וישׁבּח הַדָּבָר הַנָּאָה הַנִּמְצָא בַּדָּבָר הַשָּׁפֵל לְקַיֵּם כִּי חָפֵץ חֶסֶד הוּא כַּיָּדוּעַ: יְזָהֵר מְאוֹד וּמְאוֹד מִן הַבַּטָּלָה הַמְּבִיאָה לִידֵי שִׂיעֲמוּם וְלֹא יַעֲמֹד כְּשִׁיעוּר ד' אַמּוֹת כ"א בְּדִבֵּיקוּת הַבּוֹרֵא אוֹ בְּהִרְהוּרֵי תּוֹרָה וְאִם מִתְגַּבְּרִים עָלָיו מַחֲשָׁבוֹת רָעוֹת ח"ו יִלְמֹד מִתּוֹךְ הַסֵּפֶר דַּוְקָא וּבְכֹחַ וּבְקוֹל כְּדֵי לְבַטֵּל הַמַּחֲשָׁבוֹת זָרוֹת: ג גְּמִילוּת חֲסָדִים יְזָרֵז עַצְמוֹ מְאוֹד לְקַיֵּם כָּל מַה דְּאֶפְשָׁר הֵן בְּגוּפוֹ וְהֵן בְּמָמוֹנוֹ וְהֵן בְּדִבּוּרוֹ וּבְיוֹתֵר לִגְמֹל טוֹבָה לְמִי שֶׁעָשָׂה לוֹ טוֹבָה: גֵּרוּת לְקַיֵּם כִּי גֵּר אָנֹכִי בָּאָרֶץ ע"ד הנ' בס"י וְזֶה בְּכָל עֵת הַפְּנַאי יָבִיא מַחֲשָׁבָה זוֹ לִלְבּוֹ: גַּאֲוָה יְזָהֵר מְאוֹד וּמְאוֹד לְבַקֵּשׁ מֵהַשֵּׁ"י וּלְחַזֵּק עַצְמוֹ לְהָסִיר הַמִּדָּה הַזּוֹ מִמֶּנּוּ וּלְהַחֲזִיר' לְהַשֵּׁ"י שֶׁהוּא בַּעַל הַגַּאֲוָה הָאֲמִתִּי וְזֶה ג"כ נוֹהֵג בְּכָל עֵת וּבְכָל רָגַע:גְּנֵיבַת דַּעַת: גְּנוֹת שֶׁלֹּא יְגַנֶּה לְשׁוּם אָדָם וְאַף אִם שׁוֹאֲלִים אוֹתוֹ.

אַף אִם הוּא מִן הַכַּת שֶׁמִּצָּוָה לְפַרְסְמָן מ"מ יַרְחִיק עַצְמוֹ מִזֶּה שֶׁלֹּא יְעוֹרֵר דִּין עַל עַצְמוֹ ח"ו וְלֹא יָצָא מִפִּיו שׁוּם דָּבָר מְגֻנֶּה וְיַחֲשׁוֹב בְּעֵת הַפְּנַאי תָּמִיד בִּגְנוּת עַצְמוֹ וְזֶה לְקַיֵּם נִבְזֶה בְּעֵינָיו נִמְאָס: גָּדֵר יְזָהֵר מְאוֹד לְקַיֵּם גְּדֵרִים וּסְיָגוֹת הַנֶּאֱמָרִים ברז"ל וְכָל הַנִּמְצָא בס"י הָאַחֲרוֹנִים וְלִרְשׁוֹם לְעַצְמוֹ שֶׁלֹּא יִשְׁתַּכַּח מִמֶּנּוּ: ד דִּבּוּר הַדִּבּוּר יִהְיֶה יָקָר מְאוֹד שֶׁלֹּא לְהוֹצִיאוֹ לְבַטָּלָה וכ"ש לִכְעֹס וּלְמַחֲלוֹקֶת ח"ו אוֹ ללה"ר וְלִרְכִילוּת וּלְלֵיצָנוּת אוֹ לַשֶּׁקֶר וְלַחֲנֻפָּה ח"ו ע"כ צָרִיךְ שְׁמִירָה יְתֵירָה וּזְהִירוּת גְּדוֹלָה בְּיוֹתֵר בְּבֵיתוֹ עִם אִשְׁתּוֹ וּבְנֵי בֵּיתוֹ וַאֲפִילּוּ הַהֶכְרֵחִי יַמְעִיט כָּל מַה שֶּׁיּוּכַל.

וְיַחֲשׁוֹב שֶׁכָּל דִּבּוּר הוּא מַרְגָּלִיּוֹת טוֹבָה שֶׁהוּא מִן הָעוֹלָם הַדִּבּוּר הָעֶלְיוֹן וְאֵין לְזָרְקוֹ לָאַשְׁפָּה וְלִקְלִיפּוֹת ח"ו וְיַרְגִּיל עַצְמוֹ מְאוֹד בְּמִדַּת הַשְׁתִּיקָה וּכְשֶׁמְּוַכְּרָח לְדַבֵּר עִם אָדָם יְדַבֵּק עַצְמוֹ מְאוֹד וּמְאוֹד בְּיִרְאַת ה' וְיַחֲשׁוֹב הָאוֹתִיּוֹת שֶׁמּוֹצִיא מִפִּיו וְיַעֲלֶה אוֹתָם לְעוֹלָם הַדִּבּוּר לְהַשֵּׁ"י וְיִהְיוּ דְּבָרָיו כד"ת וְזֶהוּ שִׂיחָתָן שֶׁל ת"ח כו' כַּיָּדוּעַ וְיִזָּהֵר מְאוֹד שֶׁלֹּא יַשְׁכִּיחַ עַצְמוֹ מִדָּבָר זֶה בְּדָבְרוֹ עִם ב"א וְכֵן כְּשֶׁשּׁוֹמֵעַ מִן ב"א דִּבּוּרִים עד"ז כַּיָּדוּעַ: יְזָהֵר מְאוֹד לְקַיֵּם משרז"ל וֶהֱוֵי דָּן אֶת כָּל הָאָדָם לְכַף זְכוּת וּמֻרְשָׁע גָּמוּר שֶׁמְּצָוָה לְדוּנוֹ לְכַף חוֹב יוֹתֵר טוֹב שֶׁלֹּא לְהָסִיחַ מִמֶּנּוּ וּלְדַבֵּר בּוֹ ע"ד לֹא דִּבְּרָה תוֹרָה בְּמֵתִים אִם לֹא שֶׁמְּוַכְּרָח אַתָּה לְדוּנוֹ.

גַּם יְזָהֵר שֶׁלֹּא לוֹמַר עַל שׁוּם אָדָם שֶׁזֶּה אֵין לוֹ חֵלֶק לָעוֹלָם הַבָּא אֲפִילוּ הוּא רָשָׁע גָּמוּר כמ"ש הַמְעַמֵּד יְשַׁלְמֶנָּה: דֶּרֶךְ אֶרֶץ יִלְמוֹד עַד שֶׁיִּהְיֶ' בָּקִי בר"ח במס' דֶּרֶךְ אֶרֶץ וּבְשֶׁלָּ"ה אוֹת ד' יְזָהֵר מְאוֹד שֶׁלֹּא יוֹצִיא מִפִּיו דָּבָר מְגֻנֶּה וְלֹא לַעֲשׂוֹת דָּבָר מְגֻנֶּה וּבִפְרָט בִּפְנֵי בְּנוֹ וְתַלְמִידוֹ שֶׁלֹּא יִלְמְדוּ מִמֶּנּוּ.

גַּם לֹא יֵצֵא דִּבּוּר קָלָלָה מִפִּיו לְשׁוּם אָדָם בָּעוֹלָם וְיִלְמוֹד לִבְנֵי בֵּיתוֹ זֶה. גַּם לֹא שׁוּם אָלָה וּשְׁבוּעָה וְגַם לֹא בְּחַיֵּי רֹאשׁוֹ.

וִימַעֵט שִׂיחָה עִם אִשְׁתּוֹ כָּל מַה דְּאֶפְשָׁר: ה הִרְהוּר יְזָהֵר מְאוֹד וּמְאוֹד בְּכָל עֵת וּבְכָל רֶגַע מֵהִרְהוּר עֲבֵירָה ח"ו כְּגוֹן הִרְהוּר נִיאוּף וְהִרְהוּר שְׁנָאַת חִנָּם וְכָל הַשָּׁנָאוֹת הֵם שִׂנְאַת חִנָּם לֹא שֶׁרָאָה דָּבַר עֲבֵירָה בַּחֲבֵירוֹ יְחִידִי מֻוָּתָר לְשָׁנְאוֹתוֹ אוֹ הִרְהוּר קִנְאָה וְתַחֲרוּת אוֹ הִרְהוּר גַּאֲוָה וְהִתְפָּאֲרוּת אוֹ הִרְהוּר שְׂיָרֵא לְבָשָׂר וָדָם יוֹתֵר מִשְּׂיָרֵא לַבּוֹרֵא בְּמָקוֹם שֶׁהֵם נֶגְדִּיִּים כָּל אוֹתָם הַהִרְהוּרִים יִבָּטֵל אוֹתָם בִּירְאַת ה' תֵּיכֶף וּמִיָּד כְּשֶׁבָּאִים בְּמַחְשַׁבְתּוֹ.

וְאַחַ"כ יַעֲלֶה אוֹתָם ע"ד הַיָּדוּעַ לְהַשֵּׁ"י וּבְיוֹתֵר צָרִיךְ לְיַזֵּהֵר מֵהִרְהוּר נִאוּף שֶׁלֹּא יִשְׁהֶה בּוֹ כִּי מִיָּד יָבֹא לִידֵי קִישׁוּי וְהַמַּקְשֶׁה עַצְמוֹ לְדַעַת הוּא בְּנִידּוּי: הִלֵּל לְהַלֵּל להקב"ה וּלְהַבְחִין בְּקִרְוּאָיו בְּנִפְלְאוֹתָיו וּלְהַלְלוֹ וְכֵן בְּכָל דָּבָר וְדָבָר יַרְגִּיל עַצְמוֹ לְמְצוֹא בּוֹ דָּבָר גֵּאוּת וּלְשַׁבְּחוֹ וּלְהַעֲלוֹת הַשֶּׁבַח הַהוּא לְהַשֵּׁ"י וְלֹא לְגַנּוֹת לְשׁוּם בְּרִיָּה ח"ו וּלְהַלֵּל וּלְשַׁבֵּח הַצַּדִּיקִים וְהַחֲסִידִים וַאֲנָשֵׁי מַעֲשֶׂה.

וְיְזָהֵר שֶׁלֹּא יָבֹא ח"ו מִן הַשֶּׁבַח גְּנוּת: הִסְתַּכְּלוּת לֹא יִסְתַּכֵּל בִּפְנֵי אִשָּׁה וְלֹא בִּבְגָדֶיהָ אִם לֹא רְאִיָּה בְּעָלְמָא וְתֵיכֶף וּמִיָּד יַחֲזוֹר לְהַשֵּׁ"י לְהוֹדוֹת לוֹ שֶׁבָּרָא חֵלֶק יָפֶה כָּזֶה וְנָתַן לָהּ חֵן כַּיָּדוּעַ.

וְלֹא יִסְתַּכֵּל בִּפְנֵי אָדָם הַכּוֹעֵס אוֹ בִּפְנֵי אָדָם מְשֻׁוָּע וּבִפְנֵי אָדָם רָשָׁע וּבִפְנֵי אָדָם שׁוֹטֶה. וּבִפְנֵי אָדָם עָצֵב וְסָר וְזָעֵף אִם לֹא בְּמִי שֶׁהוּא דָּבוּק לְהַשֵּׁ"י מִצָּוָה לְהִסְתַּכֵּל בְּפָנָיו שֶׁמּוֹלִיד ע"י רְאִיָּיתוֹ קְדֻוָּשָׁה בְּנַפְשׁוֹ וְלֹא יִסְתַּכֵּל חוּץ לד' אַמּוֹת.

וְלֹא יִסְתַּכֵּל בִּבְהֵמָה חַיָּה וָעוֹף כְּשֶׁנִּזְקָקִין זֶה לָזֶה. לֹא יִסְתַּכֵּל בִּדְבָרִים טְמֵאִים וּבִדְבָרִים מָאוּסִים וְלֹא יִסְתַּכֵּל בְּפְנֵיהַמֵּת וְלֹא יִקְרָא בִּכְתָב שע"ג הַמַּצֵּבָה וּבְכָל דָּבָר שֶׁמֻּוָּתָר לְהִסְתַּכֵּל יִסְתַּכֵּל בְּעֵין הַשֵּׂכֶל עַל הַכֹּחַ הָרוּחָנִי שֶׁבְּדָבָר הַהוּא.

וּמְצָוָה לְהִסְתַּכֵּל בַּשָּׁמַיִם וּבְכוֹכָבִים ע"ד שָׂאוּ מָרוֹם עֵינֵיכֶם אֲבָל לֹא בַּלְּבָנָה שֶׁהוּא כְּמֵצִיץ כו'. יְזָהֵר מְאוֹד שֶׁלֹּא יְהַרְהֵר בִּמְבוֹאוֹת הַמְּטֻנָּפוֹת בד"ת כִּי מוֹצִיא מִן הַקְּדֻוָּשָׁה לַקְּלִיפּוֹת ח"ו: הַדּוֹר יְזָהֵר מְאוֹד לְקַיְּמִים וְהָדַרְתָּ פְּנֵי זָקֵן זֶה שֶׁקָּנָה חָכְמָה לָקוּם מִפָּנָיו ועי"ז יִזְכֶּה לְחָכְמָה.

הֲדוּר מִצָּוָה עַד שְׁלִישׁ כמשרז"ל יְהַדֵּר בַּמִּצָוָה וְיִהְיֶה מִן הַמְהַדְּרִין מִן הַמְהַדְּרִין: ו וָתִיקוּת וָתִיקִין פירש"י ז"ל הַמְחַבְּבִים הַמִּצָוָה יִהְיֶה וּוָתִיק וַיַּחְבֵּב הַמִּצְוֹת בְּכָל מִינֵי חִבּוּב וִיקַיְּמִים הַנֶּחְמָדִים מִזָּהָב כו' טוֹב לִי תוֹרַת פִּיךָ כו' כָּל זֶה יְקַיְּמִים בְּפוֹעֵל בְּעֵת שֶׁהוּא עוֹסֵק בַּתּוֹרָה וּבַמִּצְוֹת וּבִתְפִלָּה לֹא יִבָּטֵל מִפְּנֵי כָּל הוֹן דְּעָלְמָא מִפְּנֵי חִבּוּב הַדָּבָר מִצָוָה: וַתְּרָנוּת שֶׁיִּהְיֶה וַתְּרָן בְּמָמוֹנוֹ כמשרז"ל שֶׁהָיָה מַנִּיחַ פְּרוּטָה וכו'.

וְעַל כָּל דָּבָר מִצְוָה יְהֵיָה וַתְרָן. וְלֹא יַקְפִּיד בְּבֵיתוֹ עַל שׁוּם דָּבָר כִּי הַמַּחֲלוֹקֶת וְהַמְּרִיבָה בַּבַּיִת הוּא חָמוּר מְאוֹד רַק אִם יוּכַל בְּעַצְמוֹ שֶׁלֹּא לִכְעוֹס אֲזַי יִתְרָאֶה לִבְנֵי בֵּיתוֹ כְּאִלּוּ הוּא מַקְפִּיד אֲבָל ח"ו שֶׁיָּבֹא כַּעַס וְהַקְפָּדָה לְלִבּוֹ וַאֲפִילּוּ עַל דָּבָר מִצְוָה לֹא יִכְעוֹס בְּלִבּוֹ כמ"ש הָאֲר"י זַ"ל רַק לִפְעָמִים יִתְרָאֶה עַצְמוֹ כְּאִלּוּ הוּא כּוֹעֵס כִּי עָוֹן הַכַּעַס גָּדוֹל מְאוֹד.

וְעַל הוֹצָאוֹת בֵּיתוֹ יִתֵּן כְּמוֹ שֶׁבִּרְצוֹן אִשְׁתּוֹ וְהַשַּׁ"י יַזְמִין לוֹ וְיַאֲמִין בֶּאֱמוּנָה כְּשֶׁאָדָם עוֹשֶׂה דָּבָר לש"ש נוֹתְנִין לוֹ צְרָכָיו לְדָבָר זֶה וּכְשֶׁהוּא עוֹשֶׂה זֹאת לש"ש לְהַרְחִיק עַצְמוֹ מִן הַכַּעַס וּמִן הַהַקְפָּדָה אֲזַי בְּוַדַּאי מַזְמִין לוֹ הַשַּׁ"י.

וּבִלְבַד שֶׁיִּהְיֶה אֱמוּנָה זֹאת תְּקוּעָה בְּלִבּוֹ כִּי חֶסְרוֹן אֱמוּנָה בְּכָל דָּבָר מְבַטֶּלֶת הַהַבְטָחָה כַּיָּדוּעַ. וְיִפָּרֵשׁ מַעֲשֶׂר מִכָּל מַה שֶּׁהַשַּׁ"י מַזְמִין לוֹ וְלֹא יַחְשֹׁב שֶׁנּוֹתֵן יוֹתֵר מִמַּעֲשֵׂר הֲרֵינוּחַ רַק בְּכָל פַּעַם יַפְרִישׁ כִּי הַהַפְרָשָׁה עוֹשֶׂה מִצְוָה וְעוֹסֵק בַּמִּצְוָה תָּמִיד וְיֹאמַר לְשֵׁם יִחוּד כו'.

גַּם יִתֵּן בְּכָל יוֹם לְפָחוֹת ג' פְּרוּטוֹת לְצְדָקָה וְיֹאמַר לְשֵׁם יִחוּד כו' וְיָסִיר מִדַּת הַכִּילּוֹת וְהַקְּמִיטוּ' מִלִּבּוֹ כִּי קְמִיטוּ' מוֹרֶה עַל דִּין כַּיָּדוּעַ. וּבְכָל דְּבָרִים הַנָּ"ל יְכַוֵּין לְהַמְשִׁיךְ הַשְׁפָּעוֹת הַחֲסָדִים עָלָיו וְעַל כָּל יִשְׂרָאֵל כְּדֵי שֶׁיִּהְיֶ' נַחַת רוּחַ לְיוֹצְרוֹ ב"ה: וּוִידּוּי יִתְוַדֶּה קוֹדֶם אֲכִילָתוֹ בְּשִׁבְירַת לֵב ע"ד לִפְנֵי לַחְמִי אַנְחָתִי תָּבֹא וְיַזֶּה שֶׁיִּהְיֶה הַשֻּׁלְחָן מִזְבֵּחַ כַּפָּרָה כַּיָּדוּעַ: ז זְהִירוּת יְזָהֵר מְאוֹד בִּדְבָרִים שֶׁהֵם סוּר מֵרַע: זְרִיזוּת שֶׁיִּהְיֶה זָרִיז בְּכֹל דָּבָר שֶׁהוּא בְּכְלַל לֹא תָסוּר מִן הַדָּבָר כו' וְיַעֲשֶׂה כָּל מַעֲשָׂיו בִּזְרִיזוּת וּבְשִׂמְחָה וְלֹא בְּעַצְלוּת וּבְעַצְבוּת כִּי הַזְּרִיזוּת וְהַשִּׂמְחָה מַרְבֶּה חַיּוֹת לש"ש וְיִקַּיֵּם אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה אוֹתָם הָאָדָם וָחַי בָּהֶם וְלֹא שֶׁיָּמוּת בָּהֶם שֶׁהוּא הָעַצְבוּת כַּיָּדוּעַ: זְכִירָה יְזָהֵר מְאוֹד לְקַיֵּם כָּל מִצְוֹת שֶׁכָּתוּב בָּהֶם זְכִירָה.

כמ"ש הָאֲר"י זַ"ל וס"י וּלְחַזֵּק עַצְמוֹ לִזְכּוֹר הַדְּבָרִים: זוֹכֶה וּמְזַכֶּה יִרְאֶה בְּכָל עֵת וְיִצְפֶּה לְהַשַּׁ"י שֶׁיִּשְׁלַח לוֹ מִצְוֹת שֶׁיִּהְיֶה זוֹכֶה וּמְזַכֶּה יִרְאֶה בְּכָל עֵת וְיִצְפֶּה לְהַשַּׁ"י שֶׁיִּשְׁלַח לוֹ מִצְוֹת שֶׁיִּהְיֶה זוֹכֶה וּמְזַכֶּה לְאַחֲרִינִי וְיִהְיֶה זְכוּת הָרַבִּים תָּלוּי בּוֹ: ח חָבֵר טוֹב יִהְיֶה לוֹ תָּמִיד שֶׁיְּדַבֵּר עִמּוֹ עֲבוֹדַת הַשַּׁ"י וְיִתְרַחֵק מְאוֹד מְחַבֵּר רַע.

יְקַיֵּם וְחָטָאתִי נֶגְדִּי תָּמִיד וּבְלֵב נִשְׁבָּר וְיבַקֵּשׁ מֵהַשַּׁ"י שֶׁלֹּא יֶחְסַר עוֹד לְכִסְלָה: חֲצוֹת יְחַזֵּק עַצְמוֹ מְאוֹד וּמְאוֹד לָקוּם בַּחֲצוֹת לַיְלָה:ט טָהֳרָה יִהְיֶה טָהוֹר בְּכָל עֵת בְּטְבִילַת מַיִם גּוּפוֹ. וְיָדָיו בנ"י תֵּיכֶף וּמִיָּד שֶׁהוּא יָכוֹל לְיִטְלֵם וְלֹא יִשְׁהֶה הַטֻּמְאָה עָלָיו אִם אֶפְשָׁר אֲפִילּוּ כְּדֵי הִלּוּךְ ד' אַמּוֹת לֹא יִשְׁהֶה גַּם טָהֳרָה בִּבְגָדָיו כע"ש וְהִטַּהֲרוּ וְהֶחֱלִיפוּ שִׂמְלוֹתֵיכֶם.

וּכְלֵי תַּשְׁמִישָׁיו כּוֹסוֹת וּקְעָרוֹת יִהְיוּ נְקִיִּים כִּי זֶה מְעוֹרֵר טַהֲרַת הַגּוּף וְטַהֲרַת הַגּוּף מְעוֹרֵר טַהֲרַת הַנֶּפֶשׁ: י יִרְאֶה יִרְאֶה יֵרָאֶה בְּכָל יוֹם וְיוֹם לְהַמְשִׁיךְ עָלָיו תּוֹסֶפֶת יִרְאַת ה' וְיִרָאתָ ה' תּוֹסִיף יָמִים.

דְּהַיְנוּ שֶׁיִּלְמֹוד בס"י לְמַעַן תִּהְיֶה הוֹרָאָה קְבוּעָה בְּלִבּוֹ וְכָל הַיִּרְאַת עוה"ז יְבַטֵּל בְּלִבּוֹ בְּאוֹמְרוֹ כִּי עוה"ז הוּא כַּחֲלוֹם וְאֵין אָדָם מִצְטַעֵר בְּהָקִיץ בְּהָקִיץ עַל דָּבָר שֶׁבַּחֲלוֹם. וְיַעֲלֶה הַיִּרְאָה הַזֹּאת לְהַשַּׁ"י ע"ד אוֹי לָנוּ מִיּוֹם הַדִּין כו': יֵיאוּשׁ יְחַזֵּק עַצְמוֹ מְאוֹד שֶׁיִּתְיָאֵשׁ מִן עוה"ז מִן הֲנָאוֹתָיו הַכְּלוֹת וְיַעֲשֶׂה כָּל מְגַמָּתוֹ וַהֲנָאָתוֹ וְשִׂמְחָתוֹ וְתַעֲנוּגָיו אִם הוּא מַשִּׂיג דָּבָר מהעוה"ז לעוה"ב: כ כָּבוֹד אִם בָּא לְךָ כָּבוֹד מב"א אַל תְּהָנֶה בּוֹ ח"ו וְתַעֲלֶהוּ לְהַשַּׁ"י כמ"ש תְּנוּ כָּבוֹד לה' אֱלֹהֵים וְיַחֲשֹׁב שֶׁמִּצִּידוֹ אֵינוֹ רָאוּי לְכָבוֹד וּלְכַתְּחִלָּה יִבְרַח מִן הַכָּבוֹד כִּי

הוּא מהג' הַמּוֹצִיאִים הָאָדָם מִן כו' וְתִכְבַּד מְאוֹד יִרְאֵי ה' וּלְכַבֵּד סְפָרִים וְכָל דִּבְרֵי קְדֻשָּׁה וְכָל הַיּוֹם כֻּלּוֹ אוֹמֵר כָּבוֹד לְהַשֵּׁ"י בְּכָל מַעֲשֶׂיךָ וְעִנְיָנְךָ: כַּף זְכוּת לִדּוֹן אֶת חֲבֵירוֹ לְכַף זְכוּת וְהִיא מִדָּה מְעֻלָּה וְיָקָרָה מוֹנַעַת קְטָטָה וּמְרִיבָה וְנוֹתֶנֶת שָׁלוֹם בָּאָרֶץ וְגוֹרֶם שֶׁמִּן הַשָּׁמַיִם יָדוּנוּ אוֹתוֹ לְכַף זְכוּת.

וְגוֹרֶם שֶׁיִּהְיוּ לוֹ מְלִיצִים וּפְרַקְלִיטִים בְּשָׁמַיִם וְדָנִין אוֹתוֹ לכ"ז וּמְסַלֵּק הַמַּקְטְרִיגִים וְאֵין בָּהֶם כֹּחַ לְקַטְרֵג. וּמַרְבֶּה כְּבוֹד שָׁמַיִם כִּי כָּל עֲבֵירָה הוּא מְעוּט כְּבוֹד שָׁמַיִם והקב"ה חָפֵץ בּוֹ מְאוֹד וּמַרְאֶה לוֹ חִבָּה יְתֵירָה וּלְהֶפֶךְ ח"ו כָּל הַחוֹשֵׁד בִּכְשָׁרִים לוֹקֶה בְּגוּפוֹ וְזֶה לְאָדָם אֲשֶׁר מַעֲשָׂיו שְׁקוּלִים.

אֲבָל לְאָדָם רַע אֲפִילּוּ עוֹשֶׂה טוֹב יְדִינֻהוּ לְכַף חוֹב שֶׁעוֹשֶׂה לְהַרְאוֹת טְלָפִים. וְזֶה בַּלֵּב וּבְמַחֲשָׁבָה יִמְצָא זְכוּת לָאָדָם טוֹב וְחוֹב לָרַע אֲבָל לֹא לְדַבֵּר בְּאָדָם רַע כִּי אֵין סָנֵיגוֹר כו', וְעוֹד שֶׁלֹּא יְעוֹרֵר קְטָרוּג עַל עַצְמוֹ ח"ו וְאִם יָכוֹל לָבֹא לִידֵי יוֹתֵר טוֹב שֶׁיִּשְׁאַל אוֹתוֹ וְאִם חָטָא יוֹדִיעֲנּוּ וְיוֹכִיחֶנּוּ וּמְצָנָה קָא עָבִיד: ל לֵב טוֹב זֶה כּוֹלֵל כָּל הַמִּדּוֹת טוֹבוֹת כמ"ש ז"ל בְּכֹלַל דְּבָרָיו דִּבְרֵיכֶם.

וּמִכָּל מִשְׁמָר נְצוֹר לִבְּךָ דְּהַיְינוּ מִכָּל דָּבָר רַע מַגָּאָוָה וּמִקַּנְאָה שִׂנְאָה, וּמִמִּדָּה רָעָה. וּמִתְאַוָּה רָעָה.

וּמֵאַהֲבַת וּמֵרְאִיּוֹת רָעוֹת. וּמִכַּעַס וּמֵעַצְבוּת וּמֵהִתְפָּאֲרוּת.

וּמִקַּצְרוֹת רוּחַ. וּמֵאַכְזָרִיּוּת וּמִכְּיָלוֹת וּמִצַּיְקָנוּת וּמִקַּמְיטוֹת וּמִכָּל דָּבָר שֶׁהוּא בִּכְלָלָא דִּרַע יִשְׁמֹור אֶת לִבּוֹ כְּאִישׁוֹן בַּת עַיִן שֶׁלֹּא יִדְבַּק אָבָק רַע מֵהַמִּדּוֹת רָעוֹת הַנַּ"ל.

וְיִהְיֶה תָּמִיד טוּב לֵב וְטוֹב הוּא מִלְּשׁוֹן הֶאָרָה כְּמוֹ בְּהֵטִיבוּ אֶת הַנֵּרוֹת. וַיַּרְא אֱלֹהִים אֶת הָאוֹר כִּי טוֹב.

שֶׁיִּהְיֶה תָּמִיד אוֹר הַשֵּׂכֶל מֵאִיר עַל הַלֵּב וְיִהְיֶה תָּמִיד בַּעֲנָוָה וּבְשִׂמְחָה וּבְאַהֲבָה עִם הַמָּקוֹם וְעִם הַבְּרִיּוֹת. וְשֶׁלֹּא יַחְמֹוד וְלֹא יִתְאַוֶּה לְשׁוּם דָּבָר שֶׁאֵינוֹ שֶׁלּוֹ כִּי זֶה מוֹרֶה עַל רֹעַ לִבּוֹ עַל הַמָּקוֹם שֶׁלֹּא נָתַן לוֹ דָּבָר זֶה וְעַל הַבְּרִיּוֹת וּמוֹרֶה עַל הַגַּבְהוּת וְאַדְרַבָּה יְרַחֵם וְיֶאֱהַב הַבְּרִיּוֹת כ"כ שֶׁאִם הָיָה לוֹ כָּל חַלְלֵי עָלְמָא הָיָה מַשְׁפִּיעַ לְעוֹלָם לְמַלֹּאוֹת רְצוֹנוֹ שֶׁל כָּל אָדָם וְלֹא הָיָה מְעַכֵּב לְעַצְמוֹ כִּי הוּא הֶבֶל וָרִיק וְלָמָּה לוֹ לְמַלֹּאוֹת תַּאֲוָתוֹ: טַהֲרַת לֵב יִטְהַר לִבּוֹ בְּכָל שָׁעָה וְשָׁעָה מִכָּל טֻמְאוֹת וְיִזָּהֵר בְּכָל הַדְּבָרִים שארז"ל שֶׁמְּבִיאִים טֻמְאָה עַל הָאָדָם כִּי אִלּוּ הַטֻּמְאוֹת מְטַמְטְמִים אֶת הַלֵּב.

יֵשׁ טֻמְאוֹת הַבָּאִים מֵהִסְתַּכְּלוּת עֵינַיִם. וְטֻמְאָה מֵרִיחַ רַעוְטֻמְאָה מִמַּגַּע יָדַיִם.

וְטֻמְאָה הַיּוֹצֵא מִגּוּפוֹ כְּגוֹן זִיבָה וּקְרִי וְטֻמְאָה מֵהִתְקָרְבוּת לְאָדָם רַע וְכַעֲפָן כשארז"ל אָסוּר לְאִתְקָרְבָא בְּהֶדְיָ' וכ"ש טֻמְאָה מִמַּאֲכָלוֹת אֲסוּרוֹת וְכַיּוֹצֵא בָּזֶה הַרְבֵּה יִשְׁמֹור מֵהֶם מְאוֹד וּמְאוֹד וּבְיוֹתֵר מֵהֶרְהוּר עוֹנוֹת שֶׁהוּא חָמוּר מִכָּל הַטֻּמְאוֹת הַנַּ"ל.

וְיִתְפַּלֵּל לְהקב"ה תָּמִיד עַל לֵב טָהוֹר וְלֵב טוֹב. וְעַל פְּתִיחַת הַלֵּב בְּחָכְמָה וְיִזָּהֵר שֶׁיִּהְיֶה לוֹ כּוֹבַע וּכְתוֹנֶת מְיֻחָד לְזִיּוּוּג וְלֹא לְהִתְפַּלֵּל וְלִלְמֹוד בָּהֶם.

וְיִזָּהֵר בְּטָבִילָה אַחַר הַזִּיּוּוּג וְיִלְמֹוד מְאוֹד בס"י אֵיךְ שֶׁיִּהְיֶה הַזִּיּוּוּג לש"ש וּבְקִדֻּשָּׁה וּבְטָהֳרָה שֶׁלֹּא יִמְשׁוֹךְ עַל עַצְמוֹ רוּחַ הַטֻּמְאָה וְכֵן בַּאֲכִילָה וּשְׁתִיָּה. כִּי אֲכִילָה וּשְׁתִיָּה וְזִיּוּוּג

הֵמָּה רֹאשׁ הַטֻּמְאוֹת וְרֹאשׁ הַקְּדֻשׁוֹת הַמְטַהֵר וְהַמְקַדֵּשׁ עַצְמוֹ בָּהֶם: לִמּוּד יִלְמֹוד בְּכָל יוֹם תָּנָ"ךְ מִשְׁנָה וּגְמָרָא זוֹהַר מִדְרָשִׁים וְאַגָּדוֹת וּפוֹסְקִים וּבְסִפְרֵי יְרֵאִים מְאוֹד וּמְאוֹד כִּי הס"י מַזְכִּירִים אֶת הָאָדָם שֶׁיִּהְיוּ כָּל מַעֲשָׂיו וְלִמּוּדָיו לְהַשֵּׁ"י וְכָל לִמּוּדָיו יִהְיֶה בְּדַבֵּיקוּת לְהַשֵּׁ"י וְלַעֲשׂוֹת נַחַת רוּחַ לְפָנָיו כְּמוֹ בֵּן טוֹב שֶׁלּוֹמֵד לִפְנֵי אָבִיו לַעֲשׂוֹת נַחַת רוּחַ וג"כ הוּא יָרֵא מִלְּפָנָיו אִם לֹא יִלְמֹוד כְּהוֹגֶן וְיוֹשֵׁב בְּבוּשָׁה לְפָנָיו.

וּמִתְיָרֵא לַחְשׁוֹב מַחֲשָׁבָה אַחֶרֶת שֶׁלֹּא יַרְגִּישׁ אָבִיו בּוֹ. כֵּן יִדְבַּק עַצְמוֹ בֶּאֱמוּנָה שֶׁהוּא לוֹמֵד לִפְנֵי הקב"ה וְיִלְמֹוד בִּדְחִילוּ וּרְחִימוּ וְיָכִין עַצְמוֹ מְאוֹד לָזֶה שֶׁלֹּא יַשְׁכִּיחַ עַצְמוֹ מִזֶּה.

וְיָנוּחַ עַצְמוֹ מְעַט בְּכָל שָׁעָה שֶׁיִּתְיַשֵּׁב דַּעְתּוֹ לִדְבֵיקוּת הַבּוֹרֵא. וְזֶהוּ דֶּרֶךְ כְּלָל וּבְדֶרֶךְ פְּרָט תְּעַיֵּן מְאוֹד בס"י אֵיךְ יהי' לִמּוּד לש"ש: מ מְחִילָה מְאוֹד וּמְאוֹד תַּחֲזִיק וְתִתְגַּבֵּר עָלֶיךָ הַמִּדָּה הַזּוֹ לִמְחוֹל לְכָל מִי שֶׁהֵרַע לְךָ בֵּין בְּמַעֲשֶׂה רָעָה וּבֵין בְּדִבּוּר רַע אַף אִם אֵינוֹ מְבַקֵּשׁ מִמְּךָ וְתִהְיֶה מִן הַנֶּעֱלָבִים וְאֵינָם עוֹלְבִים כו' שְׂמֵחִים בְּיִסּוּרִים כו' ר"ל שֶׁיֵּשׁ לִשְׂמֹחַ מְאוֹד אִם בָּא לוֹ אֵיזֶה חֶרְפָּה אוֹ דָּבָר רַע מִן אָדָם וְהָאָדָם הַהוּא הוּא וַדַּאי שָׁלִיחַ מהקב"ה כמ"ש ה' אָמַר לוֹ קַלֵּל.

וְהוּא הַשַּׁבָּט שֶׁל הַשֵּׁ"י וְכִי יֵשׁ לָאָדָם הַמַּוְכֶּה לִכְעֹס וְלִנְקֹם וְלִנְטֹר לְהַשַּׁבָּט הַמַּכֶּה אוֹתוֹ. וְאַדְרַבָּה אִם יוֹדֵעַ שֶׁנִּתְחַיֵּב מִיתָה וְהַמּוֹשֵׁל רַחֵם עָלָיו וְהִכָּה אוֹתוֹ בְּשֵׁבֶט קַלָּה וּפְטָרוֹ רָאוּי לוֹ לִשְׁמֹחַ בְּאוֹתוֹ הַשֵּׁבֶט.

ומכ"ש שֶׁלֹּא לִשְׂנֹוא וְלִנְקֹם בְּהַשֵּׁבֶט. וְיִזְכֹּור תָּמִיד מ"פ הרח"ו ז"ל וְאִם עֵינַי שֹׂכֶל לְךָ הָיָה לְךָ לְרַדֹּף וּלְבַקֵּשׁ אַחַר מִי שֶׁיַּחֲרְפְךָ וְיַגִּפְךָ כִּי חַיִּים הוּא נוֹתֵן לְךָ.

ע"כ יֵשׁ לוֹ לְקַבֵּל בְּשִׂמְחָה גְּדוֹלָה מִכָּל אָדָם ומכ"ש מֵאִשְׁתּוֹ שֶׁהִיא בְּנַדַּאי אוֹהֶבֶת אוֹתוֹ בִּשְׁעַת מַעֲשֶׂה שֶׁהִיא מְקַלֶּלֶת וּמַחֲרֶפֶת וְזֶה סִימָן מֻבְהָק שֶׁהִיא מְכֻרַחַת ע"ז כַּנַ"ל. ע"כ יִמְחֹול לָהּ תָּמִיד וְלֹא יִשַּׂנְאֶהָ עֲבוּר זֶה וְיַעֲבֹור עַל לֹא תִּשְׂנָא כו'.

וְאַדְרַבָּה יְאַהֲבָהּ עֲבוּר זֶה כִּי מַה לוֹ לְבַקֵּשׁ אֲחֵרִים שֶׁיְּחָרְפוּהוּ וְהֵם עוֹשִׂים בְּשִׂנְאָה גְּדוֹלָה וְעוֹשִׂים עֲבֵירָה וְהִיא עוֹשָׂה זֹאת בְּאַהֲבָתָהּ אוֹתוֹ וְאֵין עֲבֵירָה כ"כ בְּיָדָהּ וְהִיא נוֹתֶנֶת לוֹ חַיִּים: מִדּוֹת כָּל הַמִּדּוֹת טוֹבוֹת הנז' בדרז"ל יִנָּהֹוג תְּחִלָּה בְּבֵיתוֹ בֵּין הַשֵּׁ"י וּבֵינוֹ שֶׁהוּא נק' רֵעֲךָ וְרֵיעַ אָבִיךָ כו'.

וּבֵינוֹ וּבֵין אִשְׁתּוֹ שֶׁהִיא נִקְרָא ג"כ רֵעֲךָ. וּבֵין בְּנֵי בֵּיתוֹ שֶׁהֵם אַחִים וְרֵיעִים וּזְהִירוּת יְתֵירָה צָרִיךְ בְּבֵיתוֹ יוֹתֵר וְיוֹתֵר מִבֵּין אָדָם לַחֲבֵירוֹ מִן הַחוּץ: מָתוּן שֶׁיִּהְיֶה מָתוּן בְּכָל עִנְיָנָיו וַאֲפִילּוּ בְּדָבָר מִצְוָה הַנַּעֲשֵׂית מְמֻנּוּ לַחֲבֵירוֹ צָרִיךְ מְתִינוּת כְּגוֹן צְדָקָה צָרִיךְ תְּחִלָּה לְמָתִינוּת לְמִי יִתֵּן וְאֵיךְ וּמַה וְכַיּוֹצֵא בָּזֶה ומ"ש זְרִיזִין מַקְדִּימִין כו' חַשְׁתִּי וְלֹא הִתְמַהְמַהְתִּי כו' הוּא בְּמִצְוָה גְּלוּיָה וּמְפֻרְסֶמֶת לֵילֵךְ לבה"כ וְכַיּוֹצֵא.

וּבְכָל הַמִּצְוֹת צָרִיךְ לְךָ הֲכָנַת לֵב לַעֲשׂוֹתָהּ לִשְׁמָהּ וְהִתְבּוֹנְנוּת גָּדוֹל וְהָרִאשׁוֹנִים הָיוּ זְרִיזִין מַקְדִּימִים כו' שֶׁהָיוּ דְּבֵקִים מְאוֹד בְּהַשֵּׁ"י וְלֹא הָיוּ צְרִיכִים לַהֲכָנַת הַמַּחֲשָׁבָה:מַעֲשִׂים טוֹבִים כָּל מַה שֶׁתּוּכַל בְּכֹחַ לַעֲשׂוֹת עֲשֵׂה וְיִהְיֶה בְּעֵינֶיךָ כְּאִלּוּ אַתָּה אוֹצָרָן לָאוֹצָר וְכָל מַה שֶׁתִּלְמוּד יִהְיֶה בְּעֵינֶיךָ כְּמוֹצֵא שָׁלָל רַב: נ נְדִיבוּת שֶׁיִּהְיֶה נָדִיב לֵב לְכָל אָדָם וּנְדִיב עַל נְדִיבוּת יָקוּם שֶׁיִּהְיֶה לוֹ תְּקוּמָה ע"י הַנְּדִיבוּת וְהַתְּקוּמָה הִיא שֶׁיִּתְנַדֵּב עַצְמוֹ לְהקב"ה בְּמָמוֹנוֹ וּבְגוּפוֹ וּבְנַפְשׁוֹ וְיִתְפַּלֵּל ע"ז לְהַשֵּׁ"י כְּאָמְרוֹ וְרוּחַ נְדִיבָה תִּסְמְכֵנִי: נֶאֱמָן רוּחַ מְכַסֶּה דָּבָר לֹא יִגְלֶה

סוֹדוֹתָיו וְנִסְתָּרָיו לִשׁוּם אָדָם בָּעוֹלָם לָא יְסַפֵּר לִשׁוּם אָדָם מַה שֶּׁבֵּינוֹ לְבֵין אִשְׁתּוֹ הֵן טוֹב הֵן רַע ח"ו.

וּבְכָל זֶה שֶׁלֹּא יַבְטִיחַ לִשׁוּם אָדָם דָּבָר אא"כ יָכוֹל לְקַיֵּים תֵּיכֶף וּמִיָּד. וְיַרְגִּיל לְשׁוֹנוֹ לוֹמַר אֵינִי יוֹדֵעַ שֶׁלֹּא יִתְבַּדֶּה כו'.

וְשֶׁלֹּא יִגְלֶה שׁוּם סוֹד אָדָם. וּבִכְלַל זֶה שֶׁלֹּא יְגַלֶּה מַעֲשָׂיו הַטּוֹבִים וּמַדְרֵגָה שֶׁהוּא בָּהּ כְּמוֹ אָדָם שֶׁאֵינוֹ רוֹצֶה לְגַלּוֹת מַטְמוֹנוֹ בִּפְנֵי שׁוּם אָדָם.

וּבִכְלָל זֶה שֶׁיִּהְיוּ ד"ת יוֹצְאִים נֶאֱמָנִים מִפִּיו שֶׁהוּא מְקַיְּמָם אוֹתָם וּקְשׁוֹט עַצְמְךָ כו'. וְאִם אוֹמֵר בָּרַבִּים ד"ת שֶׁרָאוּי לְקַיְּמָם וְהוּא אֵינוֹ מְקַיְּמָם שֶׁאֵינוֹ יָכוֹל יֹאמַר רָאוּי לוֹ לַעֲשׂוֹת זֶה וְיִכְלוֹל עַצְמוֹ עִמָּהֶם וְכֵן כְּשֶׁמּוֹכִיחַ בָּרַבִּים יִכְלוֹל עַצְמוֹ עִמָּהֶם וכמ"ש אֲנַחְנוּ מָעַלְנוּ, וּבִכְלָל זֶה כְּשֶׁבְּנֵי אָדָם חוֹשְׁדִים אוֹתוֹ בְּאֵיזֶה דָּבָר יְנַקֶּה עַצְמוֹ לִפְנֵיהֶם.

וּבִכְלָל זֶה שֶׁיַּרְחִיק עַצְמוֹ מִן הָעֲרָבוּת וְהַפְקָדוֹנוֹת: ס סִיפּוּק מִדּוֹת הַסְתַּפְקוּת הִיא אֶבֶן יְקָרָה כו' שֶׁיִּסְתַּפֵּק בַּמָּמוֹן כָּל מַה שֶּׁיּוּכַל בְּמִיעוּט וַיַּמְעִיט הֲנָאָתוֹ כָּל מַה שֶּׁיּוּכַל כִּי אֵין בָּא אֶל הַקְּדֻוָּשָׁה רַק מַה שֶּׁאוֹכֵל כְּדֵי חַיָּנֵי וְהַיּוֹתֵר אֶל הַחִיצוֹנִים וְיִזְכּוֹר זֶה תָּמִיד אִם לֹא בְּשָׁבֶת הַכֹּל אֶל הַקְּדֻוָּשָׁה: סָבַל יִסְבּוֹל עֹול מַלְכוּת שָׁמַיִם מְאוֹד וּמְאוֹד.

ר"ל שֶׁיְּחַזֵּק מַחֲשַׁבְתּוֹ מְאוֹד וּמְאוֹד בְּכָל עֵת וּבְכָל רֶגַע שֶׁהַשְּׁכִינָה מלכה"כ. אֶת הַשָּׁמַיִם וְאֶת הָאָרֶץ אֲנִי מָלֵא לֵית אֲתַר פָּנוּי מִינֵּיהּ וְיַחֲזֵק עַצְמוֹ מְאוֹד בָּזֶה לִסְבּוֹל הַיְרָאָה זוֹ כִּי חֶסְרוֹן הַיְרָאָה בָּא לְאָדָם שֶׁאֵינוֹ רוֹצֶה לִסְבּוֹל עוֹל יִרְאָה ע"כ יַחֲזִיק בְּמִדַּת הַסַּבָּל.

גַּם יִסְבּוֹל עוֹל אִשְׁתּוֹ וּבְנֵי בֵּיתוֹ וְצָרְכֵיהֶם וְיִסְבּוֹל עוֹל תּוֹרָה וּמִצְוֹת. גַּם יִסְבּוֹל עֻלְּבּוֹנוֹת כַּנַּ"ל וְכָל דָּבָר הַבָּא עָלָיו מֵהַשַּׁ"י וּבָעֵת הַפְּנַאי יַחֲשׁוֹב כָּל דְּבָרִים הָרָעִים שֶׁיֵּשׁ בָּעוֹלָם וּמַה שֶּׁהָיָה וְיִדְמֶה בְּמַחְשַׁבְתּוֹ כְּאִלּוּ בָּאוּ עָלָיו וְיִלְמֹוד עַצְמוֹ לִסְבּוֹל וְיִקַּבֵּל עָלָיו לִסְבּוֹל מֵאַהֲבַת הַשַּׁ"י כמ"ש ר"ע כָּל יָמַי הָיִיתִי מִצְטַעֵר כו'.

וְיבַקֵּשׁ רַחֲמִים שֶׁלֹּא יָבֹאוּ עָלָיו וְלֹא לִידֵי נִסָּיוֹן וכמ"ש מנ"מ לִמְבְעֵי רַחֲמֵי. וְלָתֵת שֶׁבַח וְהוֹדָיָה לְהַשַּׁ"י שֶׁלֹּא בָּאוּ עָלָיו ע"ד אַתָּה סָתַר לִי כו' כַּיָּדוּעַ ע עַיִן טוֹבָה שֶׁיַּרְאֶה כָּל אָדָם בְּעַיִן טוֹבָה ר"ל שֶׁיַּמְשִׁיךְ לוֹ בְּרָכָה בְּמַחְשַׁבְתּוֹ מֵהַשַּׁ"י שֶׁיִּתְבָּרֵךְ עוֹד יוֹתֵר וְיוֹתֵר ע"ד טוֹב עַיִן הוּא יְבוֹרָךְ.

וּלְהַפֵּךְ עַיִן רָעָה מִצַּמְצֵם ח"ו הַשְׁפָּעָתוֹ הַאי מַאן דְּאָמַר שְׁבָחָא דְּחַבְרִי' דְּבָנוּי אוֹ דְּמָמוֹנֵי' בָּעֵי לְבָרְכָא וּלְאוֹדָאָה עֲלֵיהּ בִּרְכָאן כו' וְאִי מַנִּי שְׁבָחָא דְּחַבָּרָא וְלָא אוֹדֵי עָלֵיהּ בִּרְכָאן הוּא נִתְפָּס בְּקִדְמֵיתָא לְעֵילָּא וְאִי אִיהוּ מְבָרֵךְ לֵיהּ הוּא מִתְבָּרֵךְ מִלְּעֵילָּא וּבִרְכְתָא בָּעֵי לְבָרוֹכֵי לֵיהּ בְּעֵינָא טָבָא וְלָא בְּעֵינָא בִּישָׁא וּבְכוּלְּהוּ בָּעֵי קב"ה רְחִימוּתָא דִּלְבָּא.

וּמַה מַאן דְּמְבָרֵךְ לְחַבְרִי' בָּעֵי קב"ה דִּיבָרֵךְ לֵיהּ בְּעֵינָא טָבָא וּבִלְבָּא טָבָא וּברחימותא מַאן דְּמְבָרֵךְ לקב"ה עאכ"ו דְּבָעֵי עֵינָא טָבָא וְלִבָּא טָבָא וּרְחִימוּתָא דִּלְבָּא ובג"כ וְאָהַבְתָּ אֵת ה' אֱלֹהֶיךָ בְּכָל לְבָבְךָ.

וּבִכְלָל זֶה לְבַקֵּשׁ עַל חֲבֵירוֹ שֶׁיִּמָּלֵא הַמָּקוֹם חֶסְרוֹנוֹ וְיַרְגִּיל עַצְמוֹ לְבַשֵּׂר בְּשׂוֹרָה טוֹבָה בְּעַיִן טוֹבָה: רוּחַ נְמוּכָה זֶהוּ עֲנָוָה שׁוֹרֶשׁ עֲנָוָה שֶׁלֹּא יַפְסִיק מַחְשַׁבְתּוֹ מִיְּרֵאַת הַבּוֹרֵא וְהוּא אֵינוֹ חָשׁוּב לְכְלוּם ע"ד וַנַּחְנוּ מַהוּ מְאוֹד וּמְאוֹדְהָוֵי שְׁפַל רוּחַ לִפְנֵי כָּל אָדָם וְיִמְצָא בְּכָל

אָדָם מַה שֶּׁהוּא חָשׁוּב מִמָּנּוּ כַּיָּדוּעַ ומכ"ש אִם חוֹשֵׁב עַצְמוֹ לִכְלוּם וְלַחֲבֵירוֹ יַחְשׁוֹב כְּמוֹ שֶׁהוּא.

וְלִבְרִי' קַלָּה שֶׁבַּקַּלּוֹת אַל יְבַזֶּה. וְיִרְאָה הַכְנָעָה בְּדִבּוּרוֹ לִהְיוֹת דִּבּוּרוֹ בְּנַחַת וְלֹא בְּגַעֲרָה.

וּבְהַכְנָעָה בְּרָאָיָה שֶׁלֹּא יְבוֹשׁ בִּפְנֵי אָדָם בְּדִבּוּרוֹ עִמּוֹ וַיְדַבֵּר בְּאֵימָה וּבְיִרְאָה לִפְנֵי השי"ת וְאִם שׁוֹמֵעַ חֶרְפָּתוֹ יִשְׁתּוֹק. וּבַאֲכִילָתוֹ יִהְיֶה נֶפֶשׁ שְׁפָלָה שֶׁלֹּא לְמַלֹּאוֹת תַּאֲוָתוֹ הַמַּאֲכָלִים וְהַבְּיאוֹת כִּי עי"ז לְכוּ מִתְגָּאֶה, וּבְיוֹתֵר וְיוֹתֵר שֶׁלֹּא יִתְגָּאֶה בַּתּוֹרָה ח"ו כִּי מֵבִיא מִן הַקְּדֻוָּשָׁה אֶל הַקְּלִיפָּה ע"כ יְזָהֵר מְאוֹד אפי' מִפְּנֵי עֲבֵירָה קַלָּה וְיִלְמֹוד מְאוֹד בר"ח וּבַשְּׁלָ"ה ובס"י מִן הָעֲנָוָה: עָלוּב לְעוֹלָם תִּהְיֶה מִן הָעֲלוּבִים וְאֵינָם עוֹלְבִין אפי' מֵאֲשָׁתּוֹ וב"ב שֶׁאֵינוֹ יָרֵא מֵהֶם וְאֵינוֹ בּוֹשׁ מֵהֶם וְהוּא לֹא יֶהֱא עוֹלְבָן: פ פְּשִׁיטוּת שֶׁיִּהְיֶה פָּשׁוּט וְיִפְשׁוֹט כָּל הָעַקְמִימוּת שֶׁבַּלֵּב וְיָסִיר מִלֵּב עִקְּשׁוּת וְקַשְׁיוּת עוֹרֶף: פִּדְיוֹן ר"ל חֵן יֵרָאֶה שֶׁיִּמְצָא תָּמִיד חֵן וְשֵׂכֶל טוֹב בְּנֵי אֱלֹקִים וְאָדָם וְיִהְיֶ' טוֹב עִם אֱלֹקִים וַאֲנָשִׁים וּמֵהֶיוֹת טוֹב אַל תהי' רַע וְזֶהוּ לש"ש כְּדֵי לְהַדְרִיךְ בְּנֵי אָדָם בְּדֶרֶךְ הַיְשָׁרָה וְיִהְיוּ דְּבָרָיו נִשְׁמָעִים כְּדֵי שֶׁיִּתְרַבֶּה כְּבוֹד שָׁמַיִם: פְּאֵר הַהִתְפָּאֲרוּת וְכָבוֹד לֹא יֶהֱנֶה מִמֶּנּוּ ח"ו רַק שֶׁיִּשְׂמַח וְיָגִיל מַה שֶּׁהַבְּרִיּוֹת מְפָאֲרִים וּמְכַבְּדִים אֶת הַשֵּׁ"י עַל יָדוֹ וְהוּא כְּמוֹ שָׁפָל וּבְזוּי שֶׁנַּעֲשָׂה קָרוֹב לְמֶלֶךְ וְהָעוֹלָם מְכַבְּדִים אוֹתוֹ בְּוַדַּאי מַחְשְׁבָתָם לְמֶלֶךְ הַכָּבוֹד לָכֵן יהי' בְּמַחְשַׁבְתּוֹ ג"כ לְמֶלֶךְ הַכָּבוֹד: צ צְנִיעוּת צְנִיעוּת צָרִיךְ בְּכָל הַחוּשִׁים מִיְּשׁוּשׁ טַעַם וְרֵיחַ שְׁמִיעָה רְאִיָּיה נְקוּט הַאי כְּלָלָא כָּל דָּבָר שֶׁלֹּא הָיִיתָ עוֹשֶׂה לְמָשָׁל אִם הָיִיתָ עוֹמֵד לִפְנֵי משרע"ה וְשִׁבְעִים זְקֵנִים כָּכָה תִּתְנַהֵג בְּסֵתֶר זוּלַת דְּבָרִים הַהֶכְרֵחִים וּבְכָלָל זֶה הֱצָנַע לֶכֶת עִם ה' אֱלֹהֶיךָ הִיא הַהִתְבּוֹדְדוּת וּמִמַּעֲלָה זוֹ יִזְכֶּה לְמַדְרֵגוֹת רַבּוֹת קְדֻוָּשׁוֹת: צוֹרֶךְ כָּל דָּבָר קָטָן וְגָדוֹל תֵּיכֶף שֶׁתַּעֲלֶה בְּמַחְשַׁבְתְּךָ שֶׁזֶּה צָרִיךְ לְךָ תְּבַקֵּשׁ מִן הַשֵּׁ"י שֶׁיַּזְמִין לְךָ זֶה ואח"ז תְּבַקֵּשׁ עַל הַסִּבָּה הַמְּבִיאָה אוֹתוֹ וְלֹא לְהֶפֶךְ: ק קְדֻוָּשָׁה יְקַדֵּשׁ עַצְמוֹ בְּכָל מַה שֶּׁהִזְכִּירוּ רז"ל וס"י וְיִזְכּוֹר מְאוֹד וּמְאוֹד זֶה שֶׁיְּקַדֵּשׁ כָּל אֵיבָרָיו וְחוּשָׁיו לַשָּׁמַיִם: ר רָצוֹן יְדַבֵּק רְצוֹנוֹ בִּרְצוֹן הַבּוֹרֵא ית' וְלֹא יִהְיֶה שׁוּם שִׁנּוּי רָצוֹן אֶצְלוֹ רַק מַה שֶּׁגּוֹזֵר הַשֵּׁ"י עָלָיו יהי' מְרֻוָּצֶה בּוֹ כֵּיוָן שֶׁכָּל עַצְמוֹ לֹא נִבְרָא אֶלָּא לַעֲשׂוֹת רְצוֹנוֹ ית' וְלֹא יִהְיֶה חִילּוּק אֶצְלוֹ בֵּין נַעֲשָׂה רְצוֹנוֹ אוֹ לֹא כֵּיוָן שֶׁנִּתְקַיֵּים רְצוֹן הַבּוֹרֵא וּבְכָלַל זֶה שֶׁיַּרְגִּיל עַצְמוֹ לְמַלֹּאוֹת רְצוֹן בְּנֵי אָדָם וּבִפְרָט בִּמְקוֹם מִצְוָה בַּעֲשַׂיִּית שָׁלוֹם וְכֵיוֹצֵא וּכְעוּבְדָא דר"מ בְּהַהִיא אִתְּתָא שָׁרָקְקָה בְּפָנָיו כו' וּבְכָלַל זֶה שֶׁלֹּא יִכְעֹס כְּלָל אֲפִילּוּ לְדָבָר מִצְוָה וּמְאוֹד מְאוֹד יְזָהֵר בָּזֶה.

וְכָל דָּבָר הַבָּא עָלָיו נֶגֶד רְצוֹנוֹ יִשְׂמַח בּוֹ כְּמוֹ אִם הָיָה כִּרְצוֹנוֹ כֵּיוָן שֶׁהוּא מְכַפֵּר עֲוֹנוֹתָיו כמשארז"ל עַד הֵיכָן יִסּוּרִין כְּגוֹן אִם הוֹשִׁיט יָדוֹ לַכִּיס כו'. ועי"ז הוּא נִפְטָר מִיִּסּוּרִין קָשִׁים ח"ו.

וְכֵן בס"י הוּבָא שֶׁיֵּשׁ הַשְׂגָּחָה פְּרָטִית עַל אָדָם אִם מְבַקֵּשׁ אֵיזֶה דָּבָר עַל כָּל שחי' וּשְׁחִי'. זֹאת יִזְכּוֹר תָּמִיד וְלֹא יָנִיד מַחֲשַׁבְתּוֹ מִזֶּה וְיַעֲשֶׂה כָּל מַעֲשָׂיו לש"ש בְּרָצוֹן טוֹב: ש שְׁתִיקָה יַרְגִּיל עַצְמוֹ מְאוֹד בְּמִדָּה זוֹ כמ"ש ס"י וּבְכָלָל זֶה שֶׁיַּשְׁתִּיק מַחְשְׁבוֹתָיו שֶׁלֹּא יְשׁוֹטְטוּ בְּהַבְלֵי עוה"ז רַק תָּמִיד מַחֲשָׁבָה א' לַעֲבוֹדַת הַשֵּׁ"י ע"ד עָמְדוּ וְלֹא עָנוּ עוֹד פי' שָׁתְקוּ.

וְזֶה עֲמִידַת הַשֵּׂכֶל עַל עָמְדוֹ וְקִיּוּמוֹ:שָׁלוֹם בַּקֵּשׁ שָׁלוֹם וְרָדְפֵהוּ בְּקֶשֶׁהוּ עִם אוֹהֲבְךָ. וְרַדְּפֵהוּ עִם שׁוֹנְאֶךָ.

בְּקָשֵׁהוּ בִּמְקוֹמְךָ. וְרַדְּפֵהוּ בְּמָקוֹם אֲחֵרִים.

בְּקָשֵׁהוּ בְּגוּפְךָ וְרַדְּפֵהוּ בְּמָמוֹנְךָ. בְּקָשֵׁהוּ לְעַצְמְךָ וּרְדָפֵהוּ לַאֲחֵרִים.

בְּקָשֵׁהוּ הַיּוֹם וְרַדְּפֵהוּ לְמָחָר וְתִרְבֶּה שָׂלוֹם עִם כָּל אָדָם: שִׂמְחָה יִהְיֶה תָּמִיד שָׁמֵחַ בְּחֶלְקוֹ שֶׁהוּא חֵלֶק אֱלוֹהַּ מִמַּעַל וּמִדָּה הַזֹּאת הִיא הַגּוֹרֶם הַגָּדוֹל לַדְּבֵיקוּת הַבּוֹרֵא וְיִזָּהֵר מְאוֹד שֶׁיַּעֲשֶׂה מִצְוֹת וְלִימּוּד וּתְפִלָּה בְּשִׂמְחָה גְּדוֹלָה וּבְזַרְנָזוּת כַּנַ"ל וְזֶה ע"י שֶׁיִּהְיֶ' תָּמִיד בְּשִׂמְחָה וְטוֹב לֵב: שַׁבָּת יְזָהֵר מְאוֹד שֶׁיִּהְיֶה לוֹ מַחֲשָׁבוֹת קְדוֹשׁוֹת וַעֲנָוָה יְתֵירָה וּקְדֻוֹשַׁת אֲכִילָה וּשְׁתִיָּה וְזִיווּג וְכָל מַעֲשָׂיו שֶׁיִּהְיוּ לש"ש יוֹתֵר מִבִּימֵי הַחֹול וְיִמָּשֵׁךְ מִקְּדֻוֹשָׁה זוֹ לְכָל הַשָּׁבוּעַ: ת תְּשׁוּבָה שֶׁיָּשׁוּב בְּכָל יוֹם וְיוֹם בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵימָה לְהַשֵּׁ"י וְיִקַּיֵּם וְחַטָּאתִי נֶגְדִּי תָּמִיד בְּהַכְנָעָה יְתֵרָה לְהַשֵּׁ"י עַל שֶׁמָּרַד בּוֹ כמ"ש הס"י: תּוֹרָה שֶׁלֹּא יְרַפֶּה עַצְמוֹ מד"ת אֲפִילּוּ שָׁעָה א' ע"ד הַתֵּרפִּית בְּיוֹם כו' וְיַעֲסֹק תָּמִיד בַּתּוֹרָה וּבְמִצְוֹת: תְּפִלָּה לְחַזֵּק עַצְמוֹ בְּכָל יוֹם וְיוֹם יוֹתֵר שֶׁתִּהְיֶה כָּרָאוּי וְנָכוֹן כמ"ש רז"ל: וְכָל עֵת וְעֵת יְכַוֵּן לִבּוֹ לְתַקֵּן בְּאֵיזֶה מִדָּה טוֹבָה אוֹ הַנְהָגָה טוֹבָה אוֹ מִצְוָה שֶׁתָּבֹא לְיָדְךָ אֶת הָאוֹת שֶׁהַמִּדָּה זוֹ אוֹ מִצְוָה מַתְחֶלֶת בּוֹ וִיתַקֵּן כָּל הא"ב שֶׁפָּגַם בּוֹ וְיַעֲשֶׂה שֶׁיֻּחְזַר לַטּוֹב כָּל הא"ב: